„Să ne gîndim că în fiecare sîmbătă cititorul ştie că în «Biblioteca pentru toţi» va găsi o operă literară verificată de timp, indispensabilă formării orizontului său spiritual, care să satisfacă nu numai dorinţa de lecturi interesante dar să şi rămînă statornic în bibliotecă. «Biblioteca pentru toţi» nu oferă numai atributele şi avantajele preţului redus, ale formatului de buzunar, ale unui mare tiraj, ale posibilităţii unei rapide distribuiri ci şi chezăşia prestigiului."

(Valeriu Rîpeanu, Scînteia, 21 ianuarie, 1965.)

Lei 5

SINCLAIR LEWIS

278

BPT

SINCLAIR LEWIS

Babbitt

278

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

SINCLAIR LEWIS

Babbitt

ROMAN

Traducere de
SOFIA MARIAN
Prefaţă de
ALEXANDRU SEVER

1965

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

PREFAŢĂ

În 1902, Sinclair Lewis, tînărul acesta mare, roşcovan, cu fălci puternice, cu ochi pătrunzători şi căutătură ironică, bătăios şi neconformist are 17 ani. Ce-i drept, neconformismul lui e mai degrabă o poză juvenilă şi spiritul lui de iniţiativă nu are încă o direcţie. Spre deosebire de colegii săi, Red preferă universitatea din Yale şi cînd alţii visează la o viaţă burgheză aşezată şi onorabilă, Lewis cunoaşte farmecul literei tipărite ; în primele vacanţe de vară întreprinde călătorii în Anglia ; într-o altă vară se apucă să scrie un roman pe care nu-l va termina niciodată ; tentat de posibilitatea unei experienţe inedite intră în falansterul lui Upton Sinclair, pentru ca după două luni să plece la New York, să devină slujbaş şi să facă gazetărie. În tot ce întreprinde manifestă o anume nervozitate, o nelinişte care nu este poate decît expresia caracteristică a unei nevoi de cunoaştere, a unei năzuinţe de a-şi afla un drum.

Gustul pentru literatură trebuie să-l fi căpătat în casă unde — lucru destul de rar într-un orăşel ca Sauk Center, în mijlocul unui ţinut agricol ca Middle-Westul — există o solidă tradiţie intelectuală, căci bunicul din partea mamei, tatăl, unchiul şi fratele tînărului Lewis sînt medici. Şi cine ştie dacă nu cumva curiozitatea de a pipăi maladiile corpului social şi deprinderea de a face inventarul conştiincios al simptomelor nu-şi au sursa cea dintîi în şcoala aceasta ge-

neroasă a medicului de țară. Oricum, împrejurarea e cum nu se poate mai favorabilă pentru ca tînărul să identifice foarte devreme țesătura dură a realității și să priceapă utilitatea curativă a unei atitudini energice. Dezrădăcinarea timpurie nu-i primejduiește spiritul: pretutindeni îl ocrotește duhul familiei, în a cărei formulă solidă tenacitatea este una din virtuțile cele mai considerate.

Dacă cunoașterea lumii începe cu aceea a pămîntului natal, studiile, lecturile, călătoriile, practica gazetăriei i-o sporesc. Precaritatea primelor studii vor fi suplinite cu lecturi abundente și, așa cum se întîmplă la această vîrstă — total neorganizate. Greaca veche pe care o învață cu un „clergyman" și mai tîrziu studiul limbilor moderne întrețin farmecul unei lumi superioare și-i fac sensibilă importanța limbii ca instrument literar.

Primele călătorii le face ca student. Și e sigur că el nu ascultă numai de instinctul acela al unui popor de emigranți care, într-o țară atît de întinsă, plasată între două oceane, a făcut din american, în chipul cel mai firesc, un călător curios și intrepid. Îmbarcat pe un cargo pentru transportul vitelor, prima călătorie o face în Anglia. Pentru o națiune de limbă engleză, Anglia mai are încă farmecul unui cămin părintesc: unuia ca Lewis trebuie să-i fi aprins mintea ideea de a deschide spre Anglia o ușă, pe care cine știe ce strămoș irlandez va fi deschis-o cîndva spre America. Pe lîngă toate, prestigiul literaturii engleze e imens și în tradiția scriitorului american o călătorie în Anglia are pentru educația lui literară aceeași importanță pe care va fi avut-o odinioară Atena pentru cărturarii Romei imperiale, sau Roma și Parisul pentru artiștii Europei. În fine, pentru un american, Anglia este cea mai nimerită poartă de intrare în Europa. Dar ceea ce trebuie să fi făcut irezistibilă tentația depărtărilor trebuie să fi fost nevoia de cunoaștere, căci, după două călătorii consecutive în Insulele Britanice, în vara anului 1904 și 1906, îl aflăm în toamna lui 1907 în cala unui vas spre Panama. Sîntem la începutul unui

lung șir de călătorii; tînărul Lewis încă nu știe că ultima dintre ele, cea care duce peste apa întunecată a Styxului, va începe peste patruzeci și patru de ani, în cetatea eternă a Romei.

Prima sa școală de literatură este gazetăria. În epoca studenției conduce revista universității, *Yale Literary Magazine* și colaborează la un ziar local. În 1907 face traduceri din germană și franceză, în 1908, după ce-și ia diploma, trăiește ca ziarist; ani de zile lucrează la diferite edituri ca lector, compune reclame și ține rubrici la diferite ziare, vinde nuvele lui *Saturday Evening Post*, scrie romane pentru magazine populare. În 1918 este corespondent la Viena. Gazetăria se dovedește astfel a fi nu numai o școală de literatură, dar un prilej de a cunoaște direct și pe o arie vastă fața realităților americane.

ȘCOALA CRITICII

În epoca în care tînărul Lewis se maturizează și-și face ucenicia literară — între 1900 și 1920 — ideea de a face literatură nu e de loc lipsită de îndrăzneală. Lumea în care trăiește nu simte nici o nevoie să încurajeze arta: *„Pentru mine*, scrie Dreiser, *e un lucru care m-ar putea face să rîd, dacă nu m-ar face să plîng: 120 de milioane de americani, mai bogați decît ar putea să viseze orice avar, și printre ei nici un sculptor, nici un poet, nici un romancier, nici un actor, nici un muzician demn de acest nume. O sută patruzeci, aproape două sute de ani de condiții sociale din cele mai prospere, un pămînt bogat, depozite incalculabile de aur, de argint, de metale prețioase și utile, combustibil de tot felul, o țară care uimește cu munții, cu apele, cu văile, cu mijloacele sale de producție, cu orașele sale colosale, cu tot ce poate înlesni călătoriile și comerțul — și totuși, priviți-o! Unde sînt artiștii, poeții, gînditorii?"* Cu-

vintele lui Dreiser pot să pară exagerate ; privită în perspectiva timpului, istoria literaturii şi artei americane nu pare atît de lacunară. Dar pentru un contemporan, care este în acelaşi timp un scriitor şi care caută în juru-i puncte de sprijin, suportul unei tradiţii, sentimentul acesta de singurătate nu este de loc nejustificat. Stephen Crane[1] moare la 29 de ani, înainte de a putea da întreaga măsură a geniului său ; Frank Norris, care concepe deja opere de mare anvergură, se prăpădeşte la 32 de ani, London se sinucide la 40. Un scriitor ca Dreiser trebuie să aibă într-adevăr sentimentul că n-are nici precursori, nici prieteni şi, pînă la un punct, lucrurile chiar aşa stau. Izolarea artistului e o realitate dură ; singura modalitate de a ieşi din izolare e să scrie. Cînd însă un Dreiser se apucă să scrie o carte — o carte care se numeşte *Sister Carrie (Sora Carrie)* — ea e socotită imorală şi editorul, intimidat, refuză s-o difuzeze. E un fel de a ridica ziduri în jurul scriitorului. Obsesia morală într-o societate în esenţa ei imorală are asupra artei efectele cele mai nocive. Sarcasticul Mencken[2], scriitor inteligent şi critic perspicace, observă odată, scriind despre raporturile dintre puritanism şi literatură, că *„americanul, în afară de momentele de libertinaj conştient şi pripit, traduce toate valorile ponderabile, inclusiv cele ale frumosului, în termenii binelui şi răului. Pe lîngă toate acestea, el este un judecător şi un poliţist. El crede ferm că există în lege o putere misterioasă ; el o susţine şi o idealizează cu o vigilenţă fanatică. Boala lui e obsesia morală. El sacrifică fără milă tot ce este estetică, floarea fină a pasiunii şi frumuseţii — convenienţelor şi decorului. Scriitorul american conştiincios, care ar vrea să prezinte societatea americană asemeni lui*

[1] Scriitor de mare talent (1871—1900). A lăsat între altele *Girl of the Streets (Fata străzii)*, istoria unei tinere care se sinucide după ce mizeria a obligat-o să se prostitueze ; dar capodopera sa e romanul inspirat din războiul civil : *The Red Badge of Courage* (în traducere liberă : *Şcoala curajului)*.
[2] Henry Louis Mencken (1880—1956).

Balzac sau Zola, şi-ar petrece viaţa în închisoare." Sentimentul acesta apăsător al singurătăţii, trebuie să fi fost pentru tînărul Lewis o realitate aproape tot atît de vie ca pentru Dreiser, dacă atîţia ani mai tîrziu, în 1930, în discursul rostit la Academia suedeză cu ocazia decernării premiului Nobel, el poate încă să constate că *„În America, cei mai mulţi dintre noi — şi mă refer nu numai la cititori, ci chiar la scriitori — continuă să se teamă de literatura care nu preamăreşte tot ceea ce este american, care nu preamăreşte viciile la fel de bine ca şi virtuţile... Romancierul, poetul, dramaturgul, sculptorul sau pictorul american sînt nevoiţi să lucreze izolat, fără să aibă un scop clar, fără să găsească un sprijin altundeva decît în el însuşi..."* [1] Un pontificat plin de prestigiu ca acela al unui Voltaire în Franţa, al unui Goethe în Germania, al unui Tolstoi în Rusia, e cu neputinţă de conceput în Statele Unite.

Cînd totuşi scriitorul american al acestei epoci simte nevoia să întărească în el conştiinţa meritelor sale şi sentimentul misiunii ce-i revine, el e obligat să privească peste ocean. Ca scriitor de limbă engleză, nu poate să ignoreze pe englezi. Dar din timpul lui Hawthorne şi Melville, admiraţia s-a deplasat dincolo de Canalul Mînecii. Crescut la şcoala realităţilor aspre şi a curajului obligatoriu, el are nevoie de alţi zei. Pentru Dreiser, scriitori ca Dickens, Thackeray şi George Eliot sînt o *„trupă de sentimentalişti englezi care spun ceva despre viaţă, dar nu spun totul"*. El îi admiră pe Tolstoi, pe Flaubert, Balzac, Maupassant. Norris, care a călătorit mult prin Franţa, îi admiră nespus pe marii scriitori ai sfîrşitului de veac ; Zola este unul din modelele sale. Adevărul e că Oceanul n-a despărţit niciodată pe scriitorii americani de cei europeni. Nimic mai lesne pentru scriitorul american ca să conceapă posibilitatea de a trece oceanul. Există chiar o tradiţie a scriitorului

[1] A. Sinclair Lewis, Reader, *The Man from Main Street*, 1953 (Culegere de articole), pp. 8—10.

„exilat". Dacă Hawthorne, prietenul lui Melville, legat cu toate rădăcinile culturii sale de Anglia, își va petrece aproape toată viața aci, ceva mai tîrziu, un Henry James, spirit aristocrat, dezolat de lipsa unui climat artistic, va trăi în Europa, iar în Franța va cunoaște personal pe Flaubert — de care îl leagă atîtea afinități — pe Daudet, pe Maupassant și pe Turgheniev; Gertrude Stein se instalează la Paris și va fi mai bine de trei decenii un fel de reprezentant permanent al literelor americane în Europa; T. Eliot devine cetățean britanic și poet englez (caz unic, a cărui ciudățenie n-o depășește decît polonezul Joseph Conrad), pentru ca, în epoca primului război mondial contactul unei noi generații de artiști cu Europa să fie mai mult decît de interes artistic: Dos Passos, Hemingway, Faulkner, Marquand o vor cunoaște ca militari. Tînărul Lewis a împărtășit cu generația lui Dreiser admirația pentru realiștii francezi și e sigur că Balzac și Flaubert au fost maeștrii maturității sale, așa cum Dickens și Walter Scott au fost zeii copilăriei lui.

Cînd Lewis se apucă de literatură, situația lui e totuși diferită de aceea a lui Dreiser. El are acum în spate nu numai propria sa experiență, ci întreaga experiență a unei direcții realiste. Mark Twain, Hamlin Garland, Stephen Crane, Franck Norris, Jack London, Theodore Dreiser, fiecare în felul lui, cu sarcasm și cu gravitate, cu fantezie sau cu spirit de sistem, contribuiseră la constituirea și consolidarea unei tradiții de critică violentă a moravurilor și instituțiilor. Între Mark Twain, cu simțul atît de ascuțit al umorului și Theodore Dreiser, cu simțul atît de puternic al tragicului, literatura americană părea că experimentează noua formulă a unei arte mari. Cu verbul său strălucit și firesc, cu deplina cunoaștere a mediilor celor mai diverse, cu umorul său uneori teribil, cu fantezia sa tot atît de năstrușnică pe cît de nesecată, Mark Twain părea generațiilor imediat următoare, un cap de serie, un adevărat patriarh — sarcastic și adesea incomod — al unei noi literaturi. E un sentiment

pe care Hemingway l-a exprimat cel mai clar: *„Toată literatura americană modernă a ieșit dintr-o carte de Mark Twain, numită* Huckleberry Finn... *Este cea mai bună carte pe care o avem. Tot ceea ce se scrie în America iese de aici."* [1] Iar un critic american [2] e de părere că dacă dialogurile lui Hemingway, Faulkner, Steinbeck sînt atît de bine conduse, dacă a dispărut distincția dintre ceea ce e scris și ceea ce e vorbit, asta se datorește în parte lui Twain. Sînt păreri care pot să pară exagerate cînd te gîndești că alături de Twain se pot număra artiști atît de mari ca Melville și Henry James, ca Edgar Poe și Walt Whitman; dar Melville, părintele mitului fabulos al balenei albe, ca și Henry James mai tîrziu, cu psihologia lui subtilă, cu tehnica lui exemplară și cu stilul lui fin, au intrat deocamdată în conul de umbră al literaturii și așteaptă într-o uitare pioasă epoca lui 1920 pentru a fi redescoperiți; Walt Whitman e considerat un Homer pe care toată lumea îl respectă și nimeni nu știe prea bine de ce; rafinamentele și sensibilitatea bolnavă a lui Poe — acest poet a cărui glorie a făcut-o Europa mai degrabă decît America — se împacă greu cu o epocă care cultivă principiul energiei. Dacă asemenea păreri ca acelea ale lui Hemingway pot să pară exagerate, ele sînt în același timp cum nu se poate mai semnificative pentru influența acelei literaturi care vorbește inimii cu toată puterea unei generozități netravestite. Stilul oral pe care l-a creat Twain a devenit în mîna tînărului Sinclair, trecut pe la școala agitată a gazetăriei, un instrument de lucru, iar exemplul contagios al umoristului trebuie să fi legalizat în conștiința tînărului scriitor acea modalitate literară care cultivă satira și cu care are atîtea afinități. Dar cel ce va fi dat o anume direcție preocupărilor literare ale lui Lewis trebuie să fi fost Dreiser. Pînă în 1920, anul apariției lui *Main Street (Strada Mare)*, Dreiser publicase între

[1] *Înverzitele coline ale Africei.*
[2] John Brown, *Panorama de la littérature contemporaine aux Etats-Unis*, Gallimard, Paris, 1954.

altele, *Sora Carrie, Jennie Gerhardt* şi *Financiarul*; şi nu e desigur o întîmplare că prima carte de seamă a lui Lewis e romanul unei femei, iar a doua sa carte importantă e romanul unui om de afaceri. Dar mai mult decît oarecari sugestii, ceea ce îi dă Dreiser lui Lewis e cu siguranţă gustul acela al marilor teme care părea că se pierduse odată cu Melville. Lewis beneficiază de fapt de întreaga operă de pionierat a lui Dreiser: căci fiecare din cărţile acestuia stîrnise discuţii aprinse; combătut adesea pentru ideile lui, de loc agreat pentru stilul cenuşiu şi construcţia greoaie a romanelor, izbutise totuşi să se impună; chiar esteţi rafinaţi sfîrşiseră prin a accepta, cu un fel de disperare hilară, geniul lui puternic. El îşi făcea loc prin hăţişurile literaturii americane cu un pas mare şi greu; în ecourile călcăturii lui, se presimţeau deja accentele grave ale *Tragediei americane*. Cu *„elefantul prozei americane"*, cum îl numeşte un critic, cu *„măturătorul grajdurilor lui Augias ale literaturii americane"*, cum îl defineşte un altul, se simte în literatura americană o putere nouă şi puterea asta, care se va resimţi de-a lungul timpului, pînă în zilele noastre, în opera unor scriitori atît de feluriţi prin talent, cultură şi preocupări ca Don Passos, Caldwell, Farell, Richard Wright — se simte şi în opera lui Lewis.

CRITICA CONFORMISMULUI

Primele romane ale lui Lewis, scrise pentru diverse magazine, lipsite de importanţă artistică, sînt interesante totuşi în măsura în care ne divulgă laboratorul marelor teme şi direcţiile scriitorului. *Our Mr. Wrenn (Domnul Wrenn al nostru*, 1914) este istoria unei tentative de evadare dintr-un mediu îngust. Wrenn, funcţionar modest, timid, visează călătorii îndepărtate; o moştenire neaşteptată îi îngăduie o escapadă în Anglia; va reveni în oraşul său ca să-şi regăsească slujba plicticoasă, rutina conjugală, tabieturile din care nu lipsesc lectura ziarului şi partida de dame. Avem aci, în germene, tema *Străzii Mari* şi tema lui *Babbitt*: prin nostalgia unei lumi superioare, Wrenn o anunţă pe Caroll Kennicott, prin platitudinea existenţei, pe Babbitt; prin acceptarea finală a unui destin meschin, îi aminteşte pe amîndoi.

The Trail of the Hawk (Urma şoimului) este întrucîtva tot istoria unei revolte, sau măcar a unei căutări: căutarea unei ieşiri dintr-o lume mediocră. Energic, muncitor, tenace, capabil s-o ia mereu de la capăt, Carl Ericson se deosebeşte de Mr. Wrenn prin pasiunea acţiunii. El e precursorul unei întregi serii de personaje din familia oamenilor intrepizi; pe unii dintre aceştia însă, ca Babbitt, Dodsworth şi Gantry, îi depăşeşte prin înălţime morală; de alţii, ca doctorul Will Kennicott, se deosebeşte prin spiritul lui neliniştit; el e pe plan practic, ceea ce Ann Vickers e pe plan moral şi Martin Arrowsmith pe plan ştiinţific: un veşnic căutător de orizonturi. Romanul, destul de plicticos, interesează prin acest unic personaj de esenţă s-ar zice faustică: un mic Faust, made in U.S.A. de tipul 1915.

Vor urma alte trei romane: în *The Job (Slujba)* personajul principal e Una Golden, o femeie care încearcă, nu fără dificultăţi, să-şi cîştige independenţa — independenţa aceea pe care atît de mult o va rîvni la un moment dat eroina *Străzii Mari* şi pe care nu şi-o va cîştiga cu adevărat — deşi nu fără dureri — decît Ann Vickers; *The Innocents (Inocenţii*, 1917) relatează călătoria unei perechi de bătrîni prin America; *Free Air (Aer liber)* relatează idila dintre Claire Boltwood, moştenitoare bogată şi Milt Doggett, un mecanic modest. Idila sfîrşeşte prin căsătorie, aidoma ca în basme, sau ca în filmele pe care Hollywoodul le va face curînd celebre în toată lumea. Prin spiritul de iniţiativă cu care îşi agoniseşte bărbatul, Claire aminteşte de bogata Joyce Lanyon, cea de a doua soţie a lui Martin Arrowsmith; amîndouă îşi epuizează spiritul de întreprindere la momentul căsătoriei.

Paginile cele mai autentice în romanele de început sînt acelea în care scriitorul a investit parte din experiențele sale imediate : în *Domnul Wrenn al nostru* episodul englez revelă ceva din impresiile primelor călătorii ; în *Urma șoimului*, amintirile lui din copilărie ; în *Slujba* probabil ceva din avatarurile lui de student prin lumea pensiunilor de familie și a micilor funcționari ; în *Inocenții* și în *Aer liber*, amintirea peisajelor — lucru cu totul excepțional în opera unui citadin în care peisajul nu va mai fi evocat decît pentru a sugera nevoia de evadare sau dorința de revitalizare, ca în unele pagini din *Strada Mare* și *Babbitt*.

După atîtea romane de mîna a doua, Lewis simte nevoia să se depășească : a cedat prea mult gustului comun, de data asta ar vrea să scrie o carte pentru sine. Chiar cu riscul de a nu se vinde. Va scrie *Strada Mare*. Cel dintîi roman important, cea dintîi reușită artistică.

Caroll, o fată frumoasă și destul de cultivată, care cunoaște din viață atît cît poate agonisi ca elevă în perimetrul unui colegiu și ca funcționară într-o bibliotecă publică, se căsătorește cu Will Kennicott, un medic de țară și pleacă să se instaleze în Gopher Praerie, un tîrgușor din Middle West. E un tîrg de două-trei mii de suflete a cărui viață o concentrează Strada Mare, strada comersanților : întruchipare a spiritului mic-burghez, a platitudinii și meschinăriei. Aici, nașterea, viața și moartea sînt legiuite de un tipic ; pentru fiecare împrejurare de viață, există păreri gata făcute ; petrecerile se consumă după un ritual stabilit, prezidat de cel mai desăvîrșit prost gust, glumele sînt aceleași de fiecare dată și toată lumea le așteaptă ca pe o arie favorită. Inteligentă și sensibilă, incapabilă să suporte liniștită conformismul acesta tutelar, Caroll începe un război lung, complicat, epuizant. Hrănită cu multe lecturi, încearcă să introducă un pic de fantezie în reuniunile amicale ; joacă o piesă de teatru ; ar voi să reorganizeze biblioteca orășelului, ar vrea, la urma urmei, să reconstruiască tîrgul, să facă din el — de ce nu ?

— o metropolă. Bineînțeles, nu va izbuti decît să-și mineze răbdarea și să adune asupră-i bănuielile și bîrfelile oamenilor realiști. Căsătoria cade în rutină, maternitatea e un prilej de lungi plictiseli, viața domestică tinde să înece orice preocupare nobilă. Cînd îi devine limpede că nici iubirea soțului, nici maternitatea nu pot compensa nevoia sa acută de frumos, e gata să accepte dragostea unui croitoraș, numai pentru că tînărul se îmbracă bine și are aspirații. Cum prin grija soțului, această tentativă de evadare eșuează, își va lua copilul și va pleca la Washington să trăiască liberă și independentă. Dar o existență mediocră, răbdarea și politica de bun simț a soțului, în cele din urmă spiritul conformismului, neputința de a se decide pentru soluții tăioase, o vor readuce definitiv acasă.

O primă versiune a *Străzii Mari* o avem încă din 1905, în ciornă neterminată, intitulată *The Village Virus (Otrava satului)*. Pînă la apariția *Străzii Mari* se scurg așadar 15 ani. Ani de experiențe și de clarificări. Tema mai răsună o dată, destul de straniu, în *Domnul Wrenn al nostru*. S-ar zice că, înainte de a concepe varianta feminină a Emmei Bovary, Lewis a fost tentat de cea masculină. O tentativă pe care n-a mai repetat-o sau n-a mai desăvîrșit-o, fie pentru că într-o societate care cultivă energia, alternativa masculină a Emmei e tot atît de imposibilă ca și oblomovismul, fie pentru că și-a dat seama că bovarismul este în definitiv o suferință tipic feminină care se manifestă oriunde conștiința de sine a femeii intrată în conflict cu prejudecățile și îngrădirile societății își caută în iluzii suportul pe care i-l refuză realitățile.

Critica americană n-a fost foarte încîntată de romanul lui Lewis. Unii îl socoteau mai interesant ca fapt social decît ca eveniment literar. Carl Van Doren vedea aci *„o variantă americană pe o temă clasică“ :* o madame Bovary din Middle West. Asociația nu este neîndreptățită. Toți criticii au făcut-o. Nu e mai puțin adevărat însă că pentru critica orașului provincial, Lewis nu avea nici un motiv să caute dincolo de

ocean o tradiţie, un model şi un îndemn pe care le avea la el acasă. Într-adevăr, critica oraşului înăbuşitor şi a infamiei mic-burgheze nu lipsea în proza americană : o întreprinsese încă Mark Twain în *Omul care a corupt Hadleiburgul*, povestire unică în felul ei prin umorul crunt şi lipsa oricărei iluzii, ce face din scriitorul american, în chipul cel mai surprinzător, un precursor al scriitorilor de tipul lui Durrenmatt. Mai aproape de Lewis, e literatura lui Sherwood Anderson, foarte preţuită de scriitorul nostru, în care, cu o artă influenţată de freudism, e divulgată meschinăria provinciei, atmosfera ei sufocantă, platitudinea ei mic-burgheză : *Winesbury Ohio* e în ansamblul ei istoria unor existenţe precare, cu năzuinţe irealizabile şi zboruri condamnate. Sugestii semnificative pentru poziţia femeii în societatea americană putea afla, apoi, Lewis în *Sora Carrie* şi *Jennie Gerhardt* ale lui Dreiser. Fără să fie o arivistă, împinsă de un vis de frumuseţe şi mărire, Carrie se ridică folosind singurele arme pe care societatea nu i le poate lua : frumuseţea şi farmecul ; va abandona un bărbat, va ruina un altul, îşi va realiza ambiţiile, dar fericită nu va fi. Mai puţin înarmată să răzbată, cu o inimă mare, făcută din iubire şi compasiune, Jennie cunoaşte toate înfrîngerile şi toate durerile ; visurile ei de fericire sfîrşesc în resemnare şi tocmai în acest moment o anunţă pe Caroll Kennicott a lui Lewis. Ceea ce însă caracterizează pe aceste două eroine ale lui Dreiser e faptul că deşi înfrînte de spiritul meschin al lumii, ele cheltuiesc, pentru ca să poată trăi în afara regulilor consacrate ale moralei curente, mult curaj ; mai ales acest curaj de a accepta riscurile lui Carrie şi durerile lui Jennie îi lipseşte lui Caroll.

Asociaţia cu romanul lui Flaubert e îndreptăţită : în linii mari, subiectul, personajele principale sînt aceleaşi. Ca şi Emma, Caroll are lecturi întinse, se căsătoreşte cu un medic de ţară, visează o existenţă agitată şi strălucitoare, încearcă să facă din dragoste un prilej de evadare. Un accent mai mare pune Lewis pe donquijotismul Carollei, pe planurile ei

de transformare a oraşului, pe iluziile care tind să se substituie realităţilor şi pe mecanismul crud cu care realităţile denunţă inconsistenţa visurilor ; s-ar zice că romancierul american a plecat în lucrarea sa mai degrabă de la subtextul romanului francez, decît de la textul lui imediat. Ceea ce deosebeşte cele două romane e mai important însă decît ceea ce le apropie. Pentru o femeie atît de îngrădită ca Emma, evadarea începe cu lecturile, continuă cu dragostea şi se desăvîrşeşte tragic cu moartea. Evident, lecturile nu sînt decît o iniţiere, moartea e doar o eliberare ; dragostea e totul. Un amor sublim ţine în viaţa unei femei ca Emma locul unei epopei ; a iubi e un fel de a se realiza, de a acţiona, de a exista, de a întemeia un regat, de a descoperi o Americă. Cînd din iubire nu rămîne decît înţelesul ei vulgar, cînd după Rodolphe şi Léon, demistificarea romantică e un proces încheiat între labele unui notar decrepit — moartea e o obligaţie fără întoarcere : Emma trage toate consecinţele ca un general înfrînt. Caroll însă are o educaţie superioară Emmei, mediul său e mai larg, posibilităţile ei de luptă sînt evident mai bogate, pasiunile nu i-ar putea controla existenţa, tragedia nu e în condiţia fiinţei sale. E adevărat, ceea ce o împiedică să cedeze pasiunii pentru Erik nu e atît voinţa ei, cît bunul simţ şi fermitatea lui Will Kennicott care interzice legăturile neconvenabile cu calmul unui bun chirurg capabil să aprecieze exact momentul şi mijloacele intervenţiei. Dar e puţin probabil, totuşi, că o cădere de o clipă ar fi antrenat un dezastru definitiv. Spiritul acela lucid cu care Caroll îl consideră pe Erik cînd îl regăseşte mai tîrziu sub înfăţişarea banală a unui artist de mîna a doua, ar fi funcţionat cu siguranţă după o săptămînă de dragoste la fel de tonic ca după trei ani de ignorare reciprocă. Nici Will Kennicott nu e tot una cu Charles Bovary : energia americanului, calmul lui, bunul lui simţ, prezenţa lui eficace în mecanismul lumii, nu se împacă de loc cu mărginirea blajină şi lipsa de voinţă a franţuzului. În timp ce Will vede imediat jocul primejdios al Carollei cu Erik, Charles nu crede în vinovăţia Emmei

nici cînd are în mînă scrisorile adresate amanţilor; dragostea unuia e o virtute virilă, cumpănită parcă să asigure, dacă nu trăinicia căsniciii, măcar posibilitatea ei de a dura, dragostea celuilalt e absolută, supusă, fără speranţă şi fără leac.

Adevărata deosebire dintre cele două romane e în finalul lor. Unii au văzut în revenirea lui Caroll în Gopher Prairie, un final ilogic; mai firesc li s-ar fi părut o doamnă Kennicott care îşi ia copilul şi părăseşte definitiv căminul. Adevărul e că finalul lui Lewis susţine în chipul cel mai judicios esenţa romanului atunci cînd acceptarea compromisului e înfăţişată ca o izbîndă a conformismului mic-burghez. Fiecare din cele două romane e logic în felul lui. Distanţa dintre unul şi altul e tocmai distanţa dintre tragedie şi dramă. Nici Caroll Kennicott, nici Will nu sînt personaje de tragedie. Mici burghezi, nici una din năzuinţele lor nu e atît de mare ca să înfrunte situaţiile decisive. Structura lor sufletească e înrudită cu structura socială a societăţii în care trăiesc. Conflictul care îi opune, oricît de real, nu ia proporţii. Nimic mai preţios pentru definirea lui Caroll ca fuga ei fără consecinţe, ca despărţirea ei nelegalizată: ea pleacă, dar nu de tot, se desparte dar nu divorţează. Să distrugă punţile în urmă-i, nu e genul ei. Şi nu vom fi uimiţi să descoperim că de fapt conflictul dintre Caroll şi Strada Mare e dublat de un conflict în conştiinţă, care opune năzuinţele — educaţiei. Trăiesc în ea două fiinţe: una care aspiră în sus, alta care o trage în Strada Mare. E prea comodă, ţine prea mult să trăiască bine, pentru ca să renunţe la toate avantajele poziţiei sale sociale, oricît de meschine. Tocmai asta va încerca să-i demonstreze Will, cînd o va hotărî să rupă cu Erik; că e incapabilă să se împace cu o situaţie mai grea; şi demonstraţia îi va folosi încă odată cînd o va decide să se întoarcă acasă. Va învinge duhul pedestru al conformismului. E cu toate acestea ceva comun în finalul ambelor romane: amîndouă sfîrşesc cu o abdicare. Abdicarea Emmei e violentă (şi mai semnificativă decît a lui Charles, fiindcă moartea ei demonstrează şi presiunea formidabilă a împrejurărilor în timp ce moartea lui Charles, numai slăbiciunea unei inimi). Abdicarea lui Caroll nu pune în joc viaţa: e o tragedie pe termen lung în care moartea e difuză în miile de chinuri mărunte ale unei existenţe cenuşii. Între un roman şi altul nu e numai distanţa dintre geniul lui Flaubert şi talentul lui Lewis: e o distanţă de peste şase decenii. În 1920 bovarismul poate să fie o maladie, ea nu mai are nevoie de arsenic ca să fie definitiv tămăduită. În 1920, Emma ar purta părul tuns, fustele scurte, ar fuma cu nonşalanţă, ar discuta teoriile la modă ale doctorului Freud, ar dansa şimy, s-ar duce la cinematograf, ar juca poate teatru şi după ce va fi visat să transforme orăşelul într-o metropolă, s-ar mulţumi să-şi crească copiii, amăgindu-se, ca şi Caroll, că dînşii vor împlini ceea ce nu-i fusese dat ei. Arsenicul are acum formula compromisului.

Foarte vii sînt toate personajele secundare: rolul lui Homais îl joacă tot acest cuconet incult şi superficial de pe Strada Mare al cărui spirit ia forma lăbărţată şi chipul obtuz al doamnei Bogart, bîrfitoarea teribilă. Un Homais cu fustă. Ignoranţa lui Homais e mai savantă şi poate mai solemnă, aceea a doamnei Bogart mai gălăgioasă şi mai terestră. Interesant e şi Erik Valborg, oarecum corespondentul lui Léon. Fecior de fermier, cu nostalgia oraşului, socotind că-şi depăşeşte condiţia schimbînd acul croitorului pe lopata grăjdarului, citind mult, cam la nimereală şi fără să înţeleagă, îmbrăcîndu-se bine, mai bine decît burghezul Străzii Mari, aspirînd la dragostea unei femei delicate, abandonîndu-şi meseria de croitor pentru una vag artistică cu impresia desigur că urcă încă o treaptă spre o lume superioară, Erik este evident un frate bun al Carollei, un bovaric. S-ar zice că Lewis a năzuit într-un singur roman, să reediteze cazul lui Mr. Wrenn în două ipostaze. Cu această ultimă tentativă, obsesia bărbatului bovaric se epuizează.

Ceea ce aminteşte la Lewis de Flaubert e contabilizarea şi satira locului comun ; rigoarea stilului lipseşte. Şi acolo unde se deosebesc total e poziţia faţă de burghez : Flaubert îl urăşte şi-l denunţă ; Lewis îl dispreţuieşte uneori, îl ironizează adesea, îl condamnă chiar, dar cu indulgenţă.

Următorul roman e *Babbitt.* Unii îi preferă *Strada Mare.* Dar Babbitt are ceva în plus : e profund american.

Coasociat al unei agenţii imobiliare, cu un venit de 8000 dolari pe an, Babbitt e un cetăţean onorabil. Are familie cu trei copii şi există toate motivele să se presupună că ţine la ea. Posedă o casă minunată, o maşină bună, se bucură cu alte cuvinte de tot confortul standardizat pe care i-l poate oferi un venit satisfăcător. Nu-i lipsesc nici prietenii : sînt oameni tot atît de onorabili ca şi el. Nu-i lipsesc nici distracţii : clubul, dineurile, reuniunile. Nu-i lipsesc nici perspectivele : să cîştige să zicem anul viitor 10.000 de dolari şi să treacă de la *Athletic Club* la mai aristocratul *Union Club.* Şi cu toate acestea se întîmplă un lucru absolut ciudat : nu e fericit.

La drept vorbind, nici nu prea bagă de seamă totdeauna, fiindcă de obicei este adînc convins că nu-i lipseşte nimic ca să fie fericit. Dar, iată, într-o bună dimineaţă se scoală şi constată că nevasta e bătrînă, şleampătă şi cu trei rînduri de guşi, că copiii sînt de neînţeles, că afacerile sînt plictisitoare, că ori de cîte ori face ceva, face exact ceea ce a făcut ieri şi că ori de cîte ori deschide gura spune exact ceea ce a mai spus de mii de ori. Constatările acestea nu se instalează totdeauna în conştiinţa lui sub forma definită a unor formulări, ci mai degrabă cu înfăţişarea subtilă a unei nelinişti.

Lucrul cel mai uimitor însă e că în jurul lui toţi oamenii fac exact ceea ce face el. E drept, nu toţi sînt agenţi imobiliari. Littlefield e aproape un savant, creierul lui e organizat pe principiul unei enciclopedii, el poate să-ţi spună tot ce pofteşti, de la data bătăliei de la Saragossa pînă la numărul produselor care se extrag din gudron ; o întrebare

funcţionează asupra creierului său ca o apăsare de buton la un automat de bar : o celulă specializată îşi predă imediat tot conţinutul. Apoi iată-l pe Frink, poetul reclamelor ; geniul lui e cu adevărat universal de îndată ce e în stare să elaboreze reclame pentru orice produs din lume ; concubinajul lui cu literatura te duce cu gîndul la nu ştiu ce raport matematic dintre vocabular şi gramatică, în baza căruia s-ar putea formula ideea năstruşnică, demnă de Monsieur Jourdain, că în definitiv toată literatura lumii, inclusiv aceea ilustră a reclamelor, doarme într-un dicţionar, la fel de bine cum doarme orice muzică în pianul de concert.

Conformismul lui Babbitt e uneori cameleonic : dacă se întîmplă să aibe nevoie de bancherul Eathorne, care e un om bigot, Babbitt îşi descoperă virtuţi de adevărat creştin. Conformismul lui Babbitt cunoaşte în acelaşi timp şi o anume formă de mimetism social. Dacă McKelvey, invitat la masă, se lasă rugat şi aşteptat ca unul care ţine să sublinieze distanţele, Babbitt nu uită lecţia şi o pune în aplicare faţă de modestul Overbrook exact cu aceeaşi binevoitoare compasiune cu care fusese tratat el. Conformismul s-a instalat în celula lui cea mai secretă : celula morală. Babbitt are păreri : nu-i plac socialiştii, e împotriva sindicatelor, e pentru o asociaţie a patronilor ; numai că părerile astea nu sînt ale lui, sînt ale mediului în care trăieşte. Le-a împrumutat fără să bage de seamă, şi le-a însuşit perfect, le debitează fără greş. Şi dacă nu le debitează el, o fac cei din jurul lui. Le cunoaşte părerile, glumele şi vocabularul, aşa cum îşi cunoaşte conţinutul buzunarelor. Oamenii aceştia n-au secrete pentru el, aşa cum el însuşi nu are secrete pentru ei. Se privesc şi se recunosc. E sigur că un asemenea om are uneori dreptul să-şi închipuie mai degrabă că visează decît că trăieşte. Dacă ne-am putea închipui o păpuşă care într-un ceas de vrajă se trezeşte pe raftul strălucitorului magazin printre alte cîteva mii de păpuşi la fel de asemănătoare, la fel de bucălate, cu acelaşi aer jovial

și sociabil, am putea realiza în fine senzația aceea de vis absurd: omul nostru nu-i decît un Babbitt printre Babbitt.

Sentimentul cel mai acut al unei asemenea existențe este urîtul. Personificarea momentelor de neliniște e o zînă mignonă: Babbitt o visează sau își închipuie c-o aude... E probabil în această închipuire o mică rezervă de puritate salvată din epoca copilăriei, din epoca cînd Babbitt nu era încă un Babbitt. Din această rezervă de puritate se hrănește probabil și prietenia lui pentru Paul Riesling. E o prietenie ciudată: ultimul refugiu al omeniei. Riesling e un om delicat. Simbolul banal al delicateții lui e vioara. E un om făcut să cînte toată viața la vioară, dar e obligat toată viața să facă afaceri în care nu se pricepe și pe care le detestă. Și simbolul fatal al raporturilor lui cu afacerile e Zilla, soția cu care se ceartă din primul ceas al căsătoriei. Pe scurt, Riesling nu vrea să fie un Babbitt și poate că acesta este motivul cel mai însemnat pentru care Babbitt îi prețuiește prietenia. Refuzul lui Riesling ia forme violente: va încerca să-și ucidă soția. Căsnicia lui turbulentă are firește valoarea unui termen de comparație pentru pașnica căsnicie a lui Babbitt. Rolul glontelui de revolver îl va juca în viața eroului nostru împrejurarea banală că soția îi pleacă de acasă.

Disciplina domestică slăbită o clipă, revolta lui îmbracă înfățișarea lamentabilă a aventurilor erotice, în medii obscure. Cea mai nobilă înfățișare a revoltei sale este refuzul de o clipă de a se înscrie în „Good Citizen's League". Nu pentru că s-ar fi schimbat cumva sentimentele sale pentru muncitori, dar pur și simplu pentru a-și afirma cu un act de voință dreptul de a fi liber. E destul însă ca soția să revină acasă, ca prietenii să-i întoarcă spatele, ca afacerile să-i fie nițel primejduite, pentru ca rezistențele lui să se spulbere instantaneu. Va descoperi că-și iubește soția, copiii și căminul, că prietenii săi sînt oamenii cei mai cumsecade din lume și la primul prilej va denunța cu vehemență crimele sindicatelor și va proslăvi *„binefacerile golfului, ale moralității și ale depozitelor în cont la bancă"*. Babbitt nu e un fățarnic. Acestea sînt părerile lui de totdeauna. Numai o clipă, o singură clipă, a încercat să se sustragă mecanismului social în care e conexat și a refuzat să le debiteze, cu iluzia că muțenia seamănă a independență, că absența e o libertate. În sensul acesta, revolta lui are mai degrabă semnificația unei amnezii de moment; odată restabilită, memoria lui funcționează perfect. Un disc răsucit cu viteză calculată sub tutela unui vîrf de oțel puternic și neînduplecat, eliberează obligatoriu tot conținutul imprimat în șanțul circular. Principiul existenței lui Babbitt este așadar conformismul. Adjectivul derivat — babbittismul — desemnează o malformațiune morală; conformismul este disciplina mediocrității în acțiune. Drama lui Babbitt, în măsura în care se poate vorbi de o dramă — e drama omului mediocru care nu se poate în nici un chip sustrage clasei damnate căreia îi aparține. Jovial, sociabil, săritor, cu mișcătoare slăbiciuni, el are înfățișarea unui Vasilache de bazar care nu poate sări decît atît cît îi îngăduie resorturile. Și resortul lui e scurt: cu o inteligență practică, dar lipsit de cultură, cu idei gata făcute, cu convingeri meschine împrumutate mediului său, el rămîne robul unui circuit închis. Avatarurile lui amintesc de un tramvai care nu poate merge decît încotro îl duc șinele: și șinele îl duc întotdeauna, oricît ar ocoli locul, exact acolo de unde a plecat. Pentru că condiția mediocrității lui nu-i îngăduie să aibe nici măcar conștiința clară a mizeriei sale morale, suferința lui e iluzorie: personajul nu suportă dimensiunile tragediei, nu-i convin cu adevărat decît acelea ale ridicolului.

Prin anume dispoziție naivă de a mima obiceiurile unei clase superioare (vezi episodul cu fracul sau acela cu masa pentru McKelvey), Babbitt amintește de Monsieur Jourdain; prin înclinarea sa de a evada din mediu citadin, în mijlocul naturii (vezi vacanțele pe Maine, momentele sale de pescuit) ne amintește de Tartarin; prin aerul lui jovial, tot atît cît prin înfățișarea lui fizică, aduce cu domnul Pickwick; prin

gustul locurilor comune e frate bun cu Bouvard și Pécuchet. El face parte așadar dintr-o anume familie de personaje însoțită constant de rîsul și surîsul nostru. Dacă totuși surîsul nostru se întunecă cîteodată, asta se întîmplă pentru că sîntem mult mai sensibili la circumstanțele agravante care îi acordă lui Babbitt un rol politic.

STADIUL INDIGNĂRII

La doi ani după *Babbitt*, apare *Martin Arrowsmith*, romanul unei pasiuni intelectuale. Căci Martin Arrowsmith este un medic, un om de știință care vrea să rămînă credincios unui ideal științific. Psiholog prea sumar ca să investigheze zona dificilă a dramelor de creație, autorul își definește personajul în raporturile dintre exigențele intelectualității înalte și mediul inferior. Dacă într-un roman monstrul are înfățișarea Străzii și în altul aceea a conformismului, aici monștrii sînt șarlatanismul, spiritul mercantil, duhul reclamei, gustul blufului, demonul geloziei. Arrowsmith este așadar un erou în luptă cu monștri. De Caroll îl deosebește conștiința precisă a țelului; de Babbitt, constant robit conformismului — dispoziția constantă de a lupta. Capacitatea de a-și concentra energiile pe o singură direcție, ba chiar pe un singur punct, e o condiție a izbînzii. Îl vom vedea renunțînd la familie, la glorie și la bani, dar nu la ideal. Renunțarea lui Caroll și a lui Babbitt e definitivă, cu rezerva mentală că e provizorie: amîndoi nădăjduiesc că copiii vor împlini ceea ce n-au putut ei. Martin nu cedează în favoarea altora satisfacțiile luptei și bucuriile victoriei. Eroul are înălțime morală. Este un personaj frumos. Critica romancierului e mai deschisă, aria pe care se execută critica, mai largă. Sarcasmul cu care atacă filozofia dubioasă a succesului întrupată în doctorul Almus Pickerbough, reclamagiul cu profil molieresc, anunță deja pe Elmer Gantry. Farmecul real al romanului vine din echi-

librul acela intim la care colaborează deopotrivă spiritul critic și realizarea artistică.

Mantrap, apărut în 1926, roman plicticos, de formulă melodramatică, încă nu te lasă să bănuiești virulența din *Elmer Gantry*. S-a spus despre Gantry că este un Tartuffe. Ceva au cu adevărat comun: amîndoi sînt preoți fără har, așadar niște profesioniști care n-au păstrat decît aparența misiunii lor, uniforma și vocabularul de specialitate. Ceea ce-i deosebește sînt pînă la un punct mijloacele. Tartuffe mai pune încă în tentativele sale amoroase ceva din experiența mediilor eclesiastice: diplomație, persuasiune, răbdare. Cu un suflet de burghez, cunoaște totuși puterea cuvîntului ocolit și delicat și ceea ce rîvnește este, la urma urmei, o viață tihnită, îndestulată, îndulcită cu mîngîieri feline. Mijloacele lui Gantry sînt ale lumii sale: seducția brutală, șantajul ordinar, bluful, reclama, corupția, maltratarea adversarilor. Romanul relatează istoria unui preot bețiv, muieratic, afacerist și pe alocurea bandit. Baptist, impresar al unei evangheliste vizionare, metodist, trecînd de la o biserică săracă la una bogată, Gantry face carieră. Într-o lume în care banul e criteriul cel mai sigur al succesului, preotul nu are nici un motiv să refuze a se îmbogăți. Religia devine o afacere ca oricare alta, biserica o agenție, preotul un boss. Ceea ce tranzacționează în definitiv este invenția cea mai subtilă a spiritului de conservare: viața de apoi. A face prozeliți este de fapt un mod de a dobîndi clienți. Mijloacele de convingere au încetat demult a fi discuțiile teologice; orațiile bisericești seamănă cu discursurile electorale; *Biblia* nu mai este o carte sfîntă, ci un repertoriu de teme; sfinții sînt convocați să răspundă întrebărilor arzătoare ale contemporaneității: „Juca Isus poker?“ Și dacă minunea este copilul cel mai drag al credinței, minunile se pot fabrica, convertirile se pot organiza. Ceea ce altădată putea fi o procesiune, a devenit un turneu; cu un capital de vorbe goale o biserică se poate întemeia oricînd, cu cîteva scînduri și cîțiva metri de pînză se poate dura una oriunde; o predică e

un spectacol regizat și plătit. Gantry e baptist din rutină, metodist din nevoie. O abjurare seamănă cu o demisie, o afurisire cu o concediere. Revelațiile se consumă la un pahar de vin, drumul Damascului trece pe la bancă.

Lucru îngrijorător e că asemenea oameni pot să izbîndească. Mîini murdare binecuvîntează căsătoriile, urechi distrate primesc ultimul cuvînt al muribunzilor, cuvinte duhnind a vin însoțesc sufletul morților în eternitate. Gantry izbîndește așa cum izbîndește Strada Mare asupra lui Caroll și conformismul în Babbitt. Visul lui de a reuni toate bisericile într-o organizație unică, care să controleze întreaga Americă, poate chiar întreaga lume, e visul unui trustman care descoperă în concentrarea industriilor țelul cel mai demn de a fi realizat. Între Tartuffe și Elmer e de fapt toată distanța dintre burghezia incipientă și oligarhia financiară. Lucru interesant : critica lui Lewis se întinde asupra tuturor bisericilor, inclusiv asupra celei catolice. Iar singurul preot cinstit în această junglă, deși nu lipsit de spirit religios, afirmă că-i este peste putință să-și închipuie un Dumnezeu personificat după modelul *Bibliei*. În acest moment, critica lui Lewis tinde de la critica bisericii la critica religiei.

Invectiva lui Lewis seamănă uneori prea bine cu insulta pentru ca arta să nu sufere. Dar totalul este viguros. Dialogul e plin de vervă. Sîntem departe de mult de consemnarea ponderată din Strada Mare. Ironia binevoitoare din Babbitt a cedat. Sarcasmul din unele pagini din *Martin Arrowsmith* s-a generalizat. Principiul cărții e indignarea.

The Man who Knew Coolidge (Omul care l-a cunoscut pe Coolidge, 1928) continuă critica societății, dar la un nivel artistic mai coborît ; iar *Dodsworth*, apărut cu un an mai tîrziu, este romanul destul de curios al unui multimilionar care trăiește cu melancoliile unui mic burghez. Cu copii intrați în viață, cu o soție care îl înșeală, Dodsworth, călător prin Europa, se simte un exilat ; el are nostalgia punctului fix, al climatului aceluia în care poate activa —

așa cum, la antipodul lui, Mr. Wrenn avea nostalgia călătoriilor. Portretul psihologic nu e cu totul lipsit de adevăr, îl falsifică doar schema preconcepută a „magnatului cinstit".

Cea de a doua perioadă de creație debutează de fapt cu *Ann Vickers*. Este romanul patetic al unei femei inteligente, cu pasiunea muncii sociale. Domeniul de investigație al scriitorului e acum acela mai delicat al reformelor sociale, critica lui atinge lumea codului penal, regimul închisorilor și practica carității. Ca și Arrowsmith în știință, Ann se dovedește, în munca ei, din familia spiritelor puternice și neînfricate. Cunoscînd rău viața și supusă tuturor ispitelor lumii, ea trebuie să lupte cu propria ei inimă tot atît cît cu lumea. Tipul e remarcabil. Semnificativ pentru progresul spiritului critic al lui Lewis rămîne însă faptul că pentru prima oară își pune deschis problema soluțiilor.

În fine, cu *It Can't Happen Here (Asta nu se poate întîmpla la noi*, 1935), critica societății trece pentru prima oară de pe plan social pe plan politic. Pentru un roman antifascist, în care se imaginează tocmai posibilitatea unei dictaturi fasciste în Statele Unite, titlul ironic indică de la început tonalitatea pamfletului. Ca formulă, romanul amintește de *Călcîiul de fier* al lui London ; nota accentuată de pamflet te duce însă cu gîndul la *Arturo Ui* al lui Brecht. Perspicacitatea cu care Lewis imaginează uneori tactica și mijloacele unui fascist american este admirabilă. Bass Windrip, dictatorul american, deși nu posedă toate însemnele „genialității", meșa lui Hitler și fălcile lui Mussolini, este o mixtură din amîndoi. Verbul lui e tot atît de viu ca al celuia lui Elmer Gantry și nerușinarea cu care își botează fascismul drept o democrație de tip Jefferson-Lincoln-Cleveland-Wilson este fără cusur.

Cînd trebuie însă să înfățișeze forțele capabile să asigure doborîrea regimului fascist, Lewis nu poate imagina nimic altceva decît un burghez de stînga ca Troughbridge, sau un liberal democrat ca Doremus Jessup. Figura acestuia e cu adevărat generoasă, dar a face dintr-un liberal simbolul spe-

ranţelor şi victoriei într-o ţară în care proletariatul constituie o masă atît de puternică şi reprezintă o forţă atît de mare, aceasta confirmă încă o dată întinderea acelui conflict intim — pregnant deja în *Ann Vickers* — care opune capacităţii de a vedea racila, incapacităţii de a gîndi soluţia.

Apărut în 1943, *Gideon Planish* beneficiază într-un fel de toată îndîrjirea pe care poate s-o inspire unui spirit critic un război atît de crud. Gideon trafichează prostia şi bunăcredinţa, gustul foarte americănesc pentru tot felul de asociaţii, organizaţii şi fundaţii. Un gust dubios pe care în Europa nu-l mai întîlnim decît la germani. Gideon e un specialist în organizarea organizaţiilor. O excrocherie cu aparenţa unei profesiuni. Fost profesor de elocvenţă, el găseşte în cuvînt posibilitatea de a motiva grandilocvent necesitatea oricărui fel de asociaţii. Cunoştinţele lui sînt universale, preocupările lui ating toate ramurile activităţii umane. Prin universalitatea preocupărilor e personajul care aminteşte încă o dată în opera lui Lewis de Bouvard şi Pécuchet; numai că nu e un dobitoc inocent; e un excroc cu nostalgiile unui burghez aşezat. Iar dacă ambiţiile soţiei şi obligaţiile profesiunii l-au cointeresat toată viaţa în obţinerea bunurilor materiale, visul lui inocent e un titlu onorific. Critica lui Lewis atinge astfel, în chip neaşteptat, toată lumea aceea de iluzii pe care burghezul american şi le fabrică cu ambiţia de a face din progresul lumii o simplă problemă de organizare.

Ultimul dintre romanele interesante, *Kingsblood Royal (Sînge regal)*[1], apărut în 1949 e un roman antirasist. Clarificarea pe care o trăieşte Nell Kingsblood descoperindu-se descendentul neaşteptat al unor negri, are o înfăţişare dramatică. Să descoperi de la o zi la alta un trecut care poate să modifice toate rosturile prezentului, să trăieşti toate consecinţele unei dislocări în conştiinţă, să constaţi transferul

[1] Romanul a apărut în colecţia „Biblioteca pentru toţi" cu titlul *Kingsblood, urmaşul regilor* (1961, nr. 101, 102).

de simpatii, să cunoşti spaima de a fi diminuat ca om şi să încerci să recîştigi toată încrederea şi toate speranţele pe care le-au minat prejudecăţile străvechi şi interesele egoiste, acesta e tot conţinutul unui proces ai căror termeni principali sînt aşadar imposibilitatea de a renunţa la avantajele umanităţii, tot atît cît imposibilitatea de a ceda prejudecăţilor şi urii. Romanul e punctul terminus al unei îndelungi investigaţii critice; e ultimul semn al perseverenţei cu care Lewis a încercat să atingă atîtea din aspectele nevralgice ale realităţilor americane.

ARTĂ ŞI SEMNIFICAŢII

Perioada de aur a scriitorului e considerată a fi aceea dintre 1920 şi 1930, perioadă care a văzut născîndu-se aproape toate romanele lui de seamă. A fost în acelaşi timp pentru Statele Unite — una din marile beneficiare ale războiului — un deceniu de prosperitate şi condiţiile progresului social au făcut cu putinţă apariţia unor opere cu un conţinut atît de critic ca operele lui Lewis. Acest deceniu încape perfect între Revoluţia din Octombrie şi criza generală din 1929. Revoluţia a pus sub semnul întrebării toate valorile consacrate şi a fecundat pretutindeni spiritul critic; criza generală a confirmat toate slăbiciunile capitalismului şi o dată mai mult a justificat toate criticile ce i s-au adus.

„Cu douăzeci de ani în urmă ar fi fost imposibil să apară cărţi de tipul lui *Elmer Gantry* şi *Martin Arrowsmith...*" Observaţia e cum nu se poate mai exactă. O face Gorki în 1931. Timpul cînd Mencken prevedea pentru scriitorul american de tipul lui Balzac sau Zola şansa de a-şi petrece zilele în închisoare a trecut. Fenomen cu atît mai remarcabil cu cît Lewis nu este, fireşte, o excepţie. Dreiser dă în 1925 *Tragedia americană*, în care critica sa se extinde la însăşi bazele societăţii şi mai tîrziu, Hemingway, Faulkner, Dos Passos,

Steinbeck, Caldwell, fiecare în felul său, cu alte puteri şi uneori cu o artă superioară, lărgesc aria şi eficienţa spiritului critic. Nimic mai semnificativ însă ca evoluţia lui Sinclair Lewis: de la contemplare la revoltă, de la ironie la sarcasm şi de la sarcasm la indignare, de la critica moravurilor la aceea a instituţiilor, de la critica pe plan social la critica pe plan politic. O evoluţie din care nu lipsesc totuşi contradicţiile, romanele proaste, iluziile primejdioase, ideile dubioase. Căci e într-adevăr în evoluţia lui Lewis o uimitoare alternanţă de elanuri şi de prăbuşiri: după *Babbitt* şi *Martin Arrowsmith* — *Mantrap*; după *Asta nu se poate întîmpla la noi* — *Părinţii risipitori (The Prodigal Parents)*; după *Kingsblood Royal* — *Căutătorul lui Dumnezeu (The God Seeker)*. Dacă am încerca să ne reprezentăm grafic evoluţia spiritului său critic, am băga de seamă că linia care uneşte vîrfurile creaţiei sale literare e pe ansamblul operei o linie ascendentă; pe parcurs, însă, linia cunoaşte căderi, încît imaginea reală e a unei seismograme dintr-o lume dramatică. Un critic francez, Albert Baiwir, studiind raporturile dintre ceea ce el numeşte spiritul individualist şi cel colectivist în literatura romancierilor americani contemporani, observa perfect îndreptăţit: *„Cariera şi opera lui Sinclair Lewis oferă ilustrarea cea mai perfectă a conflictului dintre spiritul individualist al unei generaţii care aparţine deja trecutului şi acest idealism nou, hotărît să găsească în colectivism soluţia problemelor contemporane. Prin dragostea sa arzătoare pentru libertate individuală, prin afinităţile sale sentimentale cu această clasă mijlocie care a păstrat intactă credinţa sa în excelenţa democraţiei americane, scriitorul rămîne incontestabil fidel tradiţiei individualiste. Prin simţul său social, prin spiritul său critic, prompt în a descifra şi stigmatiza abuzurile, prin dorinţa de a le remedia, el se alătură celei de a doua tendinţe.“* Şi mai departe: *„Cu toate contradicţiile şi oricare ar fi putut să fie în cursul carierii sale evoluţia sentimentelor personale ale lui Sinclair Lewis, examenul de ansamblu al operei arată că, poate fără voia lui, el s-a lăsat progresiv antrenat în formidabilul curent de idei care tinde să revoluţioneze societatea.“* [1]

Critica sa nu e lipsită de spirit de sistem. André Maurois spunea o dată studenţilor săi americani că Lewis este scriitorul care ar fi putut lega cel mai lesne toate romanele într-un ansamblu de tipul Comediei umane. E o tentaţie pe care Lewis a cunoscut-o totuşi — fie fixîndu-şi diferiţi eroi pe acelaşi punct geografic, fie transferîndu-şi eroii dintr-un roman în altul. Zenithul este pentru Lewis ceea ce e în bună măsură Parisul pentru Balzac, sau districtul Yoknapatawpha pentru Faulkner: Zenith e oraşul lui Babbitt şi al lui Dodsworth, aici lucrează pentru un timp Martin Arrowsmith, aici îşi împlineşte cariera Elmer Gantry. Pe Babbitt îl întîlnim episodic, ici şi colo: lui Elmer îi strînge mîna şi lui Arrowsmith îi este recomandat drept „celebrul“ agent imobiliar. Pe Caroll Kennicott, Lewis simte nevoia s-o revadă: în 1924, într-un articol intitulat *Strada principală a fost pavată*, el relatează o întîlnire cu principalele personaje ale *Străzii Mari*. Caroll a devenit într-adevăr ceea ce finalul cărţii lăsa să se întrevadă: o femeie obosită şi înfrîntă. Will a început de fapt să semene cu Babbittt. Poate că Lewis va fi resimţit totuşi ca inutilă o legătură între romane, căci n-a desăvîrşit-o niciodată. Dincolo de orice legături formale, unitatea operei o face direcţia ideilor, temeritatea criticii, unitatea metodei.

Pentru a cuprinde zone atît de largi ale vieţii sociale, el nu pregetă să se documenteze sistematic, fie investigînd la faţa locului ca Zola, fie făcînd lecturi întinse ca Flaubert. Romane ca *Ann Vickers* sau *Gideon Planish* nici n-ar fi fost altfel cu putinţă. Cînd simte nevoia să-şi reprezinte realităţile, fabrică machete, cînd necesităţile îi impun o documentare de specialitate, îşi asociază un savant pregătit, ca în cazul lui *Martin Arrowsmith*.

[1] Albert Baiwir, *Le déclin de l'individualism chez les romanciers américains contemporains, Paris*, 1943, p. 217.

Expresia cea mai evidentă a spiritului de sistem în tehnica romanului său e inventarul. La origine e o tehnică naivă. Adăogită cu geniul invenției verbale și al asociațiilor fabuloase, un Rabelais scotea din ea efecte formidabile. Ceea ce-i face încă în bună măsură farmecul la un Balzac, e stilul și ceea ce o motiva definitiv era viziunea organică a raporturilor complexe dintre om și mediu. Flaubert folosește inventarul o singură dată : în *Bouvard și Pécuchet,* iar rostul lui adînc e să denunțe spiritul obtuz al micului burghez care își închipuie că poate să epuizeze știința și tehnica lumii prin acumularea de dicționare și de unelte. Domnul Pickwick, care este între altele ilustrul autor al unui studiu despre izvoarele iazurilor din Hampsted și care, hotărît să călătorească pentru a face însemnări despre moravuri, începe prin a nota cu grijă pedantă amănuntul uimitor, demn de a fi comunicat unei academii, că un cal poate să trăiască 42 de ani, se dovedește de fapt a avea gustul inventarului ca și savanții săi colegi Bouvard și Pécuchet.

Tehnica inventarului, atît de constant folosită de Lewis în aproape toate romanele, încît izbutește uneori să plictisească și să indispună, își găsește aplicarea cea mai fericită în *Babbitt.* Nimic nu poate să sugereze mai bine mecanismul conformismului, mecanismul existenței, acela al afacerilor, al distracțiilor, al conversațiilor, al glumelor, ca tehnica aceasta care face din roman o adevărată enciclopedie a spiritului conformist, un formidabil repertoriu de fapte, gesturi, situații și cuvinte. Extinsă la aria întregei opere, tehnica rămîne evident deficitară ; constituirea inventarului e mai degrabă o problemă de colectare laborioasă decît de observație directă ; cu asemenea tehnică însăși compoziția romanului pare o problemă aritmetică : suma inventarelor e egală cu volumul unui roman. Masa amănuntelor e de obicei colosală. În *Babbitt,* de pildă, nici unul nu pare strict necesar, dar toate la un loc fac un bloc impresionant ; romanul trăiește din totalitatea lor : ceea ce organizează masa lor enormă rămîne figura lui Babbitt.

Cu asemenea spirit și cu asemenea artă, Lewis a durat o operă foarte întinsă. Dramele sale nu sînt abisale, personajele sale nu pot fi calculate după umbra pe care o fac sub soare ; infernul conștiințelor torturate îi este interzis. Oamenii săi sînt, de regulă, ființe mediocre, inteligențe mijlocii, spirite echilibrate. Lumea lui nu cunoaște morbideța, monologul prelungit, complicațiile memoriei și tirania timpului ; de aceea poate expresia ei cea mai exactă e dialogul : de o naturalețǎ uimitoare, transcris cu o ureche fină, întotdeauna mai autentic și cu un lexic, pare-se, mai bogat decît comentariul propriu zis, avînd totodată funcția delicată, atît de admirată la un Dickens, de a mima mișcarea personajelor.

Nu vom găsi la Lewis compoziția savantă și stilul rafinat și atotcuprinzător al unui Faulkner, nici poezia aceea irizată a naturii din opera lui Hemingway, nici vîna aceea epică a unui Steinbeck, cel din *Fructele mîniei.* Dar ceea ce vede — vede bine și descrie exact. Cuprinde mult, chiar dacă nu adînc ; are simțul lumii exterioare.

Și mai ales există la el un anume gust al statuarului : personajul principal e conceput ca o medie tipică a unei categorii sociale ; cartea toată e construită în jurul lui ; el dă de obicei romanului numele său. Cînd afinitățile scriitorului, o idee excelentă, o metodă adecvată și un strop de ironie realizează, prin puterea talentului, dincolo de orice prevederi, un *rendez-vous* original — rezultatul este o lucrare mare, solidă și vie ca *Babbitt.* Poate să nu ne placă stilul și metoda, dar personajul trăiește cu puterea unei ființe vii : mic-burghezul grăsălan, jovial, guraliv și conformist... este ! Cu *Babbitt,* gloria artistului e universală. Cu partea cea mai bună a operei sale, spiritul critic cunoaște în romanul american una din manifestările sale cele mai puternice.

ALEXANDRU SEVER

TABEL CRONOLOGIC

1885 7 februarie. La Sauk Center, în centrul statului Minnesota, se naşte Harry Sinclair Lewis. Este ultimul dintre cei trei fii ai doctorului Lewis.

1900 Moare Stephen Crane.
Sister Carrie, de Theodore Dreiser.

1903 Lewis intră la Universitatea din Yale, după ce în prealabil se preparase 6 luni la Oberlin Academy.

1904 Prima călătorie în Anglia.

1905 În vară, o încercare de roman: *The Village Virus (Otrava satului)* — prototipul *Străzii Mari.*

1906 Intră în „Helicon Home Colony", falansterul lui Upton Sinclair.

1907 *„Assistant editor"* la Transatlantic Tales; face traduceri din germană şi franceză.

1908 Îşi ia diploma la Universitatea din Yale. Lector la „Stokes“

1910 Moartea lui Mark Twain
1911 Jennie Gerhardt, de Theodore Dreiser.
1912 Financiarul, de Theodore Dreiser.

1914 Aprilie. Sinclair Lewis se căsătoreşte cu Grace Livingstone Hegger.
Our Mr. Wrenn (Domnul Wrenn al nostru).
The Trail of the Hawk (Urma şoimului).
La începutul războiului, Sinclair Lewis publică un articol interesant : *Romanul şi frămîntările sociale din zilele noastre. Condamnarea capitalismului.* Ideea lui de bază e că societatea capitalistă se prăbuşeşte şi că scriitorul autentic este obligat să înregistreze fenomenul : *„Oare nu ni se pare astăzi că aproape toţi scriitorii (în orice caz în America, şi într-o anumită măsură şi în Anglia) care se străduiesc serios să prezinte viaţa aşa cum este sînt nevoiţi să vadă în capitalism un fenomen condamnat, care şi-a trăit traiul ?... Doar puţini scriitori îşi dau limpede seama cum dispare capitalismul şi ce îi ia locul... Oricum ar fi însă, aproape toate creaţiile scriitorilor din zilele noastre, care sînt capabili să vadă viaţa, cuprind atacuri la adresa capitalismului.“*

1915 Decembrie. Sinclair Lewis vinde cîteva nuvele la *Saturday Evening Post.* Părăseşte funcţiile editoriale.

1917 *The Job (Slujba).*
The Innocent (Inocenţii).

1919 Winesburg, Ohio, de Sherwood Anderson.

1918 Free Air (Aer liber).

1920 Main Street (Strada Mare). Primul mare succes ; în trei ani se vînd 400.000 de exemplare.

1922 Babbitt.

1925 Martin Arrowsmith.

Tragedia americană, de Theodore Dreiser.

1926 Mantrap.
I se acordă premiul Pulitzer pentru *Martin Arrowsmith.* Sinclair Lewis îl refuză.

1927 Elmer Gantry.

1928 The Man Who Knew Coolidge (Omul care l-a cunoscut pe Coolidge).
Cumpără o fermă în Vermont ; se căsătoreşte a doua oară, cu Dorothy Thompson.

1929 Dodsworth.

Urletul şi furia de William Faulkner.
Adio armelor de Ernest Hemingway.

1930 Premiul Nobel. E primul american care primeşte premiul Academiei Suedeze. Cu această ocazie, la 12 decembrie, ţine la Stockholm un discurs răsunător despre *Frica de literatură a americanilor (American Fear of Literature).* Sinclair Lewis repetă în mare măsură părerile lui Theodore Dreiser, dar o face cu o putere proprie noii generaţii. *„Scriitorul* — spune el — *este apăsat de sentimentul că*

nimeni nu are nevoie de creaţia sa, că cititorii văd în el numai un decorator sau un clown, sau îl acceptă ca pe un cîine care latră, dar nu muşcă...“ „El nu are o organizaţie sau o grupare al cărei ajutor ar putea să-l inspire, a cărei critică ar putea s-o accepte şi a cărei laudă i-ar fi preţioasă“... „Profesorii noştri americani iubesc din literatura noastră acea literatură care este clară, dar rece, pură, dar definitiv moartă“. *„Cei pe care îi onorăm mai mult sînt scriitorii magazinelor populare care proclamă într-un cor reconfortant că America de azi, cu cei 120 de milioane de locuitori, este mereu la fel de simplă, tot atît de pastorală, ca atunci cînd nu avea decît 40 de milioane de suflete ; că America a traversat schimbări revoluţionare care dintr-o colonie rustică a făcut un imperiu mondial fără a se fi alterat cîtuşi de puţin simplitatea bucolică şi puritană a unchiului Sam.“* Sinclair Lewis salută pe scriitorii noii generaţii : Hemingway, Wolf, Wilder, Dos Passos, Faulkner ; el doreşte să-şi unească eforturile cu ei pentru a da acestei Americi *„care posedă munţi şi prerii, cetăţi uriaşe şi cătune pierdute, bogăţii imense şi tone de credinţă, unei Americi tot atît de stranii ca şi Rusia şi tot atît de complicată ca şi China, o literatură pe măsura sa.“*

Scrisori către critici.

Paralela 42, de John Dos Passos.

1931 Sanctuarul, de William Faulkner.

1932 Drumul tutunului, de Erskine Caldwell.

1933 *Ann Vickers.*

1934 *Work of Art (Capodopera).*

1935 *It Can't Happen Here (Asta nu se poate întîmpla la noi).*
Sinclair Lewis e ales membru al Institutului Naţional de Arte şi Litere.
Selected Short Stories (Nuvele alese).

Tortilla Flat de John Steinbeck

1936 Doctor Honoris causa al Universităţii din Yale.

1937 Oameni şi şoareci, de John Steinbeck.
A avea şi a nu avea, de Ernest Hemingway.

1938 *The Prodigal Parents (Părinţii risipitori).*

1939 Fructele mîniei, de John Steinbeck.

1940 *Bethel Merriday.*

Cui îi bate ceasul, de Ernest Hemingway.

1943 *Gideon Planish.*

1945 *Cass Timberlane.*

1949 *Kingsblood Royal.*
The Good Seeker (Căutătorul lui Dumnezeu).

1951 10 ianuarie. Sinclair Lewis moare la Roma.

*

Opere postume : *World So Wide (Lumea e atît de mare).*

1952 *From Main Street to Stockholm (De la Strada Mare la Stockholm)* cuprinde corespondenţa sa.

1953 *The Man from Main Street (Omul din Strada Mare)* cuprinde eseuri, articole.

1965 La 7 februarie s-au împlinit 80 de ani de la naşterea scriitorului.

ALEXANDRU SEVER

CAPITOLUL I

1

Turnurile oraşului Zenith, turnuri austere de oţel, de ciment şi de piatră, se ridicau peste pîcla matinală, cutezătoare ca stîncile şi delicate ca nişte baghete de argint. Nu erau nici cetăţui, nici biserici, ci pur şi simplu măreţe clădiri pentru birouri.

Ceaţa învăluia protectoare clădirile roase de vreme ale generaţiilor trecute ; poşta cu acoperiş mansardat învelit cu şindrilă, turnuleţele din cărămidă roşie ale caselor bătrîneşti şi greoaie, fabricile vechi cu ferestre mici şi înnegrite de funingine, maghernițele de lemn de culoarea noroiului. Oraşul era înţesat de asemenea construcţii groteşti, dar turnurile cu profilul lor sever le alungau din centru, iar pe colinele mai îndepărtate străluceau vile noi, locuinţe făcute parcă pentru tihnă şi veselie.

Peste podul de beton trecu repede, fără zgomot o limuzină cu capota lungă, strălucitoare. Cei dinăuntru, în ţinută de seară, se întorceau de la *Little Theatre*, de la o repetiţie care durase toată noaptea, eveniment artistic stropit din belşug cu şampanie. Sub pod se vedeau liniile ferate şi un arabesc de lumini roşii şi verzi. Rapidul de New York ţîşni vîjîind de sub pod, şi douăzeci de linii din oţel lucios sclipiră în lumină.

Într-un zgîrie-nori tocmai se terminase recepţia buletinului de ştiri al agenţiei *Associated Press*. După o noapte

în care ţinuseră legătura cu Parisul şi Pekinul, operatorii de telegraf îşi scoteau obosiţi vizierele de celuloid. Căscînd şi tropăind cu încălţămintea lor scîlciată, femeile de serviciu porniră să curețe birourile. Ceaţa dimineţii se risipea. Şiruri lungi de bărbaţi, cu dejunul în pachet, se îndreptau către uriaşele fabrici noi, construite din plăci de sticlă şi cărămidă poroasă, şi spre atelierele strălucitoare în care cinci mii de muncitori lucrau sub acelaşi acoperiş, producînd mărfuri ce urmau să fie vîndute pe malurile Eufratului şi pe întinsele cîmpii ale Africii de sud. Sirenele începură să fluiere salutînd în cor voios zorile acestei zile de aprilie ; era parcă un imn al muncii înălţat într-un oraş clădit pentru uriaşi.

2

Omul care începea să se trezească acum pe veranda unei vile în stil colonial olandez din Floral Heights[1], cartierul de locuinţe al Zenithului, nu avea însă de loc aspectul unui uriaş.

Numele lui era George F. Babbitt. Avea acum, în aprilie 1920, patruzeci şi şase de ani şi nu ştia să facă nimic, nici să pregătească unt, nici să facă pantofi, nici să scrie versuri, dar se pricepea să vîndă case la preţuri mai ridicate decît le dădea clienţilor săi mîna să plătească.

Capul îi era mare şi faţa trandafirie, iar părul brun, rar şi uscat. Cînd dormea, căpăta un aer copilăros, în ciuda zbîrciturilor şi a urmelor roşii lăsate de ochelari de o parte şi de alta a nasului. Nu era gras, dar era foarte bine hrănit ; obrajii îi erau plini, iar mîna lui albă, care se odihnea în voie pe cuvertura kaki, cam grăsulie. Avea înfăţişarea prosperă, lipsită de orice romantism a unui bărbat de mult căsătorit ; la fel de neromantică era şi veranda în faţa căreia se aflau un ulm singuratic, de înălţime mijlocie, două peluze întinse, o alee asfaltată şi un garaj din tablă ondulată. Cu toate acestea, Babbitt o visa din nou pe zîna cea mică, şi pentru el visul acesta era mai romantic decît o privelişte cu pagode roşii pe ţărmul unei mări de argint.

[1] Înălţimile înflorite (n.t.).

Zîna cea mică îl urmărea de ani de zile. În persoana lui, în care ceilalţi nu-l vedeau decît pe Georgie Babbitt, ea vedea un tînăr frumos şi îndrăzneţ. Îl aştepta la umbra unor boschete misterioase. Ori de cîte ori reuşea să se strecoare din casa supraaglomerată de oaspeţi, alerga la ea. Soţia şi prietenii căutau să-l oprească, dar el scăpa zburînd cu zîna alături, şi în cele din urmă se tolăneau împreună undeva pe coasta umbrită a unui deal. Era atît de zveltă, atît de albă, atît de entuziastă ! Îi spunea că-i vesel şi curajos şi că-l aşteaptă ca să plece împreună departe...

Maşina lăptarului se opri hodorogind.

Babbitt gemu, se întoarse pe partea cealaltă şi se strădui să-şi regăsească visul. Nu mai vedea acum decît faţa zînei, pierdută în ape ceţoase... Mecanicul de la calorifere trînti uşa de la subsol. Un cîine lătră în curtea vecină. Babbitt tocmai se cufunda cu voluptate într-un val de căldură, cînd vînzătorul de ziare trecu fluierînd, şi un exemplar al ziarului *Advocate*, făcut sul, lovi uşa de la intrare. Babbitt se trezi cu stomacul strîns de îngrijorare. Abia apucase să se liniştească un pic, cînd deodată un zgomot cunoscut şi enervant îi izbi urechile : cineva învîrtea manivela unui Ford : snap-ah-ah, snap-ah-ah ! Fiind el însuşi un automobilist înfocat, Babbitt învîrtea în gînd manivela o dată cu şoferul invizibil, aşteptînd încordat să audă duduitul motorului, se enerva împreună cu el cînd duduitul, încetînd, reîncepea încăpăţînat infernalul snap-ah-ah, sunetul acela rotund şi plat, cadenţa

aceea matinală, înverşunată şi chinuitoare, ce-ţi dădea fiori. Nu reuşi să scape din această stare de tensiune care-i tăia răsuflarea decît în clipa cînd vocea motorului îi dădu de veste că în sfîrşit Fordul se pusese în mişcare. După ce aruncă o privire spre copacul său favorit, spre ulmul ale cărui ramuri se profilau pe cerul auriu, se strădui să-şi regăsească somnul cu încăpăţînarea cu care cauţi un leac. El, care cîndva fusese un băiat plin de sete de viaţă, nu mai manifesta acum decît un interes redus pentru aventurile posibile, dar improbabile, pe care le putea aduce fiecare zi nouă.

Şi reuşi să evadeze din realitate pînă la şapte şi douăzeci, cînd sună deşteptătorul.

3

Era unul din cele mai bune deşteptătoare produse în serie în S.U.A., purta una din mărcile cărora li se făcea o reclamă zgomotoasă şi era dotat cu ultimele perfecţionări: avea sonerie intermitentă, cadran fosforescent şi clopoţel care bătea ceasurile şi jumătăţile întocmai ca orologiul unei catedrale.

Babbitt era mîndru că are un ceasornic atît de perfecţionat. Din punct de vedere modern, faptul era tot atît de lăudabil ca şi folosirea anvelopelor cu carcasa de cord.

Amărît, recunoscu acum că trebuia să se scoale, dar rămase totuşi în pat, blestemîndu-şi munca plicticoasă în sectorul tranzacţiilor imobiliare, nemulţumit de familia lui şi detestîndu-se pe sine pentru aceste sentimente. În ajun jucase poker la Vergil Gunch pînă la miezul nopţii, şi după asemenea escapade era nervos înainte de micul dejun. Proasta lui dispoziţie se prea poate să-i fi fost provocată şi de enorma cantitate de bere preparată în casă,

pe care obişnuia s-o consume de cînd cu prohibiţia [1], şi de ţigările de foi pe care le fuma după această băutură. Sau poate că nu era decît efectul resentimentului ce-l încerca întorcîndu-se din acel mediu plăcut şi viril în cercul strîmt al soţiei şi al stenografelor care-i atrăgeau atenţia că fumează prea mult.

Din dormitorul care dădea pe verandă auzi vocea nesuferit de voioasă a soţiei sale: „E timpul să te scoli, micul meu Georgie", însoţită de zgomotul enervant al periei aspre cu care-şi pieptăna părul.

Drept răspuns mormăi ceva; apoi scoase de sub pătura kaki picioarele butucănoase, îmbrăcate într-un pantalon de pijama albastră spălăcită; se aşeză pe marginea patului, trecîndu-şi degetele prin părul ciufulit, în timp ce labele picioarelor bîjbîiau maşinal în căutarea papucilor.

Aruncă o privire plină de regret spre pătura care-i aducea aminte de năzuinţele lui spre libertate şi eroism. O cumpărase pentru o excursie cu cortul, pe care n-o făcuse niciodată. Îi evoca o escapadă măreaţă, înjurături straşnice şi cămăşi de flanelă cu guler răsfrînt.

Sări în picioare gemînd de durerea cumplită care-l săgeta în fundul ochilor. Şi cu toate că aştepta repetarea acestei dureri, aruncă o privire somnoroasă spre curte. Ca de obicei priveliştea îl încîntă: curtea era largă şi bine îngrijită, demnă de un mare businessman din Zenith, totul era într-o ordine perfectă, pe calapodul unui om perfect. Se uită apoi la garajul de tablă ondulată, şi pentru a treisuteşaizecişicincea oară într-un an îşi spuse: „Nu e la înălţime baraca asta de tinichea; trebuie să-mi construiesc un garaj de zid. Ce dracu, ăsta-i singurul lucru

[1] La 18 decembrie 1917, organizaţia *The Anti-Saloon League* (Liga antialcoolică), înfiinţată în 1895, care lupta pentru prohibirea alcoolului în S.U.A., a reuşit să treacă prin corpul legislativ o lege interzicînd fabricarea, transportarea şi desfacerea băuturilor spirtoase; această lege a dăinuit din 1920 pînă în 1933 (n.r.).

nepus la punct aici!" După care îi veni în minte ideea de a construi un mare garaj pe parcelarea Glen Oriole[1]. Acum nu mai gemea şi nu se mai agita. Se oprise cu mîinile în şolduri, şi faţa sa vioaie, umflată de somn se înăsprise. Avea fizionomia unui om capabil, fizionomia unui bărbat făcut să conceapă planuri, să conducă lucrări şi să le realizeze.

Absorbit de această idee străbătu, fără să-şi dea seama, holul curat şi sobru, care părea nefolosit şi intră în baie.

Vila nu era mare, dar, ca toate celelalte vile din Floral Heights, avea totuşi o baie cu pereţi de porţelan, pardosită cu dale strălucitoare şi cu robinete de metal neted, lucios ca argintul. Suportul pentru prosoape era făcut dintr-o bară de sticlă montată în nichel. Cada era atît de lungă, încît ar fi putut încăpea în ea chiar şi un soldat din garda prusacă, iar deasupra se afla o adevărată expoziţie: un suport pentru perii de dinţi, un suport pentru pensula de ras, o savonieră, o farfurie pentru burete şi un dulăpior pentru medicamente, atît de strălucitoare, atît de ingenios aranjate, încît arătau ca tabloul de comandă al unei uzine electrice. Dar Babbitt, care diviniza invenţiile moderne, strîmbă din nas: aerul din baie era impregnat de mirosul unei paste de dinţi ordinare. „Iar şi-a făcut de cap Verona! În loc să cumpere *Lilidol*, cum i-am spus în re-pe-ta-te rînduri, din nou a luat nu ştiu ce împuţită de pastă, care mă face să vărs!"

Preşul din baie era mototolit, iar pe jos numai apă. (Din cînd în cînd, fiica sa Verona îşi permitea fantezia de a face baie dimineaţa.) Georgie Babbitt alunecă pe preş şi se lovi de cadă.

— Dracu s-o ia! exclamă el.

Apoi, apucînd brusc tubul de pastă de ras, se săpuni îndelung, mînuind cu furie pămătuful moale, şi, furios,

[1] Valea Graurilor (n.t.)

trase cu maşina de ras peste obrajii săi rotofei. Dar lama nu tăia, era uzată.

— O, o, dracu s-o ia, dracu s-o ia de treabă! izbucni el iarăşi.

Începu să scotocească prin dulapul de medicamente, căutînd pachetul de lame noi, spunîndu-şi ca de atîtea alte ori: „Ar reveni mai ieftin dacă mi-aş cumpăra un aparat şi mi-aş ascuţi lamele acasă". În cele din urmă, cînd descoperi pachetul în dosul cutiei cu bicarbonat de sodiu, se înfurie pe nevastă-sa, care-l pusese acolo, şi se simţi mîndru că de astă dată nu mai drăcuise. Dar înjură imediat după aceea, cînd cu degetele ude şi pline de săpun încercă să scoată lama cea nouă din plicul şi din ambalajul de pergament lipicios, nesuferit.

Apoi se văzu din nou în faţa unei probleme pe care şi-o pusese de atîtea ori, dar pe care nu o rezolvase încă, problema de a şti ce să facă cu lama veche, căci ar fi putut constitui un pericol pentru degetele copiilor. Ca de obicei o aruncă sus pe dulăpiorul de medicamente, zicîndu-şi că într-o zi va trebui să adune cele cincizeci-şaizeci de lame zvîrlite acolo provizoriu. Termină cu bărbieritul, prost dispus din pricina durerii de cap şi a senzaţiei de gol în stomac. În sfîrşit, cu faţa sa durdulie, netedă şi lucioasă, clipind din ochi din cauza săpunului, întinse mîna după prosop. Orbecăind, constată că toate prosoapele familiei, al lui, al nevestei, al Veronei, al lui Ted şi al Tinkăi, precum şi cearşaful de baie brodat cu monogramă enormă erau toate ude şi unsuroase. Atunci Georgie F. Babbitt făcu un lucru îngrozitor: îşi şterse faţa cu şervetul rezervat musafirilor! Era un prosop pluşat, din material fin şi elegant, împodobit cu panseluţe, care atîrna în permanenţă în baie pentru a demonstra că familia Babbitt aparţinea cercurilor celor mai distinse din Floral Heights. Nimeni nu se servise vreodată de el. Nici un invitat nu îndrăznise să facă acest lucru. Musafirii obişnuiau să se

ştează pe furiş de colţul primului prosop găsit la îndemînă.

Babbitt bombăni furios :

— Dracu s-o ia de treabă, întrebuinţează toate prosoapele !... Toate, fără excepţie, le udă fleaşcă, şi nu se gîndesc niciodată să scoată un prosop curat pentru mine... Desigur, eu rămîn de căruţă !... Şi cînd am nevoie de un prosop... În casa asta blestemată eu sînt singurul om care mai are un pic de consideraţie pentru alţii, singurul care se gîndeşte că poate mai vor fi şi alţii să folosească după mine afurisita asta de baie şi care ţine seamă că...

Începu să zvîrle în cadă cîrpele acelea umede şi dezgustătoare, iar zgomotul surd, dezolant, pe care-l făceau căzînd, îi produse plăcere. În toiul acestei operaţii intră cu paşi mărunţi soţia sa, care-l interpelă :

— Ce faci, Georgie dragă, ce faci acolo ? Ai de gînd să speli prosoapele ? Asta nu-i o treabă pentru tine, dragă ! Vai, Georgie, nu cumva ai folosit prosopul musafirilor ? !

Nu se ştie dacă Babbitt a mai fost sau nu în stare să răspundă.

Pentru prima oară după multe săptămîni era atît de supărat pe soţia sa, încît îi aruncă o privire.

4

Myra Babbitt, soţia lui Georgie F. Babbitt, era o femeie coaptă. De la colţurile gurii pînă în vîrful bărbiei pielea-i era numai cute, şi de gîtul durduliu spînzurau pungi de grăsime. Dar cea mai grăitoare dovadă a vîrstei era faptul că nu mai căuta să-i placă soţului şi mai ales că nici nu se sinchisea de asta. Era în jupon şi corset, corsetul era umflat şi gata să plesnească, iar ei nici nu-i păsa. Se obişnuise pînă într-atît cu monotonia vieţii con-

jugale, încît, de cînd devenise matroană, ajunsese mai lipsită de cochetărie decît o călugăriţă anemică. Era o femeie bună, afectuoasă şi harnică, dar afară poate de fiica ei Tinka, în vîrstă de zece ani, nimeni nu o lua în seamă şi nu se interesa de existenţa ei.

După o lungă şi amănunţită discuţie în privinţa prosoapelor, atît din punct de vedere casnic cît şi monden, îi ceru scuze lui Babbitt, exprimîndu-şi regretul pentru migrena pe care i-o pricinuise băutura, iar el avu suficientă răbdare pentru a-şi căuta un tricou de flanelă, marca *B.V.D.*, care fusese ascuns din răutate, sublinie el, printre pijamalele sale curate.

Apoi se arătă chiar amabil în cursul unui schimb de păreri asupra costumului maro.

— Tu ce zici, Myra ? o întrebă el, pipăind hainele aşezate pe un scaun din dormitor, în timp ce ea se învîrtea de colo pînă colo, tot potrivindu-şi şi aranjîndu-şi juponul, fără ca ochiul lui răuvoitor să observe vreo schimbare. Ei, ce părere ai ? Să pun şi azi tot costumul maro ?

— Nici vorbă, îţi vine foarte bine.

— Ştiu, dar ar trebui dat la călcat.

— Da. S-ar putea să ai dreptate... I-ar prinde bine un călcat.

— Da, cred că nu ar strica să-l dai.

— Dar haina nu are nevoie. Ar fi absurd să dau la călcat întreg costumul dacă haina nu e mototolită.

— Da, aşa-i. Pantalonii au însă absolută nevoie. Ia priveşte la cutele astea... Pantalonii sigur că ar trebui călcaţi.

— Ai dreptate. Spune, Georgie, ce-ar fi să îmbraci haina maro cu pantalonul acela albastru ? Tot ne întrebam ce să facem cu el.

— Doamne-Dumnezeule ! M-ai văzut tu vreodată îmbrăcat cu o haină de un fel şi cu un pantalon de alt fel ? Drept cine mă iei ? Drept un contabil în mizerie ?

— Ei, atunci de ce n-ai pune azi costumul gri-închis ? În drum ai putea să treci pe la croitor să-i laşi pantalonii maro.

— Păi, chiar aşa am să fac... Da' unde dracu e costumul gri ? A... uite-l aici !

Reuşi apoi să-şi termine toaleta cu destulă hotărîre şi calm. Mai întîi îşi puse un tricou *B.V.D.* de bumbac fin, fără mîneci, în care arăta ca un băieţel îmbrăcat cu o cazacă, defilînd serios la o procesiune publică. Ori de cîte ori îşi punea *B.V.D.*-ul mulţumea zeilor progresului că nu poartă lenjerie strîmtă, lungă şi demodată, ca socrul şi asociatul său Henry Thompson. În al doilea rînd, se pieptănă şi îşi netezi părul dîndu-l spre spate. Căpăta astfel o frunte bombată, enormă, care se întindea cîţiva centimetri dincolo de linia de inserţiune a părului. Dar cea mai minunată podoabă a sa erau ochelarii.

Ochelarii au caracteristicile lor proprii : ochelari pretenţioşi cu ramă de baga, ochelari umili *pince-nez*, pe care-i poartă învăţătorul, şi sticlele cu ramă de argint răsucit ale bătrînului sătean. Ochelarii lui Babbitt aveau două enorme lentile rotunde, de prima calitate, fără ramă şi cu braţe din aur subţire. Cum îi punea se transforma într-un businessman, un om care ştie să dea ordine funcţionarilor, care-şi conduce singur maşina, joacă golf şi este un excelent negustor. Faţa lui îşi pierdea subit aerul copilăros, devenind gravă, şi băgai de seamă că avea nasul gros şi cîrn, gura dreaptă, buza de sus groasă şi o bărbie cam durdulie, dar viguroasă. Cu ochelarii pe nas era impozant şi inspira respect chiar şi înainte de a fi îmbrăcat restul uniformei sale de cetăţean de nădejde.

Costumul gri era bine croit, bine lucrat, dar n-avea nici un pic de originalitate : un costum standard. Paspoalul alb de la deschizătura în formă de V a vestei îi dădea un aer de om al legii, sau de savant. Ghetele negre cu şireturi erau ghete bune, durabile, ghete standard, fără nici un pic de personalitate. Numai

cravata roşie tricotată sugera o notă de fantezie. Făcînd ample comentarii — cărora doamna Babbitt nu le acordă nici o atenţie, fiind ocupată să-şi prindă la spate bluza de fustă cu un ac de siguranţă — alesese cravata roşie, renunţînd la o cravată de mătase gen tapiserie, împodobită cu harfe maro, fără coarde, şi cu frunze de palmier, şi şi-o fixase cu acul lui de cravată în formă de cap de şarpe cu ochi de opal.

Urmă un moment solemn : mutarea lucrurilor din buzunarele costumului maro în buzunarele celui gri. Ţinea la obiectele acestea, căci în ochii lui aveau o importanţă deosebită, eternă, ca *base-ball*[1]-ul sau partidul republican[2]. Era vorba de un stilou şi un creion de argint (pentru creion nu avea niciodată mine de rezervă), care-şi aveau locul în buzunarul de sus din dreapta al vestei. Fără ele s-ar fi simţit dezbrăcat. De lanţul de la ceas atîrnau un briceag de aur, o forfecuţă de argint pentru tăiat ţigările de foi, şapte chei (dintre care despre două uitase de unde erau) şi, pe lîngă astea, un ceas bun. De lanţ mai atîrna şi un dinte mare şi galben de elan, mărturie că aparţinea Ordinului frăţesc şi tutelar al elanilor. Mai presus de toate celelalte obiecte preţuia însă carneţelul de buzunar cu foi detaşabile. În acest carnet modern şi practic erau însemnate adresele unor oameni de care de mult uitase, numărul şi data unor mandate poştale care de luni de zile ajunseseră la destinaţie, păstra timbre al căror lipici se alterase, tăieturi din ziare conţinînd versuri de T. Cholmondeley Frink şi articole de fond din care Babbitt îşi împrumuta opiniile şi cuvintele pompoase,

---

[1] Joc sportiv între două echipe, avînd unele asemănări cu oina, care se bucură de o deosebită popularitate în S.U.A. (n.r.).

[2] Partid politic american, întemeiat în 1854 de reprezentanţii burgheziei din nordul S.U.A., care urmărea înlăturarea de la putere a moşierilor stăpîni de sclavi din Sud, ale căror interese erau reprezentate de partidul democrat. Ulterior, republicanii, ca şi democraţii de altfel, au devenit exponenţii capitalului monopolist (n.r.).

notiţe menite a-i aminti să facă unele lucruri pe care nu voia să le facă, precum şi o inscripţie stranie — D.S.S.D.M.Y.P.D.F.

Portţigaret însă nu avea. Nimeni nu-i dăruise vreodată unul, şi de aceea nu obişnuia să poarte, iar pe cei care foloseau portţigaret îi considera preţioşi şi fandosiţi.

În cele din urmă îşi puse la butonieră insigna primită de la *Boosters' Club* [1]. Cu o concizie proprie artei autentice, pe insignă erau gravate două cuvinte: *Boosters—Pep* [2]. Această insignă îl făcea pe Babbitt să se simtă loial şi important, ea atesta parcă legătura lui cu „Băieţii de treabă", apartenenţa lui la lumea oamenilor distinşi, care ocupau un loc de frunte în lumea afacerilor. Reprezenta pentru el în acelaşi timp *Victoria Cross* [3], Legiunea de Onoare [4] şi cheia care era semnul de recunoaştere al asociaţiei *Phi Beta Kappa* [5].

Problemele delicate ale toaletei se împleteau şi cu alte preocupări complexe.

— Mă simt cam prost azi-dimineaţă, spuse el. Cred c-am mîncat prea mult aseară. N-ar trebui să mai faci clătite cu banane, cad greu.

— Dar tu mi-ai cerut să le fac...

— Ştiu, dar... uite ce este, după ce a trecut de patruzeci de ani, omul e dator să-şi supravegheze digestia. Mulţi oameni nu se îngrijesc cum trebuie. La patruzeci de ani, orice om, te asigur, dacă nu-i un dobitoc, poate

---

[1] Clubul celor care-ciupesc-la-preţuri; în sens literal, cuvîntul specific american *booster* desemnează o persoană care, prin orice mijloace, caută să determine urcarea preţurilor, bineînţeles pentru a realiza profituri, pentru „a ciupi la preţ" (n.r.).

[2] Iniţiativa, îndrăzneala celor care-ciupesc-la-preţuri (n.r.).

[3] Decoraţie militară britanică (n.r.).

[4] Înaltă decoraţie franceză (n.r.).

[5] În S.U.A. asociaţiile studenţeşti, asociaţiile absolvenţilor diferitelor şcoli şi universităţi, precum şi numeroase asociaţii profesionale sînt desemnate cu iniţiale greceşti (n.r.).

fi propriul său medic. Nu acordăm suficientă atenţie regimului alimentar. Cred că... E drept că, după o zi de lucru, omul are nevoie de o masă bună, dar ne-ar face bine, şi mie şi ţie, dacă am mînca mai uşor dimineaţa.

— Dar... Georgie, eu, aici, acasă, iau întotdeauna un dejun uşor.

— Vrei să spui că eu mă îndop ca un porc cînd mănînc în oraş? Da, desigur! Sînt convins că nici ţie nu ţi-ar displace tocana pe care ne-o serveşte administratorul cel nou de la *Athletic Club!* Oricum, nu mă simt în apele mele azi-dimineaţă! Curios... am o durere aici, în partea stîngă... dar nu, nu se poate să fie o apendicită, nu-i aşa? Aseară, în drum spre Verg Gunch, am simţit şi o durere în stomac... uite aici... un fel de junghi ascuţit. Eu... Unde o să ajungem?... De ce nu ne dai mai multe prune uscate dimineaţa la micul dejun? E drept că mănînc un măr în fiecare seară şi, vorba ceea, un măr pe zi... mult vei trăi! totuşi ar trebui să ne dai mai multe prune în loc de toate zaharicalele astea.

— Ultima dată cînd am avut prune la masă nici n-ai gustat din ele.

— Mă rog, poate că n-am avut poftă... ba mi se pare chiar că am mîncat. În orice caz... te asigur că este foarte important... I-am spus-o şi lui Verg Gunch chiar aseară, majoritatea oamenilor nu-şi supraveghează îndeajuns digestia...

— N-ai vrea să-i poftim pe Gunch cu nevasta la masă săptămîna viitoare?

— N-am nimic împotrivă. Invită-i.

— Bine. Dar, Georgie, vreau să-ţi pui smokingul tău cel frumos în seara aceea.

— Degeaba! N-are să vină nimeni în ţinută de seară.

— Ba da, ai să vezi. Adu-ţi aminte ce prost te-ai simţit cînd te-ai dus în ţinută de stradă la supeul de la Littlefield şi cînd toţi ceilalţi musafiri erau în ţinută de seară.

— Eu m-am simţit prost ? Nicidecum. Doar ştiu cu toţii că posed un smok la fel de elegant ca ei, de ce să-mi pară mie rău că nu l-am îmbrăcat ? Mi se pare o corvoadă afurisită ! Asta merge pentru voi, femeile, care staţi tot timpul acasă, dar cînd un om a muncit de s-a spetit toată ziua e firesc să nu mai aibă nici un chef să se îmbrace în haine de seară pentru a se întîlni cu nişte indivizi pe care chiar în aceeaşi zi i-a văzut în haine de stradă.

— Dar ştiu că ţie-ţi place să fii văzut în smoking ! Seara trecută ai recunoscut şi tu c-am făcut bine insistînd să ţi-l pui ! Mi-ai spus că te-ai simţit mult mai bine. Şi... Georgie dragă, tare mi-ar place să nu mai zici „smok"... spune şi tu smoking.

— Ei, şi ce importanţă are ?

— Aşa spune toată lumea bine. Închipuie-ţi că te-ar auzi Lucille McKelvey spunînd „smok" !

— Ei, asta-i acuma ! Nu mai pot eu de Lucille McKelvey ! Or fi ei milionari, şi taică-său, şi bărbatu-său, dar tot mitocani rămîn. Ori poate vrei cumva să-mi aduci aminte de înalta poziţie socială a familiei tale ? Dă-mi voie să-ţi amintesc atunci că Henry T., veneratul tău părinte, nu-i zice nici măcar „smok", ci îi zice „jachetă despicată pentru maimuţoi cu coadă" şi nu l-ai putea face să îmbrace un smoking decît poate dacă l-ai adormi cu cloroform !

— Te rog, Georgie, fără grosolănii !

— Nici nu vreau să fiu grosolan, dar, pentru numele lui Dumnezeu, ai început şi tu să-ţi dai aere ca Verona ! De cînd a ieşit de la universitate a devenit imposibilă. Nu ştie ce vrea. Dar eu, dragă, eu ştiu ce ar vrea ea ! Ar vrea să se mărite cu un milionar, să trăiască în Europa şi să aibă lîngă ea un pastor care s-o ţină de mînă. În acelaşi timp, însă, ar vrea să rămînă şi aici, la Zenith, să facă pe agitatoarea socialistă, să patroneze vreo societate de binefacere, sau să facă cine ştie ce năzbîtii. Doamne-

Dumnezeule ! Şi parcă Ted e mai bun ? Ba vrea să meargă la universitate, ba nu mai vrea să audă de ea. Din toţi trei copiii, singurul care ştie ce vrea este Tinka. Nu pot să înţeleg cum de am doi copii aşa de nehotărîţi ca Rona şi ca Ted ! Fără îndoială că nu sînt nici un Rockefeller şi nici un James J. Shakespeare, dar ştiu ce vreau, trag din greu zi de zi la birou şi... Dar ştii care e ultima trăsnaie ? Din cîte am priceput, ultima idee a lui Ted este să devină actor de cinema. Şi eu care i-am repetat de sute de ori că dacă se va duce la universitate, va urma dreptul şi va fi serios, îl voi lua ca asociat, şi... Verona e la fel de rea. Nu ştie ce vrea. Haide, dragă, tot nu eşti gata ? Femeia a sunat de trei minute pentru micul dejun !

5

Înainte de a-şi urma soţia, Babbitt se opri în faţa ferestrei dinspre apus. Cartierul de vile Floral Heights era situat pe o măgură şi, cu toate că centrul oraşului se afla la o depărtare de vreo trei mile — Zenithul număra în acel moment trei pînă la patru sute de mii de locuitori — Babbitt putea să vadă de la fereastra lui vîrful lui *Second National Tower*[1], o clădire din calcar de Indiana, cu treizeci şi cinci de etaje.

Zidurile sale se înălţau strălucitoare, sub cerul de aprilie, încheindu-se cu o cornişă albă, simplă, ca o linie de foc orbitoare. Turnul, care parcă simboliza cinstea şi hotărîrea, îşi purta forţa masivă cu uşurinţa unui soldat înalt. Contemplîndu-l, faţa lui Babbitt îşi pierdu expresia de nervozitate. Plin de respect, îşi redresă bărbia şi rosti doar atît : „Ce minunată privelişte !" Dar ritmul oraşului îl entuziasmase şi dragostea ce i-o purta crescuse. Considera acest turn ca vîrful unui templu închinat religiei afaceri-

[1] Al doilea turn naţional (n.t.).

lor, acestei credinţe pasionate şi înalte care-i depăşeşte pe muritorii de rînd; şi, tropăind în jos pe scări pentru a merge să-şi ia micul dejun, începu să fluiere cîntecul: „Oh, pe naiba, pe Dumnezeu!" de parcă ar fi fost nu ştiu ce imn înălţător şi melancolic.

CAPITOLUL II

1

Fără bombăneala lui Babbitt şi fără cloncănitul prin care soţia sa îşi exprima simpatia, pe care, bineînţeles, datorită unei îndelungate experienţe conjugale, nu o mai simţea, dar totuşi trebuia să i-o arate, dormitorul lor deveni dintr-o dată impersonal.

Această încăpere, care da spre verandă, era folosită de amîndoi drept cameră de toaletă, iar în nopţile reci Babbitt renunţa cu voluptate de a mai face pe viteazul şi se culca în dormitor, ghemuindu-se la căldură şi rîzînd de vijeliile lui ianuarie.

Camera avea un colorit sobru şi plăcut, inspirat după una din cele mai reuşite combinaţii standard ale decoratorului care „aranja interioarele" mai tuturor caselor clădite pentru speculă la Zenith. Pereţii erau gri, lemnăria albă, covorul albastru-deschis; mobila aducea a mahon şi consta dintr-un scrin cu oglindă mare de cristal, toaleta doamnei Babbitt, cu un serviciu de toaletă din argint aproape masiv, două paturi simple, despărţite de o măsuţă cu o veieuză electrică standard, un pahar pentru apă şi o carte de căpătîi standard, cu ilustraţii în culori. Anume ce fel de carte nu se ştie, deoarece n-o deschisese nimeni

vreodată. Saltelele erau solide, fără a fi tari, saltele moderne, care costaseră o grămadă de bani; radiatoarele, calculate cu precizie ştiinţifică, aveau exact suprafaţa cerută de cubajul încăperii. Ferestrele mari se deschideau uşor, mulţumită celui mai perfecţionat sistem de corzi şi cîrlige, iar obloanele olandeze erau garantate. Dormitorul acesta era o adevărată capodoperă luată parcă direct din albumul *Locuinţe plăcute, moderne, pentru familiile cu venituri mijlocii.* Nu avea însă nimic comun cu familia Babbitt, precum nu avea nimic comun cu nici o altă familie. Nu se vedea nici o urmă că în el ar fi trăit şi iubit cineva, cineva care la miezul nopţii să fi citit romane poliţiste, palpitante, sau care duminică dimineaţă să fi stat întins într-o minunată nepăsare. Avea aerul unei camere foarte bune, într-un foarte bun hotel. Te-ai fi aşteptat să vezi intrînd o cameristă s-o pregătească pentru pasageri de-o noapte, care aveau să plece a doua zi fără a privi camera şi fără a se mai gîndi vreodată la ea.

La Floral Heights una din două case avea un dormitor identic cu acesta.

Vila lui Babbitt fusese clădită cu cinci ani în urmă. Totul în ea era la fel de bine calculat şi la fel de strălucitor ca dormitorul. Concepută cu neîntrecut rafinament, avea cele mai bune dintre covoarele accesibile, o arhitectură simplă, lăudabilă şi confort modern. Peste tot electricitatea se substituise luminărilor şi căminurilor fumegînde. De-a lungul soclului camerei de culcare erau trei prize electrice închise cu uşiţe de alamă. Pe coridoare se găseau prize pentru aspiratoarele de praf electrice, iar în salonaş erau prize pentru lampa de pe pian şi pentru ventilator. Sufrageria frumoasă (cu minunatul ei bufet de stejar, cu vitrina cu geamuri de cristal, cu pereţii crem neteziţi cu pastă de ipsos şi cu un modest panou decorativ, reprezentînd un somon pe o grămadă de stridii) avea

prize pentru filtrul de cafea şi pentru aparatul electric de prăjit pîine.

Căminul lui Babbitt nu avea de fapt decît un singur cusur : acela că nu era un cămin.

2

Adeseori Babbitt venea dimineaţa, la micul dejun, plin de viaţă şi bine dispus. Astăzi însă, fără să se ştie de ce, totul mergea parcă de-a-ndoaselea. Străbătînd cu gravitate holul primului etaj, aruncă o privire în camera Veronei şi bombăni :

— La ce bun să ofer familiei o casă elegantă dacă nu ştiu să o aprecieze şi dacă — deşi ocupat cu afacerile — trebuie să mă îngrijesc de lucrurile cele mai mărunte ?

Porni să-şi înfrunte familia : pe Verona, o brunetă bondoacă de douăzeci şi doi de ani, abia ieşită de la Universitatea Bryn Mawr[1], preocupată de ideea datoriei, de probleme de sexualitate, de religie şi de croiala amplă a costumului gri de sport, pe care-l purta ; pe Ted — Theodore Roosevelt Babbitt — un tînăr arătos, de şaptesprezece ani, şi pe Tinka — Katherine — care la zece ani mai era un copilaş nevinovat, cu părul roşu ca focul şi cu o piele lividă care dovedea că se îndopa cu dulciuri şi cu *ice-cream soda*[2]. Intrînd, Babbit se feri să le arate vaga sa nemulţumire. Nu-i plăcea să facă pe tiranul în casă, şi observaţiile sale erau tot atît de anodine cît erau de dese. Îi strigă Tinkăi : „Ei, pisicuţo !" Afară de cuvîntul „dragă" şi de prescurtarea *hon*[3], cu care se

---

[1] Universitate din statul Pennsylvania rezervată exclusiv studentelor (n.r.).

[2] Amestec de sifon frapat şi îngheţată ; băutură răcoritoare specific americană (n.r.).

[3] Prescurtarea cuvîntului american *honey* — miere ; aici, la figurat, are sensul : dulceaţo ! (n.t.).

adresa soţiei sale, acesta era singurul cuvînt de alintare din vocabularul său, cu care o mîngîia pe Tinka în fiecare dimineaţă.

Înghiţi pe nerăsuflate o ceaşcă de cafea, nădăjduind să-şi potolească stomacul şi cugetul. Nu mai simţi golul acela în capul pîntecelui, însă, îndată ce Verona începu să-l piseze cu problemele ei de conştiinţă, Babbitt îşi aminti brusc de îndoielile sale asupra vieţii, asupra familiei şi asupra afacerilor, îndoieli care-l cuprinseseră în clipa cînd zîna cea zveltă a viselor sale îşi luase zborul.

De şase luni, Verona era funcţionară în birourile firmei *Gruensberg Leather Company*, cu perspectiva de a deveni secretara domnului Gruensberg şi „de a trage, aşa cum spusese tatăl ei, oarecare folos de pe urma educaţiei tale atît de costisitoare, pînă în ziua cînd vei dori să te măriţi şi să mergi la casa ta".

Dar deodată Verona îi spuse :

— Tată ! Am vorbit cu o fostă colegă, care lucrează la *Associated Charities*[1]... Vai, tăticule, acolo, la distribuirea laptelui, vin copilaşi adorabili ! Simt că ar trebui să fac şi eu ceva în genul acesta, ceva care să merite osteneala.

— Ce înţelegi tu prin „să merite osteneala" ? Dacă reuşeşti să devii secretara lui Gruensberg — şi n-ar fi imposibil dacă te-ai ocupa mai serios de stenografie în loc s-o ştergi de acasă în fiecare seară ca să mergi la concert sau la taifas — ai să te convingi şi tu, cred eu, că treizeci şi cinci sau patruzeci de dolari pe săptămînă merită osteneala !

— Ştiu, dar, vai, aş vrea atît de mult să contribui... aş vrea să lucrez într-o instituţie de ocrotire. Mă întreb dacă n-aş putea convinge conducerea unuia dintre marile magazine universale să mă lase să organizez o secţie de binefacere cu o cameră de odihnă luminoasă, mobila

---

[1] Liga societăţilor de binefacere (n.t.).

îmbrăcată în creton şi fotolii de paie, şi cîte altele! Sau poate că aş putea...

— Ascultă-mă! Primul lucru pe care trebuie să-l înţelegi este că toată vorbăria asta despre ocrotirea socială, despre asistenţă şi despre odihnă şi recreaţie nu constituie altceva pe lume decît o poartă deschisă socialismului. Cu cît oamenii îşi vor da seama mai din vreme că nu vor fi cocoloşiţi şi nu se pot aştepta să capete hrană gratuită, nici şcoală gratuită şi nici trufandale pentru copiii lor, ci că trebuie să muncească pentru toate acestea... ei bine, cu atît mai devreme se vor apuca de muncă şi vor produce, vor produce, vor produce! Ţara de producţie are nevoie, şi nu de toate mofturile astea care nu fac decît să slăbească voinţa muncitorilor, iar copiilor de muncitori le vîră în cap tot felul de idei, cu totul nepotrivite pentru ei. Iar tu ar trebui să-ţi vezi mai serios de treaba ta, în loc să-ţi pierzi timpul cu fel de fel de prostii... Da, tot timpul! Cînd am fost tînăr, am ştiut ce vreau şi mi-am urmat drumul în ciuda tuturor dificultăţilor, de aceea am ajuns astăzi unde sînt, şi... Myra! de ce laşi femeia să taie feliile de pîine aşa de subţiri? Nici n-ai de unde să le apuci. Şi, pe deasupra, mai sînt şi reci!

Ted Babbitt, elev în penultimul an la liceul din East Side, care se tot pregătise să-i întrerupă, izbucni:

— Ia spune, Rona, ai de gînd să...

Verona se întoarse deodată spre el.

— Ted, vrei să ai bunătatea să nu ne întrerupi cînd vorbim despre lucruri serioase?

— Ei, asta-i! zise el grav. De cînd cineva a comis greşeala că te-a lăsat să pleci la universitate, ne tot împuiezi capul trăncănind aiurea despre vrute şi nevrute... Ai de gînd să... Aş vrea maşina diseară.

— Nu zău! bombăni Babbitt. S-ar putea să am şi eu nevoie de ea!

— Ei taci! protestă Verona. Vrea maşina, tînărul filfizon! Să ştii însă că o iau eu.

Tinka începu să se văicărească:

— Tăticule, ai spus că poate ne duci cu maşina la Rosedale!

Doamna Babbitt interveni şi ea:

— Fii atentă, Tinka, ţi-a intrat mîneca în unt!

Îşi aruncau unul altuia priviri furioase, iar Verona exclamă:

— Ted, eşti dezgustător cînd e vorba de maşină!

— Şi tu nu eşti de loc, nu-i aşa? De loc! (Ted ştia să vorbească cu un calm exasperant.) Vrei să înhaţi maşina îndată după cină, pentru ca pe urmă s-o laşi toată seara în faţa porţii vreunei fuste, în timp ce tu stai şi flecăreşti despre literatură şi despre intelectualii distinşi cu care o să vă măritaţi, bineînţeles numai dacă au să vă ceară în căsătorie!

— Ei bine, tăticu n-ar trebui să-ţi dea voie să iei *niciodată* maşina! Tu şi cu nesuferiţii ăia de băieţi ai lui Jones conduceţi ca nebunii. Numai ideea de a lua virajul de la Chautauqua Place cu patruzeci de mile pe oră!

— De unde ai mai scos-o şi pe asta?! În schimb, ţie ţi-e aşa de frică de maşină, încît pui frîna de mînă cînd ai de urcat o pantă!

— Nu-i adevărat! Şi tu... tu care te lauzi tot timpul că te pricepi la motoare, Eunice Littlefield mi-a povestit cum i-ai spus că bateria alimentează dinamul!

— Şi tu, scumpo! nu ştii să deosebeşti dinamul de diferenţial!

Ted ştia de ce o trata cu un asemenea dispreţ: el era mecanic din naştere, se pricepea să umble la motor şi să-l repare. Învăţase să silabisească cu fel de fel de cărţi tehnice în mînă.

— Terminaţi odată! interveni maşinal Babbitt, aprinzîndu-şi o delicioasă ţigară de foi, prima din ziua aceea, şi degustînd savuroasele titluri cu caractere grase din *Advocate Times.*

Ted începu să se tocmească:

— Uite ce e, Rona, pe cuvînt, nu vreau să iau hodoroaga, dar am promis unor colege că le duc cu maşina la repetiţie la cor; eu zău că nu ţin să le duc, dar un gentleman trebuie să-şi respecte obligaţiile mondene.

— Nu zău, asta-i bună... Tu şi obligaţiile tale mondene! La liceu!

— Vai, ce distinsă sîntem de cînd am fost la şcoala aia de găinuşe moţate! Dă-mi voie să-ţi spun că nu există în tot statul nostru şcoală particulară în care să găseşti băieţi mai bine decît cei pe care îi avem noi anul acesta la *Gamma Digamma*[1]. Avem doi băieţi ai căror părinţi sînt milionari. De fapt, ştii, ar trebui să am şi eu maşina mea proprie, ca atîţia a'ţi băieţi de la noi!

Babbitt era cît pe-aci să sară în sus.

— Maşină proprie?! Nu cumva vrei şi un iaht şi o casă cu parc? Asta le-ntrece pe toate! Un băiat care nici nu e în stare să-şi treacă examenele la latină, ca orice şcolar, şi care pretinde să-i ofer o maşină, cu şofer probabil, şi poate chiar şi un avion, ca să-l recompensez pentru munca istovitoare depusă cu frecventarea cinematografelor în tovărăşia lui Eunice Littlefield! Ei bine, cînd am să fac eu una ca asta...

Puţin mai tîrziu, după multă diplomaţie, Ted reuşi s-o facă pe Verona să mărturisească că în seara aceea nu se ducea decît la Armoury[2], să vadă expoziţia de cîini şi pisici. Aşa că se înţeleseră să-i lase automobilul în faţa cofetăriei, vizavi de Armoury. Găsiră soluţii ingenioase în privinţa locului unde să lase cheia şi pentru umplerea rezervorului de benzină, după care, închinîndu-se amîndoi marelui zeu Motorul, intonară un imn peticului de pe camera de rezervă şi cricului pierdut.

[1] Vezi nota 5 de la p. 12 (n.r.).
[2] Sala de arme (n.t.).

Armistiţiul expirînd, Ted îi spuse că prietenele surorii sale erau o „adunătură de coţofene înrăite, încrezute şi cabotine". Prietenele lui, îi răspunse ea, „se maimuţăresc ca nişte caraghioase, făcînd pe sportivele, şi nu sînt decît nişte nesuferite ignorante şi gălăgioase". Şi apoi adăugă:

— Este dezgustător din partea ta să fumezi atîtea ţigarete... şi cîte altele, iar costumul pe care l-ai îmbrăcat azi-dimineaţă este de-a dreptul ridicol, zău, pur şi simplu îmi face greaţă!

Legănîndu-se, Ted se apropie de oglinda bufetului, îşi contemplă farmecele şi zîmbi încîntat. Costumul, ultima creaţie a firmei *Old Eli Togs*, era croit pe corp, iar pantalonii, foarte strîmţi, lăsau să se vadă ghetele maro, lustruite lună. Vestonul din stofă în carouri mari era pe talie, iar la spate avea o gaică, care nu servea la nimic. Lavaliera de mătase neagră semăna cu o fundă enormă. Părul lui blond ca inul, dat pe spate fără cărare, era lins şi lucios de parcă ar fi fost acoperit cu glazură. Cînd se ducea la şcoală, obişnuia să-şi pună o şapcă cu un cozoroc cît fierul unui hîrleţ. Lucrul cu care se mîndrea cel mai mult era însă vesta. Ca să şi-o poată cumpăra, făcuse economii, cerşise şi urzise fel de fel de planuri. Era o vestă fantezi autentică, cafenie cu buline roşii, cu colţurile nemaipomenit de lungi. La extremitatea de jos erau aliniate insigna liceului, insigna clasei sale şi emblema asociaţiei din care făcea parte.

Dar cu toate acestea era un băiat elastic, sprinten şi roşu în obraji; ochii săi (pe care îi credea cinici) erau plini de o ardoare naivă. Nu era însă prea binecrescut. Făcînd un gest spre sărmana şi grăsuţa Verona, îi spuse cu voce tărăgănată:

— Mda! Cred că sînt cam ridicol şi cam lipsit de gust, şi mi se pare că noua mea cravată este cam extravagantă!

Babbitt bombăni:

— Cred şi eu ! Şi dă-mi voie să-ţi spun că frumuseţea ta virilă ar spori considerabil dacă acum, cît te uiţi în oglindă, ţi-ai şterge gura de gălbenuş de ou !

Verona rînji ; ieşise pentru un moment victorioasă în acest război, cel mai mare dintre marile războaie — războiul din sînul familiei. Ted o privi disperat, apoi se răsti la Tinka :

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu turna chiar toată zaharniţa peste papara ta de fulgi de ovăz !

După ce Verona şi Ted plecară şi după ce Tinka se duse sus, Babbitt îi spuse supărat soţiei :

— Frumoasă familie, n-am ce zice ! Nu pretind că sînt un mieluşel, şi poate că sînt uneori gîlcevitor la micul dejun, dar modul în care se ceartă... pur şi simplu nu mai pot suporta ! Pe cinstea mea, aş avea poftă să plec undeva, într-un loc unde să pot avea şi eu un pic de linişte. Cred că pentru un om care s-a zbătut toată viaţa să dea copiilor săi o bună educaţie este deprimant să-i audă certîndu-se tot timpul ca nişte hiene, fără ca vreodată... Ia uite ce curios ! Aici în ziar spune „... Niciodată nu tac o singură cli..." Ai văzut ziarul de azi ?

— Nu, dragul meu.

În douăzeci şi trei de ani de viaţă conjugală, doamna Babbitt nu răsfoise ziarul înaintea soţului ei decît de şaizeci şi şapte de ori.

— Sînt o mulţime de noutăţi... O furtună groaznică în Sud. Ghinion ! Dar asta, ia ascultă, una grozavă ! Ăsta-i începutul sfîrşitului pentru ei ! Camera reprezentanţilor statului New York a adoptat rezoluţiile privind interzicerea activităţii socialiştilor ! [1] La New York a izbucnit o grevă a liftierilor. O mulţime de liceeni au fost mobilizaţi ca să-i înlocuiască. Aşa zic şi eu ! La Birmingham a avut loc un

---

[1] Autorul se referă aci la excluderea samavolnică din Cameră, în toamna anului 1920, a cinci deputaţi socialişti sub pretextul că ar aparţine unei organizaţii „neloiale, alcătuită exclusiv din elemente trădătoare" (n.r.).

miting uriaş pentru expulzarea faimosului agitator irlandez De Valera [1]. Foarte bine ! Aşa-i trebuie ! Toţi aceşti agitatori sînt plătiţi cu aur german. De altfel nu avem nici un drept să ne amestecăm în treburile guvernului irlandez sau ale oricărui alt guvern străin. Trebuie să ne ţinem deoparte, fără nici o excepţie. Noi zvonuri din sursă sigură, din Rusia, anunţă moartea lui Lenin. Asta e o veste bună ! Nu pot să înţeleg de ce nu debarcăm acolo, ca să-i dăm afară pe bolşevicii ăştia !

— Ai dreptate, încuviinţă doamna Babbitt.

— Uite, scrie că a fost instalat ca primar un individ în salopetă, care pe deasupra mai este şi pastor ! Ei, ce spui de asta ? !

— Hm ! Ce să spun ?!

Babbitt ar fi vrut să ia atitudine, dar nici ca membru al partidului republican, nici ca prezbiterian şi nici ca membru al Ordinului Elanilor, sau ca samsar de imobile nu avea vreo idee de-a gata în privinţa primarilor pastori, aşa că se mulţumi să mormăie ceva şi să-şi continue lectura. Soţia se prefăcea că-l ascultă cu interes, dar de fapt n-auzea nici un cuvînt. Mai tîrziu citea şi ea titlurile, rubrica de ecouri mondene şi reclamele marilor magazine.

— Ia ascultă puţin ! Charley McKelvey face iar senzaţie. Uite ce scrie reportera asta guralivă despre recepţia lui de aseară :

> Niciodată lumea bună, lumea bună cu «B» mare de tot, nu se simte mai măgulită decît atunci cînd este invitată la o petrecere ca aceea care a avut loc ieri seară la locuinţa atît de elegantă şi ospitalieră a domnului şi a doamnei Charles L. McKelvey. Aşezată în mijlocul unor vaste peluze şi într-o privelişte minunată, una din cele mai

---

[1] *Eamon De Valera* (n. 1882), om politic irlandez. În timpul primului război mondial a luptat de pe poziţii burgheze pentru independenţa Irlandei. În 1926 a trădat mişcarea de eliberare naţională irlandeză, promovînd o politică de înţelegere cu imperialiştii englezi (n.r.).

frumoase din cartierul Royal Ridge, casa este plăcută și intimă, cu toate că are ziduri groase din piatră și saloane celebre pentru ornamentația lor. Ieri seară, această casă și-a deschis porțile cu ocazia unui bal dat în onoarea domnișoarei J. Sneeth din Washington, care în acest moment este oaspetele doamnei McKelvey. Holul cel încăpător, care este atît de minunat proporționat, s-a transformat într-o perfectă sală de bal, al cărei parchet lucios de stejar a oglindit un spectacol fermecător. Dar chiar vraja dansului era lăsată în umbră de ispita colțurilor retrase, ideale pentru *tête-à-tête*-uri, care îi îmbiau pe invitați să se desfete în bibliotecă, în fața șemineului seniorial, sau în salonul cu fotolii moi și adînci, luminat de lămpi cu abajur, amenajat parcă anume pentru ca doi oameni să-și șoptească nimicuri agreabile, sau în sala de biliard, unde puteai lua un tac și să-ți arăți îndemînarea și la alt joc decît acela patronat de Cupidon și de Terpsihora[1].

Articolul mai spunea încă multe, foarte multe lucruri, în cel mai ales stil gazetăresc al domnișoarei Elnora Pearl Bates, cunoscuta redactoare a rubricii mondene din *Advocate Times*. Dar Babbitt nu mai putu citi restul. Mîrîi ceva, apoi mototoli ziarul și zise înciudat :

— Nemaipomenit ! Sînt gata să-i recunosc o mulțime de merite lui Charley McKelvey. Am fost colegi de liceu ; era la fel de sărac ca mine și ca toți ceilalți și a reușit să strîngă un milion de dolari din furnituri și antreprize fără a lucra mai necinstit decît alții și fără a împărți consiliilor municipale șperțuri mai grase decît este necesar. Și e drept că are o casă frumoasă, cu toate că n-are „ziduri groase de piatră" și cu toate că nu valorează cei nouăzeci de mii de dolari pe care i-a dat pe ea. Dar să se vorbească despre Charley McKelvey și despre șleahta lui de bețivi

[1] Zeița dansului și a cîntecului în mitologia greacă, reprezentată de obicei, cu o harfă împodobită cu două coarne de căprioară.

de parcă ar fi vorba de o reuniune de... Vanderbilți[1], ei bine, asta nu, asta mă scoate din sărite !

Doamna Babbitt îi spuse timidă :

— Aș vrea totuși să văd și eu interiorul lor. Trebuie să fie încîntător. N-am fost niciodată la ei.

— Ei bine, da, eu am fost ! De multe ori... de cîteva ori, ca să-l văd pe Chaz[2] pentru chestiuni de afaceri, seara. Nu-i chiar așa grozav. Nici nu mi-ar place să mă duc la ei să iau masa cu clica aceea de... de aiuriți ! Știi, aș putea paria că eu fac mai mulți bani decît mulți dintre ageamiii aceia înfumurați care cheltuiesc tot ce au pe haine de seară și n-au nici măcar izmene ca lumea pe ei... Ia te uită ! Ce zici de asta ?

Doamna Babbitt rămase total indiferentă față de următoarea informație spicuită din coloana „Imobile și construcții" a lui *Advocate Times :*

Ashtabula Street, 496 — J. K. Dawson lui Thomas Mullally, aprilie 17, 15,7 × 112,2 Ipoteca 4.000 $... Nom.

Dar în dimineața aceea Babbitt era prea nervos ca să-i mai citească soției informații din rubricile „Mașini gajate", „Ipoteci" și „Contracte adjudecate". Se sculă și, cînd o privi, sprîncenele sale părură mai zburlite ca de obicei.

Subit, spuse :

— Da, poate că ai dreptate... E păcat că nu sîntem în relații cu alde McKelvey. Am putea încerca să-i invităm la masă într-o seară. Dar ia mai dă-i încolo ! De ce să ne pierdem timpul gîndindu-ne la ei ! Mica noastră bandă se amuză mult mai bine decît bogătașii ăștia. Compară numai o ființă cu adevărat omenească, așa cum ești tu, cu nevropatele de felul lui Lucille McKelvey... care nu știu decît să vorbească despre cai verzi pe pereți și să se

[1] Familie de miliardari americani, întemeiată de Cornelius Vanderbilt (1794—1877) (n.r.).
[2] Chaz — formă familiară pentru Charley (n.t.).

îmbrace ca nişte paparude. Tu eşti o femeie de aur, *hon !* Încercă apoi să compenseze această explozie de tandreţe cu o mustrare : N-o mai lăsa pe Tinka să se intoxice cu toată prăjitura aia cu nuci. Pentru numele lui Dumnezeu, n-o lăsa să-şi distrugă stomacul ! Te asigur, majoritatea oamenilor habar n-au cît de important e să ai o digestie bună şi să duci o viaţă regulată. Cred că voi fi acasă la ora obişnuită.

O sărută... sau, mai exact, îşi puse buzele inerte pe obrazul ei indiferent. Apoi dădu fuga la garaj, mormăind :

— Doamne, ce familie ! Şi unde pui că Myra are să fie supărată pe mine pentru că nu putem ţine pasul cu milionarii ăia ! Of, Doamne, tare aş mai avea poftă uneori să le las toate baltă ! Iar grija şi plictiselile biroului sînt încă şi mai rele. Am început să mă port ca un ţicnit, fără voia mea... dar nu mai pot... Sînt atît de obosit !

CAPITOLUL III

1

Pentru George F. Babbitt, ca pentru majoritatea cetăţenilor prosperi din Zenith, automobilul însemna poezie şi tragedie, dragoste şi eroism, îmbinate laolaltă. Pentru el, biroul era corabia sa piraterească, dar maşina constituia întruchiparea unei periculoase incursiuni pe uscat.

Dintre toate momentele grele de fiecare zi nici unul nu era atît de dramatic ca pornirea maşinii. În dimineţile reci motorul se aprindea greu, asculta sunetul prelung şi îngrijorat al automatului, iar uneori trebuia să toarne eter în supapele cilindrilor, ceea ce i se părea atît

de pasionant, încît, la prînz, le descria operaţia, picătură cu picătură, calculînd cît îl costase fiecare.

În dimineaţa asta se aştepta să găsească ceva în neregulă şi fu dezamăgit cînd motorul porni prompt şi automobilul ieşi din garaj fără să atingă, nici măcar în treacăt, uşorul uşii, zgîriat şi jupuit de atîtea ori de aripile maşinii scoase de-a-ndaratelea. Uluit, îi strigă „Neaţa !" lui Sam Doppelbrau mult mai cordial decît ar fi dorit.

Casa lui Babbitt, zugrăvită în alb şi verde, în stil colonial olandez, făcea parte dintr-un grup de trei clădiri din Chatham Road. În stînga se afla locuinţa domnului Samuel Doppelbrau, secretarul unei mari firme care făcea negoţ cu accesorii pentru instalaţii de baie. Era o clădire confortabilă, fără pretenţii arhitectonice, o cutie mare de lemn, cu un turn scurt şi gros şi o verandă largă, totul de culoarea gălbenuşului de ou. Babbitt îi privea de sus pe domnul şi pe doamna Doppelbrau sub cuvînt că ar fi „boemi". Casa lor răsuna pînă după miezul nopţii de muzică şi rîsete obscene ; se şoptea prin vecini că proprietarii ar consuma whisky de contrabandă şi ar face escapade cu automobilul. Familia Doppelbrau îi furniza lui Babbitt material pentru multe seri în care perora fericit, declarînd ritos :

— Eu nu sînt din cale-afară de sever şi nu am nimic împotriva unui om căruia îi place să bea din cînd în cînd cîte un păhărel, dar cînd vrea fără ruşine să facă chefuri peste chefuri, cum fac soţii Doppelbrau, atunci nu mai sînt de acord !

Peste drum de Babbitt locuia Howard Littlefield, doctor în filozofie ; casa acestuia era în stil modern : parterul din cărămidă roşie, cu ferestre ogivale cu vitralii, etajul tencuit cu galben, iar acoperişul din ţigle roşii. Littlefield era savantul cartierului, o autoritate în toate domeniile, nu însă şi în probleme privind noii-născuţi, bucătăria şi motoarele. Era licenţiat în litere de la Blodgett College şi doctor în filozofie şi ştiinţe economice de la Universitatea

Yale. Ocupa postul de director al personalului şi consilier pentru problemele de publicitate la *Zenith Street Traction Company* [1]. Dacă îl înştiinţai numai cu zece ore înainte, era în stare să se prezinte în faţa Consiliului municipal sau în faţa Adunării legislative a statului şi să dovedească în mod peremptoriu, cu coloane de cifre şi cu precedente din Polonia şi Noua Zeelandă, că societatea de tramvaie adoră publicul călător şi-şi răsfaţă salariaţii, că toate acţiunile societăţii sînt deţinute de văduve şi de orfani şi că orice măsură îşi propune să realizeze este în folosul proprietarilor, căci va avea de efect sporirea valorii imobilelor, şi în favoarea săracilor, deoarece avea să ducă la micşorarea chiriilor. Toţi cunoscuţii apelau la Littlefield cînd doreau să afle data bătăliei de la Saragossa [2], definiţia cuvîntului „sabotaj", perspectivele mărcii germane, traducerea exactă a lui *hinc illae lacrimae* [3], sau numărul produselor care se extrag din gudron. Babbitt rămînea uluit cînd îi mărturisea că stătea adeseori pînă la miezul nopţii studiind cifrele şi notele cuprinse în rapoartele guvernamentale sau citind (pentru a se amuza de greşelile autorului) cele mai noi lucrări de chimie, de arheologie sau de ihtiologie.

Dar cel mai mare merit a lui Littlefield îl constituia faptul că din punct de vedere moral şi spiritual era un cetăţean model. Cu toate că avea cunoştinţe atît de variate, era, ca şi George F. Babbitt, un prezbiterian convins şi un republican neclintit. El insufla businessmenilor încredere în crezul lor. În vreme ce aceştia îşi dădeau seama doar din instinct că procedeele şi sistemul lor industrial erau perfecte, doctorul Howard Littlefield le dovedea acest lucru cu argumente luate din istorie, din

[1] Societatea de tramvaie din Zenith (n.t.).
[2] E vorba de asedierea Saragossei de către armatele lui Napoleon I în 1808—1809 (n.r.).
[3] De aceea lăcrămez (lat. ; Terenţiu, *Andria*, I, 1, 95) (n.r.).

economia politică şi din mărturiile unor politicieni foşti radicali [1].

Babbitt se simţea mîndru şi onorat că este vecinul unui asemenea savant, cu a cărui fiică, Eunice Littlefield, Ted al său legase o strînsă prietenie. La şaisprezece ani, pe Eunice nu o interesau nici un fel de statistici afară de cele cu privire la vîrsta şi veniturile vedetelor de cinematograf, totuşi, aşa cum declarase Babbitt foarte răspicat, „era fiica tatălui ei".

Deosebirea dintre omul uşuratic, care era Sam Doppelbrau, şi un om cu un caracter atît de ales, ca Littlefield, se răsfrîngea şi asupra înfăţişării lor. Doppelbrau arăta extrem de tînăr pentru cei patruzeci şi opt de ani ai săi. Purta gambeta pe ceafă, iar faţa lui roşie era schimonosită de un rîs prostesc. În schimb, Littlefield părea bătrîn pentru un om de patruzeci şi doi de ani. Era înalt, lat în spate, bine legat ; purta ochelari cu rame subţiri de aur, care se pierdeau în cutele obrazului său lunguieţ, iar părul îi era o masă neagră unsuroasă şi încîlcită ; avea o voce groasă şi vorbea pufăind şi mîrîind ; pe vesta sa neagră, plină de pete, strălucea insigna *Phi Beta Kappa ;* mirosea a pipe vechi ; avea în ansamblu un aer funebru, de arhidiacon ; alături de samsarul de imobile şi negustorul de accesorii pentru instalaţii de baie, prezenţa lui aducea un iz de sfinţenie.

În dimineaţa aceea stătea în faţa casei sale examinînd iarba care crescuse între bordură şi trotuarul larg de ciment. Babbitt opri maşina şi scoase capul, strigîndu-i :

— Mneaţa !

[1] În limba americană cuvîntul *radical* nu este folosit, ca în limba engleză şi în celelalte limbi europene, pentru a desemna oameni politici sau grupări care preconizează reforme burghezo-democratice, ci este rezervat exclusiv pentru elementele revoluţionare (n.r.).

Littlefield se apropie şi puse piciorul pe scara maşinii.

— Frumoasă vreme ! zise Babbitt, aprinzîndu-şi nepermis de iute cea de-a doua ţigară de foi.

— Da, e cu adevărat o vreme frumoasă, răspunse Littlefield.

— Acum o să vină repede primăvara.

— Da. De fapt a şi venit, preciză Littlefield.

— Totuşi nopţile sînt încă reci. Noaptea trecută, de exemplu, a trebuit să mai pun un rînd de pături ca să pot dormi pe verandă.

— Da, n-a prea fost cald noaptea trecută, spuse Littlefield.

— Dar nu prea cred că o să mai avem vreme cu adevărat rece de-acum înainte.

— Nu, ieri totuşi a nins la Tiflis, în statul Montana, zise savantul, şi-ţi aminteşti de viscolul care a bîntuit în Vest acum trei zile — o zăpadă de şaptezeci şi cinci de centimetri la Greeley, în Colorado — şi acum doi ani, în ziua de 25 aprilie, am avut un viscol chiar aici la noi, la Zenith.

— Adevărat ! Ia spune-mi, dragă, ce crezi : cine o să fie candidatul partidului republican ? Care va fi candidatul pentru preşedinţie ? Nu crezi că ar fi timpul să avem un guvern alcătuit din veritabili businessmeni ?

— După părerea mea, ţara are nevoie, în primul rînd, de o conducere bună şi sănătoasă. Un guvern alcătuit din businessmeni.

— Sînt fericit că te aud spunînd asta, zău, foarte fericit ! Nu ştiam ce gîndeşti dumneata cu legăturile pe care le ai în universităţi... şi cîte şi mai cîte, şi sînt încîntat că eşti de aceeaşi părere cu mine. Ceea ce îi trebuie ţării noastre în împrejurările actuale nu este nici vreun preşedinte de universitate [1], nici fel

[1] Aluzie la *Woodrow Wilson* (1856—1924), preşedintele S.U.A. între 1913—1921, anterior preşedintele Universităţii Princeton (n.r.).

de fel de jonglerii de politică externă, ci o bună şi sănătoasă administraţie de businessmeni, care să ne dea posibilitatea să mărim cifra de afaceri.

— Da. În general lumea nu-şi dă seama că pînă şi în China locul cărturarilor este luat de spirite mai practice, şi, bineînţeles, îţi dai seama ce înseamnă asta !?

— Da, adevărat ? Straşnic ! exclamă Babbitt, care, de cînd aflase cum merg lucrurile în lume, se simţea şi mai uşurat, şi mai fericit. Să ştii că-mi pare bine că m-am oprit să stau o clipă de vorbă cu dumneata. Acum trebuie să plec la birou să jumulesc nişte clienţi. Te las. Ne vedem diseară, la revedere !

2

Munciseră serios aceşti bravi cetăţeni ai oraşului Zenith ! Cu douăzeci de ani în urmă, dealul pe care erau acum situate vilele cartierului Floral Heights, cu acoperişurile lor strălucitoare, cu gazonul lor impecabil şi cu confortul lor uluitor, nu fusese decît o pădurice neumblată de ulmi, stejari şi arţari crescuţi în voie. De-a lungul străzilor frumos aliniate mai rămăseseră cîteva parcele împădurite şi cîteva crîmpeie de livadă. Era o zi strălucitoare ; ramurile merilor, gătite cu frunze noi, străluceau ca nişte torţe verzi. Într-o rîpă se vedeau tremurînd primele flori albe de cireş, şi prihorii cîntau de zor.

Babbitt adulmeca mirosul de pămînt, amuzîndu-se de veselia prihorilor cum s-ar fi amuzat privind la nişte pisoi jucăuşi sau văzînd un film comic. Era tipul perfect al patronului în drum spre birou : bine hrănit, purtînd o impecabilă pălărie moale maro, ochelari fără ramă, trăgînd dintr-o ţigară mare de foi, trecînd

la volanul unei maşini bune de-a lungul unei alei semiperiferice. Nutrea însă în sufletul lui o dragoste sinceră pentru locurile acelea, pentru oraşul său, pentru clanul său. Iarna trecuse; venea acum sezonul construcţiilor, sezonul realizărilor vizibile, care făceau fericirea lui. Deprimarea matinală se risipi; era voios şi bine dispus cînd se opri în Smith Street ca să lase pantalonul maro la croitor şi să-şi umple rezervorul cu benzină.

Acest ritual obişnuit, precum şi priveliştea pompei mari şi roşii a garajului din cărămizi celulare şi teracotă, cu vitrina plină de accesorii noi-nouţe — anvelope lucioase, bujii cu capul de porţelan imaculat, lanţuri pentru roţi, aurii şi argintii — îi întăriră şi mai mult moralul. Se simţi măgulit de graba prietenoasă cu care Sylvester Moon, cel mai murdar şi cel mai îndemînatic mecanic de automobile, sări să-l servească.

— Mneaţa, mister Babbitt! îi spuse Moon, şi Babbitt avu impresia că este o persoană marcantă, al cărei nume e reţinut chiar şi de garagiştii ocupaţi, şi nu un pîrlit care circulă cu o rablă oarecare.

Admiră ingeniozitatea cu care era construit cadranul automat al pompei ce marca fiecare galon[1], admiră eleganţa tăbliţei unde stătea scris: „Umplînd la timp, evitaţi penele! Preţul benzinei astăzi — 31 cenţi." Admiră apoi gîlgîitul ritmic al lichidului care curgea în rezervor şi regularitatea mecanică cu care Moon învîrtea manivela.

— Cît punem astăzi? întrebă Moon pe un ton ce îmbina independenţa marelui specialist cu familiaritatea prietenoasă şi respectul faţă de un om cu greutate ca George F. Babbitt.

— Umple-l!

[1] Măsură de capacitate — 3,785 litri.

— Pe cine susţineţi la candidatura republicană, mister Babbitt?

— E încă prea devreme pentru pronosticuri. De altfel mai avem încă o lună şi jumătate, ba nu, o lună şi aproape trei săptămîni, în sfîrşit, mai sînt şase săptămîni bune înaintea reuniunilor pentru alegerea candidaţilor republicani, şi cred că trebuie să deschidem bine ochii cînd ne alegem candidaţii, să-i examinăm sub toate aspectele, să-i cîntărim şi apoi să hotărîm cu grijă.

— Aveţi dreptate, mister Babbitt!

— Dar am să-ţi spun un lucru, şi punctul meu de vedere este acelaşi ca acum patru ani, şi ca acum opt ani, şi va fi la fel şi peste patru ani, şi chiar şi peste opt ani de zile! Ceea ce declar tuturora, şi ceea ce trebuie să fie bine înţeles de toţi, este că mai întîi şi înainte de toate şi întotdeauna avem nevoie de un guvern pe baze sănătoase, de un guvern de businessmeni.

— Ptiu, aveţi dreptate!

— Cum ţi se par cauciucurile din faţă?

— Bune! Foarte bune! N-ar prea avea de lucru garajele dacă toată lumea şi-ar îngriji maşina ca dumneavoastră.

— De... Fac şi eu ce pot! Babbitt plăti nota, zicînd: Păstrează restul! şi porni maşina mîndru şi încîntat de sine.

Zărind un cetăţean prezentabil care aştepta tramvaiul, îl strigă cu aerul unui bun samaritean:

— Te iau cu mine?! Cînd omul se urcă în maşină, Babbitt continuă: Mergi direct în oraş? De cîte ori văd pe cîte cineva aşteptînd tramvaiul, mi se pare că-i o datorie a mea să-i ofer un loc, bineînţeles dacă nu arată ca o haimana.

— Bine ar fi să existe cît mai mulţi oameni generoşi ca dumneavoastră, se crezu obligat să răspundă victima bunăvoinţei lui Babbitt.

— O, nu, nu e un act de generozitate! De loc. Dar mă gîndesc întotdeauna — chiar ieri seară îi spuneam şi fiului meu — că fiecare dintre noi e dator să împartă cu vecinul său lucrurile bune din lumea asta, şi mă enervează cînd văd cîte unul care se umflă în pene şi face zarvă trîmbiţînd că este milos.

Victima nu reuşi să găsească răspunsul potrivit. Babbitt continuă sigur de el:

— Societatea de tramvaie deserveşte cam prost linia asta! E de-a dreptul absurd ca pe Portland Road tramvaiele să circule numai din şapte în şapte minute. În dimineţile de iarnă îngheţi de-a binelea cînd stai să aştepţi la colţ de stradă, în bătaia vîntului.

— Adevărat. Societăţii de tramvaie nu-i prea pasă de călători. Ar trebui scuturată puţin.

Babbitt se nelinişti.

— Totuşi nu trebuie să ne legăm mereu de *Zenith Street Traction Company* fără să ţinem seama de dificultăţile pe care le întîmpină, aşa cum fac smintiţii aceia care doresc trecerea tramvaielor în proprietatea municipiului. Încăpăţînarea cu care muncitorii societăţii revendică sporirea salariilor este pur şi simplu criminală, şi, bineînţeles, toată povara cade asupra noastră, asupra dumitale, asupra mea, care sîntem obligaţi să plătim şapte cenţi biletul. De fapt, serviciul e bine organizat pe toate liniile, dacă luăm în consideraţie...

— De... spuse omul cam încurcat.

— Frumoasă dimineaţă! declară Babbitt. Primăvara se apropie cu paşi repezi.

— Da, acum e cu adevărat primăvară.

Evident, victima era un om lipsit de originalitate şi de spirit, de aceea Babbitt se cufundă într-o tăcere

mormîntală, mulţumindu-se doar să se ia la întrecere cu tramvaiele; gonea în urma lor, accelera nervos şi se strecura printre şirul de maşini parcate şi vagonul de tramvai lung şi galben, trecînd pe lîngă el ca un bolid, în clipa în care acesta oprea în staţie. Era un joc grozav şi îndrăzneţ.

Tot timpul se simţea cucerit de farmecul Zenithului. Săptămîni întregi nu băgase în seamă decît pe clienţii săi şi nesuferitele tăbliţe „De închiriat" ale concurenţilor. Astăzi însă, cuprins de o nelinişte ciudată, trecea cu aceeaşi repeziciune de la furie la bucurie, iar lumina primăverii era atît de încîntătoare, încît înălţă capul şi privi în jur.

Admiră pe rînd cartierele înşirate de-a lungul obişnuitului său drum spre birou. Vilele, boschetele şi străzile întortocheate din Floral Heights, prăvăliile scunde, fără etaj din Smith Street, cu vitrinele lor scînteietoare şi cu zidurile lor de cărămidă galbenă, nouă; băcăniile, spălătoriile şi *drugstore*[1]-urile care deserveau nevoile gospodinelor din East Side; grădinile de zarzavat din Dutch Hollow, cu barăcile lor cîrpite cu bucăţi de tablă ondulată şi cu uşi de furat. Panourile de trei metri înălţime pe care se lăfăiau reclamele cinematografelor şi ale fabricanţilor de ţigarete şi de pudră de talc; vechile case arătoase de pe Ninth Street, S. E., care aveau aerul unor bătrîni spilcuiţi, dar cu cămăşi murdare; castelele de lemn de altădată, transformate în pensiuni de familie, cu alei înglodate şi garduri ruginite, printre care îşi făceau loc tot mai multe garaje, blocuri de locuinţe ieftine şi gherete cu fructe, unde serveau levantini amabili cu părul unsuros. Iar dincolo de linia de centură se ridicau fabrici cu turnuri de apă cocoţate sus şi cu hornuri uriaşe — fabrici

[1] Magazin tipic pentru oraşele de provincie americane, în care se vînd de-a valma produse farmaceutice, răcoritoare, îngheţată şi mărunţişuri (n.r.).

de lapte condensat, de cartonaje, de lămpi şi de automobile. Apoi centrul comercial, circulaţia intensă, grăbită; tramvaiele aglomerate, din care coborau zeci de pasageri, şi portalurile înalte de marmură şi granit lustruit.

Totul era mare, şi Babbitt respecta tot ce era mare, fie că era vorba de bijuterii, de munţi, de musculatură, de avere, sau de vorbe. În această clipă, nu era decît un admirator liric, aproape dezinteresat al Zenithului. Avea în faţa ochilor suburbiile industriale mai îndepărtate ale oraşului, rîul Chaloosa, cu malurile sale roase, atît de ciudate, colinele Tonawanda de la miazănoapte, acoperite de livezi, păşunile grase, hambarele vaste şi turmele bogate.

Cînd pasagerul său coborî, Babbitt exclamă:

— Dumnezeule, straşnic mai mă simt azi-dimineaţă!

3

Tot atît de palpitantă ca şi pornirea motorului era pentru Babbitt drama parcării maşinii în faţa biroului. Cînd coti din Oberlin Avenue spre Third Street, N. E., se zgîi să vadă dacă nu mai era vreun spaţiu liber printre maşinile aliniate de-a lungul trotuarului. Băgă de seamă iritat că scăpase un loc către care tocmai se îndrepta un rival. Zărind mai încolo o maşină ce se depărta de trotuar, Babbitt încetini, făcu semn cu mîna şoferului ce claxona în urma lui şi, gesticulînd agitat, pofti o bătrînă să treacă, apoi brusc făcu o manevră, ca să evite un camion care se apropia din partea cealaltă. Lovind cu roţile din faţă bara de oţel a maşinii dinainte, opri, după care, strîngînd cu putere volanul, se strecură de-a-ndăratelea în locul rămas vacant. Cu toate că nu avea la dispoziţie decît cîţiva centimetri, reuşi să tragă maşina la trotuar. Era o

ispravă bărbătească, executată cu măiestrie. Mulţumit, ca măsură de precauţie împotriva hoţilor, prinse una din roţile din faţă într-un dispozitiv de oţel, apoi trecu strada, îndreptîndu-se către biroul agenţiei sale de imobile, situat la parter, în blocul *Reeves Building*.

Reeves Building era mai puţin inflamabil decît o stîncă şi la fel de practic ca o maşină de scris; număra în total paisprezece etaje, clădite din cărămidă galbenă, presată, şi avea linii simple, drepte, fără ornamentaţii. Era ocupat de birouri de avocatură, cabinete medicale, reprezentanţe de maşini, şaibe abrazive, sîrmă ghimpată şi utilaj minier. Firmele lor aurii străluceau la geamuri. Intrarea, în stil prea modern ca să mai fie împodobită cu coloane grandioase, era sobră, liniştită, austeră. La parter; pe latura dintre Third Street, se găseau o agenţie a lui *Western Union Telegraph*, cofetăria *Blue Delft*, papetăria *Shotwell* şi Agenţia imobiliară *Babbitt—Thompson*.

Babbitt ar fi putut intra în birou de-a dreptul din stradă, cum făceau clienţii săi, dar se simţea mai de-al casei cînd, trecînd prin coridor şi intrînd prin uşa din dos, putea fi văzut şi salutat de ţărănime.

Cu oamenii mărunţi, necunoscuţi, întîlniţi pe coridoarele lui *Reeves Building* — liftierii, curierii, mecanicii, intendentul şi şchiopul cu aer suspect, care ţinea standul cu ziare şi ţigări — nu era nicidecum concetăţean. Erau de fapt nişte ţărănoi care locuiau într-o vale îngustă, interesîndu-se numai de soarta lor şi de bloc. Strada lor principală era holul de la intrare, cu pardoseala lui de piatră, cu plafonul sobru de marmură şi cu vitrinele interioare ale prăvăliilor. Salonul de frizerie al blocului *Reeves Building* era punctul cel mai animat al acestei străzi, dar în acelaşi timp îi prilejuia lui Babbitt oarecare mustrări de conştiinţă. El personal era clientul „Salonului pompeian

de frizerie“ de la *Hotel Thornleigh*, şi de fiecare dată cînd trecea prin faţa frizeriei blocului, de zece ori, de o sută de ori pe zi, simţea că e infidel satului său.

Acum, asemenea unui boiernaş primit cu salutări respectuoase de către ţărani, se îndreptă paşnic şi demn spre birou, fără a băga în seamă zgomotele matinale.

Îndată, însă, acestea se făcură din nou auzite.

Stanley Graff, agentul de piaţă, vorbea la telefon cu un ton total lipsit de acea fermitate necesară pentru a pune la punct clientela :

— Să vedeţi... mda... cred că am exact casa care v-ar conveni... Casa Percival, la Linton... Da, aţi văzut-o. Ei, ce impresie v-a făcut ? Cum ?... A !... „Echivocă“... da... înţeleg...

Intrînd în cuşca lui, o mică despărţitură situată în fund, separată de restul încăperii printr-un perete de stejar şi sticlă mată, se gîndi cît de greu era să găsească funcţionari care să aibă aceeaşi încredere ca el în perfectarea unei vînzări.

Firma avea nouă salariaţi, fără a-i socoti pe Babbitt şi pe socrul şi asociatul său, Henry Thompson, care nu venea la birou decît foarte rar. Stanley Graff, agentul de piaţă, un tînăr pasionat fumător şi jucător de biliard ; bătrînul Mat Penniman, factotumul său cărunt, adus de spate, tăcut, care încasa chiriile şi achiziţiona asigurări ; un personaj misterios, despre care se spunea că ar fi făcut cîndva strălucite afaceri imobiliare şi că ar fi avut firma lui în mîndrul Brooklyn, Chester Kirby Laylock, agentul însărcinat cu vînzarea loturilor din parcelarea *Glen Oriole*, om plin de entuziasm, cu mustaţă mătăsoasă şi cu familie numeroasă ; miss Theresa McGoun, stenografă, iute şi destul de drăguţă ; miss Wilberta Bannigan, contabilă şi arhivară, grasă, înceată, dar harnică, şi patru agenţi, care lucrau pe picior, pe bază de comision.

Privind din cuşca lui înspre birourile funcţionarilor, Babbitt se lamenta în gînd : „McGoun e o bună stenografă, iute ca un bici, dar Stan Graff şi toţi trîntorii ăştia...“ Întreg elanul dimineţii de primăvară fusese înăbuşit de aerul stătut al biroului.

De obicei era mîndru de biroul lui şi fericit că reuşise să creeze acest ansamblu cu adevărat plăcut. De obicei, aspectul nou şi curat şi atmosfera de activitate îl stimulau ; astăzi însă totul i se părea insipid şi rece : pardoseala de ciment ca de cameră de baie, tavanul metalic, vopsit cu ocru, hărţile îngălbenite care atîrnau pe pereţi, scaunele din stejar lustruit de culoare deschisă, birourile şi dulapurile de oţel vopsite în verde. Era ca un cavou, ca o capelă din oţel, în care zăbava şi rîsul ar constitui păcate de moarte.

Nici măcar răcitorul de apă cel nou nu-i mai dădea nici o satisfacţie ! Şi era totuşi cel mai bun răcitor cu putinţă, modern, ştiinţific, ortodox. Costase o mulţime de bani (ceea ce era în sine o calitate). Avea o cutie pentru gheaţă din fibre izolante, un recipient pentru apă din porţelan (garantat igienic), prevăzut cu un robinet etanş care nu picura, iar carcasa era frumos decorată în două tonuri de aur. Privi peste pardoseala rece de ciment spre răcitor şi, deşi sigur că în *Reeves Building* nu avea nimeni un răcitor mai scump ca al lui, nu mai putea regăsi senzaţia de superioritate socială pe care răcitorul i-o dăduse pînă acum. Bombăni : „Aş avea poftă s-o şterg, chiar acum, şi să nu fac nimic toată ziua. Dar la noapte să mă duc din nou la Gunch, să joc poker, să înjur după pofta inimii şi să beau o sută şi vreo nouă mii de sticle cu bere !“

Oftă, citi poşta, apoi strigă „Msgoun“, ceea ce însemna „miss McGoun“, şi începu să dicteze.

Iată, cuvînt cu cuvînt, prima scrisoare aşa cum a dictat-o :

— „Omar Gribble... trimite-i-o la birou, miss McGoun, în posesiunea scrisorii dumneavoastră din douăzeci vă răspund : ascultă Gribble, mă tem că, dacă o să continuăm să ne tot gîndim și răzgîndim, așa, o să-l pierdem pe Allen de cumpărător ; am vorbit cu Allen alaltăieri și am discutat amănunțit, cred că vă pot asigura..." Hm ! hm, nu, schimbă, schimbă asta ; experiența mea în afaceri mă face să cred că e serios, că vrea să încheie tranzacția, m-am interesat de situația lui financiară, care e bună. Fraza asta mi se pare puțin cam încurcată, miss McGoun ; fă cîteva propozițiuni mai scurte din ea, dacă trebuie, punct și de la cap. „Este întru totul dispus să plătească cota-parte din impunerea specială, și mi se pare, sînt aproape sigur, că o să reușim să-l facem să plătească și asigurarea, așa că, pentru numele lui Dumnezeu, să-i dăm brînci"... Nu, șterge și scrie : „Deci să perfectăm afacerea fără să mai pierdem timpul cu"... nu, ajunge ! Miss McGoun, poți să mai aranjezi puțin propozițiunile cînd bați la mașină, „al dumneavoastră sincer etcetera".

Și iată textul bătut la mașină prezentat de miss McGoun în aceeași după-amiază :

AGENȚIA IMOBILIARĂ BABBITT—THOMPSON
Case pentru toți
Reeves Bldg., Oberlin Avenue, colț cu Third Street, N.E.
Zenith
Domnului Omar Gribble,
576 North American Building
Zenith
Stimate domnule Gribble,

Ca răspuns la scrisoarea dvs. din 20 crt., trebuie să-mi exprim temerea că, dacă vom continua să tergiversăm lucrurile, vom rata afacerea Allen. Am avut alaltăieri o întrevedere cu Allen și am discutat lucrurile în fond. După cîte îmi dau

seama, este un cumpărător ferm. Am luat informații despre situația lui financiară : este excelentă.

E dispus să achite cota-parte din impunerea specială și nu va fi greu să-l convingem să plătească și asigurarea.

Așadar, înainte !

Al dumneavoastră devotat,

După ce o citi și o semnă cu scrisul lui corect și citeț de absolvent al unei academii comerciale, Babbitt rămase pe gînduri : „Iată o scrisoare bună, energică și limpede ca cristalul. Dar ce dracu... Nu i-am spus lui miss McGoun să facă un al treilea paragraf aici ! Tare aș vrea să renunțe la obiceiul ăsta de a încerca să schimbe scrisorile pe care i le dictez. Dar nu pot pricepe un lucru : de ce nu pot Stan Graff sau Chet Laylock să scrie și ei o scrisoare ca asta ? O scrisoare viguroasă, care merge drept la țintă ?"

Cel mai important text pe care-l dictă în cursul dimineții fu circulara bilunară ce se trăgea la șapirograf, urmînd a fi trimisă și unui număr de aproximativ o mie de clienți în perspectivă. Ea imita cu grijă cele mai bune modele literare la modă : publicitatea sub formă de conversație de la inimă la inimă, scrisorile care „stimulează vînzările", disertațiile asupra „educării voinței" și publicațiile periodice editate de firmele comerciale — într-un cuvînt, ultimele modele create și răspîndite de noua școală de poeți ai afacerilor. Ticluise cu mare trudă o primă ciornă, și acum o citea cu glas tare, ca un artist absorbit.

ASCULTĂ, PRIETENE !

Vreau numai să știu dacă pot să-ți fac un serviciu. Zău ! Nu glumesc ! Știu că te gîndești să-ți cumperi o casă, nu un locșor unde să-ți poți agăța pălăria veche, ci un cuib pentru soție și copilași, poate și pentru harțabaua din fața casei (scrie așa cum spun eu, miss McGoun, pentru har-ța-

baua din fața casei !). Spune, te-ai gîndit vreodată că menirea noastră e să te scutim de supărări ? Așa ne cîștigăm existența, nu ne dă nimeni ceva pentru ochii noștri frumoși ! Acum fii atent :

Așază-te frumos la biroul dumitale din mahon sculptat și scrie-ne cîteva rînduri, ca să ne spui exact ce dorești. Dacă găsim ce-ți trebuie, venim noi degrabă cu vestea cea bună, iar dacă nu, te lăsăm în pace. Ca să nu pierzi prea mult timp, completează numai formularul anexat. La cerere, îți vom trimite și informații asupra proprietăților de care dispunem la Floral Heights, Silver Grove, Linton, Bellevue și toate cartierele de vile din East Side.

La dispoziția dumneavoastră,

P.S. Iată cîteva chilipiruri despre care am aflat chiar astăzi și pe care ți le putem oferi ; fiecare e o adevărată pleașcă :

SILVER GROVE — Vilă cochetă stil californian, patru camere, garaj, copaci umbroși, cartier elegant, tramvai la doi pași, 3.700 de dolari, din care 780 de dolari avans, restul cu înlesniri sistem Babbitt—Thompson. Rate mici, mai mici decît chiria.

DORCHESTER — O bijuterie ! Casă artistică, două apartamente, lemnărie de stejar, parchet, mașină de gătit splendidă, cu gaze, verande mari, gen colonial, GARAJ ÎNCĂLZIT, un adevărat chilipir : 11.250 de dolari.

Terminînd cu dictatul, care-l obliga să stea pe scaun și să se gîndească în loc de a se mișca, de a fi zgomotos, de a face cu adevărat ceva, Babbitt se lăsă pe spate în scaunul său cu pivot, care scîrții, și se uită zîmbitor la miss McGoun. Băgase de seamă că avea păr negru ondulat și o înfățișare discretă. Se simțea copleșit de un dor ce se îmbina cu un simțămînt de singurătate. În timp ce ea aștepta, bătînd cu vîrful creionului ascuțit pe tăblița ei de scris, în gînd Babbitt o identifică pe jumătate cu zîna viselor sale. Își imagina clipa în care

ochii lor aveau să se recunoască înspăimîntați, se vedea atingîndu-i buzele cu un respect plin de teamă și... Dar deodată o auzi ciripind :

— Mai e ceva, domle Babbitt ?

El răspunse morocănos :

— Nu cred, asta-i tot ! și îi întoarse spatele, greoi.

Cu toate că gîndurile îi rătăceau adesea, niciodată nu o luaseră razna ca acum. Își repeta adeseori : „Nu trebuie să uit cuvintele lui Jake Offutt, care spunea că un om cu scaun la cap niciodată nu se leagă de cineva din biroul său, sau din propria sa casă. Asta provoacă complicații. Desigur, dar..."

Timp de douăzeci și trei de ani de căsătorie privise jenat la toate gleznele fine și la toți umerii frumoși ; îi adorase în imaginație, dar niciodată nu se hazardase să se compromită. Acum, în timp ce calcula costul retapetării casei lui mister Styles, era din nou agitat, nemulțumit de toate și de nimic, îi era rușine de nemulțumirea sa și îi era dor de zînă.

CAPITOLUL IV

1

Era o dimineață dedicată creației artistice. Un sfert de oră după ce terminase de dictat strălucita lui circulară, Babbitt se trezi cu Chester Kirby Laylock, agentul de la *Glen Oriole*, care venise să anunțe că perfectase o vînzare și să supună spre aprobare textul unei reclame. Babbitt nu-l prea aprecia pe Laylock, care cînta în coruri și juca whist și alte jocuri de cărți. Avea o voce de tenor, părul castaniu ondulat și o mus-

tață care semăna cu o perie din păr de cămilă. Babbitt găsea că e normal ca un tată de familie să zică: „Ați văzut fotografia cea nouă a copilului meu? Straşnic băiat, nu-i aşa?" Confidențele lui Laylock despre familia sa îi păreau însă incoerente, ca ale unei tinere fete.

— Ce credeți, domnule Babbitt? Mi se pare că am găsit o bomboană de anunț pentru *Glen*. De ce n-am încerca și noi să facem anunțuri-poezie? Zău aşa, sînt sigur că ar avea un efect uluitor. Ascultați:

„La petreceri, în palate,
Ori și unde, ce vă pasă!
Voi — să vă găsiți nevastă,
Noi — vă procurăm o casă."

Ei, ce ziceți? Vedeți, e ceva în genul lui *Home, Sweet Home*[1], nu credeți...

— Da, da, da, sigur că pricep. Dar... cred că ar fi preferabil să folosim ceva mai demn și mai energic, ca: „Noi deschidem drumul, ceilalți ne urmează!" sau mai curînd: „De ce nu acum?" Desigur, eu sînt de acord cu folosirea poeziei și a umorului și a tuturor mofturilor ăstora, cu condiția să dea rezultate, dar pentru o parcelare aristocratică și selectă ca *Glen Oriole*, mai bine să folosim procedee mai serioase, înțelegi ce vreau să spun? Bine, altceva pe ziua de azi nu mai avem, Chet.

2

Printr-o tragică coincidență, frecventă în lumea artelor, primăvăraticul entuziasm al lui Chet Laylock nu avu alt efect decît să stimuleze talentul unui alt

[1] Cîntec din opera *Clari* (muzica de *Henry R. Bishop*, 1786—1855, libretul de *John Payne*, 1791—1852), care și-a cîștigat o mare popularitate în lumea anglo-saxonă (n.r.).

artist mai în vîrstă, anume al lui George F. Babbitt. Acesta se adresă lui Stanley Graff, mormăind:

— Vocea asta a lui Chet mă enervează!

Cu toate astea, inspirat, scrise dintr-un condei:

LE PURTAȚI RESPECT CELOR IUBIȚI?

După ce ultimele ceremonii ale jalnicei despărțiri vor fi fost îndeplinite, veți putea oare spune că ați făcut tot ce se putea pentru scumpii dispăruți? Nu, desigur că nu, dacă nu se odihnesc în frumosul cimitir

LINDEN LANE

singurul locaș de odihnă absolut modern din Zenith și din împrejurimi, în care dealuri vesele presărate cu răzoare de margarete, minunat îngrijite, domină cîmpiile însorite ale Dorchester-ului.

Reprezentanța exclusivă
AGENȚIA IMOBILIARĂ BABBITT—THOMPSON
Reeves Building

Se simți mulțumit: „Asta, sper, îi va arăta lui Chan Mott, cu cimitirul său vechi și plin de buruieni din Wildwood, ce înseamnă comerțul modern!"

3

Îl trimise pe Mat Penniman la biroul municipal, ca să afle numele proprietarilor care lipiseră anunțuri cu „de închiriat" aparținînd altor agenții; stătu de vorbă cu un cetățean care voia să închirieze un local unde să organizeze jocuri de biliard, cercetă lista contractelor de închiriere cu termene apropiate; îl trimise pe Thomas Bywaters — un taxator de tramvai care în timpul său liber făcea pe samsarul de imobile — să viziteze cîțiva clienți „posibili" din străduțele

lăturalnice care nu meritau nici ostenelile, nici strategia rafinată a lui Stanley Graff. Dar energia lui creatoare şi plină de încredere în sine se sleise, şi aceste mărunţişuri îl plictiseau. Mai avu însă o scăpărare de eroism şi descoperi o nouă metodă pentru a se lăsa de fumat.

Cel puţin o dată pe lună încerca să se lase de fumat. Şi făcea acest lucru metodic. Ca un cetăţean serios ce era, recunoştea inconvenientele tutunului, lua hotărîri curajoase, trasa planuri pentru combaterea viciului său, reducea raţia de ţigări de foi şi le vorbea tuturor celor pe care îi întîlnea despre plăcerile virtuţii. Într-un cuvînt, făcea totul, numai că nu se lăsa de fumat.

Nu trecuseră nici două luni de cînd întocmise un plan amănunţit, însemnînd cu precizie ora şi minutul la care urma să fumeze, mărind treptat intervalul dintre ţigări, cum să ajungă să fumeze numai trei ţigări pe zi. Apoi pierduse planul.

Cu o săptămînă în urmă născocise un alt sistem: avea să-şi lase tabachera şi cutia cu ţigări de foi în sertarul de jos al clasorului pentru corespondenţă din biroul mare. „O să-mi fie ruşine să mă duc să scotocesc toată ziulica acolo şi să mă fac de rîs faţă de funcţionarii mei“, îşi făcuse el socoteala. După trei zile, însă, se obişnuise să se scoale şi să se ducă la clasor, să-şi ia o ţigară şi s-o aprindă aproape automat.

În dimineaţa asta descoperi că îi era prea uşor să deschidă clasorul. Să-l închidă cu cheia, iată ce trebuia să facă! Inspirat, dădu fuga să încuie ţigările de foi şi ţigaretele şi chiar şi cutia de chibrituri, iar cheia clasorului o ascunse în birou. Dar patima îl tortură atît de cumplit, încît scoase numaidecît cheia şi, demn, se duse la clasor, luă o ţigară şi un chibrit, un singur chibrit: „Dacă se stinge ţigara, la naiba, n-am s-o reaprind!“ Puţin mai tîrziu, stingîndu-i-se totuşi ţigara, mai scoase un chibrit din clasor, iar la unsprezece şi jumătate, cînd un cumpărător şi un vînzător veniră la el să discute o tranzacţie, se simţi fireşte dator să le ofere ţigări. Conştiinţa sa protestă: „Cum, fumezi cu ei?“ dar el o repezi: „Of, mai taci, sînt ocupat acum. Desigur, cu timpul...“ Dar timpul trecea şi nu se lăsa de fumat; totuşi convingerea că învinsese un obicei supărător îl făcea să se simtă mîndru şi fericit. Cînd îl chemă la telefon pe Paul Riesling, se simţi cuprins, în splendoarea sa morală, de un entuziasm neobişnuit.

Paul Riesling îi era mai drag decît oricine pe lume, afară de propria lui persoană şi de fiica sa Tinka. Fuseseră colegi de şcoală, apoi locuiseră împreună în aceeaşi cameră la universitate şi se gîndea totdeauna la Paul Riesling — atît de zvelt şi brun, cu cărarea impecabilă, cu ochelarii pe nas, cu vorba lui domoală, cu melancolia şi cu pasiunea sa pentru muzică — ca la un frate mai mic, care trebuia alintat şi ocrotit. După ce-şi luase licenţa, Paul începuse să lucreze ca asociat al tatălui său; acum ajunsese mic fabricant, şi mare angrosist de carton asfaltat. Babbitt era însă convins şi nu obosea repetîndu-le „Băieţilor de treabă“ că Paul ar fi putut deveni un mare violonist, sau un mare pictor, sau scriitor.

— Ştiţi, scrisorile trimise de băiatul ăsta cînd a fost în Munţii Stîncoşi din Canada te fac pur şi simplu să vezi locurile de parcă ai fi acolo. Credeţi-mă, ar fi putut uşor să-i lase în urmă pe toţi autorii iluştri din zilele noastre!

Iată însă conversaţia lor telefonică:

— Sud 343. Nu, nu, nu! Am cerut *Sud* — Sud 343! Spune-mi, te rog, domnişoară, ce dracu se întîmplă cu telefonul de nu merge?! Nu puteţi să-mi daţi legătura cu Sud 343? Desigur că răspunde. Ah!... Alo,

343 ? Cu mister Riesling... La telefon Babbitt. Alo, tu eşti, Paul ?

— Mda.

— Aici e Georgie.

— Mda.

— Cum îţi merge, frate ?

— Nu prea rău, da ţie ?

— Foarte bine, Paulibus. Ce mai nou ?

— Mai nimic.

— Unde te-ai ascuns ?

— Pe-aici. Ce s-a întîmplat, Georgie ?

— Ce-ar fi să luăm masa împreună ?

— Perfect. Ce zici, la club ?

— Mda. Atunci, la douăsprezece şi jumătate la club.

— Bine. Douăsprezece şi jumătate. La revedere Georgie.

4

Dimineaţa lui Babbitt nu era împărţită în mod riguros. O mie de alte mărunţişuri plicticoase întrerupeau dictarea corespondenţei şi redactarea anunţurilor : agenţi veşnic optimişti care căutau cu încăpăţînare cinci camere mobilate, cu baie, cu şaizeci de dolari pe lună ; instrucţiuni de dat lui Mat Penniman să scoată bani de la locatarii care nu aveau un sfanţ.

Principalele însuşiri ale lui Babbitt ca samsar de imobile — ca slujitor al publicului cu sarcina de a găsi locuinţe pentru familii şi prăvălii pentru furnizorii de alimente — erau zelul şi perseverenţa. Era cinstit în sensul obişnuit al cuvîntului, îşi ţinea la zi listele de cumpărători şi de vînzători, se pricepea la contracte de închiriere şi la titluri de proprietate şi se bucura de o memorie excelentă în ce priveşte

preţurile. Avea umerii destul de laţi, o voce destul de gravă şi un umor destul de sănătos ca să facă parte din casta conducătoare a „Băieţilor de treabă". Totuşi, importanţa pe care ar fi putut s-o aibă era poate întrucîtva diminuată de faptul că nu ştia nimic şi că se complăcea în această stare de ignoranţă în privinţa stilurilor arhitecturale, afară de stilul caselor de raport construite de speculanţi ; nu avea în materie de arhitectura peisajului nici o idee, fantezia lui mărginindu-se la alei, la peluze şi la cele şase tipuri de arbuşti ; de asemenea, nu cunoştea nici cele mai simple axiome ale economiei politice. Era ferm convins că unicul rost al afacerilor imobiliare era să-l facă pe George F. Babbitt să cîştige bani. Desigur că-şi făcea reclamă la prînzurile de la *Boosters' Club* şi la diversele banchete anuale la care erau invitaţi „Băieţii de treabă", vorbind tare despre „serviciul public dezinteresat", despre „obligaţia agentului de a se arăta vrednic de încrederea clienţilor" şi despre ceva care se numea „etică", cuvînt al cărui înţeles nu-l prea cunoştea, ştia doar că dacă aveai „etică", erai un agent de imobile de prim ordin, iar dacă nu aveai, erai un găinar, un potlogar, un calic. Ştia că aceste principii inspiră încredere clienţilor şi creează posibilitatea de a încheia afaceri mari. Asta nu însemna totuşi că trebuia să-ţi pierzi simţul practic şi să renunţi la posibilitatea de a vinde o casă pe un preţ de două ori mai mare decît merită dacă-ţi pică un cumpărător tîmpit, care să nu se tocmească la sînge pînă la preţul real.

În cadrul acestor orgii de cinste comercială, Babbitt vorbea destul de bine şi destul de des „despre funcţiile agentului de imobile ca vizionar care presimte dezvoltarea viitoare a oraşului, sau ca inginer şi profet care deschide calea transformărilor inevitabile", ceea ce, în alte cuvinte, însemna că agentul

de imobile putea să cîştige bani grei ghicind în ce direcţie avea să se întindă oraşul. Iată ceea ce numea el „viziune".

Într-o cuvîntare la *Boosters' Club* declarase: „Agentul de imobile are deopotrivă obligaţia şi privilegiul de a şti totul despre oraşul său şi despre împrejurimile acestuia. Aşa cum chirurgul este în măsură să cunoască fiecare vinişoară şi celulă ascunsă a corpului omenesc, şi aşa cum inginerul cunoaşte toate fenomenele electricităţii sau pînă şi cel mai mic şurub al unui pod imens, a cărui boltă se arcuieşte majestuos deasupra fluviului uriaş, tot aşa şi agentul de imobile trebuie să cunoască centimetru cu centimetru oraşul său, cu toate însuşirile şi defectele lui."

Dar cu toate că ştia „centimetru cu centimetru" preţul de vînzare al terenurilor şi clădirilor în anumite cartiere din Zenith, nu ştia nici dacă poliţia era prea puternică sau prea slabă, nici dacă lucra sau nu mînă în mînă cu proprietarii de tripouri şi case de toleranţă. Era la curent cu măsurile ce trebuiau luate pentru protecţia clădirilor împotriva incendiilor şi cunoştea raportul dintre primele de asigurare şi măsurile pentru prevenirea incendiilor, nu ştia însă nici cîţi pompieri avea oraşul, nici cum erau instruiţi şi plătiţi, nici dacă dispuneau de o aparatură suficientă. Preamărea cu elocvenţă avantajul de a avea şcoli în apropierea caselor pe care le oferea pentru închiriat, dar nu ştia — şi nici nu-şi dădea seama că ar fi trebuit să ştie — dacă sălile de clasă erau sau nu bine încălzite, luminate, ventilate, mobilate şi nu ştia nici cum erau recrutaţi profesorii. Cu toate acestea îi dădea zor într-una: „Unul dintre lucrurile cu care se poate lăuda Zenithul este că noi plătim profesorilor salarii corespunzătoare", şi spunea asta pentru simplul motiv că citise acest lucru în *Advocate Times*. Dacă l-ai fi întrebat, n-ar fi ştiut să spună

care era salariul mediu al profesorilor din Zenith sau din oricare alt oraş.

Auzise spunîndu-se că nici în închisoarea comitatului, nici în închisoarea oraşului „condiţiile" nu erau tocmai „ştiinţifice"; indignat de aceste critici aduse Zenithului, răsfoise un raport al lui Seneca Doane, avocatul cu vederi radicale, bine cunoscut pentru pesimismul său, care afirma că a arunca băieţi şi fete tinere într-un grajd în care erau îngrămădiţi, claie peste grămadă, indivizi atinşi de *delirium tremens*[1], nebuni şi sifilitici nu era cel mai bun mijloc de a-i reeduca. După lectura raportului, bombănise: „Mă scot din sărite oamenii ăştia care ar vrea ca închisorile să dispună de acelaşi confort ca *Hotel Thornleigh*. Dacă cuiva nu-i place închisoarea, n-are decît să se poarte cum trebuie, ca să nu fie dus acolo. Afară de asta, aceşti maniaci ai reformelor exagerează totdeauna." Aici se limită începutul şi sfîrşitul investigaţiilor sale asupra instituţiilor filantropice şi de corecţie din Zenith. Cît despre „cartierele rău famate", declara senin: „Astea sînt lucruri în care un om cumsecade nu se amestecă. De altfel, e ştiut, şi pot să vă spun confidenţial: pentru fetele noastre şi pentru femeile cinstite e foarte bine să avem un cartier unde turbaţii îşi pot face de cap. Asta îi ţine departe de căminele noastre."

În privinţa situaţiei din industrie, însă, Babbitt reflectase îndelung, şi părerile sale pot fi rezumate precum urmează:

„Un sindicat muncitoresc serios are avantajul că stăvileşte pătrunderea sindicatelor cu vederi radicale, care urmăresc să distrugă proprietatea. Totuşi, nimeni

[1] Boală caracterizată prin delir însoţit de tremurul membrelor şi al feţei, provocată de alcoolism (n.r.).

n-ar trebui să fie silit să se înscrie într-un sindicat. Toţi agitatorii care încearcă să-i constrîngă pe muncitori să se înscrie în sindicate ar trebui spînzuraţi. De fapt, fie vorba între noi, n-ar trebui să se permită existenţa nici unei organizaţii sindicale ; în ce priveşte metoda cea mai bună pentru a combate sindicatele, fiecare om de afaceri ar trebui să facă parte dintr-o asociaţie a patronilor şi să fie membru al Camerei de Comerţ. Unirea face puterea. Porcii şi egoiştii, care nu fac parte din Camera de Comerţ, ar trebui obligaţi să se înscrie."

Nu era însă problemă în care Babbittt, în calitatea lui de expert, al cărui cuvînt determina familii întregi să se mute în cartiere noi pentru a locui acolo din generaţie în generaţie, să fie mai ignorant decît în materie de igienă. Nu ştia să deosebească un ţînţar anofel de un liliac, nu avea idee ce analize trebuie făcute pentru a stabili dacă o apă e sau nu potabilă, iar în materie de instalaţii sanitare şi canalizare era pe cît de ignorant, pe atît de volubil. Insista adesea asupra perfecţiei instalaţiilor de baie din casele pe care le vindea. Îi plăcea să explice de ce europenii nu făceau niciodată baie. Cînd avea douăzeci şi doi de ani, cineva îi spusese că toate haznalele erau insalubre, şi el continua să le înfiereze. Dacă vreun client avea impertinenţa să-i ceară să vîndă o casă cu hazna, Babbitt totdeauna înfiera insalubritatea haznalelor înainte de a prelua sarcina.

Cînd s-a apucat de parcelarea *Glen Oriole*, după ce a transformat cu tîrnăcopul terenul împădurit şi pajiştile mocirloase într-un loc şes, dogorit de soare — pe care nu se mai găsea urmă de vale sau de grauri[1] — şi după ce l-a jalonat cu stîlpi pe care a bătut tăbliţe cu nume de străzi imaginare, Babbitt instalase o reţea completă de canalizare. Această ispravă îi dădea un sentiment de superioritate şi îi îngăduia să rîdă pe ascuns de parcelarea lui Martin Lumsen de la *Avonlea*, care avea hazna ; de asemenea, i-a furnizat un excelent fundal pentru reclamele lui de o pagină, în care lăuda frumuseţea, avantajele, ieftinătatea şi extrema salubritate a parcelării *Glen Oriole*. Singurul cusur era că instalaţia lui de canalizare nu avea scurgere suficientă, din care cauză impurităţile nu se eliminau, ceea ce avea consecinţe dezagreabile, în vreme ce haznaua parcelării *Avonlea* era o hazna septică, sistem Waring.

Toate detaliile parcelării *Glen Oriole* demonstrau că Babbitt, deşi detesta escrocii, nu împingea cinstea pînă la absurd. În general, atît proprietarii, cît şi cumpărătorii preferă ca samsarii de imobile să nu-i concureze nici ca proprietari, nici ca cumpărători, mărginindu-se doar la apărarea intereselor clienţilor lor. Toată lumea credea că în ce privea parcelarea *Glen Oriole*, firma *Babbitt—Thompson* nu avea decît calitatea de reprezentanţă a proprietarului Jake Offutt. În realitate însă lui Babbitt şi Thompson le aparţineau şaizeci şi două la sută din parcelare, preşedintelui şi directorului serviciului de aprovizionare al societăţii *Zenith Street Traction Company* douăzeci şi opt la sută, iar Jake Offutt — afacerist politic, mic fabricant şi şarlatan înrăit, care veşnic mesteca tutun şi se îndeletnicea cu tot felul de maşinaţii politice murdare şi afaceri dubioase şi care trişa la poker — nu avea decît zece la sută, pe care Babbitt şi prietenii lui de la *Zenith Street Traction Company* i-o dăduseră drept răsplată pentru faptul că „îmblînzise" pe inspectorii sanitari, pe delegaţii serviciului de pompieri, precum şi pe un membru din Comisia pentru transporturi a statului.

[1] Vezi nota 1 de la p. 6 (n.r.).

Babbitt era însă un om virtuos. Susţinea, fără a pune în practică, prohibiţia ; cu toate că nu le lua în seamă, aproba măsurile împotriva excesului de viteză ; îşi plătea datoriile şi dădea bani pentru biserică, pentru Crucea Roşie şi pentru Y.M.C.A.[1] ; respecta obiceiurile clasei sale şi nu făcea decît escrocheriile consacrate ; nu se deda niciodată la potlogării mărunte, cu toate că într-o zi îi declarase lui Paul Riesling următoarele :

— Nici vorbă, nu pretind că toate anunţurile pe care le redactez sînt întru totul adevărate şi mărturisesc că nu sînt convins de tot ce îndrug cînd ţin cîte un logos vreunui cumpărător. Înţelegi, iată cam cum stau lucrurile : Mai întîi s-ar putea ca proprietarul să fi exagerat puţin cînd mi-a dat mandat să-i vînd casa, şi, desigur, nu-i treaba mea să dovedesc că mandantul meu e un mincinos ! Şi, pe urmă, majoritatea oamenilor sînt nişte escroci atît de afurisiţi, încît se aşteaptă să fie minţiţi un pic, de aceea, chiar dacă nu i-aş trage pe sfoară niciodată, ei tot ar fi convinşi că i-am minţit ! În legitimă apărare, sînt obligat să-i dau din trombon ca un avocat cînd îşi apără clientul, căci asta e datoria lui, nu-i aşa, să scoată în evidenţă părţile bune ale bietului om. Pe apărătorul care n-ar face-o, însuşi judecătorul l-ar repezi, chiar dacă ar avea certitudinea că inculpatul e vinovat ! Dar, oricum, eu nu calc în picioare adevărul ca Cecil Rountree, ca Thayer, sau ca ceilalţi agenţi de imobile. De fapt, părerea mea este că acela care în mod deliberat caută să tragă profit de pe urma minciunii ar trebui împuşcat !

Cît despre consideraţia de care se bucura Babbitt

[1] *Young Men's Christian Association* — Asociaţia tinerilor creştini, organizaţie internaţională de tineret cu caracter reacţionar (n.r.).

în ochii clienţilor, rareori s-a întîmplat să reiasă mai limpede decît în cursul întrevederii ce avu loc în dimineaţa aceea, la unsprezece şi jumătate, între el, Conrad Lyte şi Archibald Purdy.

5

Conrad Lyte specula asupra imobilelor. Era însă un speculant fricos. Înainte de a risca ceva, se consulta cu bancheri, avocaţi, arhitecţi, antreprenori de construcţii şi cu toţi funcţionarii şi stenografele acestora, care se lăsau pisaţi de el şi consimţeau să-i dea sfaturi. Îi plăceau operaţiunile îndrăzneţe şi nu dorea altceva decît afaceri sigure, fără bătaie de cap, care să-i aducă profitul cuvenit de treizeci sau patruzeci la sută, ca răsplată pentru spiritul de iniţiativă şi perspicacitate de care dădea dovadă. Era un omuleţ îndesat, cu o claie de bucle scurte, argintii, pe cap, care purta totdeauna haine bine croite, dar veşnic mototolite. Sub ochi avea două adîncituri semicirculare, care semănau cu amprentele unor dolari de argint.

Îndeosebi Lyte îl consulta totdeauna pe Babbitt, avînd încredere în prudenţa lui circumspectă.

Cu şase luni în urmă Babbitt aflase că un oarecare Archibald Purdy, care ţinea o băcănie în noul cartier de vile numit Linton, avea de gînd să deschidă şi o măcelărie pe lîngă băcănia sa. Luînd informaţii despre posesorii parcelelor înconjurătoare, Babbitt descoperise că Purdy era proprietarul imobilului în care-şi avea băcănia, dar nu şi al locului alăturat. El îl sfătui pe Conrad Lyte să cumpere acest loc cu unsprezece mii de dolari, cu toate că, ţinînd seama de preţul chiriilor, nu valora de fapt decît nouă mii. Chiriile, îi spusese Babbitt, erau prea scăzute, cu puţină răbdare

vor reuşi să-l silească pe Purdy să plătească preţul pe care-l vor fixa ei. Asta înseamnă să ai „viziune". Avusese mult de furcă pînă să-l hotărască pe Lyte să facă această achiziţie. Prima grijă a lui Babbitt în calitate de reprezentant al lui Lyte fusese deci să mărească chiria dughenei care se afla pe terenul în chestiune. Chiriaşul bombănise, înjurase, dar plătise...

Purdy părea acum hotărît să cumpere locul, dar şovăielile lui aveau să-l coste zece mii de dolari în plus, drept răsplată domnului Conrad Lyte pentru faptul că îşi alesese un agent cu „viziune", care ştia bine ce înseamnă o poziţie strategică, o situaţie-cheie sau subaprecierea valorilor, şi care mai ales cunoştea psihologia tranzacţiilor.

Lyte venise la întîlnire jubilînd. Îi era drag Babbitt în acea dimineaţă şi nu-l scotea din „frati-meu". Purdy, băcanul, un om grav, cu nasul lung, nutrea mai puţină admiraţie pentru Babbitt şi pentru „viziunea" lui, dar Babbitt îl aşteptase la intrare şi îl pofti în biroul său, spunîndu-i afectuos: „Pe aci, frate Purdy!" Scoase cutia cu ţigări de foi din clasorul cu corespondenţă şi îşi sili oaspeţii să se servească. Împingînd scaunele doi centimetri înainte şi alţi trei înapoi, creă o atmosferă de ospitalitate, apoi se aşeză la birou rotofei şi jovial. Totuşi i se adresă pe un ton ferm timidului băcan:

— Ascultă, frate Purdy, am primit cîteva oferte ispititoare din partea unor măcelari şi de la o droaie de comercianţi pentru parcela aceea de lîngă prăvălia dumitale, dar l-am convins pe amicul Lyte să te prefere pe dumneata. I-am spus: „Ar fi o ruşine", da, aşa i-am spus, „dacă am lăsa pe cineva să deschidă un magazin de articole alimentare, cu măcelărie şi băcănie, la uşa lui Purdy şi să-i mineze negoţul". Mai ales ar fi groaznic — adăugă Babbitt cu o voce aspră, aplecîndu-se spre el — dacă s-ar instala aici sucursala vreunui mare trust alimentar, care ar vinde în pierdere ca să scape, de concurenţa dumitale şi te-ar duce la faliment!

Purdy scoase mîinile sale osoase din buzunare, îşi trase pantalonii pe genunchi, apoi îşi băgă iar mîinile în buzunare, se mişcă pe scaunul de stejar masiv şi, străduindu-se să pară amuzat, spuse:

— Da, asta ar fi o concurenţă periculoasă. Dar mi se pare că dumneavoastră nu vă daţi seama de puterea de atracţie pe care o exercită personalitatea negustorului în comerţul de cartier.

Babbitt zîmbi.

— Este adevărat. Ai dreptate. Ei, faci cum crezi, dragul meu! Noi am fi dorit să-ţi dăm prioritate, dar atunci, foarte bine...

— Staţi puţin! gemu Purdy. Ştiu că un teren învecinat, cam de aceeaşi mărime, s-a vîndut cu mai puţin de opt mii cinci sute de dolari, nu sînt nici doi ani de atunci, şi dumneavoastră îmi cereţi douăzeci şi patru de mii! Aş fi obligat să iau bani cu ipotecă... Aş merge pînă la douăsprezece mii, dar... Doamne-Dumnezeule, domnule Babbitt, îmi cereţi de două ori mai mult decît face! Şi mă şi ameninţaţi că, dacă nu cumpăr, o să mă ruinaţi!

— Purdy, nu-mi place cum vorbeşti! Nu-mi place de loc! Chiar dacă am presupune că Lyte şi cu mine am fi atît de păcătoşi încît să dorim a face rău unui semen, îţi închipui că nu ştim că este interesul nostru propriu ca aci în Zenith toată lumea să facă afaceri bune? Dar toate astea n-au nici o legătură cu problema pe care o discutăm. Iată ce facem: o să ne mulţumim cu douăzeci şi trei de mii, cinci mii în mînă, şi restul pe ipotecă, iar dacă vrei să dărîmi dugheana şi să clădeşti, cred că l-aş putea convinge pe Lyte să-ţi acorde un

împrumut în condiţii convenabile. Dumnezeu ne e martor, dragul meu, că am fi încîntaţi să te servim! Nici nouă nu ne plac aceşti străini, cu trusturile lor alimentare! Cred totuşi că eşti destul de rezonabil ca să nu te aştepţi să pierdem unsprezece mii de dolari, sau mai mult, numai din spirit de bună vecinătate, nu-i aşa? Ei, ce spui, Lyte? Nu eşti dispus să faci nici o reducere?

Apoi luînd călduros partea lui Purdy, Babbitt îl convinse pe binevoitorul domn Lyte să reducă pretenţiile sale la douăzeci şi unu de mii de dolari. La momentul potrivit, Babbitt scoase iute din sertat actul de vînzare, pe care miss McGoun îl bătuse la maşină încă de săptămîna trecută, şi-l întinse lui Purdy. Amabil, îşi scutură stiloul, ca să fie sigur că are cerneală, i-l oferi lui Purdy şi, cu un aer aprobator, îl privi cum semnează.

Făcuse o treabă bună. Lyte cîştigase peste nouă mii de dolari, iar Babbitt îşi asigurase un comision de patru sute cincizeci de dolari. Cît despre Purdy, mulţumită mecanismului delicat al finanţelor moderne, achiziţionase o prăvălie pentru negoţul său, şi în curînd fericiţii locuitori din cartierul Linton aveau să găsească carne din abundenţă, la preţuri, e drept, ceva mai ridicate decît în centru.

După această luptă bărbătească, Babbitt redeveni apatic.

Era singura bătălie cu adevărat amuzantă pe care-o avusese în perspectivă. Acum nu-i mai rămînea decît să se ocupe de mărunte contracte de închiriere, de evaluări şi ipoteci.

— Îmi vine rău, bombăni el, cînd mă gîndesc că zgîrcitul ăsta de Lyte s-a ales cu un cîştig atît de mare, în timp ce eu, care am făcut toată treaba... Ce mai am

de făcut azi?... Aş avea poftă să-mi iau o vacanţă bună. Să fac o excursie cu maşina... ceva...

Apoi, înviorat deodată la gîndul că va dejuna cu Paul Riesling, se ridică.

CAPITOLUL V

1

Pregătirile pe care le făcea Babbitt înainte de a pleca de la birou, lăsîndu-l singur şi părăsit vreme de o oră şi jumătate cît dura dejunul său, erau întrucîtva mai puţin complicate decît planurile în vederea unui război european.

O întrebă îngrijorat pe miss McGoun:

— La ce oră te duci la dejun?... Bun, te rog însă să ai grijă ca miss Bannigan să fie aici cît lipseşti. Atrage-i atenţia că, dacă telefonează Wiedenfeldt, să-i spună că tocmai cercetez titlurile de proprietate. Mda, şi fiindcă veni vorba, aminteşte-mi mîine să-i spun lui Penniman să le cerceteze. Şi dacă cumva vine cineva care caută o casă ieftină, amintiţi-vă că trebuie să-i băgăm cuiva pe gît casa din Bangor Road. Dacă aveţi nevoie de mine, mă găsiţi la *Athletic Club*. Da, şi... mda... mă întorc la două.

După ce îşi scutură scrumul de pe haină, aşează o scrisoare mai dificilă, la care trebuia să răspundă, deasupra celorlalte hîrtii de rezolvat, ca nu cumva să uite să se ocupe de ea după-amiază. (De trei zile mereu aşeza această scrisoare pe teancul de hîrtii nerezolvate.) Mîzgăli pe o bucăţică galbenă de hîrtie de ambalaj: „De contr. uşi bloc.“, ceea ce îi dădu senzaţia plăcută că se şi achitase de obligaţia de a controla uşile blocului.

Își dădu seama că iar aprinsese o țigară de foi. O aruncă, dojenindu-se. „La naiba, credeam c-ai să te lași de fumatul ăsta păcătos!" Curajos, puse la loc cutia cu țigări în sertarul clasorului, îl închise cu cheia, ascunse cheia într-alt loc și își spuse enervat: „Ar trebui să mă mai supraveghez. Trebuie să fac mai multă mișcare. În fiecare zi la prînz am să merg pe jos la club, chiar așa am să fac... N-am să mai circul tot timpul cu mașina."

Această hotărîre îl făcu să se simtă vrednic de a fi dat ca exemplu. Găsi însă că azi era prea tîrziu să meargă pe jos.

Dar ca să pornească mașina și să se strecoare în șuvoiul de automobile îi trebui ceva mai mult timp decît i-ar fi trebuit ca să meargă pe jos pînă la club, care era situat la trei corpuri de case de acolo.

2

În timp ce conducea, privea edificiile cu simpatia generată de obișnuință.

Un străin, care s-ar fi trezit brusc în centrul comercial al orașului Zenith, n-ar fi știut să spună dacă se află într-un oraș din Oregon, din Georgia, din Ohio sau din Maine, din Oklahoma sau din Manitoba. Pentru Babbitt, însă, fiecare colțișor al orașului avea individualitate și îi trezea emoții. Ca de obicei, observă și azi că blocul *California Building* de peste drum era cu trei etaje mai mic și, prin urmare, era cu trei etaje mai puțin frumos decît *Reeves Building*. De asemenea, ca de obicei, cînd trecu prin fața salonului lustrageriei „Parthenon", o maghernită fără etaj, care, alături de masa de granit și cărămidă roșie a bătrînului *California Building*, arăta ca o colibă la picioarele unei faleze, își spuse: „Tii! Ar trebui să-mi lustruiesc

pantofii după-masă. Mereu uit!" În fața magazinului de mobilă și rechizite „Simplex" și a sucursalei lui *National Cash Register*[1], își dori un dictafon și o mașină de scris cu dispozitiv pentru adunări și înmulțiri, așa cum un poet își dorește o carte rară, așa cum un fizician își dorește radiu.

În dreptul magazinului de confecțiuni bărbătești „Nobby", Babbitt ridică mîna stîngă de pe volan ca să-și pipăie cravata, mîndru că era în stare să-și cumpere cravate scumpe, ba chiar „să le plătească cu bani peșin!", iar în dreptul debitului *United Cigar Store*, cu vitrina lui atrăgătoare, tapisată cu purpură și aur, se întrebă: „Oare am destule țigări?... Vai, ce idiot sînt!... Era să uit că mă las de fumat." Aruncînd o privire spre banca sa, *The Miners' and Drovers' National Bank*[2], se consideră foarte înțelept și prevăzător că își ține banii la o instituție atît de frumos îmbrăcată în marmură. Dar satisfacția cea mai deplină o avu în clipa în care trebui să frîneze și să oprească la colț, lîngă semeața clădire a lui *Second National Tower*. Mașina lui, împreună cu alte patru formară un front de oțel ce fremăta ca un regiment de cavalerie, în timp ce prin fața lor defilau limuzine, camioane enorme pentru mutări și motociclete trepidante. Din colțul opus răsuna zgomotul ciocanelor pneumatice ale nituitorilor care încheiau scheletul unui nou zgîrie-nori. Deodată, în mijlocul acestui iureș, se ivi pentru o clipă fața cunoscută a unui prieten de la *Boosters' Club*, care îi strigă:

— Ce faci George?

[1] Întreprindere producătoare de mașini de birou și în special de case înregistratoare, care se folosesc la casele magazinelor pentru urmărirea vînzărilor (n.r.).

[2] Banca națională a întreprinderilor miniere și a negustorilor de vite (n.t.).

Babbitt îi făcu un semn amical şi porni mai departe, în momentul în care agentul de circulaţie ridică mîna. Băgă de seamă ce repede ambala motorul şi se simţi superior şi puternic ca pistonul de oţel lucios al unei maşini uriaşe.

Ca de obicei, nici nu se uită la următoarele două rînduri de case nerenovate, care mai purtau pecetea murdăriei şi sărăciei ce domneau la Zenith în 1885. Trecînd prin faţa magazinului universal, pe lîngă *Dakota Lodging House*, pe lîngă pasajul *Concordia Hall*, cu cămăruţele şi prăvălioarele amărîte ocupate de prezicători şi osteopaţi [1], se gîndi la veniturile pe care le realiza şi, simţindu-se mîndru, şi totuşi puţin îngrijorat, mai făcu o dată în minte adunările obişnuite :

„Patru sute cincizeci de dolari azi-dimineaţă la afacerea Lyte... Dar trebuie să scad impozitul. Să vedem : ar trebui să realizez opt mii de dolari neto anul ăsta şi să pun deoparte o mie cinci sute... Nu, dacă construiesc garajul, nu pot, şi... Să vedem : şase sute patruzeci neto luna trecută, de douăsprezece ori şase sute patruzeci fac... fac... să vedem : şase ori doisprezece, şaptezeci şi doi... şapte mii două sute... Ah ! Fac eu opt mii oricum, nici nu-i aşa de rău ; sînt puţini oamenii care reuşesc să facă opt mii pe an... opt mii de dolari buni, bătuţi pe muchie, pariez că nici cinci la sută din locuitorii Statelor Unite nu cîştigă mai mult ca mine, zău, pariez ! Sînt sus, tocmai în vîrful piramidei ! Dar... cheltuielile-s mari... Familia risipeşte benzina, se-mbracă toţi ca milionarii, şi apoi îi trimit şi mamei optzeci de dolari pe lună... Şi stenografele şi funcţionarii ăştia, care storc de la mine cît pot..."

---

[1] Persoane care aplică un sistem de vindecare bazat pe gimnastică şi masaj (în special la nivelul membrelor) ca mijloace de a restabili funcţiunile tulburate (n.r.).

Aceste ştiinţifice calcule bugetare îl făcură să se simtă în acelaşi timp grozav de bogat şi nespus de sărac. Întrerupîndu-şi reflecţiile, opri maşina şi se repezi într-o prăvălioară cu mărunţişuri, ca să-şi cumpere o brichetă electrică la care rîvnise de o săptămînă de zile. Încercă să-şi adoarmă conştiinţa, arătîndu-se agitat şi strigînd vînzătorului :

— Sper că-mi voi acoperi repede cheltuiala, economisind chibriturile. Ce zici ?

Era un obiect frumos, un cilindru nichelat, cu o montură argintie cu care se fixa de panoul de comandă al maşinii. Nu era doar un „mic rafinament elegant prin care se distinge maşina persoanelor bine", aşa cum spunea afişul de lîngă tejghea, ci şi un mecanism preţios pentru economisirea timpului. Nemaifiind necesar să oprească maşina pentru a aprinde un chibrit, într-o lună, sau în maximum două, putea cîştiga uşor zece minute.

Continuîndu-şi drumul, privea bricheta, gîndind : „Destul de drăguţă. Întotdeauna mi-am dorit una. Şi este exact lucrul de care are nevoie un fumător."

Apoi îşi aminti că renunţase la fumat.

„La naiba ! se văicări în sinea lui. Ei bine, presupun că din cînd în cînd tot voi aprinde o ţigară. Şi... unde pui că va fi foarte plăcut pentru alţii. S-ar putea chiar să joace un rol hotărîtor la încheierea unei tranzacţii. Şi... de altfel stă foarte bine aici. E un dispozitiv cu adevărat ingenios. Şi-i dă maşinii o notă de rafinament. La dracu ! Sper că-mi pot permite să cumpăr şi eu aşa ceva dacă vreau ! N-am de gînd să fiu singurul membru al familiei care să nu-şi permită niciodată nici un fel de lux !"

Şi astfel, preocupat de noua lui achiziţie, după toate aceste aventuri romanţioase de-a lungul celor trei rînduri de case, opri maşina în faţa clubului.

Athletic Club din Zenith nu are nimic atletic şi nici nu este propriu-zis un club, dar reprezintă la perfecţie Zenithul. Are o sală de biliard veşnic plină de oameni şi de fum, echipe de *base-ball* şi *foot-ball*, iar la piscină şi în sala de gimnastică unii membri ai clubului, cam a zecea parte din numărul lor, se străduiesc să slăbească. Dar majoritatea celor trei mii de membri ai săi folosesc clubul drept o cafenea unde îşi iau dejunul, joacă interminabile partide de cărţi, povestesc anecdote, se întîlnesc cu clienţii şi îşi invită la masă rudele din provincie. Este cel mai mare club din oraş, şi principalul său rival este *Union Club*, un club distins, pe care toţi membrii serioşi ai lui *Athletic Club* îl bîrfesc: „O hrubă împuţită, mohorîtă şi costisitoare, frecventată de snobi, în care nu există un barman ca lumea... nu m-aş înscrie acolo nici dacă mi-ai plăti!" Statisticile arată însă că nici un membru al lui *Athletic Club* n-a refuzat să fie admis în *Union Club* şi că, dintre cei admişi, şaizeci şi şapte la sută se retrăgeau din *Athletic Club* şi declarau în somnolenţa sacrosanctă a saloanelor lui *Union Club*: „Dacă ar fi ceva mai select, *Athletic Club* ar fi un hotel destul de bun".

Clădirea lui *Athletic Club* numără nouă etaje şi are în loc de acoperiş o terasă de cărămidă galbenă, iar jos, un portic sprijinit pe nişte enorme coloane de piatră albă. Holul, cu stîlpii lui groşi din piatră poroasă de Caen, cu bolta ogivală şi cu podeaua din plăci de faianţă cafenie, de culoarea pîinii bine coapte, are ceva de criptă de catedrală şi în acelaşi timp de *rathskeller*[1]. Membrii clubului obişnuiau să intre grăbiţi, ca şi cum ar fi venit să tîrguiască ceva şi n-ar fi

[1] Berărie amenajată după moda nemţească (germ.) (n.r.).

avut timp de pierdut. Tot aşa intră şi Babbitt şi strigă cu glas tare spre grupul care stătea în faţa standului cu ţigări de foi:

— Bună, băieţi! Ce mai faceţi, băieţi? Cum merge, băieţi? Da, da, e frumos azi!

Îi răspunseră pe acelaşi ton jovial: Vergil Gunch, negustorul de cărbuni, Sidney Finkelstein, achizitorul de confecţii de damă al magazinului universal *Parcher & Stein*, şi Joseph K. Pumphrey, proprietarul şcolii comerciale *Riteway Business College*, profesor de elocuţiune şi de corespondenţă comercială, care, pe deasupra, preda şi noţiuni de redactarea scenariilor şi de drept comercial. Cu toate că îl admira nespus pe acest savant şi-l stima pe Sidney Finkelstein, — „un achizitor de mîna întîi, care ştia şi să cheltuiască cu largheţe" — Babbitt se îndreptă plin de entuziasm către Vergil Gunch. Mister Gunch era preşedintele lui *Boosters' Club*, un club care organiza dejunuri o dată pe săptămînă, filială a unei organizaţii naţionale menite să promoveze afacerile şi relaţiile amicale între „Băieţii de treabă". În acelaşi timp, era un „onorabil cavaler conducător al Ordinului făcător de bine şi tutelar al elanilor" şi se zvonea că la viitoarele alegeri avea să candideze pentru demnitatea de „mare maestru". Era un om jovial, orator pasionat şi mare amator de artă. Îi vizita pe toţi actorii şi artiştii de *music-hall* celebri, cînd aceştia veneau în turneu la Zenith, le oferea ţigări de foi, îi striga pe nume şi, uneori, reuşea să-i aducă la dejunurile de la *Boosters' Club*, ca să-i mai distreze pe băieţi. Era mare şi voinic, purta părul *en brosse*[1], ştia ultimele anecdote, dar juca poker foarte strîns. La serata lui sorbise Babbitt otrava care era cauza stării de nelinişte avute dimineaţa.

[1] Tuns mărunt şi periat în sus (fr.) (n.r.).

— Ei, cum te simţi, bătrîne bolşevic ?! îl interpelă Gunch. Cum te simţi după cheful de ieri ?

— Of, băiete ! Tare mă doare capul ! Straşnică recepţie, Verg ! Sper că n-ai uitat că ţi-am luat acel drăgălaş ultim pot ! urlă Babbitt. (Totuşi se afla la un metru de Gunch.)

— Lasă, lasă, nu face nimic ! Dar să vezi tu ce-am să-ţi fac data viitoare, Georgie ! Ia spune, ai citit în ziar că Adunarea reprezentanţilor statului New York le-a pus frîu roşilor ?

— Cred şi eu c-am citit... Bună treabă, nu ? Frumoasă vreme azi !

— Da, e o zi minunată de primăvară, dar nopţile mai sînt încă reci.

— Da, ai dreptate, sînt reci ! Aseară am fost nevoit să mă învelesc cu două pături ca să pot dormi pe verandă. Ia ascultă, Sid, continuă Babbitt întorcîndu-se către Finkelstein, achizitorul, vreau să mă sfătuiesc cu tine. Mi-am cumpărat azi o brichetă electrică pentru maşină şi...

— Bună idee ! exclamă Finkelstein.

Iar savantul profesor Pumphrey, bondoc, îmbrăcat într-o jachetă sare şi piper, comentă cu vocea sa gravă :

— Este un accesoriu şic, care dă un ton aparte tabloului de bord al oricărei maşini.

— Da, în sfîrşit m-am hotărît să-mi cumpăr şi eu una. Cea mai bună brichetă din cîte există pe piaţă, aşa mi-a spus vînzătorul. Am dat cinci dolari pe ea. Mă-ntreb dacă nu m-a tras pe sfoară. Cu cît se vînd în magazin la voi, Sid ?

Finkelstein declară că cinci dolari nu era un preţ exagerat pentru o brichetă de mîna întîi, frumos nichelată şi cu fişe de cea mai bună calitate.

— Eu spun întotdeauna — şi vă rog să mă credeţi, deoarece mă bazez pe o destul de vastă experienţă comercială — că pînă la urmă lucrul bun revine cel mai ieftin. Desigur, dacă vrei să te tocmeşti, poţi găsi şi marfă mai ieftină, dar pînă la urmă tot marfa de primă calitate e cea mai ieftină. Iată, de exemplu, zilele trecute am cumpărat o capotă nouă şi ceva tapiserie pentru hodoroaga mea şi am dat o sută douăzeci şi şase de dolari şi cincizeci de cenţi ; desigur, multă lume va spune că am dat prea mult. Doamne, bătrînii mei locuiesc undeva într-un orăşel în partea de miazănoapte a statului şi nu pot pricepe ce se petrece în capul celor care trăiesc în capitală, şi apoi, fireşte, sînt evrei, şi ar rămîne complet năuciţi dacă ar afla că Sid al lor a dat o sută douăzeci şi şase de dolari. Dar nu cred că am fost păcălit, Georgie, nicidecum ! Maşina arată ca nouă-nouţă... nu că ar fi fost chiar aşa de veche, n-are nici trei ani, dar am umblat cu ea, nu glumă, niciodată nu fac mai puţin de o sută de mile duminica şi... Nu, să nu crezi c-ai fost înşelat, Georgie. Nu-ncape îndoială că pînă în cele din urmă tot lucru bun revine cel mai ieftin !

— Aşa e, întări Vergil Gunch. Sînt de aceeaşi părere. Cînd un om e prins în vîltoarea existenţei de ritmul vieţii pe care-o ducem noi aici la Zenith, în iureşul şi intensa activitate intelectuală pe care o desfăşoară băieţii de la *Boosters' Club* şi ai noştri de la Z.A.C. *(Zenith Athletic Club)*, ei bine, trebuie să-şi menajeze nervii, procurîndu-şi întotdeauna tot ce e mai bun.

Babbitt îl aproba dînd din cap la fiecare cinci cuvinte şi rămase încîntat cînd, cu umorul său proverbial, Gunch încheie :

— Totuşi, George, nu ştiu dacă tu-ţi poţi permite aşa ceva. Am auzit că guvernul te-a luat la ochi de cînd ai pus mîna pe bucata aia din parcul Eathorne şi ai vîndut-o.

— Şugubăţ mai eşti, Verg ! Dar dacă e vorba de glume, ia spune-mi cum e cu zvonul c-ai fi furat treptele de marmură neagră de la poştă şi le-ai fi vîndut drept cărbune de calitate superioară ?

Şi, fericit, Babbitt îl bătu pe umăr pe Gunch şi îl mîngîie pe braţ.

— Foarte bine ! Dar ceea ce aş vrea eu să ştiu este următorul lucru : cine-i rechinul care a cumpărat asemenea cărbuni pentru blocurile lui ?

— Ei, de astă dată cred că te-a încuiat, George ! spuse Finkelstein rîzînd. Dar să vă povestesc, totuşi, băieţi, ce am auzit eu : soţia lui George s-a dus la *Parcher* & *Stein* la raionul de articole bărbăteşti, ca să-i cumpere gulere, dar, mai înainte ca dînsa să-i spună măsura, vînzătorul i-a pus pe tejghea cîteva gulere numărul treisprezece. „De unde ştiţi măsura ?" l-a întrebat doamna Babbitt. Dar vînzătorul, de colo : „Bărbaţii care-şi trimit soţiile să le cumpere gulere poartă totdeauna gulere numărul treisprezece, doamnă !" Ei, ce ziceţi ? Nu e rea, nu-i aşa ? Cum o găseşti ? Asta-ţi mai închide pliscul, nu, George ?

— Eu... eu... se bîlbîi Babbitt întrebîndu-se cu ce insulte înmănuşate le-ar putea răspunde.

Dar se opri privind fix spre uşă. Tocmai intra Paul Riesling.

— Ne vedem mai tîrziu, băieţi ! exclamă Babbitt şi se grăbi să traverseze holul.

Din clipa asta încetă să fie un copil morocănos, cum fusese pe verandă, un tiran domestic, cum se arătase la micul dejun, un viclean gheşeftar, cum se manifestase în cursul întrevederii Lyte-Purdy, sau băiatul de treabă, poznaş şi glumeţ de la *Athletic Club*. Deveni acum fratele mai mare al lui Paul Riesling, gata să-l apere, admirîndu-l cu o afecţiune statornică, amestecată cu mîndrie, care nu suferea comparaţie cu dragostea femeilor. Îşi strînseră mîna cu gravitate, îşi zîmbiră timid, de parcă nu s-ar fi văzut nu de trei zile, ci de trei ani, şi-şi spuseră :

— Cum îi mai merge bătrînului hoţ de cai ?

— Foarte bine, cred ; dar ţie, mormolocule, cum îţi merge ?

— Straşnic, brînzoiule !

Convins de adîncimea dragostei lor, Babbitt mormăi :

— Frumos îţi şade ! Ai întîrziat zece minute !

— Zău, ripostă Riesling, să ştii c-ai mare noroc să iei dejunul cu un gentleman !

Pufniră în rîs amîndoi şi trecură în camera de toaletă în stil neronian, unde un şir de bărbaţi se spălau aplecaţi deasupra chiuvetelor montate de-a lungul unei imense plăci de marmură, de parcă s-ar fi prosternat în faţa propriilor lor imagini reflectate de oglinda de cristal masiv. Voci groase, suficiente, autoritare se loveau de pereţii de marmură şi se răsfrîngeau în plafonul din plăci de faianţă albă, lăptoasă, cu marginile de culoarea levănţicăi, în timp ce vătafii oraşului, stăpînii asigurărilor şi ai birourilor de avocatură, precum şi ai îngrăşămintelor chimice şi cauciucurilor de automobil puneau la cale treburile Zenithului, decretînd că era o zi caldă, într-adevăr o zi de primăvară ; că salariile erau prea ridicate şi dobînzile ipotecilor prea mici ; că Babe Ruth, campionul de *base-ball*, avea un caracter ales şi că „cei doi indivizi care joacă săptămîna asta la *Climax Vaudeville Theatre* sînt grozav de reuşiţi". Babbitt, a cărui voce era de obicei cea mai sigură pe sine, cea mai solemnă dintre toate, tăcea. În prezenţa lui Paul Riesling, care era tăcut şi cam retras, se simţea strîmtorat şi dorea să rămînă calm, grav şi rezervat.

Holul de la intrarea lui *Athletic Club* era în stil gotic, toaleta în stilul Romei imperiale, salonul cel mare amintea de stilul misiunilor catolice spaniole, iar biblioteca era o îmbinare a stilului *chippendale* cu stilul chinezesc [1]. Perla

[1] Executată după modelele create în secolul al XVIII-lea de tîmplarul englez *Thomas Chippendale* şi decorată cu motive chinezeşti (n.r.).

clubului era însă sufrageria, o adevărată capodoperă a lui Ferdinand Reitman, arhitectul cel mai solicitat din Zenith. Era o încăpere înaltă, cu pereţii îmbrăcaţi pînă la jumătate în lambriuri cu vitralii în stil Tudor [1] la ferestre, balconaşe cu ogive dantelate, o galerie pentru muzicanţi, dar fără muzicanţi, şi o tapiserie despre care se credea c-ar reprezenta promulgarea *Magnei Charta* [2]. Grinzile fuseseră sculptate în atelierele de carosat ale lui Jake Offutt, balamalele uşilor erau din fier forjat, lambriurile erau împodobite cu cuiere de lemn sculptat, iar la una din extremităţile încăperii se afla un cămin de piatră cu însemne heraldice. În prospectul clubului se afirma despre acest cămin nu numai că ar fi cel mai mare din cîte există în castelele din Europa, dar că ar avea şi un horn mai ştiinţific. De asemeni era şi mult mai curat, căci nu se făcuse niciodată foc în el.

Jumătate din mese erau nişte imense tăblii de lemn masiv, cu o capacitate de douăzeci, treizeci de persoane. Babbitt obişnuia să stea la masa de lîngă uşă, cu un grup format din : Gunch, Finkelstein, profesorul Pumphrey, Howard Littlefield, vecinul său, T. Cholmondeley Frink, poet şi agent de publicitate, şi Orville Jones, a cărui spălătorie putea fi socotită, din multe puncte de vedere, drept cea mai bună din Zenith. Ei formaseră un club în club şi se porecliseră în glumă „Bădăranii". Astăzi, cînd Babbitt trecu prin faţa mesei lor, ei îl strigară :

— Poftiţi de luaţi loc !... Nu cumva Paul şi cu tine sînteţi prea mîndri ca să luaţi masa cu nişte oameni de rînd ? Ţi-e teamă că o să te oblige careva să-i plăteşti o sticlă de *Bevo,* George ? Mi se pare că aţi devenit îngrozitor de distanţi !

---

[1] Stil arhitectural înrudit cu stilul gotic, practicat în Anglia în timpul dinastiei Tudor (1485—1603) (n.r.).

[2] *Magna Charta Libertatum,* document semnat în 1215 de regele Ioan Fără-de-ţară, care, pe de o parte, acorda marilor feudali, cavalerilor şi tîrgoveţilor un număr de drepturi, iar, pe de alta, limita bunul-plac legal, consfinţind astfel, într-o măsură, principiul monarhiei constituţionale (n.r.).

— Cred şi eu, tună Babbitt, nu putem să ne compromitem în tovărăşia unor calici ca voi ! şi-l conduse pe Paul la una din măsuţele de sub galeria muzicanţilor.

Se simţea vinovat. La *Athletic Club* nu erai văzut cu ochi buni cînd te izolai astfel. Dar voia să fie singur cu Paul.

Dimineaţa, Babbitt pledase pentru dejunurile uşoare, dar acum comandă cotlete de berbec, ridichi, mazăre, plăcintă cu mere, brînză şi o cană de cafea cu frişcă ; pe urmă, aşa cum obişnuia totdeauna, adăugă :

— Şi, mda... da, aţi putea să mai aduceţi şi o porţie de cartofi prăjiţi franţuzeşti.

Cînd fură aduse cotletele, le piperă şi le sără din plin, aşa cum obişnuia să facă cu orice fel de carne, chiar înainte de a o gusta.

Discutară despre anotimpul primăvăratic, despre avantajele brichetelor electrice şi despre măsura adoptată de Adunarea reprezentanţilor din statul New York. După ce se sătură şi i se făcu lehamite de atîta grăsime de oaie, Babbitt începu să perorеze :

— Am încheiat, azi-dimineaţă, cu Conrad Lyte o afacere drăguţă, care dintr-un condei mi-a adus un cîştig de cinci sute de dolărei buni şi rotunzi. Nu-i rău... nu-i rău de loc ! Şi, totuşi... Nu ştiu ce-i cu mine astăzi. S-ar putea să fie un acces de febră primăvăratică, sau poate că am stat prea tîrziu la Verg Gunch, sau, cine ştie, poate s-a adunat oboseala de toată iarna... M-am simţit cam pleoştit toată dimineaţa. Bineînţeles că nu le-am spus nimic băieţilor de la masa „Bădăranilor", dar ţie... Te-ai simţit vreodată aşa, Paul ? E ceva care mă apasă. Îmi îndeplinesc destul de bine toate datoriile ; îmi întreţin familia, am o casă frumoasă şi o maşină cu şase cilindri, mi-am înfiripat o afacere bunicică, nu am nici un fel de vicii, afară de fumat... şi, fiindcă veni vorba, să ştii că aproape m-am lăsat şi de fumat. Mă duc la biserică, joc destul golf pentru a mă

menţine în formă, şi nu am legături decît cu oameni cumsecade. Cu toate astea, nu mă simt pe deplin satisfăcut!

Spusese acestea cu o voce tărăgănată, întrerupt cînd de ţipetele de la mesele vecine, cînd de vorbele dulci adresate chelneriţei, din obişnuinţă, cînd de rîgîielile pricinuite de cafeaua care-i tulburase digestia. Se îndoia de el însuşi şi căuta să se justifice. Paul reuşi să-l scoată din ceaţa în care plutea, spunîndu-i cu vocea sa subţire:

— Doamne-Dumnezeule, George, nu cumva îţi închipui că este ceva nou pentru mine să constat cum noi ăştia care dăm din coate şi avem impresia că reuşim atît de straşnic nu ne alegem cu nimic de pe urma eforturilor noastre?! Ai un aer de parcă ai aştepta să te denunţ ca pe un răzvrătit! Tu ştii ce a fost viaţa mea!

— Ştiu, dragă.

— Ar fi trebuit să fiu violonist, şi uite, sînt vînzător de carton asfaltat. Cît despre Zilla... Nu vreau să mă plîng, dar ştii, tot atît de bine ca mine, cît o admir pe nevastă-mea... Un exemplu caracteristic de aseară. Ne-am dus la cinema. O lume imensă aştepta la rînd în hol, iar noi eram printre cei din urmă. Zilla începe să se-nghesuie, ca să-şi facă loc, cu un aer ofensat, gata parcă să spună: „Cum îţi permiţi?" Pe cuvîntul meu de onoare, uneori, cînd mă uit la ea şi o văd vopsită şi parfumată, căutînd rîcă oamenilor şi pregătită să se răţoiască la ei: „Eu sînt o doamnă, lua-v-ar dracu să vă ia!" ei bine, simt că vreau s-o omor! Şi cum îţi spuneam, Zilla se-nghesuie mai departe prin mulţime, iar eu mă ţin după ea, cuminte şi ruşinat, pînă ce ajungem aproape de cordonul de catifea, gata să intrăm printre primii. Acolo stătea însă un omuleţ enervat — probabil că aşteptase o jumătate de oră, zău dacă nu l-am admirat, bietul de el! — care se întoarce către Zilla, spunîndu-i foarte politicos: „Doamnă, de ce încercaţi să vă împingeţi înaintea mea?" Şi ea, fără să ezite — Doamne, ce ruşine mi-a fost! — se răsteşte la el: „Eşti un bădăran!" şi, vrînd să m-amestece şi pe

mine în discuţie, urlă: „Paul, omul ăsta m-a insultat!", iar bietul caraghios se pregăti să se bată cu mine.

Eu m-am făcut că n-aud — de parcă-ai putea spune că n-auzi nici un zgomot într-o cazangerie! — şi am încercat să mă uit în altă parte — pot să-ţi descriu exact cum arăta fiecare placă de faianţă din tavanul holului, e una cu pete maro care seamănă cu faţa unui drac — şi tot timpul oamenii din jurul nostru, înghesuiţi ca sardelele, făceau mereu reflecţii asupra noastră, şi Zilla nu mai contenea să vorbească despre omuleţul acela, spunîndu-mi cu glasul ei ascuţit: „Oameni ca ăsta n-ar trebui să fie admişi într-un local care se presupune că e rezervat pentru domni şi doamne", şi: „Paul, vrei să fii amabil să chemi directorul, ca să-l reclam pe acest nespălat?"... Of! Te rog să mă crezi c-am fost foarte mulţumit cînd am reuşit să mă strecor în sală şi să mă ascund în întuneric!

După douăzeci şi patru de ani cu istorii din astea, crede-mă că nu pot să fiu uimit şi să fac spume la gură cînd tu îmi dai a înţelege că viaţa noastră delicioasă, atît de curată, atît de respectabilă şi atît de morală nu este chiar aşa cum ar trebui să fie. Ce zici? Despre treaba asta nici nu pot să vorbesc decît cu tine, pentru că ceilalţi m-ar crede invidios. Şi poate că este adevărat. Dar nu-mi mai pasă... Doamne! Georgie, te-am obligat să suporţi toate lamentările mele, dar să ştii că este pentru prima şi ultima oară!

— Glumeşti, Paul, nu te-ai jeluit de loc. Cîteodată... eu nu încetez să trîmbiţez în urechile Myrei şi ale copiilor mei ce grozav negustor sînt, şi totuşi, uneori, mi se pare şi mie că nu sînt chiar aşa, un Pierpont Morgan [1], cum mă laud eu

[1] *John Pierpont Morgan* (1837—1913), întemeietorul băncii *J. P. Morgan & Co.*, care, dobîndind prin speculaţii sîngeroase controlul asupra unui număr însemnat de întreprinderi bancare şi industriale, societăţi de asigurare, căi ferate etc., a devenit treptat una dintre cele mai puternice citadele ale oligarhiei financiare americane (n.r.).

c-aş fi. Dar dacă vreodată reuşesc să te mai înveselesc, dragul meu Paulski, poate că sfîntul Petru tot o să-mi deschidă porţile !

— De ! Eşti un om de ispravă, Georgie, eşti un tîlhar vesel, şi nu o dată m-ai ajutat să nu mă duc la fund.

— De ce nu divorţezi de Zilla ?

— De ce ? Dac-aş putea ! Dacă mi-ar da măcar o ocazie! N-ar divorţa şi nu m-ar părăsi nici de-ai plăti-o cu aur! Prea ţine la cele trei mese bune şi la kilogramele de ciocolată cu alune pe care le ronţăie între mese. Dacă mi-ar fi măcar, cum se spune, necredincioasă ! George, nu vreau să fiu un păcătos ; pe vremuri, cînd eram la liceu, gîndeam că un om care e în stare să afirme aşa ceva ar merita să fie împuşcat în zorii zilei. Dar sincer îţi spun, aş muri de fericire dacă şi-ar găsi un amant. Slabă speranţă ! A, sigur, îi place să flirteze cu primul venit, ştii cum ţine bărbaţii de mînă şi rîde — rîsul acela oribil şi neruşinat — ştii cum latră, schimonosindu-se : „Obraznicule, fii atent că acuşi ai de-a face cu soţul meu !", şi victima mă fixează de parc-ar vrea să spună : „Mă, ia cară-te de-aici, că, de nu, am să-ţi dau cîteva la... !" Şi ea îl lasă să meargă mai departe, exact atît cît îi trebuie ca să se amuze, şi apoi face pe virtuoasa ofensată şi începe să miorlăie : „Nu m-aş fi aşteptat la aşa ceva din partea dumitale !" În romane se vorbeşte despre acele *demi-vierges*...

— Despre ce ?

— ...dar femeile astea cu experienţă, dure, încorsetate, măritate de ani îndelungaţi, ca Zilla, sînt mai rele decît fetiţele acelea cu păr ondulat ce se aruncă cu îndrăzneală în vîrtejul vieţii, păstrîndu-şi umbrela sub braţ. Dar, la dracu, tu ştii cum e Zilla, cum mă sîcîie, mă pisează, mă pisălogeşte. Ştii c-ar vrea să-i cumpăr tot ce e posibil, şi multe alte lucruri pe deasupra, şi ştii cît este de neînţelegătoare ; iar cînd mă supăr şi încerc să am o explicaţie cu ea, joacă atît de bine rolul de femeie cumsecade, încît mă las prins într-o avalanşă de : „De ce pretinzi că eu..." şi : „N-am

vrut să spun asta..." Să-ţi explic un lucru, Georgie : tu ştii că am gusturi destul de simple, mai ales în ceea ce priveşte mîncarea. Bineînţeles, aşa cum ai băgat şi tu de seamă, îmi plac ţigările bune, nu aceste *Flor de Cabagos* pe care le fumezi tu...

— Nu face nimic ! Uite, asta-i o ţigară excelentă, se vînd două la dolar. Şi, fiindcă veni vorba, Paul, ţi-am spus că m-am hotărît să mă las cu totul de fumat ?...

— Da, tu... Totuşi, dacă pot obţine ce-mi place, ştiu să şi renunţ. Mi-e indiferent, de pildă, dacă mi se serveşte un biftec ars, iar ca desert compot de piersici din conserve şi prăjituri de cofetărie, dar nu pot ajunge s-o plîng pe Zilla pentru că are un caracter atît de nesuferit, încît a lăsat-o bucătăreasa, iar ea n-a făcut altceva toată ziulica decît să şadă într-un capot murdar de dantelă, absorbită de lectura aventurilor vreunui erou viteaz şi viril din Far-West, în loc să pregătească ceva pentru masă. Îmi vorbeşti într-una despre „moralitate", adică, presupun, despre monogamie. În ochii mei, tu ai fost totdeauna serios ca o stîncă, asta-i adevărat, dar de fapt eşti un naiv. Ţie...

— De unde ai mai scos şi acest „naiv", micuţule ? Dă-mi voie să-ţi spun...

— ... îţi place să pari serios şi să predici că „datoria oamenilor de afaceri care au simţul răspunderii este de a fi morali, pentru a servi drept exemplu semenilor lor". De fapt, eşti atît de sever în privinţa moralei, încît nici nu îndrăznesc să mă gîndesc cît de profund de imoral trebuie să fii în fundul sufletului tău, bătrîne Georgie ! Nu face nimic, poţi...

— Stai, dragă, stai puţin ! Ce...

— ...poţi să vorbeşti despre morală cît vrei, scumpule, dar, crede-mă, dacă n-ai fi fost tu, şi ici-colo cîte o serată muzicală la care am acompaniat-o la vioară pe Terrill O'Farrell, cu violoncelul ei, şi de n-ar fi fost vreo trei-patru femei drăgălaşe, care să mă fi ajutat să uit gluma asta dezgustătoare numită „viaţă respectabilă", de mult m-aş

fi omorît... Şi negustoria ! Negustoria asta cu carton asfaltat pentru acoperişuri, carton asfaltat pentru grajduri ! Nu zic că nu m-a distrat jocul acesta, să reuşesc a trece peste capul sindicatelor, să primesc un cec serios şi să văd cum creşte cifra mea de afaceri. Dar la ce bun ? Dar meseria mea, ştii prea bine, nu constă în a plasa carton asfaltat, ci mai ales în a împiedica concurenţa să vîndă carton asfaltat. Acelaşi lucru se întîmplă şi cu tine. Nu facem altceva decît să ne tăiem unul altuia beregata şi să-i facem pe consumatori să plătească !

— Uite ce este, Paul ! Începi să vorbeşti ca un socialist !

— Da, bineînţeles, nu vreau să spun tocmai asta... cel puţin aşa cred. Concurenţa, desigur, îi scoate în evidenţă pe cei mai buni, asigură supravieţuirea celor mai capabili, dar... dar vreau să spun că, dacă i-am lua pe toţi cunoscuţii noştri, de pildă, pe cei care sînt acum aici la club, care par a fi perfect mulţumiţi de viaţa lor casnică şi de afacerile lor, care ridică în slăvi Zenithul şi Camera de Comerţ şi fac gălăgie că populaţia oraşului trebuie să ajungă la un milion, ei bine, pariez că, dac-am putea citi în conştiinţa lor, am descoperi că o treime dintre ei sînt într-adevăr mulţumiţi de soţiile, de copiii, de prietenii şi de birourile lor ; că o treime se simt cam îngrijoraţi şi cam nesiguri de ei, dar nu vor s-o recunoască ; şi că o altă treime sînt nenorociţi şi sînt perfect conştienţi de asta. Au oroare de acest iureş nebun, exasperant, nevestele îi plictisesc, familia li se pare stupidă, şi cînd ajung la patruzeci, patruzeci şi cinci de ani, le este lehamite, şi urăsc afacerile, şi s-ar... Oare de ce crezi că se înregistrează atîtea sinucideri misterioase ? De ce crezi că s-au aruncat în vîltoarea războiului atîţia „cetăţeni aşezaţi“ ? Îţi închipui că n-a fost decît patriotism la mijloc ?

Babbitt mormăi :

— Dar ce-ţi închipui tu ? Crezi c-am fost aduşi pe lume ca să petrecem şi — cum se spune ? — să ne

odihnim „pe laurii fericirii“ ? Îţi închipui că omul nu este făcut decît pentru a fi fericit ?

— De ce nu ? E drept că nu am găsit nici un individ care să ştie exact pentru ce dracu a fost făcut omul !

— De ! Noi ştim — şi asta nu numai pentru că scrie în *Biblie*, dar pentru că aşa şi e — că acela care nu-şi strînge cureaua şi nu-şi face datoria, oricît de greu i-ar fi uneori, nu este decît un... ei bine, nu este decît un moliu ! O curcă plouată, asta e ! Şi tu ce susţii ? Să revenim la speţe concrete. Dacă unui om i s-a urît cu nevasta lui, crezi într-adevăr c-are dreptul s-o lase, sau chiar să se sinucidă ?

— Doamne-Dumnezeule ! Nu ştiu care sînt „drepturile“ unui om ! Şi nu cunosc nici un leac contra plictiselii ! Dacă l-aş cunoaşte, aş fi singurul filozof care ar şti cum trebuie să-şi trăiască oamenii viaţa. Ceea ce ştiu însă precis este că numărul acelora cărora existenţa li se pare monotonă, insuportabil de monotonă, e de zece ori mai mare decît al celor care recunosc faptul acesta ; şi cred că, dacă am fi sinceri şi am mărturisi cîteodată acest adevăr, în loc de a fi buni, răbdători şi credincioşi vreo şaizeci de ani, şi apoi buni şi răbdători şi morţi pentru veşnicie, poate că am putea să ne facem viaţa ceva mai plăcută.

Se pierdură apoi într-un labirint de presupuneri. Babbitt era nespus de îngrijorat. Paul era îndrăzneţ, dar nu prea ştia ce să înceapă cu îndrăzneala lui. Din cînd în cînd, Babbitt era de acord cu Paul asupra unui punct care contrazicea pledoaria lui în favoarea datoriei şi a resemnării creştineşti, şi, de fiecare dată cînd făcea o concesie, avea un ciudat sentiment de bucurie. În sfîrşit, spuse :

— Ascultă, Paul, te tot lauzi într-una că ai să dai totul peste cap, dar de făcut nu faci niciodată nimic. De ce ?

— Nimeni n-o face, este prea puternică obişnuinţa. Dar, uite, Georgie, m-am gîndit să facem o mică esca-

padă. O! nu te speria, bătrîne stîlp al monogamiei, ceva absolut avuabil! Cu toate că Zilla într-una mă bate la cap să petrecem vacanţa la New York şi la Atlantic City, cu lumini orbitoare şi *cocktail*-uri de contrabandă, plus o grămadă de „băieţi" care s-o danseze... cred că-i lucru stabilit că familiile Babbitt şi Riesling se duc la lacul Sunasquam, nu-i aşa? De ce n-am putea noi găsi vreun pretext — să zicem o afacere la New York — ca să plecăm cu patru sau cinci zile înaintea lor în statul Maine, să hoinărim şi noi singuri, să fumăm liniştiţi şi să înjurăm după placul inimii?

— Minunat, straşnică idee! exclamă Babbitt admirativ.

De paisprezece ani nu mai fusese în concediu nici măcar o zi fără soţia lui, şi nici unul dintre ei nu credea că ar putea să aibă o asemenea îndrăzneală. Numeroşi membri ai lui *Athletic Club* plecau cu corturile, fără soţii, dar aceştia aveau pretextul că se duc să pescuiască şi să vîneze, însă sporturile pe care le practicau Babbitt şi Paul Riesling erau golful, automobilismul şi bridgeul. Şi atît pentru pescari, cît şi pentru jucătorii de golf, orice schimbare a obiceiurilor ar fi fost o infracţiune faţă de disciplina liber consimţită şi ar fi şocat pe toţi cetăţenii onorabili care duceau o viaţă regulată.

Babbitt făcu pe grozavul:

— De ce n-am pune piciorul în prag, spunîndu-le pur şi simplu: „Plecăm înainte, şi gata!" Nu-i nici o crimă. Pur şi simplu îi spui Zillei...

— Zillei nu-i poţi spune nimic simplu. Dragă Georgie, ea este aproape o tot atît de mare moralistă ca şi tine, şi dacă i-aş spune adevărul, ar crede că mergem la New York să ne întîlnim cu cine ştie ce dame. Şi chiar şi Myra — care nu te cicăleşte niciodată, aşa cum face Zilla — s-ar nelinişti. Ar spune: „N-ai *vrea* să merg şi eu cu tine în Maine? Desigur că nici prin cap nu-mi trece să merg cu tine dacă nu vrei să mă iei!" şi tu, ca s-o menajezi, ai ceda. Dracu s-o ia de treabă! Nu? Hai să facem o partidă de popice de casă!

În timpul jocului — o variantă juvenilă a jocului de popice — Paul rămase tăcut. Cînd coborîră scările clubului, trecuseră exact patruzeci de minute peste ora la care Babbitt îi promisese lui miss McGoun că va fi înapoi la birou. Paul suspină:

— Ascultă, dragă, n-ar fi trebuit să vorbesc despre Zilla aşa cum am vorbit.

— Lasă, dragă, te-ai mai uşurat.

— Da, ştiu. După ce tot timpul dejunului mi-am bătut joc de convenţiile sociale, iată-mă iar atît de subjugat de ele, încît mi-e ruşine c-am încercat să mă salvez înşirîndu-ţi frămîntările mele prosteşti!

— Nervii tăi, dragă Paul, sînt prea încordaţi. Te scot eu. Aranjez eu chestia asta. Spun că am de încheiat o afacere importantă la New York şi... A, am găsit! Spun că am nevoie de tine ca să mă sfătuieşti în privinţa acoperişului casei! Tranzacţia însă va cădea în baltă şi, neavînd ce face, vom pleca înainte în Maine. Eu... Paul, de-o fi la adicătelea, nu-mi mai pasă dacă îţi faci de cap sau nu. Îmi place să am reputaţia de bun familist, dar dacă vreodată ai nevoie de mine, las totul pentru a fi alături de tine, oricînd! Bineînţeles, ştiu ce fel de om eşti!... Nu vreau să spun c-ai face vreodată ceva care să-ntărească poziţia duşmanului... Pricepi ce vreau să zic? Sînt un ramolit bătrîn şi am nevoie de simţul tău artistic. Noi... Ei, ce dracu! Nu pot sta să pălăvrăgesc aici toată ziua! La treabă! Pe curînd! Nu te lăsa păcălit, Paulibus! Pe curînd! La revedere!

1

În timpul acelei după-amieze pline de întîmplări destul de plăcute îl uită pe Paul Riesling. Întors la birou, unde în lipsa lui părea să nu se fi întîmplat nimic, duse cu maşina un client în perspectivă, ca să-i arate o casă cu patru apartamente din cartierul Linton. Entuziasmul clientului pentru bricheta cea nouă îl umplu de bucurie. O folosi de trei ori, şi de trei ori aruncă ţigaretele fără a le fuma pînă la capăt, spunîndu-şi: „*Neapărat* trebuie să mă las de fumat!"

Discuţia amănunţită asupra tuturor detaliilor brichetei îi făcu să vorbească şi despre fiare de călcat şi despre perne electrice. Babbitt se scuză că era atît de ridicol de demodat, încît se mai servea de sticlele cu apă caldă, şi-l anunţă că îşi va instala neîntîrziat o priză pe verandă. Avea o admiraţie profundă şi poetică pentru dispozitivele mecanice de orice fel. Cu toate că nu se prea pricepea la mecanică, aceste dispozitive constituiau pentru el simbolul adevărului şi al frumuseţii. Despre toate maşinăriile noi şi complicate, cum erau: strungurile, carburatoarele duplex, mitralierele, aparatele de sudură cu acetilenă, învăţa pe de rost cîte o frază sonoră şi o repeta pînă la saturaţie, avînd impresia plăcută că ar fi un tehnician competent.

Clientul se dovedi că avea şi el aceeaşi veneraţie pentru maşini, aşa că ajunseră plini de entuziasm la locul cu pricina şi se apucară să examineze acoperişul de ţigle din ardezie plastică, uşile de lemn îmbrăcate în metal şi parchetul din lame de şapte optimi de ţol. Urmă apoi jocul diplomatic, care începea cu surpriza jignită şi se termina cu dispoziţia de a te lăsa convins să faci

ceva ce de mult erai hotărît să faci, şi care pînă la urmă se încheia cu un act de vînzare.

La înapoiere, Babbitt trecu să-l ia pe asociatul şi socrul său, Henry T. Thompson, de la fabricuţa lui de mobilă de bucătărie şi străbătură partea de sud a Zenithului, un cartier variat, zgomotos, interesant: fabrici noi din cărămidă poroasă, cu ferestre uriaşe din geamuri armate, uzine vechi şi posomorîte din cărămidă roşie, pătate de smoală, turnuri de apă cocoţate sus, camioane roşii, mari cît o locomotivă, şi linii de garaj pe care staţionau vagoane de marfă ale companiei de cale ferată *New York Central* venite din livezile de meri, ale companiei *Great Northern* venite din regiunile cerealiere, şi ale companiei *Southern Pacific* venite din ţinuturile plantate cu portocali.

Discutară cu secretarul topitoriei *Zenith Foundry Company* despre o interesantă comandă artistică — un grilaj de fontă pentru cimitirul de la Linden Lane. Se duseră apoi la *Zeeco Motor Company*, ca să vorbească cu Noel Ryland, directorul vînzărilor, despre rabatul la un automobil *Zeeco* pe care voia să-l cumpere Thompson. Babbitt şi Ryland erau amîndoi membri la *Boosters' Club*, şi nici un membru al clubului n-ar fi cumpărat nici cel mai mic lucru de la vreun alt membru fără să obţină o reducere. Henry Thompson bombănise:

— Să-i ia dracu! N-am de gînd să mă ploconesc în faţa nimănui ca să cerşesc o reducere!

Aceasta era una dintre trăsăturile care-l deosebeau pe Thompson, yankeul de modă veche, slab, aspru, tradiţionalist, tipul omului de afaceri american aşa cum este înfăţişat pe scenă, şi Babbitt, negustorul modern, bondoc, îndatoritor, capabil, la curent cu ultimele noutăţi. De fiecare dată cînd Thompson îi spunea, vorbind

pe nas: „Trage-i un John Hancock aici!"[1], Babbitt se amuza de acest provincialism arhaic, aşa cum s-ar fi amuzat oricare englez pursînge de un american de rînd. Era conştient de faptul că el este un om cu o educaţie mai aleasă decît a lui Thompson. Absolvise o facultate, juca golf, fuma adesea ţigarete în loc să fumeze ţigări de foi şi, cînd se ducea la Chicago, lua o cameră cu baie separată. „Adevărul este, îi explica el lui Paul Riesling, că ramoliţilor ăstora bătrîni le lipseşte abilitatea de care este nevoie azi!"

Dar progresul în materie de educaţie putea să fie împins prea departe. Noel Ryland, directorul vînzărilor la *Zeeco*, era un absolvent uşuratic al Universităţii Princeton, în timp ce el, Babbitt, era un produs solid, de serie, provenit din marele magazin universal care era universitatea locală. Ryland purta ghetre, scria scrisori lungi despre urbanism şi muzica corală şi, cu toate că făcea parte din *Boosters' Club*, toată lumea ştia că obişnuieşte să poarte în buzunar volumaşe de poezii, scrise în limbi străine. Asta era prea din cale-afară. Henry Thompson, cu rigorismul său, reprezenta o extremă, iar Ryland, cu firea lui frivolă, reprezenta cealaltă extremă. Între aceste două extreme se situau Babbitt şi prietenii săi, care susţineau statul, apărau biserica evanghelică şi erau scutul fericirii domestice şi al negoţului sănătos.

Convins de justeţea acestei autoaprecieri, după ce obţinu promisiunea unui rabat la preţul automobilului lui Thompson, Babbitt se întoarse triumfător la birou.

Ajuns pe coridorul blocului *Reeves Building*, suspină, spunîndu-şi: „Sărmane Paul! Trebuie să... Eh! Dracu să-i ia pe Noel Ryland şi pe Charley McKelvey! Se

[1] Cu alte cuvinte: semnează. *John Hancock* (1737—1793), om de stat american, care, în calitate de preşedinte al Congresului Continental, a fost cel dintîi semnatar al Declaraţiei de Independenţă (1776) (n.r.).

cred atît de superiori pentru simplul motiv că fac mai mulţi bani decît mine! Dar n-aş intra nici mort în îmbîcsitul ăla de *Union Club* al lor! Nu ştiu de ce, dar azi nu prea am poftă să mai lucrez... Bine..."

2

Răspunse la cîteva telefoane, citi poşta de la ora patru, semnă scrisorile dictate dimineaţa, vorbi cu un locatar despre nişte reparaţii şi avu o ciocnire cu Stanley Graff.

Tînărul Graff, agentul de piaţă, care mereu făcea aluzii că ar merita un comision mai mare, îi spuse:

— Dacă reuşesc să închei afacerea cu Heiler, cred că ar trebui să mi se dea o primă. Alerg şi muncesc pentru vînzarea asta aproape seară de seară.

Babbitt adesea îi spunea soţiei că e mai bine „să te porţi frumos cu subalternii şi să-i mulţumeşti, decît să-i cicăleşti şi să-i scuturi... dau randament mai bun dacă te porţi frumos", dar această revoltătoare ingratitudine din partea lui Graff îl jigni şi îi răspunse răstit:

— Uite ce e, Stan: să lămurim lucrurile. Ţi-ai băgat în cap, nu ştiu de ce, că tu eşti acela care faci toate vînzările. De unde ţi-a venit asta? Unde crezi c-ai ajunge dacă n-ai avea la spate capitalul nostru, listele noastre de proprietăţi şi informaţiile despre clienţii posibili pe care ţi le procurăm noi? Dumneata n-ai altceva de făcut decît să urmezi îndrumările pe care ţi le dăm şi să închei tranzacţiile. Chiar şi portarul ar putea să vîndă proprietăţile înscrise în listele firmei Babbitt-Thompson! Spui că eşti logodit cu o fată, dar că-ţi pierzi serile alergînd după cumpărători. Şi, adică, de ce să nu alergi? Ce altceva vrei să faci? Să şezi şi s-o ţii de mînă pe logodnică-ta? Dă-mi voie să-ţi spun,

Stan, că dacă e ceva de capul fetei ăsteia, o să fie mulţumită să ştie că, în loc să faci pe porumbelul amorezat, te zbaţi ca să cîştigi un ban, ca să-i mobilezi căminul. Un băiat care se codeşte să lucreze ore suplimentare, care vrea să-şi petreacă serile citind romane proaste, sau care se complace în a face pe prostul, spunînd o mulţime de tîmpenii şi de nimicuri vreunei fete, ei bine, ăla nu este tînărul energic, activ, cu viitor, cu „viziune“ de care avem nevoie. Ei, ce spui? Dar, la urma urmei, care-i idealul dumitale? Vrei să faci bani şi să devii un membru de vază al societăţii, sau nu vrei să fii decît un pierde-vară, un om lipsit de iniţiativă şi de curaj?

De astă dată Graff nu se lăsă impresionat ca de obicei de „viziune“ şi de „idealuri“.

— Cred şi eu că vreau să cîştig bani! Tocmai de aia cer o primă. Serios, domnule Babbitt, nu vreau să fiu obraznic, dar casa Heiler este într-un hal fără hal. Nimeni n-are s-o cumpere. Podelele sînt putrede, şi pereţii, plini de crăpături.

— Ei vezi, tocmai asta voiam să-ţi spun. Pe un agent care-şi iubeşte meseria, tocmai cazurile dificile ca ăsta îl stimulează să-şi desfăşoare întreg talentul. Afară de asta, vezi, Stan... Thompson şi cu mine sîntem de fapt împotriva primelor, din principiu. Ne placi şi vrem să te ajutăm să te poţi însura, dar nu putem să fim nedrepţi cu ceilalţi funcţionari. Nu-ţi dai seama că, dacă o să începem să-ţi dăm dumitale prime, îi jignim şi îi nedreptăţim pe Penniman şi pe Laylock? Ce e drept e drept, să faci discriminări între funcţionari nu e just, şi aici la noi în birou nu facem discriminări! Să nu-ţi închipui, Stan, că dacă în timpul războiului[1]

[1] Este vorba de primul război mondial. Romanul *Babbitt* a fost publicat în 1922 (n.r.).

era greu de găsit un agent de piaţă, acum, cînd sînt atîţia şomeri, nu se găsesc cu ghiotura băieţi deştepţi, care ar fi mulţumiţi să-ţi ia locul şi să aibă toate avantajele de care te bucuri dumneata. Şi nu s-ar purta ca şi cum Thompson şi cu mine am fi duşmanii lor şi nici n-ar spune că nu lucrează decît dacă li se dau prime. Ei, ce spui? Am dreptate?

— Da... fireşte... desigur... mormăi Graff, ieşind de-a-ndaratelea, ca racul.

Babbitt nu se prea certa cu funcţionarii. Îi plăcea să-i iubească pe oamenii din jurul său, şi cînd băga de seamă că aceştia nu-l iubeau, era consternat. De înfuriat însă nu se înfuria decît cînd atentau la sacrosancta lui pungă, dar şi atunci, fiind un om cu principii înalte şi cu talent oratoric, îi plăcea să se audă vorbind şi să simtă căldura propriei sale virtuţi. De astă dată, însă, se lăsase purtat atît de departe de mulţumirea de sine, încît se întrebă dacă purtarea lui fusese pe deplin justificată: „La urma urmei, Stan nu mai este un copil. N-ar fi trebuit să-l scutur atît de tare. Dar, ce naiba, din cînd în cînd tot mai trebuie să dojenesc oamenii, spre binele lor. Neplăcută datorie, dar... dacă s-o fi supărat? Oare ce i-o fi povestind acum dincolo, lui miss McGoun?“

Dinspre biroul funcţionarilor sufla un vînt de ură atît de rece, încît îi strică obişnuita bună dispoziţie cu care se ducea seara acasă. Era amărît că pierduse simpatia funcţionarilor săi, de care orice şef are nevoie. De obicei nu părăsea biroul decît după ce spunea de o mie de ori că a doua zi vor avea, fără îndoială, treburi foarte importante, aşa că miss McGoun şi miss Bannigan ar face bine să vină ceva mai devreme, şi că să i se amintească neapărat să-i telefoneze lui Conrad Lyte chiar la prima oră. În seara aceea însă plecă cu o vioiciune forţată, de parcă ar fi vrut să se scuze. Era speriat de tăcerea funcţionarilor, de ochii aţintiţi

asupra lui : miss McGoun îl fixase, ridicînd capul de la maşina de scris, miss Bannigan îl privea cu nasul în registre, Mat Penniman, la pupitrul său din nişa întunecoasă în care lucra, îşi întorsese capul, iar Stan Graff îl măsura, cu o faţă lungă, fără expresie, ca un parvenit în faţa demnităţii glaciale a majordomului său. Îi era groază de rîsetele care urmau să izbucnească în spatele lui şi, străduindu-se să pară bine dispus, bolborosi ceva cu o voce aspră, pe care o dorea prietenoasă, şi se strecură ruşinat pe uşă.

Dar uită de supărare cînd, din Smith Street, zări în depărtare formele atrăgătoare ale cartierului Floral Heights : acoperişurile de ţiglă roşie şi ardezie verde, pereţii de sticlă strălucitoare ale solariilor şi zidurile imaculate.

3

Se opri să-l informeze pe eruditul său vecin, Howard Littlefield, că, deşi ziua fusese primăvăratică, noaptea putea să fie destul de răcoroasă. Ajuns acasă, intră şi strigă : „Unde eşti ?“, fără a avea de fapt o dorinţă prea vie de a afla unde îi era soţia. Examină peluza, ca să vadă dacă mecanicul caloriferist o greblase cum trebuie. După îndelungate discuţii cu doamna Babbitt, cu Ted şi cu Howard Littlefield, ajunse nu fără oarecare satisfacţie la concluzia că omul nu făcuse treabă bună. Tăie două tufe de buruieni cu foarfecele cel mare de croitorie al soţiei şi-i explică lui Ted că era absurd să ţină un om pentru calorifer :

— Un băiat mare şi voinic ca tine ar trebui să facă toată treaba pe lîngă casă, dar, în sinea sa, se gîndea că nu era rău să ştie vecinii că starea lui materială îi permitea să-şi lase fiul să stea fără să facă nici o treabă pe lîngă casă.

Stătea acum pe verandă şi făcea obişnuitele mişcări de gimnastică : întinse braţele lateral timp de două minute, vertical timp de alte două minute, şi mormăi :

— Ar trebui să fac mai multă mişcare pentru a rămîne în formă !

Apoi se duse să vadă dacă trebuia sau nu să-şi schimbe gulerul pentru masă. Ca de obicei, însă, nu părea să fie nevoie.

Servitoarea, jumate letonă, jumate croată, o femeie voinică, bătu gongul pentru masa de seară.

Friptura de vacă cu cartofi prăjiţi şi fasole verde era excelentă şi, după ce aminti cum fusese vremea în timpul zilei, le povesti despre cei patru sute şi cincizeci de dolari, despre dejunul cu Paul Riesling şi despre avantajele brichetei noi, pentru ca, în cele din urmă, fiind cuprins de optimism, să declare :

— Mă bate gîndul să cumpăr o maşină nouă. Dar nu cred c-am să pot pînă la anul, deşi nu ar fi imposibil.

Verona, fiica sa cea mare, exclamă :

— Vai ! Tăticule, dacă tot cumperi o maşină nouă, de ce nu ai lua o limuzină ? Ar fi grozav de şic ! O maşină închisă e mai confortabilă decît una deschisă.

— De, nu ştiu, prefer o maşină deschisă. Ai mai mult aer.

— Aş, de unde ! Ţi se pare, pentru că nu ai încercat niciodată o limuzină. Hai să cumpărăm una. O limuzină e mult mai şic ! exclamă Ted.

— O maşină închisă păstrează mai bine îmbrăcămintea, sublinie doamna Babbitt.

— Nu o să mai fim totdeauna cu părul ciufulit ! adăugă Verona.

— E mai elegant, insistă Ted.

— Da, hai să ne luăm şi noi o limuzină — interveni Tinka cea mică — şi tatăl lui Mary Ellen are una.

Ted încheie :

— Da! Toată lumea are maşină închisă acum, numai noi nu!

Babbitt îi înfruntă, spunîndu-le:

— Nu mi se pare că aveţi motive serioase! În orice caz, eu nu ţin maşină numai ca să le dau copiilor mei posibilitatea de a-şi da aere de milionari! Mie-mi place o maşină deschisă, care se poate decapota în serile de vară şi cu care poţi să faci o plimbare ca să respiri oleacă de aer proaspăt. Afară de asta... o limuzină costă mai mult.

— Ei şi ce, dacă familia Doppelbrau poate să-şi ţină o limuzină, de ce n-am putea şi noi? insinuă Ted.

— Hm! Eu cîştig opt mii pe an, şi el şapte, dar eu nu-mi risipesc banii, nu-i arunc pe fereastră, ca el! Nu-mi place sistemul să cheltuiesc mult numai ca să scot ochii oamenilor, şi...

Urmă o discuţie serioasă, aprinsă despre caroserii aerodinamice, despre luarea pantelor, despre roţi cu spiţe, despre oţelurile cromate, despre sistemele de aprindere, despre culoarea caroseriilor. Ceea ce făceau reprezenta mai mult decît un studiu temeinic asupra mijloacelor de transport. Era năzuinţa de a dobîndi un rang nobiliar. În oraşul Zenith, în barbarul secol al douăzecilea, automobilul unei familii arăta cu preciziune rangul social al acesteia, la fel cum genealogiile determină rangul familiilor nobile engleze, ba chiar cu mai multă preciziune dacă ţinem seama de părerea vechilor familii de prin comitate despre noii baroni, fabricanţi de bere, şi despre proaspeţii conţi, proprietari de filaturi. Şi totuşi la Zenith nu fiinţa nici un organ oficial care să stabilească rangurile. Nu exista nici un tribunal care să decidă dacă la un dineu al doilea fiu al unei familii care poseda o limuzină marca Pierce Arrow trebuie să treacă înaintea primului născut al unei familii care avea un Buick sport, şi totuşi nu exista nici o îndoială asupra rangului lor social. Şi aşa

cum în copilăria sa Babbitt visase să devină preşedinte al S.U.A., fiul său Ted îşi dorea acum un Packard de doisprezece cilindri şi o poziţie bine stabilită în aristocraţia automobilelor.

Prestigiul pe care-l cîştigase Babbitt în ochii familiei sale cînd începuse să le vorbească despre maşina cea nouă se evaporă în clipa cînd ai săi îşi dădură seama că nu avea de gînd să cumpere maşina anul acesta. Ted se văicări:

— Uf, ce porcărie! Hodoroaga noastră arată de parcă ar fi avut purici şi s-ar fi scărpinat pînă i-a căzut toată vopseaua!

Doamna Babbitt spuse distrată:

— Nu se vorbeşte aşa cu tata!

Iar Babbitt se înfurie:

— Dacă eşti un domn atît de distins şi dacă faci parte din *bon ton* [1], şi aşa mai departe, ei bine, cred că n-ar trebui să ieşi cu maşina diseară.

Ted se scuză:

— N-am vrut să spun...

Şi astfel continuară masa de seară cu plăcerile ei obişnuite pînă în clipa în care în mod inevitabil Babbitt exclamă:

— Haideţi, nu putem sta aici toată seara! Să lăsăm fata să strîngă masa.

În sinea lui, Babbitt fierbea: „Ce mai familie! Nu ştiu de ce ne-om fi ciorovăind aşa mereu?! Tare aş mai pleca undeva unde să mă pot gîndi şi eu liniştit... Cu Paul... în Maine... Să port pantaloni vechi... să trîndăvesc şi să înjur!"

Din spirit de prevedere îi spuse soţiei:

— Tratez cu cineva la New York, ar vrea să-l vizitez pentru a încheia o tranzacţie imobiliară, dar poate să mai dureze pînă la vară. Sper că nu se va trezi tocmai

[1] Lumea bună (fr.) (n.r.).

cînd noi şi Riesling o să fim pe punctul de a pleca în Maine! Ar fi păcat să nu putem pleca împreună. Dar n-are rost să ne necăjim de pe acum!

Verona o şterse numaidecît după-masă, fără a stîrni alte observaţii decît fraza stereotipă pe care tatăl ei i-o adresa automat în fiecare seară:

— De ce nu stai niciodată acasă?

Ted se aşeză pe un colţ de canapea în *living-room*[1] şi începu să-şi facă lecţiile: geometrie elementară, Cicero şi plicticoasele metafore din *Comus*[2].

— Nu înţeleg de ce, bombăni el, trebuie să studiem toate vechiturile din Milton, Shakespeare şi Wordsworth[3], şi din toate fosilele astea! Da, cred că aş rezista să văd o piesă de Shakespeare, bine jucată, într-un decor frumos, dar să stau şi să *citesc* lucrurile astea... Profesorii ăştia... zău, nu înţeleg ce le vine în gînd!

Doamna Babbitt, care cîrpea nişte ciorapi, comentă:

— Da, mă întreb şi eu ce le vine în gînd. Desigur, nu vreau să-i contrazic pe profesori şi pe toţi ceilalţi, dar cred că sînt anumite lucruri în Shakespeare... nu pretind c-aş fi citit prea mult din el, dar cînd eram tînără colegele mi-au arătat unele pasaje care erau cam... de... care nu prea erau decente!

Plictisit, Babbitt îşi ridică ochii de pe *comics*[4]-urile din *Evening Advocate*. Aceste povestiri ilustrate erau arta şi literatura sa favorită, în ele îl vedea pe mister Mutt spărgînd un ou clocit în capul lui mister Jeff, şi

---

[1] Cameră fără afectaţiune specială, folosită în comun de membrii familiei (n.r.).

[2] Poem minor, scris de *John Milton* (1608—1674), poetul revoluţiei burgheze engleze (n.r.).

[3] *William Wordsworth* (1770—1850), poet englez. După ce, în prima tinereţe, a privit cu simpatie Revoluţia Franceză, a alunecat pe poziţiile romantismului reacţionar (n.r.).

[4] Formă de literatură detectivă ilustrată, specific americană (n.r.).

pe mama pedepsind cu vergeaua greşelile de limba engleză ale tatii. Cu aerul grav al unui credincios fanatic, respirînd anevoie cu gura deschisă, examina îndelung fiecare desen, seară de seară, şi nu putea suferi să fie întrerupt în timpul acestui ritual. Afară de asta, îşi dădea seama că în privinţa lui Shakespeare nu era tocmai o autoritate. Nici în *Advocate Times*, nici în *Evening Advocate*, nici în *Buletinul Camerei de Comerţ din Zenith* nu citise niciodată vreun articol de fond asupra acestui subiect şi îi venea greu să-şi formeze o opinie personală înainte de a afla măcar părerea uneia dintre aceste publicaţii. Totuşi, cu riscul de a se împotmoli în vreo mlaştină necunoscută, nu putu să se abţină de a participa la controversă:

— Am să-ţi spun eu de ce trebuie să-l studiezi pe Shakespeare şi pe toţi ceilalţi. Pentru că se cere la admiterea în facultate, asta-i singura raţiune! Personal, nu văd ce au a căuta în programa analitică a unui liceu modern cum este liceul nostru. Ar fi mai bine dacă aţi studia corespondenţa comercială, sau cum se redactează un anunţ ori o scrisoare convingătoare. Dar asta-i situaţia şi n-are nici un rost să discutăm, să dezbatem şi să ne sfădim din cauza asta! Buclucul cu tine, Ted, e că veşnic vrei să faci altceva! Dacă vei urma dreptul — şi-l vei urma! — eu n-am avut niciodată mijloacele necesare, dar voi veghea ca tu să le ai — ei bine, vei avea nevoie de toată engleza şi de toată latina pe care le poţi înmagazina.

— Mofturi! Nu văd la ce poate servi Facultatea de drept... De altfel nu văd nici de ce ar fi nevoie să termin liceul. Nu ţin în mod special să mă duc la universitate. Zău, cunosc o mulţime de băieţi care, deşi au absolvit o facultate, nu cîştigă atîţia bani cît cîştigă băieţii care s-au apucat de afaceri mai devreme. Bătrînul Shimmy Peters, care predă latina la noi la liceu, este... nu ştiu

ce de la Universitatea Columbia şi stă nopţi întregi ca să citească o grămadă de cărţi soioase şi îi tot dă cu „importanţa cunoaşterii limbilor străine". Totuşi, nenorocitul abia cîştigă o mie opt sute de dolari pe an... Nici un comis-voiajor nu ţi-ar munci pentru atîta. Eu ştiu ce aş vrea să fac. Aş vrea să mă fac aviator, sau să am un garaj grozav, sau, de nu — mi-a spus ieri un băiat — mi-ar place să fiu unul din tipii pe care *Standard Oil Company*[1] îi trimite în China... unde trăiesc în vile elegante, nu fac nimic, călătoresc prin toată lumea, văd pagode, văd oceanul, şi cîte altele! Afară de asta, aş putea urma cursurile prin corespondenţă. Asta ar fi grozav! Nu trebuie să răspunzi la întrebările unei cucoane bătrîne cu mutră glacială, care încearcă să facă pe grozava în faţa directorului liceului, şi poţi să studiezi materia care-ţi place. Ia ascultaţi aici! Am tăiat din ziar prospectele cîtorva cursuri extraordinare!

Scoase din cartea de geometrie un teanc de vreo cincizeci de anunţuri despre cursurile prin corespondenţă, care constituie aportul energiei şi iniţiativei clarvăzătoare a comerţului american la dezvoltarea pedagogiei. Primul anunţ înfăţişa portretul unui tînăr cu fruntea netedă, cu bărbia proeminentă, cu şosete de mătase şi cu păr negru, strălucitor ca lacul. În picioare, cu o mînă în buzunarul pantalonului şi cu cealaltă întinsă cu degetul arătător ameninţător, parcă vrăjise o adunare formată din bărbaţi cu barba colilie, burtoşi şi chei, pe scurt, o adunare de bărbaţi întrunind toate semnele înţelepciunii şi ale prosperităţii! Deasupra portretului era un elocvent simbol al înţelepciunii, nu o lampă sau făclia demodată,

[1] Cel mai mare concern petrolifer din S.U.A. şi din lumea întreagă, înfiinţat de grupul Rockefeller în 1870 (n.r.).

nici bufniţa Minervei[1] — ci un şir de semne reprezentînd dolarul. Iată textul anunţului:

$ $ $ $ $ $ $ $ $ $ $

PUTERE ŞI BOGĂŢIE PRIN ELOCVENŢĂ

O istorioară povestită la club

Cu cine crezi că m-am întîlnit seara trecută la restaurantul *De Luxe*? Ei bine, cu Freddy Durkee, care pe vremuri era un funcţionar neînsemnat la agenţia de vapoare la care am lucrat şi eu cîndva. Domnul Şoricel — aşa obişnuiam să-l strigăm, în glumă, pe bietul băiat — era pe vremea aceea atît de timid, încît era complet hipnotizat de director şi nu era niciodată răsplătit pentru treaba strălucită pe care o făcea. El, la *De Luxe*! Şi ce supeu distins îşi comandase, cu tot felul de „delicatese", de la ţelină pînă la alune. Şi în loc să se sfiască de chelneri, ca pe vremuri cînd dejunam la bodega Auld Lang Syne, le poruncea ca un milionar!

L-am întrebat plin de tact cu ce se ocupă. Freddy a rîs şi mi-a răspuns: „Nu zău, amice, pun prinsoare că stai şi te minunezi ce s-a întîmplat cu mine! Cred că o să-ţi facă plăcere să auzi că sînt subdirector la vechea noastră agenţie şi că înaintez cu paşi mari pe drumul ce duce la Prosperi-

IATĂ CE VĂ PREDĂM!

Cum să vorbiţi la lojă.
Cum se ţine un toast.
Cum să spuneţi anecdote în dialect.
Cum se cere mîna unei doamne.
Cum să amuzaţi invitaţii la banchete.
Cum să convingeţi clienţii.
Cum se formează un vocabular bogat.
Cum se creează o puternică personalitate.
Cum puteţi deveni un gînditor raţional, puternic şi original.
Cum puteţi ajunge un SUPRAOM!

[1] În mitologia romană, Minerva, zeiţa înţelepciunii, avea drept simbol bufniţa (n.r.).

tate şi Putere. Mă gîndesc serios să-mi cumpăr o maşină de doisprezece cilindri. Soţia se învîrteşte în cea mai bună societate, şi copiii mei primesc o educaţie de mîna întîi.

Uite cum s-a întîmplat. Am citit din întîmplare o reclamă despre un curs care afirma că poate să înveţe pe oricine să vorbească cu uşurinţă, să fie sigur de sine, cum să răspundă la reclamaţii, cum să expună un proiect patronului, cum să obţină împrumuturi de la bănci, cum să fascineze un auditoriu oricît de numeros cu umor, făcînd spirite, debitînd anecdote, improvizînd etc. Reclama era opera profesorului Waldo F. Peet, maestru întru ale oratoriei. Eram sceptic, dar totuşi i-am scris la gazetă (o simplă *carte poştală* cu numele şi adresa), rugîndu-l să-mi trimită lecţiile de probă, banii restituindu-se în caz de nemulţumire. Erau opt lecţii într-un limbaj simplu, la îndemîna oricui, şi le-am studiat numai în cîteva ore, în fiecare seară, apoi am început să fac experienţe cu soţia mea. Peste puţin mi-am dat seama că pot vorbi cu directorul şi am reuşit să obţin aprecierea muncii mele la justa ei valoare. Au început să mă preţuiască şi să mă avanseze rapid ; ia ghiceşte, amice, ce leafă am acum ? 6.500 de dolari pe an ! Şi află că, vorbind despre orice subiect, pot captiva un auditoriu numeros. Ca prieten te sfătuiesc să ceri să-ţi trimită

Prof. W. F. PEET

Autorul cursului rapid de elocvenţă este, indiscutabil, personalitatea cea mai remarcabilă în domeniul literaturii practice, al psihologiei şi al elocvenţei. Licenţiat al cîtorva din universităţile noastre de frunte, conferenţiar, călător neobosit, autor a numeroase lucrări, poezii etc., dotat cu acea unică PERSONALITATE A OAMENILOR DE GENIU, el este gata să vă transmită, în cîteva lecţii uşoare, care nu vă vor sustrage de la celelalte ocupaţii, toate secretele culturii şi forţei sale zdrobitoare.

şi ţie prospectul (nu implică nici un fel de obligaţie) şi o gravură artistică ; adresa este :

SHORTCUT EDUCATIONAL PUB. CO.[1]

Serviciul W. A. Sandpit, Iowa

PREFERAŢI 100 LA SUTĂ SAU 10 LA SUTĂ ?

Babbitt se găsi din nou dezarmat, neavînd la dispoziţie nici o dogmă ce i-ar fi putut permite să se pronunţe cu autoritate. Nicăieri, nici în cadrul afacerilor imobiliare şi nici în codul bunului automobilist, nu găsise vreo indicaţie în legătură cu ce se cuvine să gîndească un bun cetăţean şi un om serios despre educaţia prin corespondenţă. Începu deci oarecum şovăielnic :

— Mda, pare ceva destul de serios. Desigur că este lucru mare să fii în stare să vorbeşti în public. Mi-am închipuit uneori că am şi eu puţin talent în direcţia asta, şi ştiu prea bine că unul din motivele pentru care un farseur ratat ca Chan Mott face treabă în comerţul imobiliar e pur şi simplu faptul că se pricepe să îndruge multe şi mărunte chiar cînd n-are nimic de spus. E desigur foarte ingenios modul în care se alcătuiesc în zilele noastre cursurile astea despre fel de fel de materii şi obiecte. Totuşi, am să-ţi spun ceva : e inutil să cheltuieşti o grămadă de bani pe un lucru ca ăsta, cînd poţi urma cursuri de mîna întîi de elocvenţă, şi de engleză, şi de tot ce pofteşti la liceul tău, care dispune de una dintre cele mai mari clădiri şcolare din ţară !

— Asta-i adevărat, întări doamna Babbitt, în timp ce Ted se văicărea.

— Da, dar, tăticule, acolo ne-nvaţă o mulţime de fleacuri, fără nici un folos practic — cu excepţia lucrului manual, a dactilografiei, a *basket-ball*-ului şi a dansu-

[1] Editura pentru educarea prin metoda rapidă, societate anonimă (n.t.).

lui — în vreme ce prin aceste cursuri prin corespondenţă se pot dobîndi o mulţime de cunoştinţe folositoare. Ia ascultă ce scrie aici:

EŞTI CAPABIL SĂ TE PORŢI CA UN BĂRBAT?

Cînd te plimbi cu mama, cu sora sau cu o prietenă, dacă cineva îşi permite să facă vreo observaţie jignitoare sau pronunţă un cuvînt deplasat, nu te-ai simţi ruşinat dacă n-ai fi în stare să le iei apărarea? Dar eşti oare capabil să le iei apărarea?

Predăm prin corespondenţă boxul şi arta autoapărării. Mulţi elevi ne-au scris, comunicîndu-ne că după cîteva lecţii au reuşit să doboare adversari mai înalţi şi mai grei decît ei. Lecţiile noastre încep cu cîteva mişcări simple, executate în faţa oglinzii — întinderea braţului ca pentru a primi o monedă, mişcarea amînduror braţelor ca la înotul *brasse* etc. Aşa, pe nesimţite, înveţi să loveşti în mod ştiinţific, să te fereşti, să parezi, să simulezi, exact ca şi cînd ai avea în faţă un adversar adevărat.

— Of, puiule! Ce mi-ar mai place şi mie aşa ceva! zise Ted. Atunci să te ţii! Doamne, tare aş vrea să pun mîna pe unul de la noi de la şcoală, pe care-l ştiu eu, unul care trăncăneşte într-una, aş vrea să-l prind de unul singur...

— Prostii! Ce idee! izbucni Babbitt. Iată lucrul cel mai inutil de care am auzit vorbindu-se vreodată!

— Închipuieşte-ţi că merg la plimbare cu mama sau cu Rona şi cineva ar face o observaţie jignitoare sau ar folosi cuvinte urîte. Ce aş putea face?

— De, cred c-ai bate recordul la suta de metri sprint!

— Nicidecum! M-aş apropia de nespălatul care şi-ar fi permis un cuvînt urît la adresa sorei *mele* şi i-aş arăta eu lui...

— Ia ascultă, tinere Dempsey[1]! Dacă vreodată te prind bătîndu-te, îţi trag o mamă de bătaie de nu mai vezi lumina zilei, şi o s-o fac fără să exersez întinderea braţului după un ban în faţa oglinzii!

— Ce-i asta, Ted, dragul meu, interveni doamna Babbitt cu vocea ei calmă, nu e de loc frumos să vorbeşti aşa despre bătaie!

— Zău! Frumos punct de vedere aveţi... Dar să presupunem, mamă, că aş fi cu dumneata, şi cineva ar face o observaţie jignitoare...

— Nimeni nu va face nici o observaţie jignitoare la adresa nimănui, spuse Babbitt, mai ales dacă ai să stai acasă să înveţi la geometrie şi dacă ai să-ţi vezi de treburile tale, în loc să tot frecventezi sălile de biliard, cofetăriile şi alte localuri în care îţi pierzi vremea degeaba!

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, tăticule, dar dacă totuşi cineva ar insulta...

— Bine, în cazul acesta, ciripi doamna Babbitt, nici nu i-aş face cinstea de a-l lua în seamă! Şi, afară de asta, nici nu se întîmplă aşa ceva! Se vorbeşte mereu despre femei care sînt acostate pe stradă şi insultate şi nu mai ştiu ce, dar eu nu cred nimic din toate astea, sau atunci e din vina lor, din cauza felului lor de a se uita la oameni. Eu una n-am fost niciodată insultată de...

— Bine, mamă, dar să presupunem că ţi s-ar întîmpla să fii insultată şi tu o dată! Să *presupunem!* Nu poţi să presupui şi tu ceva? Nu poţi să-ţi închipui un lucru?

— Desigur că pot! Ce idee!

— Desigur că mama ta poate să-şi închipuie... şi să presupună! Nu cumva crezi că eşti singurul membru din familia asta care are imaginaţie? sări Babbitt. Dar la ce folosesc atîtea presupuneri? Asta nu duce nici-

[1] *Jack Dempsey*, campion mondial de box la categoria grea între 1919 şi 1926 (n.r.).

odată la nimic. N-are nici un rost să presupunem atunci cînd există atîtea fapte reale de luat în consideraţie...

— Ascultă, tăticule. Să presupunem... vreau să zic, doar... să presupunem numai că ai fi la tine la birou şi că unul dintre misiţii concurenţi...

— Nu misiţi, ci agenţi de imobile!

— ...că unul dintre agenţii de imobile pe care îi urăşti şi-ar face intrarea...

— Eu nu urăsc pe nici un agent de imobile.

— Dar să presupunem!

— N-am de gînd să presupun nimic de felul acesta! Există destui oameni în profesia mea care se înjosesc să urască pe concurenţii lor, dar dacă ai fi ceva mai în vîrstă şi ai înţelege şi tu cum merg afacerile, în loc de a alerga mereu la cinematografe şi de a te plimba cu o droaie de aiurite cu fuste scurte pînă la genunchi, pudrate, vopsite, şi rujate, şi Dumnezeu mai ştie ce, de parcă ar fi nişte dansatoare de la vreun teatru de revistă, atunci ai şti — şi ai şi presupune — că dacă există vreun principiu pe care îl promovez în rîndul agenţiilor imobiliare din Zenith, acela este principiul că trebuie întotdeauna să vorbim unii de alţii în termenii cei mai prietenoşi şi să facem să domnească între noi un spirit de frăţie şi de colaborare, deci e evident că nu pot presupune, şi nici nu-mi pot închipui, cum aş putea urî vreun agent de imobile, nici măcar pe acel escroc murdar care este Cecil Rountree!

— Dar...

— În chestia asta nu-ncape nici un *dacă,* nici un *poate,* nici un *dar!* Totuşi, de-ar fi să cotonogesc pe cineva, n-aş avea nevoie de eschive savante sau de figuri de înot în faţa oglinzii şi de nici un fel de fasoane sau tertipuri. Să presupunem că te duci undeva şi că cineva te insultă. Îţi închipui oare că vei avea poftă să boxezi şi să ţopăi în jurul lui ca un maestru de dans? Nu, ai să-l trînteşti la pămînt (cel puţin aşa sper c-ar

proceda fiul meu!) şi apoi ai să-ţi ştergi mîinile şi ai să-ţi vezi de treabă; iată tot ce-i de spus în chestia asta, şi în nici un caz nu vei lua lecţii de box prin corespondenţă!

— Bine, dar... Da... N-am vrut decît să arăt cîte feluri de cursuri prin corespondenţă există, în locul tuturor farafastîcurilor pe care le învăţăm noi la liceu.

— Dar parcă ştiam că învăţaţi boxul în sala de sporturi a şcolii.

— Asta-i cu totul altceva. Te aşază colo şi vine cîte unul voinic şi scoate untul din tine fără ca să ajungi să înveţi şi tu ceva. A! Mie nu-mi trebuie de-astea! Dar, în orice caz... Ascultaţi alte cîteva reclame!

Reclamele aveau într-adevăr un caracter hotărît filantropic. Una purta acest titlu ispititor: „Bani! Bani!! Bani!!!" O alta făcea cunoscut că: „Mister P.R., care pînă de curînd nu cîştiga decît optsprezece dolari pe săptămînă la o frizerie, ne scrie că, de cînd a urmat cursul nostru, face 5.000 de dolari pe an, ca medic osteovitalist", iar o a treia reclamă proclama că: „Miss J.L., care era funcţionară la ambalaj într-un magazin, cîştigă acum zece dolari pe zi predînd după sistemul nostru «metoda hindusă de respiraţie vibratorie şi de control mintal»".

Ted adunase vreo cincizeci-şaizeci de anunţuri de prin anuare, de prin publicaţiile periodice editate de şcolile de catehizare, de prin revistele literare şi de prin revistele polemice. Unul dintre mărinimoşii autori ai acestor anunţuri implora: „Nu sta de pomană. Fii mai îndrăzneţ, mai atrăgător, şi ai să cîştigi mai mulţi bani. Cîntînd la ukulele [1], puteţi să vă croiţi drum în societate! Graţie principiilor secrete ale «noii metode de predare a muzicii», oricine — bărbat, femeie sau copil — poate, fără

[1] Instrument muzical, asemănător cu ghitara, foarte răspîndit în Hawai (n.r.).

a face exerciţii plictisitoare, sau studii îndelungate, fără a urma cursuri speciale, fără pierdere de timp, de bani, sau de energie; să înveţe să cînte, după note, la banjo, la pian, la cornet, la clarinet, la saxofon, la vioară sau la tobă, precum şi să cînte din gură."

Un alt anunţ, care purta titlul răscolitor : „Se caută detectivi dactiloscopi — Venituri mari !" destăinuia următoarele : „Pentru DUMNEAVOASTRĂ, bărbaţi şi femei energice, iată PROFESIA potrivită. Se pot cîştiga BANI cu ea, bani MULŢI. Ea vă oferă schimbări de decor rapide şi probleme captivante şi palpitante, tocmai lucrurile după care tînjeşte imaginaţia dumneavoastră activă şi spiritul dumneavoastră de aventură. Gîndiţi-vă : veţi fi factorul principal şi decisiv în dezlegarea unor mistere stranii şi în descoperirea unor crime uluitoare. Această profesie minunată vă va pune în legătură, pe picior de egalitate, cu oameni influenţi şi adeseori vă oferă posibilitatea de a călători, uneori şi în ţări îndepărtate, fără nici o cheltuială.

CUNOŞTINŢE SPECIALE NU SÎNT NECESARE."

— Of ! Doamne ! strigă Ted, cred că anunţul ăsta cîştigă lozul cel mare ! Asta ar fi grozav ! Să călătoreşti peste tot şi să pui mîna şi pe vreun criminal celebru !

— Mda... Mie nu mi se pare cine ştie ce. Ai toate şansele să te alegi cu vreun glonte sau cu vreo crestătură de cuţit. Totuşi, chestia cu muzica s-ar putea să nu fie rea. Nu văd de ce — dacă de problema asta s-ar ocupa experţi tehnici, aşa cum s-au ocupat de organizarea producţiei în fabrici — nu s-ar putea născoci un procedeu care să facă inutil canonul cu exersatul şi studiile care se fac în muzică...

Babbitt era impresionat şi încerca o încîntătoare emoţie părintească la gîndul că el şi Ted, bărbaţii familiei, se înţelegeau unul pe altul. Ascultă deci prospectele universităţilor care, prin corespondenţă, predau arta de a scrie nuvele şi schiţe, cursuri pentru dezvoltarea memoriei, care pregătesc actori de cinema, educă voinţa, iniţiază în metodele bancare şi în limba spaniolă, formează chiropedişti, fotografi, ingineri electrotehnicieni, decoratori de vitrine, crescători de păsări şi chimişti.

— Straşnic !... Babbitt căuta o expresie la înălţimea admiraţiei sale. Să fiu al naibii dacă am ştiut ! Ştiam că sistemul acesta de învăţămînt prin corespondenţă a devenit o afacere foarte profitabilă — vînzarea de locuinţe în cartierele suburbane pare o copilărie pe lîngă asta — dar nu-mi dădeam seama că a devenit o adevărată industrie de bază. Probabil că este pe acelaşi plan cu industria alimentară şi cu cinematografia. M-am gîndit eu întotdeauna că se va găsi cineva destul de inteligent să ia învăţămîntul de pe mîna şoarecilor de bibliotecă şi a teoreticienilor care n-au pic de simţ practic şi să facă ceva mare din el. Da, acum înţeleg că te pot interesa şi pe tine multe dintre aceste cursuri. Trebuie să-i întreb pe băieţii de la *Athletic* dacă şi-au dat seama vreodată... Dar, în acelaşi timp, ştii, Ted... cît exagerează cei care fac reclame, unii cel puţin. Nu ştiu dacă prin aceste cursuri ai putea să obţii rezultate chiar aşa de rapide cum pretind ei.

— Oh, sînt sigur, tăticule !

Ted vorbea cu nemărginita şi voioasa siguranţă a unui băiat care este ascultat cu respect de mai-marii lui. Babbitt îl asculta atent şi plin de o afecţiune recunoscătoare.

— Înţeleg influenţa pe care aceste cursuri ar putea-o avea asupra întregului sistem al educaţiei. Desigur, nu voi spune niciodată lucrul acesta în public — pentru un om ca mine, licenţiat al universităţii statului nostru, nu face şi nici nu e patriotic să nu proslăvească şi să nu aducă laude scumpei sale *Alma Mater*[1] — dar, în

[1] Maică binefăcătoare, aici, la figurat, în sensul de universitate (lat.) (n.r.).

realitate, se pierde o grămadă de timp, chiar la universitate, cu studiul poeziei, cu limba franceză şi cu o mulţime de alte materii care n-au adus niciodată nimănui măcar o para chioară. Nu ştiu, dar se prea poate ca aceste cursuri prin corespondenţă să se dovedească a fi una din cele mai importante invenţii americane. Greşeala multor oameni este că sînt atît de materialişti, încît scapă din vedere latura spirituală şi intelectuală a superiorităţii noastre, a americanilor; ei îşi închipuie că invenţii ca telefonul, aeroplanul şi telegrafia fără fir... nu, asta a fost invenţia unui macaronar [1], dar, oricum... ei cred că nu reprezentăm nimic altceva decît aceste progrese mecanice; în timp ce orice adevărat gînditor îşi dă seama că anumite curente spirituale care... hm... care s-au impus, cum sînt, de pildă, promptitudinea şi eficienţa, cluburile Rotary [2], prohibiţia şi democraţia, formează bogăţia noastră cea mai importantă. Şi se prea poate ca acest principiu nou al educaţiei la domiciliu să constituie un alt... un alt factor. Îţi spun eu, Ted, trebuie să avem „viziune“.

— Găsesc că aceste cursuri prin corespondenţă sînt îngrozitoare, interveni doamna Babbitt.

Cei doi filozofi rămaseră cu gura căscată. Doamna Babbitt aruncase această notă discordantă în armonia lor spirituală, şi unul din meritele ei era că, excepţie făcînd zilele cînd dădea recepţii şi în care se dezlănţuia ca o furie, avea grijă de casă şi nu-i plictisea pe bărbaţi gîndind. Continuă cu fermitate:

— Mi se pare oribil cum îi ademeneşte pe sărmanii tineri pentru a-i convinge că pot învăţa fără să aibă pe cineva lîngă ei ca să-i ajute şi... Voi doi prindeţi

[1] Aluzie la inginerul italian Guglielmo Marconi (1874—1937) (n.r.).

[2] Cluburi — organizate după modelul lojilor masonice cu rituri de iniţiere, semne de recunoaştere — care au o mare răspîndire în S.U.A. şi Anglia. Membrii lor sînt în majoritate reprezentanţi ai marii burghezii (n.r.).

aşa de repede, dar eu, eu am fost întotdeauna înceată. Şi, cu toate acestea...

Babbitt o puse la punct:

— Prostii! Înveţi tot atît de bine şi studiind acasă. Îţi închipui cumva că un băiat învaţă mai bine pentru că sfeteriseşte banii agonisiţi cu trudă de tatăl său şi trîndăveşte în fotolii Morris [1] într-un dormitor luxos de la Harvard, cu tablouri şi panoplii pe pereţi, cu feţe de mese şi alte chiţibuşuri?... Aşa crezi tu? Îţi spun eu că nu-i aşa, eu care am fost student, şi *ştiu!* S-ar putea totuşi ridica o obiecţie. Iau atitudine în mod hotărît împotriva oricărei încercări de a scoate o mulţime de indivizi de prin frizerii şi fabrici pentru a-i vîrî în profesiunile libere. Şi aşa sînt supraaglomerate; afară de asta, de unde am lua muncitori dacă toţi indivizii ăştia ar începe să înveţe?

Ted se rezemase de speteaza scaunului şi fuma o ţigaretă fără ca cineva să-l certe. Respira, în clipa aceea, împreună cu tatăl său, o atmosferă de speculaţii înalte, de parcă ar fi fost Paul Riesling sau chiar Howard Littlefield.

— Ei, atunci ce crezi, tăticule? întrebă el. N-ar fi o idee bună dacă aş putea să plec în China sau în altă ţară extra şi să studiez ingineria sau altceva prin corespondenţă?

— Nu. Şi am să-ţi spun de ce, băiatul meu. Am descoperit că prinde foarte bine să poţi spune că eşti *B.A.* [2] Dacă unui client, care, neştiind cine eşti, te ia drept un simplu negustoraş şi începe să-ţi toarne verzi şi uscate despre ştiinţele economice, despre literatură sau despre problemele exportului, îi scapi aşa, într-o doară: „Cînd eram la universitate... fireşte, am o licenţă în sociologie şi alte marafeturi de felul acesta...“, asta

[1] Fotolii cu spetează ajustabilă şi cu perne mobile, denumite astfel după numele inventatorului (n.r.).

[2] Licenţiat în litere (n.r.).

îi va lua imediat piuitul! Dar dacă ai spune: „Mi-am luat licenţa de «linge-timbre» de la Universitatea prin corespondenţă Bezuzus!“ n-ai avea nici un fel de trecere. Pricepi? Tatăl meu era un bătrîn tare cumsecade, dar cam necioplit şi a trebuit să muncească din greu ca să pot termina universitatea. Să ştii însă c-a meritat osteneala, asta mi-a permis să pătrund în lumea bună din Zenith, să frecventez cluburile, şi aşa mai departe, şi n-aş vrea să te văd exclus din rîndul gentlemenilor, al oamenilor în vinele cărora curge, e drept, acelaşi sînge ca în vinele celorlalţi oameni, dar care au totuşi putere şi personalitate. Mi-ar părea rău dac-ai face una ca asta, băiete!

— Ştiu, tăticule, desigur! E-n regulă. Am să mă ţin de treabă! Doamne! Tii! Era să uit de fetiţele pe care trebuie să le conduc la repetiţia de la cor. Trebuie s-o şterg!

— Dar nu ţi-ai făcut toate temele!

— Le fac eu mîine dis-de-dimineaţă!

— Bine...

În ultimele două luni Babbitt îi spusese de zece ori pe zi:

— Nu, n-ai să le faci mîine dis-de-dimineaţă, ai să le faci chiar acum.

Astă-seară însă îi zise:

— Atunci, ai face bine să te grăbeşti! şi zîmbetul său avu acea licărire timidă pe care o rezerva lui Paul Riesling.

4

— Ted e un băiat bun, îi spuse el doamnei Babbitt.

— Da, este.

— Cine sînt fetele alea pe care se duce să le ia? Sînt fete drăguţe, cuminţi?

— Nu ştiu. Vai, dragă, Ted nu-mi spune niciodată nimic. Nu ştiu ce se întîmplă cu copiii din generaţia asta. Eu trebuia să spun totul părinţilor mei, dar copiii din ziua de azi au scăpat parcă de orice control.

— Sper că-s fete cumsecade. Desigur, Ted nu mai este un copilaş, dar nici n-aş vrea să-l văd, hm... încurcat şi mai ştiu eu ce complicaţii!

— George, mă întreb dacă n-ar trebui să-l iei deoparte şi să-i vorbeşti de unele lucruri! spuse ea plecînd ochii şi roşind.

— Nu ştiu, zău. După mine, Myra, e absurd să vîri nu ştiu ce idei în capul unui băiat. Se gîndeşte el şi aşa la destule prostii. Dar mă întreb... E o problemă foarte delicată... Mă întreb care o fi părerea lui Littlefield.

— Desigur, tata e de acord cu tine. El spune că... iniţierea este... indecentă.

— Da, zău? Aşa zice? Ei bine, dă-mi voie să-ţi spun eu că orice ar gîndi Henry T. Thompson despre morală, vreau să zic... căci nimeni nu-i mai deştept decît acest telal bătrîn...

— Doamne, aşa vorbeşti tu de tata!

— ...nimeni nu-i mai deştept ca el cînd e vorba de a încheia o afacere, dar, de fiecare dată cînd îşi dă cu părerea despre probleme mai înalte şi despre educaţie, atunci ştiu precis că sînt de părere opusă. Poate nu consideri că aş fi strălucit de inteligent, dar crede-mă că în comparaţie cu Henry T. sînt un adevărat preşedinte de universitate! Pe cuvîntul meu, am să-l iau pe Ted la o parte şi am să-i explic de ce duc o viaţă strict exemplară.

— Da? Cînd?

— Cînd? Cînd? De ce vrei să mă faci să precizez totul: cînd, de ce, unde şi cum? Iată defectul femeilor, iată de ce nu pot ajunge să deţină posturi de conducere importante: n-au simţul diplomatic. Cînd se va ivi o

ocazie favorabilă, aşa încît totul să pară firesc, atunci voi avea cu el o mică discuţie amicală şi... şi... Parcă strigă Tinka de sus ? Ar fi trebuit să fie de mult în pat.

Se plimba încolo şi încoace prin *living-room* şi se opri în dreptul solariului cu pereţii de sticlă, cu scaune de paie şi hamacuri, în care trîndăveau duminica. Afară, întunericul dulce al nopţii de aprilie era punctat numai de luminile din casa Doppelbrau şi de silueta ulmului favorit al lui Babbitt.

„Am avut o conversaţie rodnică cu băiatul. Nu mă mai simt prost dispus ca azi-dimineaţă. Nu mai am neliniştea aceea. Totuşi, pe cinstea mea, am să mă duc să petrec cîteva zile în Maine singur cu Paul !... Scorpia aia de Zilla ! Dar Ted... e pe calea cea bună... De altfel, toată familia este cumsecade. Afacerile merg bine. Poţi să numeri pe degete oamenii care cîştigă patru sute şi cincizeci de dolari aşa uşor cum i-am cîştigat eu azi ! Dacă ne certăm din cînd în cînd, este poate şi vina mea, nu numai a lor. N-ar trebui să mă mai enervez. Dar... aş fi dorit să fiu un pionier aşa cum a fost bunicul... Numai că atunci n-aş mai avea o casă ca asta. Tii ! Zău, nu ştiu ce să cred !"

Şi se gîndi cu melancolie la Paul Riesling, la tinereţea lor comună, la fetele pe care le cunoscuseră.

Cu douăzeci şi patru de ani în urmă, după ce îşi luase licenţa, Babbitt dorise să se facă avocat. La universitate fusese un as în materie de discuţii, simţea că avea talent de orator şi visa să ajungă cel puţin guvernator al statului. În timp ce studiase dreptul, lucrase ca samsar de imobile. Punea bani deoparte, locuia într-o pensiune, şi seara nu mînca decît un ou la tigaie şi carne tocată. Veselul Paul Riesling (care peste o lună... sau peste un an... avea să plece în Europa să studieze vioara) fusese sprijinul şi limanul său, pînă în ziua în care Paul

se lăsă vrăjit de Zilla Colbeck, o fată care rîdea şi dansa şi învîrtea bărbaţii pe vîrful degetelor ei mici şi durdulii. Babbitt se simţea stingher serile şi nu-şi găsea astîmpăr decît lîngă Myra Thompson, o fată blîndă şi amabilă, verişoară de-a doua a lui Paul, care se arătă înţelegătoare, împărtăşind certitudinea tînărului şi entuziastului Babbitt că, într-o bună zi, avea să devină guvernatorul statului. În timp ce Zilla îşi bătea joc de el spunînd că e un ţărănoi, Myra susţinea în mod pătimaş că era cu mult mai serios decît tinerii filfizoni născuţi în marele oraş Zenith. În 1897 Zenithul era o aşezare venerabilă, avînd o sută şi cinci ani de existenţă şi două sute de mii de locuitori ; constituia giuvaerul şi minunăţia statului, iar lui George Babbitt, băiatul născut la Catawba, oraşul acesta îi părea atît de imens, atît de extraordinar şi atît de luxos, încît era măgulit să cunoască o tînără fată născută între zidurile lui.

Nu fusese vorba de dragoste între ei. Ştia că, dacă avea să studieze dreptul, nu se va putea însura decît după mulţi ani, şi Myra era fără îndoială o fată cuminte, o fată pe care nu te gîndeai s-o săruţi, despre care „nu puteai să-ţi faci iluzii de felul acela", decît dacă erai hotărît s-o iei de nevastă. Dar era o prietenă de nădejde, totdeauna gata să meargă cu el la patinaj, sau la plimbare, totdeauna dispusă să-i asculte disertaţiile despre faptele mari pe care avea de gînd să le facă, despre săracii pe care avea să-i apere împotriva bogaţilor nedrepţi, despre discursurile pe care avea să le ţină la banchete şi despre prejudecăţile pe care avea de gînd să le înlăture.

Într-o seară, cînd era obosit şi sentimental, băgă de seamă că Myra plînsese ; nu fusese invitată la o serată dată de Zilla. Fără să ştie cum, capul ei era rezemat de umărul lui, iar el îi săruta ochii înlăcrimaţi. Deodată ea îşi ridică privirea şi îi spuse cu încredere :

— Acum, că ne-am logodit, o să ne căsătorim curînd, sau o să mai aşteptăm ?

Logodit ? Nu se gîndise niciodată să se căsătorească cu ea. Afecţiunea lui pentru această brună atît de tandră îngheţă pe dată şi fu cuprins de teamă, dar nu putea s-o jignească, nu putea să-i înşele încrederea. Bolborosi ceva despre necesitatea de a mai aştepta şi plecă. Se plimbă timp de o oră, căutînd să găsească o modalitate de a-i spune că totul nu era decît o eroare. De cîteva ori, în cursul lunii următoare, fu cît pe-aci să-i spună acest lucru, dar îi plăcea să ţină o fată în braţe şi îi venea din ce în ce mai greu s-o jignească spunîndu-i că n-o iubeşte. În privinţa asta nu avea nici o îndoială. Seara dinaintea căsătoriei fu un chin, iar dimineaţa fu bîntuit de o dorinţă nebună de a fugi.

Myra deveni pentru el ceea ce se numeşte o soţie bună : credincioasă, harnică, şi, cîteodată, nu prea des, veselă. În relaţiile lor intime ea trecu de la un uşor dezgust la ceea ce promitea să devină o afecţiune arzătoare, dar care, în cele din urmă, se transformă într-un rit plicticos. Totuşi nu trăia decît pentru el şi pentru copii, iar cînd Babbitt abandonă studiul dreptului pentru a se înfunda pe făgaşul vînzării de imobile, mîhnirea ei a fost tot atît de profundă ca şi regretul lui.

„Sărăcuţa, se gîndea Babbitt, stînd în picioare în solariul ale cărui ferestre se întunecaseră, nici ea n-a dus-o cu mult mai bine decît mine ! Tare aş fi vrut să mă dedic dreptului şi politicii. Aş fi vrut să văd de ce sînt în stare. În fine... Poate că am cîştigat bani mai mulţi cu profesiunea mea."

Se întoarse în *living-room*, dar, înainte de a se instala pe scaun, mîngîie părul soţiei, iar ea ridică ochii, fericită şi oarecum surprinsă.

1

Babbitt termină cu un aer grav lectura ultimului număr al revistei *American Magazine*, în timp ce soţia sa, oftînd, puse deoparte lucrurile pe care le cîrpea, şi privi cu invidie modelele de lenjerie dintr-o revistă feminină. În cameră era o linişte profundă.

Interiorul încăperii era mobilat conform celui mai ales stil din Floral Heights. Pereţii de culoare cenuşie fuseseră împărţiţi în panouri prin şipci de lemn de pin lăcuite în alb. Din vechea lor locuinţă familia Babbitt păstrase doar două balansoare supraîncărcate cu sculpturi ; celelalte fotolii erau însă noi, adînci şi confortabile, tapisate cu pluş albastru cu dungi aurii. În faţa şemineului se afla o canapea îmbrăcată în catifea albastră, iar în spatele ei erau aşezate o masă din lemn de cireş şi o lampă înaltă pentru pian cu un abajur de mătase aurie. (Cel puţin două treimi din casele din Floral Heights aveau în faţa şemineului o canapea, o masă de mahon sau din imitaţie de mahon şi o lampă de pian sau o lampă de birou cu abajur de mătase galbenă ori roz.)

Pe masă se aflau o învelitoare din stofă chinezească cu fir de aur, patru reviste, o cutie de argint pentru ţigări şi trei cărţi primite cadou, ediţii mari şi preţioase de poveşti cu zîne, ilustrate de pictori englezi, necitite de vreun Babbitt, afară de Tinka.

Într-un colţ, lîngă fereastră, era un gramafon *Victrola*. (La Floral Heights în opt din nouă case găseai un gramofon identic.)

Printre tablourile agăţate exact în centrul fiecărui panou gri se aflau : o cromolitografie în tonuri de negru şi roşu, care reprezenta o vînătoare englezească, o copie ştearsă a unei gravuri, înfăţişînd o scenă galantă, cu un

text în limba franceză, despre a cărei moralitate Babbitt avea îndoieli, precum şi o fotografie „colorată de mînă" a unui interior din perioada colonială, — un covor gros, o fată tînără torcînd şi o pisică blîndă în faţa unui şemineu alb. (Nouăsprezece case din douăzeci aveau la Floral Heights fie o cromolitografie înfăţişînd o scenă de vînătoare, fie o reproducere a gravurilor din seria *Madame fait la toilette*[1], fie o fotografie colorată de mînă, reprezentînd un interior din Noua Anglie sau o vedere din Munţii Stîncoşi, iar uneori aveau chiar toate aceste patru tablouri.)

În ce priveşte confortul, acest *living-room* era superior „salonaşului" din copilăria lui Babbitt în aceeaşi măsură în care maşina lui era superioară trăsuricii tatălui său. Deşi nimic nu era interesant în această încăpere, nimic nu-ţi supăra privirea : totul se arăta la fel de simplu, la fel de rece, ca un bloc de gheaţă artificială. Austeritatea şemineului nu era îndulcită nici de prezenţa unui depozit de cenuşă uşoară în vatră, nici de cărămizi înnegrite de fum ; vătraiul de alamă cu luciul său imaculat, precum şi fiarele de la cămin făceau impresia unor piese expuse în vitrina unei prăvălii, a unor mărfuri stinghere, inutile, fără viaţă.

Lîngă perete se afla un pian, cu o altă lampă cu picior, dar afară de Tinka nimeni nu se atingea de el. Vioiciunea aspră a patefonului le era de ajuns ; colecţia lor de discuri cu muzică de jazz le dădea iluzia că sînt bogaţi şi culţi, iar talentul lor muzical se rezuma la a fixa acele de bambus la diafragma patefonului. Cărţile de pe masă erau imaculate şi perfect aliniate ; covorul nu avea niciodată colţurile răsucite, şi nicăieri nu se vedeau crose de *hockey*, cărţi cu poze rupte, vreo şapcă veche, sau vreun cîine zburdalnic care să facă dezordine.

[1] Doamna îşi face toaleta (fr.) (n.t.).

2

Acasă Babbitt nu citea nimic cu pasiune. Destul îşi încorda mintea la birou. Aici şedea picior peste picior şi se foia. Dacă dădea de vreo povestire interesantă, atunci îi citea şi nevestei pasajele cele mai bune, adică cele mai nostime ; dacă lectura nu-l captiva, tuşea, se scărpina la glezne sau după urechea dreaptă, băga degetul mare de la mîna stîngă în buzunarul vestei, îşi suna mărunţişul de prin buzunare, învîrtea cuţitaşul şi cheile prinse de lanţul ceasului, căsca, îşi freca nasul şi-şi făcea de lucru prin casă. Urca să-şi pună papucii — eleganţii săi papuci din iuft maro, de formă medievală — sau se ducea să-şi ia un măr din cămara de la subsol.

— Mănîncă un măr pe zi şi mult vei trăi ! îi spuse el doamnei Babbitt, căreia de paisprezece ore nu-i mai amintise această înţeleaptă zicătoare.

— Ai dreptate.

— Mărul este cel mai bun regulator al stomacului din cîte a creat natura.

— Da, este...

— Nenorocirea cu voi femeile este că nu aveţi niciodată destulă minte ca să vă formaţi deprinderi statornice.

— Bine, dar eu...

— Lasă, că ronţăi şi mănînci mereu între mese.

— Ia spune, George — îl interpelă ea, ridicîndu-şi ochii de pe cartea pe care o citea — ai luat un prînz uşor, aşa cum ne fusese vorba ? Eu da !

Rămase uluit de acest perfid şi neprovocat atac.

— Mda... poate că n-a fost chiar aşa de uşor ca... Am dejunat cu Paul, nu era tocmai momentul să mă pun la regim. Ei, nu e nevoie să rînjeşti enigmatic ca

o pisică! Dacă n-aş fi eu cu ochii deschişi şi n-aş supraveghea masa noastră... Sînt singurul membru al familiei care îşi dă seama de importanţa fulgilor de ovăz la micul dejun. Eu...

Doamna Babbitt îşi aplecă din nou ochii asupra cărţii, în timp ce el, tăind şi mestecînd solemn mărul, îi spuse:

— Totuşi am făcut ceva azi: n-am fumat de loc... M-am certat puţin cu Graff la birou. Prea s-a obrăznicit! Îi tolerez eu multe, dar, din cînd în cînd, e necesar să-mi afirm autoritatea. Am profitat de ocazie şi i-am zis: „Ascultă, Stan..." În fine, i-am spus ce merita. Ce zi curioasă! Nu-mi găsesc locul. Daaa... şi căscă somnoros.

Doamna Babbitt căscă şi ea şi îi fu recunoscătoare cînd îi spuse:

— Ce ar fi să mergem la culcare, nu? Cred că Rone şi Ted nu vor veni aşa curînd. Da, o zi foarte curioasă: nu prea cald, dar, totuşi... Of, Doamne, tare mi-ar place să... Într-o zi am să plec să fac o excursie lungă cu maşina.

— Da, ne-ar face bine, spuse ea căscînd.

Privi într-o parte, conştient că n-avea nici o poftă s-o ia cu el. Încuie uşile, închise ferestrele şi potrivi termostatul caloriferului în aşa fel, încît să pornească automat a doua zi dimineaţa, apoi oftă uşor; se simţea apăsat de un simţămînt de singurătate, care-l tulbura şi-l speria în acelaşi timp. Era atît de distrat, încît nu mai ştia dacă închisese ferestrele. Bîjbîind prin întuneric, ca să nu dea peste scaunele aflate în cale, se întoarse să controleze încă o dată toate ferestrele. Paşii săi răsunau zgomotos, teleap-teleap, în timp ce urca scările pentru a încheia această zi hotărîtoare, frămîntată de tainice porniri rebele.

3

Înainte de micul dejun era fidel obiceiurilor copilăriei sale petrecute la ţară şi se sustrăgea exigenţelor complexe ale vieţii orăşeneşti: nu se bărbierea, nu făcea baie, nu cerceta cămaşa să vadă dacă e destul de curată pentru a mai fi purtată o zi. De cîte ori stătea seara acasă şi se culca devreme, îşi îndeplinea aceste îndatoriri plictisitoare. Plăcerea lui cea mai mare era să se bărbierească şezînd comod într-o baie caldă. Iată-l astăseară, gras, durduliu, cu pielea netedă şi roză, pe jumătate chel, lipsit de gravitatea pe care i-o dădeau ochelarii, şezînd pe vine în apa care-i ajungea pînă la gît, bărbierindu-şi obrajii săpuniţi cu o maşină de ras care semăna cu un aparat de tuns iarba în miniatură şi căutînd cu un aer demn şi melancolic să prindă sub apă o bucată de săpun care-i scăpa mereu din mînă.

Căldura mîngîietoare a apei îl îmbia la visare. Lumina care cădea în baie se răsfrîngea în apa clară, tremurîndă, într-o reţea delicată de linii frînte ce lunecau cu licăriri verzui spre pereţii de porţelan alb. Babbitt le contempla moleşit; privea la băşicile de aer agăţate de părul de pe picioare; pe fundul luminos al băii părul şi băşicile se proiectau ca nişte tufe stranii de muşchi. Bătu uşor apa, şi lumina ce se reflecta în ea se răsturnă şi începu să sară şi să zburde. Era fericit ca un copil. Se juca. Se apucă să radă o porţiune de păr de pe una din pulpele sale groase.

Robinetul picura. Cînta un cîntec dulce şi vioi, care îl fermeca: pic-pic, pic, pic-pidic, pic-pic, pic, pic-pidic. Privi cada solidă, robinetele de nichel strălucitor, pereţii îmbrăcaţi în faianţă şi se simţi mîndru că este stăpînul acestor splendori.

Pe urmă se ridică în picioare şi se răsti la jucăriile sale:

— Hai, s-a terminat, am glumit destul!

Certă săpunul perfid și peria aspră de unghii, zicîndu-le sfidător:

— O, ați vrea voi, nu-i așa ?...

Se spălă cu săpun, se clăti și se șterse cu putere. Descoperind o gaură în prosopul plușat, își trecu distrat degetul prin ea, după care se îndreptă către dormitor cu aerul unui cetățean serios și inflexibil.

Apoi își îngădui o clipă de relaxare completă, urmată de o fulgerare dramatică, așa cum gusta cînd conducea mașina, sau cînd, după ce își alegea un guler curat, observa că era ros la margini și, firește, îl sfîșia cu un zgomot scurt.

Cel mai important moment era însă pregătirea patului pe verandă.

Nu se știe dacă îi plăcea veranda din cauza aerului proaspăt, sau pentru că era la modă să dormi în aer liber.

Așa cum era membru al Ordinului Elanilor, al asociației numită *Boosters' Club* și al Camerei de Comerț, așa cum preoții bisericii prezbiteriene hotărau crezul lui religios, iar senatorii, care conduceau partidul republican, îi dictau din micile lor birouri afumate de la Washington ce trebuia să gîndească despre dezarmare, despre politica vamală și despre Germania, tot așa marile agenții de publicitate decideau detaliile vieții lui sociale și plămădeau ceea ce el credea că ar fi propria lui personalitate. Mărfurile standardizate cărora li se făcea reclamă — pastele de dinți, șosetele, cauciucurile, aparatele fotografice și aparatele de încălzit apa instantaneu — deveniseră pentru el simbolurile și întruchipările perfecțiunii; ele nu erau, mai întîi, decît niște simptome, dar ulterior ajungeau să țină locul bucuriilor, al pasiunii și al înțelepciunii.

Dar nici una dintre aceste mărturii ale succesului financiar și social, cărora li se făcea atîta reclamă, nu

putea fi mai semnificativă decît o verandă construită deasupra unui solariu.

Ritualul pregătirii patului era complicat, dar uniform. Îndoia marginile păturilor sub saltea la picioare. (De ce nu făcuse servitoarea această treabă constituia un veșnic subiect de discuții cu doamna Babbitt.) Așeza covorașul în fața patului în așa fel încît picioarele sale goale să-l găsească dimineața cînd se scula. Întorcea deșteptătorul. Așeza sticla cu apă caldă la locul ei, la o distanță de exact jumătate de metru de extremitatea patului.

Mulțumită inepuizabilei sale energii, reușea să ducă la bun sfîrșit aceste operații, anunțîndu-le una cîte una doamnei Babbitt, pe măsură ce le îndeplinea. În cele din urmă fruntea i se descrețea și spunea „Noapte bună!" cu o admirabilă vigoare virilă. Dar mai avea nevoie de o doză de răbdare. În clipa în care tocmai ațipise, în momentul delicios al primei destinderi, automobilul familiei Doppelbrau opri în fața casei. Tresări și începu să se văicărească:

— De ce dracu nu se pot culca unii oameni la ore rezonabile ?

Obișnuit cu peripețiile garării propriei sale mașini, urmări fiecare fază a operației, cum numai un călău experimentat, la rîndul său osîndit la moarte, ar fi putut urmări detaliile execuției.

Duduind vesel, mașina străbătu aleea. Portiera fu deschisă și apoi trîntită la loc, după care se auzi poarta garajului zgîriind pragul, și apoi iarăși ușa mașinii. Motorul fu ambalat din nou pentru a urca panta garajului, pe urmă, după cîteva rateuri, se opri. Pentru ultima oară auzi zgomotul deschiderii și închiderii portierei. Urmă un interval de liniște apăsătoare, în care mister Doppelbrau își examină tacticos cauciucurile, pentru ca, în cele din urmă, să închidă poarta garajului. În acea clipă Babbitt adormi fericit.

4

La aceeaşi oră, la Zenith, Horace Updike îi făcea curte lui Lucille McKelvey în salonul ei mov din Royal Ridge. Tocmai se înapoiaseră de la o conferinţă ţinută de un eminent romancier englez. Updike, un bărbat subţirel, de patruzeci şi şase de ani, cu voce de femeie, căruia îi plăceau florile, cretoanele şi fetele tinere, era celibatarul prin excelenţă al Zenithului. Doamna McKelvey avea părul roşu, tenul alb ca laptele, era nemulţumită, încîntătoare, severă şi cinstită. Updike făcu prima mişcare, invariabil aceeaşi : îi atinse încheietura mîinii ei delicate.

— Nu fi idiot ! zise ea.

— Te supără cu adevărat ?

— Nu, şi tocmai asta mă supără !

Schimbă metoda şi se lansă în conversaţie. Avea reputaţia unui mare *causeur*. Îi vorbi destul de bine despre psihanaliză, despre meciurile de polo de la Long Island şi despre vasul chinezesc din timpul dinastiei Min pe care-l cumpărase la Vancouver. Ea îi făgădui că la vară avea să meargă cu el la Deauville[1], „cu toate că, spuse ea, a devenit o staţiune prea banală ; nu vezi acolo decît americani şi baronese englezc veştede".

La aceeaşi oră, la Zenith, în barul lui Healey Hanson din Front Street, un traficant de cocaină şi o prostituată beau *cocktail*. Prohibiţia fiind acum în vigoare în toată ţara, iar la Zenith legile fiind respectate cu stricteţe absolută, erau obligaţi să bea *cocktail*-urile din ceşti de ceai, pentru a face impresia că fac un lucru inofensiv. Deodată femeia aruncă ceaşca în capul traficantului, iar acesta, scoţînd revolverul din buzunarul mînecii, o împuşcă fără a clipi.

[1] Localitate în Franţa, pe litoralul Mării Mînecii, foarte la modă între cele două războaie mondiale (n.r.).

La aceeaşi oră, la Zenith, doi oameni lucrau într-un laborator. De treizeci şi şapte de ore, fără întrerupere, lucrau la un raport în legătură cu cercetările pe care le făcuseră asupra cauciucului sintetic.

La aceeaşi oră, la Zenith, patru activişti sindicali ţineau o consfătuire pentru a decide dacă cei douăsprezece mii de mineri care lucrau pe o rază de o sută de mile în jurul oraşului trebuiau să declare grevă sau nu. Primul avea aerul unui băcan morocănos şi înstărit, al doilea arăta ca un dulgher yankeu, al treilea parc-ar fi fost un vînzător de răcoritoare, iar al patrulea avea înfăţişarea unui actor evreu rus. Acesta din urmă îi cita pe Kautski[1], Gene Debs[2] şi pe Abraham Lincoln[3].

La aceeaşi oră, îşi dădea sufletul un veteran care făcuse parte din *G.A.R.*[4] Din războiul civil se întorsese direct la o fermă care, deşi formal intra în perimetrul oraşului Zenith, era la fel de primitivă ca o pădure neumblată. Nu călătorise niciodată cu automobilul, nu văzuse niciodată o cadă de baie, nu citise niciodată alt-

[1] *Karl Kautski* (1854—1938), social-democrat german oportunist, care în anii primului război mondial a îmbrăţişat linia burgheză-şovină, iar după Revoluţia din Octombrie a negat necesitatea dictaturii proletariatului, calomniind U.R.S.S. şi agitînd teoria „democraţiei pure", „deasupra claselor". (n.r.).

[2] *Eugene Debs* (1855—1926), unul dintre întemeietorii Partidului Socialist American (1900) şi al organizaţiei sindicale I.W.W. (1905). Fiind unul dintre conducătorii mişcării îndreptate împotriva participării S.U.A. la ostilităţi, după intrarea Americii în război, în aprilie 1918, a fost aruncat în închisoare. Neavînd o concepţie marxistă clară, în septembrie 1919, cînd s-a organizat mişcarea comunistă americană, Debs a rămas în Partidul Socialist American (n.r.).

[3] *Abraham Lincoln* (1809—1865), remarcabil om de stat burghez, american cu vederi progresiste, membru al partidului republican ; a fost ales preşedinte al S.U.A. (1861—1865). In această calitate a luptat pentru abolirea sclaviei din sudul S.U.A. (n.r.).

[4] *Grand Army of the Republic* — Marea armată a republicii, denumire dată armatei Uniunii Federale (n.r.).

ceva decît *Biblia*, abecedarele şi cărţile de citire ale lui Guffey[1]; credea că pămîntul ar fi plat, că englezii ar fi cele zece triburi pierdute ale lui Israel, şi că Statele Unite ar fi o democraţie.

La aceeaşi oră, în micul orăşel de oţel şi ciment, care era uzina *Pullmore Tractor Company* din Zenith, schimbul de noapte muncea pentru a executa o comandă de tractoare destinată armatei poloneze. Uzina zumzăia ca un stup de milioane de albine, iar imensele sale ferestre erau luminate parcă de un vulcan. De-a lungul grilajelor înalte de fier razele reflectoarelor se plimbau luminînd curţi pline de zgură, macazuri şi patrule înarmate.

La aceeaşi oră, Mike Monday rostea cuvîntul de închidere la un mare miting. Mike Monday, distinsul pastor evanghelic, cel mai cunoscut dintre pontifii protestanţi din America, fusese cîndva boxeur. Satana însă îl nedreptăţise. Nu se alesese de pe urma boxului decît cu nasul rupt, cu faimosul lui vocabular şi cu o deosebită prestanţă scenică. În slujba lui Dumnezeu cîştigase mai bine. Era acum pe cale să se retragă, avînd o avere bunicică. Şi-o agonisise printr-o muncă liniştită, pentru a cărei caracterizare folosim cuvintele din ultima lui dare de seamă: „Preacucernicul mister Monday, profetul cu pumnii de oţel, a demonstrat că este cel mai mare salvator de suflete din lume şi că, printr-o bună organizare, cheltuielile generale de regenerare spirituală pot fi reduse la un nivel fără precedent. El a reuşit să convertească mai bine de două sute de mii de nepreţuite suflete pierdute, la preţul mediu de mai puţin de zece dolari de cap."

---

[1] *William Holmes McGuffey* (1800—1873), pedagog american, autorul unor abecedare şi cărţi de citire foarte răspîndite în şcolile din S.U.A. (n.r.).

Dintre toate oraşele mari ale ţării, numai Zenithul pregetase să-l poftească pe Mike Monday pentru a-i încredinţa lui şi expertei sale armate de salvare grija combaterii viciilor care-l măcinau. Organizaţiile obşteşti mai curajoase din oraş fuseseră de părere să-l invite. George F. Babbitt îl lăudase o dată într-un discurs rostit la *Boosters' Club*. Dar anumiţi pastori anglicani şi congregaţionalişti — nişte renegaţi pe care Monday îi numea în mod atît de colorat „un pumn de exploatatori ai *Evangheliei*, în vinele cărora curg lături în loc de sînge, o bandă de denunţători care ar trebui să adune mai mult praf pe genunchi şi cărora ar trebui să le crească mai mult păr pe piepturile bătrîne şi descărnate" — s-au împotrivit. Opunerea acestor pastori n-a contat însă decît pînă în clipa în care secretarul Camerei de Comerţ a declarat în faţa unui comitet al fabricanţilor că, în toate oraşele în care se arătase, Mister Monday abătuse gîndurile muncitorilor de la salarii şi de la durata muncii către preocupări mai înalte, prevenind astfel grevele. Monday fu numaidecît invitat la Zenith.

Pe baza unei liste de subscripţie, s-au adunat patruzeci de mii de dolari, şi pe terenul unde se ţinea bîlciul comitatului, s-a ridicat un templu „Mike Monday", cu o capacitate de cincisprezece mii de locuri. Acolo profetul îşi încheia în clipa aceasta mesajul:

— În oraşul dumneavoastră se află o mulţime de profesori universitari, care fac pe deştepţii, şi o mulţime de zevzeci băutori de ceai, care spun despre mine că sînt un bădăran şi un derbedeu şi că cunoştinţele mele istorice n-ar fi la înălţime. Da, există o întreagă clică de păduchi de bibliotecă cu favoriţi lăţoşi, care pretind că ştiu mai mult decît Dumnezeu atotputernicul şi care preferă ştiinţa şi critica soioasă a nemţilor cuvîntului

drept şi clar al lui Dumnezeu. Mai există de asemenea o ceată de filfizoni cu automobile şi de băutori de limonadă, cu feţele ca turta, şi de necredincioşi şi de conţopişti, care se îneacă cu bere, care n-au altceva mai bun de făcut decît să deschidă gura lor murdară şi să urle pe la răspîntii că Mike Monday ar fi vulgar şi sentimental. Aceste potăi pretind acum că eu fac teatru cu *Evanghelia* şi că n-o slujesc decît pentru a mă umfla de bani. Ei bine, vă rog să mă ascultaţi acum, oameni buni! Am de gînd să ofer acestor domni o ocazie unică! N-au decît să poftească aici şi să-mi spună în faţă că sînt un gogoman, un mincinos, un ţărănoi! Iar dacă vor îndrăzni s-o facă, dacă într-adevăr o vor face, să nu leşinaţi de surpriză dacă vreunul din trepăduşii aceştia blestemaţi va încasa de la Mike o directă fulgerătoare, plus cîteva picioare bune în fund, date cu toată rîvna justiţiei divine. Ei?! Aştept, băieţi! Cine pofteşte să-mi spună ceva? Cine spune că Mike Monday este un escroc şi un *yahoo* [1]? Hai?! Nu vrea nimeni să se ridice? Ei, atunci ne-am înţeles! Sper că acum oamenii din acest oraş de voinici vor înceta să mai asculte toate palavrele aruncate peste gard; sper că nu veţi mai da crezare tuturor acestor indivizi care împroşcă cu noroi, urlă şi lovesc sub centură, care propagă un ateism dezgustător; sper că voi toţi aici de faţă o să vă alăturaţi nouă şi, cu tot avîntul şi cu toată veneraţia de care sînteţi în stare, o să-l preamăriţi pe Isus Cristos cu mila şi dragostea lui fără de margini!

[1] Nume dat de marele satiric englez *Jonathan Swift* (1667—1745) unei rase imaginare de animale cu asemănare omenească, înzestrate cu trăsăturile caracteristice burgheziei engleze contemporane lui (lacomă de bani, invidioasă, desfrînată etc.) (n.r.).

5

La aceeaşi oră, Seneca Doane, avocatul cu vederi radicale, şi doctorul Kurt Yavitch, specialistul în histologie (a cărui comunicare asupra distrugerii celulelor epiteliale prin radiu făcuse Zenithul celebru la München, Praga şi Roma), discutau în biblioteca lui Doane.

— Zenithul, spunea Doane entuziasmat, este un oraş cu forţe imense, cu edificii enorme, cu maşini uriaşe, cu mijloace de transport gigantice.

— Urăsc oraşul vostru, răspunse rece doctorul Yavitch. El a standardizat toată frumuseţea vieţii. Este ca o gară mare în care toată lumea îşi scoate bilete pentru cele mai bune cimitire.

Doane se supără:

— Dar nu e de loc aşa! Începi să mă enervezi, Kurt, cu veşnica ta văicăreală despre „standardizare". Îţi închipui că nu mai sînt şi alte ţări „standardizate"? Există oare vreo ţară mai standardizată decît Anglia, unde la aceeaşi oră, în toate casele înstărite, se consumă aceleaşi prăjiturele şi se bea acelaşi ceai, unde fiecare general pensionar se duce să asculte slujba de seară într-o biserică cenuşie de piatră, cu turn pătrat, unde toţi snobii jucători de golf, îmbrăcaţi în haine de *Harris tweed* [1], se adresează cu aceeaşi formulă stereotipă imbecililor de-o teapă cu ei? Şi totuşi ador Anglia. Iar pentru că veni vorba de standardizare, apoi gîndeşte-te la terasele cafenelelor din Franţa şi la ritualul amoros practicat în Italia!

— Standardizarea este un lucru excelent, *per se* [2]. Dacă-mi cumpăr un ceas Ingersoll sau o maşină Ford, obţin o marfă mai bună la un preţ mai mic, ştiu exact

[1] Stofă de lînă ţesută la Harris, în insulele Hebride (n.r.).
[2] În sine (lat.) (n.t.).

ce am luat şi-mi rămîne mai mult timp şi mai multă energie ca să mă manifest ca individ. Şi... Îmi amintesc că am văzut odată, la Londra, o privelişte dintr-o suburbie americană, reprodusă în reclama unei paste de dinţi, inserată pe ultima pagină a lui *Saturday Evening Post* [1] — o stradă străjuită de ulmi, acoperită de zăpadă, cu case noi, unele dintre ele în stil georgian, sau cu acoperişuri joase şi... o stradă în genul străzilor de aici din Zenith, de pildă, ca acelea din Floral Heights. Spaţioasă, cu pomi. Cu iarbă. Şi mi s-a făcut dor de acasă!... Nu există ţară în lume în care să găseşti case atît de confortabile. Şi nu-mi pasă că *sînt* standardizate. Este o standardizare fermecătoare ! Ceea ce combat eu la Zenith este altceva, combat standardizarea gîndirii şi, bineînţeles, concurenţa. Adevăraţii vinovaţi în acest domeniu sînt familiştii cinstiţi, binevoitori şi harnici, care folosesc toate stratagemele de înşelătorie şi recurg la toate cruzimile, pentru a asigura prosperitatea progeniturilor lor. Dar ce e mai grav cu oamenii ăştia e că sînt foarte cumsecade şi cel puţin în meseria lor sînt foarte pricepuţi. N-ai nici un motiv să-i urăşti, şi totuşi adevăratul duşman este mentalitatea lor standardizată. Afară de asta, cultul jumulelii... Totuşi simt că e mai bine să trăieşti la Zenith decît la Manchester sau Glasgow, la Lyon, Berlin sau Torino...

— N-ai dreptate, murmură doctorul Yavitch, am locuit în mai toate aceste oraşe...

— Bine, e o chestiune de gust. Personal, prefer un oraş al cărui viitor imprevizibil să-mi stîrnească imaginaţia. Dar ceea ce vreau, înainte de toate...

[1] Săptămînal american de mare tiraj, care publică în jurul a cincizeci de pagini de publicitate în fiecare număr (n.r.).

— Dumneata, îl întrerupse doctorul Yavitch, eşti un liberal moderat şi n-ai nici cea mai vagă idee despre ceea ce vrei. Eu însă, care sînt un revoluţionar, ştiu precis ce vreau... acum vreau să beau ceva !

6

La aceeaşi oră, la Zenith, Jake Offutt, politicianul, şi Henry T. Thompson se sfătuiau. Offutt spunea :

— Ceea ce-i necesar este să-l convingi pe aiuritul ăla de ginere al tău, pe Babbitt, să lanseze afacerea. El este unul dintre tipii cu simţăminte patriotice. Cînd pune laba pe un teren ca să-l valorifice pentru gaşca noastră, ştie să meşterească lucrurile în aşa fel, încît să lase impresia că ne-am prăpădi de dragoste pentru scumpul *bobor* ; şi mie-mi place să fiu considerat ca un om demn de tot respectul, dar la un preţ rezonabil. Mă întreb cîtă vreme o mai putem duce aşa, Hank ? Totul are să meargă bine atîta timp cît băieţi drăguţi ca George Babbitt şi bunii şi respectabilii noştri lideri sindicali au să rămînă convinşi că sîntem nişte patrioţi îndrăciţi. Un politician onest poate culege roade frumoase aici, Hank : un oraş întreg se străduieşte să ne ofere ţigări de foi, pui fripţi şi vermut Martini şi face zid în jurul nostru cu indignare — încă ce indignare ! — îndată ce un denunţător ca alde Seneca Doane îndrăzneşte să ridice capul ! Pe cuvînt, Hank, unui tip ca mine i-ar fi ruşine dacă n-ar mulge asemenea vaci cu lapte, cînd vin singure să se roage, mugind ! Totuşi, banda de la *Zenith Street Traction Company* nu mai poate să fure în stilul grandios de pînă acum. Mă întreb cînd... Hank, tare aş vrea să găsim un pretext ca să-l gonim pe Seneca Doane ăsta din oraş ! Să ştii : ori el, ori noi !

La aceeaşi oră, la Zenith, trei sute patruzeci, sau trei sute cincizeci de mii de oameni obişnuiţi dormeau în umbra de nepătruns. În cocioabele de dincolo de linia ferată, un tînăr, care timp de şase luni de zile căutase zadarnic de lucru, deschise robinetul de gaz şi se sinucise împreună cu soţia.

La aceeaşi oră, poetul Lloyd Mallam, proprietarul librăriei *Hafiz Book Shop*, termina un rondel în care arăta că, pe cît era de plăcută viaţa în mijlocul dezbinărilor şi luptelor care frămîntaseră Florenţa medievală, pe atît era de plicticoasă într-un oraş banal ca Zenithul.

Şi la aceeaşi oră, George F. Babbitt se întoarse greoi în patul său, ultima întoarcere, ceea ce însemna că se plictisise de eforturile făcute în căutarea somnului şi că de astă dată voia să adoarmă cu adevărat.

Şi îndată se scufundă în visul său magic. Se afla undeva printre oameni necunoscuţi, care îşi băteau joc de el. Reuşi să scape şi alergă străbătînd în miez de noapte aleile unei grădini, la poarta căreia îl aştepta zîna lui. Cu mîna ei delicată şi calmă îi mîngîie obrazul, iar el se simţea curajos, înţelept şi iubit; braţele zînei erau ca fildeşul cald; şi dincolo, departe, peste întinderi primejdioase, se vedea scînteind marea minunată.

CAPITOLUL VIII

1

Pentru Babbitt principalele evenimente ale primăverii au fost mai întîi achiziţionarea în secret, înainte de a se fi dat publicităţii ştirea că linia de tramvai de pe

Linton Avenue avea să fie prelungită, a unor opţiuni pentru cîteva proprietăţi situate în cartierul Linton, în favoarea anumitor înalţi funcţionari de la *Zenith Street Traction Company*; apoi un dineu care, aşa cum îi povestise plin de fericire soţiei sale, nu fusese numai „un adevărat banchet, dar şi o recepţie mondenă, în stil mare, la care au participat cîţiva dintre cei mai subtili intelectuali şi dintre cele mai strălucite cuconiţe din oraş". Aceste evenimente îl absorbiseră atît de mult, încît era cît pe-aci să uite de dorinţa sa de a pleca în Maine cu Paul Riesling.

Cu toate că se născuse la ţară, în satul Catawba, Babbitt se ridicase pînă la nivelul familiilor din capitală care erau în stare să invite la masă chiar şi patru persoane, fără a fi nevoite să facă pregătiri decît o zi, două înainte. Dar un dineu de douăsprezece tacîmuri, cu flori de la florărie şi cu tot serviciul de cristal pe masă, putea zăpăci chiar şi familia Babbitt.

Timp de două săptămîni au studiat, au discutat şi au cîntărit lista musafirilor.

Babbitt exclamă:

— Sigur, sîntem şi noi oameni moderni, dar, totuşi, cînd te gîndeşti că o să primim în casa noastră un poet celebru ca Chum Frink, un tip care cîştigă cincisprezece mii de dolari pe an fără să facă nimic altceva decît să scrie un poem şi cîteva reclame pe zi!

— Da, şi pe Howard Littlefield, spuse doamna Babbitt. Închipuie-ţi, Eunice mi-a spus deunăzi că tatăl ei vorbeşte trei limbi!

— Ah! Mare ispravă! Şi eu vorbesc trei limbi: americana, *base-ball* şi poker!

— Nu găsesc că e cazul să zeflemiseşti lucrul acesta. Gîndeşte-te ce minunat trebuie să fie să vorbeşti trei limbi, şi cît de folositor şi... Zău, nu văd de ce, cu

oameni ca aceştia, trebuie să-i invităm tocmai pe alde Orville Jones !...

— Bine, dragă, dar Orville este un om care se ridică rapid !

— Da, ştiu, dar, totuşi... ţine o spălătorie !

— Da, trebuie să admit că spălătoria nu se poate pune pe acelaşi plan cu poezia, sau cu afacerile imobiliare, dar, cu toate astea, Orvy nu este de loc superficial. Ai discutat vreodată cu el despre grădinărit ? Poate să-ţi spună numele tuturor speciilor de arbori, ştie chiar şi denumirile greceşti şi latineşti ale unora. Afară de asta, le sîntem datori o invitaţie la masă. Şi pe urmă, ce dracu, avem nevoie şi de cîţiva nătărăi care să asculte cu gura căscată cînd artiştii de talia lui Frink şi Littlefield au să-şi ia vînt !

— Bine, dragul meu... dar, chiar voiam să-ţi spun, ştii, tu, ca stăpîn al casei, ar trebui, aşa cred eu, să stai deoparte şi să asculţi, ca să-i laşi pe invitaţi să spună şi ei un cuvînt din cînd în cînd !

— Ei ! Zău ? ! Va să zică aşa crezi ? !... Da, desigur ! Vrei să spui că vorbesc tot timpul... şi că nu sînt decît un negustor... Da, desigur, că nu sînt nici doctor în filozofie ca Littlefield, nici poet şi că n-am nimic de zis, nu-i aşa ? Ei bine, dă-mi voie să-ţi spun că, chiar zilele trecute, grozavul dumitale Chum Frink a venit să mă caute la club ca să mă roage să-i spun ce cred despre obligaţiile emise de şcoala din Springfield. Şi cine crezi că l-a informat ? Eu ! Te rog să crezi că eu ! Eu, care nu sînt nimic ! Da, i-am spus părerea mea. A venit şi m-a întrebat şi i-am explicat cum stau lucrurile ! Pot să pariez că a fost foarte încîntat să mă asculte... Îndatoririle mele de gazdă ! Te rog să crezi că le cunosc... şi, dă-mi voie să-ţi spun...

Pînă la urmă îi invitară şi pe soţii Orville Jones.

2

În dimineaţa zilei în care urma să aibă loc această recepţie, doamna Babbitt fu extrem de agitată.

— Ascultă, George, promite-mi că te vei întoarce devreme astă-seară. Nu uita că trebuie să te schimbi.

— Mda... da... Scrie în *Advocate* că Congresul general prezbiterian a votat retragerea din mişcarea internaţională a bisericilor şi că...

— George, ai auzit ce ţi-am spus ? Diseară trebuie să vii la timp acasă, ca să te îmbraci.

— Să mă îmbrac ? Drace ! Acum nu sînt îmbrăcat ? Ce, crezi că mă duc la birou în flanelă de corp ?

— Te rog să nu vorbeşti necuviincios în faţa copiilor ! Trebuie să-ţi pui smokingul !

— Adică vrei să zici că trebuie să mă pun la *smok ?* Cred că, din toate afurisitele de tîmpenii care au fost inventate vreodată, cea mai absurdă...

Trei minute mai tîrziu, după ce Babbitt gemuse : „În sfîrşit, nu ştiu dacă mă voi schimba sau *nu*" pe un ton care arăta că totuşi se va schimba, discuţia se îndreptă spre alt subiect.

— Şi apoi, George, ai grijă să nu uiţi ca, în drum spre casă, să treci pe la Vecchia, să aduci îngheţata. Maşina cofetarului e stricată şi n-am încredere că o vor trimite cu...

— Bine, bine ! Mi-ai mai spus asta şi înainte de micul dejun.

— Da, dar să nu uiţi. Eu am să am treabă pînă peste cap. Trebuie s-o muştruluiesc pe fata care vine să ajute la servit...

— Asta-i curată prostie să mai angajezi o femeie special pentru atîta lucru... Matilda ar fi putut foarte bine...

— ...şi mai trebuie să ies şi în oraş să cumpăr flori şi să le aranjez, şi să pun masa, şi să comand migdale

sărate, şi să mai văd cum s-au fript puii, şi să dau copiilor masa sus, şi... Trebuie neapărat să fiu sigură că ai să-mi aduci acasă îngheţata de la Vecchia!

— Biiiine! Da. Am să mă duc! Na!

— Tot ce ai de făcut este să intri şi să spui c-ai venit după îngheţata comandată ieri prin telefon de doamna Babbitt; o vei găsi gata pregătită.

La ora zece şi jumătate îi mai telefonă o dată şi-i aduse aminte să treacă să ia îngheţată de la Vecchia.

Dintr-o dată lui Babbitt îi veni în gînd o idee care începu să-l obsedeze: „Merita oare să-ţi dai atîta osteneală pentru mesele de la Floral Heights?“ Dar fu cuprins de remuşcări că face un asemenea sacrilegiu şi nu reuşi să alunge această idee decît după ce cumpără ingredientele trebuincioase pentru pregătirea *cocktail*-urilor.

Iată cum procedă pentru a-şi procura alcool sub regimul incoruptibilităţii şi prohibiţiei:

Străbătu străzile severe în unghi drept şi cu clădiri moderne din centrul comercial şi ajunse cu maşina pe uliţele întortocheate ale oraşului vechi, printre şirurile de clădiri neregulate, de magazii înnegrite de funingine şi de cocioabe mansardate; coti pe Arbour[1] Street, care pe vremuri fusese o livadă frumoasă, dar care acum se transformase într-un cartier al caselor mobilate, al barăcilor murdare şi al bordelelor. Îi treceau fiori reci prin şira spinării şi avea parcă o piatră în stomac; privea poliţiştii cu aerul nevinovat al unui om care respectă legea şi admiră poliţia, doritor să se joace niţel cu reprezentanţii ei. Opri automobilul în faţa unui rînd de case ce se afla la o

[1] In limba americană cuvîntul *arbour* este sinonim cu *bowery*, amîndouă însemnînd loc umbros; autorul vrea să sugereze că Arbour Street din Zenith ar fi o replică a lui Bowery Street din New York, care în 1920—1922 mai era unul dintre locurile cele mai deocheate ale oraşului (n.r.).

oarecare distanţă de barul lui Healey Hanson, gîndindu-se îngrijorat: „La dracu, dacă mă vede cineva, are să creadă că vin aici pentru afaceri“.

Intră într-o încăpere care — cu tejgheaua sa lungă şi unsuroasă, cu rumeguş pe podea, cu oglinda plină de zgîrieturi şi cu o masă de pin în faţa căreia un bătrîn murdar visa lîngă un pahar cu ceva care semăna a whisky — avea o asemănare surprinzătoare cu cîrciumile de dinaintea prohibiţiei; la tejghea stăteau în picioare doi bărbaţi şi beau ceva ce semăna a bere şi aveai impresia că localul era plin de lume aşa cum se întîmplă întotdeauna cînd vezi doi clienţi într-o cîrciumă! Barmanul, un suedez înalt şi palid, cu un diamant înfipt în cravata liliachie, îl privi atent pe Babbitt, care se apropie cu paşi greoi de tejghea şi îi şopti:

— Aş dori... hm... Un prieten de-al lui Hanson m-a trimis... Aş dori puţin gin.

Privindu-l de sus, cu aerul unui episcop jignit, barmanul îi răspunse tăios:

— Cred c-ai greşit adresa, prietene. Noi nu vindem decît băuturi inofensive.

Şi porni să şteargă tejgheaua cu o cîrpă care ea singură avea nevoie să fie spălată, urmărindu-l pe Babbitt peste cotul, care se mişca automat.

Bătrînul visător de la masă îl chemă:

— Mă Oscar, mă! Ascultă...

Oscar nu asculta.

— Ei! Oscar, ascultă, nu vrei? Ascultă, mă!

Vocea răguşită şi adormită a bătrînului, mirosul plăcut al butoiului de bere îi dădură lui Babbitt un fel de leşin la stomac. Barmanul se îndreptă furios spre cei doi clienţi, Babbitt îl urmă, umblînd uşor ca o pisică, şi îi şopti cu o voce linguşitoare:

— Ascultă, Oscar, vreau să vorbesc cu domnul Hanson!

— Pen' ce vreţi să-i vorbiţi ?

— Am să-i spun ceva. Iată cartea mea de vizită.

Era o carte de vizită splendid imprimată, o carte de vizită gravată cu negrul cel mai negru şi cu roşul cel mai ţipător, care indica că mister George F. Babbitt se ocupa de „imobile, asigurări şi închirieri". Barmanul o luă ca şi cum ar fi cîntărit vreo cinci kilograme şi o citi îndelung, ca şi cum pe ea ar fi fost scrise o sută de cuvinte. După care, fără să piardă ceva din demnitatea sa episcopală, bombăni :

— Mă duc să văd dac' e p-aici.

Dintr-o odăiţă din fundul prăvăliei se înapoie cu un tînăr veştejit, calm, dar cu ochii ageri, în cămaşă de mătase maro, vestă de culoare deschisă, în carouri, şi pantalon maro-roşcat — mister Healey Hanson. Acesta nu spuse decît :

— Mda ?

Dar ochii săi neîndurători şi dispreţuitori cercetau sufletul lui Babbitt şi nu păreau de loc impresionaţi de costumul său cel nou, gri-închis, pentru care plătise (aşa cum le mărturisise cunoscuţilor de la *Athletic Club)* o sută douăzeci şi cinci de dolari.

— Îmi pare bine de cunoştinţă, mister Hanson. Spuneţi-mi... Numele meu e George Babbitt, din firma *Babbitt-Thompson, Realty Company.* Sînt bun prieten cu Jake Offutt.

— Ei, şi ?

— Spuneţi-mi, hm... dau o serată... Jake mi-a spus că dumneata ai putea să-mi faci rost de nişte gin. Şi, îngrijorat şi slugarnic, văzînd privirea din ce în ce mai plictisită a lui Hanson, îi spuse : Îi puteţi telefona lui Jake să vă informaţi despre mine, dacă doriţi.

Hanson răspunse printr-o mişcare a capului, arătînd spre odăiţa din fundul prăvăliei, şi se depărtă agale. Babbitt se strecură, cu o alură melodramatică, într-o

încăpere cu miros specific, în care se aflau patru mese rotunde, unsprezece scaune şi un calendar-reclamă, tipărit de o fabrică de bere. Aşteptă. De trei ori îl văzu pe Healey Hanson trecînd alene, fredonînd cu mîinile în buzunar, prefăcîndu-se că nu-l observă.

În acest timp, Babbitt, renunţînd la hotărîrea fermă luată dimineaţa : „Am să plătesc şapte dolari sticla, nici un cent în plus", îşi zise : „Poate am să merg pînă la zece".

Cînd Hanson apăru din nou cu aerul lui plictisit, Babbitt îl întrebă, rugător :

— Credeţi că se poate ?

Acesta bombăni :

— Un minut, pentru numele lui Dumnezeu !

Făcîndu-se din ce în ce mai blînd, Babbitt continuă să aştepte, pînă cînd Hanson reapăru, ca din întîmplare, cu o sticlă de gin de un *quart* [1] (de fapt cu o sticlă care numai cu numele era de un *quart)*, pe care o ţinea dispreţuitor în mîinile lui albe.

— Doisprezece dolari, spuse el sec.

— Stai, şefule, nu se poate ! Jake mi-a spus că-l daţi cu opt sau nouă dolari sticla.

— Nu, doisprezece. Ăsta-i veritabil, contrabandă din Canada. Nu-i făcut cu alcool industrial, parfumat cu enuper, spuse ofensat preacinstitul negustor. Doisprezece dolari. Dacă vreţi... Cred că vă daţi seama că fac asta numai şi numai din prietenie pentru Jake.

— Desigur ! Desigur ! Înţeleg !

Şi Babbitt îi întinse cu recunoştinţă doisprezece dolari, onorat că a intrat în contact cu un grangur, în timp ce Hanson, căscînd, vîrî bancnotele, fără să le numere, în buzunarul vestei sale strălucitoare şi se depărtă legănîndu-se.

[1] Măsură de capacitate folosită în ţările anglo-saxone, egală cu 1,135 l (n.r.).

Tremurînd de emoţie şi bucurie, Babbitt ascunse sticla de gin sub haină, şi apoi în sertarul biroului. Toată după-amiaza pufui şi chicoti, amintindu-şi de dibăcia cu care procurase ginul ce-l va oferi seara băieţilor „ca să le ia piuitul!“ Atît era de entuziasmat, încît nu-şi aduse aminte decît la cîţiva paşi de casă că mai avea de făcut un comision, anume să treacă să ia îngheţata de la Vecchia.

— Fir-ar a dracului! exclamă el, şi întoarse maşina.

Vecchia nu era un furnizor oarecare. Era furnizorul Zenithului. Majoritatea seratelor se dădeau în sala de bal vopsită în alb şi aur a „Casei Vecchia“; la toate ceaiurile mondene, invitaţii recunoşteau cele cinci feluri de sandviciuri şi cele şapte feluri de prăjituri preparate în laboratorul lui Vecchia, şi toate dineurile cu adevărat elegante se sfîrşeau, parcă printr-un acord, cu îngheţată napolitană de la Vecchia, servită în una din cele trei forme consacrate: în formă de pepene, în forma cea rotundă ca o tortă cu mai multe straturi, sau în forma unui paralelipiped lunguieţ, ca o cărămidă.

Cofetăria lui Vecchia avea lemnăria vopsită albastru-pal, ornamentată cu trandafiri de ghips, şi rafturi de cristal încărcate cu bezele de toate formele pe care le poate lua albuşul de ou, iar chelneriţele purtau şorţuri cu volane. În mijlocul acestor rafinamente, Babbitt se simţea stîngaci şi greoi şi, în timp ce aştepta îngheţata, simţi un val de căldură la ceafă cînd băgă de seamă că o tînără clientă rîdea la el. Se întoarse acasă prost dispus. Soţia, foarte agitată, îl întîmpină cu întrebarea:

— George, n-ai uitat să treci pe la Vecchia să aduci îngheţata?

— Ei! Ascultă, dragă, se întîmplă să uit eu vreodată ceva?

— Da, destul de des.

— Nu zău! Foarte rar, dar să ştii că mă enervează să stau să aştept acolo, în localul ăla roz al lui Vecchia,

să aştept lîngă o mulţime de fete decoltate, pe jumătate goale, vopsite şi machiate de parcă ar avea şaizeci de ani, care mănîncă tot felul de marafeturi pur şi simplu distrugătoare de stomac...

— Vai! Sărăcuţul de tine! Am băgat de seamă că ai oroare de fetele drăguţe!

Enervat, Babbitt îşi dădu seama că era prea ocupată ca să se lase impresionată de spiritul de înaltă moralitate cu care bărbaţii chivernisesc lumea, astfel că, umil, urcă să se schimbe. În trecere, aruncă o privire în sufrageria splendidă, plină de cristaluri fine, lumînări, mobilă lustruită, dantelă, argintărie şi trandafiri. Palpitînd de emoţie, cum se cuvine cînd te pregăteşti să oferi un dineu, rezistă ispitei de a îmbrăca pentru a patra oară cămaşa de smoking cu pieptul scrobit, scoase una proaspătă, îşi înnodă papionul negru şi-şi frecă pantofii de lac cu batista. Îşi privi cu admiraţie butonii de argint şi granat, îşi mîngîie gleznele, întinzîndu-şi şosetele de mătase ce transformaseră picioarele din topor ale lui George Babbitt în membre fine şi elegante de *clubman* [1]. În picioare, în faţa oglinzii, îşi examina smokingul bine croit, pantalonul superb, cu şiret triplu, şi, într-un elan de beatitudine lirică, murmură:

— Pe cinstea mea! Nu arăt chiar aşa rău. În orice caz, nu arăt ca de la Catawba. Dacă ţăranii de la mine din sat m-ar vedea aşa, i-ar apuca gălbinarea!

Coborî majestuos să prepare *cocktail*-urile. Începu prin a sparge gheaţa şi a stoarce portocalele şi, în timp ce aducea fel de fel de sticle, pahare şi linguri, pentru a le aşeza în chiuveta din oficiu, se simţi tot atît de plin de importanţă ca şi barmanul din localul lui Healey Hanson. Ce-i drept, doamna Babbitt îi reproşa că stă în drum, iar Matilda şi fata tocmită pentru servit, cînd treceau cu tăvile, îl tot împingeau, lovindu-l

[1] Individ care-şi face veacul prin cluburi (n.r.).

cu cotul, strigînd: „Vă rog, 'schideţi-ne uşa!" dar, absorbit de această clipă solemnă, le ignora pe amîndouă.

Afară de sticla cea nouă cu gin, depozitul său de băuturi se compunea dintr-o jumătate de sticlă de whisky Bourbon, un sfert de sticlă de vermut italienesc şi aproximativ o sută de picături de *bitter*[1] de portocale. Îi lipsea însă un *shaker* pentru preparatul *cocktail*-urilor. Un asemenea recipient ar fi fost o dovadă de destrăbălare şi un simbol al beţiei, iar Babbitt era un om a cărui oroare la gîndul că ar putea fi luat drept beţiv întrecea cu mult plăcerea de a bea. Îşi făcea mixturile turnînd dintr-o sosieră veche într-o carafă fără mîner şi făcea operaţia asta cu o demnitate plină de nobleţe, ţinînd uneltele sus, sub lumina puternică a globului electric. Avea obrazul aprins, şi pieptii cămăşii sale străluceau de o albeaţă orbitoare în faţa chiuvetei de aramă bine frecată şi lucioasă ca aurul roşu.

Gustă din băutura divină.

— Tiii! Să fiu al dracului dacă n-are gustul *cocktail*-urilor de altădată! Un fel de Bronx[2], care aduce puţin a Manhattan[3]. Umuuu! Hei, Myra, nu vrei să guşti un pic pînă vin musafirii?

Doamna Babbitt, care se învîrtea prin sufragerie, cu un şorţ de bumbac peste rochia ei de seară din dantelă gri-argintiu, deplasînd fiecare pahar cu un sfert de centimetru, apoi dîndu-se înapoi pentru a-l scruta cu o seriozitate neîndurătoare, îl privi şi-l refuză indignată.

— Fireşte că nu!

— Bine, spuse el cu un aer nepăsător şi glumeţ. Cred că bătrînul tău o să bea un păhărel!

Cocktail-ul îi provocă o veselie debordantă şi pofte nesăbuite — să conducă maşina cu o viteză uluitoare,

[1] Lichior amar (n.r.).
[2-3] Denumirea unor cunoscute reţete de *cocktail* (n.r.).

să sărute fete, să cînte, să fie spiritual. Încercă să-şi redobîndească demnitatea pierdută spunîndu-i Matildei:

— Mă duc să bag carafa cu *cocktail*-uri în frigider. Ai grijă să nu o răstorni!

— Mda!

— Te rog să ai grijă, da? Să nu pui nimic pe raftul de sus.

— Mda...

— Bine, dar să fii...

Ameţise. Vocea-i era slabă şi îndepărtată. „Tiii!" îşi zise, şi cu o seriozitate impresionantă îi porunci:

— Bine dar ai să fii atentă, nu-i aşa? şi se strecură, căutînd un refugiu, în *living-room*.

Se întreba dacă va reuşi să o convingă pe adormita aia de Myra şi pe soţii Littlefield să iasă undeva după... masă, ca să petreacă şi poate chiar să mai descopere ceva de băut. Îşi dădu seama că, în ce priveşte destrăbălarea, avea aptitudini pe care le neglijase.

Cînd sosiră musafirii, inclusiv inevitabila pereche întîrziată, pe care ceilalţi o aşteptară suferind amabil, în tăcere, vîrtejul purpuriu din capul lui Babbitt făcu loc unui imens vid cenuşiu şi trebui să facă un efort ca să găsească cuvintele călduroase de primire ce se cuvenea să le rostească orice gazdă din Floral Heights.

Musafirii erau: Howard Littlefield, doctor în filozofie, care scria reclame şi furniza teorii economice conducerii lui *Zenith Street Traction Company*; Vergil Gunch, negustor de cărbuni, la fel de influent în rîndurile Ordinului Elanilor ca şi la *Boosters' Club*; Eddie Swanson, reprezentantul fabricii de automobile *Javelin Motor Car*, care locuia peste drum, şi Orville Jones, proprietarul spălătoriei *Lily White*[1], care se lăuda pe bună dreptate că are „cea mai mare, cea mai aglomerată şi cea mai straşnică spălătorie chimică din Zenith".

[1] Albă ca floarea de crin (n.t.).

Dar, bineînțeles, cel mai distins dintre oaspeți era T. Cholmondeley Frink, care nu era numai autorul *Poetizărilor* reproduse zilnic în șaizeci și șapte de ziare de mare tiraj — ceea ce-i asigura un număr de cititori mai mare decît avusese vreodată un poet pe lume — ci și un conferențiar care radia optimism, creatorul „Anunțurilor ce aduc gologani". În ciuda adîncii filozofii și a înaltei lor moralități, versurile sale erau pline de umor, și orice copil de doisprezece ani le putea ușor înțelege. Dar ceea ce le făcea și mai plăcute era faptul că nu se tipăreau ca versuri, ci pur și simplu ca proză. În toată țara, mister Frink era cunoscut sub numele de „Chum".

Împreună cu ei veniseră și cele șase soții care, mai ales acum, la începutul seratei, erau greu de deosebit, căci la prima vedere toate aveau aceeași înfățișare și toate chicoteau: „Vai, vai, ce drăguț!" pe același ton de veselie impusă. Cel puțin în ceea ce privește înfățișarea exterioară, bărbații semănau mai puțin: Littlefield era un intelectual mai din topor, înalt, cu o față de cal; Chum Frink, un flecușteț de om cu părul moale ca blana șoarecilor, care, pentru că voia să se știe că e poet, purta un șiret de mătase la ochelari; Vergil Gunch, masiv, cu păr negru și aspru, *en brosse;* Eddie Swanson, un tînăr chel și vioi, care-și manifesta gustul pentru eleganță purtînd o vestă din mătase neagră, imprimată, cu nasturi de cristal; Orville Jones, un personaj calm, butucănos, șters și cu o mustață țepoasă, de culoarea cînepii, ce semăna cu o perie de dinți. Toți erau bine hrăniți și curați și strigaseră cu aceeași vioiciune: „Bună seara, Georgie!", încît ai fi zis că erau rude. Dar lucrul cel mai ciudat era că, cu cît cunoșteai mai bine femeile, cu atît își semănau mai puțin, în vreme ce bărbații, pe măsură ce îi priveai mai atent, îți dădeai seama că erau tăiați pe același calapod.

Cocktail-urile fură băute după un ritual tot atît de strict ca acela al pregătirii lor. Musafirii așteptau, stînjeniți, dar plini de speranță, fiind de acord asupra aprecierii vremii, recunoscînd, afabili, că era cam cald, cu toate că aerul rămînea răcoros, dar Babbitt nu sufla nici un cuvînt despre băuturi. Începuseră să cam piardă nădejdea. Dar cînd sosi perechea întîrziată — familia Swanson — Babbitt aruncă o vorbă:

— Ei, oameni buni, ce ziceți, vă lasă inima să călcați un pic legea?

Toate privirile se întoarseră spre Chum Frink, care era recunoscut drept un mare maestru al cuvîntului. Acesta trase de șiretul de la ochelari, de parcă ar fi tras de frînghia unui clopot, își drese vocea și spuse cele obișnuite în asemenea ocazii:

— Să-ți spun drept, Georgie, eu unul, respect legea, dar se spune că Verg Gunch ar fi un infractor convins și, cum este mult mai voinic decît mine, nu prea știu ce aș putea face dacă m-ar sili să comit vreo crimă!

Gunch începu să rîdă cu hohote:

— Să vedem, voi risca...

Dar Frink ridică mîna și continuă:

— Așa că dacă tu și Verg, dragă Georgie, veți insista, îmi voi parca mașina pe partea interzisă, pentru că mi se pare că asta este crima la care faceți aluzie!

Toată lumea izbucni în rîs. Doamna Jones declară:

— Domnul Frink e grozav de tot! Are un aer atît de nevinovat!

Babbitt exclamă:

— Cum de ai ghicit, Chum?! Bine, așteptați o clipă, mă duc să caut... cheile mașinilor voastre!

Întîmpinat cu strigăte de veselie, Babbitt se întoarse, aducînd ispita ispitelor: o tavă mare încărcată cu pahare, în mijlocul cărora era o carafă de sticlă conținînd *cocktail*-ul galben-tulbure. Bărbații se înghesuiră, exclamînd:

— Tiii! Ia uitaţi-vă! Ăsta-i un balsam pentru inimă!

— Daţi-mi voie să mă apropii!...

Dar lui Chum Frink, om voiajat, care încercase multe decepţii, îi veni brusc ideea că în carafă ar putea să fie numai o zeamă de fructe cu puţin alcool neutralizat în ea. Cînd Babbitt, care, transpirat, împărţea licoarea sacră, îi întinse paharul cu un aer extatic, Chum fu cuprins de îngrijorare, dar, îndată ce gustă, izbucni:

— Oh, prietene, lasă-mă să visez mai departe! Nu e adevărat, dar nu mă trezi! Lasă-mă să visez!

Două ore mai înainte, Frink terminase pentru un ziar nişte cuplete, care începeau astfel:

Singur în mai multe rînduri şedeam trist şi dus pe gînduri: „Sînt nebuni ce-ar vrea, îndată, să fie ce-a fost odată, să bea ginul cu ulceaua să se-mbete haimanaua prin tavernele murdare de-njosire şi pierzare!" De otrava lor nu-mi pasă căci izvorul nu mă lasă, dacă sorb din unda-i lină, mintea-i limpede, senină.

Babbitt ciocni cu invitaţii; deprimarea sa momentană dispăruse: simţea că invitaţii lui erau cei mai buni băieţi din lume şi ar fi dorit să le servească o mie de *cocktail*-uri.

— Credeţi că mai puteţi suporta un păhărel?

Soţiile refuzară, chicotind, dar bărbaţii spuseră vesel, cu glas tare:

— De... ca să nu te superi pe noi, Georgie...

— Vă revine fiecăruia o cotă modestă, le spuse Babbitt.

— Stoarce-o, Georgie, stoarce-o bine! îi răspundeau musafirii în cor.

Cînd carafa se goli de tot, cînd pieri orice speranţă, musafirii rămaseră în picioare şi începură să discute despre prohibiţie. Proptiţi în călcîie, cu mîinile în buzunare, bărbaţii îşi expuneau părerile cu acea solemnitate zgomotoasă afişată de masculul prosper cînd repetă o banalitate cu privire la un subiect despre care habar n-are.

— Acum, să vă spun eu, interveni Vergil Gunch; iată cum cred că stă chestiunea, şi să ştiţi că tot ce vă spun eu e verificat, am discutat cu o mulţime de doctori şi de oameni competenţi în materie... Ei bine, uite ce cred eu: e foarte bine că am scăpat de plaga cîrciumilor, dar ar trebui să i se dea omului posibilitatea de a bea bere şi vinuri uşoare.

— Un fapt de care nu-şi dă seama toată lumea, declară Howard Littlefield, este că prohibiţia constituie o ştirbire periculoasă adusă libertăţii individuale. Să luăm un exemplu: regele... Bavariei? Cred că a fost al Bavariei... în 1862, în luna martie 1862, regele Bavariei a scos o lege împotriva păşunatului pe domeniile publice. Dar ţăranii, care ani de zile suportaseră fără a crîcni povara unor impozite excesive, s-au răzvrătit imediat după această proclamaţie... Sau poate că era în Saxonia... În orice caz, asta dovedeşte pericolul ştirbirii drepturilor individuale.

— E-adevărat, nimeni nu are dreptul să limiteze libertatea individuală, încuviinţă Orville Jones.

— Totuşi, reluă Gunch, să nu uităm că prohibiţia este un lucru foarte bun pentru clasele muncitoare. Le împiedică să-şi risipească banii şi să micşoreze productivitatea.

— E drept. Dar dificultatea constă în modul de a exercita această constrîngere, accentuă Howard Littlefield. Congresul[1] nu a ales o metodă potrivită. Dacă mi-ar fi dat mie să rezolv problema asta, aş fi aranjat să se elibereze cîte un brevet de băutură fiecărui individ în parte; în felul acesta am fi putut supraveghea muncitorii iresponsabili şi i-am fi putut împiedica să

[1] Este vorba de Congresul S.U.A., organ legislativ bicameral, compus din Adunarea Reprezentanţilor şi Senatul S.U.A. (n.r.).

bea... fără ca, prin asta, să încălcăm drepturile — libertatea personală — a unor oameni ca noi.

Toţi dădură din cap aprobativ, uitîndu-se unul la altul: „Asta da, asta-i o soluţie".

— Ceea ce mă îngrijorează, suspină Eddie Swanson, este faptul că foarte mulţi oameni se vor apuca acum de cocaină.

Dădură şi mai tare din cap cu toţii, bombănind:

— Adevărat, există acest pericol!

— Ia ascultaţi, spuse Chum Frink, am pus mîna zilele trecute pe o reţetă nouă, grozavă, pentru făcut bere în casă. Se ia...

Gunch îl opri:

— Stai! Lasă-mă să-ţi dau reţeta mea!

Littlefield strîmbă din nas:

— Bere! Fleacuri! Singura băutură care merită osteneala s-o faci în casă este cidrul!

Jones interveni şi el:

— Am o reţetă care face toţi banii!

Swanson îi imploră:

— Vă rog, lăsaţi-mă să vă spun eu povestea cu...

Dar Frink continuă el însuşi:

— Pui deoparte păstăile de mazăre, torni şase galoane de apă la o baniţă de păstăi şi fierbi bine amestecul pînă cînd...

Doamna Babbitt se apropiase de ei cu o amabilitate îmbietoare, aşa că Frink se grăbi să termine de expus cea mai bună reţetă de bere din cîte cunoştea; apoi, veselă, gazda îi pofti:

— Masa e servită!

Urmă o lungă şi amicală discuţie între bărbaţi, pentru a hotărî care să rămînă ultimul, şi, traversînd holul ce despărţea sufrageria de *living-room*, Vergil Gunch îi făcu să rîdă, strigînd deodată cu o voce tunătoare:

— Dacă nu mă lăsaţi să stau lîngă Myra Babbitt şi să-i ţin mîna pe sub masă, nu mă mai joc, mă duc acasă!

În sufragerie se opriră încurcaţi, în timp ce doamna Babbitt bolborosi:

— Acum, să vedem... Aveam de gînd să vă pregătesc nişte cărţi de vizită frumoase, desenate de mînă, dar... Oh! ia să văd... domnule Frink, dumneata şezi acolo...

Dineul se desfăşură fără nici o abatere, după tipicul descris în revistele pentru femei: salata fu servită în mere scobite, şi — cu excepţia neîntrecutului pui fript — fiecare fel făcea impresia că ar fi altceva decît era în realitate.

De obicei bărbaţii găseau anevoie un subiect de conversaţie cu femeile, flirtul fiind o artă necunoscută la Floral Heights, deoarece nu prea existau puncte comune între birou şi bucătărie. Dar, sub influenţa *cocktail*-urilor, conversaţia deveni animată. Domnii mai aveau multe lucruri de spus în legătură cu prohibiţia, şi acum, cînd fiecare găsise în vecina lui o ascultătoare plină de îngăduinţă, le turuia gura:

— Am găsit un loc unde-mi pot procura orice băutură doresc... cu opt dolari *quart*-ul...

— Aţi citit despre individul acela care a dat o mie de dolari pentru zece lădiţe de whisky, în care nu era altceva decît apă chioară? Pare-se că tipul tocmai se oprise la un colţ de stradă, cînd cineva l-a acostat...

— Se spune că la Detroit se aduc prin contrabandă încărcături întregi de alcool...

— Ceea ce spun eu mereu — şi mai ales ceea ce, din păcate, nu înţelege toată lumea — în privinţa prohibiţiei este faptul că...

— Şi atunci ţi se vînd toate otrăvurile acestea îngrozitoare, metilicul şi altele...

— Desigur că, în principiu, respect legile, dar nu sînt dispus să las pe alţii să-mi impună ce trebuie să fac şi să gîndesc. Nici un american nu va accepta vreodată aşa ceva!

Totuşi găsiră cu toţii că e o lipsă de tact din partea lui Orville Jones — care de altfel nu era considerat printre cei mai deştepţi în această societate — să spună:

— Pe scurt, toată problema asta a prohibiţiei se rezumă la următoarele: nu cheltuiala contează, totul este să-ţi umezeşti gîtlejul!

Conversaţia nu deveni generală decît după ce acest subiect la ordinea zilei fu complet epuizat.

Despre Vergil Gunch se spunea adesea cu admiraţie: „Şmecherul ăsta ştie să se descurce; chiar dac-ar omorî pe cineva, tot scapă! Dacă se-ntîmplă să spună anecdote foarte decoltate în faţa doamnelor, toată lumea izbucneşte în rîs, pe cînd eu, dacă îmi permit să spun o anecdotă cu cea mai vagă aluzie, îmi sar toţi în cap!" Spre încîntarea tuturor, în clipa aceea Gunch o apostrofă pe doamna Eddie Swanson, cea mai tînără dintre femeile de faţă:

— Louetta, am reuşit să şterpelesc din buzunarul lui Eddie cheia apartamentului vostru; ce-ai zice dacă ne-am furişa vizavi fără ca să ne vadă nimeni? Şi, cu o ocheadă irezistibilă, adăugă: Am ceva grozav de important să-ţi spun!

Femeile mureau de rîs, şi Babbitt, stîrnit de această şotie, îi ispiti:

— Dac-aş avea curaj, v-aş arăta o cărticică pe care o am de la Doc Patten!

— Vai, George, ce idee! îl dojeni doamna Babbitt.

— Cartea asta — ar fi prea puţin dacă v-aş spune că e piperată — este un fel de dare de seamă antropologică asupra... obiceiurilor de prin Mările Sudului. Vai, şi cîte nu spune! Este o carte care nu se găseşte în comerţ, am să ţi-o împrumut, Verg!

— Mie întîi! sări Eddie Swanson. Trebuie să fie picantă!

Orville Jones spuse:

— Ascultaţi, am auzit una bună, zilele trecute, despre doi suedezi şi nevestele lor...

Şi cu un puternic accent povesti „anecdota bună", sterilizîndu-i poanta. Gunch spuse şi el una şi mai bună. Dar efectul *cocktail*-urilor se risipise, şi musafirii reveniră, circumspecţi, la realitate.

Chum Frink, care se întorsese de curînd dintr-un turneu de conferinţe prin orăşelele vecine, exclamă rîzînd:

— Ah! Ce bine e să te-ntorci la civilizaţie! Cîte oraşe pline de ţărănoi am mai văzut! Vreau să spun, oamenii de acolo or fi ei cei mai cumsecade din lume, dar, Doamne-Dumnezeule, ce înapoiate sînt aceste tîrguşoare înşirate de-a lungul străzii mari! Nici nu vă daţi seama ce înseamnă să fii aici, în mijlocul unui grup de oameni adevăraţi!

— Te cred! strigă Orville Jones, vesel. Oamenii ăştia de prin orăşele sînt cei mai cumsecade din lume, dar, vai, mamă! Ce mai conversaţie! Zău, nu ştiu să vorbească despre altceva decît despre vreme şi despre Fordul cel nou! Pe cuvîntul meu!

— Foarte adevărat! întări Eddie Swanson. Toţi vorbesc despre unul şi acelaşi lucru!

— Nu-i aşa că asta fac? Spun mereu şi mereu acelaşi lucru! exclamă Vergil Gunch.

— Da, este remarcabil, spuse grav Howard Littlefield. Par a fi lipsiţi de orice facultate de a privi lucrurile în mod obiectiv. Repetă invariabil aceleaşi fraze stereotipe despre Forduri, despre vreme şi aşa mai departe.

— Totuşi, nu poţi să le-o iei în nume de rău, interveni Chum Frink. Le lipseşte imboldul acela intelectual pe care-l avem noi aici, în oraşul nostru.

— Ai dreptate, spuse Babbitt. N-aş vrea să deveniţi încrezuţi, voi, ăştia, intelectualii, dar trebuie să mărturisesc că faptul de a sta la masă cu un poet şi cu Howard, omul care a răspîndit lumina în ştiinţele economice, este un stimulent. Dar nătărăii de prin orăşele, care n-au cu cine sta de vorbă, nici nu e de mirare că sînt atît de înapoiaţi încît sînt aşa de stîngaci în conversaţie şi aşa de mărginiţi în gîndire!

— Şi apoi, explică Orville Jones, ţineţi cont şi de celelalte avantaje pe care le avem, de pildă cinematograful. Elita din Yapville se crede foarte avansată pentru că la ei se schimbă afişul o dată pe săptămînă, în timp ce aici, în oraş, în orice seară pofteşti ai de ales între o duzină de filme diferite!

— Desigur, interveni Eddie Swanson, fără să mai vorbim şi de contactul zilnic pe care-l avem cu marii trăgători de sfori, de la care împrumutăm vervă şi brio.

— Pe de altă parte, interveni Babbitt, nu văd de ce am găsi atîtea scuze pentru aceste tîrguşoare înapoiate. E vina oamenilor de acolo că n-au curajul să-şi părăsească satul şi să vină la oraş, cum am venit şi noi. Vă spun acum în mod confidenţial, aşa, între prieteni, sînt al dracului de invidioşi pe orăşeni! De fiecare dată cînd mă duc la Catawba, trebuie să mă duc să cer scuze tuturor acelora cu care am copilărit pentru faptul că am reuşit, mai mult sau mai puţin, pe cînd ei nu. Şi dacă le vorbeşti pe un ton natural, aşa cum vorbim aici, şi le arăţi că eşti un om fin şi cu vederi, cum s-ar zice, mai largi, ei bine, socotesc că-ţi dai aere. Uite, chiar fratele meu vitreg, Martin, care ţine micul magazin universal pe care-l avea tata... Vă spun, pariez, habar n-are că există ceva care se cheamă *smok*, adică smoking. Dacă ar fi să vină acum

aici, ar crede că sîntem o bandă de, de... Doamne, vă jur că nici n-ar şti ce să creadă! Da, domnule, sînt invidioşi.

Chum Frink se declară de acord:

— Da. Aşa e. Dar ceea ce îmi displace mie este lipsa lor de cultură, indiferenţa lor faţă de frumos, dacă-mi îngăduiţi acest limbaj pedant. De... mi-ar place şi mie să ţin o conferinţă cu un subiect ales, să citesc cele mai bune dintre poeziile mele, nu fleacurile care apar în ziare, ci pe acelea din reviste. Dar să ştiţi, în pustietăţile în care merg eu, nimic nu atrage mai mult decît tot felul de poveşti vechi, răsuflate, spuse în argo, nişte prostii pe care, dacă vreunul dintre noi ar încerca să le debiteze aşa, ar fi dat pe uşă afară atît de repede, încît i-ar vîjîi capul.

Vergil Gunch trase concluziile discuţiei:

— E drept c-avem mare noroc să trăim în mijlocul unor orăşeni care apreciază deopotrivă lucrurile de artă şi iniţiativa în afaceri. Am fi nespus de plictisiţi dacă, obligaţi fiind să trăim într-un tîrguşor cu casele înşirate pe strada mare, am încerca să convertim bătrînele fosile la modul de viaţă de aici. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, să nu uităm totuşi că nu există orăşel american care să nu se străduiască să-şi mărească populaţia şi să se modernizeze. Şi, zău, parcă majoritatea reuşesc! Cineva se apucă să povestească despre vreun cătun aflat la o răscurce de drumuri şi-ţi spune că a fost acolo în 1900 şi că era alcătuit dintr-o uliţă noroioasă, una singură, şi nouă sute de oameni-moluşte. Iar dacă ai fi vizitat din nou locul în 1920, ai fi găsit străzi pavate, un hotel elegant şi un magazin de primul rang de confecţiuni pentru femei, pe scurt, perfecţiunea! Nu trebuie să ne uităm la ce sînt azi aceste mici oraşe, trebuie să ţinem seama de năzuinţele lor de

viitor ; toate sînt însufleţite de o ambiţie care, pînă la urmă, va face din ele cele mai frumoase sălaşuri de pe pămînt, toate vor să fie ca Zenithul !

3

Oricît de intimi ar fi fost ei cu T. Cholmondeley Frink, în calitatea lui de vecin, căruia îi împrumutau maşina de tuns iarba şi cheia franceză, ştiau totuşi că era un poet celebru şi un distins agent de publicitate, şi că îndărătul purtării sale amabile se ascundeau mistere literare copleşitoare pe care ei nu le puteau pătrunde. Dar în seara aceasta, sub influenţa ginului, care-l antrena la confidenţe, el îi primi în sanctuarul său :

— Mă zbat cu o problemă literară care mă necăjeşte de moarte. Compun o serie de reclame pentru automobilele Zeeco şi vreau ca fiecare dintre ele să fie o adevărată mică bijuterie... să aibă stil. Teoria mea este că, dacă te apuci să faci ceva, ori atingi perfecţiunea, ori te laşi complet de meserie, şi de data asta m-am apucat de treaba cea mai grea pe care am întreprins-o vreodată. Poate credeţi că e mai greu să lucrez la poemele mele, toate aceste banalităţi despre inimă, familie, cămin şi fericire... dar astea sînt nişte fleacuri ! Acolo nu poţi greşi ; ştii perfect de bine ce sentimente trebuie să aibă orice om cumsecade pe lumea asta. Dar poezia industriei... iată un gen pentru care te vezi obligat să explorezi teritorii neumblate. Ştiţi care este adevăratul geniu american ? Este un tînăr al cărui nume nu-l ştiţi, şi nici eu nu-l ştiu, dar opera sa ar trebui păstrată pentru ca generaţiile viitoare să poată să-şi dea seama de originalitatea gîndirii americane actuale. Este omul care scrie reclamele pentru tutunul *Prince Albert*. Ia ascultaţi :

> P. A. este tutunul care umple cu atîta bucurie pipele noastre favorite. Şi pariez că aţi plecat adesea urechea la cascadele de elocvenţă în legătură cu trecerea de la cinci la c i n c i z e c i de mile pe oră numai printr-o uşoară apăsare pe accelerator. Desigur, asta nu-i chiar atît de rău... DAR, fie vorba-ntre noi, ar fi mult mai bine dacă aţi adopta o metodă eficace pentru controlul iuţelii cu care puteţi trece de la o plăcere ieftină la *extazul suprem*, atunci cînd v-aţi instalat să fumaţi o pipă bună în care arde mocnit tutunul *Prince Albert*, cel mai bun camarad al vostru.
>
> *Prince Albert* este veşnic la înălţime ; cînd i-ai prins gustul, nu-l mai laşi, e delicios, proaspăt şi parfumat. Un lucru e cert : niciodată n-aţi fumat vreun tutun care să vă procure această voluptate dublu resimţită şi dublu apreciată.
>
> Grăbiţi-vă să aprindeţi o astfel de pipă, grăbiţi-vă aşa cum vă grăbiţi cînd daţi de un chilipir ! Veţi putea savura o pipă umplută cu tutunul *Prince Albert* pînă la extaz, pînă la ultimul firicel. *Şi dumneavoastră ştiţi ce înseamnă asta !*

— Ei, vedeţi ?! exclamă negustorul de automobile Eddie Swanson. Asta zic şi eu că e o literatură virilă ! Acest *Prince Albert*, individul ăsta, ba nu, să fiu al dracului, reclama asta nu se poate să fi fost scrisă de un singur om ; cred că e o ceată întreagă de mîzgălitori de prima mînă care au colaborat ca s-o scrie ; dar, oricum, individul ăsta nu scrie pentru niscai trepăduşi pletoşi, el scrie pentru oameni de ispravă, scrie pentru *mine*, iar eu îmi scot pălăria în faţa lui ! Numai un lucru mă cam pune pe gînduri : mă întreb dacă face

vînzare bună! Bineînţeles, ca toţi poeţii, băiatul acesta cu reclamele pentru *Prince Albert* are mare îndemînare la scris. Se citeşte uşor, e elegant, dar nu spune nimic. Eu nu m-aş duce să cumpăr tutun *Prince Albert* după ce aş citi reclama sa, pentru că mie nu-mi spune nimic despre tutunul acesta, doar vorbe goale!

Frink se întoarse spre el:

— Eşti nebun! Dar ce, trebuie să-ţi vînd idei despre stil? Oricum, aşa ceva aş dori să pot scrie şi eu pentru Zeeco. Dar, pur şi simplu, nu sînt în stare. Aşa că m-am hotărît să rămîn în cadrul poeziei pure, încercînd să adopt un ton distins pentru reclama maşinilor Zeeco. Cum vă place asta?

Şoseaua lungă şi albă vă cheamă, vă cheamă, ea trece peste dealuri şi vă duce departe pe voi toţi, bărbaţi şi femei, care aveţi sînge roşu în vine şi pe buze cîntecele vechi ale piraţilor. S-a terminat munca grea, la dracu cu grijile! Pentru dumneavoastră, ca şi pentru mine, viteza — înălţătoarea viteză — e mai mult decît o clipă de destindere, este însăşi viaţa! Acest mare adevăr, atît de nou, a fost luat în consideraţie de către creatorii maşinii *Zeeco* cu aceeaşi chibzuială ca şi preţul şi linia ei. Iute ca o antilopă, avînd supleţea rîndunicii, ea are în acelaşi timp puterea năvalnică a unui elefant. Are stil în cele mai mici amănunte. Ascultă-mă bine, prietene! Nu vei cunoaşte niciodată nobila artă a hoinăritului pînă nu vei proba CEEA CE DĂ SAVOARE VIEŢII: MAŞINA ZEECO!

— Da, murmură Frink, dus pe gînduri, are culoare şi eleganţă, dacă mă pot exprima astfel, dar îi lipseşte originalitatea „cascadelor de elocvenţă".

Întreaga asistenţă scoase un oftat de simpatie şi admiraţie.

1

Babbitt îşi iubea prietenii, era încîntat de importanţa pe care i-o conferea rolul său de gazdă, de faptul că putea spune: „Sigur că o să mai iei niţică friptură de pui, te rog!" şi aprecia geniul lui T. Cholmondeley Frink, dar efectul *cocktail*-ului se risipise şi, pe măsură ce mînca, îi scădea buna dispoziţie. Afară de asta, atmosfera cordială a mesei fu stricată de înţepăturile reciproce dintre soţii Swanson.

La Floral Heights, precum şi în celelalte cartiere de vile din Zenith, dar mai ales în rîndurile „tinerilor căsătoriţi", erau multe femei care nu aveau nimic de făcut. Deşi nu ţineau mulţi servitori, îşi gospodăreau casele cu uşurinţă mulţumită sobelor de gaze, plitelor electrice, maşinilor pentru spălatul vaselor, aspiratoarelor, bucătăriilor îmbrăcate în faianţă şi graţie faptului că o bună parte din hrana lor şi-o procurau de la patiserii sau de la magazinele alimentare cu semipreparate. Nu aveau decît unul ori doi copii, sau de loc; dar, în ciuda legendei că în urma războiului mondial munca devenise o cinste pentru toţi, bărbaţii se opuneau ca ele „să-şi piardă timpul şi să le intre în cap o mulţime de idei aiurite" ocupîndu-se voluntar de asistenţa socială, cu atît mai mult cu cît, dacă le-ar fi lăsat să muncească, ar fi creat impresia că soţii lor nu le-ar putea da destui bani. Lucrau deci cam două ore pe zi, iar în restul timpului ronţăiau ciocolată, se duceau la cinema, cutreierau magazinele, se întîlneau cîte două şi cîte trei ca să pălăvrăgească sau să joace cărţi, răsfoiau revistele ilustrate, se gîndeau sfioase la eventuali amanţi, care nu se iveau niciodată, şi acumulau un neastîmpăr pe care nu şi-l potoleau

decît cicălindu-şi bărbaţii, care, la rîndul lor, le cicăleau şi ei.

Familia Swanson era prototipul unui asemenea menaj.

În tot timpul mesei, Eddie Swanson criticase faţă de toată lumea rochia cea nouă a soţiei, spunînd că ar fi prea scurtă şi prea decoltată, că ar fi de o transparenţă indecentă şi că ar fi costat mult prea scump. Îl luă de arbitru pe Babbitt :

— Spune tu cinstit, Georgie, ce părere ai despre zdreanţa asta pe care a cumpărat-o Louetta ? Nu găseşti că e prea din cale-afară ?

— Ce te-a apucat, Eddie ? Eu găsesc că este o rochiţă foarte şic.

— Zău aşa, domnule Swanson. E o rochiţă delicioasă... protestă doamna Babbitt.

— Ei vezi, deşteptule ! izbucni Louetta furioasă. Tare te mai pricepi tu la toalete !

Invitaţii o analizau privind pe furiş la umerii ei.

— Lasă, lasă, spuse Swanson, mă pricep şi eu destul ca să-mi dau seama că nu sînt decît bani aruncaţi pe fereastră, şi m-am săturat să văd că ai dulapul plin de rochii pe care nu le porţi ! Ţi-am mai spus părerea mea şi înainte, şi ştii foarte bine că nu m-ai luat în seamă. Trebuie să mă ţin toată ziulica după tine pînă te conving să faci şi tu ceva...

Şi pe acest ton continuară multă vreme. Toată lumea îi asculta, afară de Babbitt. Totul în jurul lui i se părea pierdut în ceaţă, cu excepţia stomacului, care-l durea cumplit. „Am mîncat prea mult, n-ar fi trebuit să mănînc din toate", medita el, înfulecînd înainte o felie rece şi gelatinoasă de îngheţată şi o prăjitură cu nucă de cocos, densă ca o cremă de ras. Se simţea umflat de parcă ar fi fost îndopat cu lut ; plesnea de umflat ce era, şi creierul i se transformase parcă într-o masă de noroi fierbinte ; făcea eforturi supraomeneşti ca să zîmbească şi să vorbească tare, cum se cuvenea să vorbească o gazdă din Floral Heights.

De n-ar fi avut musafiri, ar fi şters-o în stradă şi ar fi umblat mult timp pe jos, ca să-şi facă digestia, dar în pîcla de fum care umplea încăperea, discuţiile nu se mai terminau şi se vorbea, se vorbea, în timp ce el se canonea. „Mare prost am fost să mănînc atît de mult, îşi zise, nu mai iau nici o îmbucătură", şi iar se trezi sorbind din zeama îngheţatei ce i se topise în farfurie. Prietenii nu-l mai impresionau, aşa că nici nu-l admiră pe Howard Littlefield cînd scoase din adîncurile ştiinţei sale informaţia că formula chimică a cauciucului brut este $C_{10}H_{16}$, care se transformă în isopren sau 2 C_5H_8. Deodată se întîmplă un lucru fără precedent : Babbitt nu numai că se plictisea, dar chiar îşi dădea seama că se plictiseşte. Cea mai mare fericire ar fi fost să se poată ridica de la masă, să scape de pe scaunul drept şi să se întindă un pic pe canapeaua din *living-room.*

Judecînd după conversaţia lor anemică, fără şir, după expresia lor chinuită, se părea că şi musafirii erau obosiţi şi sufereau de pe urma tensiunii vieţii mondene şi a excesului de mîncăruri bune. Toţi cei de faţă primiră cu uşurare propunerea de a juca bridge.

Babbitt îşi reveni. Cîştigă la bridge. Se simţea iarăşi în stare să suporte implacabila cordialitate a lui Vergil Gunch. Dar se gîndea ce minunat va fi să se plimbe cu Paul Riesling pe malul unui lac din Maine. Gîndul acesta îl copleşea şi îl chinuia cum numai dorul de casă poate chinui. Nu fusese niciodată în Maine, şi totuşi i se părea că vede munţii învăluiţi în ceaţă şi lacul liniştit în amurg. „Paul, singur, preţuieşte mai mult decît toţi îngîmfaţii ăştia laolaltă", îşi zise el. Apoi adăugă în gînd : „Tare aş vrea să mă descotorosesc de... de toate".

Nici chiar Louetta Swanson nu-l mai excita.

Era frumoasă şi suplă. Babbitt nu studiase femeile decît din punctul de vedere al gusturilor lor în materie de case mobilate. În general, le împărţea în „doamne adevărate", „femei care muncesc", „sucite" şi „găinuşe uşuratice". Farmecele lor îl făceau visător, dar era de părere că toate (afară de femeile din familia lui) aveau ceva „aparte" şi „misterios". Simţea însă instinctiv că Louetta Swanson era accesibilă. Ochii ei, buzele ei erau umede. Faţa ei se îngusta de la fruntea largă pînă la bărbia ascuţită, gura era subţire, dar energică şi nesăţioasă, iar între sprîncene se formau două cute arcuite şi pasionate. Avea treizeci de ani, sau poate chiar mai puţin. Nu spusese niciodată nimic pe seama ei, dar bărbaţii, cînd i se adresau, luau în mod natural un ton galant, iar femeile o observau cu nelinişte stăpînită.

În pauzele dintre partide, şezînd pe divan, Babbitt îi vorbea cu acea amabilitate zgomotoasă, obligatorie la Floral Heights, şi care de fapt nu înseamnă flirt, ci mai degrabă teama de flirt. Îi spunea:

— Astă seară, Louetta, arăţi ca o frapieră nouă-nouţă.

— Zău?

— Eddie mi se pare cam agresiv.

— Da. Mi s-a urît de agresivitatea lui!

— Ei bine, dacă te saturi de bărbăţelul tău, să ştii că poţi oricînd fugi cu nenea George.

— Dacă cumva aş fugi... O! Atunci...

— Ţi-a spus vreodată cineva că ai mîini încîntătoare?

Ea îşi privi mîinile şi trase dantela mînecilor peste ele, dar nu-i dădu atenţie. Se pierduse în reveriile ei mute.

Babbitt era prea moleşit în seara asta ca să joace mai departe rolul de seducător (bineînţeles în cadrul

celei mai stricte moralităţi). Se întoarse la mesele de bridge. Nu se simţi de loc încîntat cînd doamna Frink, o femeiuşcă agitată, propuse să se facă „spiritism şi experienţe cu masa".

— Ştiţi, spuse ea, Chum ştie să cheme spiritele, zău, uneori mă şi sperie!

Făcînd parte din sexul preocupat de problemele spirituale, în opoziţie cu problemele vulgare, materiale, cu care aveau de-a face bărbaţii, doamnele, rămase tot timpul pe planul al doilea la această serată, luară acum iniţiativa, strigînd în cor:

— Da, da, să încercăm!

În semiobscuritatea pe care o făcură în cameră, bărbaţii aveau un aer oarecum solemn şi ridicol, femeile însă se aşezară încîntate în jurul mesei.

— Să fii cuminte, că, de nu, să ştii că te spun! chicotiră ele cînd bărbaţii le luară de mînă ca să facă lanţ.

Cînd mîna Louettei Swanson, calmă şi hotărîtă, o strînse pe a sa, Babbitt tresări şi începu să manifeste oarecare interes pentru viaţă.

Toţi se aplecară încordaţi. Unul dintre ei respira adînc, şi toţi ceilalţi tresăltară alarmaţi. În lumina tulbure, care cernea din hol, păreau ireali, se simţeau spiritualizaţi. Doamna Gunch scoase un ţipăt, şi toţi zvîcniră, căutînd apoi să-şi ascundă emoţia cu glume forţate. În cele din urmă, Frink le şopti încet „Sst!" şi începu o lungă aşteptare. Deodată, lucru de necrezut, auziră o ciocănitură. Priviră mîinile lui Frink, care se vedeau pe jumătate, şi constatară că erau nemişcate. Se foiră pe scaune pentru a arăta că nu sînt impresionaţi.

Frink întrebă solemn:

— E cineva acolo?

Se auzi o ciocănitură.

— O ciocănitură înseamnă „da"?

Se auzi o nouă ciocănitură.

— Şi două înseamnă „nu“ ?

Se auzi o a treia ciocănitură.

— Acum, doamnelor şi domnilor, să cerem mediului nostru să ne pună în legătură cu spiritul unei mari personalităţi din trecut ? şopti Frink.

Doamna Orville Jones se rugă :

— Să vorbim cu Dante ! L-am studiat la cercul de lectură. Tu ştii cine a fost Dante, Orvy ?

— Sigur că ştiu cine a fost ! Un poet macaronar. Unde crezi că am crescut ?! răspunse jignit soţul.

— Desigur, spuse Babbitt. Ăsta-i ăla care a condus excursia organizată de firma *Cook* în iad. N-am băgat niciodată nasul în poeziile lui, dar am învăţat despre el la universitate.

— Chemaţi-l pe domnul Daannnnty ăsta ! interveni Eddie Swanson.

— Ar trebui să reuşiţi uşor, domnule Frink, spuse Louetta Swanson, doar sînteţi poeţi şi confraţi !

— Confraţi, pe dracu ! De unde ai mai scos-o şi p-asta ?! protestă Vergil Gunch. Nu zic că Dante n-a scris bine, pentru timpul lui, nu că l-aş fi citit, bineînţeles, dar, ca să vorbim verde, nu cred c-ar putea face faţă dac-ar trebui să scrie azi literatură vandabilă şi să compună, ca Chum, în fiecare zi, un poem pentru un sindicat de ziare !

— Cred şi eu, spuse Eddie Swanson. Fosilele astea aveau timp, nu-i grăbea nimeni. Pe Iuda, şi eu aş şti să scriu versuri dacă aş avea un an întreg la dispoziţie şi mai ales dacă ar fi vorba să scriu poveşti demodate cum a scris Dante.

— Linişte acum ! spuse Frink. Îl voi chema... O, ochi zîmbitori, cutreieraţi abisurile şi aduceţi-ne spiritul lui Dante, pentru ca noi, muritorii, să putem asculta cuvintele sale înţelepte.

— Ai uitat să-i dai adresa : 1658, Brimstone Avenue, Fiery Heights [1], în iad, chicoti Gunch.

Dar ceilalţi găsiră că gluma era deplasată. „Probabil că Chum este acela care ciocăneşte, se gîndeau ei, dar totuşi, dacă ar fi ceva adevărat, ar fi interesant să stăm de vorbă cu un om din timpuri atît de îndepărtate...“

Se auzi o ciocănitură. Spiritul lui Dante venise în salonul lui George F. Babbitt.

Era, se pare, dispus să răspundă la întrebările lor şi „încîntat de a-i întîlni în seara aceasta“.

Frink silabisea răspunsurile, numărînd literele alfabetului, pînă ce spiritul ciocănea la litera potrivită.

Littlefield întrebă doct :

— Vă place în *Paradiso, Messire ?*

— Sîntem foarte fericiţi în sferele înalte, *Signor...* Ne bucură faptul că studiaţi marile adevăruri ale spiritismului, răspunse Dante.

Se auziră scîrţîind balenele corsetelor şi plastroanele cămăşilor scrobite.

„Şi totuşi... îşi ziceau, dacă este ceva adevărat în toate astea ?“

Babbitt era însă preocupat de altceva. Să presupunem că Chum Frink ar fi cu adevărat un mediu ! Pentru un literat părea a fi om cumsecade ; era enoriaş al bisericii prezbiteriene din Chatam Road şi participa la dejunurile de la *Boosters' Club ;* îi plăceau ţigările de foi, automobilele şi anecdotele picante. Dar dacă, în secret, cumva... de... Niciodată nu ştii ce surprize poţi avea cu afurisiţii ăştia de intelectuali... şi a fi un spiritist convins este aproape echivalent cu a fi socialist !

[1] Joc de cuvinte : *Fiery Heights* — Înălţimile Arzătoare, şi *Floral Heights* — Înălţimile Înflorite, numele cartierului în care se află locuinţa familiei Babbitt (n.r.).

Nimeni nu putea rămîne serios multă vreme în societatea lui Vergil Gunch.

— Ia întreabă-l pe Dante ăsta cum se înţeleg Jack Shakespeare şi bătrînul Virgiliu, ăla pe care l-au botezat după mine, şi dacă n-ar vrea să vină să facă cinema ! strigă el.

Toţi cei de faţă începură să rîdă. Doamna Jones chicotea, iar Eddie Swanson întrebă dacă, neavînd decît coroana de lauri pe cap, Dante nu riscă să răcească.

Bine dispus, Dante răspunse politicos.

Dar Babbitt, care căzuse iar pradă gîndurilor negre, chibzuia în întuneric : „Nu ştiu... Sîntem cu toţii atît de superficiali şi ne credem deştepţi... S-ar putea să fie... Un om ca Dante... Îmi pare rău că n-am citit ceva de el. Probabil că de acum încolo n-am să-l mai citesc niciodată !"

Avea, fără să-şi poată explica de ce, impresia că vede un munte de zgură pe care se profila, plutind printre norii ameninţători, silueta unui om grav şi singuratic. Era consternat căci, subit, simţea pentru prietenii săi cei mai buni un dispreţ total. Strînse mîna Louettei Swanson şi găsi alinare în căldura ei omenească. Apoi îi veni într-ajutor puterea obişnuinţei, se scutură şi se întrebă :

„Ce dracu oi fi avînd astă-seară ?"

Bătu uşor mîna Louettei, ca să-i arate că nu avusese nici un fel de intenţie deplasată strîngînd-o, şi-l întrebă pe Frink :

— Ia vezi, nu poţi obţine da la Dante să ne recite ceva din poeziile lui ? Convinge-l. Spune-i : *Buena giorna, senor*[1], *com sa va*[2], *wie geht's*[3] ? *Keskersaykersa ?*[4] Un mic poem, *señor ?*

[1]-[4] Bună ziua, domnule (în limba italiană stîlcită), ce mai faceţi (în limba franceză stîlcită), ce mai faceţi (germ.) Asta ce e (în limba franceză stîlcită) (n.t.).

Aprinseră iar lumina ; femeile şedeau acum pe marginea scaunelor, în acea stare de espectativă care înseamnă că, îndată ce vorbitorul va termina, ele vor propune drăgălaş soţilor lor : „Cred, dragul meu, că *poate* ar fi timpul să spunem noapte bună şi să plecăm !" De astă dată Babbitt nu făcu eforturi prea mari pentru a-şi reţine musafirii. Dorea să se gîndească serios la ceva... Însă experienţele spiritiste îi stîrniseră din nou la vorbă. („De ce oare nu se duc acasă ?! De ce nu se cară odată ?!") Deşi profund impresionat, nu se arătă decît pe jumătate entuziasmat cînd Howard Littlefield declară ritos :

— Statele Unite sînt singura naţiune al cărei guvern reprezintă un ideal moral, şi nu o simplă organizaţie socială.

(„E drept, aşa e, dar nu mai au de gînd să plece odată acasă ?") De obicei era încîntat să aibă „informaţii inedite" din lumea fabuloasă a automobilelor, dar, în astă-seară, abia ascultă destăinuirile lui Eddie Swanson :

— Dacă doriţi o maşină de o calitate superioară maşinii Javelin, veţi face o achiziţie grozavă cumpărînd un Zeeco. Acum două săptămîni — şi, băgaţi de seamă, era o probă cinstită — au luat un Zeeco, un turism de serie, şi au urcat cu ea dealul Tonawanda, pînă sus, de tot, şi mi-a spus cineva...

(„Zeeco... da, e o maşină bună, dar... ce, au de gînd să-şi petreacă toată noaptea aici ?")

Acum, în sfîrşit, plecau de-a binelea, cu alai, spunînd :

— Am petrecut o seară minunată !

Dintre toţi, Babbitt era acela care manifesta prietenia cea mai gălăgioasă ; totuşi, în timpul efuziunilor lui amicale, îşi zicea : „Am dus-o pînă la capăt, dar, la un moment dat, am crezut că nu mai rezist".

Şi se gătea să guste acum plăcerea cea mare a oricărei gazde : aceea de a se amuza pe seama musafirilor, în timp ce se destindea, uşurat, la miezul nopţii. Cînd uşa se închise în urma lor, căscă cu voluptate, bombîndu-şi pieptul, dîndu-şi umerii înapoi şi privindu-şi cinic soţia. Era radioasă.

— Oh, aşa-i c-a fost frumos ? S-au bucurat de fiecare minut. Nu ţi se pare ?

Nu putea să facă ce dorise. Nu putea să rîdă pe socoteala prietenilor săi. Ar fi însemnat să strice plăcerea unui copil fericit. Minţi cu sînge rece :

— Cred şi eu ! A fost cea mai reuşită serată din anul acesta, ba chiar le-a lăsat mult în urmă pe celelalte !

— Şi ce bună a fost masa ! Zău, friptura de pui mi s-a părut delicioasă !

— Sigur ! Demnă de o regină. N-am mai mîncat aşa ceva de o veşnicie !

— Nu-i aşa că Matilda a fript puiul cum trebuie ? Şi supa n-a fost delicioasă ?

— Sigur că da ! A fost grozavă ! Cea mai bună supă pe care am gustat-o de cînd era Heck căţeluş !

Dar vocea-i devenise din ce în ce mai stinsă. Stăteau în hol, sub lumina lămpii, care avea forma unei cutii cubice, cu feţele de sticlă roşie şi cu muchiile de nichel.

Ea îl privi.

— Da, George, tu... tu nu pari de loc... nu pari să fii mulţumit de serata asta...

— Ba da ! Zău că da !...

— George, ce s-a întîmplat ?

— O, sînt puţin obosit. Desigur, am lucrat cam mult la birou. Simt nevoia să plec undeva să mă odihnesc un pic.

— Bine, dragul meu, o să plecăm în Maine peste cîteva săptămîni.

— Mda... mormăi el, apoi îi spuse fără nici o reticenţă : Myra, cred c-ar fi mai bine dacă aş pleca acolo mai devreme.

— Dar trebuie să-l vezi pe omul acela la New York, pentru afaceri.

— Care om ? A, da, desigur. Nu mai e nevoie. Dar vreau să ajung cît mai curînd în Maine, să pescuiesc un pic, să prind şi eu un păstrăv mare, ce dracu !

Izbucni într-un rîs forţat, nervos.

— Ei bine, atunci de ce n-am pleca ? Verona şi Matilda pot avea grijă de casă şi singure, iar noi doi putem pleca oricînd, dacă crezi că ne-o putem permite.

— Uite ce este... M-am simţit foarte nervos în ultimul timp, m-am gîndit că ar fi poate mai bine dacă aş pleca de unul singur, ca să mă liniştesc.

— Cum, George ? Adică nu *vrei* să merg cu tine ?

Lua lucrurile prea serios ca să aibă un accent tragic, sau ca să se simtă insultată ; era însă foarte tristă, fără apărare şi roşi ca sfecla.

— Ba da, fireşte că vreau ! Am vrut numai să spun...

Şi, amintindu-şi că Paul Riesling prevăzuse scena aceasta, se simţi tot atît de disperat ca şi ea.

— Vreau să spun că uneori e bine pentru un bătrîn gîlcevitor ca mine să plece ca să se mai răcorească. Apoi, încercînd să ia un ton părintesc, adăugă : Şi să vezi, cînd veţi sosi tu şi copiii în Maine — m-am gîndit că aş putea să plec cu cîteva zile înaintea voastră — voi fi gata să petrec cu voi o adevărată vacanţă. Înţelegi ce vreau să spun ?

Căuta s-o linguşească şi s-o zăpăcească, zîmbindu-i afabil ca un predicator cînd îşi binecuvîntează turma credincioşilor în ziua de Paşti, ca un conferenţiar bine dispus care încheie cu un val de elocvenţă, ca toţi bărbaţii care umblă cu tertipuri bărbăteşti.

Ea îl privea fix ; bucuria seratei dispăruse fără urmă şi era mîhnită.

— Te deranjez eu în vacanță ? Nu fac eu nimic ca să te simți mai bine ?

Nu mai putu să se stăpînească. Deodată izbucni ca un copil :

— Da, da ! Da, da ! Dracu să mă ia ! Nu poți înțelege că-s complet istovit ? Nu mai pot ! Trebuie să mă îngrijesc. Să știi... trebuie... M-am săturat de toți și de toate ! Trebuie să...

Acum era rîndul ei să se arate rezonabilă și protectoare :

— Dar desigur ! De ce n-ai pleca singur ?! De ce nu încerci să-l convingi pe Paul să meargă și el cu tine, ca să pescuiți și să vă amuzați ?

Înălțîndu-se puțin pe vîrfuri, îl bătu pe umăr, în timp ce el, scuturat de frigurile unei dezolări fără margini, resimțea pentru ea nu numai afecțiunea obișnuită, dar și nevoia de a avea sprijinul energic al soției sale.

Ea îi strigă voioasă :

— Sus cu tine, acum, și la culcare ! Discutăm amănuntele mîine. Închid eu ușile. Hai, du-te !

Nu reuși să adoarmă. Se zbătu minute, ore, o veșnicie, cutremurat, îngrozit. Își dădea seama că-și cucerise libertatea și se întreba ce ar putea face cu acest bun necunoscut care-l stînjenea și-l uluia.

CAPITOLUL X

1

Nicăieri în Zenith nu exista construcție în care spațiul de locuit să fi fost economist cu mai multă ingeniozitate decît în blocul *Revelstoke Arms* în care locuiau Paul și

Zilla Riesling. Împingînd paturile în nișele din pereți, dormitorul se transforma în *living-room*. Bucătăria nu era decît un dulap conținînd o plită electrică, o chiuvetă de aramă, un răcitor de sticlă și un fel de bufet. Totul în acest bloc era modern și, cu excepția garajelor, comprimat la extrem.

Familia Babbitt se afla în vizită la Rieslingi. A veni să-i vezi era o aventură riscantă ; ce-i drept însă, o aventură interesantă și uneori chiar uluitoare. Zilla era o blondă energică, cu o voce stridentă, voinică și cu bustul mare. Cînd consimțea să fie bine dispusă, veselia ei nervoasă era destul de distractivă. Comentariile pe care le făcea asupra oamenilor erau pline de vervă satirică și demascau ipocrizia convențională. Neavînd încotro, trebuia să recunoști rușinat : „Da, chiar așa e !“ Afară de asta, Zilla dansa cu frenezie, ieșea în lume ca să se distreze, dar din senin, în mijlocul unei reuniuni, o apuca indignarea. Era de altfel starea ei obișnuită : viața nu era decît o uneltire împotriva ei, pe care ea o denunța cu frenezie.

Astă-seară se arăta însă dispusă să fie amabilă. Se mulțumi doar să insinueze că Orville Jones purta perucă pentru a-și acoperi chelia, că vocea doamnei T. Cholmondeley Frink semăna, cînd cînta, cu duduitul unui Ford care urcă o pantă și că preaonorabilul Otis Deeble, primarul Zenithului, care candida pentru un loc în Congresul Statelor Unite, e un imbecil îngîmfat (ceea ce era chiar așa). Ședeau în salonașul apartamentului, pe marginea fotoliilor tari ca piatra, tapisate cu brocart gros, în fața unui șemineu fals, lîngă un pian automat nou-nouț, acoperit cu o husă din *lamé* auriu. Deodată, doamna Riesling exclamă :

— Hai să petrecem puțin ! Scoate-ți vioara, Paul, am să încerc să-l învăț pe Georgie să danseze cum trebuie.

Soţii Babbitt veniseră cu gînduri mai serioase ; voiau să pună la punct detaliile vilegiaturii în Maine. Doamna Babbitt, cu surîsul ei blînd şi stîngaci, întrebă :

— Se simte şi Paul tot atît de obosit ca Georgie de munca de peste an ?

Dar Zillei această întrebare îi aminti de o jignire, şi cînd Zilla Riesling îşi amintea de o jignire, Pămîntul se oprea în loc pînă îi trecea.

— Dacă-i obosit ? Nu, nu este obosit, a înnebunit pur şi simplu, asta-i tot ! Voi credeţi că Paul este un om rezonabil, o, ştiu eu, se pricepe să se prefacă făcînd pe mieluşelul, dar este încăpăţînat ca un catîr. Ehei ! Dacă aţi trăi cu el... aţi afla şi voi ce dulce e ! Se preface că ar fi blînd numai ca să-şi poată face de cap. Eu trec drept o sucită şi o turbată, dar dacă n-aş izbucni şi nu l-aş mai scutura din cînd în cînd, am mucegăi amîndoi. Nu vrea niciodată să meargă undeva... Uitaţi-vă, de exemplu, aseară, numai pentru că maşina era stricată — şi asta tot din vina lui, pentru că ar fi trebuit s-o ducă la atelier ca să-i controleze acumulatorul — n-a vrut să meargă la cinema cu tramvaiul. Dar tot am mers, iar în tramvai am dat peste un taxator impertinent şi Paul n-a vrut să intervină. Stăteam în picioare pe platformă, aşteptînd să-mi fac loc în interiorul tramvaiului, cînd taxatorul, o brută, strigă la mine : „Avansaţi, dumneata, de colo, mişcă-te !" În viaţa mea nu mi-a vorbit nimeni în felul acesta ! Am fost atît de surprinsă, încît m-am întors spre el şi i-am spus — îmi închipuiam că e o eroare — şi i-am spus foarte amabil : „Cu mine vorbiţi ?" El se răsti la mine : „Da, cu dumneata ! Stai în mijlocul drumului şi împiedici lumea să avanseze !" Mi-am dat seama că-i un individ prostcrescut, de la care nu obţii nimic cu „Scuzaţi... vă... rog ! nu sînt eu de vină". Zic... „oamenii aceştia din faţa mea, care nu vor să avanseze, sînt vinovaţi, zic, şi, afară de asta, dă-mi voie să-ţi spun, tinere, că eşti un obraznic, un nespălat şi un impertinent !" Aşa i-am spus şi am adăugat : „Şi pe deasupra eşti şi prostcrescut ! Voi face, bineînţeles, reclamaţie împotriva dumitale, şi atunci vom vedea noi dacă o doamnă poate fi insultată de orice beţivan numai pentru că e îmbrăcat în uniforma asta zdrenţuită... Şi, te rog, zic, să-ţi păstrezi insultele murdare !" Apoi am aşteptat ca Paul să dovedească şi el o dată că este măcar pe jumătate bărbat şi să-mi ia apărarea, dar stătea nepăsător, prefăcîndu-se că n-ar fi auzit nimic, şi atunci, i-am spus : „Ei..."

— Of, ajunge, Zill, ajunge ! gemu Paul. Ştim cu toţii că eu nu sînt decît o curcă plouată, iar tu un bobocel fraged, să nu mai vorbim despre asta !

— Cum să nu mai vorbim despre asta ? !

Obrazul Zillei se schimonosi ca o meduză, vocea ei ascuţită se prefăcu într-un pumnal ruginit. Se umflase toată. Era convinsă că avea dreptate şi se bucura că putea să se dezlănţuie. Pornise în cruciadă şi, ca orice cruciat, se bucura de prilejul de a fi rea în numele virtuţii.

— Cum să nu mai vorbim despre asta ? De s-ar şti despre cîte lucruri nu mai vorbesc...

— Of, termină, nu mă mai pisa !

— Da, frumos ai arăta dacă nu te-aş mai scutura niţel ! Ai sta în pat pînă la amiază şi ai cînta din vioara ta tîmpită pînă la miezul nopţii ! Te-ai născut leneş, nehotărît şi laş, Paul Riesling !

— Vai, Zilla, nu mai spune astfel de lucruri ; nu gîndeşti nici un cuvînt din cîte-ai spus ! protestă doamna Babbitt.

— Ba am să spun, şi gîndesc exact ce spun !

— Vai, Zilla, ce idee ! interveni doamna Babbitt din nou, maternă şi îngrijorată.

Nu era mai în vîrstă decît Zilla, dar, la prima vedere, părea să fie. Era placidă, matură, buhăită, în timp ce Zilla, la patruzeci şi cinci de ani, era atît de boită şi atît de strînsă în corset, încît bănuiai numai că e mai în vîrstă decît pare.

— Cum de poţi vorbi astfel cu săracul Paul ? !

— Săracul Paul ! Asta i se potriveşte. Amîndoi am fi săraci, am fi chiar la azil dacă nu l-aş mai trezi eu !

— Uite, Zilla, Georgie şi cu mine vorbeam tocmai că Paul a lucrat din greu tot anul şi m-am gîndit că ar fi tare bine dacă ar putea să plece puţin singur. L-am convins pe George să plece în Maine înaintea noastră a celorlalţi şi să se odihnească pînă venim noi. Ar fi minunat dacă Paul s-ar putea aranja să plece cu el.

Auzind cum era prezentat complotul său de evadare, Paul devenise mai puţin apatic şi-şi frecă mîinile.

Zilla ţipă cît o ţinu gura :

— Da ! Ai noroc ! Tu poţi să-l laşi pe George să plece, nu ai nevoie să-l păzeşti ! Bătrînul tău Georgie ! Nu se uită niciodată la altă femeie ! Nu are curajul !

— Pe dracu, n-am ! îşi apăra cu căldură Babbitt preţioasa imoralitate, cînd fu întrerupt de Paul.

Şi Paul avea ceva ameninţător. Se ridicase brusc şi se adresa calm Zillei :

— Presupun că vrei să dai de înţeles că am o mulţime de iubite !

— Da, aşa e !

— Ei bine, atunci, draga mea, deoarece doreşti neapărat să ştii... află că n-a existat o clipă în ultimii zece ani în care să nu fi avut o fetiţă drăguţă care să mă consoleze şi, atîta timp cît vei continua să fii la fel de amabilă, voi continua probabil să te înşel. Nu e greu de loc. Eşti atît de proastă !

Zilla începu să ţipe, să urle. Cuvintele nu se mai puteau desluşi din avalanşa de invective ce ieşeau din gura ei.

Subit, blîndul George F. Babbitt se transformă. Paul devenise periculos, Zilla se preschimbase într-o Furie cu şerpi pe cap în loc de păr, iar sentimentele moderate, care se potriveau cu ambianţa blocului *Revelstoke Arms*, degeneraseră în pasiuni dezlănţuite. Acum Babbitt deveni

mai grozav decît toţi. Sări în picioare. Părea foarte mare. O apucă pe Zilla de umăr. Prudenţa caracteristică a agentului de imobile dispăru, şi vocea îi deveni dură :

— M-am săturat de toate prostiile astea ! Te cunosc de douăzeci şi cinci de ani, Zill, şi nu te-am văzut niciodată scăpînd vreo ocazie ca să-ţi verşi necazurile asupra lui Paul. Tu nu eşti rea... Eşti mai rău... Eşti o proastă ! Şi vreau să-ţi spun că Paul este cel mai bun băiat din cîţi a făcut Dumnezeu vreodată. Orice om cumsecade nu poate fi decît dezgustat şi plictisit văzînd cum profiţi de faptul că eşti femeie ca să faci insinuările cele mai josnice. Dar cine dracu eşti tu ca un om ca Paul să trebuie să-ţi ceară *voie* să meargă cu mine ? Te porţi ca şi cînd ai fi regina Victoria şi Cleopatra laolaltă. Proasto ! Nu vezi cum rîde lumea de tine şi cum te dispreţuieşte ?

Zilla plîngea cu hohote :

— Niciodată, niciodată nu mi-a vorbit nimeni în felul acesta, niciodată de cînd trăiesc !

— Nu, dar aşa vorbesc oamenii în spatele tău... Întotdeauna ! Se spune că eşti o babă arţăgoasă. O babă, zău !

Fu zdrobită de acest atac neaşteptat. Avea ochii sticloşi. Plîngea. Dar Babbitt o fixa rece. Simţea că e stăpîn pe situaţie, că Paul şi doamna Babbitt îl privesc cu teamă şi respect, că numai el e în stare că rezolve conflictul.

Zilla îl imploră :

— Oh, nu se poate, nu e adevărat !

— Ba da, chiar aşa vorbesc !

— Am fost rea ! Îmi pare rău ! Am să mă omor ! Am să fac orice... of... am să... ce vrei să fac ?

Se umilea. Se delecta umilindu-se. Pentru cei cărora le place să facă scene nu există senzaţie comparabilă cu aceea de umilire profundă, melodramatică, egoistă. Babbitt îi porunci :

— Vreau să-l laşi pe Paul să plece cu mine în Maine.

— Cum pot să-l împiedic eu să plece ? Ai spus singur că sînt o proastă și că nimeni nu mă ia în seamă.

— Oho ! Știi tu foarte bine să-l reții, chiar foarte bine ! Ceea ce ai de făcut este să încetezi să tot insinuezi că, în clipa în care nu-l vezi, umblă după fuste. De fapt, chiar tu îl împingi pe calea cea rea. Ar trebui să fii mai deșteaptă...

— Oh, voi fi, zău, George, voi fi. M-am purtat rău, știu. Iartă-mă, iertați-mă cu toții...

Se bucura de propria ei umilință.

Babbitt se bucura și el. O condamnase fără menajamente și acum o iertă cu generozitate ; în drum spre casă îi explică soției :

— Îmi pare rău c-am fost nevoit s-o bruschez astfel pe Zilla, dar, desigur, era singurul mod în care puteam s-o potolesc. Cred că am pus-o cu botul pe labe !

Ea îi spuse cu o voce calmă :

— Da, te-ai purtat oribil. Ai jucat ca pe scenă ! Te-ai complăcut în rolul de om mare și bun pe care l-ai jucat !

— Zău ! Asta-i bună ! Desigur, ar fi trebuit să mă aștept că ai să fii împotriva mea ! Era și firesc să iei apărarea celor de un sex cu tine.

— Da. Sărmana Zilla, e atît de nenorocită ! Și sigur că se răzbună asupra lui Paul. N-are nimic de făcut în apartamentul ăsta atît de mic și meditează prea mult. Și era atît de drăguță și veselă, acum îi pare rău că nu mai este. Și tu ai fost cît se poate de nesuferit. Nu sînt de loc mîndră de tine sau de Paul al tău, care se laudă cu dezgustătoarele lui aventuri amoroase !

Babbitt tăcu bosumflat, și tot restul drumului pînă acasă, de-a lungul celor patru rînduri de clădiri, merse încruntat și întunecat. La poartă o lăsă singură și, trufaș și mulțumit de sine, rămase să se plimbe pe peluză.

Dintr-o dată avu o revelație : „Zău, mă întreb dacă n-o fi avînd dreptate... dacă n-o fi avînd dreptate cel puțin în parte ?“ Era probabil surmenat, și de aceea devenise anormal de sensibil ; aceasta fu una din rarele clipe din viața lui Babbitt în care se îndoi de eterna lui superioritate. Își dădu seama în treacăt de frumusețea nopții de vară și mirosi iarba umedă. Apoi își zise : „Ce-mi pasă ! S-a făcut ! Ne vom face de cap ! Și, pentru Paul, aș fi în stare să fac orice...“

2

Cu ajutorul lui Willis Ijams, membru și el la *Boosters' Club*, își cumpărară de la *Ijams Brothers*, magazinul de articole de sport, uneltele de pescuit pentru vacanța pe care aveau s-o petreacă în Maine. Babbitt, înnebunit de bucurie, dansa și turuia mereu. Îi spuse încet lui Paul :

— Spune, dragă, așa-i că-i bine ? Plăcut lucru, nu, să faci cumpărături ! Și Willis Ijams ăsta, ce om cumsecade, a coborît ca să ne servească personal ! Ia spune, toți ăștia care-și cumpără echipament ca să plece spre Marile Lacuri [1] dac-ar ști că noi plecăm direct în Maine, nu crezi c-ar face o gălbinare ?... Ia să vedem, frate Ijams... Willis, vreau să spun. Ce noroc ai ! Sîntem doi fraieri ! Tiii ! Dac-ar fi după mine, aș cumpăra toată prăvălia !

Privi cu nesaț la niște undițe cu mulinetă și la niște minunate cizme de cauciuc, înalte pînă la șolduri, la corturile cu ferestre de celuloid, la scaunele pliante și la răcitoarele portabile. Ar fi vrut să cumpere tot. Și tocmai Paul, față de care își lua întotdeauna aere de tutore, era acela care îl mai domolea.

Dar însuși Paul se entuziasmă cînd Willis Ijams, negustor nu lipsit de poezie, dar nici de diplomație, începu să le vorbească despre muște :

[1] Este vorba de lacurile Superior, Michigan, Huron, Erie și Ontario, situate la frontiera S.U.A. cu Canada (n.r.).

— Desigur că ştiţi, spuse el, ce luptă mare este între muştele artificiale şi cele naturale. Cît despre mine, sînt pentru cele artificiale. E mai sportiv.

— Aşa e! E cu mult mai sportiv! exclamă Babbitt, care habar n-avea de muşte, fie artificiale, fie naturale.

— Dacă vrei să asculţi de sfatul meu, Georgie, ia-ţi un stoc de „crepuscule palide", „trestii argintii" şi „furnici roşii". Straşnică muscă furnica roşie!

— Ai dreptate! Asta e o muscă pe cinste! se entuziasmă Babbitt.

— Da, domnule, furnica asta roşie, spuse Ijams, este o *muscă* excelentă!

— Ei, sper că domnul păstrăv nu va face nazuri cînd voi arunca în apă una din aceste furnici roşii! declară Babbitt, şi mîinile sale groase schiţară extaziat mişcarea de aruncare a momelii.

— Da, şi somonul din lacuri se repede la furnicile roşii, afirmă mister Ijams, care niciodată nu văzuse un somon prizonier într-un lac.

— Somoni, păstrăvi! Ia spune, Paule, îl vezi tu pe nenea George, gătit cu pantaloni kaki, scoţînd peşti din apă, într-o dimineaţă, aşa, cam pe la şapte? Tiii!

3

Şedeau acum în expresul de New York, fapt de necrezut, în drum spre Maine, şi, lucru şi mai de necrezut, erau singuri, fără familie. Se aflau liberi, între bărbaţi, în compartimentul de fumători al unui vagon Pullman [1].

Dincolo de ferestrele vagonului se întindea o perdea de întuneric, punctată cu auriul unor lumini rare şi tainice. Legănat de zgomotul monoton şi autoritar al roţilor, Babbitt îşi dădea seama că trenul înainta, înainta mereu. Se aplecă spre Paul şi mormăi:

— Tare e bine să pleci într-o excursie, nu-i aşa?

Micul compartiment, cu pereţi de oţel vopsit cu ocru, era ocupat în majoritate de oameni pe care Babbitt îi numea „cei mai buni băieţi din lume — băieţi cu adevărat comunicativi, sociabili". Pe bancheta cea lungă şedeau patru bărbaţi: unul gras, cu obrazul mare şi cu un aer inteligent; altul cu faţa subţire ca o lamă de cuţit, cu o pălărie de fetru pluşat verde; un al treilea, foarte tînăr, care avea un portţigaret din imitaţie de chihlimbar, şi Babbitt. În faţa lor, pe două fotolii de piele, şedeau Paul şi un personaj demodat, slab, cu o expresie şireată, cu gura încadrată de riduri. Toţi, fără excepţie, răsfoiau ziare sau reviste de publicitate comercială, revistele unor fabrici de încălţăminte, revistele unor fabrici de porţelan, şi aşteptau bucuriile conversaţiei. Discuţia fu deschisă de tînărul cu mutră de copil, care călătorea pentru prima oară cu Pullmanul.

— Ehei! spuse el mîndru, ce-am putut să petrec eu în Zenith! Dacă ştii unde să mergi, poţi să faci nişte chefuri exact ca la New York!

— Pun rămăşag c-ai făcut-o lată! Mi-am dat seama ce chefliu eşti de cînd te-ai urcat în tren! chicoti grasul.

Ceilalţi îşi puseră jos ziarele, încîntaţi.

— Ei bine, să ştiţi că nu mi-a mers rău de loc! Cred c-am văzut la Arbour lucruri de care n-aveţi habar! se lăudă tinerelul.

— Oh, nu mă îndoiesc c-ai avut după ce să te lingi pe degete, ca un drăcuşor ce eşti!

Apoi, tinerelul, care deschisese vorba, fu dat uitării, şi pasagerii se avîntară în conversaţie. Singur Paul rămase deoparte, cufundat în lectura unui roman foileton, şi nu participă la discuţie. Afară de Babbitt, toţi îl socotiră drept un snob, un sucit şi un nerod.

[1] În S.U.A., vagoanele de lux şi vagoanele-paturi se numesc Pullman, după numele inventatorului lor — *George Pullman* (1831—1897) (n.r.).

Ce anume a spus fiecare din ei nu se ştie exact, de altfel nici nu prezintă importanţă, deoarece aveau aceleaşi idei, pe care şi le exprimau cu aceeaşi suficienţă masivă şi zgomotoasă. Şi chiar dacă Babbitt nu rostea personal nici un verdict, îl aplauda din toată inima pe purtătorul de cuvînt care se ostenea să-l pronunţe.

— Fiindcă veni vorba, declară primul, la Zenith se vinde băutură, nu glumă! De altfel se vinde pretutindeni... Nu ştiu ce părere aveţi dumneavoastră despre prohibiţie, dar, aşa cum văd eu lucrurile, mi se pare că e de mare folos pentru calicimea fără voinţă, dar pentru oameni ca noi constituie o atingere adusă libertăţii individuale.

— Aşa e. Congresul n-are dreptul să impieteze asupra libertăţii individului, întări al doilea.

Din compartimentul vecin intră un călător, dar, cum toate locurile erau ocupate, rămase în picioare, fumîndu-şi ţigareta. Era un intrus: nu aparţinea „vechii lor familii" care ocupase compartimentul fumătorilor. Îl priviră cu răceală; şi după ce omul mai făcu un efort ca să pară că se simte bine, examinîndu-şi bărbia în oglindă, renunţă şi plecă fără să fi scos o vorbă.

— Tocmai mă întorc dintr-o călătorie prin Sud, spuse unul dintre membrii adunării. Afacerile nu prea merg bine acolo!

— Adevărat? Nu merg bine?

— Nu, mi s-a părut că sînt sub normal.

— Sub normal?

— Nu. N-aş putea spune că sînt normale.

Întreaga adunare încuviinţă dînd din cap şi conchise cu înţelepciune:

— De, sînt departe de a fi normale.

— De altfel, afacerile nu merg cum ar trebui să meargă nici în Vest, nici pe departe...

— E un fapt verificat. Am impresia că şi hotelurile se resimt de pe urma acestei stări de lucruri. Şi asta nu

e rău, căci hotelurile luau cîte cinci dolari pe zi, da, poate chiar şi şase sau şapte, pentru o cameră proastă, iar acum vor fi mulţumite să ia şi patru dolari, ba poate că în banii ăştia vor da şi serviciu.

— Desigur. Dar fiindcă veni vorba de hoteluri, zilele trecute am tras pentru prima oară la *Saint Francis*, la San Francisco; să ştiţi că e un hotel de prim rang!

— Ai dreptate, amice! Hotelul *Saint Francis* este foarte şic, absolut prima.

— Aşa e. Sînt de acord cu dumneata, e un local de prim rang.

— Da, dar ia spuneţi-mi, a tras vreunul dintre dumneavoastră la *Rippleton*, la Chicago? Nu vreau să-l vorbesc de rău, şi înţeleg să umfli preţurile cît poţi, dar, să ştiţi, dintre toate şandramalele care se dau drept hoteluri de lux, ăsta-i cel mai rău. Am însă de gînd să *pun mîna* pe şnapanii ăia într-o zi, le-am şi spus-o. Ştiţi cum sînt eu, de!... Poate nu ştiţi, dar eu sînt obişnuit cu confort ultramodern şi sînt dispus să plătesc preţuri rezonabile. Noaptea trecută am sosit cam tîrziu la Chicago, şi hotelul *Rippleton* e aproape de gară — nu fusesem încă niciodată acolo — şi-i spun şoferului... sînt de părere că e totdeauna bine să iei un taxi cînd soseşti tîrziu; poate să coste ceva mai mulţi bani, dar, zău, merită, mai ales dacă trebuie să te scoli devreme a doua zi dimineaţă, ca să poţi ieşi să-ţi vinzi marfa... îi spun, aşadar: „Du-mă la *Rippleton*".

Bine. Sosim acolo. Dau fuga la birou şi mă adresez portarului: „Ei, frate, ai o cameră frumoasă cu baie pentru văr'tu Bill?" Vai!! dragii mei, parcă i-aş fi propus să cumpere ciurucuri sau să lucreze de Iom Kippur[1]! Mă priveşte cu ochii lui bulbucaţi şi latră la mine: „Nu ştiu, prietene, să văd!" şi dispare în spatele tabloului pe

[1] Sărbătoare religioasă la mozaici, în care credincioşii nu lucrează şi ţin post negru (n.r.).

care se ţin evidenţele camerelor. Probabil că a telefonat la *Credit Association*[1] sau la *American Security League*[2] ca să se informeze dacă sînt un om cumsecade — căci a durat destul de mult — sau, cine ştie, poate că a tras un somn; în cele din urmă a reapărut totuşi, m-a privit de parcă prezenţa mea i-ar fi făcut rău şi mi-a zis: „Cred că pot să-ţi dau o cameră cu baie". „Foarte frumos din partea dumitale, sînt dezolat că te deranjez... Şi cam cît o să mă coste?" îl întreb eu cu o voce dulce. „Şapte dolari pe zi, prietene", spuse el.

De!... era cam tîrziu, şi, oricum cheltuiala intră în spezele de deplasare. Doamne, dacă ar fi trebuit să plătesc din buzunar, şi n-ar fi plătit firma, aş fi cutreierat străzile toată noaptea, puteţi să mă credeţi, înainte de a mă lăsa jupuit de şapte dolari la un han ordinar! Aşadar accept. Atunci portarul trezeşte un *boy* tînăr şi drăguţ, un flăcău care nu avea mai mult de şaptezeci şi nouă de ani, participase la bătălia de la Gettysburg[3] şi nici acum nu ştia că se terminase! Ăsta m-a luat drept ostaş din armata confederaţilor[4], cel puţin aşa presupun, după felul cum s-a uitat la mine, şi, ce să vă spun, acest Rip van Winkle[5] m-a condus undeva — am descoperit mai tîrziu că ei numeau asta o cameră, deşi mai întîi am crezut că era o greşeală căci am avut impresia că mă bagase

[1-2] Organizaţii specializate în asigurarea creditorilor împotriva insolvabilităţii datornicilor; în S.U.A. crearea unor asemenea organizaţii a fost determinată de numeroasele falimente provocate de crizele economice frecvente (n.r.).

[3] Una dintre cele mai sîngeroase ciocniri ale forţelor nordiste cu forţele sudiste în timpul războiului civil american (1861—1865). Bătălia a avut loc în iulie 1863 şi s-a soldat cu victoria nordiştilor (n.r.).

[4] Armata Confederaţiei Statelor Americii, creată în 1861 de cele unsprezece state sclavagiste din sudul S.U.A. (n.r.).

[5] Eroul unei povestiri a scriitorului american *Washington Irving* (1783—1859), cam leneş şi beţiv, care doarme douăzeci de ani în şir, şi cînd se trezeşte şi se întoarce acasă, constată că a fost uitat de toată lumea (n.r.).

într-o cutie de colectat bani a Armatei Salvării[1]! Asta pentru şapte dolari pe zi, sfinte Dumnezeule!

— Da, am auzit spunîndu-se că *Rippleton*-ul este destul de demodat. Cînd mă duc la Chicago, trag întotdeauna la *Blackstone* sau la *La Salle*... hoteluri de lux!

— Ia spuneţi-mi, a tras vreunul dintre voi la *Birchdale*, din Terre Haute? Cum e?

— Oh! *Birchdale* este un hotel de lux...

(Urmară douăsprezece minute de discuţii asupra stării hotelurilor din South Bend, Flint, Dayton, Tulsa, Wichita, Fort Worth, Winona, Erie, Fargo şi Moose Jaw.)

— Fiindcă vorbim despre preţuri, spuse omul cu fetrul pluşat, jucîndu-se cu dintele de elan care-i atîrna de lanţul gros al ceasului, aş vrea să ştiu de unde vine zvonul că preţul confecţiilor scade. Uitaţi-vă, de pildă, la costumul pe care-l port, şi se ciupi de pantalon... Acum patru ani am plătit pentru el patruzeci şi doi de dolari şi cincizeci de cenţi, şi atîta chiar merita. Ei bine, zilele trecute intru într-un magazin din oraşul meu natal şi cer să văd un rînd de haine, şi vînzătorul îmi scoate cîteva vechituri pe care, pe cuvîntul meu, nu le-aş fi dat nici măcar unui servitor. Din simplă curiozitate îl întreb: „Cît ceri pentru vechitura asta?" „Vechitură? spuse el. Ce vreţi să spuneţi? Este o marfă grozavă, lînă pură..." Pe dracu! Era lînă vegetală direct de la plantaţie! „E lînă pură, zice el, şi preţul este şaizeci şi şapte de dolari şi nouăzeci de cenţi." „Zău, aşa, ce vorbeşti? zic. Eu, unul, să ştii că n-am s-o cumpăr. Nu... nicidecum", zic şi ies din magazin. „I-auzi, i-am spus neveste-mi, să ştii că atîta vreme cît eşti în puteri şi mai poţi să pui cîteva petice pe pantalonul lui tăticu, ne vom lipsi şi nu vom cumpăra haine."

[1] Organizaţie religioasă şi filantropică, reacţionară, diversionistă care activează în principalele state capitaliste (n.r.).

— Foarte adevărat. Şi uitaţi-vă la gulere... de exemplu...

— Stai un minut, interveni grasul. Ce ai zis despre gulere ? Eu vînd gulere ! Vă daţi seama că mîna de lucru la gulere costă cu două sute şapte la sută mai mult...

Recunoscură cu toţii că dacă prietenul lor cel gras vindea gulere, atunci fireşte că preţul acestui articol era exact cît trebuia să fie, dar că toate celelalte articole de îmbrăcăminte erau exagerat de scumpe. Acum se admirau şi se iubeau unii pe alţii. Făcură o analiză profundă a principiilor comerţului, ajungînd la concluzia că scopul care trebuie urmărit, cînd se fabrică un plug sau o cărămidă, este ca produsul să se vîndă. Pentru ei, „eroul romantic" nu mai era cavalerul, poetul rătăcitor, *cow-boy*-ul, aviatorul şi nici tînărul şi curajosul procuror, ci directorul vînzărilor, care, pe biroul său cu cristal, avea ultimul *Analysis of Merchandising Problems*[1], al cărui titlu de nobleţe era „om cu iniţiativă" şi care, în tovărăşia tinerilor săi samurai[2], se consacra sarcinii cosmice de a face vînzare — nu de a vinde un articol anume cuiva — pur şi simplu de a face vînzare.

Paul Riesling fu stîrnit de aceste discuţii despre afaceri. Căci el nu era numai un violonist şi un soţ oarecum interesant prin nenorocirile lui, ci şi un excelent vînzător de carton asfaltat. Ascultă cu atenţie observaţiile omului gras, care vorbi despre eficacitatea publicaţiilor periodice şi a prospectelor ca metodă de a stimula pe comis-voiajori, şi apoi le prezentă şi el două-trei idei strălucite în privinţa întrebuinţării timbrelor de doi cenţi pe circulare. Dar după aceea călcă legea sfîntă a clanului „băieţilor de treabă". Începu să-şi dea aere.

Tocmai intrau într-un oraş. La periferia lui trecură prin faţa unei oţelării, ale cărei hornuri cadaverice şi ziduri

[1] Analiza problemelor de desfacere (n.t.).

[2] Membri ai castei privilegiate militariste feudale din Japonia ; aici în sensul de acoliţi (n.r.).

blindate, precum şi sinistrele convertizoare reflectau pîlpîiri roşii şi portocalii.

— Doamne, spuse Paul, ia priviţi : ce frumuseţe !

— Cred şi eu că e o frumuseţe, amice. Este uzina de oţel *Shelling-Horton* şi mi s-a spus că bătrînul John Shelling a ciupit trei milioane de dolari fabricînd muniţii în timpul războiului ! spuse cu deferenţă omul cu fetrul pluşat.

— N-am vrut să spun asta. Voiam doar să vă atrag atenţia ce frumos luminează flăcările curtea aceea plină de vechituri, făcînd-o să apară deodată din întuneric, preciză Paul.

Îl priviră uluiţi, în timp ce Babbitt le explica :

— Paul, ăsta, are un ochi extraordinar pentru tot ce e pitoresc şi original. Ar fi devenit scriitor, sau aşa ceva, dacă n-ar fi intrat în comerţul de carton asfaltat...

Paul părea enervat. (Babbitt se întreba uneori dacă Paul aprecia sinceritatea cu care îl lăuda.) Omul cu fetrul pluşat bombăni :

— Ei bine, eu, personal, gîndesc că uzina *Shelling-Horton* este murdară şi prost întreţinută. E de o dezordine nemaipomenită. Dar cred că nu există nici o lege care să te împiedice să zici că ceva e „pitoresc", dacă-ţi face plăcere !

Paul se înfundă morocănos în ziarul său şi începură să vorbească, fireşte, despre mersul trenurilor.

— La ce oră ajungem la Pittsburg ? întrebă Babbitt.

— La Pittsburg ? Cred că ajungem la... nu, asta era orarul de anul trecut... aşteaptă un pic, să vedem, am mersul trenurilor la mine.

— Mă întreb dacă n-avem întîrziere ?

— Oh, mi se pare c-o să ajungem la timp.

— Nu, nu ; la ultima staţie am avut şapte minute întîrziere.

— Zău ? Chiar şapte minute ? Doamne, şi eu credeam că sosim la timp.

— Nu, avem vreo şapte minute întîrziere.

— Da, da, adevărat... şapte minute întîrziere.

Conductorul — un negru în vestă albă, cu nasturi de alamă — intră în compartiment.

— Ce întîrziere avem, George ? întrebă grasul.

— Zău că nu ştiu, domnule. Cred că sosim la timp, spuse conductorul, strîngînd şervetele şi aşezîndu-le cu îndemînare pe suportul de deasupra chiuvetelor.

Pasagerii îl priviră încruntaţi, şi cînd ieşi, se plînseră :

— Ce-o fi cu negrii ăştia ? Niciodată nu-ţi dau un răspuns politicos.

— Adevărat. S-au schimbat, nu mai au nici un pic de respect pentru noi. Negrii de altădată erau tare cumsecade, erau la locul lor, dar aceşti tineri domni nu mai vor să fie conductori sau culegători de bumbac. Oh, nu ! vor să devină neapărat avocaţi, profesori şi Dumnezeu mai ştie ce ! Vă spun, devine o problemă destul de serioasă. Ar trebui să ne înţelegem şi să le arătăm negrilor, da, şi galbenilor care e locul lor ! Să ştiţi că eu nu am nici un fel de prejudecăţi rasiale. Sînt primul care se bucură cînd reuşeşte un negru, atîta timp cît îşi cunoaşte lungul nasului şi nu încearcă să uzurpe autoritatea legitimă şi capacitatea în afaceri a omului alb.

— Asta-i problema ! Şi mai avem ceva de făcut, spuse omul cu fetrul pluşat (al cărui nume era Koplinsky), trebuie să închidem graniţele pentru toţi străinii aceştia blestemaţi. Slavă Domnului că punem stavilă imigrării ! Trebuie să le băgăm în cap tuturor acestor *Dago* şi *Hunky* [1] că asta este ţara oamenilor albi şi că n-avem nevoie de ei. Abia după ce vom fi asimilat străinii pe care-i avem aici, în momentul de faţă, după ce îi vom fi învăţat principiile

[1] Porecle batjocoritoare aplicate în S.U.A. imigranţilor proveniţi din ţările care nu aparţin grupului anglo-saxon. Cea dintîi *(Dago)* este folosită pentru a desemna imigranţii de origine spaniolă, portugheză sau italiană, cea de-a doua *(Hunky)*, pe cei de origină maghiară şi slavă (n.r.).

americanismului şi vom face din ei oameni ca toţi oamenii, abia atunci, poate, vom lăsa să mai intre cîţiva.

— Cred şi eu. Aşa este ! se raliară ceilalţi, după care atacară subiecte mai puţin grave.

Trecură repede în revistă preţurile automobilelor, costul cauciucurilor pe kilometru parcurs, mişcarea cursului acţiunilor petrolifere, perspectivele recoltei de grîu în Dakota.

Dar grasul se impacientase. Călătorise mult în lung şi în lat şi nu-şi făcea nici un fel de iluzii. Afirmase mai înainte că era „un bătrîn călit". Se aplecă spre ei şi, cu un aer mucalit, le spuse :

— Ce dracu, băieţi, să lăsăm deoparte mofturile, să trecem la anecdote !

Deveniră foarte exuberanţi şi foarte intimi.

Paul şi tinerelul dispărură. Ceilalţi se întinseră pe banchete, îşi desfăcură nasturii de la veste, puseră picioarele pe scaune, apropiară scuipătoarele impozante de alamă şi traseră perdeaua verde pentru a se izola de misterele nopţii. După fiecare rafală de hohote de rîs, îi auzeai strigînd :

— Aţi auzit-o vreodată pe aia cu...

Babbitt era expansiv şi se simţea bărbat. Cînd trenul se opri la o staţie importantă, cei patru bărbaţi se plimbară în sus şi în jos pe peronul de ciment, sub vastul acoperiş afumat care semăna cu un cer pe timp de furtună, pe sub podeţele pentru pietoni, pe lîngă lăzile cu raţe şi hălcile de carne de vită, în taina unui oraş necunoscut. Mergeau toţi în rînd, ca nişte vechi prieteni, şi erau foarte mulţumiţi. Cînd răsună prelungul : „Poftiţi în vagoa-a-a-ne !" ca o chemare în munţi, pe înserat, se întoarseră grăbiţi în compartimentul pentru fumători şi, pînă la orele două din noapte, continuară să povestească anecdote cu ochii înlăcrimaţi de rîs şi de fum. La despărţire, îşi dădură mîna, chicotind :

— A fost o şedinţă grandioasă. Păcat că trebuie să ne despărţim. Mi-a făcut mare plăcere.

Babbitt zăcea treaz în cuşeta îngustă şi înfierbîntată ca un cavou a vagonului Pullman, rîzînd la amintirea cupletului despre doamna care dorea să-şi facă de cap, spus de domnul cel gras. Ridică perdeaua; stătea culcat, cu braţul său moale şi gros sub cap, pe perna subţire şi urmărea defilarea siluetelor de arbori şi a felinarelor, care semănau cu nişte semne de exclamaţie. Era extrem de fericit.

CAPITOLUL XI

1

Aveau patru ore pe care le puteau petrece la New York între cele două trenuri. Singurul lucru pe care Babbitt dorea să-l vadă aici era hotelul *Pennsylvania*, construit după ultima sa călătorie. Se uită lung în sus şi murmură:

— Două mii două sute de camere şi două mii două sute de băi! Asta bate toate recordurile din lume! Doamne, încasările trebuie să se cifreze la vreo... Să vedem... Presupunînd că preţul camerelor ar fi între patru şi opt dolari pe zi, şi probabil că sînt şi camere cu zece dolari şi chiar... De patru ori două mii două sute... să spunem de şase ori două mii două sute, în fine, în orice caz, cu încasările restaurantului şi cu toate celelalte, trebuie să scoată pe sezon între opt şi cincisprezece mii de dolari pe zi. În fiecare zi! Nici n-am crezut că am să văd aşa ceva! Ce oraş! E drept că locuitorul mijlociu din Zenith are mai multă iniţiativă personală decît au şmecherii de aici, dar trebuie să ne închinăm în faţa New Yorkului. Da, este oraşul oraşelor... cel puţin din unele puncte de vedere. Ei, Paulsky, cred că am văzut tot ce e vrednic de văzut! Cum să omorîm restul timpului? Să mergem la cinema?

Paul însă prefera să vadă un transatlantic:

— Mi-am dorit întotdeauna să plec în Europa, şi să mă bată Dumnezeu dacă într-o zi, înainte de a trece pe lumea cealaltă, n-o să mă îmbarc! oftă el.

De pe cheiul de pe North River priviră pupa „Aquitaniei“, cu coşurile şi antenele ei de radio-telegrafie care se înălţau deasupra docurilor.

— Pe Dumnezeul meu, exclamă Babbitt, n-ar fi chiar aşa de rău dacă ne-am duce puţin în Anglia, să ne zgîim la toate ruinele alea şi să vedem locul unde s-a născut Shakespeare! Şi apoi, ia gîndeşte-te, să poţi comanda ceva de băut oricînd pofteşti. Să te aşezi pur şi simplu la un bar şi să strigi: „Dă-mi un *cocktail*, naiba s-o ia de poliţie!“ N-ar fi rău de loc. Ce-ai vrea tu să vezi acolo, Paulibus?

Paul nu răspunse. Babbitt se întoarse spre el. Paul stătea cu pumnii strînşi, cu capul plecat, fixînd transatlanticul cu un fel de spaimă. Pe scîndurile inundate de soare ale debarcaderului, trupul său firav părea slab ca trupul unui copil.

Îl întrebă din nou:

— Cam ce te-ar tenta dincolo, Paul?

Cu privirea posomorîtă îndreptată spre transatlantic şi respirînd din greu, Paul suspină:

— Of, Doamne! Şi, în timp ce Babbitt îl privea îngrijorat, adăugă sec: Hai să ieşim de-aici... şi coborî grăbit spre chei, fără a mai privi înapoi.

„Curios, îşi spuse Babbitt. După toate aparenţele, băiatul nici n-a ţinut să vadă vapoarele. Crezusem că-l vor interesa!“

2

Deşi se bucurase făcînd reflecţii înţelepte în privinţa cailor-putere ai locomotivei, în timp ce trenul lor se căţăra pe panta munţilor din Maine, şi cu toate că de sus privise în jos şoseaua care strălucea în vale printre pini, deşi exclamase: „Ei, asta-i bună!" cînd constatase că terminusul liniei, gara Katadumcook, era un vechi vagon de marfă, Babbitt nu gustă adevărata destindere decît atunci cînd pe micul debarcader de pe marginea lacului Sunasquam au aşteptat vaporaşul hotelului. O plută trecu în josul lacului, şi între debarcader şi buşteni apa era transparentă, uşoară şi strălucea de mulţimea peştişorilor. Un ghid, cu o pălărie de fetru negru, cu muşte pentru păstrăvi înfipte în panglica pălăriei, cu cămaşă de flanelă de un albastru foarte ţipător, şedea pe un trunchi şi cioplea o bucată de lemn fără a scoate o vorbă. Un cîine, un adevărat cîine de ţară, negru şi cenuşiu, un cîine sătul de libertate şi de meditaţie, se scărpina, mîrîia, întins lîngă el. Lumina orbitoare a soarelui se scălda în undele strălucitoare şi mîngîia ramurile galbene-aurii ale brazilor de balsam, mestecenii argintii şi ferigile tropicale, iar, de cealaltă parte a lacului, îşi răspîndea arşiţa pe umerii puternici ai munţilor. Peste toate domnea o pace binecuvîntată.

Tăcuţi, şedeau la marginea debarcaderului, legănîndu-şi picioarele deasupra apei. Nesfîrşita pace a locului pătrundea pînă în adîncul sufletului lui Babbitt, care spuse în şoaptă:

— Mi-ar place să stau aici pînă la sfîrşitul vieţii mele, să cioplesc un beţişor şi să tot stau. Să nu mai aud niciodată o maşină de scris, sau pe Stan Graff făcînd pe nebunul la telefon, sau pe Rone şi pe Ted certîndu-se. Să tot stau, o Doamne!

Îşi bătu uşor prietenul pe umăr:

— Ei, cum ţi se pare, Adormilă?

— O, tare-i bine, Georgie! Asta te face, să te gîndeşti la veşnicie.

În sfîrşit îl înţelese şi Babbitt o dată.

3

Şalupa lor coti; la capătul lacului, la poalele unui munte, zăriră cabana centrală, unde era sala de mese, şi, împrejur, pavilioanele, din bîrne groase, care serveau drept dormitoare. Debarcară şi fură supuşi privirilor critice ale obişnuiţilor hotelului, care sosiseră cu o săptămînă înainte. Ajunşi în pavilionul lor, cu căminul imens de piatră, se grăbiră să se schimbe, îmbrăcînd, cum zicea Babbitt, „adevăratele straie bărbăteşti". Reapărură, Paul într-un costum vechi, cenuşiu, cu o cămaşă albă, moale, Babbitt în cămaşă kaki, cu pantaloni largi, foarte largi, tot kaki. Ochelarii lui fără ramă aminteau de birourile centrelor comerciale, iar faţa sa nu era arsă de soare, ci trandafirie, ca la oraş. Făcea o notă discordantă în acest peisaj. Totuşi, se lovi peste coapse cu o mulţumire nemărginită şi exclamă:

— Iată ce se cheamă să te simţi ca acasă, nu-i aşa?!

Stăteau acum pe debarcader în faţa hotelului. Făcîndu-i cu ochiul lui Paul, Babbitt scoase din buzunarul de la spate o bucată de tutun de mestecat, articol interzis în casa Babbitt. Muşcă o bucăţică, vesel, dînd din cap şi trăgînd cu dinţii.

— Um! Um! Ce mult mi-a lipsit o gură de tutun de-ăsta! Vrei şi tu?

Se priviră unul pe altul cu un rînjet de complicitate. Paul luă bucata şi muşcă din ea. Şedeau locului nemişcaţi, dînd din fălci. Din cînd în cînd scuipau solemn,

unul după celălalt, în apa liniştită. Se întindeau cu voluptate, cu braţele ridicate şi cu spinarea arcuită. De dincolo de munţi ajunse pînă la ei zvonul unui tren care gîfîia în depărtare. Un păstrăv sări din apă, căzînd apoi într-un cerc de argint. Amîndoi oftară.

4

Mai aveau o săptămînă întreagă pînă la sosirea familiilor. În fiecare seară îşi propuneau ca a doua zi să se scoale devreme, pentru a ieşi la pescuit înaintea micului dejun. Şi în fiecare dimineaţă rămîneau în pat pînă suna clopotul pentru micul dejun, încîntaţi că prea vrednicele lor soţii nu se aflau acolo ca să-i trezească. Dimineţile erau reci şi li se părea grozav de plăcută căldura sobei în timp ce se îmbrăcau.

Paul era de o curăţenie dezolantă, dar Babbitt se complăcea în murdăria primitivilor, nebărbierindu-se decît atunci cînd îi venea poftă şi preţuind fiecare pată de grăsime şi fiecare solz de peşte ce se lipea de pantalonii săi kaki, noi-nouţi.

Dimineţile pescuiau, fără prea mare entuziasm, sau băteau potecile întunecoase şi umede, printre ferigi imense călcînd pe covorul de muşchi presărat cu campanule roşii. Dormeau toată după-amiaza, apoi jucau poker cu călăuzele pînă la miezul nopţii. Călăuzele priveau jocul ca o treabă importantă : nu prea pălăvrăgeau şi amestecau cărţile unsuroase cu o îndemînare impresionantă, ba chiar alarmantă pentru „turişti", iar Joe Paradise, regele călăuzelor din partea locului, îi împungea sarcastic pe cei care opreau jocul, măcar şi o clipă, pentru a se scărpina după ceafă.

La miezul nopţii, cînd Paul şi cu el bîjbîiau prin iarba umedă şi parfumată şi se împiedicau de cioturile

de pin pînă să ajungă la pavilionul lor, Babbitt se bucura că nu va fi nevoit să-i explice nevestei unde-şi petrecuse seara.

Nu prea vorbeau. Se dezobişnuiseră de locvacitatea nervoasă şi de dogmatismul practicat la *Athletic Club* din Zenith. Iar cînd totuşi vorbeau, conversaţia lor avea nota de intimitate naivă a discuţiilor dintre liceeni. Pătrunseră o dată cu barca pe rîul Sunasquam, cu malurile străjuite de tufişuri de cununiţă cu frunze de un verde-închis. Soarele dogorea, dar la umbră domnea o pace ce te îmbia la somn, iar apa era aurie şi ondulată. Babbitt îşi trecu mîna prin unda rece şi spuse, dus pe gînduri :

— Nici n-am visat că vom veni împreună în Maine !

— Nu, n-am realizat niciodată nimic din ce ne-am dorit. Credeam că voi trăi în Germania cu familia bunicului meu şi că voi studia vioara.

— Aşa e. Îţi aminteşti cum îmi doream să devin avocat şi să intru în politică ? Mai sînt şi azi convins că aş fi reuşit. Am papagal... în orice caz, am cap şi reuşesc să îndrug ceva despre orice subiect, şi asta-i esenţialul în politică. Să fiu al naibii, Ted va urma dreptul, chiar dacă eu n-am putut ! Cred, totuşi, că altfel m-am descurcat bine. Myra e o soţie bună. Şi Zilla cred că are intenţii bune, Paulibus.

— Da. De cînd sîntem aici, mă gîndesc la fel de fel de metode ca să nu se mai plictisească. Am impresia că acum, după ce ne-am odihnit bine, viaţa noastră are să se schimbe şi că ne putem întoarce pentru a începe de la capăt altfel.

— Asta sper şi eu, dragă ! Apoi adăugă, timid : Spune-mi, aşa-i că a fost grozav de bine să stăm aşa amîndoi, să ne plimbăm, să mai jucăm un poker şi să trăim cum se cuvine, ce zici, măi hoţule ? !

— Tu ştii ce înseamnă pentru mine asta, Georgie ; mi-a salvat viaţa.

Ruşinea de a fi emoţionaţi îi copleşi ; de aceea, ca să-şi dovedească că erau bărbaţi în toată firea, porniră să-njure zdravăn ; apoi, într-o reculegere duioasă, Babbitt începu să fluiere, iar Paul să fredoneze, şi vîsliră înapoi spre hotel.

5

Cu toate că Paul păruse cel surmenat, iar Babbitt fratele mai mare care-l dădăcea, Paul îşi regăsi seninătatea şi antrenul, în timp ce Babbitt devenea tot mai iritabil. Fiecare zi scotea la lumină alte straturi de oboseală acumulată. La început făcuse pe bufonul faţă de Paul, căutînd să-l distreze ; către sfîrşitul săptămînii, însă, Paul devenise bona, iar Babbitt primea atenţiile lui cu resemnarea pe care o ai de obicei în faţa unei infirmiere răbdătoare.

În ajunul zilei cînd trebuiau să le sosească familiile, sezonistele ce locuiau la hotel le chicotiră :

— Vai, ce drăguţ ! Trebuie să fiţi atît de emoţionaţi !

Şi convenienţele îi obligară pe cei doi bărbaţi să pară emoţionaţi. Dar se culcară devreme şi foarte morocănoşi.

Imediat ce sosi, Myra le spuse :

— Să ştiţi că dorim să vă continuaţi vacanţa ca şi cum noi nici n-am fi aici.

În prima seară, Babbitt rămase să joace poker cu călăuzele, şi ea îi spuse glumind veselă, cu îngăduinţă :

— Măi, ce te-ai mai stricat !

A doua seară însă mormăi din somn :

— Doamne sfinte, ai de gînd să întîrzii chiar în fiecare noapte ?

A treia seară nu mai jucă poker.

Se simţea obosit pînă în măduva oaselor.

— Asta-i curios ! se văicări el. Vacanţa nu pare să-mi fi făcut nici un fel de bine ! Paul zburdă ca un mînz, dar

mă jur că eu mă simt mai extenuat şi mai nervos decît eram înainte de a veni aici.

Urmau să stea trei săptămîni în Maine. La sfîrşitul celei de-a doua începu să-şi regăsească calmul şi energia. Plănui să facă o ascensiune pe muntele Sachem şi să petreacă o noapte în cort la Box Car Pond. Se simţea slăbit, dar totuşi voios, de parcă şi-ar fi curăţit vinele de otrava activităţii, umplîndu-le cu sînge sănătos.

Încetă să se mai sinchisească de Ted, care se îndrăgostise de-o chelneriţă (a şaptea aventură „tragică" a băiatului în anul acela) ; se juca de-a prinselea cu Ted şi-l învăţă cu mîndrie să arunce lingura în apele liniştite, umbrite de brazi, ale eleşteului Skowtuit Pond.

În ultima zi oftă :

— La dracu, tocmai acum începe să-mi priască vacanţa. Dar, în orice caz, mă simt mult mai bine. Voi avea un an strălucit ! S-ar putea să fiu ales preşedinte al comitetului agenţilor imobiliari, în locul escrocului de modă veche care e Chan Mott.

La întoarcere, ori de cîte ori intra în compartimentul fumătorilor, avea remuşcări că-şi părăsise soţia şi era furios dîndu-şi seama că ea tocmai la asta se aştepta, dar de fiecare dată se consola, zicîndu-şi : „O, are să fie un an strălucit, un an splendid !"

CAPITOLUL XII

1

Tot timpul drumului spre casă Babbitt avu convingerea că devenise alt om. Îşi regăsise seninătatea. Nu avea să se mai gîndească mereu la afaceri. Avea să se

preocupe de „alte lucruri“ : de teatru, de politică, de cărţi. Şi deodată, în momentul cînd stingea o ţigară groasă de foi, se hotărî să se lase de fumat.

Născoci o metodă nouă, perfectă. Nu avea să mai cumpere tutun ; va fi obligat să împrumute ; fireşte că-i va fi ruşine să cerşească ţigări prea des. Într-un acces de energie, zvîrli tabachera pe fereastra compartimentului de fumători. Se întoarse lîngă soţie şi, fără nici un motiv, fu amabil cu ea. Plin de admiraţie pentru propria lui virtute, decretă : „E simplu. E doar o problemă de voinţă.“ Începu să citească, într-o revistă, un roman foileton ştiinţifico-poliţist. După zece mile simţi că vrea să fumeze. Îşi piti capul, ca o broască ţestoasă care se ascunde în carapacea ei, dar nu-şi găsi liniştea şi sări două pagini din roman fără ca să-şi dea seama. După alte cinci mile, sări în sus şi-l căută pe conductor :

— Hei, George, ai o...

Omul îl privi cu răbdare.

— Ai un mers al trenurilor ? îşi termină Babbitt întrebarea.

La staţia următoare coborî şi-şi cumpără o ţigară de foi. Deoarece avea să fie ultima pînă la Zenith, o fumă pînă îşi arse degetele.

După patru zile îşi aminti că hotărîse să se lase de fumat, dar era prea absorbit cu rezolvarea corespondenţei, care se adunase la birou în lipsa lui, ca să nu uite din nou.

2

Chibzui că *base-ball*-ul ar putea fi o recreaţie excelentă : „N-are nici un rost să muncesc pînă la abrutizare. Voi merge să joc de trei ori pe săptămînă. Afară de asta, ar trebui să încurajez echipa noastră.“

Într-adevăr, se duse să încurajeze echipa şi să contribuie la gloria Zenithului, strigînd : „Haideţi, băieţi !“ şi „Ruşine !“ Îndeplinea acest ritual cu scrupulozitate. Purta o batistă în jurul gulerului ; transpira ; deschidea gura mare, se strîmba, rînjea şi bea citronadă din sticlă. Timp de opt zile respectă fără greş hotărîrea de a se duce la *base-ball* de trei ori pe săptămînă. Apoi ajunse la un compromis, mulţumindu-se să urmărească rezultatele pe tabela din faţa redacţiei lui *Advocate Times*. Se înghesuia în mijlocul mulţimii transpirate, iar în momentul cînd un băiat afişa sus pe platformă performanţele lui Big Bill Bostwick, Babbitt se adresa unor necunoscuţi, spunîndu-le .

— Nu-i rău ! Bună treabă !

Apoi se întorcea grăbit la birou.

Era sincer convins că adoră *base-ball*-ul. E drept însă că de vreo douăzeci şi cinci de ani nu mai practicase acest sport decît poate o dată ca fundaş cu Ted (foarte tacticos şi numai timp de zece minute). Dar jocul acesta era o tradiţie a tribului său ; ajuta la canalizarea instinctelor ucigaşe şi năzuinţelor pe care Babbitt le numea „patriotism“ şi „dragoste pentru sport“.

Pe măsură ce se apropia de birou, mergea din ce în ce mai iute, bombănind : „Trebuie să mă grăbesc !“ În jurul său oraşul se grăbea pentru plăcerea de a se grăbi. În puhoiul de vehicule grăbite, oameni în maşini se grăbeau să se întreacă unii pe alţii. Alţii se grăbeau să prindă troleibusul, deşi ştiau prea bine că vine altul peste un minut, şi săreau din troleibus pentru a traversa strada în goană şi pentru a se năpusti în clădiri şi în ascensoare ultrarapide. În barurile lactovegetariene alţi oameni se grăbeau să înfulece mîncarea gătită de bucătari grăbiţi. Intrau la bărbier, spunînd sec : „Dă-mi numai o dată cu briciul. Mă grăbesc.“ În birouri funcţionarii se grăbeau să scape cît mai iute de vizitatori, birourile lor fiind decorate cu pancarte pe care scria :

„Azi e ziua mea cea mai ocupată“ sau : „Domnul a făcut lumea în şase zile. Poţi să spui tot ce ai de spus în şase minute.“ Oameni care cîştigaseră cinci mii de dolari cu doi ani în urmă, şi zece mii anul trecut, îşi uzau nervii şi-şi storceau creierii cum să facă pentru ca anul acesta să cîştige douăzeci. Iar cei care căzuseră istoviţi după realizarea unui cîştig de douăzeci de mii de dolari se grăbeau să nu piardă trenul ca să petreacă iute vacanţa recomandată de vreun medic grăbit.

Strecurîndu-se printre aceşti oameni grăbiţi, Babbitt se grăbea şi el să ajungă la birou, ca să şadă fără a avea prea multă treabă afară de aceea de a veghea ca funcţionarii săi să aibă şi ei aerul că se grăbesc.

3

În fiecare sîmbătă după-amiază pornea grăbit afară din oraş la *Country Club*-ul său, unde se grăbea să dea ocol terenului de golf ca să se mai odihnească de toată graba din timpul săptămînii.

La Zenith era tot atît de necesar ca un „om care a reuşit“ să fie membru al unui *Country Club*, precum era necesar să poarte un guler de olandă. Babbitt aparţinea clubului *Outing Golf and Country Club*, care poseda o vilă plăcută, acoperită cu şindrilă cenuşie, cu o verandă mare, situată pe faleza semănată cu margarete, dominînd lacul Kennepoose. Mai exista şi un alt club : *Tonawanda Country Club*, iar din el făceau parte Charles McKelvey, Horace Updike şi ceilalţi bogătaşi care nu dejunau la *Athletic Club*, ci la *Union Club*. Babbitt spunea adeseori : „Pentru nimic în lume nu m-aş înscrie la *Tonawanda*, nici dac-aş avea de aruncat cei o sută optzeci de dolari pentru taxa de înscriere. La noi, avem un buchet de oameni cu adevărat cumsecade şi cele mai frumoase femeiuşti din oraş, care înţeleg o glumă la fel

de bine ca şi bărbaţii, dar la *Tonawanda* nu sînt decît parveniţi, înţoliţi după ultima modă de la New York, care beau ceai ! Prea au un spirit de gaşcă. Nu, nu m-aş înscrie la *Tonawanda* nici dacă... Nici măcar pe gratis !“

După ce juca patru sau cinci „găuri“ de golf, începea să se mai destindă puţin ; inima sa intoxicată cu tutun bătea mai normal, şi vocea recăpăta accentul domol al celor o sută de generaţii de strămoşi ţărani.

4

Domnul şi doamna Babbitt, împreună cu Tinka, se duceau la cinema cel puţin o dată pe săptămînă. Cinematograful lor favorit era *The Chateau*. Acesta putea cuprinde trei mii de spectatori şi avea o orchestră compusă din cincizeci de muzicanţi, care cîntau potpuriuri din opere şi suite avînd drept temă „O zi la fermă“ sau „Alarmă pentru incendiu“. În rotonda de piatră, decorată în pseudotapiserii din evul mediu şi mobilată cu fotolii tapisate în catifea cu coroane de fir, erau coloane aurite, împodobite cu lotuşi, pe care stăteau cocoţaţi papagali. Babbitt îşi manifesta admiraţia faţă de această sală, exclamînd : „Tii, al dracului !“ şi : „Ehei, trebuie să umbli mult ca să vezi aşa ceva !“ Cînd privea miile de capete, care, în semiîntuneric, arătau ca o cîmpie cenuşie, cînd simţea mirosul hainelor elegante, al parfumurilor discrete şi al gumei de mestecat, avea aceeaşi senzaţie ca atunci cînd vezi pentru prima oară un munte şi-ţi dai seama cît pămînt şi cîtă stîncă fac un munte.

Îi plăceau trei genuri de filme : cele cu fete frumoase, care intră în apă cu picioarele goale ; cele cu poliţişti şi cu *cow-boy* în care se aud multe împuşcături şi cele cu oameni graşi, comici, care mănîncă macaroane. Chicotea sentimental, cu ochii umeziţi de lacrimi, cînd vedea

completări cu căţeluşi, pisicuţe sau copilaşi rotofei; plîngea cînd vedea oameni pe patul de moarte şi de mila bătrînelor mame ce răbdau în cocioabe ipotecate. Doamna Babbitt prefera filmele în care tinere frumoase, în toalete elegante, se plimbau în decoruri presupuse a reprezenta saloanele magnaţilor din New York. Tinka însă prefera, sau cel puţin se credea că preferă, ceea ce îi spuneau părinţii că este frumos.

Toate recreaţiile sale — *base-ball*-ul, golful, cinematograful, bridgeul, cursele cu maşina, conversaţiile lungi cu Paul la *Athletic Club* sau la *Good Red Beef* şi la *Old English Chop House* — îi erau foarte necesare lui Babbitt, căci intra într-un an de activitate frenetică fără precedent.

CAPITOLUL XIII

1

Babbitt avu posibilitatea să ia cuvîntul în faţa adunării A.O.A.I. numai datorită unei întîmplări.

A.O.A.I.-ul, cum îl numeau membrii cu acea universală slăbiciune pentru iniţiale misterioase şi impozante, era Asociaţia oficială a agenţiilor imobiliare, asociaţia agenţilor şi a misiţilor de imobile. Aceasta trebuia să-şi ţină adunarea anuală în oraşul Monarch, cel mai temut rival al Zenithului dintre toate oraşele din cuprinsul statului. Babbitt era unul dintre delegaţi, celălalt fiind Cecil Rountree, pe care Babbitt îl admira pentru speculaţiile sale dubioase, detestîndu-l pentru situaţia sa socială şi pentru că era invitat la cele mai distinse recepţii de la

Royal Ridge. Rountree era preşedintele comitetului de organizare.

Babbitt îi spuse bombănind:

— Mă scîrbeşte faptul că toţi doctorii, profesorii şi predicatorii îşi dau aere pentru că sînt „liber-profesionişti". Un bun agent de imobile trebuie să aibă mult mai multe cunoştinţe şi mai mult rafinament decît oricare din ei.

— Ai dreptate! Ia spune: de ce n-ai scrie un memoriu despre treaba asta, pe care să-l citeşti în faţa A.O.A.I.-ului?

— Dac-aş şti că este util pentru ordinea de zi... Să vă spun cum văd lucrurile: În primul rînd, ar trebui să insistăm ca lumea să ne numească „agenţi de imobile", şi nicidecum „misiţi de imobile". Sună mai bine... sună a profesie adevărată. În al doilea rînd, vă întreb prin ce se distinge o profesie liberă de o simplă meserie, de un comerţ sau de o ocupaţie oarecare? Ce este oare o profesie liberă? E simplu: profesia implică un apostolat, îndemînare, pregătire şi cunoştinţe, toate astea la un loc! În vreme ce acei care nu se gîndesc decît la gologani nu se sinchisesc niciodată de binele semenilor lor şi aşa mai departe. În calitate de profesionist...

— Cam aşa e! Este exact! Absolut convingător! Redactează o comunicare, spuse Rountree, depărtîndu-se grăbit.

2

Deşi obişnuit cu munca literară necesară pentru reclame şi corespondenţă, Babbitt se simţi intimidat, seara, în faţa sarcinii de a scrie o comunicare, a cărei citire trebuia să dureze zece minute.

Deschise un caiet nou de şcolar, de cincisprezece cenţi, şi-l aşeză pe masa pliantă de lucru a soţiei sale, pe care

o mutase în *living-room* în vederea acestui eveniment. Toţi ai casei fuseseră preveniţi să nu facă nici un zgomot. Verona şi Ted fură rugaţi să o şteargă, iar Tinkăi îi spusese ameninţător :

— Dacă aud un singur cuvinţel, dacă strigi o singură dată... după un pahar cu apă... Mai bine abţine-te, asta-i tot ce pot să-ţi spun !

Doamna Babbitt şedea la pian ; cosea la o cămaşă de noapte şi îl privea cu respect pe Babbitt cum scria la masa de lucru care scîrţîia şi se legăna în ritmul scrisului său.

Cînd se ridică, transpirat şi nervos, cu gîtlejul ars de atîtea ţigarete, soţia îi spuse, minunîndu-se :

— Nu înţeleg cum poţi să şezi aşa şi să scoţi atîtea lucruri din capul tău !

— De !... Antrenamentul pe care-l dobîndeşte imaginaţia constructivă în viaţa de afaceri modernă !

Scrisese şapte pagini, din care prima arăta cam aşa :

1(1) O profesie
(2) Nu o simplă meserie
~~(3) Îndemînare și viziune~~
(3) Să fie denumiți
"agenți de imobile"
și nu "misiți de imobile"
ooo GFB Imobbb

Următoarele şase pagini nu se deosebeau de prima.

O săptămînă întreagă se plimbă cu un aer important. În fiecare dimineaţă, în timp ce se îmbrăca, perora :

— Te-ai gîndit vreodată, Myra, că mai înainte ca un oraş să poată avea clădiri, să poată înflori, şi aşa

mai departe, a fost nevoie de un agent de imobile ca să vîndă terenurile ? De la el izvorăşte civilizaţia. Ţi-ai dat vreodată seama de asta ?

La *Athletic Club* lua oamenii deoparte, cu de-a sila, pentru a-i întreba :

— Ia spune-mi, dacă ai avea de ţinut o cuvîntare la un mare congres, ai începe cu nişte anecdote, sau le-ai strecura în corpul cuvîntării ?

Îi ceru lui Howard Littlefield să-i facă rost de „o serie de statistici despre vînzările de imobile, ceva bun şi impresionant", şi Littlefield îi furniză ceva extraordinar de bun şi de impresionant.

Dar de cele mai multe ori Babbitt i se adresa lui T. Cholmondeley Frink. În fiecare zi la prînz îl prindea la club şi îi zicea, în timp ce Frink îl privea plictisit şi evaziv :

— Spune, Chum, tu, care eşti un as în probleme de stil, cum ai scrie fraza asta, uite aici, în manuscrisul meu... în manuscris... unde dracu o fi ? A, da, aici. Ai spune : „Nu ar trebui numai să gîndim..." sau mai bine : „Nu trebuie să gîndim numai ?"... Sau poate ar fi mai bine...

Într-o seară, cînd soţia sa era plecată de acasă şi n-avea pe cine să impresioneze, Babbitt uită de stil, de topică şi de celelalte taine ale scrisului şi mîzgăli ceea ce gîndea el într-adevăr despre afacerile imobiliare şi despre sine însuşi şi se trezi că-şi scrisese comunicarea. Cînd o citi soţiei, ea fu profund emoţionată :

— Vai, dragul meu, e minunat, e admirabil scrisă, clar şi interesant şi plin de idei strălucite ! Zău... e pur şi simplu minunată !

În ziua următoare îl înghesui pe Chum Frink într-un colţ şi îi spuse triumfător :

— Uite, dragă, am terminat de scris aseară ! I-am dat drumul ! Îmi închipuiam că voi, scriitorii, aveţi o treabă grea de făcut, dar, Doamne... e un joc de copii !

O duceţi bine ; cred şi eu că umflaţi uşor banii ! Într-o bună zi, cînd va fi să mă retrag, cred c-am să mă apuc şi eu de scris, şi-am să vă arăt eu, fraţilor, cum se face treaba ! Îmi spuneam eu întotdeauna că aş putea scrie lucruri mai interesante, cu mai multă originalitate şi viaţă decît tot ce s-a tipărit ! Ei bine, acum sînt al dracului de sigur că o pot face !

Bătu comunicarea în patru exemplare, cu un titlu roşu splendid, le dădu la legat în coperte de hîrtie de Manilla albastră, din care unul îl oferi, graţios, lui Ira Runyon, directorul lui *Advocate Times*, care declară că da, era într-adevăr fericit că i-a dat şi lui o copie şi că, de îndată ce va avea timp, o va citi.

Doamna Babbitt nu putu să-l însoţească la Monarch. Avea o şedinţă la clubul femeilor. Babbitt declară că regretă foarte mult.

3

Afară de cei cinci delegaţi oficiali la adunare — Babbitt, Rountree, W. A. Rogers, Alvin Thayer şi Elbert Wing — mai erau cincizeci de delegaţi neoficiali, majoritatea cu soţiile lor.

Se întîlniră la *Union Station* pentru a lua trenul care trecea la miezul nopţii spre Monarch. Toţi, afară de Cecil Rountree, care era atît de snob încît nu purta niciodată insigne, purtau cu ostentaţie cîte o insignă de celuloid, de mărimea unui dolar, cu inscripţia : „Sîntem cu Zenithul !" Delegaţii oficiali, cu panglicile lor roşii cu argint, erau impresionanţi. Băieţaşul lui Lumsen, Willy, ţinea în mînă un steag cu ciucuri, cu inscripţia : „Zenith, oraşul energiei, al elanului, al eleganţei şi al belşugului — un milion de locuitori în 1935". La gară,

delegaţii, care veniseră nu în taxiuri, ci cu automobile proprii, conduse de fiul mai mare sau de vărul Fred, trecură prin sala de aşteptare, formînd un cortegiu improvizat.

Era o sală nouă, enormă, sprijinită pe piloni de marmură, cu fresce reprezentînd explorarea văii rîului Chaloosa de către părintele Emile Fauthoux în anul 1740. Băncile din sala de aşteptare erau făcute din tăblii grele de mahon ; chioşcul de ziare era îmbrăcat în marmură şi avea grilaj de alamă. Urmînd steagul lui Willy Lumsen, delegaţii defilară prin sala vastă şi răsunătoare — bărbaţii agitîndu-şi ţigările de foi, femeile exhibîndu-şi rochiile noi şi colierele, cîntînd în cor versurile scrise de Chum Frink pe melodia cîntecului *Auld Lang Syne* [1], versuri care erau imnul oraşului :

Oraş bătrîn, Zenith,
Părinte mult iubit,
Oriunde-am fi şi-am sta,
Vom celebra voioşi,
Slăvind, toţi, bucuroşi
Prosperitatea ta.

Warren Whitby, remizierul, care se pricepea să improvizeze versuri pentru banchete şi onomastici, adăugase imnului oraşului, scris de Frink, cîteva versuri compuse anume pentru adunarea agenţilor de imobile :

Deci iată c-am venit
Cu toţii din Zenith
Oraş îmbelşugat.
Imobil, de-orice fel,
Noi vindem frumuşel
Prompt, sigur, garantat.

---

[1] *E mult de-atunci* — titlul unui cîntec popular scoţian (în limba scoţiană) (n.r.).

Babbitt avu un acces de patriotism. Sări pe o bancă și strigă mulțimii din sala de așteptare:

— Ce mai face Zenithul ?

— Straşnic !

— Care-i cel mai bun şi mai frumos oraş din S.U.A. ?

— Zeeeee-nithul !

Oamenii sărmani, care aşteptau trenul de miezul nopţii — italience înfăşurate în şaluri, bătrîni istoviţi, cu ghete rupte, haimanale în haine odinioară elegante, dar acum decolorate şi mototolite — îl priviră uimiţi, dar fără invidie.

Babbitt îşi dădu seama că, în calitatea sa de delegat, trebuia să aibă o purtare mai demnă. Împreună cu Wing şi Roger se plimba în susul şi în josul peronului, de-a lungul vagoanelor Pullman, care aşteptau. Cărucioare cu motor, încărcate cu bagaje, şi hamali cu şepci roşii, care duceau valize grele, treceau repede încoace şi încolo, creînd o atmosferă de activitate intensă. Lămpile cu arc luminau tremurînde. Vagoanele cu paturi vopsite în galben străluceau impozante. Babbitt îşi drese vocea şi, umblînd ţanţoş, declară grav:

— Trebuie neapărat ca congresul nostru să ceară corpurilor legiuitoare să înceteze jocul cu taxele asupra vînzărilor de imobile !

Wing aprobă mormăind, iar Babbitt se umflă în pene, privind primprejur...

Unul din compartimentele garniturii de vagoane cu paturi avea perdeaua ridicată. Babbitt se uită înăuntru. Compartimentul era ocupat de Lucille McKelvey, frumoasa soţie a antreprenorului multimilionar.

„O fi plecînd în Europa!" îşi spuse Babbitt impresionat. Pe banchetă, lîngă ea, se aflau un buchet de orhidee şi violete şi o carte broşată, cu coperta galbenă, care părea a fi străină. În timp ce el o privea, Lucille McKelvey luă cartea şi apoi privi pe fereastră cu un aer plictisit. Avu impresia că-l fixează, dar, indiferentă, trase perdeaua, iar el rămase pe loc, cu inima îngheţată de sentimentul că este un om neînsemnat.

În tren însă îşi redobîndi liniştea şi mulţumirea de sine cînd făcu cunoştinţă cu delegaţii oraşelor Sparta şi Pioneer şi ai altor orăşele din statul lor, care-l ascultară cu respect cînd, în calitatea sa de mare demnitar al Zenithului, ţinu o disertaţie despre politică şi despre avantajele unui guvern condus de businessmeni. Începură apoi să discute despre daraverile lor, delectîndu-se cu această conversaţie, cea mai pură şi cea mai plăcută din toate conversaţiile posibile.

— Cum a scos-o la capăt Rountree cu blocul acela pe care voia să-l construiască ? Ce-a făcut ? A emis cumva obligaţiuni ca să-şi procure fonduri ? întrebă un samsar din Sparta.

— Stai să-ţi povestesc, spuse Babbitt. Dacă m-aş fi ocupat eu de treaba asta...

— Prin urmare, explică Elbert Wing cu vocea lui tărăgănată, am închiriat vitrina pe o săptămînă, am bătut sus o firmă mare: „Oraş-jucărie pentru puşti !" şi am pus în vitrină cîteva căsuţe pentru păpuşi şi cîţiva pomişori, iar în faţă am aşezat o inscripţie: „Puştiului îi va place desigur acest orăşel al păpuşilor, dar tăticu şi mămica vor prefera minunatele noastre vile", şi, ştiţi, reclama asta a prins, şi în prima săptămînă am vîndut...

Vagoanele cîntau „zdronc-zdronc, ţac, zdronc-zdronc, ţac", în timp ce trenul străbătea huruind cartierul industrial. Flăcările ţîşneau din furnale şi se auzea zgomotul imenselor ciocane pneumatice. Din întuneric ţîşneau lumini roşii, verzi şi albe, şi Babbitt se simţea iar plin de entuziasm şi de importanţă.

4

Făcu un lucru care-i procură o adevărată voluptate: dădu hainele la călcat în tren. Dimineaţa, cu o jumătate de oră înaintea sosirii la Monarch, conductorul se apropie de cuşeta lui şi îi şopti:

— E un compartiment liber, am pus costumul dumneavoastră acolo!

După ce îmbrăcă iute pardesiul maro peste pijama, Babbitt se strecură pe culoarul cu perdele verzi, îndreptîndu-se pentru prima oară în viaţa lui spre un compartiment rezervat. Conductorul se comportă aşa de parcă ar fi ştiut că Babbitt este deprins să fie servit de un valet; îi ţinu pantalonii de manşetă, ca nu cumva să se murdărească, după ce fuseseră atît de frumos călcaţi, umplu ligheanul din camera de toaletă a compartimentului rezervat şi aşteptă cu prosopul în mînă.

Să ai o cameră de toaletă separată era într-adevăr un lux. Oricît ar fi fost de plăcut seara în compartimentele pentru fumători ale vagoanelor Pullman, dimineaţa atmosfera era deprimantă chiar şi pentru un Babbitt. Compartimentele erau pline de bărbaţi graşi, în flanele, cuierele erau încărcate cu cămăşi de bumbac mototolite, pe banchetele de piele zăceau truse de voiaj soioase, iar aerul era îmbîcsit cu miros de săpun şi de pastă de dinţi. Babbitt, care de obicei nu preţuia singurătatea, acum se complăcea singur, era încîntat că are un valet şi, torcînd de plăcere, îi dădu conductorului un dolar şi jumătate bacşiş.

Coborî ţanţoş la Monarch, gătit, cu costumul proaspăt călcat şi urmat de conductorul care, plin de consideraţie, îi ducea valiza, sperînd că va atrage atenţia celorlalţi pasageri.

La *Hotel Sedgwick* căpătă o cameră împreună cu W. A. Rogers din Zenith, care se ocupa exclusiv de vînzări de terenuri agricole, un om isteţ, în ciuda înfăţişării sale de ţărănoi. Luară împreună un mic dejun copios, cu prăjituri şi cafea, servită nu în ceşcuţe mici, ci în căni mari. Babbitt deveni expansiv. Începu să-i explice lui Rogers arta de a scrie; dădu unui *boy* douăzeci şi cinci de cenţi ca să se ducă fuga să-i cumpere din hol un ziar de dimineaţă şi îi trimise Tinkăi o ilustrată: „Tăticu ar fi vrut să fii şi tu aici, ca să hoinăreşti cu el".

5

Şedinţele congresului s-au ţinut la *Allen House*, în sala de festivităţi. O anticameră fusese amenajată exclusiv pentru preşedintele biroului congresului. Acesta era cel mai ocupat dintre toţi delegaţii, atît de ocupat, încît nu apuca să facă absolut nimic. Şedea la o masă marchetată, într-o încăpere în care pe jos zăceau hîrtii mototolite, şi era asaltat toată ziulica de fel de fel de afacerişti, intermediari şi oratori dornici să îndrumeze dezbaterile, care-şi şopteau cîte ceva, iar el, cu un aer absent, le răspundea prompt:

— Da, da, e o idee minunată, aşa o să facem.

După asta uita pe loc despre ce fusese vorba şi îşi aprindea o ţigară, pe care o uita în scrumieră, în timp ce telefonul suna fără milă, iar în jurul său oamenii se îmbulzeau, implorîndu-l: „Spuneţi-mi, vă rog, domnule preşedinte... Vă rog, domnule preşedinte!" fără a reuşi însă să se facă auziţi de el.

În sala de expoziţii fuseseră expuse planurile noilor suburbii ale Spartei, tablouri reprezentînd noul palat al capitoliului din Galop de Vache şi spice mari de grîu cu legenda: „Aur natural, din comitatul Shelby, grădina ţării lui Dumnezeu".

Cu toate că s-au ţinut şi cîteva şedinţe publice, congresul a constat, de fapt, în discuţiile purtate în şoaptă

în camerele hotelurilor sau în cadrul grupurilor înfiinţate în mijlocul mulţimii de oameni cu insigne, care staţionau în holul hotelului.

Prima şedinţă publică a fost deschisă de primarul din Monarch, care a salutat delegaţii. Apoi, pastorul primei biserici creştine din Monarch, un bărbat voinic, cu o buclă umedă pe frunte, aduse la cunoştinţă lui Dumnezeu că agenţii de imobile erau adunaţi la Monarch.

Un venerabil agent de imobile din Minnemagantic, domnul maior Carlton Tuke, rosti o cuvîntare în care ataca cooperativele de consum. William A. Larkin, din Eureka, citi un referat optimist despre „Perspectivele de dezvoltare în domeniul construcţiilor", amintindu-le ascultătorilor că preţul geamurilor de cristal scăzuse cu două puncte.

Activitatea congresului începuse.

Delegaţii s-au văzut invitaţi în dreapta şi în stînga la prînz. Camera de Comerţ din Monarch le oferi un banchet, iar după-masă Asociaţia fabricanţilor îi pofti la o recepţie la care fiecare doamnă primi o crizantemă, şi fiecare domn un portvizit de piele, cu inscripţia: „Amintire de la Monarch, marea piaţă de desfacere pentru automobile".

Doamna Crosby Knowlton, soţia proprietarului uzinei de automobile *Fleetwing Automobiles,* deschise porţile faimosului ei parc în stil italienesc şi le servi un ceai. Şase sute de agenţi de imobile cu soţiile lor se plimbară pe aleile pe care se aşternuse toamna. Vreo trei sute erau oameni liniştiţi şi cuviincioşi, dar restul de trei sute exclamau gălăgioşi: „Ce zici de asta, nu-i aşa că-i frumos?", culegeau pe furiş margaretele întîrziate, pe care le ascundeau în buzunare, şi se străduiau să se apropie de doamna Knowlton, ca să-i strîngă mîna. Delegaţii Zenithului (cu excepţia lui Rountree) se adunară în mod spontan în jurul unei statui de marmură, reprezentînd o nimfă, şi cîntară în cor:

— Iată-ne, noi sîntem băieţii din Zenith, oraşul energiei!

Din întîmplare, toţi delegaţii oraşului Pioneer fiind membri ai „Ordinului frăţesc şi tutelar al elanilor", desfăşurară un steag enorm, pe care erau scrise iniţialele „C.M.B.O.P. — Cei-mai-buni-oameni-de-pe-pămînt. Trăiască Pioneer! Oh, Eddie!" Dar nici delegaţii din Galop de Vache, capitala statului, nu se lăsară mai prejos. Conducătorul acestei delegaţii, un bărbat înalt, roşcovan, cam gras, dar energic, îşi scoase haina, aruncă pe jos pălăria sa imensă de fetru negru, îşi suflecă mînecile şi se căţără pînă la cadranul solar. Şi, după ce scuipă, începu să peroreze de acolo, de sus:

— Vom spune lumii întregi, şi bunei doamne care ne găzduieşte aici, azi după-masă, că cel mai tare oraş din statul nostru este Galop de Vache. Voi, ăştilalţi, n-aveţi decît să spuneţi că oraşul vostru este oraşul energiei, dar îmi veţi permite să vă şoptesc că bătrînul nostru Galop de Vache este oraşul cu cel mai mare număr de cetăţeni proprietari din statul nostru, şi cînd oamenii sînt proprietarii caselor în care locuiesc, atunci nu se ţin de greve şi se ocupă să-şi crească copiii, în loc să provoace tulburări! Galop de Vache! Oraşul oamenilor gospodari, oraşul care-i mănîncă de vii pe răzvrătiţi! O vom spune lumii întregi!

Invitaţii plecară cu maşinile; parcul se înfioră cînd asupra lui se aşternu din nou liniştea. Doamna Crosby Knowlton oftă privind o bancă de marmură pe care cinci sute de veri la rînd o încălziseră razele soarelui blînd la Amalfi. Pe faţa unui sfinx înaripat, care susţinea această bancă, cineva desenase cu creionul o mustaţă. Brazdele de margarete erau presărate cu şerveţele de hîrtie mototolite. Pe o alee zăceau, ca nişte fîşii de carne roşie, petalele ultimului trandafir. Pe luciul bazinului cu peştişori aurii mucuri de ţigări pluteau, se umflau şi se desfăceau,

lăsînd în urma lor o dîră murdară, iar sub banca de marmură era dosită o ceaşcă de ceai spartă, ale cărei bucăţele fuseseră strînse cu grijă.

6

În drum spre hotel, Babbitt îşi spuse : „Myra s-ar fi bucurat să ia parte la acest mare eveniment monden !" El însă savură mai puţin acest *garden-party* decît excursiile cu maşina, organizate de Camera de Comerţ din Monarch. Vizita neobosit rezervoarele de apă, staţiile de tramvai din suburbii şi tăbăcăriile. Asculta cu nesaţ informaţiile statistice care li se dădeau şi-i spunea, uimit, tovarăşului său de cameră, W. A. Rogers :

— Desigur, oraşul acesta nu suferă comparaţie cu Zenithul ; nu are nici perspectivele, nici bogăţiile sale naturale ; dar ştii — pînă azi nici n-am bănuit măcar — că anul trecut a prelucrat şapte sute şaizeci şi trei de milioane de picioare cubice [1] de lemn de construcţie ? Ce spui de asta ?

Pe măsură ce se apropia momentul cînd avea să-şi citească memoriul în faţa adunării, Babbitt devenea tot mai nervos. Cînd în cele din urmă se văzu la tribună în faţa membrilor congresului, îi clănţăneau dinţii şi nu mai vedea înaintea ochilor decît o ceaţă purpurie. Dar se stăpîni şi, după ce isprăvi de citit memoriul, continuă să le vorbească cu mîinile în buzunare ; faţa lui rotundă şi lucioasă, cu ochelari, părea o farfurie aşezată pe o muchie sub lumina lămpii. Asistenţa izbucni de cîteva ori :

— Bine zice ! Aşa-i !

În dezbaterile ce urmară, vorbitorii amintiră de cîteva ori spusele „prietenului şi fratelui nostru, George F. Babbitt". În mai puţin de un sfert de oră se transformase dintr-un delegat neînsemnat într-un personaj aproape la fel de cunoscut ca Cecil Rountree, acest mare diplomat al businessului. După şedinţă, delegaţii din toate colţurile statului îl întrebau : „Ce mai faci, frate Babbitt ?" Vreo şaisprezece indivizi absolut necunoscuţi începură să-l strige pe nume, iar alţi trei îl luară deoparte, ca să i se destăinuiască : „Îmi pare nespus de bine c-ai avut curajul să te ridici ca să iei apărarea profesiei, aşa cum se cuvine ! Eu am susţinut întotdeauna că..."

[1] Un picior cubic = 0,028214 m^3 ; deci circa unsprezece milioane m^3 (n.r.).

A doua zi dimineaţa, cu un aer cu totul indiferent, Babbitt ceru vînzătoarei de la chioşcul cu ziare din holul hotelului ziarele din Zenith. Nu găsi nimic în *Zenith Press*, dar în *Advocate Times*, în pagina a treia... Rămase uimit. Era o fotografie a sa şi o dare de seamă de o jumătate de coloană, intitulată : „Senzaţie la Congresul anual al negustorilor de terenuri. G. F. Babbitt, distinsul agent de imobile din Zenith, a rostit o cuvîntare remarcabilă."

Babbitt mormăi plin de importanţă :

— Bănuiesc că anumite persoane din Floral Heights au să fie uimite şi că de acum înainte îi vor acorda oarecare atenţie şi bătrînului Georgie !

7

Era şedinţa de închidere. Delegaţiile prezentau propuneri în privinţa locului în care avea să se ţină următorul congres anual, fiecare delegaţie revendicînd această cinste pentru propriul ei oraş. Unul dintre oratori tocmai subliniase că : „Galop de Vache, capitala statului, fiind sediul Universităţii Kremer şi al fabricii de tricotaje *Upholtz* este fără îndoială un centru cultural şi de afaceri de mîna întîi", iar altul atrăsese atenţia asupra faptului

că: „Hamburg[1] — acest mic dar important oraş, cu o aşezare geografică atît de raţională, ai cărui locuitori sînt atît de generoşi şi ale cărui locuitoare sînt nişte gazde înnăscute — este gata să deschidă larg porţile sale ospitaliere".

În timp ce vorbitorii prezentau sfioşi aceste invitaţii, uşile poleite ale sălii de bal se deschiseră, şi în sunetul trompetelor îşi făcu intrarea în sală un cortegiu de circ, alcătuit din agenţii de imobile din Zenith, costumaţi în *cow-boy*, acrobaţi, măscărici şi jongleuri japonezi. În fruntea cortegiului păşea Warren Whitby, care purta o căciulă de blană de urs şi o haină roşie cu găitane de fir de tambur-major. În spatele lui, în costum de *clown*, bătînd toba, nespus de exuberant şi de fericit, mergea Babbitt.

Warren Whitby sări la tribună, făcu fel de fel de giumbuşlucuri cu bastonul său şi spuse:

— Domnişori şi domnişoare, a venit timpul să trecem la fapte! Orice adevărat cetăţean al Zenithului îşi iubeşte fără îndoială vecinii, dar ne-am pus în gînd să le suflăm oraşelor vecine viitorul congres, aşa cum le-am suflat producţia de lapte condensat, industria de cartonaje şi...

J. Harry Barmhill, preşedintele congresului, îl întrerupse timid:

— Vă sîntem cît se poate de recunoscători, mister. Hm, dar acum ar trebui să-i lăsaţi şi pe ceilalţi să-şi prezinte ofertele.

O voce groasă, ca sirena unui vapor învăluit în ceaţă, rosti:

— Noi, cei din Eureka, promitem excursii gratuite cu automobilul prin cea mai încîntătoare regiune...

Străbătînd în goană sala şi apropiindu-se de tribună, un tînăr sfrijit şi chel strigă:

[1] Mic orăşel din statul New York (n.r.).

— Sînt din Sparta! Camera de Comerţ ne-a telegrafiat că a alocat opt mii de dolari, bani peşin, pentru mese şi petreceri în cinstea delegaţilor la congres!

Un bărbat cu înfăţişare de slujitor al altarului se ridică, strigînd:

— Banii au cuvîntul! Propun să acceptăm oferta Spartei!

Oferta fu acceptată.

8

Comisia însărcinată cu redactarea rezoluţiilor tocmai îşi prezenta darea de seamă. În primul rînd, avînd în vedere, se spunea în darea de seamă, că în cursul anului trecut Dumnezeu cel atotputernic, în a sa nemărginită bunătate, a găsit de cuviinţă să cheme treizeci şi şase de agenţi de imobile într-o lume mai înaltă, congresul socoate de a sa datorie să deplîngă această pierdere, iar secretarul congresului să fie însărcinat să treacă rezoluţia de faţă în condica de procese-verbale şi să trimită familiilor crunt lovite copii după rezoluţie în chip de condoleanţe.

O altă rezoluţie îl autoriza pe preşedintele A.O.A.I.-ului să cheltuiască cincisprezece mii de dolari pentru a determina corpurile legiuitoare ale statului să adopte o legislaţie rezonabilă în ceea ce priveşte taxele asupra vînzărilor. Rezoluţia vorbea pe îndelete despre unele ameninţări îndreptate împotriva comerţului cinstit şi despre necesitatea de a înlătura beţele pe care anumiţi oameni greşit informaţi şi miopi le pun în roţile progresului.

La rîndul ei comisia de propuneri îşi prezentă raportul, şi Babbitt află nu fără emoţie că fusese numit mem-

bru în comitetul pentru introducerea titlurilor de proprietate sistem Torrens [1].

Îşi spuse radios: „Am zis eu că va fi un an grandios! Ai perspective mărețe, Georgie dragă! Eşti un orator înnăscut şi un băiat sociabil..."

9

Pentru ultima seară nu era prevăzută nici un fel de festivitate oficială. Babbitt plănuise să plece acasă, dar, după-amiază, familia Jered Sassburger, din oraşul Pioneer, îi propuse să meargă cu ei şi cu W. A. Rogers să ia ceaiul la *Catalpa Inn* [2].

Ceaiurile nu erau ceva nou pentru Babbitt — doar participa şi el cu soția, cel puțin de două ori pe an, la ceaiuri — şi, pentru că aveau un caracter destul de exotic, le acorda o importanță deosebită. Luă loc la o masă cu cristal în „Sala artistică" a hanului, pe pereții căreia erau pictați iepuri şi atîrnau lozinci scrise pe scoarță de mesteacăn, unde serveau chelnerițe cu bonete olandeze, care le dădeau o notă artistică; mîncă nişte sandviciuri cu salată, nu tocmai consistente, şi se arătă spiritual şi galant față de doamna Sassburger, care era senină şi avea ochi mari ca un manechin. Cu Sassburger se cunoştea de două zile, aşa că se tutuiau şi se strigau reciproc „Georgie" şi „Sassy".

Sassburger le spuse rugător:

— Mă băieți, acum, înainte de a ne despărți, avînd în vedere că ăsta este ceasul al unsprezecelea, trebuie să vă spun că am *ceva* sus în cameră, şi Miriam se pricepe să prepare nişte băuturi cum nu s-au mai văzut nicăieri în *Stati Unidos*, cum spunem noi, italienii.

[1] Sistem de înregistrare a titlurilor de proprietate care înlesneşte tranzacțiile imobiliare, introdus pentru întîia oară în 1858, în Australia, de Robert Torrens (n.r.).

[2] Hanul Catalpa (n.r.).

Gesticulînd entuziasmat, Babbitt şi Rogers primiră invitația şi îi urmară în camera lor.

— Vai, ce groaznic! chicoti doamna Sassburger cînd zări uitat pe pat un combinezon transparent din *crêpe de Chine* de culoarea levănțicăi.

Îl aruncă iute într-un geamantan, în timp ce Babbitt protestă, zîmbind:

— Nu te sinchisi de noi, sîntem băieți mari!

Sassburger ceru telefonic să i se aducă gheață, iar *boy*-ul, care o aduse, întrebă pe un ton foarte firesc:

— Pahare de whisky sau de *cocktail*?

Miriam Sassburger prepară *cocktail*-urile într-una din acele sinistre carafe de apă care nu se găsesc decît prin hoteluri. După ce goliră paharele, ea făcu dovada că, deşi femeie, cunoştea ritualul *cocktail*-urilor, întrebîndu-i:

— Cred că mai suportați un rînd, aveți doar dreptul la dividende!

La plecare, cînd ajunse în stradă, Babbitt îi propuse lui Rogers:

— Ia ascultă tu, W. A., cocoş bătrîn, cred că nu ne-am prăpădi dacă nu ne-am întoarce la soțiile noastre iubitoare chiar în astă-seară şi am mai rămîne la Monarch ca să-i tragem un chefuleț, ei, ce zici?

— George, vorbeşti limba înțelepciunii şi a sagacității. Soția lui El Wing a plecat la Pittsburg. Ia să vedem dacă n-am putea să-l luăm cu noi.

La ora şapte şi treizeci se aflau în camera lor cu Elbert Wing şi alți doi delegați din nordul statului. Îşi scoseseră hainele şi îşi descheiaseră vestele, fețele le erau roşii şi aveau voci cam dogite. Tocmai goliseră o sticlă de whisky corosiv, adus prin contrabandă, şi se rugau de *boy*:

— Spune, fiule, n-ai putea să ne mai aduci din acest balsam fluid ?

Fumau ţigări groase de foi, scuturînd scrumul şi aruncînd mucurile pe covor, şi povesteau anecdote rîzînd cu hohote. Într-un cuvînt erau aşa cum sînt bărbaţii în stare de euforie.

Babbitt suspină :

— Nu ştiu ce părere aveţi voi, şmecherilor, dar mie unul tare-mi place s-o iau razna, aşa, ca variaţie, să săr peste vreo cîţiva munţi, să mă reped la Polul Nord şi să fac cu ochiul aurorei boreale !

Delegatul Spartei, un tînăr grav şi focos, bolborosi :

— Cred că nu-s un soţ mai rău decît ceilalţi muritori, dar, Doamne-Dumnezeule, tare mă plictiseşte să mă întorc acasă în fiecare seară şi să n-am altceva de făcut decît să merg la cinematograf. De aceea ies la instrucţie cu garda naţională. Şi totuşi cred că am cea mai drăguţă soţie din oraşul meu, dar... I-auziţi ! Ştiţi ce am vrut să fac cînd eram copil ? Ştiţi ce ? Voiam să devin mare chimist. Asta voiam să fac. Dar tăticu m-a trimis de colo-colo, să vînd articole de menaj, şi iată-mă nenorocit pe *viaţă,* căci n-am nici o posibilitate de a scăpa ! Of, cine dracu a adus vorba despre subiectul ăsta funebru ? Ce-ar fi să mai bem cîte ceva ? Nu ne-ar face de loc rău.

— Ai dreptate. Hai să nu ne mai văicărim, spuse W. A. Rogers prietenos. Ştiţi voi, băieţi, că eu sînt cîntăreţul oraşelului ? Hai să cîntăm în cor, cu toţii :

Bătrînul Avdie lui fiul său june
Îi zice : „Băiete, mi-e gîtul uscat"
Iar junele-Avdie bătrînului spune :
„Se poate, în crîşmă, să mori însetat ?"

Luară cina în restaurantul în stil maur al hotelului. Nu se ştie cum şi de unde li se mai alăturaseră doi bărbaţi : un fabricant de hîrtie pentru stîrpirea muştelor şi un dentist. Beau wisky din ceşti de ceai, erau bine dispuşi şi nu ascultau ce-şi spuneau unul altuia. Ciuleau urechile numai cînd W.A. Rogers îl împungea pe chelnerul italian :

— Ascultă, Guzepi, îi spunea el serios, aş vrea nişte urechi de elefant prăjite.

— Regret, dar n-avem.

— Cum ? N-aveţi urechi de elefant ? Ei, cum se poate ? ! se minună Rogers şi, întorcîndu-se către Babbitt, îl informă : Pedro zice că s-au terminat urechile de elefant !

— Asta-i bună ! exclamă delegatul Spartei, care abia îşi stăpînea rîsul.

— Ei bine, Carlo, în cazul ăsta, adu-mi o halcă de carne la grătar şi vreo cîteva baniţe de cartofi pai şi ceva mazăre, continuă Rogers. Presupun că la ei acasă, în Italia însorită, italienii scot mazăre proaspătă de grădină tot din conserve.

— Nu, domnule, avem mazăre foarte bună în Italia.

— Zău, să fie oare adevărat ? Auzi, Georgie, ce spune ? Spune că în Italia scot mazărea proaspătă chiar din grădină. Doamne, cît trăieşti înveţi. Nu-i aşa, Antonio ? Zău, cît trăieşti înveţi, bineînţeles dacă trăieşti destul şi dacă te ţii bine. S-a făcut, Garibaldi, fugi de adu muşchiul pe covertă şi nu uita că vreau şi vreo două mii de coli de cartofi prăjiţi franţuzeşte, *comprenez-vous* [1], Michelovici Angeloni ?

[1] M-aţi înţeles (fr.) (n.r.).

Elbert Wing îi spuse plin de admirație :

— Tii, dragă W. A., ce ți-ai mai bătut joc de acest biet macaronar ! Sînt convins că n-a înțeles o iotă !

Babbitt găsi un anunț în ziarul *Herald*, care apărea la Monarch, și-l citi tare în mijlocul rîsetelor și aplauzelor :

Bătrînul Teatru al Coloniei
Grăbiți-vă să vedeți
PĂSĂRELELE PETRECĂREȚE
O încîntătoare colecție de codane
în costum de baie într-un spectacol burlesc
Pete Menutti și orchestra sa
„Oh, Gee, Kids"

Iată în ce direcție trebuie s-o iei, Benny : găinușele din trupa „Păsărelele petrecărețe" sînt cel mai dulce buchet de fete din cîte ne-au vizitat vreodată orașul. Haideți ! Alergați de luați bilete și poftiți să vedeți cel mai al naibii spectacol din lume ! Vă veți scoate pîrleala cu 111% la acest festival al veseliei. Surorile Calroza sînt apetisante și fac toți banii. Jock Silbersteen este unul dintre acei mucaliți care te fac să te strîmbi de rîs. Veți bate desigur din picioare în cinstea dansatorilor Jackson și West, care bat un step îndrăcit ; sînt inegalabili. Adams și Provin au să vă alunge supărările cu numărul lor ilariant : *Hootch Mon !* N-o să vă pară rău ! Dați ascultare ciripitului păsăruicii.

— Trebuie să fie un spectacol savuros. Hai să mergem... zise Babbitt.

Tergiversară însă lucrurile cît putură. Se simțeau în siguranță așa, cu picioarele încrucișate sub masă, dar parcă erau ușor amețiți și le era teamă să se aventureze de-a curmezișul parchetului lunecos, sub privirile avide ale celorlalți clienți și ale chelnerilor atenți.

Cînd, în cele din urmă, și-au luat inima în dinți, mesele parcă le ațineau calea și, pentru a-și ascunde jena, rîseră zgomotos în vestiar. Cînd garderobiera le dădu pălăriile, îi zîmbiră, sperînd că ea, judecător expert și calm, își va da seama că erau totuși niște domni. Se apostrofară reciproc :

— Al cui e capacul ăsta ?

— Alege-ți o pălărie bună, Georgie, iau eu ce rămîne !

Apoi, bîlbîindu-se, îi spuseră garderobierei :

— Hai cu noi, surioară ! Avem de gînd să petrecem o seară frumoasă și plină de fantezie !

Toți se îmbulziră să-i dea bacșiș, dîndu-și ghes :

— Nu ! Stai puțin ! Am eu !

Și laolaltă îi dădură trei dolari.

11

Pufăind energic din țigări, se instalară într-o lojă a teatrului, cu picioarele rezemate de marginea balustradei ; pe scenă evoluau douăzeci de matroane fardate, plictisite și respectabile, care își agitau picioarele executînd cele mai elementare mișcări de dans, în timp ce un comediant evreu debita glume malițioase pe socoteala coreligionarilor săi. În antracte întîlniră cîțiva delegați stingheri. După spectacol, vreo doisprezece se îmbarcară în taxiuri pentru a merge la *Bright Blossom Inn* [1], unde florile nu erau prezente decît sub forma unor ghirlande de hîrtie prăfuită, atîrnate pe pereții încăperii joase și urît mirositoare, care avea aspectul unui staul lăsat în părăsire.

Aici se servea fără sfială whisky în pahare. Doi sau trei funcționari, care, în zilele de leafă, doreau să fie luați drept milionari, dansau stîngaci în spațiul îngust

[1] „Hanul florilor frumoase" (n.r.).

dintre mese, cu telefoniste şi manichiuriste. Dansatorii de profesie ai localului — un tînăr în haine de seară elegante şi o femeie slabă în rochie de mătase verde, cu plete de culoarea chihlimbarului, care în timpul dansului unduiau ca nişte limbi de foc — executau piruete fantastice. Babbitt o invită la dans pe femeia blondă. Dar fiind prea voluminos ca să se lase condus şi incapabil să ţină seama de ritmul muzicii de junglă, abia îşi tîra picioarele şi se împleticea la tot pasul. Dacă dansatoarea nu l-ar fi susţinut cu îndemînare şi bunăvoinţă, ar fi căzut grămadă. Alcoolul fabricat în era prohibiţiei îl orbise şi-l surzise cu desăvîrşire. Nu mai distingea nici mesele, nici chipul celor din jurul lui. Se simţea doar copleşit de această femeie, de tinereţea ei caldă şi suplă.

După ce dansatoarea reuşi să-l aducă teafăr înapoi la masa sa, Babbitt îşi aminti subit, printr-o asociaţie de idei de neînţeles, că bunica din partea mamei fusese scoţiană, şi, cu capul lăsat pe spate, în extaz, cu ochii închişi şi deschizînd larg gura, începu să cînte încet, dar cu o voce puternică, *Loch Lomond* [1].

Acestea fură însă ultimele lui clipe de seninătate şi bunăcuviinţă. Delegatul Spartei îi zise că e un „cîntăreţ cherchelit", şi vreme de zece minute Babbitt se certă cu el, exprimîndu-şi indignarea cu o voce nesigură, dar eroică. Cerură de băut pînă cînd patronul le spuse că localul s-a închis. În tot acest timp, Babbitt simţea o poftă irezistibilă de a găsi un amuzament mai brutal. La un moment dat, W. A. Rogers îi spuse cu vocea lui tărăgănată :

— Ce-ai zice dacă am merge la nişte fete ?

Babbitt acceptă cu entuziasm. Înainte de plecare, trei membri ai grupului îşi dădură întîlnire, bineînţeles, fără a sufla nici un cuvînt celorlalţi, cu dansatoarea localului, care, orice îi spuneau, răspundea :

[1] Cunoscut cîntec popular scoţian (n.r.).

— Da, desigur, scumpule, pentru ca, imediat după aceea, să-i dea uitării pe toţi.

Străbătură suburbiile oraşului, parcurgînd străzi înguste, pe care erau înşiruite ca nişte chilii căsuţele mici de lemn ale muncitorilor. Trecură cu zgomot prin cartierul antrepozitelor, care în noaptea aceasta de beţie păreau imense şi periculoase. Pe măsură ce se apropiau de casele cu felinare roşii, cu piane automate şi cu femei grase, care arborau un zîmbet afectat, Babbitt se înfricoşa. Vru să sară din taxi, dar îi ardea tot trupul şi, ştiind bine că nu voia să renunţe, îşi zise : „E prea tîrziu să dau înapoi acum !"

Pe drum se iscă un incident cît se poate de comic. Un agent din Minnemagantic îl apostrofă pe Babbitt :

— Monarch este un oraş mai grozav decît Zenithul. Voi, zgîrciţii ăia din Zenith, nu aveţi localuri ca astea !

Babbitt se înfurie :

— Asta-i o minciună sfruntată ! Se găsesc de toate la Zenith. Credeţi-mă, avem mai multe bordele, mai multe taverne şi mai multe cabarete decît orice oraş din statul nostru.

Dîndu-şi seama că îşi băteau joc de el, vru să-i ia la bătaie, dar uită totul după ce trecu printr-o experienţă sordidă cum nu mai cunoscuse de cînd părăsise băncile liceului.

În zori, cînd se întoarse la Zenith, pofta lui de a se răscula era în mare parte potolită. Încerca un fel de mulţumire ruşinată. Era iritabil. Nici nu zîmbi cînd W. A. Rogers i se lamentă :

— Vai, cum mă doare capul ! Asta-i mînia cerului care s-a abătut asupra mea. Ascultaţi ! Ştiu care e cauza ! Cineva mi-a turnat alcool în pahar noaptea trecută !

Familia Babbit nu află niciodată de această escapadă, şi nimeni din Zenith, afară de Rogers şi Wing, nu prinse

de veste despre ea. De altfel nici Babbit nu a recunoscut niciodată în mod oficial această escapadă. Cît despre urmări, chiar dacă s-au produs, ele n-au fost descoperite niciodată.

CAPITOLUL XIV

1

În toamna aceea, un anume W. G. Harding[1], din Marion, statul Ohio, fu ales candidat la preşedinţia Statelor Unite, dar Zenithul acorda mai mult interes alegerilor locale decît alegerii unui nou preşedinte. Deşi avocat şi licenţiat al universităţii statului, Seneca Doane candida la postul de primar al Zenithului pe lista susţinută de organizaţiile muncitoreşti, care era considerată un mare pericol. Pentru a-l combate, democraţii şi republicanii fixară un candidat comun, anume pe Lucas Prout, fabricant de saltele, bine cunoscut pentru ideile sale moderate. Domnul Prout se bucura de sprijinul tuturor băncilor, al Camerei de Comerţ, al tuturor ziarelor serioase, precum şi de sprijinul lui George F. Babbitt.

Babbitt era şeful organizaţiei republicane în circumscripţia electorală Floral Heights, dar cum în cartierul său victoria era asigurată, el îşi manifestă dorinţa de a lupta undeva unde rezultatul era dubios. Cuvîntarea

[1] *Warren G. Harding* (1865—1923), om de stat american, reacţionar, fruntaş al partidului republican, fost preşedintele S.U.A. între 1921—1923. Guvernarea lui s-a remarcat prin sălbatice măsuri represive împotriva mişcării muncitoreşti americane şi printr-o politică externă antisovietică (n.r.).

pe care o ţinuse la Congresul A.O.A.I.-ului îi făcuse un început de reputaţie de orator, astfel că domnii din Comitetul central republican-democrat îl trimiseră în circumscripţia electorală nr. 7 şi în cartierul South-Zenith, ca să vorbească în faţa unor grupuri de muncitori şi de funcţionari şi în faţa femeilor care nu ştiau cum să folosească drepturile de vot recent obţinute[1]. Dobîndi o faimă care dură timp de multe săptămîni. Din cînd în cînd mai asista şi un reporter la întrunirile unde vorbea el, şi atunci titlurile reportajelor — cu toate că nu erau culese cu litere foarte mari — menţionau că: „George F. Babbitt a rostit o cuvîntare în faţa unei mulţimi entuziaste", sau că un distins businessman a demascat minciunile lui Doane. O dată, în paginile ilustrate ale unui număr de duminică al lui *Advocate Times*, s-a publicat o fotografie a unui grup de businessmeni, printre care figura şi Babbitt, cu următorul titlu: „Fruntaşii finanţei şi comerţului din Zenith care-l susţin pe Prout".

Îşi merita faima. Se dovedise un excelent agitator electoral. Era fanatic, era convins că Lincoln, dacă ar mai fi trăit, ar fi participat la campania electorală în favoarea lui W. G. Harding, bineînţeles dacă n-ar fi preferat să vină la Zenith pentru a susţine candidatura lui Lucas Prout. El nu-şi ameţea auditoriul cu subtilităţi nelalocul lor; Prout, spunea el, reprezintă munca cinstită, Seneca Doane reprezintă lenea care se tînguieşte, aşa că cetăţenii aveau de ales. Cu umerii lui largi şi cu vocea lui sonoră, se vedea bine că Babbitt este un om de treabă şi, lucru mai rar, că îşi iubeşte cu adevărat semenii. Aproape că-i iubea chiar şi pe muncitorii de rînd. Dorea să-i vadă bine plătiţi, ca să fie în stare să plătească chirii mari, bineînţeles cu con-

[1] În S.U.A. s-a acordat drept de vot femeilor la 26 august 1920 (n.r.).

diţia ca asta să nu însemne vreo micşorare a dividendelor rezonabile cuvenite acţionarilor. Însufleţit de aceste nobile idealuri şi exaltat de descoperirea că avea talente oratorice, Babbitt îşi cîştigă simpatia alegătorilor şi desfăşură o campanie electorală frenetică, ajungînd faimos nu numai în circumscripţia a şaptea şi a opta, dar chiar şi pe unele străzi ale circumscripţiei a şaisprezecea.

2

Maşina lui Babbitt, în care erau înghesuiţi proprietarul, soţia lui, Verona, Ted şi Paul cu Zilla Riesling, opri în faţa sălii *Turnverein* din cartierul South-Zenith. Sala se afla la etaj, deasupra unui magazin cu semipreparate culinare, într-o stradă care răsuna de zgomotul tramvaielor şi peste care plutea un miros de ceapă, de benzină şi de peşte prăjit. Îl apreciau pe Babbitt cu alţi ochi, de altfel şi Babbitt îşi schimbase părerea despre sine.

— Nu ştiu cum poţi rezista să vorbeşti în trei locuri în aceeaşi seară. Aş dori să am puterea ta, zise Paul.

Ted îi spuse Veronei :

— Straşnic de bine se mai pricepe tata să-i ducă pe neciopliţii ăştia !

Bărbaţi în cămăşi negre de satin, cu feţele proaspăt spălate, dar cu urme de negreală sub ochi, aşteptau agale pe scara largă. Babbitt şi ai săi se strecurară politicos printre ei şi pătrunseră în sala văruită în alb, unde, în faţă, pe estradă, lîngă un altar din lemn de pin, vopsit într-un albastru spălăcit, de felul celor folosite de marii maeştri şi de demnitarii supremi ai nenumăratelor loje masonice, era pregătit un fel de tron, îmbrăcat în catifea roşie. Sala era plină.

Cînd Babbitt îşi croi drum printre oamenii care stăteau în picioare în fundul sălii, auzi preţiosul omagiu : „Ăsta e!" Preşedintele veni să-l întîmpine, întrebîndu-l emoţionat :

— Dumneavoastră sînteţi oratorul ? Sîntem gata ! Să vedem... ăă... cum vă numiţi ?

Apoi Babbitt începu să vorbească, dînd drumul la torente de elocvenţă :

— Domnilor şi doamnelor din circumscripţia a şaisprezecea, există un om care astă-seară nu poate să fie în mijlocul nostru, un om a cărui destoinicie în arena politică nu o întrece nimeni, mă refer la conducătorul nostru, onorabilul Lucas Prout, stegarul oraşului şi comitatului Zenith. Întrucît nu este prezent aici, sper că-mi veţi îngădui, în calitate de prieten şi vecin şi ca unul care este mîndru de a avea, ca şi dumneavoastră, privilegiul de a locui în marele oraş Zenith, să vă spun, sincer de tot, cu toată cinstea şi candoarea, cum vede problemele, care sînt în cumpănă în această hotărîtoare campanie electorală, un simplu businessman, un om care, crescut în sărăcie şi cunoscînd binecuvîntările muncii manuale nu a uitat niciodată, nici chiar atunci cînd soarta l-a osîndit să şadă la un birou, zău, n-a uitat cum te simţi cînd trebuie să te scoli la cinci şi jumătate pentru a ajunge la uzină cu coşuleţul cu mîncare în mîna bătătorită, la ora şapte cînd fluieră sirena, dacă nu şi mai devreme, atunci cînd patronul obişnuieşte să ciupească zece minute, poruncind să fluiere sirena înainte de timpul cuvenit ! (Rîsete.) Ca să trecem la problemele esenţiale ale acestei campanii, vreau să spun că marea eroare pe care o propagă făţarnic Seneca Doane...

Cîţiva muncitori rînjiră — muncitori tineri şi cinici, fireşte, în mare majoritate străini, evrei, suedezi, irlandezi, italieni. Dar oamenii mai în vîrstă — oameni răbdători, dulgherii şi mecanicii cărunţi, aduşi de

spinare — îl aclamară, şi cînd le povesti anecdota lui cu Lincoln, ochii li se umeziră.

Modest şi aferat, Babbitt părăsi grăbit sala, urmat de un încîntător ropot de aplauze, îndreptîndu-se în mare viteză către locul unde urma să ţină a treia cuvîntare în acea seară.

— Ar fi mai bine să conduci tu, sînt cam obosit după discursul acesta. Ei, ce spui, Paul, cum a mers ? I-am convins ?

— Grozav, minunat ! Ai avut o vervă extraordinară !

Doamna Babbitt era în extaz :

— Vai, ce frumos a fost ! Atît de clar, de interesant şi cu atîtea idei frumoase ! Cînd te aud ţinînd discursuri, îmi dau seama că pîn-acum n-am apreciat cum se cuvine valoarea şi profunzimea ideilor tale şi inteligenţa şi vocabularul tău minunat ! Pur şi simplu minunat !

Verona în schimb era agasantă :

— Tăticule, întrebă ea, de unde ştii tu că proprietatea colectivă asupra întreprinderilor de utilitate publică şi aşa mai departe nu va da niciodată nici un rezultat ?

Doamna Babbitt o mustră :

— Rone, cred c-ar fi cazul să-nţelegi că, atunci cînd tata este istovit după atîtea discursuri, nu trebuie să-i ceri să-ţi explice lucruri atît de complicate. Sînt sigură, că, după ce se va odihni, îi va face plăcere să-ţi dea toate lămuririle. Acum să nu mai vorbim şi să-l lăsăm pe tata să se pregătească pentru discursul următor. Gîndeşte-te că în clipa asta lumea se strînge în Templul Macabeilor şi ne *aşteaptă !*

3

Mister Lucas Prout şi „afacerile rentabile“ biruiră pe Seneca Doane şi „lupta de clasă“ şi încă o dată Zenithul fu salvat. Lui Babbitt i se oferiră cîteva posturi minore

ca să le distribuie rudelor sale sărace, dar el le refuză, preferînd să obţină informaţii asupra planurilor de extindere a reţelei de străzi pavate, şi municipalitatea recunoscătoare se grăbi să i le pună la dispoziţie. De asemenea, avu cinstea de a se număra printre cei nouăsprezece oratori care au luat cuvîntul la banchetul oferit de Camera de Comerţ pentru a sărbători triumful cauzei drepte.

Reputaţia sa de orator fiind acum unanim recunoscută, primi sarcina de a ţine cuvîntarea la banchetul anual oferit de Comitetul agenţilor de imobile din Zenith. Ziarul *Advocate Times* publică o dare de seamă neobişnuit de amănunţită despre acest discurs :

Unul dintre banchetele cele mai strălucite din ultimul timp a avut loc aseară la *O'Hearn House* în sala veneţiană, cu ocazia reuniunii anuale a Comitetului agenţilor de imobile din Zenith. Gazda, Gil O'Hearn, a fost, ca de obicei, la înălţime, şi musafirii s-au delectat cu o listă întreagă de mîncăruri cum nu se află nicăieri la apus de New York, şi poate nici chiar la New York. Acest bogat meniu a fost stropit cu o excelentă băutură, care trezeşte mintea fără s-o ameţească, anume cu cidru, de la ferma lui Chandler Mott, preşedintele comitetului, care a îndeplinit cu pricepere şi umor şi funcţia de preşedinte al reuniunii.

Deoarece mister Mott era puţin suferind şi avea dureri de gît, cuvîntarea festivă a fost rostită de mister G. F. Babbitt, care nu s-a mulţumit numai să dea o idee despre progresul realizat în ce priveşte introducerea titlurilor de proprietate tip Torrens, ci a mai spus, între altele :

„În clipa în care mă ridic pentru a lua cuvîntul şi a rosti acest discurs improvizat, pe care-l ţin împăturit cu grijă în buzunarul vestei, îmi vine în minte anecdota despre păţania a doi irlandezi, Mike şi Pat, care călătoreau într-un vagon Pullman. Am uitat să vă spun că amîn-

doi erau marinari în flota comercială. Se pare că Mike ocupa cușeta de jos, cînd deodată, auzind un zgomot îngrozitor în cușeta de sus, strigă ca să-ntrebe ce s-a întîmplat. Pat îi răspunse : «Zău, cum să fac ca să dorm și eu ? De la ora opt tot încerc să mă ghemuiesc în hamacul ăsta afurisit !»

Ei bine, domnilor, acum, cînd m-am ridicat ca să iau cuvîntul în fața dumneavoastră, mă simt și eu cam ca Pat, dar poate că, după ce am să vă vorbesc cîtva timp, am să mă simt atît de mic, încît am să reușesc să mă strecor fără greutate și în plasa unui vagon Pullman.

Am impresia, domnilor, că în fiecare an, cînd cu acest prilej prietenii și dușmanii se reunesc și îngroapă securea războiului pentru a lăsa valurile camaraderiei să-i ridice pe culmile înflorite ale prieteniei, ne șade bine să ne privim în ochi, să stăm umăr la umăr, fiind concetățeni ai celui mai strașnic oraș din lume, și să ne dăm seama unde ne aflăm, atît în ceea ce ne privește personal, cît și în ceea ce privește treburile obștești.

Este adevărat că, deși avem o populație de 361.000 sau mai precis 362.000 de locuitori, mai există în Statele Unite, după ultimul recensămînt, vreo alte douăzeci de orașe mai mari ca al nostru. Dar, domnilor, dacă la viitorul recensămînt nu ieșim cel puțin al zecelea oraș, voi fi cel dintîi să cer să mi se ia cămașa de pe mine și să se dea dracului toate palavrele domniei-sale domnului G. F. Babbitt ! Poate că într-adevăr New Yorkul, Chicago și Philadelphia vor continua să ne depășească ca mărime. Dar afară de aceste trei orașe, a căror dezvoltare este atît de excesivă și anormală, încît nici un alb cumsecade, nici un om care-și îndrăgește soția și copiii și iubește aerul curat dat de bunul Dumnezeu și căruia îi place să strîngă prietenește mîna unui vecin nu și-ar dori să locuiască acolo — și, dați-mi voie să vă spun acum, pe loc, că n-aș

da o parcelare bună din Zenith nici pentru Broadway [1] și State Street [2] împreună ! — și este clar pentru orice om cu scaun la cap că, afară de aceste trei orașe, Zenithul este cel mai strălucit exemplu al modului de viață și al prosperității americane din cîte se pot găsi.

Nu vreau să spun că sîntem perfecți. Mai avem mult de făcut în privința extinderii pavării bulevardelor pentru automobile, fiindcă, credeți-mă, numai cine cîștigă, să zicem, între patru și zece mii de dolari pe an, posedînd un automobil și o familie drăguță într-o vilă la marginea orașului, numai acela face să se învîrtească roata progresului !

Iată tipul de om care conduce astăzi America ; de fapt acesta este tipul ideal către care trebuie să tindă lumea întreagă, dacă dorim să asigurăm un viitor frumos, echilibrat, creștin și propășirea scumpei noastre planete ! Din cînd în cînd, mă opresc așa și-l măsor din ochi, cu o imensă satisfacție pe cetățeanul american integru.

Pe cetățeanul nostru ideal eu mi-l imaginez în primul rînd ca pe un om mai activ decît un cîine de vînătoare, și nicidecum ca pe cineva care-și pierde timpul fie visînd ziua-n amiaza mare, fie frecventînd ceaiurile și recepțiile mondene, fie vîrîndu-și nasul unde nu-i fierbe oala ; mi-l imaginez investind tot entuziasmul și toată energia de care e capabil într-o afacere, într-o profesie sau artă. Seara își aprinde o țigară bună, se urcă în mașinuța sa, sau poate înjură carburatorul și se-ntoarce repede acasă. Tunde peluza sau se antrenează pentru golf, și apoi se pregătește pentru cină. După cină, spune povești copiilor, își duce familia la cinema, sau joacă puțin bridge, sau citește ziarul de seară, sau unul sau două capitole dintr-un roman bun, captivant despre Vestul Sălbatic, sau poate

[1] Importantă arteră a orașului New York, pe care sînt situate numeroase săli de spectacol și localuri de noapte (n.r.).
[2] Stradă în centrul orașului Boston, în care sînt concentrate numeroase bănci și alte instituții financiare (n.r.).

vin în vizită vecinii de alături şi stau de vorbă despre prietenii lor şi despre noutăţile zilei. Apoi se duce fericit la culcare, cu conştiinţa împăcată că şi-a dat obolul atît pentru prosperitatea oraşului, cît şi pentru sporirea economiilor depuse la bancă.

În politică şi în religie acest cetăţean echilibrat este omul cel mai precaut şi mai ortodox de pe pămînt; în artă are un gust înnăscut, care-l face să aleagă întotdeauna ce e mai bun. În nici o ţară din lume nu veţi găsi atîtea reproduceri după operele maeştrilor vechi şi după picturile celebre cîte se găsesc în saloanele din Statele Unite. Nici o ţară nu are atîtea patefoane, nu numai cu plăci de dans şi şansonete comice, ci şi cu cele mai bune opere, cum ar fi operele lui Verdi, interpretate de către cîntăreţii cei mai bine plătiţi din lume.

În alte ţări, arta şi literatura sînt lăsate pe mîinile unor amărîţi, care locuiesc în mansarde şi se hrănesc numai cu alcool şi cu macaroane, în vreme ce în America un scriitor sau un pictor consacrat nu se deosebeşte întru nimic de oamenii de afaceri respectabili. În ceea ce mă priveşte, sînt fericit să constat că omul care posedă talentul rar de a îmbina mesajul său cu lucruri interesante de citit şi care, în acelaşi timp ştie să-şi comercializeze cu energie şi zel produsele literare poate să cîştige cincizeci de mii de dolari pe an, să se frecventeze, pe picior de egalitate, cu cei mai înalţi funcţionari şi să aibă o casă la fel de impozantă şi o maşină la fel de frumoasă ca oricare căpitan de industrie! Dar vă atrag atenţia că acest lucru este posibil numai datorită stimei pe care cetăţeanul integru, descris de mine, o acordă autorului, şi acest cetăţean merită tot atîta cinste cît şi autorul însuşi.

În sfîrşit, şi acesta este lucrul cel mai important, cetăţeanul nostru standard, chiar dacă este becher, adoră copiii şi apără căminul care este dintotdeauna şi pentru vecie temelia civilizaţiei noastre, fapt ce ne deosebeşte de naţiunile corupte ale Europei.

N-am vizitat încă niciodată Europa — şi, de fapt, nici nu ştiu dacă ţin s-o fac, atîta timp cît mai am de vizitat oraşele noastre puternice şi munţii noştri — dar, aşa cum îmi închipui eu, trebuie să fie şi acolo destui oameni de felul nostru. Într-adevăr, unul dintre cei mai entuziaşti «rotarieni» pe care i-am întîlnit vreodată susţinea principiile energiei sută la sută, rostogolind r-urile într-un mod care amintea de vechea Scoţie şi de colinele scumpe lui Robby Burns [1]. Dar, în acelaşi timp, lucrul care ne deosebeşte de fraţii noştri, negustorii din cealaltă parte a oceanului, e faptul că ei sînt gata să împrumute multe apucături de la snobi, ziarişti şi politicieni, în timp ce businessmanul american modern ştie să vorbească răspicat pentru a-şi susţine interesele şi a arăta limpede că înţelege să fie stăpîn în casa lui. El n-are nevoie de serviciile vreunor intelectuali cînd este vorba să răspundă criticilor perfizi care defăimează viaţa integră şi sănătoasă. El nu este mut ca negustorul de altădată, el are vocabularul său şi ştie să lovească.

Cu toată modestia, vreau să vorbesc în faţa dumneavoastră ca un businessman reprezentativ şi vă şoptesc încetişor: «Iată cum sînt oamenii noştri! Iată caracteristicile cetăţeanului standard american! Iată noua noastră generaţie de americani: băieţi cu păr pe piept, cu zîmbet în ochi şi cu maşini de calculat în birourile lor. Noi nu sîntem lăudăroşi, dar avem o părere bună despre noi înşine, şi, dacă nu vă sîntem pe plac, păzea! e mai cuminte să vă puneţi la adăpost pînă nu se dezlănţuie ciclonul!»

Asta e! În felul meu stîngaci am încercat să schiţez portretul bărbatului adevărat, al tipului energic şi viguros. Zenithul este cel mai solid şi cel mai însemnat

[1] *Robert Burns* (1759—1796), mare poet scoţian, fiu de ţăran, însufleţit de un profund democratism, a manifestat o puternică simpatie pentru ideile revoluţiei burgheze din Franţa (n.r.).

oraş al nostru tocmai pentru că are un mare număr de astfel de bărbaţi. Şi New Yorkul are miile sale de oameni adevăraţi, dar New Yorkul este apăsat ca de un blestem de prezenţa a nenumăraţi străini. La fel şi Chicago şi San Francisco. Da, avem o carte de aur cu nume de oraşe — Detroit şi Cleveland, cu renumitele lor uzine, Cincinnati, cu producţia sa de maşini-unelte şi de săpun, Pittsburg şi Birmingham, cu oţelul lor, Kansas City, Minneapolis şi Omaha, care-şi deschid generos porţile în faţa întinderilor nesfîrşite semănate cu cereale, şi nenumărate alte măreţe oraşe, căci, potrivit datelor ultimului recensămînt, există nu mai puţin de şaizeci şi opt de superbe oraşe americane cu o populaţie de peste o sută de mii de suflete! Şi toate aceste oraşe luptă strîns unite pentru putere şi virtute, împotriva ideilor străine şi a comunismului — Atlanta şi Hartford, Rochester şi Denver, Millwaukee şi Indianopolis, Los Angeles şi Scranton, Portland din statul Maine şi Portland din statul Oregon. Orice cetăţean integru din Baltimore, din Seattle sau din Duluth este ca un frate geamăn cu *booster*-ii din Buffalo sau Akron, din Fort Worth sau Oskaloosa!

Dar aici, la Zenith, în casele bărbaţilor bărbaţi, ale femeilor femei şi ale copiilor deştepţi, aici veţi găsi cel mai mare procent din aceşti oameni integri; de aceea oraşul nostru ocupă un loc aparte; de aceea Zenithul va rămîne în istorie ca un oraş care a servit drept exemplu pentru făurirea unei civilizaţii şi care va dăinui chiar şi după ce vechile metode de pierdere a timpului vor fi dispărut pe veci, chiar şi după ce lumina strădaniilor serioase şi rodnice va scălda cu razele ei binefăcătoare lumea întreagă.

Sper că va veni vremea cînd oamenii vor înceta să mai atribuie toate meritele unei serii de stîrpituri demodate, mîncate de molii şi mucegăite din Europa, şi cînd, în fine, se va acorda cinstea cuvenită vestitului spirit al Zenithului, acelei nestrămutate voinţe de a cuceri succesul care a făcut ca micul «oraş al energiei» să ajungă celebru la toate latitudinile şi în toate ţările unde se consumă lapte condensat şi se folosesc cutii de carton. Credeţi-mă, omenirea s-a ploconit prea mult în faţa acestor ţări obosite, care nu produc nimic altceva decît lustragii, peisaje şi băuturi alcoolice, în care nu există nici măcar o odaie de baie la o sută de locuitori şi care nu ştiu care este deosebirea între un registru cu foi volante şi o mapă; a sosit timpul să se găsească careva de la noi din Zenith care să se înfurie şi să le arunce mănuşa!

Vă declar că Zenithul şi oraşele-surori sînt pe cale de a crea o formă nouă de civilizaţie. Există multă asemănare între Zenith şi aceste oraşe, şi sînt nespus de fericit de acest lucru! Standardizarea extraordinară, mereu crescîndă, dar pe baze sănătoase a magazinelor, birourilor, străzilor, hotelurilor, precum şi a confecţiilor şi a ziarelor pe tot întinsul Statelor Unite dovedeşte cît de puternic şi cît de durabil este modul nostru de viaţă.

Îmi face întotdeauna plăcere să-mi amintesc de un articol pe care Chum Frink l-a publicat în presă în legătură cu turneele sale de conferinţe. Fără îndoială că multora dintre dumneavoastră acest articol le este cunoscut, dar, dacă îmi veţi permite, am să vi-l citesc. Este unul dintre marile poeme clasice alături de If al lui Kipling [1] sau ca *Omul care merită osteneală* de Ella Wheeler Wilcox [2]. Port întotdeauna la mine acest articol, decupat; îl ţin în carnetul meu de notiţe:

Cînd plec la drum cu marfa mea, nu mi-e uşoară dar nici grea, şi-n cîntec vesel — bim, bam, bum! Muşc din

---

[1] *Rudyard Kipling* (1865—1936), poet şi prozator englez, apologet al colonialismului (n.r.).

[2] *Ella Wheeler Wilcox* (1850—1919), scriitoare americană mediocră; a publicat numeroase volume de versuri sentimentale siropoase (n.r.).

tutun şi-mi văd de drum, ofer din Cheero, orişicui, eşantioane roz-gălbui, fac optimişti pe liceeni, cu glume duc rotarieni, şi cînd în club intru, cumva, mă simt şi eu un „cineva". Dar Silas, diavolul bătrîn, maior şiret, ciufut, hapsîn, îşi vîră coada tam-nesam, şi linişte eu nu mai am. Degeaba fug de el, să scap, mi se zburleşte păru-n cap, mă simt stingher, necontenit, precum un cîine prigonit, şi-atunci, pe legea mea, susţin, că orator n-aş vrea să fiu, dus în maşini, cum cei levenţi, fumînd ţigări de cincizeci cenţi, prefer să stau la mine-acas', în lume să nu fac un pas, să beau şi să mănînc jambon, să nu mai am vreun ghinion! Dar cînd mă-ndepărtez de ţel, mă duce gîndul la hotel — indiferent unde va fi St. Paul, Toledo, K. City[1]*, ori Shenectady, Louisville, Albany, Washington, Nashville. Şi cînd în el sînt instalat, mă cred acas' cu-adevărat. Dac-aş rămîne-n loc, vrăjit, privind la un hotel vestit, ce-i peste drum de cinema, şi voiajorii l-ar căta; dac-aş privi în jurul meu şi-aş întreba unde sînt eu, vă jur, n-aş scoate un cuvînt, căci nici n-aş şti pe unde sînt: femeile-ar purta cochet, mătăsuri, pălării, corset, iară bărbaţii, jovial, ar flecări zîmbind, banal, de sport, politică, femei, la fel cu orăşenii mei! Dac-aş intra, cumva-ntr-un hol nu m-aş mira, tot dînd ocol, să văd că-n faţa mea apar aceleaşi chioşcuri de ziar, aceleaşi mărci de ţigarete, fumate-acasă pe-ndelete! De i-aş zări, exuberanţi, că iau dejunul, eleganţi, mîncînd cartofi* à la française, *le-aş zice făr' să-i ofensez: „Mă simt acasă, năpristan!" Apoi aş sta lîngă-un vlăjgan şi i-aş şopti, în ironie, pe sub gambeta-i cafenie: „Helló, Bill, spune-mi, ce mai faci, cu Bursa, astăzi, cum te-mpaci?" Şi ca prieteni, între noi, pălăvrăgi-vom amîndoi tot despre rable de maşini, de timp şi despre paţachini, despre nevastă, despre taţi, de parc-am fi masoni şi fraţi! Aşa că, dacă Unchiul Sam te va-ntrista, nitam-nisam, ar trebui, amice drag, necazului să-i stai în prag căci unde-oi merge-n S.U.A. găseşti oriunde casa ta.*

[1] Kansas City (n.r.).

Da, domnilor, oraşele acestea sînt partenerele noastre cinstite în jocul cel mare pentru viaţa cea adevărată. Dar să fiu bine înţeles: Eu susţin că Zenithul este cel mai bun partener din toate şi oraşul care se dezvoltă cel mai repede. Cred că mă veţi ierta dacă voi da cîteva date statistice, ca să-mi întăresc afirmaţiile. Dacă unii dintre dumneavoastră ştiu dinainte ce voi spune, nu face nimic, căci semnele de înflorire a afacerilor ca şi vestirile cele bune din Biblie, nu plictisesc niciodată urechile unui adevărat luptător, fie ele repetate şi de o mie de ori! Toţi oamenii ştiu că Zenithul fabrică mai mult lapte condensat, mai multe cartonaje şi mai multe corpuri de luminat decît orice alt oraş din Statele Unite, dacă nu şi din lumea întreagă. Dar ceea ce nu este prea bine cunoscut este că sîntem al doilea oraş producător de unt în pachete, al şaselea în vastul domeniu al construcţiei motoarelor şi automobilelor şi cam al treilea în ce priveşte producţia de brînzeturi, de articole de pielărie, de carton asfaltat, de alimente pentru micul dejun şi de salopete.

Forţa noastră nu constă, totuşi, numai într-o prosperitate mereu crescîndă, dar şi în acel spirit de solidaritate, în acea fraternitate şi în acel idealism cu faţa îndreptată spre viitor, care au caracterizat întotdeauna Zenithul, de cînd l-au întemeiat strămoşii. Avem dreptul, avem chiar datoria faţă de frumosul nostru oraş să spunem lumii întregi adevărul despre liceele noastre; remarcabile prin clădirile şi instalaţiile lor, cărora nu le lipseşte nimic, care posedă cel mai bun sistem de ventilaţie din ţară, fără nici o excepţie; despre hotelurile noastre şi băncile splendide, recent construite, precum şi despre picturile în ulei şi sculpturile în marmură care împodobesc holurile lor şi despre *Second National Tower*, care, în ce priveşte înălţimea, se clasează ca a doua din toate

clădirile existente în orașele din interiorul Statelor Unite. Dar chiar dacă mai adaug că numărul kilometrilor de străzi pavate, numărul camerelor de baie, al aspiratoarelor de praf și numărul tuturor celorlalte semne exterioare ale civilizației constatate la Zenith nu sînt întrecute de nici un oraș; că biblioteca noastră și muzeul nostru de artă sînt înzestrate cu fonduri suficiente și instalate în clădiri spațioase și adecvate; că rețeaua de parcuri a orașului nostru — cu alei frumoase, împodobite cu peluze, tufișuri și statui — este mai mult decît la înălțime, tot nu voi reuși să vă dau decît o idee incompletă despre măreția fără margini care caracterizează Zenithul din toate punctele de vedere!

Și totuși cred că am păstrat pentru încheiere ce e mai bun, căci, amintindu-vă că avem un automobil la fiecare cinci locuitori și șapte optimi, vă dau o indicație concretă, solidă ca o stîncă, asupra genului de progres și asupra genului de inteligență care sînt sinonime cu numele de Zenith!

Calea celor drepți nu este însă presărată numai cu trandafiri. Înainte de a încheia trebuie să vă atrag atenția asupra unei probleme pe care trebuie s-o luăm în considerație pentru anul viitor. Amenințarea cea mai gravă pentru un sistem de guvernare sănătoasă nu vine din partea socialiștilor declarați, ci din partea mulțimii de lași care lucrează pe ascuns, din partea oamenilor pletoși, ce se intitulează «liberali», «radicali», «independenți», «intelectuali» și care Dumnezeu știe ce nume false își mai dau! Elementele cele mai periculoase din această bandă sînt învățătorii și profesorii iresponsabili, și mi-e rușine, dar trebuie să vă spun că unii dintre ei fac parte din corpul profesoral al marii noastre universități! Universitatea aceasta îmi este *Alma mater* și sînt mîndru că mă pot numi copilul ei, dar ea are anumiți profesori care lasă să se creadă că ar trebui să încredințăm conducerea națiunii vagabonzilor și muncitorilor necalificați.

Acești profesori sînt șerpii care trebuie striviți, și cu ei toată semința lor de papă-lapte. Businessmanul american e generos pînă la absurd, dar el cere un singur lucru de la toți profesorii, conferențiarii și ziariștii: dacă sînt plătiți cu banii munciți de noi, trebuie să ne sprijine și să facă propagandă pentru sporirea rentabilității și să încurajeze prosperitatea! Și deoarece veni vorba de acești profesori universitari palavragii, cusurgii și pesimiști, îngăduiți-mi să vă spun că, în anul de aur care vine, este datoria noastră să folosim întreaga influență de care dispunem pentru a obține concedierea acestor canalii, după cum este datoria noastră să vindem cît mai multe proprietăți și să strîngem cît mai mulți bănuți cu putință.

Pînă cînd nu vom obține acest lucru, fiii și fiicele noastre nu-și vor da seama că idealul de bărbăție și cultură al Americii nu poate fi reprezentat de o mînă de țicniți, care se ciorovăiesc la nesfîrșit analizînd drepturile și îndatoririle, ci trebuie să fie reprezentat de oamenii cumsecade, destoinici, cu frica lui Dumnezeu, care știu să dea din coate și reușesc în viață, oamenii care aparțin unei secte energice și evlavioase, care sînt membri la *Boosters' Club* sau la *Rotary Club*, sau ai Ordinului Elanilor, sau ai asociațiilor *Kiwanis, Moose, Redmen* sau *Knight of Columbus*, sau ai oricărei alte organizații de băieți de treabă, buni, veseli, glumeți, activi și energici, săritori, care se pricep să petreacă bine și să muncească bine și care acelora ce-i critică știu să le răspundă cu o lovitură de picior care să-i învețe minte pe mofturoși și pe filfizoni să-i respecte pe bărbații bărbați și să binevoiască să-și bage mințile în cap și să-l aclame pe Unchiul Samuel [1], U.S.A.!"

[1] Formula „Unchiul Samuel", sau „Unchiul Sam", folosită azi în mod curent pentru a desemna S.U.A., își are originea în faptul că în limba engleză *Uncle Sam* (Unchiul Sam) și *United States* (Statele Unite) au aceleași inițiale (n.r.).

4

Babbitt era menit să devină un orator consacrat. Fu poftit la o reuniune la clubul de pe lîngă biserica prezbiteriană din Chatham Road ca să istorisească anecdote irlandeze, evreieşti şi chinezeşti, în dialectul respectiv.

Dar însuşirile sale de cetăţean eminent ieşiră la iveală mai bine ca nicăieri în conferinţa intitulată „Fapte concrete în legătură cu proprietăţile imobiliare", pe care a ţinut-o la Y.M.C.A. din Zenith în cadrul prelegerilor despre metodele de vînzare.

Advocate Times publică o dare de seamă atît de amănunţită despre acestă conferinţă, încît Vergil Gunch îi spuse lui Babbitt :

— Eşti pe cale să devii unul dintre cei mai preţuiţi oratori ai oraşului. Nu pot deschide un ziar fără să citesc ceva despre elocvenţa dumitale. Toate aceste tirade trebuie să-ţi aducă o mulţime de clienţi. Bună treabă ! Nu te lăsa !

— Haide, lasă glumele, protestă Babbitt moale, dar acest omagiu al lui Gunch, care avea o frumoasă reputaţie de orator, îl încîntă în mod special şi acum se întreba cum de s-a putut îndoi, înaintea plecării sale în vacanţă, de bucuriile pe care le resimţi fiind un cetăţean integru.

CAPITOLUL XV

1

Ascensiunea lui nu a decurs fără unele poticneli deplorabile.

Faima nu i-a ridicat pe membri familiei Babbitt la înălţimea cuvenită pe scara socială. Ei n-au fost invitaţi

nici să se înscrie la *Tonawanda Country Club*, nici să participe la balurile de la *Union Club*. Babbitt spunea enervat că lui „puţin îi pasă de toţi încrezuţii ăştia, numai că soţiei i-ar face plăcere să figureze pe lista «Printre cei prezenţi la... am remarcat pe...»" Aştepta cu nerăbdare banchetul anual al promoţiei sale universitare, care avea să-i ofere ocazia să petreacă o seară în mare intimitate cu oameni de vază ca antreprenorul multimilionar Charles McKelvey, bancherul Max Kruger, fabricantul de scule Irving Tate şi decoratorul la modă Adelbert Dobson. În teorie era prieten cu ei aşa cum fusese şi la universitate, iar cînd îl întîlneau, ei îi spuneau „Georgie !" ca şi înainte, dar aceasta nu se întîmpla des, după cît se pare, şi niciodată nu-l invitau la dineurile (cu şampanie şi valeţi) pe care le dădeau în casele lor din Royal Ridge.

O săptămînă întreagă înainte de banchet se gîndi la colegii săi. „Nu văd nici un motiv pentru care n-am deveni cu adevărat prieteni acum !"

2

Ca toate petrecerile şi manifestările culturale pur americane, banchetul promoţiei 1896 a fost minuţios organizat. Comitetul de iniţiativă lucra ca o mare firmă comercială. O dată pe săptămînă trimetea o circulară :

MEMORANDUM Nr. 3

Prietene, nu vrei să fii printre noi la cel mai însufleţit banchet din cîte au cunoscut vreodată absolvenţii bunei şi bătrînei noastre *U*[1]*?* Absolventele din promoţia 908 au participat în proporţie de 60%. O să ne lăsăm noi, băieţii, bătuţi de nişte fuste ? Hai-

[1] Iniţiala cuvîntului universitate (n.r.).

deţi, prieteni, să dăm dovadă de entuziasm autentic şi să facem ce-om şti pentru a realiza cel mai strălucit banchet din cîte s-au văzut vreodată! Meniu ales, discursuri scurte şi însufleţite şi amintiri din cele mai radioase şi mai fericite zile din viaţă.

Banchetul avu loc la *Union Club*, într-un salon rezervat. Clubul îşi avea sediul într-o clădire întunecoasă, alcătuită din trei corpuri de case vechi, pretenţioase, reunite într-una singură, al cărei hol semăna cu un beci pentru cartofi. Totuşi, Babbitt, pe care eleganţa de la *Athletic Club* nu-l impresiona, se simţi cam stînjenit intrînd la *Union*. Făcu un semn din cap portarului, un negru de modă veche, mîndru în fracul său albastru cu nasturi de aur, şi se plimbă prin hol încercînd să se comporte ca un membru al clubului.

În total veniseră şaizeci de inşi. Formaseră curente şi insuliţe în hol, se înghesuiseră în ascensor şi acum stăteau prin colţurile salonului rezervat. Se străduiau să pară intimi şi entuziaşti. Se vedeau unii pe alţii exact ca pe vremea cînd erau studenţi, cu alte cuvinte ca nişte tineri fără experienţă, ale căror mustăţi, chelii, burţi şi riduri nu păreau decît nişte accesorii comice, puse pentru o seară.

— Nu te-ai schimbat nici un pic! îşi spuneau cu uimire.

Celora al căror nume nu şi-l mai aminteau le spuneau:

— Vai, ce bine îmi pare că te revăd, dragul meu. Ce faci acum... Tot acolo lucrezi?

Se găsea mereu cîte unul care începea să strige vesel sau să-i zică un cîntec studenţesc, dar imediat glasurile se stingeau într-o tăcere apăsătoare. În ciuda hotărîrii de a avea o comportare democratică, cei prezenţi se împărţiră în două tabere: de o parte cei în ţinută de seară, şi, de altă parte, toţi ceilalţi. Babbitt (care era într-o ţinută de seară impecabilă) umbla ca o suveică de la un grup

la celălalt. Cu toate că dorea să înnoade noi relaţii sociale, îl căută mai întîi pe Paul Riesling. Îl găsi singur, corect şi tăcut.

Paul oftă:

— Mă plictisesc toate aceste strîngeri de mînă şi formulele goale ca: „Ia priveşte cine-i aici"...

— Fleacuri! Haide, Paulibus, nu mai fi aşa ţeapăn, fii vesel. Sînt cei mai buni băieţi din lume! Ia spune, pari cam posomorît. Ce s-a întîmplat?

— Ca de obicei. M-am ciorovăit cu Zilla.

— Hai, lasă! Să petrecem şi să ne uităm supărările.

Cu Paul pe lîngă el, manevră înspre colţul în care Charles McKelvey, înconjurat de admiratorii săi, radia căldură întocmai ca un cuptor.

McKelvey fusese eroul promoţiei din 96; nu fusese numai căpitanul echipei de *foot-ball* şi campion la aruncarea greutăţii, ci şi un bun orator, deşi, în ce priveşte studiul propriu-zis, trecea la limită. Făcuse carieră punînd mîna pe societatea de construcţii, fostă cîndva proprietatea familiei Dodsworth, una din cele mai cunoscute familii de pionieri din Zenith. Construise capitolii [1], zgîrie-nori şi gări. Era un bărbat cu umerii laţi, cu pieptul lat şi nu era un adormit. Avea o privire calmă şi veselă, iar elocinţa lui blîndă îi intimida pe politicieni şi îi îngrijora pe reporteri; în faţa lui, savanţii cei mai inteligenţi, artiştii cei mai sensibili se simţeau stîngaci şi jerpeliţi. Cînd dorea să-i influenţeze pe membrii corpurilor legiuitoare sau cînd îşi recruta spioni şi spărgători de grevă era dezinvolt, simpatic şi generos. Avea o alură de baron; era egalul celor mai nobile exemplare ale proaspetei aristocraţii americane şi nu se simţea inferior decît faţă de arogantele familii „vechi". (La Zenith este considerată „veche"

[1] Prin extensie, după numele palatului Capitoliului din Washington, în care se întrunesc corpurile legiuitoare ale S.U.A., edificiile similare din capitalele statelor federale se numesc şi ele capitolii (n.r.).

orice familie stabilită în oraş înainte de 1840.) Puterea lui era cu atît mai mare cu cît nu avea scrupule şi nu era paralizat nici de viciile, nici de virtuţile tradiţiei puritane de altădată.

McKelvey se întreţinea bine dispus cu grangurii, adică cu fabricanţii şi bancherii, cu moşierii, avocaţii şi chirurgii care ţineau şoferi şi făceau călătorii prin Europa. Babbitt se strecură printre ei. Îi plăceau atît zîmbetul lui McKelvey, cît şi avantajele mondene care puteau fi obţinute dacă reuşeai să intri în graţiile lui. În vreme ce faţă de Paul, Babbitt se simţea mare şi protector, faţă de McKelvey se simţea mic şi smerit.

Îl auzi pe McKelvey spunîndu-i bancherului Max Kruger :

— Da, îl vom găzdui pe sir Gerald Doak.

Slăbiciunea cu totul democratică pe care Babbitt o nutrea pentru titlurile de nobleţe se trezi imediat.

— Ştii, Max, continuă McKelvey, e unul dintre marii magnaţi ai fierului în Anglia. Are o avere imensă... Ia te uită ! Ce faci, Georgie ! Ascultă, Max, George Babbitt s-a îngrăşat mai tare ca mine !

Preşedintele strigă :

— Luaţi loc, prieteni !

— Mergem, Charley ? îl întrebă Babbitt pe McKelvey cu un aer detaşat.

— Sigur. Bună ziua, Paul. Ce mai face scripcarul ? Ţi-ai rezervat vreun loc anume, George ? Hai să punem mîna pe nişte locuri. Hai, Max ! Georgie, am citit despre discursurile pe care le-ai ţinut în timpul campaniei electorale. Straşnică treabă !

După asta, Babbitt l-ar fi urmat şi prin foc. Tot timpul mesei fu foarte ocupat. Ba încerca să-i descreţească fruntea lui Paul, ba i se adresa lui McKelvey, spunîndu-i : „Aud că ai de gînd să construieşti nişte cheiuri la Brooklyn...", ba observa privirile invidioase pe care i le aruncau rataţii promoţiei, care şedeau grupaţi deoparte, văzîndu-l

în rîndurile aristocraţiei, ba se delecta ascultînd conversaţia pe teme mondene angajată de McKelvey cu Max Kruger. Au povestit mai întîi despre un „dans al junglei", pentru care Mona Dodsworth îşi decorase casa cu mii de orhidee. Apoi, cu o indiferenţă foarte bine simulată, au vorbit despre un dineu care avusese loc la Washington, la care McKelvey făcuse cunoştinţă cu un senator, cu o prinţesă de prin Balcani şi cu un general maior englez. McKelvey vorbea despre prinţesă numind-o „Jenny" şi lăsă să se înţeleagă că dansase cu ea.

Babbitt fu impresionat, dar nu destul ca să tacă. Chiar dacă oamenii aceştia nu catadicseau să-l poftească la masă, el era deprins să stea de vorbă şi cu un preşedinte de consiliu de administraţie, şi cu membri ai congresului, şi cu doamnele care primeau la masă poeţi. Faţă de McKelvey se arătă exuberant şi duios.

— Ia spune, Charley, îţi mai aminteşti cum în anul doi am închiriat o hodoroagă de barcă şi am pornit devale spre Riverdale, ca să vedem spectacolul acela grozav dat de madame Brown ? Şi-ţi aminteşti ce bătaie i-ai tras ţărănoiului ăla de paznic, care a vrut să pună mîna pe noi, şi cum am şterpelit apoi firma unui croitor şi am atîrnat-o la uşa profesorului Morrison ? Doamne-Dumnezeule, ce bine era pe-atunci !

McKelvey se declară de acord. Da, fusese bine pe-atunci !

— Ceea ce contează, reluă Babbitt, nu e învăţătura, ci prieteniile pe care le înnozi la universitate !

Tocmai atunci comesenii din capătul mesei începură să cînte, dar Babbitt nu se lăsă întrerupt :

— Ce păcat ! E o ruşine că nu ne vedem din pricină că... hm, da, pentru că lucrăm în domenii diferite. Mi-a făcut plăcere că ne-am mai adus aminte de frumoasele zile de altădată. Trebuie să vii împreună cu doamna McKelvey într-o seară la noi la masă.

McKelvey răspunse vag :

— Da, sigur...

— Aş dori să-ţi vorbesc despre creşterea valorii terenului, care înconjoară depozitul tău de la Grantsville. Aş putea să-ţi sugerez cîteva lucruri interesante.

— Cu cea mai mare plăcere ! Neapărat o să luăm masa împreună, Georgie. Rămîne numai să mă înştiinţezi. Şi o să-mi facă mare plăcere să pofteşti la noi, tu cu soţia, spuse McKelvey mai puţin vag de astă dată.

Apoi răsună vocea preşedintelui — acea voce de stentor care, pe vremuri, îi încuraja să înfrunte echipele din Ohio, Michigan sau Indiana — care le strigă :

— Haideţi, vombaţilor [1] ! Toţi odată ! Strigătul de luptă !

Babbitt se simţi în culmea fericirii cînd, împreună cu Paul Riesling şi cu McKelvey, eroul de altădată pe care-l regăsise, urlă în cor cu toţi ceilalţi :

Baaaaaatle-axe,
Get an axe,
Bal-axe,
Get-naxe,
Who-who ? The U !
Hooroo !

3

La începutul lui decembrie, familia Babbitt invită familia McKelvey la cină, şi familia McKelvey nu numai că primi invitaţia, dar, după ce amînă de vreo douătrei ori, veni în carne şi oase.

Familia Babbitt discută vreme îndelungată şi temeinic toate amănuntele acestei mese, de la cumpărarea sticlei de şampanie şi pînă la numărul exact al migdalelor cu

[1] Animale marsupiale (genul *Phascolomyidae)*, care trăiesc în vizuini (n.r.).

sare ce trebuiau puse în dreptul fiecărui tacîm. Cîntăriră în mod special persoana celorlalţi invitaţi. Babbitt susţinu pînă la capăt că Paul Riesling merita să fie poftit în compania lui McKelvey.

— Charley o să prefere să fie cu Paul şi cu Verg Gunch decît cu cine ştie ce înfumurat pretenţios, stărui el.

Dar doamna Babbitt îl întrerupse :

— Da, se prea poate... Cred că voi încerca să procur ceva stridii de la Lynnhaven.

Totuşi, cînd totul fu pus la punct, ea îi invită pe oculistul J. T. Angus şi pe un anume Maxwell, un avocat respectabil, împreună cu preaelegantele lor soţii.

Nici Angus şi nici Maxwell nu făceau parte din Ordinul Elanilor, nu erau membri la *Athletic Club* şi nici unul din ei nu-i spuseseră vreodată lui Babbitt „frate“ şi nu-i ceruseră sfaturi despre carburatoare. Singurele persoane „acceptabile“ pe care le invitase, spusese soţul înfuriat, erau soţii Littlefield ; dar uneori Howard Littlefield era atît de mult omul statisticilor aride, încît Babbitt tînjea de dorul interjecţiilor răcoritoare folosite de Gunch : „Ei, mă, cap sec ! ce glumă mai ştii să-mi spui ?“

Îndată după dejun, doamna Babbitt începu să pună masa pentru dineul în cinstea familiei McKelvey, care era fixat pentru ora şapte şi jumătate, iar Babbitt se întoarse de la birou, conform instrucţiunilor primite, la ora patru. Dar nu găsiră nimic de lucru pentru el, şi de vreo trei ori doamna Babbitt îl repezi, spunîndu-i : „Te rog, nu-mi sta în drum !“ Bosumflat, se duse şi se aşeză în faţa garajului, dorindu-şi fierbinte ca Littlefield, Sam Doppelbrau, în sfîrşit, cineva să vină să stea de vorbă cu el. Deodată îl văzu pe Ted furişîndu-se după casă.

— Ce-i cu tine ? întrebă Babbitt.

— A, tu eşti, babacule ?! Tii, Ma [1] e cu adevărat pe picior de război. I-am spus că Rone şi cu mine n-am

[1] Mama (n.r.).

prea vrea să luăm parte la serată şi mi-a tăiat-o scurt. Pe deasupra mi-a spus că trebuie să fac şi baie. Dar, să ştii, cred că tinerii Babbitt vor arăta bine astăseară ! Micul Theodore îmbrăcat în frac !

„Tinerii Babbitt !" Expresia îi plăcu lui Babbitt. Puse mîna pe umărul băiatului. Ar fi dorit ca Paul Riesling să fi avut o fiică pe care s-o mărite cu Ted.

— Mda... mama ta e cam nervoasă ! spuse el şi rîseră şi oftară amîndoi ; apoi, cuminţi, se duseră să se îmbrace.

Familia McKelvey sosi cu o întîrziere de mai puţin de cincisprezece minute.

Babbitt spera că familia Doppelbrau avea să vadă limuzina lui McKelvey şi şoferul lui în uniformă, care aştepta în faţa porţii.

Mîncărurile erau bine gătite şi extrem de abundente. Doamna Babbitt scosese sfeşnicele de argint ale bunicii. Babbitt îşi dădu toată silinţa şi fu foarte cuminte. Nu spuse nici una din glumele pe care ar fi dorit să le spună. Îi ascultă pe ceilalţi. Îl încurajă pe Maxwell, spunîndu-i :

— Hai, povesteşte-ne despre călătoria dumitale la Yellowstone.

Făcu complimente, enorm de multe complimente. Găsi prilejul să spună că doctorul Angus era un adevărat binefăcător al omenirii, că Maxwell şi Howard Littlefield erau nişte savanţi remarcabili, că Charles McKelvey era o pildă vie pentru tineretul care năzuieşte să reuşească în viaţă şi că doamna McKelvey era o adevărată podoabă a lumii bune din Zenith, Washington, New York, Paris şi din multe alte localităţi.

Dar nu reuşi să dezgheţe atmosfera. Era o masă lipsită de antren. Comesenii parcă erau apăsaţi de ceva şi, fără să-şi poată explica de ce, vorbeau forţat şi fără convingere.

Babbitt îşi concentră toată atenţia asupra doamnei Lucille McKelvey, ferindu-se însă cu grijă să-i privească umerii albi, adorabili, şi panglica de mătase roşcată care-i susţinea rochia.

— Presupun că veţi pleca iar curînd în Europa, nu-i aşa ? începu el.

— Mi-ar place grozav să mă reped pînă la Roma pentru cîteva săptămîni.

— Cred că vedeţi o mulţime de tablouri, de curiozităţi de tot felul, că ascultaţi şi muzică acolo.

— Nu, mă duc mai ales pentru un lucru : este acolo o mică *trattoria* [1], pe Via della Scrofa, unde se pot mînca cele mai bune *fettucine* [2] din lume.

— A, da... Ei, da... Trebuie să fie delicios să guşti aşa ceva, da...

La zece fără un sfert McKelvey descoperi cu profund regret că soţia sa avea dureri de cap. În timp ce Babbitt îl ajuta să-şi pună pardesiul, îi spuse vesel :

— Trebuie să luăm odată dejunul împreună ca să mai vorbim despre trecut.

După ce toţi musafirii se retraseră, la zece şi jumătate, Babbitt se întoarse spre soţia lui şi îi spuse, scuzîndu-se :

— Charley mi-a spus că a petrecut o seară minunată şi că trebuie să luăm dejunul... că vrea să ne poftească pe amîndoi la ei, seara la masă, în curînd.

— Da, conchise ea, a fost una dintre acele seri liniştite care de multe ori sînt mai plăcute decît petrecerile zgomotoase la care toţi invitaţii vorbesc deodată, fără să te poţi distra cu adevărat. A fost plăcut şi liniştit.

Dar, din culcuşul său de pe verandă, Babbitt o auzi plîngînd încet, cu disperare.

---

[1] Restaurant (it.) (n.r.).
[2] Macaroane (it.) (n.r.).

4

O lună întreagă au urmărit rubrica mondenă din ziare şi au aşteptat să fie la rîndul lor invitaţi la masă.

Toată săptămîna care urmă după dineul oferit de Babbitt, familia McKelvey era citată mereu în fruntea listei gazdelor lui sir Gerald Doak. Zenithul primea cu entuziasm pe sir Gerald Doak (care venise în America să cumpere cărbuni). Ziarele publicau interviurile lui despre prohibiţie, despre tulburările din Irlanda [1], despre problema şomajului, despre aviaţia navală, despre cursul lirei sterline, despre ceai în comparaţie cu whisky-ul, despre psihologia femeilor americane şi despre viaţa de toate zilele a familiilor engleze din provincie. Sir Gerald părea să fie la curent cu toate aceste probleme. Familia McKelvey oferi în cinstea lui un dineu ceylonez, iar domnişoara Elnora Pearl Bates, redactoarea rubricii mondene a ziarului *Advocate Times*, se întrecu pe sine. La micul dejun Babbitt citi cu glas tare:

> În mijlocul decorurilor orginale şi orientale, la o masă la care s-au servit mîncăruri exotice delicioase, invitaţii au fost primiţi de fermecătoarea stăpînă a casei şi de distinsul ei soţ; Zenithul n-a mai văzut pînă azi o recepţie atît de *recherché* [2] ca dineul în stil ceylonez, urmat de dans, oferit ieri seară de domnul şi doamna Charles McKelvey în cinstea lui Sir Gerald Doak. Am impresia — şi mă consider prea fericită că am avut prilejul rar de a vedea acest decor feeric — că nicăieri, nici chiar la Monte Carlo sau în cercurile diplomatice cele mai selecte din capitalele străine, nu s-a văzut vreodată ceva mai minunat. Nu degeaba are Zenithul reputaţia de a fi oraşul cel mai rafinat din interiorul ţării noastre în ce priveşte viaţa mondenă.
>
> Cu toate că este prea modest ca s-o recunoască, lordul Doak dă societăţii noastre elegante o notă de rafinament de care n-a mai beneficiat de la vizita memorabilă a contelui Sittingbourne. El nu numai că aparţine nobilimii engleze celei mai distinse, ci *on dit* [1] că este unul din fruntaşii industriei metalurgice britanice. Deoarece este originar din Nottingham, sălaşul favorit a lui Robin Hood [2], care astăzi, după spusele lordului Doak, a devenit un oraş modern, plin de viaţă, cu 275.573 de locuitori, important centru al industriei de dantele şi al altor industrii, ne place să credem că în vinele sale curge puţin din sîngele viril şi aprins, dar totodată delicat şi albastru al stăpînului de altădată al codrilor Angliei, din sîngele aventurosului Robin.
>
> Drăgălaşa doamnă McKelvey nu a fost niciodată mai seducătoare ca ieri seară, în rochia ei de reţea neagră împodobită cu panglici elegante de argint, la care purta, prins în talia ei delicată, un buchet strălucitor de trandafiri Aaron Ward.

Babbitt comentă stoic:

— Sper că nu ne vor invita ca să-l întîlnim pe acest lord Doak. Aş prefera un dineu intim, liniştit, cu Charley şi soţia lui.

---

[1] Este vorba de acea fază a luptelor duse de irlandezi, împotriva imperialismului englez, care a început cu răscoala de la Dublin din 1916 şi s-a terminat cu proclamarea Republicii Irlandeze în 1922 (n.r.).

[2] Aleasă (fr.) (n.t.).

[1] Se zice (fr.) (n.t.).

[2] Erou legendar englez din evul mediu, care, ca haiducii noştri de mai tîrziu, jefuia bogaţii spre a-i ajuta pe sărmani. Isprăvile lui vitejeşti sînt cîntate de nenumărate balade populare (n.r.).

La *Athletic Club* serata dată de McKelvey a constituit obiectul unor ample discuţii :

— Presupun, glumi Sidney Finkelstein, că de acum înainte o să fim obligaţi să-l intitulăm pe McKelvey „lord Chaz".

— Asta le întrece pe toate, exclamă Howard Littlefield, omul preciziei ; ce greu este pentru unii oameni să facă lucrurile cum trebuie ! Toată lumea îi spune acestui tip „lord Doak", cînd de fapt ar trebui să i se zică „sir Gerald".

Babbitt se minună :

— Aşa e ? Bine, domnule ! Va să zică „sir Gerald", aşa-i ? Aşa trebuie să i se spună. Bine, domnule, îmi pare bine că ştiu.

Mai tîrziu le spuse agenţilor săi de piaţă :

— E nostim de tot să vezi cum unii oameni, numai pentru că au şansa de a avea bani mulţi, primesc în vizită străini cu vază, fără a avea nici cea mai vagă idee despre modul în care trebuie să li se adreseze ca să-i facă să se simtă ca acasă !

În aceeaşi seară, întorcîndu-se acasă, trecu pe lîngă limuzina lui McKelvey şi-l văzu pe sir Gerald, un englez mare, ca un teuton, roşcat la faţă, cu ochii bulbucaţi şi cu cîteva fire de mustaţă galbenă care îi dădeau un aer trist şi suspect. Babbitt trecu înainte încet, abătut. Deodată avu impresia îngrozitoare şi inexplicabilă că soţii McKelvey îşi băteau joc de el. Îşi trădă sentimentele prin violenţa cu care îi comunică soţiei sale :

— Oamenii care-şi văd cu adevărat de treburi nu au timp de pierdut pentru indivizi de soiul soţilor McKelvey. Aceste mondenităţi sînt la fel ca orice alte patimi ; o dată prins, e greu să mai scapi de ele. Cu toate astea, nu mi-ar displace să am prilejul să

mergem la ei în vizită cu tine şi cu copiii, în loc de a participa la toate aceste ceremonii idioate !

Nu mai vorbiră niciodată despre familia McKelvey.

5

Îi era penibil ca tocmai acum, cînd avea atîtea griji pe cap, să mai trebuiască să se gîndească şi la familia Overbrook.

Ed Overbrook era unul din colegii lui Babbitt care nu reuşise în viaţă. Avea o familie numeroasă şi o mică agenţie de asigurări în suburbia Dorchester. Om cărunt, slab şi neînsemnat. Aşa fusese întotdeauna. Era persoana pe care, într-un grup, uitai s-o prezinţi şi pe care apoi o prezentai cu un entuziasm exagerat. La universitate admirase spiritul de camaraderie al lui Babbitt, iar acum nu mai contenea să admire situaţia pe care şi-o croise în tranzacţiile imobiliare, casa frumoasă unde locuia şi hainele lui minunate. Babbitt era încîntat, dar totodată cam plictisit, deoarece acest fapt îi dădea un simţămînt de răspundere. La dineul promoţiei lor îl văzuse pe bietul Overbrook — îmbrăcat în acelaşi costum lucios, din stofă albastră, cu care mergea şi la birou — stînd timid într-un colţ împreună cu alţi trei rataţi. Se apropiase de el şi îi spusese prietenos :

— Ei, ce mai faci, Ed ?! Aud că asiguri tot Dorchesterul ! Bună treabă !

Îşi amintiră de vremurile frumoase de odinioară, cînd Overbrook făcea versuri. Overbrook îl pusese în încurcătură, exclamînd :

— Ia spune, Georgie, nu pot să sufăr gîndul că ne-am înstrăinat aşa unul de altul. M-ar bucura să vii cu doamna Babbitt la noi la masă într-o seară.

Babbitt îi răspunse :

— Straşnic ! Cu plăcere ! Să-mi spui numai cînd ! Soţia mea şi cu mine am dori să vii şi tu la noi !

Uitase cu desăvîrşire acest episod, dar din nefericire Ed Overbrook nu uitase. De nenumărate ori îi telefonă lui Babbitt, invitîndu-l la masă.

— Ar fi mai bine să ne ducem, să scăpăm odată, îi spuse, bombănind, Babbitt soţiei. Dar nu te miră faptul că bietul om habar n-are de regulile cele mai elementare ale etichetei ? Închipuie-ţi, îmi telefonează el, în loc s-o pună pe soţia lui să ne scrie o invitaţie cum se cuvine. De ! Cred că n-avem încotro ! Ce vrei, aşa e cu toate maimuţărelile astea cu colegii !

Cînd îl mai invită o dată la fel de insistent, Babbitt acceptă, în sfîrşit, să vină într-o seară, peste două săptămîni. O invitaţie la masă peste două săptămîni, chiar dacă e o masă de familie, nu pare niciodată cine ştie ce calamitate pînă în ziua cînd îţi dai seama că timpul s-a scurs cu o repeziciune uluitoare şi că se apropie scadenţa. Fură nevoiţi să se scuze şi să amîne din cauza dineului oferit de ei familiei McKelvey, dar, în sfîrşit, plictisiţi, plecară cu maşina la Dorchester, unde locuia Overbrook.

Seara a fost de la început lamentabilă. Familia Overbrook lua masa la şase şi jumătate, în timp ce familia Babbitt nu mînca niciodată înainte de şapte. Babbitt îşi permise să întîrzie cu zece minute.

— Să scurtăm vizita pe cît posibil. Cred că vom putea s-o ştergem mai devreme. Am să spun că mîine trebuie să fiu foarte devreme la birou, îşi făcu el planul.

Locuinţa familiei Overbrook avea ceva deprimant. Situată la etaj, într-o casă de lemn construită pentru două familii : anticamera era ticsită de cărucioare de copii, de pălării vechi agăţate în cuier şi plină de miros de varză, iar pe masa din salon se afla o *Biblie* format mare. Ed Overbrook şi soţia sa erau stîngaci şi jerpeliţi

ca de obicei. Mai erau două perechi pîrlite, al căror nume Babbitt nu le reţinu pentru că de altfel nici nu-l interesau. Se simţi însă emoţionat şi jenat de lipsa de tact cu care-l lăuda Overbrook :

— Sîntem foarte mîndri că-l avem astă-seară în mijlocul nostru pe prietenul George ! Cu siguranţă c-aţi citit toţi despre cuvîntările şi conferinţele sale în ziare... şi ce bine arată, nu ?... Iar eu mă gîndesc mereu la vremea cînd eram la facultate, îmi amintesc ce băiat sociabil era şi, pe deasupra, unul dintre cei mai buni înotători ai clasei.

Babbitt încercă să fie jovial ; se strădui chiar ; dar nu putea găsi nimic care să-l intereseze în caracterul timorat al lui Overbrook, în banalitatea celorlalţi musafiri, sau în prostia totală a doamnei Overbrook, care purta ochelari, avea pielea pămîntie şi părul strîns pe cap. Le povesti cea mai bună anecdotă irlandeză pe care o ştia, dar nu stîrni nici un interes. Momentul cel mai penibil fu acela în care doamna Overbrook încercă să se rupă de preocuparea ce i-o dădeau îngrijitul celor opt copii ai ei, gătitul şi frecatul, în dorinţa de a face conversaţie.

— Presupun că plecaţi des la Chicago şi la New York, domnule Babbitt, spuse ea.

— Da, plec destul de des la Chicago.

— Trebuie să fie foarte interesant. Cred că vă duceţi la toate teatrele.

— Ca să spun drept, doamnă Overbrook, lucrul care mă atrage cel mai mult este să mănînc un muşchi bun la restaurantul olandez din *Loop* [1].

Nu mai găsiră nimic de spus. Babbitt era dezolat, dar nu avea încotro, masa fu o catastrofă. La ora zece, dezmeticindu-se din plictiseala unei conversaţii fără noimă, Babbitt spuse pe un ton cît se poate de amabil :

[1] Centrul comercial din Chicago (n.r.).

— Cred că trebuie s-o pornim, Ed. Am mîine la birou o întrevedere cu un individ care vine dis-de-dimineaţă.

Pe cînd Overbrook îl ajuta să-şi pună pardesiul, îi spuse :

— A fost frumos că ne-am amintit de vremurile bune de altădată ! Trebuie să mai luăm dejunul împreună, foarte curînd.

În drum spre casă, doamna Babbitt suspină :

— A fost cumplit. Dar cum te admiră domnul Overbrook !

— Da, sărăcuţul de el ! Are impresia că eu sînt un fel de arhanghel în miniatură şi cel mai frumos bărbat din Zenith !

— Ceea ce, desigur nu eşti, dar... vai Georgie, nu cumva crezi că va trebui să-i invităm şi noi la masă ?

— Vai de mine, dragă, sper că nu !

— Spune, Georgie, nu i-ai spus cumva domnului Overbrook ca să vină la noi, nu-i aşa ?

— Nu. Pe cuvînt ! Nu, nu i-am spus nimic ! Am spus doar aşa, c-ar trebui să ne vedem odată la dejun în oraş.

— Bine, dragul meu... N-aş vrea să-i jignesc, dar nu cred să pot suporta încă o seară ca asta. Şi să presupunem că tocmai cînd i-am avea pe ei la masă ar veni să ne vadă oameni ca doctorul Angus cu doamna şi ar crede că sînt prieteni de-ai noştri !

Timp de o săptămînă îşi făcură griji :

— Ar trebui totuşi să-l invităm pe Ed cu soţia, sărmanul !

Dar, deoarece nu-i întîlneau niciodată, uitară de ei. După o lună sau două spuseră :

— Într-adevăr, cel mai bun lucru pe care-l aveam de făcut era să ne facem uitaţi. Nici n-am fi generoşi

faţă de *ei* dacă i-am invita aici. S-ar simţi atît de deplasaţi şi atît de jenaţi în casa noastră...

Şi nu mai pomeniră niciodată de familia Overbrook.

CAPITOLUL XVI

1

Certitudinea că nu va fi primit în cercul lui McKelvey îi dădea lui Babbitt un simţămînt de vinovăţie şi-l făcea să se simtă de prisos. Totuşi începu să frecventeze mai des Clubul Elanilor, şi, la un dejun organizat de Camera de Comerţ, stigmatiză grevele, arătîndu-se deosebit de elocvent, şi astfel îşi recîştigă încrederea în sine şi convingerea că era un „cetăţean de vază“.

De altfel cluburile şi asociaţiile din care făcea parte îi furnizau o hrană sufletească suficientă.

Orice om cumsecade din Zenith trebuia să fie membru într-una, sau de preferinţă în două-trei dintre nenumăratele loje sau cluburi care aveau drept scop stimularea prosperităţii generale : la *Rotary*, la *Kiwanis* sau la *Boosters' Club* ; la *Oddfellows*, la *Moose*, la *Masoni* ; la *Redmen*, la *Woodmen*, la *Owls* şi la *Eagles* ; la *Macabei*, la *Knights of Pythias* sau la *Knights of Columbus* şi alte asociaţii care promovau cordialitatea, precum şi o moralitate sănătoasă în raporturile dintre membri şi respect faţă de constituţie. [1] Patru erau

[1] Cluburile, lojele şi ordinele de tot felul, organizate după modelul masonic cu rituri de iniţiere, semne de recunoaştere etc., sînt foarte răspîndite în S.U.A. Marea majoritate a membrilor lor fiind reprezentanţi ai burgheziei şi ai micii burghezii, aceste organizaţii, la fel ca şi masoneria propriu-zisă, joacă rolul de complice activ al reacţiunii (n.r.).

motivele pentru care oamenii se înscriau în aceste societăţi. Mai întîi, pentru că era la modă. În al doilea rînd, pentru că participarea la aceste societăţi stimula afacerile, fraţii din lojă devenind adesea clienţi. În al treilea rînd, pentru că le oferea americanilor care nu puteau să devină *Geheimräte* [1] sau *Commendatori* [2] posibilitatea de a dobîndi titluri onorifice pompoase, ca acelea de „Înalt şi vrednic secretar al raporturilor" sau de „Mare Hoogow", ce puteau fi adăugate la titlurile banale de colonel, judecător sau profesor. În sfîrşit, în al patrulea rînd, pentru că ele îngăduiau soţilor americani veşnic ţinuţi sub papuc să petreacă o seară pe săptămînă în oraş. Loja era locul lor de întîlnire, terasa sau cafeneaua lor. Aici putea să joace biliard, să discute ca între bărbaţi, să spună porcării şi să facă pe grozavii.

După cum mărturisea chiar el, Babbitt se înscrisese pentru fiecare din aceste patru motive.

Îndărătul drapelului roşu-auriu al succeselor sale publice se ascundea rutina activităţii monotone desfăşurate la birou: închirieri, contracte de vînzare, liste de imobile de închiriat. Serile închinate discursurilor, comitetelor şi lojelor îl stimulau ca un alcool, dar în fiecare dimineaţă se scula mahmur. De la o săptămînă la alta devenea mai nervos. Intrase în conflict deschis cu Stanley Graff, agentul său de piaţă, şi o dată, cu toate că farmecele ei îl făcuseră pînă atunci să fie de o politeţe excesivă cu ea, îndrăzni să se răstească la miss McGoun pentru că îi modificase nişte scrisori.

Totuşi, în tovărăşia lui Paul Riesling se destindea. Cel puţin o dată pe săptămînă redeveneau tineri. Sîmbăta jucau golf, tachinîndu-se:

---

[1] Consilieri privaţi (germ.) (n.r.).
[2] Comandori (it.) (n.r.).

— Cît priveşte golful, pot spune că eşti un jucător de tenis grozav!

Cîteodată se plimbau cu maşina toată după-amiaza de duminică, poposind pe la hanurile din sate, unde se aşezau pe scaune înalte în faţa tejghelei şi sorbeau cafea din ceşti groase. Uneori, seara, Paul venea cu vioara, şi chiar Zilla tăcea cînd acest om singuratic, care nu-şi găsise calea şi care veşnic rătăcea pe drumuri necunoscute, îşi vărsa amarul în muzică.

2

Nimic nu-l purifica pe Babbitt mai mult şi nu-i făcea o mai bună reclamă decît eforturile ce le făcea pentru şcoala duminicală [1].

Biserica prezbiteriană din Chatham Road, printre enoriaşii căreia se număra, avea jilţuri de stejar cu pluş şi era una dintre cele mai mari şi mai bogate din Zenith. Pastorul ei era preacucernicul John Jennison Drew, *M.A.* [2], *D.D.* [3], *LL.D.* [4] (Titlurile de *M.A.* şi *D.D.* le luase la Universitatea Elbert din statul Nebraska, iar titlul de *LL.D.* la Universitatea Waterbury din statul Oklahoma.) Era elocvent, expeditiv şi multilateral. Prezida mitinguri consacrate înfierării sindicatelor muncitoreşti sau ridicării nivelului personalului casnic şi le destăinuia ascultătorilor, că, fiind

---

[1] Şcoli care funcţionează pe lîngă biserici în zilele de duminică. Se predau dogme creştine, noţiuni de istorie religioasă etc. (n.r.).
[2] Prescurtarea titlului academic *Magister Artium* (lat.) — licenţiat în arte (n.r.).
[3] Prescurtarea titlului academic *Divinitatis Doctor* (lat.) — doctor în teologie (n.r.).
[4] Prescurtarea titlului academic *Legum Doctor* (lat.) — doctor în drept (n.r.).

sărac, vînduse ziare în copilărie. Scria pentru numărul de sîmbătă al lui *Evening Advocate* articole de fond despre „Religia bărbatului adevărat" şi despre „Dolarii şi simţul valorii în creştinism", care se culegeau cu aldine în chenar ondulat. Se declara adeseori „mîndru că este cunoscut în primul rînd ca businessman" şi „hotărît să nu îngăduie satanei să monopolizeze toată vigoarea şi energia din lume". Era un bărbat tînăr, slab, avea o mutră cam necioplită, purta ochelari cu rame de aur şi avea păr castaniu-închis ; totuşi, cînd se avînta în cîte un discurs, îşi fascina auditoriul. Recunoştea că e niţeluş prea cult şi prea poet pentru a-l imita pe predicatorul evanghelic Mike Monday ; reuşise cu toate acestea să-şi trezească enoriaşii la o viaţă nouă şi la subscripţii mai generoase, lansîndu-le următorul apel :

„Fraţilor, adevăratul calic este acela care refuză să-l împrumute pe Domnul !"

Făcuse din locaşul său adevăratul centru al comunităţii, unde se găseau de toate, afară doar de bar. Biserica avea o creşă, o sală în care joi seara se dădeau mese, urmate de scurte şi strălucite conferinţe pe teme evanghelice, o sală de gimnastică, în care se proiectau filme de două ori pe lună, o bibliotecă cu cărţi tehnice pentru tinerii muncitori — cu toate că, din păcate, nici un tînăr muncitor nu călca vreodată în biserică, afară de cazul cînd era chemat pentru a spăla ferestrele sau a repara caloriferul — şi un cerc de lucru de mînă, la care membrele coseau pantalonaşi pentru copiii săraci ascultînd pasaje din romane serioase pe care doamna Drew le citea cu voce tare.

Cu toate că teologia doctorului Drew era teologia prezbiteriană, biserica lui era construită în stilul bisericilor anglicane, căci, spunea el, acest stil prezenta „trăsăturile cele mai trainice ale nobilelor monumente ecleziastice ale măreţei Anglii de odinioară, trăsături care sînt tot atîtea simboluri ale veşnicei credinţe religioase şi civile". Era clădită din cărămidă, într-un stil gotic modernizat, şi sala cea mare era luminată indirect cu becuri electrice, aşezate în globuri mari de alabastru.

Într-o dimineaţă de decembrie, cînd familia Babbitt se duse la biserică, domnul doctor John Jennison Drew se arătă neobişnuit de elocvent. Venise enorm de multă lume. Zece ţîrcovnici tineri şi zglobii, în redingotă, cu trandafiri albi la butonieră aduceau scaune pliante din subsol. Bogatul program muzical era dirijat de Sheldon Smeeth, directorul secţiei de educaţie al Asociaţiei Y.M.C.A., care cîntă el însuşi proscomidia. Lui Babbitt nu-i prea plăcu acest lucru, deoarece o persoană prost inspirată îl învăţase pe tînărul Smeeth să zîmbească, să zîmbească şi să zîmbească într-una cînd cînta, în schimb admiră, cu competenţa unui confrate orator, predica doctorului Drew. Predica aceasta avea acea calitate intelectuală care-i deosebeşte pe credincioşii din Chatham Road de enoriaşii bisericilor murdare din Smith Street.

— În acest timp al anului, care este acela al recoltelor abundente, declama doctorul Drew, cînd oricît de furtunos ar fi cerul şi oricît de grea calea pentru călătorul istovit, spiritul imaterial, înaripat trece în revistă toate eforturile şi dorinţele din ultimele douăsprezece luni, ah, atunci mi se pare că aparentele noastre neizbînzi sînt salutate de corul preafericiţilor răposaţi ; şi, iată, la orizontul îndepărtat vedem, umbrită de nori dureroşi, masa impozantă a munţilor — munţi de melodie, munţi de bucurie şi de putere !

„Fireşte, se gîndea Babbitt, îmi plac predicile culte şi pline de miez."

La sfîrşitul slujbei se simţi încîntat cînd pastorul, care strîngea energic mîinile ce i se întindeau la uşă, îi şopti :

— Te rog, frate Babbitt, poţi aştepta o clipă ? Vreau să-ţi cer părerea.

— Da, desigur, doctore, nici vorbă!

— Pofteşte, te rog, în biroul meu. Cred că o să-ţi placă ţigările pe care le am acolo.

Lui Babbitt îi plăcură într-adevăr ţigările. Îi plăcu şi biroul, care nu se deosebea de altele decît prin faptul că în locul obişnuitelor inscripţii de pe tăbliţe puteai citi pe perete cuvintele: „Astăzi Domnul-Dumnezeul nostru este mai ocupat ca oricînd". În birou intrară pe rînd Chum Frink şi William W. Eathorne.

Domnul Eathorne era preşedintele lui *First State Bank of Zenith*[1]. Avea şaptezeci de ani şi mai purta încă favoriţii fini care făcuseră parte din uniforma bancherilor din 1870. Babbitt invidia lumea elegantă în care se învîrtea McKelvey, dar în faţa lui William Washington Eathorne era pătruns de respect. Domnul Eathorne nu avea nimic comun cu lumea elegantă. Era deasupra ei. Era strănepotul unuia dintre cei cinci oameni care întemeiaseră Zenithul în 1792 şi a treia generaţie de bancheri. Îi stătea în putere să aprecieze solvabilitatea oricui, să acorde împrumuturi, să favorizeze sau să ruineze o întreprindere. În prezenţa lui, Babbitt începu să respire precipitat şi se simţi tînăr.

Cu pas săltăreţ, reverendul doctor Drew intră în cameră şi se avîntă într-o cuvîntare:

— Domnilor, v-am rugat să rămîneţi aici ca să vă supun o problemă. Şcoala noastră duminicală are nevoie să-i dăm brînci. Este a patra din Zenith, dar nu văd de ce am rămîne în urma altora. Ar trebui să fim în frunte. Vreau să vă cer, dacă sînteţi atît de buni, să formaţi un comitet care să se ocupe de îndrumarea şi popularizarea şcolii noastre duminicale; reflectaţi, vă rog, şi faceţi orice propuneri găsiţi de cuviinţă pentru perfecţionarea ei, şi apoi, poate, o să aveţi

[1] Prima bancă de stat din Zenith (n.t.).

grijă ca presa să ne acorde şi nouă oarecare atenţie, astfel încît publicul să mai citească şi lucruri utile şi constructive, în loc să fie ţinut la curent cu tot felul de crime şi procese de divorţuri.

— Minunat! spuse Eathorne.

Babbitt şi Frink se simţiră bucuroşi că se pot ralia bancherului.

8

Dacă cineva l-ar fi întrebat pe Babbitt care este religia sa, ar fi răspuns folosind retorica sonoră care era la modă la *Boosters' Club*: „Religia mea constă în a-mi servi semenii, în a-mi cinsti fratele ca pe mine însumi şi în a contribui pe cît posibil la fericirea tuturor şi a fiecăruia în parte". Dacă i s-ar fi cerut insistent să răspundă mai precis, Babbitt ar fi declarat: „Sînt membru al bisericii prezbiteriene, şi, bineînţeles, accept principiile ei". Dacă s-ar fi găsit însă cineva care să nu fie mulţumit nici cu atît, Babbitt ar fi protestat: „Este absolut inutil să discutăm şi să argumentăm cînd este vorba de religie; asemenea discuţii nu fac decît să stîrnească vrăjmăşie".

De fapt, teologia lui se rezuma la convingerea că există o fiinţă supremă care a încercat să ne creeze perfecţi, dar care probabil nu a reuşit; că, dacă eşti om bun, te duci într-un loc numit rai (în mod subconştient Babbitt îşi închipuia raiul ca un hotel excelent, cu parc), dar dacă eşti om rău, adică ucizi, sau furi, sau prizezi cocaină, sau ai amante, sau vinzi proprietăţi imaginare, atunci eşti pedepsit. Babbitt avea însă oarecare îndoială în privinţa a ceea ce el numea „povestea aia cu iadul". Îi explicase odată lui Ted: „Am desigur vederi destul de liberale; nu cred chiar într-un iad cu vîlvătăi de foc

şi fum de pucioasă. E însă la mintea oricui că nu poţi avea tot felul de vicii fără să le ispăşeşti, mă înţelegi ?"

Nu medita decît foarte rar asupra teologiei. Esenţa religiei sale practice era că se cuvine şi este bine pentru afaceri să fii văzut la slujbă ; că biserica împiedică elementele rele ale naţiunii de a deveni şi mai rele şi că predicile pastorului, oricît par ele de plictisitoare cînd le asculţi, au totuşi o putere hipnotică ce „face bine omului şi-l ţine în legătură cu cele sfinte".

Primele sale cercetări făcute în numele comitetului consultativ al şcolii duminicale nu-l entuziasmară.

Îi plăcu „Cursul de *Biblie* pentru cei ocupaţi", la care participau adulţi, bărbaţi şi femei, predat de bătrînul medic şcolar, doctorul T. Atkins Jordan, într-un strălucitor stil oratoric ce se putea compara cu stilul mucaliţilor care vorbeau la banchete. Dar cînd audie cursurile pentru tineret, rămase uluit. Îl auzi pe Sheldon Smeeth, directorul secţiei de educaţie de la Y.M.C.A. şi conducătorul corului bisericii, un tînăr cu părul creţ, palid, dar energic şi zîmbitor, predînd unor băieţi de şaisprezece ani. Smeeth le spusese plin de afecţiune :

— Să ştiţi, băieţi, joia viitoare aranjez la mine acasă o seară de discuţie sinceră, cu inima deschisă. Vom fi între noi şi vom vorbi cinstit despre preocupările noastre secrete. Puteţi spune orice aveţi pe suflet prietenului vostru Sheldy, aşa cum fac toţi băieţii de la Y.M.C.A. Am să vă vorbesc fără înconjur despre obiceiurile îngrozitoare pe care le capătă unii copii dacă nu sînt îndrumaţi de un frate mai mare şi despre pericolele şi bucuriile vieţii.

Bătrînul Sheldy îi privea radios şi cu ochi umezi ; băieţii păreau ruşinaţi, iar Babbitt nu ştia încotro să-şi îndrepte privirile jenate.

Cursurile de filozofie şi etnologie orientală pentru copii, predate de fete bătrîne care-şi luau rolul în serios, erau mai puţin jenante, dar erau în schimb mai plictisitoare.

Majoritatea cursurilor se ţineau în sala frumos zugrăvită în ulei, rezervată şcolii duminicale, dar uneori se foloseau şi de o încăpere de la subsol, străbătută de o întreagă reţea de conducte de apă şi luminată de nişte ferestruici ce se deschideau sus de tot în pereţii igrasioşi. Ceea ce văzu acolo îi aminti lui Babbitt de prima biserică congregaţionalistă din Catawba. Avu impresia că era din nou la şcoala duminicală a copilăriei sale. Regăsise acel miros închis şi acea politeţe stătută care se întîlneşte numai prin biserici ; îşi aminti de raftul cu cărţi roase, obosite: *Hetty, o eroină umilă şi Iosif, un flăcău din Palestina ;* răsfoi în gînd cartonaşele cu versete biblice ilustrate, de care nimeni nu avea nevoie, dar pe care nici un băiat nu îndrăznea să le arunce, pentru că li se păreau oarecum sfinte ; avu impresia că este chinuit cu tipicul greoi de predare de acum treizeci şi cinci de ani. De fapt însă şedea în biserica imensă din Zenith şi asculta următoarele :

— Hai, Edgar, citeşte versetul următor. Ce se înţelege prin parabola că „mai lesne este să treacă o cămilă prin urechile acului" ? Ce învăţătură tragem din asta ? Clarence ! Nu te mai răsuci într-una, te rog. Dacă ţi-ai fi învăţat lecţia, nu te-ai foi aşa ! Ia spune, Earl, ce învăţătură a vrut să le dea Isus ucenicilor săi ? Singurul lucru pe care vreau să-l reţineţi îndeosebi sînt aceste cuvinte : „Pentru Dumnezeu toate sînt cu putinţă". Veşnic să vă gîndiţi la asta... Clarence, fii te rog atent... ori de cîte ori vă simţiţi descurajaţi, n-aveţi decît să spuneţi : „Pentru Dumnezeu toate sînt cu putinţă" şi... Alec, citeşte versetul următor ; dacă ai fi fost atent, ai şti unde am rămas !

Zum-zum-zum — albine uriaşe zumzăiau într-o văgăună în care te cuprindea somnul...

Babbitt tresări, deşteptîndu-se din starea de somnolenţă în care căzuse, îi mulţumi profesoarei pentru „privilegiul de a fi ascultat minunatul ei curs“ şi plecă, împleticindu-se, ca să audieze alte cursuri.

După două săptămîni de asemenea cercetări nu avea nici un fel de sugestii de făcut preacucernicului doctor Drew.

Descoperi însă într-o bună zi o sumedenie de publicaţii scoase de şcolile duminicale, o mulţime de publicaţii săptămînale şi lunare, la fel de tehnice, practice şi iubitoare de progres ca anunţurile imobiliare sau ca revistele industriei de încălţăminte. Îşi cumpără vreo şase-şapte asemenea publicaţii, de la o prăvălie cu cărţi bisericeşti, pe care le citi şi le admiră pînă tîrziu după miezul nopţii.

Găsi multe sfaturi practice despre „Apeluri care atrag atenţia“, „Recrutarea de membri noi“, şi „Cum convingi oamenii să se înscrie la şcoala duminicală“. Fu foarte emoţionat cînd citi undeva: „Izvoarele vieţii morale a colectivităţii îşi au obîrşia în şcolile duminicale, în şcolile care împărtăşesc învăţătura şi entuziasmul religios. Neglijarea acestor şcoli ar duce la descreşterea energiei spirituale şi a puterii morale în anii ce vor veni... Fapte ca cele amintite mai sus, însoţite de un apel direct, vor atrage oameni pe care cu gluma sau cu vorba bună nu i-ai putea determina niciodată să participe la activitatea şcolilor duminicale.“

„Asta cam aşa e, recunoscu Babbitt! Obişnuiam să trag chiulul de la şcoala duminicală din Catawba de cîte ori puteam; totuşi, fără educaţia pe care am dobîndit-o acolo... în ce priveşte morala, poate n-aş fi ajuns unde sînt azi. Şi tot ce stă scris în *Biblie* e literatură mare. Trebuie să mai recitesc cîte ceva din *Biblie* zilele astea.“

Dintr-un articol publicat în *Westminster Adult Bible Class*[1] află cum se putea organiza în mod ştiinţific şcoala duminicală:

„Cea de-a doua vicepreşedintă veghează ca în clasă să domnească spiritul de colegialitate. Ea îşi alege un grup care s-o ajute; din el se recrutează paraclisieri. Oricine vine la curs este primit cu braţele deschise; nimeni nu se simte străin la plecare. Un membru al grupului stă pe prag şi invită trecătorii să intre.“

Dar ceea ce îl încîntă poate cel mai mult pe Babbitt fu următoarea observaţie a lui William H. Ridgway publicată în *Sunday School Times*: „Dacă elevii unui cerc al şcolii duminicale n-au tragere de inimă, nu frecventează regulat cursurile şi vă fac impresia unor oameni bolnavi de febră, daţi-i voie bătrînului doctor Ridgway să vă prescrie o reţetă: Invitaţi elevii la o masă.“

Publicaţiile şcolilor duminicale pe cît erau de practice, pe atît erau de complete. Nu neglijau nici o artă. În ce priveşte muzica, *Sunday School Times* anunţa că C. Harold Lowden, ale cărui compoziţii religioase sînt cunoscute de mii de oameni, a scris o nouă capodoperă, intitulată *Te caut cu înfrigurare*. Textul, scris de Harry D. Kerr, este dintre cele mai delicate pe care şi le poate închipui cineva, iar muzica e nespus de frumoasă. Criticii sînt de acord că acest cîntec va face furori în toată ţara. S-ar putea transforma într-un splendid imn religios, înlocuind textul original cu textul imnului *Am auzit vocea lui Isus spunînd*.

Nu era trecută cu vederea nici munca manuală. Babbitt îşi notă o metodă ingenioasă de a reprezenta învierea lui Isus: „Model de executat de către elevi: mormînt cu uşă turnantă. Luaţi o cutie pătrată şi aşezaţi-o cu capacul în jos. Trageţi puţin capacul, ca

[1] Cursul de biblie pentru adulţi din Westminster (n.t.).

să formaţi o adîncitură în fund. Tăiaţi o deschizătură dreptunghiulară într-unul din pereţii cutiei, apoi tăiaţi o bucată de carton în formă de cerc, ceva mai mare decît deschizătura. Acoperiţi această uşă rotundă, precum şi mormîntul, cu un strat gros de nisip amestecat cu făină şi cu apă şi lăsaţi să se usuce. Aceasta va fi stînca cea grea şi rotundă aşezată la uşa mormîntului şi pe care femeile o găsiră «prăvălită» în dimineaţa Paştelui. Iată istorioara pe care trebuie s-o răspîndim."

Anunţurile acestor publicaţii scoase de şcolile duminicale erau foarte instructive. Atenţia lui Babbitt fu reţinută de reclama unui medicament care „înlocuieşte exerciţiul fizic la oamenii sedentari, reîmprospătează ţesuturile nervoase şi hrăneşte creierul şi sistemul digestiv". Se simţi edificat cînd află că vînzarea *Bibliei* este o activitate care reclamă energie şi iniţiativă, pentru că se desfăşoară în condiţiile concurenţei, iar în calitatea sa de expert în probleme de igienă se bucură în mod deosebit citind anunţul dat de către *Sanitary Communion Outfit Company*[1] care oferea „garnituri de vase perfecţionate, inclusiv o minunată tavă de mahon lustruit. Această tavă exclude zgomotul, e mai uşoară şi mai lesne de mînuit şi se potriveşte cu mobilierul bisericilor mai bine decît tăvile din orice alte materiale."

4

Lăsă să cadă jos maldărul de reviste scoase de şcolile duminicale şi se gîndi :

„Asta-i o lume adevărată, o lume bărbătească ! Nemaipomenit !

[1] Societatea furnizoare de garnituri de vase igienice pentru cuminecătură (n.t.).

Mi-e ruşine că pînă acum nu m-am ocupat mai îndeaproape ! E păcat ca un om care se bucură de o oarecare influenţă în colectivitatea unde trăieşte să nu participe la religia adevărată, bărbătească, activă. S-ar putea numi : «Creştinismul, societate anonimă». Fireşte, cu tot respectul.

Unii oameni ar putea pretinde că partizanii şcolilor duminicale sînt lipsiţi de demnitate, de vederi înalte şi de cîte şi mai cîte. Desigur ! Se găseşte întotdeauna cîte un măgar gata să ponegrească lucrurile astea. E mult mai uşor să răstorni, să batjocoreşti şi să distrugi decît să construieşti ! Trebuie să recunosc ce datorez acestor reviste. L-au făcut pe George F. Babbitt să treacă de partea lor, şi iată răspunsul pentru cei care le critică !

Cu cît un om e mai bărbat şi mai practic, cu atît mai mult ar trebui să ducă o viaţă creştinească militantă. Asta-i de mine ! Mă las de indiferenţă, de băutură şi de..."

— Rone ! Unde dracu ai fost ? Asta-i oră la care să te întorci noaptea ? !

CAPITOLUL XVII

1

În cartierul Floral Heights nu există decît trei sau patru case vechi, această titulatură fiind rezervată caselor construite înainte de anul 1880. Cea mai mare dintre ele este reşedinţa lui William Washington Eathorne, preşedintele lui *First State Bank of Zenith.*

Casa Eathorne perpetuează amintirea „cartierelor distinse“ ale Zenithului aşa cum arătau între 1860 şi 1900. Este o clădire imensă, din cărămidă roşie, cu bolţi de gresie cenuşie, acoperită cu ardezie rînduită în şiruri roşii, verzi şi galbene. Are două turnuri sfrijite, unul acoperit cu plăci de cupru, celălalt încununat cu ferigi din fontă. Tinda casei, cu bolta de cărămidă susţinută de piloni groşi de granit, seamănă cu un cavou. Pe una din laturile clădirii se află o fereastră imensă cu vitralii, care are forma unei găuri de cheie.

Impresia pe care ţi-o face această casă nu este totuşi de loc veselă. Ea simbolizează demnitatea greoaie a financiarilor din perioada victoriană [1], care au dominat generaţia următoare pionierilor şi i-a precedat pe organizatorii pieţelor de desfacere şi care au creat o sumbră oligarhie, acaparînd băncile, fabricile, moşiile, căile ferate şi minele. Dintre cele vreo douăsprezece Zenithuri diferite, contradictorii, care laolaltă formează adevăratul Zenith, nici unul nu este mai puternic, mai trainic şi în acelaşi timp mai necunoscut decît micul, liniştitul, politicosul, dar crîncenul Zenith al unor familii ca cea a lui William Eathorne; celelalte Zenithuri, fără să-şi dea seama, muncesc şi mor pentru această minusculă ierarhie.

Majoritatea caselor aparţinînd acestor potentaţi imperioşi ai perioadei victoriene au fost dărîmate sau au decăzut, devenind pensiuni de familie; doar casa Eathorne se înalţă şi acum virtuoasă şi distantă, amintind de Londra şi de Back Bay [2]. Treptele sale de marmură sînt frecate zilnic, placa de cupru de la intrare e lustruită cu respect, şi perdelele de dantelă sînt tot

[1] Perioada domniei reginei Victoria a Angliei (1837—1901), caracterizată prin accentul pus pe pompă, ceremonial, precum şi prin pudibonderie, îngustime de vederi etc. (n.r.).

[2] Cartier de vile din Boston (n.r.).

atît de îngrijite şi tot atît de distinse ca însuşi William Washington Eathorne.

Cuprinşi de o oarecare teamă, Babbitt şi Chum Frink se prezentară la Eathorne, ca să ia parte la o şedinţă a comitetului consultativ al şcolii duminicale; tăcuţi şi sfioşi, urmară camerista, îmbrăcată în uniformă, prin catacombele saloanelor de recepţie pînă în bibliotecă. Biblioteca era fără îndoială biblioteca unui bancher bătrîn şi serios, aşa cum şi favoriţii purtaţi de Eathorne erau favoriţii unui bancher bătrîn şi serios. Cărţile erau în majoritatea lor ediţii de opere, legate în nuanţele corecte şi tradiţionale de albastru şi aur şters şi în piele lucioasă de viţel. Focul ce pîlpîia în cămin nu era nici el mai puţin corect şi tradiţional: un foc mic, potolit, statornic, oglindit de vătraiele lustruite. Biroul de stejar întunecat era vechi, dar în stare ireproşabilă; scaunele aveau o distincţie discretă.

Eathorne întrebă pe un ton amabil şi patern despre sănătatea doamnei şi domnişoarei Babbitt şi a celorlalţi copii, dar Babbitt, negăsind nici un răspuns potrivit, tăcu. Ar fi fost deplasat să-i zică: „Ei, cum mai merge treaba, găligane?“ cu care i-ar fi tratat pe Vergil Gunch, pe Frink şi pe Howard Littlefield, adică pe oamenii care pînă atunci i se păruseră prosperi şi curtenitori. Babbitt şi Frink se aşezară politicos, şi Eathorne, la fel de politicos, abia deschizîndu-şi buzele subţiri ca să lase să treacă cuvintele, le spuse:

— Domnilor, înainte de a începe discuţia noastră — probabil că aţi simţit frigul pe drum încoace, fiind atît de amabili şi scutind pe un om bătrîn de această deplasare — n-aţi vrea poate să luăm un grog?

Babbitt, obişnuit cu felul de a vorbi al băieţilor de treabă, fu cît pe-aci să se facă de ruşine, spunînd: „Ca să nu vă supărăm, cu condiţia să nu fie niscai detectivi ascunşi în coşul de hîrtii...“ Cuvintele îi ră-

maseră însă în gît. Se înclină în semn de supunere. Chum Frink făcu la fel.

Eathorne sună camerista.

Cît era el de modern şi de obişnuit cu luxul, Babbitt nu văzuse niciodată într-o casă particulară pe cineva sunînd personalul de serviciu în afara orelor de prînz. În hoteluri sunase şi el după băieţii de serviciu, dar acasă nu îndrăznea să jignească simţămintele Matildei şi se ducea în hol şi o striga. Afară de asta, de cînd cu prohibiţia, încă nu auzise pe nimeni vorbind cu atîta indiferenţă despre băuturi alcoolice. I se părea extraordinar că poţi sorbi un grog fără să te simţi nevoit să exclami : „Vai ! Doaaaamne ! m-a atins la rărunchi !" Şi în extaz, cuprins de un entuziasm tineresc faţă de atîta măreţie, se minuna în gînd : „Omuleţul acesta de colo ar putea să mă facă să fiu cineva sau să mă distrugă ! Dacă i-ar spune bancherului meu să-mi taie creditul... Doamne ! Sfertul ăsta de om ! Şi, dacă te uiţi la el, ai zice că nu are nici un pic de energie ! Stau şi mă întreb... oare nu dăm noi, *Booster*-ii, prea multă importanţă energiei şi vervei ?"

Apoi alungă acest gînd ca să asculte cu evlavie propunerile lui Eathorne cu privire la stimularea activităţii şcolii duminicale, propuneri foarte clare şi foarte proaste.

Timid, Babbitt schiţă propriile sale propuneri :

— Cred că, dacă am analiza nevoile şcolii, dacă am trata problema ca o problemă comercială, am constata, fireşte, că singura nevoie esenţială şi fundamentală este extinderea şcolii. Presupun că vom fi cu toţii de acord că nu vom putea fi satisfăcuţi decît în ziua în care vom reuşi să organizăm cea mai afurisit de mare şcoală duminicală din întregul stat, aşa încît biserica prezbiteriană din Chatham Road să devină o pildă pentru toate celelalte. Acum, în ceea ce priveşte intensificarea campaniei pentru recrutarea de cursanţi : să ştiţi că s-a folosit metoda întrecerii între echipe şi s-au acordat şi premii copiilor care recrutează cel mai mare număr de cursanţi. Aici însă s-a comis o greşeală : drept premii s-au dat nimicuri, volume de poezii sau ediţii ilustrate ale Vechiului şi Noului Testament, în loc să se ofere obiecte pentru care orice copil sănătos şi întreg la minte ar munci cu drag, cum ar fi, de pildă, bani sau vitezometre pentru motocicletă. Desigur că este foarte frumos şi elegant să faci lecţiile atrăgătoare prin semne de cărţi colorate, desene pe tablă şi cîte altele, dar cînd vine vorba de o activitate reală, să recrutezi clienţi... adică membri vreau să spun, ei bine, atunci trebuie să oferi ceva care să merite osteneala.

Aş dori să propun două stratageme. Mai întîi să împărţim şcoala duminicală în patru armate, după vîrsta membrilor. Fiecare membru ar obţine un grad în armata sa după numărul de cursanţi pe care i-a recrutat, iar incapabilii care s-ar lăsa pe tînjeală şi n-ar aduce pe nimeni să rămînă simpli soldaţi. Pastorul şi directorul să aibă gradul de general. Toată lumea ar trebui să salute... şi alte maimuţăreli de acest soi... exact ca într-o armată adevărată, ca să simtă că merită să-şi dea osteneala să avanseze în grad.

Apoi, în al doilea rînd. Şcoala are ea un comitet de popularizare şi publicitate, dar, Doamne, nimeni nu lucrează chiar aşa cum ar trebui, adică nimeni nu lucrează numai aşa, de dragul artei. Trebuie să fim practici şi moderni, trebuie să angajăm un adevărat agent de publicitate plătit pentru şcoala noastră duminicală, vreun ziarist care să poată să ne consacre o parte din timpul său.

— Bineînţeles ! spuse Chum Frink.

— Gîndiţi-vă, îşi urmă Babbitt expunerea, cîte lucruri atrăgătoare n-ar putea publica ! Nu numai despre aspectele mari, care sar în ochi, cum ar fi dezvoltarea rapidă a şcolii şi creşterea colectelor, dar şi o

mulțime de anecdote vesele și de glume: cum s-a făcut de rîs unul care s-a lăudat că are să recruteze nu știu cîți membri noi și apoi nu s-a ținut de vorbă, sau cum au petrecut fetele din cercul „Sfintei Treimi" la petrecerea cu crenvurști. Afară de asta, dacă ar avea timp, ziaristul ăsta ar putea face ceva reclamă chiar și lecțiilor, o reclamă care cred că ar folosi de fapt tuturor școlilor duminicale din oraș. Ar fi inutil să ne purtăm urît cu concurența, mai ales dacă reușim a-i depăși serios în privința numărului de membri. De pildă, ar putea scrie în ziare că... vedeți, însă, eu n-am experiență literară ca Frink, eu îmi imaginez numai cam cum ar trebui să fie scrise articolele, dar să presupunem, de pildă, că tema lecției săptămînale ar fi despre patriarhul Iacob; ei, ziaristul nostru ar putea introduce aici o morală frumoasă, sub un titlu-bombă, care ar atrage cititorii, cum ar fi, să spunem: „Jack îl duce pe babacul: o șterge cu o fetiță și cu banii depuși la bancă!" Înțelegeți ce vreau? Asta ar trezi interesul! Acum, știu, domnule Eathorne, că dumneavoastră sînteți conservator și poate credeți că asemenea stratageme sînt cam josnice, dar sincer vă spun, eu cred că ne-ar aduce apa la moară.

Eathorne își încrucișă mîinile pe burticică și începu să toarcă întocmai ca un motan bătrîn:

— Permiteți-mi să vă spun, mai întîi, că felul cum ați analizat situația mi-a plăcut foarte mult, domnule Babbitt. Precum vă închipuiți, în situația mea este necesar să fiu conservator și poate chiar să mă străduiesc să mențin un oarecare standard de demnitate. Totuși, cred că veți constata că sînt un partizan al progresului. În banca noastră, de exemplu, îndrăznesc să afirm că avem un sistem de publicitate și de reclamă tot atît de modern ca în oricare altă bancă din oraș. Da, veți putea constata, așa îmi închipui, că noi, veteranii, sîntem perfect conștienți de valorile spirituale atît de schimbătoare ale epocii noastre. Da, da. Astfel încît,

de fapt, îmi face plăcere să pot spune că, deși personal prefer prezbiterianismul mai sever al unei epoci mai vechi...

Pînă în cele din urmă Babbitt înțelese că Eathorne era de acord.

Chum Frink propuse ca agent de publicitate pe un oarecare Kenneth Escott, reporter la *Advocate Times*.

Se despărțiră însuflețiți de o adîncă prietenie și de un puternic spirit de întrajutorare creștinească.

Babbitt nu luă drumul spre casă, ci își îndreptă mașina spre centrul orașului. Dorea să fie singur pentru a savura plăcerea de a fi devenit intim cu William Washington Eathorne.

2

Albul zăpezii, pavaj sonor, lumini strălucind în noapte. Luminile aurii ale tramvaielor care lunecau de-a lungul grămezilor de zăpadă de pe partea carosabilă. Licăririle slabe din casele modeste, lumina orbitoare a unei turnătorii îndepărtate, întunecînd sclipirea stelelor cu contururi precise. Luminile din vitrinile celor cîteva *drugstores* din cartier, în care prietenii se adună să guste plăcerea taifasului după o zi de muncă.

Lanterna verde a unui post de poliție și reflexe de un verde mai intens pe zăpada albă; apariția dramatică a unei dube a poliției, cu clopotul sunînd ca o inimă înspăimîntată, cu faruri puternice luminînd strada strălucitoare ca un cristal; la volan, în locul șoferului, un polițist mîndru de uniforma sa, un alt polițist într-o poziție periculoasă pe scara dubei și silueta deținutului: un asasin, un tîlhar, sau poate un falsificator prins cu multă istețime?

O uriaşă biserică din piatră cenuşie, cu un turn înalt: lumina slabă şi cîntecul voios al corului care exersează. Lumina verde, tremurătoare a lămpilor cu mercur din atelierul unui fotograf-gravor, apoi mulţimea lampadarelor electrice din partea de jos a oraşului; maşini parcate, cu luminile de la spate roşii ca rubinul; vestibulurile cu bolţi albe, înalte ale cinematografelor, larg deschise ca gura unor peşteri îngheţate; reclame luminoase în chip de şerpi şi de mici siluete de foc jucăuşe; globuri cu abajururi roz şi muzică zgomotoasă de jazz dintr-un local de dans cocoţat undeva la etaj; luminile din restaurantele chinezeşti — lampioane pictate cu flori de cireşi şi cu pagode proiectate pe vitralii aurii. Lămpile mici şi murdare din birturile de mîna a doua, urît mirositoare. Apoi prăvăliile elegante, cu luminile lor orbitoare căzînd pe pandantive de cristal, pe blănuri şi pe suprafeţele netede de lemn lustruit ale vitrinelor drapate tainic cu catifea. Sus de tot, deasupra străzii, un pătrat de lumină în întuneric, fereastra unui birou unde cineva lucrează tîrziu din motive necunoscute, ce stîrnesc curiozitatea: vreun negustor în pragul falimentului, vreun tînăr ambiţios sau vreun petrolist subit îmbogăţit prin speculă?

Aerul tare înţepa, zăpada era înaltă pe aleile necurăţate, şi Babbitt ştia că afară din oraş, între stejarii îmbrăcaţi în chiciură şi rîul care şerpuia prin peisajul îngheţat erau troiene de zăpadă.

Îşi iubea oraşul şi-l contempla cu pasiune. Oboseala generată de grijile biroului şi de eforturile oratorice se risipise, se simţea tînăr şi puternic. Era plin de ambiţii. Nu. Nu voia să ajungă doar un Vergil Gunch, sau un Orville Jones. Nu. „Sînt ei oameni de viaţă, sînt ei fermecători, dar sînt lipsiţi de fineţe.“ Nu. Trebuia să ajungă un Eathorne; un om de o delicateţe riguroasă, puternic, dar distant.

„Asta vreau. O mînă de fier într-o mănuşă de catifea. Să nu permit nimănui să se obrăznicească. Mi-am cam neglijat vocabularul. Expresii vulgare, cuvinte de argo. Trebuie să le suprim. În şcoală aveam note bune la compoziţie. Disertaţiile mele despre... În orice caz, nu eram socotit slab. Am abuzat de stilul familiar, de apucăturile astea de cheflii. Şi... De ce n-aş întemeia o bancă proprie într-o zi? Şi Ted să-mi fie succesor?“

Se întoarse acasă fericit şi se purtă faţă de doamna Babbitt ca un adevărat William Washington Eathorne, dar ea nici nu observă.

3

Tînărul Kenneth Escott, reporter la *Advocate Times*, fu angajat ca agent de publicitate al şcolii duminicale de pe lîngă biserica prezbiteriană din Chatham Road. Rezerva muncii acesteia şase ore pe săptămînă. Sau cel puţin era plătit pentru şase ore. Avea prieteni la ziarele *Press* şi *Gazette* şi nu era considerat — cel puţin oficial — ca agent de publicitate. Scria o mulţime de note pline de subînţelesuri despre raporturile de bună vecinătate, despre *Biblie*, precum şi note vesele, dar instructive despre banchetele anuale ale diferitelor promoţii de absolvenţi ai universităţii şi despre valoarea rugăciunii pentru dobîndirea succeselor financiare.

Şcoala duminicală adoptă sistemul gradelor militare sugerat de Babbitt. Stimulată de această împrospătare spirituală, făcu un salt spre succes. Nu deveni cea dintîi şcoală duminicală din Zenith — căci, datorită unor procedee pe care doctorul Drew le califica de „neleale“, nevrednice, neamericane, necinstite şi necreştine, şcoala duminicală a bisericii metodiste centrale rămase în frunte — dar de la locul al patrulea se ridică la al doi-

lea şi fu mare bucurie în cer, sau cel puţin în acea părticică a cerului care revenea parohiei doctorului Drew, iar Babbitt fu acoperit de laude şi renumele lui crescu.

Fu înălţat la gradul de colonel de stat-major al şcolii. Se simţea foarte mîndru cînd îl salutau pe stradă băieţaşi necunoscuţi, şi urechile îi ţiuiau de plăcere cînd i se spunea „domnule colonel", iar dacă nu asista la cursurile şcolii duminicale numai de dragul acestor satisfacţii, nu încape îndoială că se gîndea şi la ele în drumul spre şcoală.

Se purta nespus de atent cu agentul de publicitate Kenneth Escott ; îl pofti la dejun la *Athletic Club* şi-l invită şi acasă, la cină.

La fel ca mulţi alţi tineri foarte siguri de ei, care, aparent mulţumiţi, cutreieră oraşele manifestîndu-şi cinismul într-un argo bizar, Escott era şi el timid şi singuratic. În timpul mesei, faţa lui şireată de om lihnit se lumină de bucurie şi exclamă :

— Pe cinstea mea, doamnă Babbitt, nici nu ştiţi ce bine e să mănînci o mîncare gătită acasă !

Escott şi Verona se simţiră atraşi de o simpatie reciprocă. Toată seara „discutară idei" şi constatară că aveau amîndoi vederi radicale. E drept însă că aveau simţul măsurii. Erau de acord că toţi comuniştii sînt nişte criminali ; că moda versului liber este o aiureală ; şi că, deşi este necesar să se ajungă la o dezarmare generală, Marea Britanie şi Statele Unite ar trebui totuşi, în interesul naţiunilor mici asuprite, să-şi păstreze o flotă militară, al cărei tonaj să fie egal cu tonajul total al tuturor celorlalte flote din lume. [1] Dar erau atît de revoluţionari,

[1] Aluzie ironică la poziţia adoptată de S.U.A. şi Anglia la Conferinţa de dezarmare de la Washington (noiembrie 1921 — februarie 1922), precum şi la tratatul pentru limitarea înarmărilor navale iscălit la această conferinţă (n.r.).

încît (spre supărarea lui Babbitt) prooroceau că într-o zi se va forma un al treilea partid care le va da de furcă atît republicanilor, cît şi democraţilor.

La plecare, Escott strînse de trei ori mîna lui Babbitt. Babbitt menţionă cît de mult ţinea la Eathorne.

În cursul săptămînii următoare, trei ziare subliniară munca rodnică depusă de Babbitt pe ogorul Domnului, şi toate trei amintiră cu tact strînsa lui colaborare cu William Washington Eathorne.

Aceste articole săltară considerabil prestigiul lui Babbitt la Clubul Elanilor, la *Athletic Club* şi *Boosters' Club*. Pînă atunci prietenii săi îl felicitaseră întotdeauna pentru manifestările sale oratorice, dar laudele lor fuseseră oarecum reţinute, căci în discursurile care proslăveau oraşul, la fel ca şi în faptul de a scrie versuri, ei vedeau o anumită preţiozitate şi decadenţă. De astă dată, însă, Orville Jones strigă în sala de mese de la *Athletic Club* :

— Iată-l pe noul membru în consiliul de administraţie al lui *First State Bank !*

Grover Butterbaugh, eminentul angrosist de accesorii pentru instalaţii sanitare, chicoti :

— Mă mir că mai frecventezi vulgul după ce ai dat mîna cu Eathorne !

Iar Emil Wengert, bijutierul, consimţi în sfîrşit să discute cumpărarea unei case la Dorchester.

4

Cînd campania pentru şcoala duminicală se încheie, Babbitt îi sugeră lui Kenneth Escott :

— Ce ar fi să-i faci niţică reclamă doctorului Drew personal ?

Escott se strîmbă:

— N-aveţi nici o grijă, doctorul îşi face singur reclamă, domnule Babbitt! Nu trece o săptămînă fără să ne telefoneze la ziar pentru a ne spune că, dacă-i trimitem urgent un reporter, are să-i facă destăinuiri cu privire la predica grozavă pe care o va ţine despre caracterul imoral al fustelor scurte sau despre autorii *Pentateucului*[1]. Nu vă îngrijiţi de dînsul. Nu există în tot oraşul decît o singură persoană mai avidă de publicitate decît el, şi anume Dora Gibson Tucker, care conduce societăţile *Child Welfare*[2] şi *Americanization League*[3], şi nu reuşeşte să-l întreacă pe Drew decît pentru că este deşteaptă!

— Uite, Kenneth, cred că n-ar trebui să vorbeşti în felul acesta despre doctor. Un predicator trebuie să-şi vadă de interesele sale, nu-i aşa? Îţi aminteşti pasajul acela din *Biblie* despre... despre zelul pe care trebuie să-l depui în serviciul Domnului, sau ceva în genul ăsta?

— Foarte bine, am să public ceva, dacă vrei dumneata, domnule Babbitt, dar trebuie să aştept să lipsească directorul general din oraş, ca să-l pot forţa pe redactorul-şef.

Şi astfel se făcu că în numărul de duminică al ziarului *Advocate Times*, sub o fotografie a doctorului Drew, în care acesta era înfăţişat cu aerul său cel mai serios, cu ochii vii, cu maxilarul de granit şi cu o şuviţă rebelă pe frunte, apăru această tabletă ce-i acorda imortalitatea pe douăzeci şi patru de ore.

Preacucernicul doctor John Jennison Drew, *M.A.*, pastor al minunatei biserici prezbiteriene din Chatham Road, situată în frumosul cartier Floral Heights, este un vrăjitor care cîştigă toate sufletele. El deţine recordul local de conversiuni. De cînd îşi exercită funcţia, o medie de aproape o sută de păcătoşi pe an şi-au exprimat hotărîrea de a începe o viaţă nouă, aflînd în credinţă un liman de adăpost şi pace a sufletului.

Totul este de primul rang în biserica din Chatham Road. Organizaţiile auxiliare au atins cel mai înalt grad de perfecţiune. Doctorul Drew pune un preţ deosebit pe calitatea muzicii corale. La toate slujbele se cîntă imnuri minunate, şi concertele religioase speciale atrag amatorii de muzică şi profesioniştii din toate cartierele oraşului.

Atît la tribuna obişnuită de pe care conferenţiază adesea, cît şi în amvon, doctorul Drew este un orator cu renume, şi în cursul anului primeşte literalmente zeci şi zeci de invitaţii ca să vorbească la diferite ocazii, atît aici, cît şi în alte părţi.

[1] Primele cinci părţi ale *Vechiului Testament* (n.r.).
[2] Ocrotirea copilului (n.t.).
[3] Liga pentru americanizare (n.t.)

5

Babbitt îi spuse doctorului Drew că lui îi datora acest omagiu. Doctorul îi aplică epitetul de „frate“ şi îi strînse de mai multe ori mîna.

În timpul şedinţelor comitetului consultativ, Babbitt lăsă să se înţeleagă că ar fi prea fericit să-l poată invita pe Eathorne la el la masă, dar acesta îi răspunsese în şoaptă:

— Frumos din partea dumitale, dar sînt un om bătrîn acum, nu ies aproape niciodată.

Desigur că Eathorne nu-l va refuza însă pe pastorul său. Babbitt îi zise lui Drew ştrengăreşte:

— Ascultă, doctore, acum, că am scos la capăt treaba asta, mi se pare că pastorul nostru ar trebui să ne reunească la o masă pe toţi trei!

— Cred şi eu ! Încîntat ! strigă doctorul Drew, cu vocea cea mai virilă (cineva îi spusese odată că vorbeşte ca răposatul preşedinte Roosevelt [1]).

— Şi vezi... hm, doctore, convinge-l pe domnul Eathorne să vină. Insistă. Cred, hm... cred că, pentru sănătatea sa, prea se închide în casă.

Eathorne veni.

Masa se desfăşură într-o atmosferă cordială. Babbitt vorbi graţios despre rolul stabilizator şi misiunea educativă a bancherilor în societate. „Ei sînt, spunea el, păstorii comerţului." Pentru prima oară Eathorne se îndepărtă de chestiunea şcolilor duminicale şi-l întrebă pe Babbitt despre mersul afacerilor sale personale. Babbitt răspunse cu modestie, pe un ton aproape filial.

Cîteva luni după aceasta, avînd ocazia să încheie o operaţie interesantă cu *Street Traction Company*, Babbitt preferă să nu se adreseze băncii sale pentru un împrumut. Era o operaţie oarecum secretă, şi dacă s-ar fi aflat de ea, poate că publicul n-ar fi înţeles. Se duse la prietenul său Eathorne ; fu bine primit, obţinu creditul necesar din fondurile personale ale bătrînului bancher şi profitară amîndoi de pe urma acestei noi şi agreabile legături.

De atunci, Babbitt se duse în mod regulat la biserică, lipsind numai cîteva duminici primăvara, care bineînţeles erau rezervate excursiilor cu maşina. Îi spuse lui Ted :

— Să ştii, băiete, că nu există metereze mai solide ca biserica evanghelică pentru ideile conservatoare sănătoase, nu există loc mai bun ca propria ta biserică pentru a-ţi face prieteni care să te ajute să dobîndeşti poziţia ce ţi se cuvine în societate !

[1] *Theodore Roosevelt* (1858—1919), preşedintele S.U.A. între 1901 şi 1909 (n.r.)

1

Timp de cîteva săptămîni, cu toate că-i vedea de două ori pe zi şi cu toate că cunoştea şi discuta în amănunt cele mai mici cheltuieli ale lor, Babbitt nu acordase copiilor săi mai multă atenţie decît acorda butonilor pe care-i purta la manşete.

Admiraţia lui Kenneth Escott faţă de Verona îl făcu să-şi amintească de existenţa ei.

Devenise secretara domnului Gruensberg de la *Gruensberg Leather Company ;* îşi făcea datoria cu conştiinciozitatea unei persoane care respectă detaliile, fără a le înţelege vreodată, şi era una din acele fiinţe care-ţi lasă impresia tulburătoare că sînt pe punctul de a săvîrşi o faptă disperată — ca aceea de a-şi părăsi postul sau soţul — fără a o face vreodată. Babbitt îşi pusese atîta speranţă în atenţiile timide ale lui Escott, încît făcea pe tatăl glumeţ. Cînd se întorcea de la Clubul Elanilor, arunca o privire discretă în *living-room* şi şoptea :

— Kenny al nostru n-a fost pe-aici astă-seară ?

Nu o credea niciodată pe Verona cînd protesta :

— Dar Ken şi cu mine nu sîntem decît prieteni buni şi nu facem altceva decît să discutăm idei. Nici nu vreau să aud de toate aceste prostii sentimentale care ar strica totul !

Acela care-i făcea mai multe griji lui Babbit era Ted. Cam slab la latină şi la engleză, dar excepţional la lucrul manual, la *basket-ball* şi la organizarea seratelor dansante, Ted se lupta din greu să termine ultima clasă a liceului din East Side. Acasă îl interesa un singur lucru : să fie rugat să identifice vreo avarie ascunsă în dispozitivul de aprindere al maşinii. Îi repeta de fiecare dată tatălui său indignat că n-avea nici o poftă să meargă la

universitate sau să urmeze dreptul, şi Babbitt era tot atît de amărît de această „lipsă de ambiţie“, pe cît era de indignat de relaţiile lui Ted cu Eunice Littlefield, vecina lor.

Cu toate că era fiica lui Howard Littlefield — maşina de fier de fabricat fapte şi marele preot cu mutră de cal al proprietăţii particulare — Eunice era ca o gîză într-o rază de soare. Intra la Babbitt dansînd, se arunca în braţele lui cînd citea, îi mototolea ziarul şi-i rîdea în nas cînd el îi explica în termenii cuveniţi că nu putea să sufere un ziar mototolit aşa cum nu suferea un act de vînzare violat. Avea acum şaptesprezece ani. Ambiţia ei era să devină actriţă de cinema. Nu numai că viziona toate filmele de lung metraj, dar citea şi periodicele de specialitate, aceste extraordinare simptome ale epocii, reviste lunare şi săptămînale pline de fotografii, reprezentînd tinere femei care nu demult fuseseră manichiuriste — şi nu dintre cele mai îndemînatice — şi care, dacă nu ar fi avut fiecare trăsătură a feţei aranjată de un regizor, n-ar fi fost în stare nici să facă figuraţie în cantata de Paşti la biserica centrală metodistă ; reviste care, în cadrul unor „interviuri“ însoţite de fotografii în costume de călărie şi în vile californiene, reproduceau opiniile despre sculptură şi despre politica internaţională ale unor tineri de o frumuseţe searbădă, chiar îngrijorătoare ; reviste care rezumau acţiunea unor filme ai căror eroi erau fie prostituate virtuoase, fie jefuitori de trenuri cu inima generoasă şi indicau mijloacele prin care lustragiii pot deveni peste noapte mari şi celebri scenarişti.

Acestea erau autorităţile pe care le studia Eunice. Putea să spună, şi adeseori chiar spunea, dacă Mark Harker, celebrul *cow-boy* şi bărbat fatal al ecranului, îşi începuse cariera, în luna noiembrie sau decembrie a anului 1905, ca simplu corist în *„Oh, tu, fetiţă rea !“* Tatăl ei povestea că, pe pereţii camerei, Eunice prinsese cu ace de gămălie douăzeci şi una de fotografii de actori. Însă portretul cu

autograf al celui mai graţios dintre eroii ecranului îl purta la sînul ei feciorelnic.

Babbitt era îngrozit de acest cult pentru zeii cei noi şi o bănuia pe Eunice că fumează. Simţea mirosul fad şi îmbîcsit care venea de la etaj şi o auzea chicotind cu Ted. Nu întreba niciodată nimic. Această copilă amabilă îl nelinişte a. Obrazul ei subţire şi fermecător părea prelung din cauza părului scurt şi ondulat ; purta fuste scurte, ciorapi cu jartiere rotunde, şi cînd fugea după Ted, de sub mătasea mîngîietoare se zăreau doi genunchi catifelaţi, care îl tulburau pe Babbitt, amintindu-i că Eunice îl considera bătrîn. Uneori, în lumea învăluită în mister a visurilor sale, zîna care venea alergînd către el semăna cu Eunice Littlefield.

Ted era nebun după maşini, aşa cum Eunice era nebună după cinema.

Cu toate miile de refuzuri zeflemitoare, Ted nu înceta să-l cicălească pe tatăl său cerîndu-i să-i cumpere o maşină numai pentru el. Pe cît era de neglijent cînd era vorba de a se trezi devreme sau de prozodia lui Vergiliu, pe atît de neobosit se arăta cînd venea vorba de meşterit ceva. Împreună cu alţi trei băieţi, cumpără şasiul unui Ford reumatic şi îşi înjghebă din scînduri de brad şi tablă o uluitoare caroserie de curse. După ce luă viraje teribile cu acest vehicol periculos, reuşi să-l vîndă cu beneficiu. În cele din urmă, Babbitt îi dărui o motocicletă, şi în fiecare sîmbătă după-amiază, cu şapte sandviciuri şi o sticlă de Coca-Cola în buzunare şi cu Eunice cocoţată la spate, pleca cu mare zgomot spre oraşe îndepărtate.

De obicei relaţiile dintre Eunice şi Ted erau acelea dintre doi buni prieteni şi vecini ; se certau cu o lipsă de delicateţe brutală şi violentă, dar, din cînd în cînd, după cîte un dans înflăcărat, se aşezau cam jenaţi unul lîngă celălalt şi nu scoteau nici un cuvînt, iar Babbitt-tatăl cădea pe gînduri.

Babbitt era un tată normal. Afectuos, tiranic, încăpăţînat, ignorant şi destul de chibzuit. La fel ca majoritatea părinţilor, se complăcea în acel joc care constă în a aştepta pînă cînd victima greşeşte în mod vădit, ca apoi, plin de virtute, să se năpustească asupra ei. Căuta să se justifice, bombănind :

— Desigur, mamă-sa îl alintă. Ted are nevoie de cineva care să-i mai spună şi cum stau lucrurile, şi eu trebuie să fiu veşnic ţapul ispăşitor... Pentru că încerc să scot din el un om de ispravă, şi nu un descreierat şi un stîlp de cafenea, toată lumea mă consideră un bătrîn ursuz!

Şi, în fond, cu darul acela pe care-l au întotdeauna oamenii de a ajunge, folosind metode complicate, la lucruri simple şi normale, Babbitt îşi iubea fiul şi dorea să-i fie prieten. Dacă ar fi fost sigur că va fi înţeles, ar fi sacrificat totul pentru băiatul său.

2

Ted plănuia să dea o serată pentru gaşca lui din ultima clasă.

Babbitt dorea să-l ajute şi să se arate plin de entuziasm. Amintindu-şi de tinereţea sa din Catawba, propuse cele mai amuzante jocuri de societate din cîte cunoştea : „Călătorie la Boston", şaradele cu castroane în loc de coifuri şi jocul în care fiecare jucător reprezenta o calitate sau un adjectiv. Cînd era tocmai în culmea entuziasmului, băgă însă de seamă că nu-l asculta nimeni. Cît despre programul seratei, acesta era dinainte fixat, aşa cum era fixat programul unei reuniuni dansante la *Union Club*. Aveau să danseze în *living-room*, bufetul urma să fie servit în sufragerie, iar în hol aveau să pregătească două mese de bridge pentru cei pe care Ted

îi numea „sărmanii amorţiţi pe care abia îi poţi hotărî să danseze din cînd în cînd".

În fiecare zi la micul dejun nu se vorbea decît despre această problemă. Nimeni nu mai asculta buletinul meteorologic asupra vremii probabile în februarie, citit de Babbitt, sau comentariile sale asupra titlurilor din ziare. Le spunea furios :

— Dacă îmi *permiteţi* să întrerup *conversaţia* dumneavoastră atît de interesantă... Aţi auzit ce am *spus?*

— Ia, nu mai face pe alintatul! Ted şi cu mine avem acelaşi drept de a vorbi, ca şi tine! izbucni doamna Babbitt.

În seara petrecerii i se îngădui să privească şi el, bineînţeles numai în momentele cînd nu-i ajuta Matildei la servitul îngheţatei de la Vecchia şi al *petits-fours*[1]-urilor. Era adînc tulburat. Cu opt ani în urmă, cînd Verona oferise colegilor ei o serată asemănătoare, copiii nu erau decît nişte ţînci fără personalitate. Acum erau bărbaţi şi femei în toată puterea cuvîntului, şi pe deasupra, mai erau şi aroganţi. Băieţii purtau haine de seară şi vorbeau de sus cu Babbitt, oferindu-şi cu îngîmfare ţigarete din tabachere de argint. Babbitt auzise tot felul de poveşti la *Athletic Club* despre petrecerile şi „modul de a se comporta" al celor tineri : auzise despre fete care-şi „parcau" corsetele în vestiar, despre *flirturi* îndrăzneţe şi despre o presupusă creştere a imoralităţii. În astă-seară începu să creadă toate aceste poveşti. Copiii îi părură obraznici şi reci. Tinerele fete purtau rochii din mătase transparentă, din catifea de culoarea mărgeanului, sau din *lamé*, iar în părul lor scurt şi ondulat aveau diademe strălucitoare. Făcînd pe ascuns o anchetă amănunţită, se încredinţă că nici un corset nu fusese „parcat" la primul etaj, dar era sigur că trupurile lor tinere, pline de dorinţe nu erau strînse în corsete cu balene de oţel.

[1] Prăjiturile uscate (fr.) (n.r.).

Purtau ciorapi de mătase strălucitoare, pantofi scumpi şi aveau buzele date cu roşu şi sprîncenele trase cu creionul. Dansau cu obrazul lipit de obrazul cavalerilor, şi Babbitt fierbea de îngrijorare şi de invidie subconştientă.

Cea mai dezmăţată din toate era Eunice Littlefield, şi cel mai nebun dintre băieţi, Ted. Eunice era un fel de demon zburător, luneca de-a lungul parchetului, umerii ei fragili se legănau, şi picioarele i se mişcau cu iuţeala suveicilor ; rîzînd, îi făcu semn lui Babbitt să danseze cu ea.

Apoi descoperi anexa seratei.

Băgă de seamă că băieţii şi fetele dispăreau din cînd în cînd, şi atunci îşi aminti despre nişte vorbe cum că ar avea obiceiul să bea din sticle plate de buzunar. Ocoli casa în vîrful picioarelor, şi din fiecare dintre nenumăratele maşini care aşteptau în stradă auzi rîsete şi în fiecare zări ţigări aprinse. Vru să le facă observaţie, dar (cum stătea în zăpadă trăgînd cu ochiul dintr-un colţ întunecos) nu îndrăzni. Încercă să se poarte cu tact. Cînd se întoarse în hol, strigă :

— Băieţi, dacă vă este cumva sete, avem nişte *ginger-ale*[1] fain !

— Mulţumim ! îi răspunseră pe un ton înţepat.

Se repezi în oficiu să-şi caute nevasta şi, găsind-o acolo, izbucni :

— Tare-aş avea poftă să intru şi să dau afară cîteva din puşlamalele astea ! Vorbesc cu mine de sus de parcă aş fi valetul lor ! Aş avea poftă să...

— Ştiu, suspină ea, dar, vezi, toată lumea îmi spune, toate mamele, că, dacă nu-i laşi şi le faci reproşuri, se duc să bea în maşină, nu-ţi mai calcă niciodată în casă, şi doar n-ai vrea ca Ted să nu mai fie poftit nicăieri, nu-i aşa ?

[1] Băutură acidulată pe bază de ghimbir (n.r.).

El însă răspunse ritos că ar fi încîntat dacă pe Ted nu l-ar mai pofti nicăieri şi se întoarse în casă, unde se arătă foarte politicos, ca nu cumva Ted să rămînă de căruţă...

Hotărî însă că, dacă-i va prinde pe băieţi bînd, să le... da, să le „spună ceva să-l ţină minte". În timp ce se arăta amabil faţă de nişte vlăjgani cu umerii laţi, îi mirosi cu atenţie. De două ori simţi mirosul whisky-ului din epoca prohibiţiei, dar numai de două ori...

Doctorul Howard Littlefield îşi făcu apariţia tîrîndu-şi picioarele.

Venise să privească şi el părinteşte. Ted şi Eunice dansau lipiţi unul de altul, ca un singur trup. Littlefield se sufocă. O chemă pe Eunice. Urmă un schimb de cuvinte şoptite, după care Littlefield îi explică lui Babbitt că soţia lui suferă de o migrenă şi are nevoie de Eunice. Aceasta plecă plîngînd cu tatăl ei, şi Babbitt îi urmări cu priviri furioase.

— Drăcoaica asta mică ! O să-l bage în bucluc pe Ted ! Şi Littlefield ăsta, maimuţoiul ăsta bătrîn şi închipuit, se poartă de parcă Ted ar fi de vină !

Ceva mai tîrziu simţi un iz de whisky în răsuflarea lui Ted.

După despărţirea politicoasă de musafiri, izbucni o ceartă îngrozitoare, o adevărată scenă de familie, ca o avalanşă distrugătoare şi fără reticenţe. Babbitt tună şi fulgeră, doamna Babbitt plînse, Ted le ţinu piept fără prea mare convingere, iar Verona şovăi, neştiind cui să-i ţină parte.

Timp de cîteva luni între familiile Babbitt şi Littlefield domni oarecare răceală, fiecare familie protejîndu-şi mieluşelul de puiul de lup de alături. Babbitt şi Littlefield mai stăteau de vorbă uneori, în fraze pompoase, despre maşini şi despre senat, dar evitau cu grijă să facă

aluzie la familiile lor. De cîte ori venea să-i vadă, Eunice le explica, cu o familiaritate amabilă, că i-a fost interzis să-i viziteze, şi Babbitt încerca, fără să reuşească, să se poarte cu ea ca un părinte şi să-i dea sfaturi bune.

3

— Fir-ar a naibii de treabă ! se văită Ted către Eunice în timp ce beau şocolată fierbinte şi mîncau nuga şi migdale glasate în splendidul local al lui *Royal Drug-Store*. Nu pot pricepe cum tata nu moare pur şi simplu de plictiseală ! Şade acasă în fiecare seară, pe jumătate adormit, şi dacă Rone sau eu spunem : „Hai să facem ceva !" nici nu se gîndeşte să-şi pună capul la contribuţie, doar cască şi spune : „Aş, mă simt foarte bine aici !" Nici nu ştie că se poate petrece undeva. Presupun că gîndeşte şi el ca mine şi tine, dar zău dacă se vede ! Cred că nici nu ştie că, afară de a merge la birou şi de a juca ca o mazetă o partidă de golf sîmbăta, ar mai putea face şi altceva pe lume decît să stea aşa, să stea în fiecare seară, să nu vrea să meargă nicăieri, să nu vrea să facă nimic şi să se gîndească numai că noi, copiii, sîntem nebuni, şi să stea mai departe aşa... vai, Doamne !

4

Babbitt îşi făcea prea mari griji în legătură cu indolenţa lui Ted, în schimb însă era prea puţin alarmat de purtările Veronei. I se părea că Verona este în siguranţă. Prea trăia retrasă în cămăruţele frumoase, e drept, dar neaerisite ale creierului ei. Kenneth Escott şi Verona erau întotdeauna prea supuşi. Cînd nu rămîneau acasă, flirtînd prudent, după obiceiul radicalilor, cu ochii pe

niscai tabele statistice, plecau să asculte conferinţe ţinute de cine ştie ce scriitor, de vreun filozof hindus sau de un locotenent suedez.

— Doamne-Dumnezeule, se văita Babbitt într-o seară soţiei, cînd se întorceau de la familia Fogarty, de la un bridge, nu pot înţelege cum de pot Rone şi băiatul ăsta să fie atît de plicticoşi ! Şed aici noapte după noapte, de cîte ori el nu e de serviciu, şi habar n-au că se poate petrece în lumea asta. Discută şi discută la nesfîrşit... Doamne ! Şed colo, noapte după noapte, fără să se ducă undeva, şi socotesc că aş fi nebun pentru că îmi place să ies şi să joc un bridge... Şed aşa... Doamne !

Apoi, în jurul înotătorului, obosit de clocotul neîncetat al vieţii de familie, au început să se ridice valuri noi.

5

Socrii lui Babbitt, domnul şi doamna Henry T. Thompson, îşi închiriară casa lor cea veche din cartierul Bellevue pentru a se instala la *Hatton Hotel*, o renumită pensiune de familie — plină de fotolii tapisate cu pluş roşu şi de zgomotul carafelor cu apă de la gheaţă — în care locuiau nenumărate văduve. Se simţeau cam singuri acolo, şi la fiecare două duminici Babbitt cu soţia trebuiau să vină să mănînce cu ei tocană de pui, salată de ţelină insipidă şi îngheţată, îngroşată cu amidon ; apoi trebuiau să şadă cu ei, politicoşi şi rezervaţi, în holul hotelului, unde o tînără femeie cînta la vioară muzică venită din Germania, *via* Broadway.

Pe urmă veni mama lui Babbitt de la Catawba să stea trei săptămîni cu ei.

Era o femeie cumsecade, de o miopie uluitoare. Pe Verona, care-şi bătea joc de tot ce era convenţional, o felicita, spunîndu-i că este „o gospodină sănătoasă", şi,

slavă Domnului, nu era bîntuită de toate acele idei năstrușnice pe care atîtea fete par să le aibă acum", iar pe Ted, care gresa diferențialul numai din dragoste pentru mecanică și pentru plăcerea de a se murdări, îl lăudă că este „atît de îndemînatic la toate în casă și că-l ajută pe tatăl său, în loc să alerge într-una după fete tinere și să facă pe omul de lume".

Babbitt își iubea mama, și uneori se simțea foarte bine lîngă ea, dar resemnarea ei creștinească îl sîcîia și se simțea copleșit cînd o auzea vorbind despre un erou mitologic numit: „Tatăl tău".

— Nu poți să-ți amintești, Georgie, erai atît de mic pe-atunci... vai, îmi amintesc exact cum arătai în ziua aceea, cu bucle aurii și cu gulerașul de dantelă! Ai fost întotdeauna un copil atît de delicat, cam slăbuț și bolnăvicios și-ți plăceau atît de mult lucrurile frumoase, și canafurile roșii de la cizmulițele tale, și toate, și într-o zi, cînd tatăl tău mergea la biserică cu noi, un om ne-a oprit și i-a spus: „Domnule maior" ...mulți vecini obișnuiau să-i zică tatălui tău domnule maior, deși nu fusese decît soldat prost în timpul războiului, dar toată lumea știa că asta se întîmplase numai din cauza geloziei căpitanului său și că altfel ar fi ajuns ofițer cu grad mare, căci avea acea îndemînare înnăscută de a comanda pe care atît de puțini, atît de puțini oameni o posedă... și, cum spuneam, acel om îi ieși în cale, ridică mîna și opri trăsurica noastră, zicînd: „Domnule maior, o mulțime de oameni de pe aici au hotărît să susțină candidatura colonelului Scanell pentru Camera Reprezentanților, și am dori să vă avem de partea noastră. Faptul că vorbiți cu atîția oameni care intră în prăvălia dumneavoastră ar putea să ne fie de mare folos."

Ei bine, tată-tău îl privi și îi spuse: „Nu fac eu una ca asta. Nu-mi plac părerile lui politice!" Ei bine, omul acela, căpitanul Smith — așa obișnuia să-i spună, numai Dumnezeu știe de ce, pentru că nu avea dreptul la acest titlu și la nici un alt titlu — căpitanul Smith îi spuse: „O să vă facem viața amară dacă n-o să fiți de partea noastră, domnule maior".

Ei bine, știi cum era tată-tău, și știa și acest Smith; știa ce bărbat și jumătate era și știa că tată-tău cunoștea situația politică de la A la Z și ar fi trebuit să înțeleagă că există un om pe lume pe care nu-l putea nici trage pe sfoară, nici intimida; dar el pleda într-una și insista și făcea aluzii pînă ce tată-tău îi spuse apăsat: „Căpitane Smith, am dobîndit aici reputația unui om în stare să-și vadă de treburile sale proprii și care îi lasă pe ceilalți să-și vadă de ale lor!" Acestea spuse, își văzu de drum și-l lăsă pe omul acela în mijlocul drumului, mofluz și consternat!

Ceea ce îl scotea din fire pe Babbitt erau poveștile pe care le debita copiilor despre copilăria lui. Avusese, după cîte spunea maică-sa, mare slăbiciune pentru acadele, purtase în buclele sale „cele mai drăguțe panglici roz" și se alinta cu numele de „Goo-Goo". Îl auzi într-o zi pe Ted, deși nu în mod oficial, dojenind-o blînd pe Tinka:

— Hai, micuțo, pune-ți o panglicuță roz în bucle și ia-o din loc la micul dejun, că, de nu, Goo-Goo o să-ți taie capul!

Fratele vitreg al lui Babbitt, Martin, cu soția și copilul cel mai mic veniră și ei de la Catawba pentru două zile. Martin creștea vite și conducea un magazin universal plin de praf. Era mîndru că e un american liber și independent și un yankeu de viță veche, mîndru că e cinstit, aspru, urît și dezagreabil. Expresia lui favorită era: „Cît ai dat pe asta?" Socotea cărțile Veronei, creionul de argint al lui Babbitt și florile de pe masă drept extravaganțe citadine, și o și spunea. Babbitt s-ar fi certat cu el dacă n-ar fi fost necioplita lui de nevastă și copilașul pe care Babbitt îl cicălea, amenințîndu-l cu degetul și repetînd: „Copilașul ăsta îmi face impresia că e o pușlama, da, domnule, este o

mică puşlama, da, domnule, să ştii că ăsta e o puşlama, nimic altceva decît o bătrînă puşlama, pur şi simplu o puşlama!"

Verona şi Kenneth Escott continuau să facă îndelungate incursiuni în epistemologie; Ted era un rebel fără scăpare, iar Tinka, fiindcă împlinise unsprezece ani, cerea voie să meargă la cinema de trei ori pe săptămînă, „ca toate fetele".

Babbitt era furios: „Nu mai pot! Duc în spinare trei generaţii! Toată şleahta e-n spinarea mea. Trebuie să acopăr jumătate din cheltuielile mamei, trebuie să-l ascult pe Henry T., trebuie să ascult doleanţele Myrei, să fiu politicos cu Mart, şi, pe deasupra, să suport să fiu socotit un boşorog ursuz ori de cîte ori încerc să fac un bine copiilor. Toţi aşteaptă totul de la mine, toţi trag de mine, şi, afurisiţii dracului, nici unul nu-mi este recunoscător! N-am pace, n-am crezare, nimeni nu mă ajută. Pînă cînd oare, Doamne-Dumnezeule... pînă cînd oare am să pot rezista?"

Cînd se îmbolnăvi în februarie, fu încîntat să-i vadă consternaţi pentru că el, stînca, căzuse istovit.

Mîncase nişte stridii suspecte. În cele două zile cît se simţi moleşit, toţi îl alintară şi îi dădură atenţie. I se îngădui chiar să bombăne: „Ia mai lăsaţi-mă în pace!" fără a i se aplica represalii. Stînd în pat pe verandă, urmărea soarele de iarnă lunecînd peste perdelele trase şi preschimbînd culoarea lor kaki într-un roz-pal. Umbra proiectată de cordonul perdelelor era neagră şi ondula uşor. Îi plăcea să privească faldurile perdelei şi ofta cînd, lumina zilei scăpătînd, dispăreau. Era cam trist. Neavînd lîngă el un Vergil Gunch care să-l silească să fie de un optimism categoric, îşi dădea seama şi aproape recunoştea faptul că ducea o viaţă mecanică. Făcea afaceri în mod mecanic — vindea cu frenezie case prost construite. Practica o religie mecanică — aparţinea unei biserici seci, aspre, fără legătură

cu viaţa adevărată a mulţimii, respectabilă, dar fără omenie, ca un joben. Juca golf şi bridge, se ducea la serate şi întreţinea conversaţii, totul în mod mecanic.

Afară de prietenia cu Paul Riesling, prieteniile lui erau mecanice — oameni cu care se bătea pe spate şi cu care vorbea pe un ton glumeţ, fără să îndrăznească vreodată să înfrunte examenul tăcerii.

Babbitt se întoarse greoi în pat.

Prin faţa ochilor săi treceau anii, zile strălucitoare de iarnă, după-amieze lungi, plăcute, de vară, menite să fie petrecute pe pajişti, irosite cu aceste ocupaţii pretenţioase şi superficiale. Îşi aminti de discutarea contractelor prin telefon, de avansurile ce le făcea unor oameni pe care nu-i putea suferi, se gîndi la demersurile lui privind afacerile şi la aşteptările în anticamere murdare, cu pălăria pe genunchi, căscînd în faţa calendarelor murdărite de muşte, şi la necesitatea de a fi amabil cu băieţii de la birou.

„Tare n-am poftă să m-apuc iar de lucru, îşi spunea. Aş dori să... Nu ştiu, zău, ce-aş dori..."

Dar a doua zi se duse la birou, aferat şi nu prea bine dispus.

CAPITOLUL XIX

1

Zenith Street Traction Company intenţiona să construiască ateliere de reparaţii pentru vehiculele sale în suburbia Dorchester, dar, cînd vru să cumpere terenurile necesare, descoperi că *Babbitt-Thompson Realty*

Company poseda opţiuni asupra lor. Agenţia însărcinată cu cumpărarea, primul vicepreşedinte şi chiar preşedintele lui *Traction Company* protestară, spunînd că preţul cerut de Babbitt este exagerat. Arătară că au obligaţii faţă de acţionarii societăţii, ameninţară că vor face apel la tribunal, dar, cu toate astea, nu se adresară nici unui tribunal şi, în cele din urmă, reprezentanţii oficiali ai companiei găsiră că este mai înţelept să ajungă la un compromis cu Babbitt. Copiile scrisorilor schimbate în legătură cu această operaţie sînt păstrate în arhivele companiei şi pot fi examinate de oricare comisie publică.

Babbitt depuse trei mii de dolari la bancă, agentul companiei îşi cumpără un automobil de cinci mii de dolari, primul vicepreşedinte îşi clădi o casă la Devon Woods, iar preşedintele fu numit ministru plenipotenţiar într-o ţară străină.

Pentru a obţine opţiunile, pentru a pune mîna pe terenul unuia fără ca vecinul să prindă de ştire, Babbitt făcuse eforturi excepţionale. Fusese necesar să lanseze zvonuri despre un proiect de a construi garaje şi prăvălii, apoi, în clipa în care imposibilitatea de a-şi asigura un lot important ameninţa să pericliteze reuşita întregii afaceri, să pretindă că nu-l mai interesează nici o opţiune, să aştepte şi să pară plictisit ca un jucător de poker. La toate astea se mai adăuga şi o neînţelegere enervantă cu asociaţii săi oculţi. Aceştia insistau că Babbitt şi Thompson nu trebuie să participe la această afacere altfel decît în calitatea lor de agenţi de imobile. Babbit înclina să fie de acord :

— Etica afacerilor cere ca agentul să nu participe la cumpărare şi să se rezume la atribuţiile sale, îi spuse el lui Thompson.

— Etica... mofturi ! bombăni bătrînul Henry. Îţi închipui că am să stau să privesc cum pungaşii ăştia pun mîna pe pradă fără să ciupesc şi eu ceva ?

— Ei bine, mie nu-mi place să fac aşa ceva ! E un fel de înşelăciune.

— Aş, de unde ! Singurul înşelat este publicul. Dar, acum, după ce am respectat etica şi ne-am scăpat de ea, întrebarea este unde putem contracta un împrumut pentru a trage ceva foloase personale din unele proprietăţi, aşa, „pe ne ve". Nu ne putem adresa băncii noastre : s-ar afla.

— Aş putea să vorbesc cu bătrînul Eathorne. E mut ca un mormînt.

— E exact omul care ne trebuie.

Eathorne spuse că este încîntat „să facă un plasament pe încredere" şi îi acordă lui Babbitt împrumutul solicitat, avînd grijă ca acesta să nu apară în scriptele băncii. Astfel, anumite opţiuni prezentate de către Babbitt şi Thompson priveau parcele de teren ai căror proprietari erau ei, cu toate că proprietatea nu fusese trecută pe numele lor.

În momentul cînd se perfecta această strălucită tranzacţie, care dădea avînt afacerilor sale şi îi cîştiga încrederea publicului, pentru că ea constituia o mărturie vie a activităţii sale neobosite, Babbitt află cu consternare că avea în serviciul său un funcţionar necinstit.

Acesta era Stanley Graff, agentul de piaţă.

De cîtva timp Babbitt era îngrijorat de purtările lui Graff. Acesta nu-şi ţinea cuvîntul faţă de locatari. Pentru a reuşi să închirieze o casă, promitea reparaţii la care proprietarul nu consimţise. Avea bănuieli că Graff falsifica inventarele caselor mobilate, aşa încît, cînd se muta din casă, locatarul avea de plătit obiecte care nici nu existaseră în casă, iar aceşti bani Graff îi băga în buzunar. Babbitt nu reuşise să-şi verifice bănuielile şi, cu toate că-şi pusese în gînd să-l concedieze pe Graff, nu găsise niciodată răgazul necesar ca să facă acest lucru.

Într-o bună zi un om cu fața stacojie năvăli în biroul lui Babbitt și îi spuse, gîfîind :

— Să știți, am să fac un scandal nemaipomenit și, dacă nu-l dați pe mîna poliției pe individul acela, îl denunț eu !

— Liniștește-te, prietene ! Ce s-a întîmplat ?

— Ce s-a întîmplat ? Ha ! Vă arăt eu acum...

— Ia loc și nu te enerva ! Te aude tot blocul !

— Acest Graff, care lucrează pentru dumneavoastră, îmi închiriază o casă. Am venit ieri și am semnat contractul, totul era în regulă, iar dînsul trebuia să-l ducă la semnat la proprietar și să mi-l trimită seara cu poșta. Așa a și făcut. Dimineața, cînd am coborît la micul dejun, îmi spune servitoarea că, îndată după prima cursă poștală, a venit cineva să-i spună că a fost trimis după un plic, care mi-a fost adresat din greșeală, un plic mare, lung, care purta într-un colț antetul *Babbitt-Thompson.* Scrisoarea era chiar acolo și i-a dat-o. Femeia mi-a dat semnalmentele persoanei. Era Graff. I-am telefonat numaidecît, și nenorocitul a recunoscut că el fusese ! După ce semnase contractul meu, primise o ofertă mai bună de la altcineva, și atunci a vrut să recapete contractul. Ei, ce aveți de gînd ?

— Numele dumitale este...

— William Varney... W. K. Varney.

— Da, desigur, știu, e vorba de imobilul Garrison, și Babbitt sună.

Cînd miss McGoun intră, o întrebă :

— Graff e plecat ?

— Da, domnule.

— Vrei să cauți la el în sertar și să vezi dacă nu găsești un contract pe numele domnului Varney pentru imobilul Garrison ? Apoi, adresîndu-se lui Varney, îi spuse : Nu pot să vă spun cît de rău îmi pare de cele întîmplate. Nu e nevoie să adaug că-l voi da afară pe acest domn Graff în clipa în care se va întoarce. Și desigur că contractul dumitale rămîne valabil. Dar mai vreau să fac ceva. Voi spune proprietarului să nu ne plătească comisionul și să vi-l scadă din chirie. Nu, vă rog ! Așa am hotărît. Ca să fiu sincer, povestea asta m-a tulburat. Eu cred că am fost întotdeauna un businessman practic. Poate că și eu, la vremea mea, am spus cine știe ce povești, cînd era nevoie... știți, uneori e nevoie să mai forțezi nota cînd dai de cîte un client încăpățînat. Dar este prima oară că mă văd în situația de a reproșa unuia dintre funcționarii mei ceva mai grav decît lipsa cîtorva timbre. Serios, mi-ar fi penibil dacă aș avea un beneficiu din această afacere. Așa că îmi veți da voie să vă transmit dumneavoastră comisionul ? Bine !

2

Ieșise pe jos în oraș. Era prin februarie, camioanele împroșcau jerbe de noroi, și cerul atîrna întunecos deasupra cornișelor de cărămidă înnegrită. Se întoarse mîhnit peste măsură. El, care respecta legea, o călcase, cocoloșind o „infracțiune federală“ [1], cum era numită sustragerea corespondenței. Dar nu voia să-l vadă pe Graff aruncat în închisoare și s-o știe pe soția lui copleșită de durere. Mai grav era faptul că trebuia să-l concedieze pe Graff, și această treabă îi era nesuferită. Iubea atît de mult oamenii și dorea atît de fierbinte să fie iubit de ei, că nu se îndura să-i insulte.

Miss McGoun intră în grabă și îi șopti, surescitată de scena pe care o prevedea :

— E aici !

— Graff ? Spune-i să poftească.

[1] Spre deosebire de infracțiunile pedepsite de legile statelor, cele pedepsite de legea federală (n.r.).

Încercă să ia un aer grav și calm și să nu dea nici o expresie privirii sale. Graff intră greoi — un bărbat de treizeci și cinci de ani, îngrijit, cu ochelari și o mustață de filfizon.

— M-ați chemat ?

— Da, șezi jos.

Graff rămase în picioare și bombăni :

— Presupun că imbecilul acela bătrîn de Varney a venit să vă vadă. Lăsați-mă să vă explic despre ce e vorba. Este un adevărat zgîrcit, care discută pentru fiecare centimă și m-a mințit în privința posibilităților sale de plată a chiriei. Am descoperit asta abia după semnarea contractului. Apoi a venit un alt client, care mi-a făcut o ofertă mai bună pentru casă, și am socotit că era datoria mea față de firmă să scap de Varney, și atît m-am necăjit, încît am fugit la el acasă să iau înapoi contractul. Dar, pe cuvîntul meu, domnule Babbitt, nu am avut de loc intenția să fac ceva necinstit. Am vrut numai ca agenția să realizeze tot comis...

— Stai puțin, Stan. Toate astea pot fi adevărate, dar am primit o mulțime de plîngeri împotriva dumitale. Nu cred că ai avut vreodată intenția să faci vreun rău, dar dacă vei primi o lecție bună, care te va scutura un pic, vei deveni un agent de imobile de clasa întîi. Eu însă nu văd cum te-aș mai putea ține.

Graff se rezemă de clasor, cu mîinile în buzunare, și începu să rîdă :

— Așadar sînt dat afară ! Ei bine, scumpe domnule „Viziune și Etică“, să știi că mor de rîs ! Dar să nu-ți închipui cumva că vei scăpa cu aerul dumitale de a fi mai catolic decît papa. Desigur că am dat cîteva mici lovituri... cîteva... dar cum era să fac altfel lucrînd la o firmă ca a dumitale ?

— Ia ascultă, tinere...

— Ţț, țț ! Potolește-te și nu zbiera, pentru că toată lumea de alături poate să te audă. Probabil că în clipa asta, chiar, stau și ascultă toți. Scumpul meu Babbitt, în primul rînd ești un escroc, și în al doilea ești o zgîrcioabă ! Dacă mi-ai fi plătit un salariu convenabil, n-aș fi avut nevoie să fur bănuții de la orbi ca să nu-mi crape nevasta de foame. Sîntem căsătoriți numai de cinci luni, ea e cea mai dulce femeie din cîte există și ne-ai ținut în mizerie tot timpul acesta, bandit bătrîn și blestemat, ca să pui bani deoparte pentru descreieratul ăla de fi-tu și pentru idioata aia de fiică-ta ! Dar așteaptă acum ! Ai să încasezi ce am de spus, sau voi urla așa, încît tot biroul mă va auzi. Și dacă e vorba de escrocherii... ia spune, dacă aș spune procurorului ce știu despre ultima lovitură cu opțiunile pentru *Street Traction Company*, ne-am duce amîndoi la închisoare, împreună cu cîțiva mari granguri de-ai companiei, oameni distinși, cinstiți și puri...

— Ei bine, Stan, în afacerea asta, ca să vorbim concret... nu e nimic necurat. Singura cale de a propăși care este deschisă oamenilor cu cap este să realizeze ceva, și de... asta se plătește...

— Ah ! Pentru numele lui Dumnezeu ! Nu face pe mironosița cu mine ! După cum am înțeles, sînt concediat. Foarte bine ! Pentru mine e un lucru bun. Și dacă te prind că mă vorbești de rău cuiva, spun tot ce știu despre dumneata, și despre Henry T., și despre uneltirile mici și murdare de lingăi la care vă pretați voi, caporalii de industrie, pentru escrocii mai mari și mai șmecheri decît voi, și veți fi expulzați din oraș. Cît despre mine, ai dreptate, Babbitt, am luat un drum greșit, dar acum voi merge pe calea cea dreaptă, și prima mea grijă va fi să găsesc un loc într-o firmă unde patronul nu vorbește despre idealuri. Îți urez noroc spart în fund, dragă prietene, și postul pe care-l aveam la dumneata poți să-l arunci la canal !

Babbitt se luptă multă vreme cu două gînduri : ba era furios și-și zicea : „Voi pune să-l aresteze...“,

ba se îndoia: „Mă întreb... Nu, nu am făcut niciodată nimic care să nu favorizeze mersul progresului."

În ziua următoare, angajă, în locul lui Graff, pe Fritz Weilinger, agent de piaţă al rivalului său cel mai periculos, *East Side Homes and Development Company* [1]. Dintr-o singură lovitură reuşise să-şi contrarieze concurentul şi să pună mîna pe un funcţionar excelent. Tînărul Fritz era un băiat vesel, cu păr buclat, bun jucător de tenis. Îi făcea pe clienţi să se simtă bine în birou. Babbitt îl considera ca pe un fiu al său, şi prezenţa lui îl îmbărbăta.

3

Un hipodrom părăsit, situat la periferia oraşului Chicago, teren excelent pentru construit uzine, se afla de vînzare, şi Jake Offutt îi ceru lui Babbitt să facă o ofertă în numele lui. Eforturile depuse în afacerea cu *Street Traction Company* şi dezamăgirea în privinţa lui Stanley Graff îl zguduiseră atît de tare pe Babbitt, încît îi venea greu să se aşeze la biroul său şi să se concentreze. Îşi anunţă familia:

— Ascultaţi, oameni buni! Ştiţi voi cine va pleca la Chicago pe două zile, numai pentru *week-end* [2] şi fără să piardă nici o zi de şcoală, ştiţi cine-l va întovărăşi pe George F. Babbitt, vestitul ambasador al comerţului? Domnul Theodore Roosevelt Babbitt!

— Ura! strigă Ted şi adăugă: Ah! Sper că bărbaţii Babbitt nu-şi vor face de cap la Chicago!

Şi, o dată ieşiţi din complicaţiile obişnuite ale familiei, deveniră doi tovarăşi de drum. Ted nu era tînăr

[1] Societatea pentru construcţia de locuinţe şi parcelări din East Side (n.r.).
[2] Sfîrşitul săptămînii (n.t.).

decît în veleităţile sale de maturitate, şi singurele domenii în care pare-se că Babbitt avea o experienţă mai vastă şi mai multe cunoştinţe decît Ted erau domeniul proprietăţilor imobiliare şi frazeologia politică. Cînd ceilalţi înţelepţi din compartimentul pentru fumători ai vagonului Pullman se retraseră, lăsîndu-i singuri, vocea lui Babbitt nu luă tonul acela glumeţ, şi de altfel jignitor, cu care se vorbeşte copiilor, ci continuă să sporovăiască monoton, şi Ted încercă să-l imite cu vocea sa stridentă de tenor:

— Tii, tăticule, cred că l-ai înfundat bine pe nătărăul ăla; l-ai turtit de-a binelea cînd ai luat în zeflemea Liga Naţiunilor!

— Păi, să vezi care-i nenorocirea, majoritatea acestor indivizi nici nu au habar despre ce vorbesc. Ei nu ajung la fapte... Ce crezi despre Ken Escott?

— Am să-ţi spun, tăticule: am impresia că este un băiat bun; nu are defecte speciale în afară de faptul că fumează prea mult. Dar, Dumnezeule, cît e de încet! Să ştii că, dacă nu-l scuturăm, sărmanul idiot nu-i va cere mîna niciodată. Şi nici Rone nu e mai bună. E înceată!

— Da, cred că ai dreptate, sînt molîi. Nici unul din ei n-are energia noastră!

— Asta-i adevărat! Sînt moluşte. Jur, tăticule, că nu ştiu cum de a apărut Rone în familia noastră! Aş paria, dacă s-ar cunoaşte adevărul, că erai mare puşlama cînd erai tînăr!

— De! Oricum, chiar aşa mocăit nu eram!

— Asta cred şi eu! Pariez că nu ţi-au scăpat prea multe!

— Desigur, cînd ieşeam cu fetele, nu-mi petreceam timpul vorbindu-le despre grevele din industria de tricotaje!

Izbucniră în rîs şi îşi aprinseră cîte o ţigară de foi.

— Ce ne facem cu ei? îl consultă Babbitt.

— Zău că nu știu... Mă jur că uneori am poftă să-l iau deoparte pe Ken și să-l scutur, spunîndu-i: „Ia ascultă, măi tinere, ai de gînd să te însori cu Rone, sau ai intenția să-i vorbești pînă la moarte? Iată că te apropii de treizeci de ani și nu cîștigi decît douăzeci sau douăzeci și cinci de dolari pe săptămînă. Cînd vei avea oare simțul răspunderii destul de dezvoltat ca să ceri o mărire de salariu? Dacă există ceva cu care George F. Babbitt sau eu te putem ajuta, apelează la noi, dar arată și tu un pic de energie, ce dracu!" Pe cuvînt, cred că nici n-ar fi atît de rău dacă i-am vorbi, tu sau eu, dar s-ar putea să nici nu priceapă. E unul din tipii aceia complicați. Nu știe să ajungă la fapte, să joace cu cărțile pe masă și să vorbească deschis, ca tine și ca mine.

— E adevărat, seamănă cu indivizii care se pretind superiori.

— Așa e, e exact ca aceia.

— Cu desăvîrșire.

Oftară și tăcură duși pe gînduri, fericiți.

Conductorul intră. Fusese odată în biroul lui Babbitt pentru a se informa în privința unei case.

— Ce mai faceți, domnule Babbitt? Mergeți cu noi la Chicago? Băiatul dumneavoastră?

— Da, acesta este fiul meu, Ted.

— Ia te uită, sînteți sigur? Vă credeam pe dumneavoastră un flăcău care să nu aibă nici o zi mai mult de patruzeci de ani, sau nici chiar atît... și uite ce băiat mare și voinic aveți!

— Patruzeci? Vai, frate, nu mai văd eu nici patruzeci și cinci pentru a doua oară!

— E posibil? N-aș fi crezut așa ceva! Da, da, e o afacere proastă pentru un bărbat în vîrstă să călătorească cu un mînz ca acest Ted al dumneavoastră!

— Ai dreptate, așa e! încuviință Babbitt.

Apoi, adresîndu-se lui Ted, îl întrebă:

— Presupun că ești la universitate acum?

— Nu, răspunse Ted plin de sine, abia la toamnă. Deocamdată mă mulțumesc doar să vizitez diferite universități.

În timp ce conductorul își continua afabil raita prin tren, cu uriașul lanț de ceas care-i zornăia pe vestonul albastru, Babbitt și Ted trecură gravi în revistă diferitele universități. Ajunseră noaptea tîrziu la Chicago, și dimineața lenevară în pat, spunîndu-și veseli:

— Plăcut să nu fii obligat să te scoli și să cobori la micul dejun, așa-i?

De locuit locuiau la modestul *Eden Hotel*, pentru că acolo trăgeau întotdeauna negustorii din Zenith, dar masa se duseră s-o ia în salonul „Versailles", numai cristale și brocart, al elegantului *Regency Hotel*. Babbitt comandă stridii „Blue Point", cu sos de *cocktail*, un antricot enorm, cu o farfurie imensă de cartofi prăjiți, două cești de cafea, tarte cu mere și cu înghețată pentru amîndoi și ca supliment pentru Ted o porție de plăcintă cu carne.

Ted nu mai putea de admirație.

— Ce mîncare! Strașnică mîncare, băiete!

— Vezi! Țin' te de mine, tinere, și nu te vei plictisi!

Se duseră să vadă o comedie muzicală și-și dădură coate la glumele despre căsătorie și prohibiție; în pauze se plimbară la braț prin foaierul teatrului, și bucuros că, pentru prima oară, se descotorosise de acea jenă care înstrăinează părinții de copii, Ted spuse, rîzînd:

— Tăticule, pe aia cu cele trei modiste și cu judecătorul ai auzit-o vreodată?

După ce Ted plecă înapoi la Zenith, Babbitt se simți cam singur. Deoarece încerca să realizeze o înțelegere între Offutt și amatorii din Milwaukee, care puseseră ochii pe hipodromul acela, își petrecea majoritatea

timpului aşteptînd telefoane... Aşezat pe marginea patului, cu telefonul în mînă, întreba cu un aer foarte plictisit :

— Încă nu s-a întors mister Sagen ? N-a lăsat ceva vorbă pentru mine ? Foarte bine, rămîn la aparat !

Şi stătea cu ochii aţintiţi asupra unei pete de pe perete, zicîndu-şi că are forma unui pantof, plictisit că băga de seamă acest lucru pentru a douăzecea oară. Aprinse o ţigaretă şi, obligat să stea lîngă telefon, fără scrumieră la îndemînă, se întrebă ce are să facă cu mucul aprins pentru ca, în cele din urmă, să-l arunce în camera de baie, pardosită cu ciment. Apoi interlocutorul se întoarse la telefon :

— Nu mi-a lăsat nimic vorbă ? Cum ? Bine, voi reveni.

Într-o după-amiază rătăci pe străzile acoperite cu zăpadă brăzdată de urme de roţi, străzi de care nu auzise niciodată, cu locuinţe mici, căsuţe pentru două familii şi vile troienite. Îşi dădu seama că nu avea ce face şi că n-avea poftă de nimic. Seara, în timp ce lua masa la *Regency Hotel*, se simţi singur şi plictisit. După masă se aşeză în hol, într-un scaun de pluş cu emblema casei de Saxa-Coburg [1], aprinse o ţigară de foi şi căută din ochi pe cineva care să vină să stea de vorbă cu el, să-l împiedice să mai gîndească. În fotoliul de alături (cu stema Lituaniei) şedea un bărbat pe care parcă îl mai văzuse undeva : roşu la faţă, cu ochi bulbucaţi şi mustaţă galbenă, rară. Avea un aer amabil şi şters şi părea că se simte la fel de singur ca şi Babbitt. Purta o haină de *tweed* şi o cravată portocalie.

Deodată Babbitt fu parcă străfulgerat. Străinul melancolic era sir Gerald Doak.

[1] Saxa Coburg-Gotha, familie aristocratică de origine germană din care se trage şi casa domnitoare engleză (n.r).

Instinctiv, Babbitt se sculă, bolborosind :

— Ce mai faceţi, sir Gerald ? Vă amintiţi ? Ne-am întîlnit la Zenith la Charley McKelvey. Babbitt era numele meu, afaceri imobiliare.

— Ah ! Ce mai faceţi ? Sir Gerald îi întinse o mînă moale.

Jenat, în picioare în faţa lui, neştiind cum să se retragă, Babbitt gîngăvi :

— Presupun că aţi tot călătorit de cînd v-am văzut la Zenith...

— Da. Columbia Britanică, California, unde vrei şi unde nu vrei, răspunse el cu un ton şovăitor şi cu o privire moartă.

— Cum merg afacerile în Columbia Britanică ? Sau poate că nu v-aţi interesat de aşa ceva ? Priveliştii pitoreşti, sport şi altele... nu ?

— Priveliştile ? Da, sînt minunate. Cît despre afaceri... Ştiţi, domnule Babbitt, şomajul e aproape la fel de mare ca şi la noi.

Sir Gerald vorbea acum cu mai multă căldură

— Adevărat ? Deci nu prea merg afacerile ?

— Nu. Departe de ceea ce sperasem să găsesc acolo.

— Va să zică nu merg bine ?

— Nu, nu, nu merg bine de loc.

— Asta-i chiar păcat. Mi se pare... că aşteptaţi pe cineva, sir Gerald, ca să mergeţi la vreo petrecere.

— Petrecere ? A, petrecere ! Nu. Ca să vă spun drept, mă întrebam ce dracu aş putea face astă-seară. Nu cunosc pe absolut nimeni în *Tchicahgo*. Nu ştiţi cumva dacă există vreun teatru bun în oraşul acesta ?

— Un teatru bun ? Dar este sezonul operei acum, cred că v-ar plăcea...

— Dee... ştiu eu ?! Am fost o dată la operă, la Londra... la Covent Garden cred. Groaznic ! Nu, mă întrebam dacă n-o fi vreun film bun...

Babbitt se aşeză, îşi trase scaunul şi exclamă :

— La cinema ?! Vai, sir Gerald! Îmi închipuiam, bineînţeles, că aveţi un roi întreg de cucoane care aşteaptă să vă scoată la vreo „soarea"...

— Doamne fereşte!

— ...Dar atunci, dacă-i aşa, ce-aţi spune dacă am merge împreună la cinema? E un film fain la Grantham, Bill Hart într-un film cu bandiţi.

— Bravo! Numai o clipă, să-mi iau pardesiul.

Plin de importanţă, cu teama nemărturisită ca nu cumva nobilul vlăstar din Nottingham să se răzgîndească şi să-l părăsească la vreun colţ de stradă, Babbitt merse mîndru lîngă sir Gerald pînă la cinematograf şi se aşeză lîngă el, într-o tăcere plină de fericire, temîndu-se să nu pară prea entuziast în cazul în care preanobilul cavaler nu ar împărtăşi cumva adoraţia sa pentru eroii revolverelor cu şase focuri şi pentru caii nărăvaşi. La sfîrşitul filmului, sir Gerald îi şopti :

— Grozav film, pe cuvîntul meu! E atît de drăguţ din partea dumitale că m-ai luat şi pe mine! De săptămîni de zile n-am mai petrecut atît de bine. Toate gazdele acestea... nu te lasă niciodată să mergi la cinema!

— Ba bine că nu!

Vorbirea lui Babbitt pierduse limbajul rafinat, delicat şi pronunţia elegantă cu care-şi împodobise frazele, redevenind cordială şi naturală :

— Să ştiţi că-mi pare al dracului de bine că v-a plăcut, sir Gerald!

Trecură cu greu pe lîngă genunchii cucoanelor grase, pînă la culoarul central, şi apoi, în vestiar, îndepliniră ritualul pentru a-şi pune paltoanele.

Babbitt propuse :

— Ce-aţi zice de-am merge să mîncăm ceva? Cunosc un local unde se serveşte un *rarebit* [1] grozav şi poate că găsim şi ceva de băut... adică, bineînţeles, dacă obişnuiţi aşa ceva.

— Obişnuiesc! Dar de ce să nu mergem la mine? Am nişte Scotch [2] care nu e rău de loc.

— Vai, n-aş vrea să vă beau tot spirtul! E foarte drăguţ din partea dumneavoastră, dar... poate că doriţi să vă culcaţi mai devreme.

Sir Gerald era acum alt om. Era plin de entuziasm.

— Vai, nu acum! N-am mai petrecut o seară ca lumea de atît avreme! Sînt veşnic obligat să mă duc la toate seratele. N-am ocazie să discut afaceri şi cîte altele. Fii băiat bun şi vino cu mine. Nu vrei ?...

— Dacă vreau? Cred şi eu că vreau! Mă gîndeam numai că... Pe cuvînt, îţi face bine, zău, să şezi în odaie şi să discuţi afaceri după toate balurile, şi mascaradele, şi banchetele, şi toate chestiile astea mondene! Adeseori mă simt şi eu aşa la Zenith. Cred şi eu că vin!

— Ei, asta-i drăguţ din partea dumitale.

Şi o porniră, încîntaţi, de-a lungul străzilor.

— Ia spune-mi, oare oraşele americane duc totdeauna o viaţă atît de îngrozitor de mondenă? Recepţiile astea măreţe se ţin totdeauna lanţ?

— Zău, nu vă bateţi joc de noi! Tocmai dumneavoastră, cu balurile de la curte, cu eticheta şi cîte şi mai cîte...

— Nu, zău, dragul meu, nu-i aşa. Nevasta şi cu mine — vreau să zic lady Doak — jucăm de obicei o partidă de *bésigue* [3] şi ne culcăm la ora zece. Să mă ierte Dumne-

[1] *Welsh rabbit* sau *rarebit*, gustare tipic englezească (brînză topită, fiartă în puţină bere cu muştar, întinsă pe pîine prăjită fierbinte) (n.r.).
[2] *Scotch whisky* — whisky scoţian (n.r.).
[3] Joc de cărţi (n.r.).

zeu, dar nu sînt în stare să trăiesc în ritmul vostru infernal. Şi cîtă vorbărie! Şi femeile americane ştiu atît de multe... cultură şi celelalte toate! Doamna McKelvey asta, prietena dumitale...

— A, da, drăguţa de Lucille. Bună fată!

— ...m-a întrebat care din galerii mi-a plăcut mai mult la Florenţa. Sau poate la Firenze[1]? N-am fost în viaţa mea în Italia! Şi primitivii... Dacă mi-au plăcut primitivii! Dumneata ştii ce dracu o fi aia un primitiv[2]?

— Eu? Nu prea! Dar în schimb ştiu ce se numeşte scont[3].

— Ei, asta ştiu şi eu! Dar primitivii!

— Primitivii! Hm!

Şi rîseră homeric, aşa cum se rîdea la mesele de la *Boosters' Club*.

Camera lui sir Gerald, cu excepţia valizelor englezeşti mari şi solide, era identică cu aceea a lui George F. Babbitt; şi exact aşa cum ar fi făcut şi Babbitt, sir Gerald scoase dintr-o ascunzătoare o sticlă mare de whisky şi, plin de mîndrie şi de ospitalitate, îi zise, rîzînd:

— Spune-mi cînd mai vrei, prietene!

Cam după al treilea pahar, sir Gerald declară:

— Cum de vă puteţi închipui voi, yankeii, că nişte scriitoraşi ca Bernard Shaw[4] şi Wells[5] acela ne-ar reprezenta pe noi! Noi, businessmenii englezi, socotim că aceşti indivizi sînt nişte trădători. Ambele noastre ţări îşi au bătrîna lor aristocraţie comică, ştii, familii vechi, care trăiesc la ţară, oameni care se ocupă cu vînătoarea şi cu tot felul de lucruri de astea. Avem, e drept, şi unii şi ceilalţi nişte blestemaţi care conduc masele muncitoreşti, dar avem şi un fond de businessmeni cu scaun la cap, care fac să meargă toată maşinăria.

— Cred şi eu! În sănătatea oamenilor serioşi!

— Sînt alături de dumneata! În sănătatea noastră!

La al patrulea pahar, sir Gerald întrebă, umil:

— Ce părere ai despre ceva investiţii ipotecare în North Dakota?

Babbitt nu se încumetă însă decît la al cincelea pahar să-i spună „Jerry", şi abia atunci sir Gerald îl întrebă, confidenţial:

— Ascultă, te superi dacă-mi scot ghetele?

După care, fericit, îşi întinse pe pat picioarele sale nobile, bietele sale picioare obosite, înfierbîntate şi umflate.

După al şaselea pahar, Babbitt se ridică, clătinîndu-se:

— Ei, n-aş face rău să mă cărăbănesc, Jerry, eşti cu adevărat un băiat bun! Tare-mi pare rău că nu ne-am cunoscut mai bine la Zenith. Uite ce e, nu poţi să vii înapoi să stai la mine un pic?

— Îmi pare aşa de rău, trebuie să plec mîine la New York, îmi pare foarte rău. N-am petrecut o seară atît de plăcută de cînd sînt în Statele Unite. Conversaţie adevărată. Nu toate prostiile acelea mondene! N-aş fi acceptat niciodată acest infernal titlu nobiliar — şi nu l-am căpătat pe degeaba, ce crezi? — dacă aş fi ştiut că trebuie să vorbesc despre primitivi şi polo cu cucoanele!

---

[1] Numele italienesc al Florenţei (n.r.).

[2] Epitetul dat în mod obişnuit pictorilor din perioada premergătoare Renaşterii (n.r.)

[3] Reducere acordată cînd plata unei datorii se efectuează înainte de termen (n.r.).

[4] *George Bernard Shaw* (1856—1950), dramaturg, critic şi eseist englez de origine irlandeză. A satirizat fără cruţare ipocrizia burgheziei din Anglia în special, şi racilele capitalismului în general (n.r.).

[5] *Herbert George Wells* (1866—1942), scriitor englez, autor a numeroase romane şi povestiri fantastice scrise de pe poziţiile umanismului burghez (n.r.).

Totuşi nu e rău să posezi un astfel de titlu la Nottingham... Primarul a fost furios cînd l-am căpătat... şi apoi, desigur, îi place şi nevestei. Dar acum nu-mi mai spune nimeni „Jerry"... se văicări el. Şi, pînă astă-seară, în Statele Unite nu m-a tratat nimeni ca pe un prieten! La revedere, prietene, la revedere! Îţi foarte mulţumesc!

— N-ai pentru ce, Jerry. Şi, ţine minte, oricînd vii la Zenith, uşa mea ţi-e deschisă.

— Şi nu uita, prietene, dacă vreodată vii la Nottingham, nevasta şi cu mine vom fi grozav de bucuroşi să te vedem. La primul dejun pe care-l voi lua la *Rotary Club* le voi povesti băieţilor din Nottingham despre ideile tale despre „Viziune" şi despre „Băieţii de treabă".

4

Întins pe pat la hotel, Babbitt îşi imagina clipa cînd va fi întrebat la *Athletic Club* din Zenith: „Ei, cum ai petrecut la Chicago?" Şi se auzea răspunzînd: „Hm! Destul de bine am tot umblat cu sir Gerald Doak"; apoi se vedea întîlnind-o pe Lucille McKelvey şi dojenind-o: „Sînteţi foarte drăguţă, doamnă Mac, cînd nu încercaţi să vă daţi aere. Tocmai asta îmi spunea şi Gerald Doak la Chicago. Ah, da, Jerry e un vechi prieten al meu... soţia şi cu mine avem de gînd să ne ducem în Anglia să stăm puţin cu Jerry la castelul său, la anu, şi el mi-a spus: «Georgie, sufleţelule, îmi place mult Lucille, dar tu şi cu mine trebuie s-o ajutăm să se dezbare de manierele ei aiurite şi pretenţioase».

Dar chiar în seara aceea avu loc un incident care îl umili cumplit.

5

La standul cu ţigări al hotelului intră în vorbă cu un negustor de piane şi luară masa împreună. Babbitt era plin de bunăvoinţă şi foarte mulţumit de sine. Îi plăcea luxul din restaurant: candelabrele, perdelele de brocart cu şnur şi portretele regilor Franţei, încadrate în panouri de stejar poleit. Era încîntat şi de public: femei drăguţe, bărbaţi bine, care cheltuiau cu generozitate.

Deodată i se tăie răsuflarea. Privi, se întoarse şi se holbă iar. La trei mese depărtare de el şedea Paul Riesling cu o femeie cam dubioasă, rezervată şi oarecum fanată. Şi Paul ar fi trebuit să fie la Akron, ca să plaseze nişte carton asfaltat. Femeia îl mîngîia pe mînă, îi făcea ochi dulci şi chicotea. Babbitt îşi dădu seama că descoperise o legătură tainică şi vinovată. Paul vorbea cu exaltarea omului care-şi povesteşte supărările. Era parcă vrăjit de ochii veştezi ai femeii. O ţinea de mînă şi odată, fără să ţină cont de lumea dimprejur, întinse buzele de parcă ar fi vrut s-o sărute. Babbitt simţea un impuls atît de puternic de a se apropia de Paul, încît tot corpul i se încorda, umerii i se avîntau înainte, dar, deznădăjduit, înţelese că trebuie să fie diplomat, şi abia cînd îl văzu pe Paul făcînd plata, îi spuse vînzătorului de piane:

— Iartă-mă o clipă, văd un prieten colo... mă duc doar să-i spun bună ziua.

Îl bătu pe umăr pe Paul şi-i strigă:

— Ei, de cînd eşti aici?!

Paul ridică ochii spre el, şi faţa i se înăspri.

— Bună ziua, George! Te credeam la Zenith!

Nu îşi prezentă tovarăşa; Babbitt îi aruncă o privire: era o femeie drăguţă, cochetă, cu cărnuri cam moi, de vreo patruzeci şi doi, patruzeci şi trei de ani,

cu o pălărie îngrozitoare, cu flori, tare fardată, dar fără pricepere.

— Unde ai tras, Paulibus?

Femeia se întoarse, căscă, îşi examină unghiile. Părea obişnuită să nu fie prezentată. Paul mormăi:

— La *Campbell Inn*, în South Side.

— Singur?

Întrebarea avea o notă insinuantă.

— Da, din nenorocire! Furios, Paul se întoarse spre femeie şi, cu un zîmbet tandru, care-l scîrbi pe Babbitt, îi spuse: May, dă-mi voie să te prezint... Doamna Arnold, domnul este... o veche cunoştinţă, George Babbitt.

— Încîntat! murmură Babbitt.

— Vai, gunguri ea, îmi face multă plăcere să cunosc orice prieten al domnului Riesling.

Babbitt întrebă:

— Te găsesc la hotel ceva mai tîrziu, diseară, Paul? Aş trece să te văd.

— Nu, ar fi mai bine să... aş prefera să luăm împreună dejunul mîine.

— În ordine, dar eu vreau să te văd şi diseară, Paul. Mă duc la tine la hotel şi te aştept acolo!

CAPITOLUL XX

1

Rămase să fumeze cu vînzătorul de piane, cufundîndu-se entuziast într-o conversaţie banală, de teamă să nu facă cine ştie ce presupuneri asupra lui Paul. Se arăta cu atît mai amabil în aparenţă, cu cît în

forul lui interior era mai neliniştit, mai deprimat. Desigur că Paul se află la Chicago fără ştirea Zillei şi făcea lucruri care nu erau de loc morale şi nicidecum lipsite de riscuri. Cînd tovarăşul său îi spuse căscînd că mai are de scris nişte scrisori de afaceri, Babbitt se sculă şi ieşi din hotel, calm şi fără a se grăbi. Dar şoferului de taxi îi porunci răstit: „*Campbell Inn!*" Şedea nervos pe canapeaua de piele a maşinii, în spaţiul îngust şi prost luminat, inspirînd miros de praf, de parfum ieftin şi de ţigarete turceşti. Nu băgă de seamă nici lacul acoperit cu zăpadă, nici întinderile întunecoase, nici colţurile luminate ale acestui cartier necunoscut, situat la sud de *Loop*.

La *Campbell Inn* biroul era sever, nou, strălucitor, iar funcţionarul de serviciu şi mai sever, şi mai strălucitor.

— Mda? îl întîmpină el pe Babbitt.

— Domnul Riesling locuieşte la dumneavoastră?

— Mda.

— E aici acum?

— Nu.

— Bine, dacă-mi daţi cheia, îl aştept.

— Asta nu se poate, aşteaptă aici dacă vrei.

Babbitt vorbise cu respectul pe care oamenii de treabă îl arată funcţionarilor de hotel. Acum însă îi replică repezit, gata de harţă.

— Se prea poate să fie nevoie să-l aştept mai mult. Sînt cumnatul lui Riesling. Mă duc sus în cameră. Am eu mutra unui spărgător?

Vorbea cu o voce joasă şi dezagreabilă. În mare grabă, funcţionarul scoase cheia, protestînd:

— Dar n-am spus că arătaţi ca un spărgător. Regulamentul hotelului... Dar, dacă doriţi să...

Urcîndu-se în lift, Babbitt se întreba de ce venise. De ce n-ar fi avut voie Paul să ia cina cu o femeie măritată, absolut cumsecade? Şi de ce îl minţise pe

funcţionar, de ce-i spusese că este cumnatul lui Paul ? Se purtase ca un copil. Trebuia să bage de seamă să nu-i spună lui Paul prostii, să nu dramatizeze. Instalîndu-se, încercă să se arate solemn şi liniştit. Apoi gîndul acela... să nu se sinucidă. Da, de asta îi fusese totdeauna teamă, fără să ştie de ce. Paul era tocmai persoana capabilă să facă aşa ceva. Trebuie să-şi fi pierdut complet capul, altfel n-ar fi stat să facă confidenţe acestei pupeze uscate.

Zilla (of! afurisita de Zilla; ar fi strîns-o de gît pe otrava asta cicălitoare!) o fi reuşit să-l înnebunească pe Paul în cele din urmă.

Sinucidere. Acolo în lac, departe, dincolo de gheaţa îngrămădită de-a lungul malului. Groaznic trebuie să fie să te arunci în lac pe o noapte geroasă ca asta...

Sau poate se gîndeşte să-şi taie beregata în baie...

Babbitt se năpusti în camera de baie. Era goală. Zîmbi, fără putere.

Îşi trase gulerul, care-l înăbuşea, se uită la ceas, deschise fereastra, ca să privească în stradă, se uită iar la ceas, încercă să citească ziarul de seară, care zăcea pe biroul acoperit cu cristal, şi îşi aruncă iar ochii pe ceas. Nu trecuseră nici trei minute de cînd privise prima oară la ceas.

Aşteptă trei ore.

Şedea ţeapăn, îngheţat, cînd se deschise uşa şi Paul intră, privindu-l furios.

— Ce faci, spuse Paul, m-ai aşteptat ?

— Mda... un picuşor.

— Ei ?

— Ei ce ? Am vrut să vin să aud cum a mers treaba acolo la Akron.

— A mers foarte bine. Ce importanţă are ?

— Vai, dragă Paul, spune-mi, de ce eşti amărît ?

— Ce te amesteci în treburile mele ?

— Ia uite, aşa se vorbeşte ?! Nu mă amestec nicăieri. Am fost atît de bucuros să-ţi văd mutra pocită, că am venit pur şi simplu să te întreb ce mai faci.

— Să ştii că nu vreau să fiu urmărit de nimeni şi nu vreau să mi se comande. Sînt sătul pînă peste cap de asta !

— Dar, Doamne, eu nu...

— Nu mi-a plăcut felul cum te-ai uitat la May Arnold şi nici tonul obraznic cu care i-ai vorbit !

— Foarte bine ! Deoarece crezi că mă bag unde nu trebuie, atunci am să mă bag ! Nu ştiu nimic despre May Arnold a ta, dar ştiu eu foarte bine, fir-aş al naibii să fiu, că nu vorbeai cu ea despre carton asfaltat, nu, şi nici despre concerte de vioară ! Dacă tu însuţi nu te respecţi, ar trebui cel puţin să respecţi situaţia pe care o ai în societate. Cînd mă gîndesc că umbli peste tot făcînd ochi dulci unei femei, ca un căţel amorezat ! Înţeleg că poţi să greşeşti o dată, dar nu admit să văd un băiat, care mi-a fost prieten cum mi-ai fost tu, decăzînd în halul ăsta, lăsîndu-şi soţia, fie ea chiar o aiurită cum e Zilla, ca să alerge după fuste...

— Vai, tu eşti un soţior cu o moralitate perfectă !

— Sînt, pe Dumnezeul meu ! Niciodată, de cînd sînt căsătorit, nu m-am uitat la altă femeie decît la Myra — vorbesc adevărul — şi nici nu o voi face. Să ştii că imoralitatea nu dă nici o satisfacţie. Nu rentează. Nu-ţi dai seama că nu faci altceva decît s-o aduci pe Zilla la exasperare ?

Avînd o voinţă slabă, cum îi era şi trupul, Paul îşi aruncă pe jos paltonul brobonit cu zăpadă şi se ghemui într-un fotoliu de răchită.

— O, eşti un model de virtute şi n-ai mai multă idee despre moralitate decît are Tinka, dar eşti un om cumsecade, Georgie. Însă nu poţi înţelege... nu

mai pot! Nu mai pot suporta cicălelile Zillei. Şi-a băgat în cap că sînt un monstru, şi atunci... sînt supus unei adevărate inchiziţii. E un canon. Asta o amuză. Este un joc pentru ea să vadă cît mă poate face să sufăr. Iar eu, ori găsesc o mică consolare, oricare, şi n-are importanţă unde... ori am să fac ceva mult mai rău. Această doamnă Arnold nu e chiar atît de tînără, dar este o femeie foarte bine, care mă înţelege şi care a suferit şi ea.

— Nu zău! Presupun că este una din acele puicuţe pe care soţul „n-o înţelege“!

— Nu ştiu, se prea poate. A murit în război.

Babbitt se ridică greoi şi rămase în picioare lîngă Paul, bătîndu-l pe umăr, mormăind încet şi scuzîndu-se.

— Zău, George, e o femeie cumsecade şi a trecut prin clipe foarte grele. Căutăm să ne înveselim unul pe altul cît putem. Ne spunem unul altuia că sîntem perechea cea mai perfectă din lume. Poate că nici noi n-o credem, dar te uşurează mult să ai pe cineva cu care să poţi fi absolut cinstit, fără atîtea discuţii şi explicaţii...

— Şi asta-i tot ce faceţi?

— Nu, desigur! Hai, spune ce crezi!

— Ei bine, nu... nu pot spune că sînt de acord, dar... Dintr-o dată Babbitt avu simţămîntul că era un om cu vederi foarte largi, generoase chiar, şi-i spuse: Asta nu mă priveşte! Aş face tot posibilul ca să te ajut, dacă ar fi cazul!

— S-ar putea să fie. Scrisorile Zillei, care mi se trimit din Akron, îmi dovedesc că a cam început să mă suspecteze din cauza absenţei mele atît de îndelungate. Ar fi chiar în stare să pună pe cineva să mă urmărească şi să vină după mine la Chicago, să-mi facă cine ştie ce scandal în restaurantul hotelului, faţă de toată lumea.

— Lasă, că mă ocup eu de Zilla. O fac eu să înghită o poveste bună cînd mă întorc la Zenith.

— Nu ştiu, dar cred c-ai face mai bine să nu încerci. Eşti un bărbat bun, dar nu sînt sigur că eşti tare în diplomaţie.

Babbitt luă un aer jignit, apoi păru supărat.

— Cu femeile vreau să zic... cu femeile, căută Paul s-o dreagă. Bineînţeles că în ce priveşte afacerile poţi căuta mult şi bine să găseşti pe cineva care să te întreacă la diplomaţie, dar în ce priveşte femeile... E drept că Zilla vorbeşte cam urît, dar e destul de isteaţă. Te trage de limbă cît ai clipi.

— Foarte bine, dar... Babbitt era mîhnit că nu putea juca rolul de agent secret.

Paul îl linişti:

— Desigur, ai putea să-i spui că m-ai văzut la Akron.

— Bine zici, aşa e! Tot trebuia să mă duc să văd şi imobilul acela, fabrica aia de bomboane de la Akron! Nu-i aşa? Nu-i o pacoste că trebuie să mă opresc şi acolo cînd abia aştept să ajung acasă? Nu-i o adevărată pacoste? O spun sus şi tare, e o adevărată pacoste!

— Bravo! Numai, te rog, pentru numele lui Dumnezeu, nu te apuca să adaugi fel de fel de detalii fanteziste. Cînd bărbaţii mint, o fac întotdeauna cu prea multă artă şi de aceea femeile îi suspectează... Hai să bem ceva, Georgie. Am puţin gin şi niţel vermut.

Şi acest Paul, care, de obicei, refuza să ia un al doilea *cocktail*, turnă acum şi un al doilea, şi un al treilea păhărel. Ochii i se înroşiră, limba i se încleie şi începu să facă glume licenţioase, de-a dreptul jenante.

În timp ce taxiul îl ducea înapoi la hotel, Babbitt îşi dădu seama, şi nu-i veni să creadă, că avea ochii plini de lacrimi.

Nu-i împărtăşise lui Paul planul său de a se opri la Akron între două trenuri doar pentru a-i trimite Zillei o carte poştală cu următoarele cuvinte: „Am venit aici pentru o zi şi m-am întîlnit cu Paul". La Zenith se duse s-o vadă. În vreme ce, în public, Zilla apărea prea coafată, prea vopsită şi prea strînsă în corset, acasă, fiind demoralizată, purta un capot albastru murdar, ciorapi rupţi şi papuci de satin roz, obosiţi. Obrajii îi erau scofîlciţi şi nu părea să aibă nici pe jumătate atîta păr cît îşi amintea Babbitt, iar jumătatea asta era neîngrijită, nepieptănată. Aşezată într-un balansoar, era înconjurată de resturile unor cutii de bomboane şi de nişte reviste ieftine, iar vocea ei, atunci cînd nu suna zeflemisitor, avea un accent trist. Babbitt însă fu plin de bună dispoziţie:

— Ei, ce faci, micuţa mea Zill, o duci bine în vacanţă, cînd soţiorul nu-i acasă? Excelentă idee! Pariez că Myra nu s-a sculat niciodată înainte de ora zece cît am fost la Chicago. Ah, spune-mi, te rog, n-ai putea să-mi împrumuţi termosul vostru? Am intrat să ţi-l cer. Mergem la săniuş şi am vrea să luăm nişte cafea cu noi. Şi, fiindcă veni vorba, ai primit cartea mea poştală din Akron, în care ţi-am scris că l-am întîlnit pe Paul?

— Da. Ce făcea?

— Ce vrei să spui? întrebă Babbitt iscoditor, descheindu-şi paltonul şi aşezîndu-se precaut pe braţul unui fotoliu.

— Ştii foarte bine ce vreau să spun! exclamă ea enervată, lovind cu mîna paginile unei reviste. Presupun că încerca să facă dragoste cu vreo chelneriţă de la hotel, cu vreo manichiuristă sau cam aşa ceva!

— Ce dracu! Întotdeauna dai de înţeles că Paul umblă după fuste. Mai întîi nici nu se gîndeşte la aşa ceva, şi, dacă ar fi adevărat, ar fi aşa numai pentru că nu încetezi să-i faci tot mereu aluzii şi să-l cicăleşti. Nu aveam intenţia, Zilla, dar deoarece Paul este la Akron...

— Crezi că este chiar la Akron? Ştiu că este în corespondenţă cu o femeie îngrozitoare din Chicago.

— Nu ţi-am spus că l-am găsit la Akron? Ce vrei să spui? Vrei să mă faci mincinos?

— Nu, dar eu... sînt atît de îngrijorată!

— Acum să-mi spui şi mie de ce! Nu pot pricepe! Îl iubeşti pe Paul şi totuşi îl chinui şi-l înjuri de parcă l-ai urî. Nu pot înţelege cum unii oameni, cu cît iubesc mai mult, cu atît încearcă mai mult să-i chinuiască pe cei pe care îi iubesc.

— Cred că îi iubeşti pe Ted şi pe Rone, şi totuşi îi cicăleşti.

— Da, dar asta... asta nu-i acelaşi lucru. De altfel, eu nici nu-i cicălesc... adică nu se cheamă a cicăli. Dar, te rog, ascultă-mă: Paul este cel mai drăguţ, cel mai sensibil băiat din cîţi există pe pămîntul lui Dumnezeu. Ar trebui să-ţi fie ruşine de felul cum te porţi cu el. Îi vorbeşti ca o spălătoreasă. Mă miră că poţi fi atît de vulgară, Zilla!

Stătea pe gînduri, cu ochii pironiţi la degetele ei încrucişate.

— Da, aşa e, sînt uneori nesuferită, şi după aceea îmi pare rău. Dar, Georgie, Paul mă scoate din sărite! Zău, am făcut toate eforturile în ultimii ani ca să fiu drăguţă cu el, dar numai pentru că am fost rea cîndva, sau pentru că păream că aş fi rea; de fapt nici nu eram rea, ci doar pentru că aveam obiceiul să spun tot ce-mi stătea pe suflet el şi-a închipuit că totul e din vina mea. Dar nu se poate ca numai eu să fiu vinovată de toate, nu-i aşa? Şi acum, cînd încep să-l cicălesc, tace. Vai! o tăcere insuportabilă, şi nici nu se uită la mine, mă ignorează pur şi simplu. Este absolut inuman! Şi face aşa cu tot dinadinsul, pînă ce izbucnesc şi spun o mulţime de lucruri pe care nici nu le cred! Of, tăcerea asta! Voi, bărbaţii virtuoşi, ce răi sînteţi! Ce răi şi nesuferiţi sînteţi!

Discutară în toate felurile aproape o jumătate de oră. În sfîrşit, Zilla promise, cu plînsete abundente, să se mai supravegheze

Paul se întoarse peste patru zile, şi familiile Babbitt şi Riesling se duseră cu mare alai la un cinema, iar apoi luară masa la un restaurant chinezesc. Mergînd pe jos spre restaurant, pe o stradă plină de magazine de croitorie şi saloane de coafură, în timp ce soţiile lor mergeau înainte vorbind despre bucătărese, Babbitt îi şopti lui Paul:

— Zill pare mai cumsecade acum.

— Da, a fost într-adevăr cumsecade, afară de o dată sau două. Dar acum este prea tîrziu... Vreau... Nu vreau să discutăm acum despre asta, dar mi-e frică de ea. Nu a mai rămas nimic. Nu mai vreau s-o văd niciodată. Într-una din zilele astea am s-o rup cu ea... într-un fel sau altul.

CAPITOLUL XXI

1

Organizaţia internaţională a cluburilor *Boosters* ajunsese o forţă mondială care lupta pentru optimism, umor masculin şi afaceri bune. Avea acum filiale în treizeci de ţări. Dintre cele o mie de cluburi existente, nouă sute douăzeci erau însă în Statele Unite.

Dar nici unul dintre cluburi nu desfăşura o activitate mai intensă decît *Boosters' Club* din Zenith.

Al doilea dejun din martie organizat de *Boosters' Club* din Zenith avea să fie desigur cel mai important dejun al anului, deoarece trebuia să fie urmat de alegerea membrilor biroului pe anul în curs. Toată lumea era în fierbere. Masa avea loc la *O' Hearn House*, în sala de bal. În clipa în care intra pe uşă, fiecare dintre cei patru sute de *Booster*-i lua o enormă insignă de celuloid de pe un tablou de lemn fixat în perete. Pe ea erau înscrise numele, porecla şi profesia fiecăruia. Erai supus la o amendă de zece cenţi dacă la dejun te-ai fi adresat unui confrate *Booster* altfel decît cu porecla lui, iar cînd Babbitt intră vesel şi-şi dădu pălăria la garderobă, sala răsună de chemări de felul acesta: „Hello, Chet!", „Ce mai faci, Shorty?", „Ce dimineaţă grozavă, Mac!"

Se aşezară la mese în grupuri de cîte opt, trăgînd locurile la sorţi. Babbitt se nimeri la o masă cu Albert Boos, marele croitor, cu Hector Seybolt, de la *Little Sweetheart Condensed Milk Company*[1], cu Emil Wengert, bijutierul, cu profesorul Pumphrey, de la *Riteway Business College*[2], cu doctorul Walter Gorbutt, cu Roy Teegarten, fotograful, şi cu Ben Berkey, gravorul. Statutele tuturor *Boosters' Club*-urilor conţineau o dispoziţie potrivit căreia nu puteau fi primiţi în club mai mult de doi membri aparţinînd aceleiaşi profesii sau aceleiaşi ramuri de comerţ. Datorită acestei prevederi înţelepte, membrii clubului erau puşi faţă în faţă cu năzuinţele şi idealurile tuturor ocupaţiilor şi erau în măsură să înţeleagă unitatea metafizică a tuturor acestor ocupaţii, fie că era vorba de instalaţii sanitare, de pictură de portrete, de medicină sau de fabricarea gumei de mestecat.

Masa la care şedea Babbitt era deosebit de veselă astăzi, pentru că profesorul Pumphrey tocmai îşi sărbătorise ziua de naştere şi era obiectul a fel de fel de glume.

— Să-l pompăm pe Pump să ne spună ce vîrstă are, spuse Emil Wengert.

— Nu, hai mai bine să-i dăm la cap cu o pompă! spuse Ben Berkey.

[1] Fabrica de lapte condensat „Micuţul nostru drag", societate anonimă (n.t.).
[2] Academia comercială Riteway (n.t.).

Apoi aplauze generale salutară cuvintele lui Babbitt:
— Nu-i vorbiţi acestui individ despre pompe! Singura pompă pe care ştie s-o mînuiască este sticla! Pe cuvîntul meu, am aflat că deschide un curs de distilerie la universitate!

În dreptul fiecărui tacîm se afla un exemplar al anuarului clubului, cuprinzînd lista membrilor. Cu toate că scopul clubului era numai statornicirea unor relaţii prieteneşti între membri, nu se pierdea niciodată din vedere importanţa pe care o prezenta stimularea afacerilor. Numele fiecărui membru era însoţit de profesia lui. Anuarul conţinea de altfel şi o mulţime de reclame, şi în mijlocul unei pagini se afla tipărit următorul îndemn: „Statutul nu te obligă să faci comerţ cu colegii de la *Boosters' Club*, dar gîndeşte-te prietene, ce rost ar avea să lăsăm bănuţii să iasă din prea fericita noastră familie?" În dreptul fiecărui tacîm se mai afla azi şi un mic cadou: un cartonaş pe care, cu litere frumoase roşii şi negre, sta scris:

SLUJIRE ŞI BOOSTERISM

Dorinţa de slujire îşi găseşte cel mai frumos cîmp de realizare şi dezvoltare numai în aplicarea ei pe scara cea mai largă, precum şi în studiul acţiunii perpetue pe care o exercită asupra reacţiunii. Cred că cel mai ridicat tip de slujire, la fel ca şi principiile etice cele mai progresiste, evoluează neîncetat şi este determinat de adeziunea activă şi de lealitatea faţă de imperativul esenţial al *Boosterism*-ului — imperativul de a fi bun cetăţean, sub toate formele şi aspectele.

DAD PETERSEN

Cu cele mai bune urări din partea lui *Dadbury Petersen. Advertising Corp.*
„Reclame şi nu minciuni la Dad"

Booster-ii citiră cu toţii aforismele lui mister Petersen, declarînd că le înţeleg perfect de bine.

Adunarea fu deschisă ca de obicei cu „evenimentele" săptămînii. Vergil Gunch, preşedintele în funcţiune, ocupa fotoliul prezidenţial; avea părul ţepos, ca un gard viu, iar vocea lui răsuna groasă, ca un gong de bronz. Membrii care-şi aduseseră invitaţi făcură prezentările.

— Roşcovanul acesta lung, care dă numai ştiri false, este şeful rubricii sportive de la *Press*, spuse Willis Ijams.

H.H.Hazen, farmacistul, strigă:
— Băieţi, cînd faceţi o excursie lungă cu maşina şi daţi de o privelişte romantică, vă opriţi şi-i spuneţi soţiei: „Iată o privelişte cu adevărat romantică"... Şi simţiţi un fior cald de-a lungul şirii spinării. Aflaţi că musafirul meu de azi e dintr-un asemenea loc: e de la Harper's Ferry [1], statul Virginia, din minunatele ţinuturi ale Sudului, unde întîlneşti la tot pasul lucruri ce evocă amintirea bunului Robert E. Lee [2] şi a luptătorului John Brown [3], care, ca oricare *Booster* bun, îşi continuă drumul...

Mai erau doi invitaţi deosebit de distinşi: interpretul principal al trupei „Pasărea paradisului", care în săptămîna aceea juca la *Dodsworth Theatre*, şi primarul Zenithului, onorabilul Lucas Prout.

[1] Orăşel al cărui nume este legat de un glorios episod al luptei pentru abolirea sclaviei în S.U.A. În octombrie 1859, un detaşament de aboliţionişti, care plănuia să împartă arme şi muniţii sclavilor negri în vederea declanşării unei răscoale, a ocupat arsenalul din Harper's Ferry (n.r.).

[2] *Robert Edward Lee* (1807—1870), general american, comandantul trupelor trimise de autorităţile din Virginia pentru a recuceri arsenalul din Harper's Ferry. În timpul războiului civil din S.U.A., comandantul suprem al armatei Confederaţiei statelor sclavagiste. Istoriografia reacţionară americană a ţesut un mit despre nobleţea lui de caracter (n.r.).

[3] *John Brown* (1800—1859), erou al luptei pentru eliberarea negrilor din S.U.A. A organizat trecerea în Canada a sclavilor fugiţi de pe plantaţiile din sudul S.U.A.; conducătorul detaşamentului care a ocupat arsenalul din Harper's Ferry. Luat prizonier de către autorităţile statului Virginia, a fost spînzurat (n.r.).

Cu glas de tunet Vergil Gunch spuse :

— Cînd am reuşit să-l răpim pe acest celebru adept al lui Thespis[1] din adorabilul său anturaj de actriţe fermecătoare — şi trebuie să recunosc că am pătruns pe nepoftite în cabina sa ca să-i spun cît de mult apreciază *Booster*-ii reprezentaţiile sale de înalt nivel artistic şi, de altfel, să nu uităm că administratorul lui *Dodsworth Theatre* este de-ai noştri şi că apreciază întotdeauna prezenţa noastră la spectacolele teatrului — şi cînd, pe deasupra, am reuşit să-l smulgem şi pe „Onorabilul" de la multiplele sale îndatoriri de primar, atunci cred că avem cu ce să ne mîndrim, şi acum onorabilul Lucas Prout ne va spune cîteva cuvinte despre problemele şi obligaţiile...

Prin vot deschis, *Booster*-ii aleseră pe cel mai frumos şi pe cel mai urît dintre invitaţi, cărora li se dădură buchete de garoafe, oferite, după cum sublinie preşedintele Gunch, de către fratele *Booster* H. G. Yeager, proprietarul florăriei de pe Jennifer Avenue.

În fiecare săptămînă, patru *Booster*-i aveau prin rotaţie posibilitatea de a da dovadă de generozitate şi de a-şi face şi puţintică reclamă, donînd mărfuri sau oferind servicii altor patru colegi, aleşi prin tragere la sorţi. Membrii clubului s-au prăpădit de rîs cînd au aflat că în săptămîna aceea unul dintre donatori avea să fie mister Barnabas Joy, antreprenorul de pompe funebre. *Booster*-ii îşi şopteau unii altora : „Dacă donaţia lui va fi o înmormîntare gratuită, cunosc eu unul sau doi indivizi buni de îngropat".

Între timp, membrii îşi luară dejunul compus din crochete de pui, mazăre, cartofi prăjiţi, cafea, tarte cu mere şi brînză americană. Gunch nu suporta discursurile. Curînd dădu cuvîntul unuia dintre invitaţi, secretarul *Rotary Club*-ului din Zenith, o organizaţie rivală. Acesta avea marele merit de a fi titularul foii de circulaţie auto numărul 5.

[1] Poet atenian (sec. VI î.e.n.), despre care tradiţia spune că ar fi creatorul tragediei antice (n.r.).

Secretarul recunoscu rîzînd că, oriunde se ducea cu maşina, acest număr de circulaţie atît de mic făcea senzaţie şi, „cu toate că e foarte plăcut să ai o astfel de onoare, agenţii de circulaţie şi-l aminteau prea bine şi uneori aş fi fost mult mai fericit dacă aş fi avut bunăoară numărul B. 56.876 sau oricare altul de acest fel. Dar să încerce numai vreunul din afurisiţii aceştia de *Booster*-i să-mi sufle la anul numărul 5, şi să vedeţi ce păruială va ieşi !" Apoi ceru permisiunea celor de faţă să-şi încheie discursul propunînd să fie ovaţionaţi laolaltă şi membrii *Boosters' Club*-ului, şi cei de la *Rotary Club*, şi cei de la *Kiwanis !*

Babbitt îi spuse oftînd profesorului Pumphrey :

— Trebuie să fie grozav să ai un număr aşa de mic ! Toată lumea îşi zice : „Cu siguranţă că e vreun grangur !" Stau şi mă întreb, cum de l-o fi căpătat ? Pariez că i-a oferit o masă cu vinuri excelente directorului de la biroul circulaţiei !

Apoi luă cuvîntul Chum Frink :

— Unii dintre dumneavoastră vor găsi poate că este deplasat să vorbim aici despre un subiect strict intelectual şi artistic, dar vreau să vă cer de la obraz să aprobaţi propunerea mea pentru fondarea unei orchestre simfonice la Zenith. Eroarea multora dintre dumneavoastră constă în aceea că, după cum vă închipuiţi, dacă nu vă place muzica clasică şi toate vechiturile astea, trebuie să vă opuneţi acestui proiect. În ceea ce mă priveşte, vreau să vă mărturisesc că, în ciuda meseriei mele de om de litere, nu dau o para chioară pe toată muzica asta cu plete lungi. Eu ascult oricînd cu mai mare plăcere o orchestră bună de jazz decît o operă de-a lui Beethoven, unde nu găseşti mai multă melodie decît în urletele unor pisici care se bat şi pe care pentru nimic în lume n-ai fi în stare s-o fluieri ! Dar nu despre asta este vorba ! Cultura a devenit azi pentru un oraş o podoabă şi o reclamă tot

atît de necesare ca şoselele pavate şi operaţiile de *clearing* bancar. Cultura este cea care, fiind reprezentată prin teatre, muzee şi altele, atrage în fiecare an mii de vizitatori la New York şi, ca să fim sinceri, cu toate realizările noastre minunate, n-am ajuns încă la nivelul de cultură al New Yorkului, al Chicagoului ori al Bostonului — cel puţin nu se recunoaşte că am fi ajuns la acest nivel. Ceea ce ne rămîne nouă de făcut, în calitatea noastră de oameni energici care ştiu să obţină ce vor, este să „capitalizăm cultura". Să pornim deci cu curaj, să punem mîna pe ea!

Tablourile şi cărţile sînt bune pentru cei care au timpul să le studieze, dar ele nu ies la drumul mare să strige: „Iată ce face micul şi vechiul Zenith în materie de cultură!" Dar o orchestră simfonică poate să facă aşa ceva. Priviţi ce reputaţie au dobîndit oraşele Minneapolis şi Cincinnati! O orchestră de instrumentişti de mîna întîi şi un dirijor bun — şi sînt de părere că ar trebui să facem lucrurile în mare, angajînd pe unul dintre cei mai bine plătiţi dirijori de pe piaţă, cu singura condiţie să nu fie un neamţ — o asemenea orchestră va merge direct la Bean Town[1], la New York şi la Washington; vor concerta în cele mai şic săli, în faţa unui auditoriu alcătuit din oamenii cei mai culţi şi mai bogaţi; şi va face oraşului nostru o reclamă fără pereche; iar cine este atît de miop încît nu vede viitorul şi ridică obiecţii împotriva propunerii de a înfiinţa o orchestră ne va face să pierdem prilejul de a întipări gloriosul nume al Zenithului în mintea vreunui mare milionar din New York, care, eventual, ar putea să deschidă aici o sucursală a fabricii sale.

Aş putea de asemenea să invoc argumentul că pentru fiicele noastre, pe care le interesează muzica de nivel înalt şi ar dori s-o predea, ar fi un mare avantaj să existe o instituţie de prim rang... dar să rămînem la punctul de vedere practic. Apelez la voi toţi, fraţii mei dragi, faceţi

[1] Oraşul fasolei; poreclă dată oraşului Boston (n.r.).

o ovaţie pentru cultură şi pentru o orchestră simfonică în stare să întreacă toate orchestrele din lume!

Aplaudară cu toţii.

Apoi preşedintele Gunch anunţă asistenţei, care fremăta de emoţie:

— Domnilor, vom proceda acum la alegerea membrilor biroului pentru anul în curs.

Pentru fiecare dintre cele şase funcţii comitetul propuse cîte trei candidaţi. Pentru funcţia de vicepreşedinte numele lui Babbitt era al doilea.

Fu pentru el o surpriză. Se simţi pătruns de propria lui importanţă. Inima îi zvîcnea violent. Emoţia ajunse la paroxism cînd, după numărătoarea buletinelor de vot, Gunch le spuse:

— Am plăcerea să vă anunţ că Georgie Babbitt este acela care de acum înainte va mînui în calitate de secund ciocănaşul prezidenţial. Nu cunosc pe nimeni care să aibă un bun-simţ atît de viguros şi atîta spirit de iniţiativă ca bunul nostru George. Haideţi, băieţi, o lungă şi energică ovaţie pentru Babbitt!

Cînd totul se termină, o sută de oameni se îmbulziră ca să-l bată pe umăr. Nu cunoscuse niciodată o clipă mai înălţătoare. Se urcă în maşină şi plecă uluit. Intrînd în biroul său, îi spuse rîzînd lui miss McGoun:

— Ei, cred că poţi să-ţi feliciţi patronul! Am fost ales vicepreşedintele *Booster*-ilor!

Dar fu decepţionat. Miss McGoun îi răspunse doar:

— Da... O, doamna Babbitt v-a căutat de cîteva ori la telefon.

Dar noul agent de piaţă, Fritz Weilinger, îi spuse:

— Nu zău, şefule! Asta-i straşnic! Straşnic de tot! Sînt încîntat! Felicitările mele!

Babbitt telefonă acasă şi îi spuse, împăunîndu-se, soţiei sale:

— Am auzit că m-ai căutat. Myra, să ştii că de astă dată trebuie să-i recunoşti meritele lui Georgie! Să vor-

bești respectuos! Ai a face cu vicepreședintele *Boosters' Club*-ului!

— Vai! Georgie!

— Nu-i rău, așa-i? Noul președinte este Willis Ijams, dar în lipsa lui, bătrînul Georgie va lua ciocănașul și va da semnalul cînd să se facă o ovație și va da cuvîntul — chiar și guvernatorului în persoană — și...

— George! Ascultă!

— ...asta-l pune pe picior de egalitate cu granguri ca doctorul Dilling sau...

— George! Ascultă, Paul Riesling...

— Da, desigur, îi voi telefona pe loc lui Paul, ca să-l anunț.

— Georgie, ascultă! Paul e la închisoare. Și-a împușcat nevasta, a împușcat-o pe Zilla, azi la amiază. Viața ei este în pericol!

CAPITOLUL XXII

1

Porni cu mașina spre închisoarea orașului, nu nebunește, ci cu precauțiuni deosebite la colțuri, cu grija scrupuloasă a unei bătrîne care răsădește o plantă. În felul acesta evita să privească în față cruzimea destinului.

Gardianul îi spuse:

— Nu, e imposibil, deținuții nu pot fi vizitați decît la ora trei și jumătate, la ora de vizită.

Era trei. Babbitt stătu o jumătate de oră în contemplația unui calendar și a unui ceas atîrnat pe un perete spoit cu var. Scaunul era tare, prost și scîrțîia. Prin sala de așteptare treceau fel de fel de oameni; i se părea că se uitau la el. Avea un sentiment de dispreț agresiv,

care deveni un fel de teamă îngrijorată față de această mașinărie ce se pregătea să-l strivească pe Paul... pe Paul...

La trei și jumătate precis, gardianul se duse să anunțe deținutului numele său.

Reveni cu acest răspuns:

— Riesling spune că nu vrea să vă vadă.

— Ești nebun! Nu i-ai spus numele meu! Spune-i că George vrea să-l vadă, George Babbitt.

— Chiar așa i-am spus, întocmai! A răspuns că nu vrea să vă vadă.

— Te rog, condu-mă, totuși, la el.

— Nu se poate. Dacă nu sînteți avocatul lui și dacă el nu vrea să vă vadă, nu pot face nimic.

— Vai, Doamne... Știi ce, aș vrea să vorbesc cu directorul.

— E ocupat. Ajunge, lăsați...

Babbitt îi aruncă o privire furioasă și gardianul se grăbi să adauge, binevoitor:

— Veniți mîine să mai încercați. Sărmanul, probabil că s-a scrîntit!

Babbitt plecă. De astă dată însă goni nebunește, depășind autocamioanele și făcîndu-se că nu aude înjurăturile șoferilor. Cînd ajunse la primărie, opri brusc, cu un scîrțîit sinistru, lîngă trotuar, și urcă în fugă scările de marmură ce duceau la biroul onorabilului Lucas Prout, primarul. Îi strecură un dolar ușierului și fu imediat introdu.

— Mă recunoașteți, domnule Prout? întrebă el. Babbitt, vicepreședinte la *Boosters' Club*, în timpul campaniei electorale am susținut candidatura dumneavoastră. Spuneți-mi, vă rog, ați aflat de bietul Riesling? Vă rog, aș vrea un ordin către directorul, sau cum i se mai spune, de la închisoarea orașului, ca să mă lase să-l văd. Bine, mulțumesc.

Peste cincisprezece minute ajunse, printr-un coridor, în fața unei cuști în care, pe un pat de campanie înco-

voiat, Paul Riesling şedea ca un cerşetor bătrîn, picior peste picior şi cu braţele încleştate, muşcîndu-şi pumnul strîns.

Paul îşi înălţă privirile absente cînd gardianul descuie celula, lăsîndu-l pe Babbitt să intre, pentru ca apoi să se retragă, lăsîndu-i singuri. Paul îngînă :

— Hai, dă-i drumul, fă-mi morală !

Babbitt se aşeză pe pătuţ alături de el.

— N-am de gînd să-ţi fac morală. Puţin îmi pasă ce s-a întîmplat. Vreau numai să fac tot ce se poate. Îmi pare bine că Zilla şi-a luat răsplata !

Paul începu să argumenteze :

— Te rog să nu te legi de Zilla. Am stat şi m-am gîndit : nici ea n-a dus-o prea uşor. Îndată după ce-am tras... de fapt nici n-am vrut s-o fac, dar se pornise să mă înjure aşa, că m-a apucat un fel de nebunie, doar o secundă, şi am scos vechitura aceea de revolver, de care, îţi aduci aminte, ne serveam amîndoi ca să împuşcăm iepuri, şi am tras. Zău dac-am vrut... După asta, cînd am încercat să opresc sîngele... Ce rană groaznică i-a făcut la umăr, şi-avea o piele atît de frumoasă... Poate că va supravieţui. Sper că nu va rămîne cu o cicatrice. Şi îndată după asta, căutînd vată în baie ca să opresc sîngele, am dat peste o răţuşcă galbenă, ciufulită, pe care o atîrnasem pe pom odată, de Crăciun, şi mi-am amintit că pe atunci eram amîndoi foarte fericiţi... Îngrozitor ! Nici nu-mi vine să cred că mă aflu aici... Simţind braţul lui Babbitt, care-l strîngea mai tare de umeri, Paul suspină : Îmi pare bine că ai venit. Dar credeam c-ai să-mi faci morală, şi, ştii, după ce ai comis o crimă, şi te-au adus aici, şi toate astea... cînd am coborît, se adunase o mare de oameni în faţa blocului, căscau gura, şi poliţiştii mi-au croit drum printre ei... Nu mai vreau să vorbesc despre asta !

Dar continuă să mormăie cu o voce monotonă, îngrozită, de nebun. Ca să mai schimbe vorba, Babbitt spuse :

— Ai un semn pe obraz.

— Da, aici m-a lovit poliţistul. Am impresia că oamenii aceştia simt o plăcere deosebită să facă morală criminalilor. Era un vlăjgan înalt. Şi n-au vrut să-mi dea voie să le-ajut s-o urce pe Zilla în ambulanţă.

— Ajunge, Paul. Ascultă : nu moare ea, şi cînd se va face bine, ne vom întoarce în Maine, tu şi cu mine. Şi poate că vom reuşi s-o luăm şi pe May Arnold cu noi. Am să plec eu la Chicago s-o rog. Pe cuvînt, e o femeie cumsecade. Şi apoi voi avea grijă să-ţi găsesc o afacere undeva departe, în Vest, sau poate la Seattle... Se spune că este un oraş fermecător.

Paul aproape că zîmbea. Acum Babbitt era acela care vorbea aiurea. N-ar fi putut spune dacă Paul îl ascultă, dar vorbi aşa înainte pînă cînd veni P. J. Maxwell, avocatul lui Paul, un om slăbuţ, preocupat, neprietenos, care dădu din cap spre Babbitt şi spuse :

— Dac-aş putea rămîne singur cu Riesling o clipă...

Babbitt strînse cu putere mîna lui Paul şi aşteptă în birou pînă ce ieşi Maxwell.

— Spune-mi, dragă, cu ce pot să-l ajut ? se rugă el.

— Cu nimic. Cu absolut nimic. Acum încă nu, spuse Maxwell. Scuză-mă. Trebuie să mă grăbesc. Să nu încerci să-l vezi. I-am spus doctorului să-i facă o injecţie cu morfină, aşa că va dormi.

Babbitt avu impresia că ar fi urît din partea lui să se înapoieze la birou. Avea sentimentul că se întoarce de la o înmormîntare. Se duse la spital să se intereseze de starea Zillei. I se spuse că era în afară de pericol. Glontele uriaşului revolver de ordonanţă, de calibru 4,4, al lui Paul îi zdrobise umărul, dar ieşise pe partea cealaltă.

Se întoarse acasă şi-şi găsi soţia surescitată, plină de acel interes amestecat cu groază pe care-l resimţim faţă de tragediile prietenilor noştri.

— În definitiv, se înţelege, Paul are destule motive să fie scuzat, dar iată ce se întîmplă cînd fugi după

alte femei, în loc să-ţi porţi crucea ca un bun creştin! jubilă ea.

Era prea abătut ca să-i răspundă cum s-ar fi cuvenit. Îi spuse numai cîteva cuvinte în privinţa crucilor ce trebuiau purtate creştineşte şi se duse să cureţe maşina. Posomorît, cu răbdare, şterse unsoarea care se scursese şi îndepărtă noroiul adunat grămadă pe roţi. Pierdu mult timp cu spălatul mîinilor, le frecă cu săpun aspru de bucătărie, bucurîndu-se de durerea ce o resimţea la încheieturile degetelor sale grăsuţe. „Am mîinile moi, ca nişte mîini de femeie, of!"

La cină, cînd Myra reluă subiectul inevitabil, se înfurie şi strigă:

— Vă interzic la toţi să mai scoateţi o vorbă despre Paul! Voi avea eu grijă să vă spun tot ce e de spus în această chestiune, mă auziţi? În seara asta va exista cel puţin o casă în oraşul acesta bucuros de scandaluri unde nu se va lăuda nimeni că-i mai bun decît aproapele său. Aruncaţi afară ziarele astea scîrboase!

Dar după masă citi ziarele.

Înainte de ora nouă porni spre casa avocatului Maxwell. Fu primit cam rece.

— Ce doreşti? îl întrebă Maxwell.

— Aş vrea să ofer serviciile mele pentru proces. Am o idee. De ce n-aş putea jura la bară că am fost de faţă cînd ea a luat prima revolverul, că a trebuit să se lupte cu ea şi că glontele a pornit din greşeală?

— Şi să te faci vinovat de sperjur?

— De! Da, asta ar însemna sperjur. Vai!... Dar credeţi că ar fi de vreun folos?

— Dar, dragul meu, îţi dai seama! Să juri fals!

— Ei, lasă prostiile! Scuză-mă, Maxwell, n-am vrut să te ofensez. Am vrut doar să spun că şi eu şi dumneata am cunoscut destule cazuri de jurăminte strîmbe, făcute numai pentru dobîndirea vreunei nenorocite de parcele. Ce să-ţi spun, în cazul de faţă, cînd e vorba să-l scăpăm

pe Paul de închisoare, aş jura fals fără să stau o clipă la îndoială.

— Nu. Afară de partea etică a chestiunii, nici nu poate fi vorba aici de aşa ceva. Procurorul ar reduce mărturia dumitale la zero. Se ştie că Riesling şi soţia sa erau singuri în clipa tentativei.

— Atunci ascultă: Lasă-mă să jur în faţa justiţiei — şi ar fi adevărul adevărat — că ea l-a chinuit pînă şi-a pierdut minţile.

— Nu. Regret. Riesling refuză să se facă depoziţii în defavoarea soţiei sale. Vrea să-şi recunoască vina.

— Atunci totuşi să fiu martor, spun ce doreşti dumneata. Lasă-mă să fac *ceva*!

— Îmi pare rău, Babbitt, însă cel mai bun lucru ce-l poţi face este — şi regret că trebuie să ţi-o spun — cel mai mare serviciu pe care ai putea să ni-l faci ar fi să nu te amesteci de loc în treaba asta.

Babbitt îşi răsucea pălăria în mîini ca un biet locatar rău platnic şi avea o mutră atît de amărîtă, încît Maxwell se îndură să-i spună:

— Nu vreau să te jignesc, dar vezi, amîndoi dorim să facem cum e mai bine pentru Riesling şi trebuie să avem numai asta în vedere. Nenorocirea cu dumneata, Babbitt, e că eşti dintre oamenii aceia care vorbesc prea repede, că-ţi place să te auzi vorbind. Dacă ar exista vreun motiv să te pun martor, ţi-ai da drumul şi ai spune tot ce nu trebuie. Îmi pare rău. Acum mai am de cercetat cîteva hîrtii... Regret.

2

A doua zi, Babbitt petrecu cea mai mare parte a dimineţii încercînd să-şi facă curaj ca să poată înfrunta adunătura de flecari de la *Athletic Club*. Vor vorbi despre Paul, îşi vor linge buzele şi vor fi dezgustători. Dar la

masa „bădăranilor" nici că pomeni cineva numele lui Paul. Vorbiră cu însufleţire despre sezonul de *base-ball* care trebuia să înceapă. Bădăranii îi deveniră mai dragi ca oricînd.

3

Îşi închipuise procesul lui Paul — evident inspirat după vreun roman sentimental — ca o luptă lungă, cu dezbateri amare, în faţa unei asistenţe surescitate, şi o luptă în care în ultima clipă avea să se producă o mărturie nouă, zdrobitoare. În realitate, însă, dezbaterea procesului nu dură nici măcar un sfert de oră, în care diverşi doctori au adeverit că Zilla se va vindeca curînd şi că Paul fusese victima unei clipe de nebunie. A doua zi Paul fu condamnat la trei ani închisoare, în penitenciarul statului, şi fu transportat acolo, fără cătuşe, tîrîndu-şi cu greu picioarele, escortat de adjunctul şerifului. După ce îi spuse la revedere în gară, Babbitt se întoarse la birou, unde îşi dădu seama că se află faţă în faţă cu o lume care fără Paul nu mai avea nici un sens.

CAPITOLUL XXIII

1

Din martie pînă în iunie fu foarte ocupat. Se străduia să scape de chinul gîndurilor. Soţia sa şi vecinii se dovediră generoşi. Juca bridge în fiecare seară, sau se ducea la cinema, şi zilele treceau liniştite şi mohorîte.

În iunie, doamna Babbitt şi Tinka plecară în Est, să stea la nişte rude, iar Babbitt se văzu liber să facă... nici el nu prea ştia ce.

După plecarea lor, se gîndi toată ziua la casa emancipată în care putea acum, dacă ar fi avut poftă, să bată cîmpii şi să înjure, fără a fi nevoit să-şi păstreze o anumită demnitate de soţ. „M-aş putea duce să petrec în lege astă-seară, se gîndi el, şi aş putea rămîne în oraş pînă la două dimineaţa fără să fie necesar să dau cuiva explicaţii. Straşnic !" Îi telefonă lui Vergil Gunch şi apoi lui Eddie Swanson, dar nici unul, nici celălalt nu erau liberi, şi deodată se simţi grozav de plictisit că trebuie să-şi dea atîta osteneală ca să-şi facă puţin de cap.

Nu vorbi prea mult la cină şi fu neobişnuit de prevenitor cu Ted şi Verona. Cînd Verona îi expuse opinia ei despre părerea lui Kenneth Escott în privinţa opiniei doctorului John Jennison Drew despre tezele evoluţioniştilor, stătu puţin pe gînduri, dar nu o dezaprobă. Ted, care lucra într-un garaj pe timpul vacanţei de vară, le povesti despre succesele sale zilnice : cum descoperise o bilă crăpată într-un rulment, ce i-a spus el „Otrăvitului" bătrîn şi cum i-a explicat contramaistrului viitorul radiotelefoniei.

După cină, Ted şi Verona se duseră la o serată dansantă. Chiar şi servitoarea era plecată. Babbitt rămăsese foarte rar o seară întreagă singur acasă. Nu-şi găsea astîmpăr. Simţea nevoie de ceva mai amuzant decît *comics*-urile din ziare. Se duse în camera Veronei, se aşeză pe marginea patului feciorelnic, alb-albastru, fredonînd şi bombănind în acelaşi timp, ca un cetăţean serios ce era, pe cînd îi examina cărţile — *Mîntuirea*, de Conrad[1], un volum de poezii cu titlu straniu, *Figuri de pămînt* (cam

[1] *Joseph Conrad* (1867—1924), romancier englez, originar din Polonia, a scris romane şi nuvele pline de umanism, în care a descris viaţa primejdioasă a marinarilor (n.r.).

extravagant, se gîndi Babbitt), de Vachel Lindsay [1], şi o culegere de eseuri de H. L. Mencken [2] — destul de deplasate, căci zeflemiseau biserica şi tot ce era respectabil. Nici una dintre cărţi nu-i plăcu. Simţea în ele un iz de rebeliune împotriva convenienţelor şi spiritului solid burghez. Aceşti autori — şi presupunea că erau celebri — nu păreau să-şi dea osteneală să povestească o istorie interesantă, care să facă pe om să-şi uite de necazuri. Oftă. Deodată zări o carte: *Trei bănuţi negri*, de Joseph Hergesheimer [3]. Ei, asta era ceva bun! Poate că era o carte de aventuri, despre nişte falsificatori poate şi despre nişte detectivi care se furişează noaptea într-o casă veche. Şi, punînd cartea sub braţ, coborî scările şi începu să citească grav, la lumina lămpii de pe pian.

„Amurgul, ca o pulbere fină, albastră, cerni valea dintre colinele acoperite cu păduri dese. Era abia începutul lui octombrie, dar bruma timpurie pătase arţarii cu aur, stejarii de Spania erau acoperiţi cu frunze roşii ca vinul, iar scumpiile străluceau în umbra desişurilor. Un cîrd de gîşte sălbatice, care zburau jos, fără teamă, deasupra dealurilor, fluturau din aripi pe cerul senin, cenuşiu. Stînd în picioare în luminişul prin care trecea şoseaua, Howat Penny îşi dădu seama că păsările nu se vor apropia îndeajuns ca să le poată nimeri... Nu intenţiona să vîneze gîşte. O dată cu scăpătatul soarelui, scăzuse şi entuziasmul său; îl cuprinsese iar nepăsarea obişnuită, care se accentua din ce în ce...“

---

[1] *Nicholas Vachel Lindsay* (1879—1931), poet american, a scris între altele versuri în care a satirizat moravurile businessmenilor şi ale micii burghezii americane (n.r.).

[2] *Henry Louis Mencken* (1880—1956), critic şi eseist american; a scos în evidenţă, de pe poziţii reacţionare, aspecte negative ale democraţiei burgheze americane, precum şi deficienţe ale culturii în S.U.A. (n.r.).

[3] *Joseph Hergesheimer* (1880—1954), romancier american, mediocru (n.r.).

Veşnic acelaşi lucru: oameni nemulţumiţi cu viaţa obişnuită. Babbitt puse jos cartea şi ascultă liniştea din jurul său. Uşile erau deschise. Din bucătărie se auzea picurînd apa ce se scurgea din răcitor; ritm obsedant şi plictisitor. Se duse la fereastră. Seara de vară era ceţoasă, şi reţeaua de sîrmă secţiona lumina felinarelor din stradă în nenumărate cruciuliţe palide de foc. Totul părea anormal. În timp ce medita astfel, Verona şi Ted se întoarseră acasă şi se urcară în camerele lor să se culce. Liniştea se făcu mai apăsătoare în casa adormită. Îşi puse gambeta pe cap, pălărie de om respectabil, îşi aprinse o ţigară de foi şi ieşi să se plimbe prin faţa casei, siluetă impozantă şi demnă, lipsită de fantezie, fredonînd melodia *Fire de argint prin aur*. Îi veni o idee: „Dacă i-aş telefona lui Paul?“ Apoi îşi aminti. Îl văzu pe Paul în uniforma deţinuţilor, dar, aşa chinuit cum era, nu-i venea să creadă că ar fi adevărat. Totul făcea parte din nălucirile acestei seri ceţoase.

Dacă Myra ar fi fost acasă, l-ar fi dojenit: „Nu e cam tîrziu, Georgie?“

Se plimba în sus şi în jos, singuratic, neştiind ce să facă cu libertatea. Acum ceaţa învăluise casa. Lumea încă nu era creată, totul părea haos, fără dorinţe şi fără frămîntări.

Prin ceaţă zări un om care străbătea grăbit şi agitat cercul de lumină al felinarului. La fiecare pas ridica bastonul pentru a-l lovi apoi de trotuar. Pe pieptul său se legănau nişte ochelari, spînzuraţi de o panglică lată, pretenţioasă. În cele din urmă, Babbitt îl recunoscu: era Chum Frink.

Frink se opri, îl privi atent şi spuse solemn:

— Alt imbecil: George Babbitt. Trăieşte numai ca să închirieze căşi... case adică. Ştii cine sînt? Un trădător al poeziei. Sînt beat, vorbesc prea mult, dar nu-mi pasă. Ştii

ce aş fi putut să fiu? Aş fi putut fi un Gene Field[1] sau un James Whitcomb Riley[2]. Poate chiar un Stevenson[3]. Aş fi putut. Am fantezie. Imaginaţie. Ascultă. Ascultă asta. Acum le-am făcut:

Zbîrnîie cîmpia, strălucind în soare,
De beţivi, de gîze şi-oameni de onoare.

Îţi dai seama? Numai fante... fante-zie. Eu am compus asta. Nu ştii ce înseamnă? Un început frumos. Versurile lui Chile Garden. Şi ce am scris? Porcării! Poezioare distractive. Numai porcării! Aş fi putut scrie... Dar e prea tîrziu!

Făcînd un plonjon periculos, se avîntă înainte, gata parcă să se prăbuşească, dar fără să cadă cu adevărat. Babbitt n-ar fi rămas mai uluit nici dacă din ceaţă ar fi apărut o fantomă, purtîndu-şi capul în mînă. Totuşi îl iertă pe Frink, privind întîmplarea cu o indiferenţă deplină. Bombăni chiar:

— Sărmanul prost!

Apoi uită de el.

Intră cu paşi greoi în casă, se duse drept la răcitor şi-l prădă. Cînd doamna Babbitt se afla acasă, prădarea răcitorului era considerată drept una dintre cele mai grave infracţiuni domestice. În picioare, în faţa albiei de rufe, mîncă o pulpă de pui şi o jumătate de farfurie cu jeleu de zmeură şi mormăi înciudat cînd muşcă dintr-un cartof fiert, rece şi cleios. Căzu pe gînduri. Îi veni în minte

[1] *Eugene Field* (1850—1895), poet minor american, a scris versuri pe teme sentimentale şi umoristice, care, la un moment dat, s-au bucurat de mare popularitate în S.U.A. (n.r.).

[2] *James Whitcomb Riley* (1849—1916), scriitor minor american, a scris versuri şi proză care îmbină un sentimentalism ieftin cu un umor bazat pe folosirea dialectelor vorbite în anumite state ale S.U.A. (n.r.).

[3] *Robert Louis Stevenson* (1850—1894), scriitor englez, reprezentant al curentului neoromantic, ale cărui romane de aventuri s-au bucurat de mare popularitate (n.r.).

ideea că viaţa, aşa cum o cunoştea şi-o trăia el cu atîta energie, era poate zadarnică; poate că cerul, aşa cum îl descria preacucernicul doctor John Jennison Drew, nu era nici verosimil, nici cine ştie ce interesant; că nu era o distracţie prea mare să cîştigi bani; că era îndoielnic dacă merită să creşti copii numai ca să crească şi ei copii, care la rîndu-le să-i crească pe-ai lor. La ce bun toate astea? Ce-şi dorea el?

Bîjbîind, trecu în salon şi se întinse pe canapea cu mîinile sub cap.

Da, oare ce voia el? Bogăţie? Situaţie socială? Călătorii? Servitori? Da, dar numai aşa, în treacăt.

— Renunţ la toate, oftă el.

Ştia însă precis că îi era dor de Paul Riesling; şi, pornind de aci, îşi dădu seama că îi e dor de zîna lui, că o doreşte lîngă el în carne şi oase. Dacă ar fi iubit o femeie, ar fi căutat un refugiu lîngă ea şi şi-ar fi odihnit umil fruntea pe genunchii ei.

Se gîndi la stenografa sa, la miss McGoun. Se gîndi şi la manichiuristele cele mai drăguţe de la frizeria hotelului *Thornleign*. Aţipi pe canapea, avînd impresia că ar fi descoperit ce era bun pe lumea asta şi că o rupsese definitiv cu tot ce era cuviincios şi normal.

2

În dimineaţa următoare uitase cu desăvîrşire că e un rebel convins, dar la birou fu extrem de iritabil, şi cînd, pe la unsprezece, se produse afluxul obişnuit de telefoane şi clienţi, făcu un lucru pe care de mult dorea să-l facă, dar pe care nu îndrăznise să-l facă niciodată: părăsi biroul fără să se scuze faţă de funcţionarii săi, care-l obligau să muncească mai rău ca un rob, şi se duse la cinema. Se bucură de dreptul ce-l avea de a fi singur şi ieşi, ferm hotărît să facă ce-i place.

La club, cînd se apropie de masa „Bădăranilor“, toată lumea începu să rîdă.

— A venit milionarul! chicoti Sidney Finkelstein.

— Da, l-am văzut în Locomobile-ul lui, confirmă profesorul Pumphrey.

— Doamne, grozav de bine trebuie să fie cînd eşti isteţ ca Georgie! comentă Vergil Gunch. Probabil că a şterpelit tot Dorchesterul. N-aş cuteza să las nici o bucăţică de teren fără apărare într-un loc unde ar putea Babbitt să pună ghearele pe ea!

Babbitt îşi dădu seama că aflaseră ceva despre el. De asemenea că erau „porniţi pe glume“. De obicei era încîntat cînd i se făcea onoarea de a fi tachinat, dar deodată se arătă susceptibil şi bombăni:

— Da, desigur, s-ar putea să vă iau ca băieţi de birou într-o zi!

Era nerăbdător, în timp ce gluma se desfăşura încet, apropiindu-se de deznodămînt.

— Nici vorbă, se prea poate să fi avut întîlnire cu vreo femeie, spuse unul.

— Nu, cred că-l aştepta pe vechiul lui prieten, pe sir Jerusalem Doak.

Babbitt izbucni:

— Haide, haide, daţi-i drumul, nătărăilor! Care-i poanta?

— Ura! George s-a înfuriat! exclamă Sidney Finkelstein, cu un rînjet care făcu înconjurul mesei.

În cele din urmă Gunch dezvălui faptul scandalos: îl văzuse pe Babbitt ieşind de la cinema la amiază!

Nu-i mai dădură pace. Repetară cu mii de variante, cu mii de rîsete că se dusese la cinema în orele de birou. De Gunch nu-i prea păsa, dar îl agasa Sidney Finkelstein cu trupul său slab, cu capul său roşcat şi cu vioiciunea cu care veşnic îşi explica glumele. Afară de asta, îl enerva şi cubul de gheaţă din paharul său cu apă; era prea mare, se învîrtea şi-i atingea nasul ori de cîte ori dădea

să bea. Se înfurie şi-l compară în gînd pe Finkelstein cu această bucată de gheaţă. Dar se ţinu bine şi păstră un ton glumeţ pînă în clipa cînd, obosiţi de „gluma aceasta savuroasă“, trecură la problemele mari ale zilei.

„Oare ce am azi? se întreba el. Se pare că sînt grozav de nesuferit. Dar prea vorbesc şi ăştia afurisit de mult. E mai bine însă să mă stăpînesc şi să-mi ţin gura.“

Cînd îşi aprinseră ţigările, mormăi:

— Trebuie să mă-ntorc la birou.

Şi plecă urmărit de un cor de voci care strigau:

— Sigur, dacă-ţi petreci dimineţile cu plasatoarele de cinema!

În timp ce discuta emfatic cu garderobierul despre vremea care se încălzise, îi mai auzi chicotind şi se simţi cuprins de o dorinţă puerilă de a fugi în căutarea zînei, ca să-l consoleze de supărările sale.

3

O reţinu pe miss McGoun după ce termină de dictat. Căută un subiect în stare să facă din această funcţionară impersonală o persoană mai prietenoasă.

— Unde pleci în vacanţă? o întrebă el domol.

— Cred că mă duc în Nord la o fermă. Doriţi să copiez contractul Siddons azi după-amiază?

— Nu, nu este urgent... Îmi închipui că petreci straşnic cînd scapi de noi, morocănoşii ăştia de la birou.

Ea se sculă şi-şi adună creioanele:

— Vai, nimeni nu mi se pare morocănos aici. Cred că voi reuşi să copiez contractul după ce termin cu scrisorile. Şi părăsi biroul.

Babbitt respinse total ideea că ar fi încercat să-şi dea seama dacă miss McGoun era abordabilă... „Bineînţeles, îşi spuse el, ştiam că nu-i nimic de făcut cu ea!“

4

Eddie Swanson, cel cu reprezentanţa de automobile, care locuia peste drum, dădu o serată în duminica aceea. Soţia sa, Louetta, tînăra Louetta care iubea muzica de jazz, toaletele excentrice şi rîsetele, era în culmea bunei dispoziţii. Le spunea invitaţilor, de cum intrau: „Vom petrece cum nu s-a mai pomenit!" Babbitt îşi dăduse de mult seama că unii bărbaţi o găseau atrăgătoare; acum însă recunoscu că pe el îl atrăgea în mod cu totul deosebit. Doamna Babbitt nu avea o părere bună despre Louetta, de aceea George era fericit că nevasta lui lipseşte.

Insistă s-o ajute pe Louetta la bucătărie; scoase crochetele de pasăre din cuptor şi sandviciurile cu salată din răcitor. O prinse de mînă, o dată, dar, spre amărăciunea lui, ea nici nu observă. Cu vocea ei melodioasă îi spuse:

— Eşti un băieţel bun, care-o ajută pe mămica, Georgie! Acum porneşte-o binişor cu tava şi aşaz-o pe masa de servit.

Ar fi vrut ca Eddie Swanson să le ofere *cocktail*-uri, ca să bea Louetta unul. Voia... vai! voia să fie unul dintre „boemii" despre care citise în romane, care fac petreceri în ateliere... de pictură... cu femei frumoase, independente... Dar nu chiar stricate. Desigur că nu! Dar nici aşa fade ca femeile din Floral Heights. Cum de le suportase atîta amar de ani...

Eddie nu le servi *cocktail*-uri. Este adevărat că masa fusese destul de veselă şi că Orville Jones repetase de cîteva ori: „Dacă cumva Louetta vrea să vină şi să şadă la mine în braţe, renunţ la toate sandviciurile!", dar se comportară destul de convenabil, aşa cum se cuvenea într-o seară de duminică. Babbitt îşi asigurase în mod discret un loc lîngă Louetta pe bancheta de la pian. În timp ce îi vorbea despre motoare, sau asculta cu un zîmbet fix subiectul filmului pe care ea îl văzuse miercurea trecută, aşteptînd să termine odată cu povestitul acţiunii, cu extazul faţă de frumuseţea eroului principal şi cu descrierea decorurilor, o studia. Cu talia fină, strînsă într-un cordon de mătase vegetală, cu sprîncene bogate, cu ochi focoşi, cu părul despărţit printr-o cărare deasupra frunţii late, întruchipa pentru el tinereţea şi un farmec care-l întrista. Se gîndea ce tovarăşă de drum curajoasă ar fi fost într-o călătorie lungă cu maşina, cum ar fi explorat cu ea munţii şi cum ar fi luat împreună dejunul în pădurile de pini, sus, deasupra văii. Făptura ei delicată îl emoţiona, era supărat pe Eddie Swanson pentru neîncetatele lor certuri familiare. Deodată o identifică pe Louetta cu zîna lui. Tresări cînd îşi dădu seama că dintotdeauna resimţiseră o atracţie romantică unul pentru celălalt.

— Probabil că duci o viaţă de-a dreptul desfrînată, acum, de cînd ţi-a plecat nevasta, spuse ea.

— Chiar să ştii! Am devenit un stricat şi mă şi mîndresc cu asta. Într-o seară să-i pui un somnifer lui Eddie în cafea şi să vii peste drum la mine; am să te învăţ cum se prepară un *cocktail*, glumi el, rîzînd zgomotos.

— Să vedem! Poate am s-o fac şi p-asta! Mai ştii?!...

— Bine, cînd te-i hotărî, atîrnă un prosop sus la fereastra mansardei, ca să ştiu să alerg să cumpăr gin!

Toată lumea rîse de această îndrăzneală. Eddie Swanson spuse glumind că de acum înainte va supune în fiecare zi cafeaua unui doctor spre analiză. Ceilalţi se lăsară absorbiţi de o discuţie despre cele mai palpitante crime din ultima vreme, dar Babbitt continuă să acorde Louettei întreaga lui atenţie.

— Asta-i cea mai frumoasă rochie din cîte am văzut în viaţa mea!

— Îţi place cu adevărat ?

— Dacă-mi place ? Vai, dragă, am de gînd să-l pun pe Kenneth Escott să dea la ziar o notiţă în care să spună că cea mai elegantă femeie din Statele Unite este doamna E. Louetta Swanson.

— Hai, nu mă mai tachina ! îl certa ea, dar era încîntată. Să dansăm un pic ; trebuie să dansezi cu mine, George !

— Ştii ce dansator prost sînt, se scuză Babbitt, dar se şi pomeni mişcînd greoi şi neîndemînatic picioarele în ritmul muzicii.

— Te învăţ eu. Pot învăţa pe oricine.

Louetta avea ochii umezi şi vocea parcă sugrumată de emoţie. Era convins c-o cucerise. O strînse în braţe, conştient de trupul ei cald şi suplu, şi cu un aer grav execută o versiune proprie, greoaie, a *one-step*-ului. Se ciocni numai de una sau două perechi.

— Nici nu dansez atît de prost ; bat tactul ca un adevărat dansator de profesie, spuse el sorbind-o din ochi.

— Da, da, îi răspunse Louetta sigură pe ea. Ţi-am spus eu că pot învăţa pe oricine ! *Nu face paşi aşa de mari !*

O clipă îşi pierdu toată încrederea în sine şi făcu un efort teribil ca să urmeze ritmul muzicii. Dar se simţi din nou cuprins de farmecul ei. „Trebuie să mă placă ; am s-o fac să mă placă !“ îşi jură el. Şi încercă să sărute bucla care-i acoperea urechea. Ea îşi îndepărtă capul în mod mecanic, ca să-l evite, şi murmură, tot atît de mecanic :

— Te rog, nu !

O urî un moment, dar îndată după aceea deveni la fel de insistent. Dansă şi cu doamna Orville Jones, dar tot timpul o urmări din ochi pe Louetta, care aluneca uşor prin salon cu soţul ei. „Atenţie ! Începi să te prosteşti“, îşi spuse el, în timp ce ţopăia îndoindu-şi

genunchii solizi, glumind cu doamna Jones şi plîngîndu-i-se acestei matroane demne :

— Vai, Doamne, ce cald e !

Apoi, fără nici un motiv, îşi aminti de Paul, care stătea în locul acela întunecos unde nu se dansa niciodată. „Sînt nebun astă-seară ; aş face mai bine să plec acasă“, îşi spuse îngrijorat, dar o lăsă pe doamna Jones şi, alergînd spre adorabila Louetta, o rugă :

— Dansul următor e al meu !

— Vai, mi-e atît de cald ! Nu dansez dansul acesta.

Atunci, prinzînd curaj, îi spuse :

— Vino afară pe verandă, să ne răcorim.

— Hai !

În întunericul prielnic, lăsînd departe, în urmă, zgomotul din casă, îi luă mînuţa cu hotărîre. Louetta, după ce o clipă îi strînse mîna cu putere, lăsă mînuţa ei moale în mîna lui.

— Louetta, eşti fiinţa cea mai fermecătoare pe care o cunosc !

— Şi eu găsesc că eşti foarte drăguţ.

— Adevărat ? Trebuie să mă iubeşti un pic, sînt atît de singur !

— Vai, te vei simţi iar bine cînd ţi se va întoarce soţia.

— Nu, sînt veşnic singur.

Ea îşi strînsese mîinile sub bărbie, aşa că nu îndrăzni s-o atingă. Babbitt oftă şi îi spuse :

— Cînd sînt amărît şi cînd... Fu cît pe-aci să-i vorbească despre tragedia lui Paul, dar era un lucru prea sfînt pentru diplomaţia sa amoroasă. Cînd sînt istovit la birou, îmi place să privesc peste drum şi să mă gîndesc la dumneata. Ştii că odată te-am visat ?

— A fost un vis plăcut ?

— Delicios...

— Atunci, ştii, se spune că în realitate se întîmplă exact contrariul a ceea ce vezi în vis. Acum trebuie să dau fuga în casă.

Se şi ridicase în picioare.

— Te rog, nu pleca încă! Te rog, Louetta!

— Ba da, trebuie. Trebuie să-mi văd de musafiri.

— Lasă-i să-şi mai vadă şi singuri de ei.

— Nu, asta-i imposibil.

Îl bătu distrată pe umăr şi fugi.

După ce, timp de două minute, fu stăpînit de dorinţa de a fugi acasă ca un copil ruşinat, bombăni:

— Nici n-am vrut să mă împrietenesc cu ea! Am ştiut dinainte că nu merge!

Şi se îndreptă spre salon, ca să danseze cu doamna Orville Jones, evitînd-o pe Louetta în mod ostentativ.

CAPITOLUL XXIV

1

Vizita pe care i-o făcu lui Paul fu tot atît de halucinantă ca seara aceea ceţoasă în care îşi pusese atîtea întrebări. Trecu, fără să vadă ceva, prin coridoare lungi ce miroseau a formol, pînă ce ajunse într-o încăpere avînd de jur împrejur bănci galben-deschis, perforate în formă de rozetă, care aduceau cu băncile din magazinele de încălţăminte de pe vremea copilăriei sale.

Gardianul îl aduse pe Paul. Purta o uniformă cenuşie, scămoşată, şi obrazul i se desprindea palid şi fără expresie. Se mişca plin de teamă, ascultînd de ordinele gardianului, căruia îi împinse umil, pe masă, ca să

le poată cerceta, darurile aduse de Babbitt — tutun şi reviste. Nu găsi altceva de spus decît:

— De, încep să mă obişnuiesc... Şi apoi adăugă: Lucrez în atelierul de croitorie; acele îmi împung degetele.

Babbitt îşi dădu seama că Paul era ca şi mort în acest lăcaş al morţii. În timp ce medita în tren, la întoarcere, i se păru că şi în el murise ceva: credinţa sa puternică şi leală în bunătatea omenirii, teama de dispreţul public, mîndria succesului. Era mulţumit că soţia nu-i acasă. Simţea acest lucru şi nu-şi putea explica de ce. Dar puţin îi păsa.

2

Pe cartea de vizită sta scris: „Doamna Daniel Judique". Babbitt ştia că este văduva unui angrosist de hîrtie. Putea să aibă patruzeci sau patruzeci şi doi de ani, dar i se păru mai tînără cînd o văzu în după-masa aceea la birou. Venise să se informeze, dorea să ia un apartament cu chirie, şi Babbitt dădu buzna peste funcţionara neexperimentată care tocmai vorbea cu ea. Se simţea atras şi tulburat totodată de eleganţa ei. Era o femeie zveltă, îmbrăcată într-o rochie neagră cu buline albe, o rochie graţioasă şi răcoroasă. O pălărie mare neagră îi umbrea faţa. Avea ochi strălucitori, o bărbie plăcută şi grăsuţă şi obrajii de un roz uniform. Babbitt se întrebă mai tîrziu dacă era fardată, dar se pricepea foarte puţin în acest domeniu.

Doamna se aşeză, jucîndu-se cu umbrela violetă. Vocea ei, fără a fi timidă, avea ceva rugător cînd îi spuse:

— Mă întreb dacă mă veţi putea ajuta...

— Voi fi încîntat s-o fac.

— Am căutat peste tot şi... Vreau un apartament mic, numai un dormitor, sau poate două camere, un salon, o bucătărioară şi o baie, dar ţin să am un apartament cu adevărat plăcut, nu vreau nici o casă întunecoasă, dar nici una prea modernă, cu candelabre pompoase. Şi nici nu pot plăti un preţ prea mare. Mă numesc Tanis Judique.

— S-ar putea să am exact ce vă trebuie. N-aţi dori să dăm o fugă să vedeţi casa chiar acum ?

— Ba da, dispun de vreo două ore.

În noul bloc *Cavendish* era un apartament pe care Babbitt îl reţinuse pentru Sidney Finkelstein, dar la gîndul că va face o plimbare cu maşina în tovărăşia acestei femei atrăgătoare îl lăsă pe prietenul Finkelstein în plata Domnului şi, cu un ton galant, îi spuse :

— Am să vă arăt ce pot face pentru dumneavoastră !

Şterse de praf perna maşinii şi-şi riscă de două ori viaţa ca să-şi demonstreze talentele de şofer.

— Conduceţi foarte bine ! spuse ea.

Vocea ei îi plăcu. Avea după părerea sa ceva muzical, ceva rafinat şi nu semăna nicidecum cu chicotitul Louettei Swanson.

Începu să se laude :

— Ştiţi, există o mulţime de oameni, care sînt atît de fricoşi şi conduc atît de încet, încît deranjează pe toată lumea. Şoferul cel mai sigur este acela care ştie să-şi manevreze maşina şi nu se teme să meargă cu viteză cînd e cazul ; ce părere aveţi ?...

— Aşa e !

— Pariez că ştiţi să conduceţi ca un as !

— Oh ! Nu... adică, nu chiar. Desigur că aveam maşina noastră, înaintea morţii soţului meu, şi mă prefăceam că conduc, dar nu cred că o femeie poate reuşi vreodată să şofeze ca un bărbat.

— Ba da, există femei care şofează minunat.

— Da, desigur, aceste femei încearcă să-i imite pe bărbaţi şi joacă golf, şi cîte altele, şi-şi strică tenul, şi-şi prăpădesc mîinile !

— Asta-i adevărat. Nu mi-au plăcut niciodată femeile bărbătoase.

— Adică, fireşte, le admir, dar mă simt foarte neputincioasă şi inutilă pe lîngă ele !

— Glumiţi ! Pariez că sînteţi o pianistă desăvîrşită.

— Vai, nu, vreau să spun că sînt departe de asta...

— Eu pariez că da !

Aruncă o privire spre mîinile ei netede, la inelele cu rubine şi diamante. Ea îi surprinse privirea şi, cu o mişcare felină, îşi strînse degetele fine şi albe care-l fermecau şi spuse visătoare :

— Ador să cînt la pian... vreau să spun că-mi place să zdrăngănesc aşa, puţin, dar n-am făcut studii serioase. Răposatul Judique obişnuia să spună că aş fi putut deveni o bună pianistă dacă aş fi studiat, dar cred că voia să mă măgulească.

— Sînt sigur că nu... sînt sigur că aveţi temperament.

— Da ? Vă place muzica, domnule Babbitt ?

— Cred şi eu ! Dar nu prea ţin la toată muzica aceea clasică.

— Ba eu da ! Îl ador pe Chopin şi pe toţi ceilalţi.

— Adevărat ? Ei, desigur, mă duc şi eu la toate marile concerte, dar îmi place o orchestră bună de jazz, cu brio, în care contrabasistul ştie să-şi învîrtească instrumentul ca o sfîrlează, lovindu-l cu arcuşul.

— Da, ştiu. Îmi place mult muzica bună de dans. Şi ador dansul... Dumneata nu, domnule Babbitt ?

— Ba da, desigur, cu toate că nu prea sînt un dansator faimos.

— Ba eu sînt sigură că sînteţi. Ar trebui să mă lăsaţi să vă învăţ eu. Pot învăţa pe oricine să danseze.

— Aţi vrea să-mi daţi o lecţie într-o zi?
— Da, desigur.
— Luaţi seama, sînt în stare să vă iau în serios. Am să vin să vă cer să-mi daţi această lecţie chiar în apartamentul dumneavoastră!
— Da... da...
Nu părea jignită, dar nu se angaja cu nimic. Babbitt se gîndi: „Haide, fii cuminte, prostule! Nu te face iar caraghios!" Şi îi spuse foarte detaşat:
— Mi-ar place să ştiu să dansez ca tinerii din ziua de azi, dar în acelaşi timp găsesc că este de datoria unui bărbat să practice în mod serios, aş putea spune chiar să contribuie în mod constructiv, la munca lumii întregi, să creeze şi să poată dovedi c-a făcut şi el ceva în viaţă, nu credeţi?
— Ba da!
— De aceea sînt nevoit să renunţ la unele lucruri de care mi-ar place să mă ocup, ceea ce, trebuie să spun, nu mă împiedică să joc destul de bine golf!
— Nici nu mă îndoiesc de asta... Sînteţi căsătorit?
— Mda... şi, apoi, de... am şi alte obligaţii: sînt vicepreşedinte la *Boosters' Club* şi conduc un comitet al Asociaţiei oficiale a agenţiilor imobiliare. Toate acestea reprezintă o muncă enormă şi multă răspundere, fără vreo mulţumire deosebită.
— Da, ştiu bine! Oamenii nu sînt niciodată apreciaţi la justa lor valoare.
Se priviră cuprinşi de un profund respect reciproc, şi cînd ajunseră la blocul *Cavendish*, o ajută curtenitor să coboare. Întinse mîna spre bloc, de parcă i l-ar fi făcut cadou, şi îi spuse băiatului de la lift „s-alerge să aducă cheile". În lift stătu foarte aproape de el, şi Babbitt se simţi tulburat, dar se stăpîni.
Apartamentul era drăguţ, cu lemnăria albă şi cu pereţii zugrăviţi într-un albastru cald. Strălucitoare de bucurie, doamna Judique hotărî să ia apartamentul. Pe

palier, în drum spre ascensor, îl apucă de mînecă şi îi spuse cu o voce dulce:
— Vai, cît sînt de mulţumită că am venit la dumneavoastră! E atît de rar şi atît de agreabil să dai peste cineva care „înţelege" cu adevărat! Ah, dac-aţi şti ce apartamente mi-au arătat unii oameni!
Instinctul îi spunea că ar fi putut s-o îmbrăţişeze, dar se stăpîni şi, cu o politeţe excesivă, o duse la maşină şi o conduse acasă. În drum spre birou îşi spuse furios: „Sînt mulţumit că cel puţin o dată am fost rezonabil... La naiba! Totuşi, de ce n-am încercat? Delicioasă femeie... O bijuterie!... Te farmecă cu adevărat! Ochi frumoşi, buze apetisante, şi ce siluetă!... Nu lăbărţată, ca unele femei... Nu, nu, nu! Este o doamnă cu adevărat cultă. Una dintre femeiuştile cele mai bine din cîte am întîlnit. Se interesează de probleme generale, publice... şi... Dar de ce dracu n-am încercat?... Tanis!"

3

Era obsedat şi intrigat, dar îşi dădea seama că este atras de tinereţe ca atare. Îl tulbura în mod cu totul deosebit — cu toate că niciodată nu-i spusese vreun cuvînt — o manichiuristă de la „Salonul pompeian de frizerie", cea de la ultima măsuţă din dreapta. Micuţă, vioaie, zîmbitoare, cu părul negru, avea nouăsprezece sau douăzeci de ani şi purta bluze transparente, rozgălbui, care lăsau să i se vadă umerii şi bretelele negre ale combinezonului.
Se duse la „Salonul pompeian" ca să se tundă, aşa cum obişnuia, o dată la două săptămîni. Ca întotdeauna îşi făcu reproşuri că-şi trădează vecinul, frizerul din *Reeves Building*. Acum, pentru prima oară, începu să nu se mai simtă vinovat! „La naiba, n-am nici o obli-

gaţie să mă tund acolo dacă nu-mi place. Nu-mi aparţine mie *Reevers Building!* Nu, n-am nici o obligaţie faţă de aceşti frizeri! Şi, afară de asta, ce naiba, pot să mă duc să mă tund unde-mi place! Nici nu mai vreau să aud despre asta! M-am săturat să tot ajut oamenii cînd nu doresc s-o fac. Nu te alegi cu nici un folos. Am terminat!“

„Salonul pompeian de frizerie“ era în subsolul hotelului *Thornleigh,* cel mai mare şi cel mai modern hotel din Zenith. O scară de marmură în spirală, cu rampă de alamă lustruită, ducea din holul hotelului jos în salonul de frizerie. Pereţii erau îmbrăcaţi în plăci de faianţă, negre, albe şi roşii, tavanul era de culoarea aurului mat, şi în mijlocul salonului se afla un havuz în care o nimfă masivă golea un corn al abundenţei de un roşu violent. Patruzeci de frizeri şi nouă manichiuriste lucrau cu disperare, iar la intrare, şase oameni de serviciu negri pîndeau clienţii ca să-i întîmpine, să le ia cu o grijă plină de respect pălăriile şi pardesiele şi să-i conducă în sala de aşteptare unde, în mijlocul podelei din lespezi albe, pe un covor care semăna cu o insulă tropicală, erau grupate o duzină de fotolii de piele şi o masă încărcată cu reviste.

Babbitt fu luat în primire de un negru cu părul cărunt, foarte supus, care îi făcu o onoare mult apreciată la Zenith, anume aceea de a-l saluta spunîndu-i pe nume. Totuşi Babbitt se întristă. Frumoasa manichiuristă era ocupată. Făcea unghiile unui client elegant şi chicotea. Babbitt găsi că clientul era un nesuferit. Se gîndi să aştepte totuşi, dar era lucru imposibil să ţii în loc ritmul năvalnic al „Salonului pompeian“, şi peste o clipă se văzu instalat într-un fotoliu.

Era înconjurat de un lux bogat şi rafinat. Unui client i se aplica un tratament cu ultraviolete, iar vecinului său i se făcea un şampon cu ulei. Nişte băieţi de serviciu împingeau de colo pînă colo nişte minunate

aparate de masaj electric. Frizerii scoteau şervete fierbinţi dintr-o maşină care arăta ca un tun nichelat şi le aruncau cu dispreţ după ce nu se folosiseră de ele mai mult de o secundă. Pe consolele de marmură din faţa fotoliilor erau aliniate fel de fel de loţiuni tonice de culoarea chihlimbarului, a rubinului şi a smaragdului. Era măgulitor pentru Babbitt să aibă simultan doi sclavi: un frizer şi un lustragiu. Ar fi fost deplin fericit dac-ar fi avut-o şi pe manichiuristă în acelaşi timp. Frizerul îi ceru părerea despre cursele de cai de la Havre de Grace [1], despre sezonul de *base-ball* şi despre primarul Prout. Tînărul lustragiu negru fredona *The Camp Meeting Blues* [2] şi lustruia în ritmul muzicii, întinzînd atît de tare cîrpa, încît vibra ca o coardă de banjo [3]. Prin felul cum îl întrebă: „Care este loţiunea dumneavoastră preferată? Aveţi astăzi timp pentru un masaj? Vă e cam uscată pielea: vă fac un masaj?“ frizerul, care era un meseriaş priceput, îl făcu pe Babbitt să se simtă bogat şi important.

Pentru Babbitt cele mai plăcute clipe fură acelea în care îi spălă părul cu şampon. Frizerul făcu un clăbuc moale în părul său dat cu un strat gros de săpun, şi apoi, în timp ce Babbitt, înfăşurat în ştergare, stătea aplecat peste chiuvetă, îl clăti cu apă caldă şi la sfîrşit dădu drumul la o apă rece ca gheaţa. Sub duşul acesta, la senzaţia bruscă de frig, inima lui Babbitt începu să bată tare, pieptul să-i zvîcnească, iar şira spinării să-i vibreze ca un fir electric. Era o senzaţie care întrerupea cursul monoton al vieţii. Cînd se îndreptă din spate, îşi plimbă o privire plină de mîndrie peste întregul salon. Frizerul îi frecă apoi ceremonios părul ud şi îl legă la

[1] Orăşel din statul Maryland (n.r.).
[2] *Focul de tabără,* un *blues* adică un cîntec melancolic inspirat de folclorul muzical al negrilor din S.U.A. (n.r.).
[3] Instrument muzical cu coarde, folosit iniţial de negrii din S.U.A. (n.r.).

cap cu un şervet care, luînd forma unui turban, îi dădu un aspect de calif grăsuţ şi roz, aşezat pe un tron ajustabil. În cele din urmă, frizerul îl întrebă (cu tonul unui om simplu, copleşit de măreţia califului):

— Ce-aţi spune de o mică frecţie cu *Eldorado*? E minunat pentru pielea capului. Parcă v-am făcut şi rîndul trecut?

Nu-i făcuse rîndul trecut, dar Babbitt consimţi:

— Bine, fie! Cu un fior de bucurie văzu că manichiurista era liberă acum. Cred că-mi voi face şi manichiura, spuse el cu vocea stinsă şi cu emoţie o văzu apropiindu-se, zîmbitoare, cu părul negru, mică şi delicată.

Manichiura urma să fie terminată la măsuţa fetei, aşa că va putea să-i vorbească fără a fi auzit de frizer. Aşteptă mulţumit fără a încerca s-o privească, în timp ce ea îi pilea unghiile, şi frizerul îl rădea şi-i ungea obrazul înfierbîntat cu toate acele ingenioase amestecuri inventate de-a lungul veacurilor de fertila imaginaţie a bărbierilor. Cînd, în sfîrşit, frizerul fu gata şi se văzu aşezat la măsuţă în faţa fetei, Babbitt admiră placa de marmură şi lighenaşul cu micile sale robinete de argint şi se admiră şi pe sine că era în stare să frecventeze o frizerie atît de scumpă. Cînd îi scoase mîna udă din lighenaşul cu apă caldă şi săpun, aceasta căpătase o sensibilitate atît de mare, încît simţi cu neobişnuită intensitate strînsoarea acelei mînuţe ferme. Unghiile ei roz şi strălucitoare îl fermecau, mîinile ei îi părură mai delicate şi chiar mai elegante decît mîinile doamnei Judique. Resimţi un fel de voluptate nuanţată de durere cînd îi tăie pieliţele unghiilor cu o foarfecă ascuţită. Căută să se stăpînească şi să nu îi privească umerii şi sînii tineri, care se reliefau sub vălul de mătase roz al bluzei. Îi păru o fiinţă încîntătoare, şi cînd încercă

s-o cucerească, îi vorbi stîngaci ca un adolescent de la ţară la prima serată din viaţa lui:

— E cam cald azi.

— Da, foarte cald. V-aţi tăiat singur unghiile data trecută, nu-i aşa?

— Da, aşa mi se pare.

— Ar trebui să vă faceţi regulat manichiura.

— Da, aşa e. Eu, însă...

— Nimic mai frumos decît nişte unghii bine îngrijite. După unghii îl recunoşti pe adevăratul *gentleman*. Un revînzător de automobile spunea ieri că îţi poţi da seama de categoria socială din care face parte cineva după maşina pe care o are, dar eu i-am spus: „Prostii, oamenii cu cap cînd vor să ştie dacă cineva este un parvenit sau un domn adevărat se uită mai întîi la unghiile lui!“

— Da, se prea poate să ai dreptate. Vreau să spun... nici nu poţi să nu vii să-ţi faci ghearele la o fetiţă drăguţă ca dumneata!

— Se prea poate să nu fiu decît o fetiţă, dar am experienţă şi cunosc oamenii bine de la prima vedere, le pot ghici caracterul dintr-o privire, şi niciodată nu vorbesc deschis cu cineva decît dacă sînt sigură că este un om cumsecade.

Îi zîmbi. Ochii îi erau limpezi ca apele unui heleşteu în aprilie. Babbitt îşi zise foarte convins că unii bădărani îşi închipuie că o fată, pentru simplul motiv că nu este decît o manichiuristă, fără cine ştie ce educaţie, trebuie să fie o stricată. El însă era democrat şi ştia să preţuiască oamenii. Totuşi îşi menţinea părerea că manichiurista lui era o fată minunată, o fată cuminte, fără a fi supărător de cuminte. Cu o voce în care vibra simpatia o întrebă:

— Presupun că mulţi bărbaţi încearcă să fie obraznici cu dumneata.

— Vai, Doamne, chiar mulţi! Să ştiţi, există fel de fel de fanţi care-şi închipuie că dacă o fată lucrează într-un salon de frizerie îţi poţi permite orice cu ea. Vai, ce de lucruri pot să spună! Dar, vă rog să mă credeţi, ştiu eu să-i pun la punct. Le arăt eu lor şi le spun: „Hei, cu cine credeţi că staţi de vorbă?!" şi să vedeţi cum dispar, ca visele de dragoste... Nu doriţi o cutie de lac pentru unghii? Să ştiţi că dă un luciu durabil, pare mereu proaspăt şi nu e vătămător!

— Desigur, dă-mi una, să încerc. Spune-mi, te rog... Spune-mi, e nostim, vin aici de cînd s-a deschis salonul şi totuşi... nu ştiu cum te cheamă!

— Adevărat? Ei, asta chiar e nostim. Nici eu nu ştiu cum vă cheamă!

— Hai, nu mai rîde de mine. Care este drăgălaşul dumitale nume?

— Ah! Nici nu este atît de drăgălaş. Cred că sună a nume evreiesc. Părinţii mei totuşi nu sînt evrei. Tatăl tatălui meu era un nobil polonez, şi odată a venit aici un domn, un conte, sau aşa ceva...

— Conte? sau vrei să zici că era dator în cont...

— Cine spune asta? Şi spunea că a cunoscut familia tatălui tatălui meu în Polonia şi că aveau o casă mare, grozavă. Pe malul unui lac! Şi după o clipă adăugă: Poate nu credeţi?

— Ba te cred... Zău te cred! De ce n-aş crede? Să nu-ţi închipui cumva că-mi bat joc de dumneata, porumbiţă, să ştii că de fiecare dată cînd te-am privit mi-am zis: „Copila asta are sînge albastru în vine!"

— Pe cuvînt?

— Da, serios. Ei, haide, uite, acum, că sîntem prieteni, spune-mi cum te cheamă.

— Ida Putiak. Nu e un nume prea grozav. Îi spun într-una mamei: „Mamă, de ce nu mi-ai pus numele de Dolores, sau vreun alt nume mai distins?"

— Vai, dar eu găsesc că Ida este un nume cît se poate de drăgălaş.

— Pun prinsoare că ştiu numele dumitale!

— De, mă îndoiesc. Nu-i un nume prea cunoscut.

— Nu sînteţi mister Sondheim, voiajorul firmei *Krackajack Kitchen Kutlery Co*?[1]

— Nu, nu sînt. Sînt mister Babbitt, agentul de imobile!

— Vai, scuzaţi-mă! Desigur, sînteţi de aici, din Zenith!

— Da, spuse el sec, ca un om jignit.

— Sigur, am citit reclamele dumneavoastră. Sînt grozave!

— Mm... ei... poate că ai citit ceva despre conferinţele mele.

— Sigur că da! Nu prea am eu timp să citesc, dar... Mi se pare că mă luaţi drept o proastă mică?

— Găsesc că eşti cu adevărat fermecătoare!

— Să ştiţi, meseria mea are şi o parte plăcută. Am ocazia să întîlnesc domni foarte bine şi să mă cultiv conversînd cu ei. Am ajuns să ghicesc la prima vedere caracterul unui om.

— Ascultă, Ida, te rog să nu crezi că sînt prea îndrăzneţ... Se gîndi o clipă ce umilinţă ar fi să-l respingă copila asta şi ce primejdii l-ar pîndi dacă ar accepta. Dacă ar lua masa cu ea în oraş şi l-ar zări vreun prieten înăcrit... Apoi continuă totuşi cu căldură în glas: Să nu-mi iei în nume de rău dacă-ţi spun că ar fi drăguţ să luăm masa împreună într-o seară...

— Nu ştiu dacă ar trebui... Prietenul meu mă pofteşte în fiecare seară să ies cu el... Dar s-ar putea să fiu liberă astă-seară.

[1] Cuţitele de bucătărie *Krackajack*, societate anonimă (n.r.).

4

Babbitt căută să se convingă că nu exista nici un motiv ca să nu meargă să ia masa liniştit cu o biată fată care n-ar fi avut decît de cîştigat în compania unui om matur şi cult ca el. Dar, pentru a evita să fie văzuţi de cineva care n-ar înţelege acest lucru, hotărî s-o ducă la *Biddlemeier's Inn*, la periferia oraşului. În felul acesta avea să facă şi o plimbare plăcută cu maşina, în această seară caldă. Avea s-o ţină de mînă, nu, n-avea s-o ţină. Ida nu era dificilă, umerii ei decoltaţi o dovedeau prea bine, dar să se facă aşa dacă avea să-i facă curte!

Avu însă o pană ; era ceva la dispozitivul de aprindere. Şi avea neapărat nevoie de maşină în seara aceea! Cercetă furios bujiile, încercă butonul de pornire, dar privirile lui încruntate nu reuşiră să pună în mişcare motorul recalcitrant, şi, spre disperarea sa, fu nevoit să remorcheze maşina pînă la garaj. Se simţi pătruns de un fior straniu la gîndul că va lua un taxi ; taxiul aducea o notă de opulenţă şi de dezmăţ care nu-i displăcea.

Dar cînd o întîlni la colţul străzii, la două rînduri de case de *Hotel Thornleigh*, ea îi spuse :

— Un taxi ?... Credeam că ai maşină !

— Desigur că am maşină. Dar e stricată astă-seară.

— Aha !... mormăi ea, voind parcă să spună că mai auzise povestea asta.

Tot drumul pînă la *Biddlemeier's Inn* încercă să-i vorbească ca un vechi prieten, dar nu reuşi să oprească fluxul ei de cuvinte ca să plaseze şi el o vorbă. Povestea cu o indignare fără margini ce îi spusese acelui „frizer obraznic", enumerînd mijloacele drastice pe care „le voi folosi împotriva lui dacă nu va înceta să susţină că mă pricep mai bine la fiţe decît la manichiură".

La *Biddlemeier's Inn* nu a fost chip să obţină ceva băutură. Chelnerul refuză să înţeleagă cine este George F. Babbitt. Şedeau morţi de sete în faţa unei uriaşe fripturi la grătar, vorbind despre *base-ball*. Cînd vru să-i ia mîna, Ida îi spuse pe un ton vesel şi prietenos :

— Atenţie ! Impertinentul de chelner ne-a ginit !

Dar cînd ieşiră din restaurant era o noapte de vară amăgitoare, aerul era înăbuşitor şi luna strălucea deasupra unor arţari transfiguraţi.

— Să mergem undeva să bem ceva şi să dansăm, o rugă el.

— Da, desigur, altă... dată. Azi am promis mamei să mă întorc devreme.

— Ce-ţi vine-n gînd ! E prea frumos ca să te întorci acasă !

— Şi mie mi-ar face plăcere, dar mama m-ar certa groaznic !

Babbitt tremura. Era toată numai tinereţe şi prospeţime minunată. O cuprinse cu braţul. Ea se ghemui lîngă pieptul său fără teamă, şi Babbitt încercă un simţămînt de triumf. Apoi fata coborî treptele restaurantului, spunîndu-i :

— Vino, Georgie, facem o plimbare bună cu maşina şi ne mai răcorim.

Era o noapte pentru îndrăgostiţi. În tot lungul şoselei spre Zenith, sub lumina dulce a lunii abia ridicate, erau parcate maşini în care siluete întrezărite în fugă se îmbrăţişau şi visau. Babbitt îşi întinse spre Ida mîinile dornice, şi cînd ea le mîngîie, îi fu recunoscător. Fără ca să întîmpine nici o rezistenţă din partea ei, o sărută, şi ea răspunse simplu sărutului, asta în spatele şoferului voinic şi indiferent.

Îi căzu pălăria şi Ida se desprinse din braţele lui ca s-o ridice.

— Oh ! Te rog, las-o ! o imploră el.

— Ce ? Pălăria mea ? Nici gînd !

Aşteptă deci pînă o prinse la loc în ace, apoi vru s-o cuprindă iar. Dar ea se trase deoparte şi îi spuse matern :

— Lasă acum, nu face prostii ! Să n-o faci pe mămica să te certe... Şezi liniştit, dragul meu, şi priveşte ce noapte minunată este. Dacă ai să fii băiat cuminte, poate am să te mai sărut o dată, cînd am să-ţi spun pa-pa. Acum dă-mi o ţigaretă.

Îşi dădu silinţa să-i aprindă ţigareta şi o întrebă dacă şade confortabil. Apoi se aşeză cît putu mai departe de ea. Eşecul îl îngheţase. Nimeni nu i-ar fi putut spune lui Babbitt mai clar, mai viguros şi mai inteligent că era un guguman. Se gîndi că din punctul de vedere al preacucernicului dr. John Jennison Drew era un păcătos, şi că, din punctul de vedere al Idei Putiak, nu era decît un ramolit pe care trebuia să-l rabde ca răsplată pentru masa pe care i-o oferise.

— Scumpule, sper că nu te-ai bosumflat, nu-i aşa ?

Cuvintele acestea le spusese pe un ton cam obraznic. Babbitt ar fi avut poftă să-i dea un toc de bătaie. Se gîndea : „N-am să m-aleg cu nimic de la zdreanţa asta. Imigrantă afurisită ! Hai, să terminăm cît mai repede posibil, să mă duc acasă, să mă pedepsesc pentru prostia asta !"

Dar de răspuns îi răspunse :

— Ce ? Eu bosumflat ? Dar de ce aş fi bosumflat ? Ascultă, Ida, ascultă-l pe nenea George : trebuie să fii rezonabilă în privinţa certurilor cu şeful frizeriei. Am eu experienţă cu funcţionarii şi te asigur că nu cîştigi nimic cînd te certi.

În faţa sărăcăcioasei căsuţe de lemn în care locuia ea îi spuse un „Noapte bună" scurt şi amabil, dar cînd taxiul porni la drum, Babbitt se rugă : „Doamne-Dumnezeule !"

1

Se trezi şi se întinse bine dispus, ascultînd ciripitul vrăbiilor, apoi îşi aminti că lucrurile mergeau prost : hotărîse să se abată de la drumul drept, şi pînă acum nu avusese nici o bucurie. De ce, se întreba el uimit, de ce să fie tocmai el un răzvrătit ? Ce-l adusese în halul acesta ? „De ce să nu fiu rezonabil, să mă las de toate încercările astea stupide şi să trăiesc fericit cu familia mea, cu treburile mele şi cu prietenii mei de la club ?" De fapt, cu ce se alegea dacă se revolta ? Cu plictiseli şi ruşine, ruşinea de a fi tratat ca o puşlama obraznică de o fetişcană cum era Ida Putiak ! Şi totuşi !... Revenea mereu la acest : „Şi totuşi !"... Nu mai putea găsi nici o mulţumire în această lume care, din clipa cînd te îndoiai de ea, devenea absurdă.

„Numai că, îşi spunea el, de alergat după femei m-am lecuit !"

Spre amiază nu mai era chiar atît de sigur în privinţa acestui ultim punct. Dacă nu găsise pe doamna viselor sale nici în persoana lui miss McGoun, nici în aceea a Louettei Swanson sau a Idei, asta nu însemna că nu există. Era urmărit de vechea lui obsesie că undeva trebuia să existe femeia care-l va înţelege, îl va aprecia şi-l va face fericit.

2

Doamna Babbitt se întoarse în august.

Alteori, cînd era plecată, ducea lipsa conversaţiei ei liniştitoare, şi întoarcerea era pentru el o adevărată sărbătoare. De data asta însă, cu toate că nu îndrăznea

s-o supere lăsînd să se întrevadă în scrisorile lui schimbările survenite, regreta că se înapoia acasă înainte ca el să-şi fi regăsit echilibrul; obligaţia de a o întîmpina şi de a se arăta vesel îl stînjenea.

Se duse spre gară alene examinînd afişele care făceau reclamă pentru plecarea în vilegiatură ca să nu fie nevoit să vorbească cu vreo cunoştinţă şi să fie întrebat de ce e indispus. Dar era bine dresat. Cînd trenul îşi făcu intrarea sa zgomotoasă, aşteptă atent pe peronul de ciment, cercetînd vagoanele, şi cînd o zări în şirul de pasageri ce înaintau spre sala de aşteptare, îşi flutură pălăria. La ieşire o îmbrăţişă şi exclamă:

— Ei, ei! Ce bine arăţi! Splendid! Tii! Respiri sănătate!

Apoi se întoarse către Tinka. Iubea copilul ăsta cu năsuc ridicol de mic şi cu ochi vii, îl iubea, îl găsea admirabil, şi cînd o ridică în braţe şi o strînse pînă ce începu să ţipe, redeveni pentru o clipă iar Babbitt cel serios de altădată.

Tinka se aşeză lîngă el în maşină, cu o mînă pe volan, pretextînd că-l ajută să conducă, iar Babbitt, întorcîndu-se spre soţia sa, îi strigă:

— Pun prinsoare că micuţa asta va deveni cel mai bun şofer din familie! Ţine volanul ca un bătrîn profesionist!

Continuă să se gîndească cu teamă la clipa cînd va rămîne singur cu soţia şi cînd ea avea să aştepte cu răbdare ca el să-i facă dovada dragostei lui.

3

În casă exista, neoficial, convingerea că Babbitt va pleca singur pentru a petrece opt sau zece zile de vacanţă la Catawba, el însă era chinuit de amintirea zilelor petrecute cu un an înainte în Maine cu Paul.

Se vedea din nou acolo, regăsindu-şi pacea sufletească şi pe Paul, ducînd o existenţă primitivă şi eroică. Deodată îi veni în gînd că de fapt s-ar putea duce în Maine. Totuşi nu-i venea să creadă; nu-şi putea lăsa treburile, şi apoi „Myrei plecarea mea, de unul singur, i s-ar părea cam ciudată. Era adevărat că se hotărîse ca de aci înainte să nu mai facă decît ce-i producea plăcere, totuşi... să se ducă singur, în Maine!“

Dar după îndelungi meditaţii tot plecă.

Soţiei, neputînd să-i spună că pleacă în pustietate ca să regăsească amintirea lui Paul, îi servi minciuna ticluită cu un an înainte şi de care nu făcuse uz. Îi spuse că trebuie să se întîlnească cu cineva la New York pentru afaceri. N-ar fi putut să explice nimănui însă nici de ce scosese de la bancă vreo cîteva sute de dolari mai mult decît avea nevoie, nici de ce o îmbrăţişase atît de duios pe Tinka, spunîndu-i:

— Dumnezeu să te aibă în paza lui, puiule!

Din tren îi făcu semne pînă nu mai văzu decît un punct roşu lîngă silueta brună şi voluminoasă a doamnei Babbitt, care stătea la capătul peronului de oţel şi ciment încheiat cu un grilaj de fier. Apoi aruncă o privire melancolică asupra periferiei Zenithului.

Tot timpul drumului spre Nord fu obsedat de imaginea călăuzelor din Maine: oameni simpli, puternici şi îndrăzneţi, joviali la masa de poker, în cabana lor fără acoperiş, înţelepţi şi îndemînatici cînd străbăteau pădurile sau cînd treceau cataracte. Îşi amintea mai ales de Joe Paradise, pe jumătate yankeu, pe jumătate indian. Doamne, ce bine ar fi fost dacă ar fi putut lua o bucată de pădure în tovărăşie cu un om ca Joe! Ar fi muncit din greu cu braţele, ar fi fost liber, ar fi purtat cămăşi de flanelă şi n-ar mai fi trebuit să se întoarcă niciodată la viaţa mohorîtă şi convenţională de acasă! Sau dacă, întocmai ca vînătorii din filmele de aventuri din Canada de nord, s-ar fi aventurat prin păduri pentru a-şi clădi

un sălaş undeva în Munţii Stîncoşi şi ar trăi tăcut şi ursuz ca omul cavernelor. De ce nu? Ar fi putut s-o facă! Erau bani destui acasă pentru întreţinerea familiei pînă se va căsători Verona şi pînă ce Ted avea să-şi cîştige existenţa. Henry T. avea să le poarte de grijă. „Serios... *de ce nu?* Să trăiesc cu *adevărat!...*"

Ar fi dorit să facă acest lucru, afirma că-l doreşte şi aproape era convins că are să-l şi facă. De cîte ori glasul bunului-simţ îi spunea: „Mofturi! Unde ai mai văzut oameni să-şi lase familia şi prietenii? Aşa ceva nu se face, şi pace!"... Babbitt obiecta: „Da de ce nu?... Pentru asta nu am nevoie de mai mult curaj decît a avut Paul ca să intre la închisoare şi... Doamne, cum mi-ar mai place!... Mocasini[1]... un revolver cu şase focuri... să trăieşti la marginea lumii... să joci cărţi... să dormi sub cerul liber... să duci o viaţă bărbătească, alături de bărbaţi adevăraţi ca Joe Paradise... Of! Doamne..."

Şi astfel ajunse în Maine, şi din nou stătu la marginea debarcaderului hotelului, scuipînd curajos în apa lucie, uşor încreţită. Pinii foşneau, crestele munţilor scînteiau, şi ici-colo, un păstrăv sărea, căzînd apoi într-un cerc de apă, care se lărgea mereu. Se grăbi să ajungă la cabana călăuzelor, ca şi cînd acolo s-ar fi aflat adevărata sa casă, prietenii adevăraţi de care fusese multă vreme lipsit. Se aştepta că vor fi foarte fericiţi să-l revadă şi că se vor scula, strigînd: „Iată-l şi pe domnul Babbitt! El nu-i un sportiv de duzină! E de-ai noştri!"

În cabana lor, în care domnea dezordinea, călăuzele jucau poker, cu cărţi soioase, în jurul unei mese murdare. Erau vreo şase oameni, cu feţele încreţite, îmbrăcaţi în pantaloni vechi. Pe cap purtau pălării de fetru moale, uzate. Îl priviră şi îl salutară înclinînd uşor

[1] Încălţăminte de piele purtată de pieile-roşii (n.r.).

capul. Joe Paradise, un om vîrstnic, cu tenul ars de soare şi cu o mustaţă mare, mormăi:

— Ce mai faceţi? V-aţi întors la noi?

Apoi se lăsă tăcere. Nu se auzea decît zgomotul fiselor.

În picioare, lîngă ei, Babbitt se simţi foarte singur. După ce urmări un timp jocul lor foarte concentrat, spuse timid:

— Nu v-ar supăra dacă aş intra şi eu în joc, nu, Joe?

— Fireşte că nu. Staţi jos. Cîte fise doriţi? Spuneţi-mi, aţi fost aici cu soţia anul trecut, nu-i aşa? întrebă Joe Paradise.

Aşa fu primit în vechiul cămin.

Cam o jumătate de oră jucă fără a scoate o vorbă. Îl durea capul de mirosul tutunului de pipă şi al ţigărilor proaste, era plictisit că nu-i intrau decît perechi şi numai patru cărţi de o culoare şi că nu era luat în seamă. Îi spuse lui Joe:

— Ai de lucru acum?

— Aş!

— Vrei să-mi fii călăuză vreo cîteva zile?

— Cu plăcere. Sînt liber pînă pe săptămîna viitoare.

Astfel răspunse Joe prieteniei arătate de Babbitt. Îşi achită datoriile de joc şi ieşi din cabană ca un copil bosumflat. Joe îşi înălţă capul peste straturile de fum, aşa cum o focă scoate capul din valuri, şi mormăi:

— Vin mîine la dumneata, apoi se-ntoarse la brelanul lui de aşi.

Nicăieri, nici în camera sa unde plutea un miros de pin proaspăt, nici pe malul lacului, nici în norii amurgului care se îngrămădiseră dincolo de munţii învăluiţi în ceaţa albăstruie, Babbitt nu reuşi să regăsească prezenţa liniştitoare a spiritului lui Paul. Se simţi atît de singur, încît, după cină, rămase de vorbă, în biroul administraţiei, lîngă sobă, cu o doamnă bătrînă, care răsufla greu şi turuia neobosit. Îi povesti şi el bătrînei

despre succesele pe care Ted avea să le obţină la universitate, despre vocabularul remarcabil al Tinkăi, pînă ce îl cuprinse dorul de căminul pe care intenţiona să-l părăsească pentru totdeauna.

Bîjbîind prin întuneric, în liniştea ţinuturilor de la miazănoapte, străjuite de păduri de pin, Babbitt ajunse pe malul lacului şi găsi o barcă. Nu avea vîsle, dar cu ajutorul unei scînduri, aşezîndu-se stîngaci în mijlocul bărcii şi mai curînd bătînd apa decît vîslind, reuşi să iasă în larg. Luminile hotelului şi ale vilelor se vedeau ca nişte puncte galbene, ca un buchet de licurici la poalele Muntelui Sachem. În întunecimea semănată cu stele, muntele părea uriaş şi nepăsător, iar lacul semăna cu o nesfîrşită întindere de marmură neagră. Se simţea mic; era uluit şi intimidat; dar acest sentiment al nimicniciei sale, care reducea importanţa faptului că era George F. Babbitt din Zenith, îl întrista şi îi uşura inima. Acum îl regăsi pe Paul; şi-l imagina (scăpat de închisoare, de Zilla şi de obligaţiile negoţului cu carton asfaltat) cîntînd la vioară în fundul bărcii. „Voi merge înainte, nu mă voi întoarce niciodată! îşi jură el. Acum, cînd Paul nu mai e cu mine, nu mai vreau să văd pe nici unul din blestemaţii aceia! Am fost un prost că m-am supărat fiindcă Joe Paradise n-a sărit să mă îmbrăţişeze. El este un om al pădurilor, prea înţelept ca să ţipe şi să se reverse în discursuri ca un orăşean. Dar ia-l cu tine în munţi, pe drumuri neumblate!... Asta-i viaţa adevărată!"

4

În dimineaţa următoare, la ora nouă, Joe se prezentă la cabana lui Babbitt. Babbitt îl întîmpină ca pe un frate troglodit:

— Ei, Joe, ce zici, pornim la drum ca să mai scăpăm niţel de molîii ăştia de sezonişti, de femei şi de toate cele?

— Foarte bine, domnule Babbitt!

— Ce-ai zice dac-am merge pînă la Box Car Pond — mi s-a spus că nu e folosită cabana — şi să dormim în cort acolo?

— Foarte bine, domnule Babbitt, dar, ştiţi, Skowtuit Pond e mai aproape şi puteţi pescui acolo tot atît de bine.

— Nu, vreau să mergem într-un loc cu adevărat sălbatic.

— Atunci foarte bine!

— Ne punem rucsacurile în spinare şi o pornim prin pădure; facem o excursie adevărată.

— Ar fi poate mai uşor să ajungem pe apă, traversînd lacul Chogue. Am putea face tot drumul cu barca cu motor.

— Asta nu! Să tulburăm liniştea cu o barcă cu motor, nu, niciodată! Pune-ţi o pereche de ciorapi în rucsac şi cere ce hrană crezi că ne trebuie. Pînă atunci sînt şi eu gata.

— Majoritatea turiştilor merg cu barca, domnule Babbitt. Drumul e lung.

— Ia spune, Joe, ai ceva împotriva mersului pe jos?

— Vai, nu. Cred că voi ţine la drum. Dar n-am mai mers aşa departe de şaisprezece ani. Aproape toată lumea merge cu barca. Dar, dacă doriţi, eu pot să merg... cel puţin aşa cred!

Şi Joe se depărtă trist.

Lui Babbitt îi trecu furia înainte de întoarcerea lui Joe: îşi imagina că avea să se entuziasmeze şi să-i povestească lucruri pasionante. Dar cînd apucară pe poteca din pădure, Joe încă nu se însufleţise. Se încăpăţîna să rămînă în urma lui, şi, de fiecare dată cînd Babbitt îşi simţea umerii apăsaţi de povară şi gîfîia din greu, auzea

cum călăuza gîfîia la fel ca el. Drumul era destul de bun: o cărare așternută cu ace cafenii de pin, peste rădăcini, printre ferigi, și brazi de balsam pe lîngă buchete de mesteceni albi, care se iveau ici-colo în calea lor. Își regăsi încrederea și se bucură că nădușește. Cînd se opri să se odihnească, spuse rîzînd:

— Mi se pare că nu mergem chiar așa prost, pentru niște boșorogi ce sîntem, ce zici?

— Ahî... ahî! mormăi Joe.

— Tare-i frumos aici. Ia privește colo... se vede lacul printre pomi. Să știi, Joe, n-ai idee cît ești de fericit că trăiești în pădurile astea, în loc să stai închis într-un oraș cu tramvaie care scîrțîie, cu mașini de scris care țăcănesc și cu oameni care te sîcîie și-ți otrăvesc viața. Tare-aș dori să cunosc pădurea cum o cunoști dumneata! Ia spune-mi, cum se numește floarea asta mică roșie?

Frecîndu-și ceafa, Joe privi floarea, înciudat.

— De, unii oameni o numesc într-un fel, și alții într-altfel. Eu îi zic floarea cea roșie.

Înaintînd cu eforturi din ce în ce mai mari, Babbitt se simți fericit că nu se mai gîndește la nimic. Era copleșit de oboseală. Picioarele sale solide parcă se mișcau în mod automat, și cu un gest mecanic își ștergea sudoarea care-i înțepa ochii. Era prea obosit ca să mai simtă vreo bucurie, cînd, după ce străbătură vreo milă de drum acoperit cu bușteni, în plin soare, peste un loc mlăștinos, printre roiurile de muște care zburau prin deșertul arzător al mărăcinilor, ajunseră la țărmul răcoros al lui Box Car Pond. Cînd își scoase rucsacul, Babbitt aproape că își pierdu echilibrul și cu greu reuși să se îndrepte din șale. Se întinse apoi sub un arțar cu coroana bogată, lîngă adăpostul pentru drumeți, și simți cu voluptate cum îl cuprinde somnul.

Se trezi pe înserat și, văzîndu-l pe Joe prăjind cu îndemînare ouă cu slănină și clătite pentru cină, în-

cepu din nou să-l admire. Se așeză pe un ciot și se simți bărbat.

— Ce-ai face dac-ai avea mulți bani, Joe? Ai mai face meseria de călăuză, sau ți-ai cumpăra un loc undeva în pădure ca să trăiești independent?

Fața lui Joe se lumină pentru prima oară. Mestecă bucata de tutun din gură timp de o secundă și bolborosi:

— M-am gîndit adeseori la asta! Dac-aș avea bani, aș coborî la Tinker's Fall și aș deschide acolo o prăvălie frumoasă de încălțăminte.

După ce mîncară, Joe propuse o partidă de poker. Babbitt îl refuză brusc, și, fără să mai protesteze, Joe se culcă mulțumit la ora opt. Babbitt rămase așezat pe ciotul lui, în fața lacului întunecos, apărîndu-se de țînțari. Afară de călăuza care sforăia, nu era nici țipenie de om pe o rază de zece mile. Se simțea mai singur ca niciodată. Și atunci zbură cu gîndul la Zenith.

Era îngrijorat dacă nu cumva miss McGoun nu plătește prea scump hîrtia-carbon. Simțea totodată cum îl enervau glumele neîncetate ale băieților de la masa „bădăranilor" și cum le ducea dorul. Se întreba ce-o mai fi făcînd Zilla Riesling. Era nerăbdător să vadă dacă acum, după ce a muncit într-un garaj pe timpul vacanței, Ted se va apuca serios de universitate. Se gîndea la soția sa: „Ah, dac-ar vrea ea... dacă n-ar fi așa resemnată și nu ar accepta liniștită bătrînețea... Nu! N-am să mă întorc acasă, nu! Peste trei ani împlinesc cincizeci de ani, și peste treisprezece împlinesc șaizeci... Vreau să petrec pînă nu e prea tîrziu. Nu-mi pasă! Am să petrec, și gata!"

Se gîndi apoi la Ida Putiak, la Louetta Swanson, la văduva aceea fermecătoare... Cum se numea!... Tanis Judique? Aceea pentru care găsise un apartament. Înnoda cu ele conversații imaginare. Apoi își spuse deodată: „Doamne, nu pot... tot la oameni mă gîndesc!"

Şi astfel ajunse să înţeleagă că ar fi fost o nebunie să fugă, deoarece de sine însuşi nu putea să scape.

În clipa aceea hotărî să se întoarcă la Zenith. Era conştient că se va întoarce nu pentru că îi făcea plăcere, dar pentru că nu avea încotro. Îşi dădea bine seama că aşa stăteau lucrurile: nu avea să scape niciodată nici de Zenith, nici de familie, nici de birou, pentru că le purta pe toate — familia, biroul, fiecare stradă, precum şi toată agitaţia şi toate iluziile Zenithului — în creierul său.

„Totuşi... am să fac eu ceva pînă la urmă!" se jură el şi se gîndi să facă un lucru vitejesc.

CAPITOLUL XXVI

1

Trecînd din vagon în vagon în căutare de cunoscuţi, îl văzu pe Seneca Doane, avocatul care, după ce avusese norocul să fie în aceeaşi serie cu Babbitt la universitate şi să devină consilierul juridic al unei mari societăţi, se scrîntise, candidînd în fruntea listelor depuse de partidul *Farmer-Labour*[1] şi fraternizînd cu socialiştii notorii. Cu toate că şi el era un răzvrătit, Babbitt nu ţinea de loc să fie văzut stînd de vorbă cu un asemenea fanatic, însă cum în tot trenul nu găsise nici o cunoştinţă, n-avu încotro şi se opri. Seneca Doane era un om slăbuţ, cu părul rar, care semăna puţin cu Chum Frink, numai că

[1] Partidul naţional al fermierilor şi muncitorilor, organizaţie politică creată după primul război mondial din iniţiativa elementelor de stînga din mişcarea muncitorească americană (n.r.).

nu rînjea ca el. Citea o carte intitulată *Calea celor pămînteşti*[1]. Lui Babbitt i se păru o carte religioasă şi se întrebă dacă nu cumva Doane se pocăise, devenind om cumsecade şi patriot.

— Ei, ei, hello, Doane! zise el.

Doane ridică ochii de pe carte. Cu un glas surprinzător de amabil spuse:

— A! Babbitt, ce mai faci? Ai fost plecat, da?

— Da, am fost la Washington.

— La Washington? Ce mai face guvernul?

— Ce să facă... Nu vrei să iei loc?

— Mulţumesc. Ba da! De ce nu?

— Cam de mult n-am avut prilejul să stăm de vorbă, Doane. Eram cam... Am regretat că n-ai venit la ultimul banchet al promoţiei.

— O, mulţumesc...

— Ei, cum mai merg sindicatele? Candidezi iar pentru postul de primar?

Doane părea iritat. Răsfoind paginile cărţii sale, spuse:

— S-ar putea... ca şi cum faptul n-avea nici o importanţă şi zîmbi.

Acest zîmbet îi plăcu lui Babbitt, care încercă să lege o conversaţie.

— Am văzut o trupă de dansatoare grozave la New York, trupa *Good-Morning, Cutie*[2] la *Minton Hotel.*

— Da, sînt fete drăguţe. Am dansat acolo într-o seară.

— A, îţi place să dansezi?

— Fireşte, dansul, femeile frumoase şi mîncările bune îmi plac mai presus de orice pe lume. Toţi bărbaţii sînt la fel.

— Cum asta, Doane, eu credeam că voi, ăştia, vreţi să ne lipsiţi de toate lucrurile bune.

[1] Roman realist-critic al scriitorului englez *Samuel Butler* (1835—1902), care zugrăveşte moravurile putrede ale burgheziei din Anglia la sfîrşitul perioadei victoriene (n.r.).
[2] Bună dimineaţa, drăgălaşo (n.t.).

— Aş, da de unde! Ceea ce aş dori să văd înfăptuindu-se cît mai curînd este ca adunările sindicatului *Garment Workes*[1] să se ţină la Ritz şi să fie urmate de bal. Nu găseşti că ar fi bine?

— Da, se prea poate să fie o idee bună. În fine... Păcat că nu ne-am văzut mai des în anii din urmă. Spune, sper că n-ai fost supărat pe mine că în campania electorală am combătut candidatura dumitale susţinîndu-l pe Prout. Ştii... eu sînt republican şi am socotit că...

— Nu există nici un motiv pentru care dumneata să nu mă combaţi. Nici nu mă îndoiesc că eşti un foarte bun republican. Îmi amintesc că în facultate aveai vederi foarte liberale şi erai plin de bun-simţ. Parcă te aud spunîndu-mi că vrei să te faci avocat pentru a-i apăra în mod gratuit pe săraci şi pentru a lupta împotriva bogaţilor. Şi-mi amintesc şi răspunsul pe care ţi l-am dat. Ţi-am spus: „Şi eu am să fiu bogat, am să cumpăr tablouri şi am să locuiesc la Newport". În orice caz, pe atunci dumneata îţi însufleţeai toţi colegii.

— Doamne, desigur... am căutat întotdeauna să fiu liberal.

Babbitt era stingherit şi în acelaşi timp mîndru şi mulţumit de sine; făcea eforturi să semene cu băiatul de acum douăzeci şi cinci de ani şi-l privi binevoitor pe Seneca Doane, zicîndu-i:

— Ceea ce e supărător la oamenii ăştia, mai ales la cei cu activitate, care se cred progresişti, este că nu au vederi largi, liberale. În ce mă priveşte, cred că e bine să laşi interlocutorului posibilitatea de a vorbi şi să asculţi cu atenţie punctul lui de vedere.

[1] E vorba de *International Ladies Garment Workers* — Sindicatul internaţional al croitorilor de damă — unul dintre puţinele sindicate organizate nu pe bază de breaslă, ci după locul de producţie, existente în S.U.A. în primii ani după primul război mondial (n.r.).

— Aşa este.

— Să-ţi spun eu cum văd lucrurile: niţică opoziţie nu strică, e bună pentru toţi, aşa că un om care exercită un comerţ şi este obligat să muncească ar trebui să fie liberal.

— Da...

— Eu repet mereu că oamenii trebuie să aibă viziune şi idealuri. Îmi dau seama că anumiţi oameni din branşa mea găsesc că sînt prea vizionar; îi las să creadă ce vor şi-mi văd de treabă, cum faci şi dumneata... Pe cuvînt, e foarte plăcut că avem ocazia să vorbim şi, aş putea spune, să discutăm despre idealurile noastre.

— Desigur că noi, vizionarii, sîntem de obicei învinşi. Asta nu te supără?

— Ba de loc, nimeni nu-mi poate porunci ce să gîndesc!

— Eşti omul de care am nevoie. Aş vrea să vorbeşti cu cîţiva businessmeni, să încerci să-i faci să adopte o atitudine mai îngăduitoare faţă de sărmanul Beecher Ingram.

— Ingram? Ăsta-i predicatorul ăla ţicnit care a fost dat afară din secta congregaţionalistă, nu-i aşa? Cel care propovăduieşte amorul liber şi insurecţia?

— Cam asta e, într-adevăr, părerea generală despre Beecher Ingram, îi explică Doane.

El, personal, îl considera pe Ingram ca pe un apostol al frăţiei între oameni, pe care şi Babbitt o susţinea. N-ar putea oare Babbitt să vorbească cu prietenii săi să nu-l mai persecute pe Ingram şi bisericuţa lui?

— Da, sigur! Am să pun la punct pe oricine va încerca să-şi bată joc de Ingram, îl asigură Babbitt pe scumpul să prieten Doane.

Doane deveni mai comunicativ şi începu să depene amintiri. Vorbi de zilele sale de studenţie din Germania, de campania dusă de el în cercurile guvernamentale

de la Washington în favoarea impozitului unic[1], despre congresele muncitoreşti internaţionale. Pomeni pe cîţiva dintre prietenii săi, pe lord Wycombe, pe colonelul Wedgwood, pe profesorul Piccoli. Babbitt, care pînă acum îşi închipuise că Doane nu avea relaţii decît cu cei de la I.W.W.[2], dădu grav din cap, ca unul care cunoştea lorzi ca alde Wycombe cu duzina şi făcu două sau trei aluzii la sir Gerald Doak. Se simţea plin de îndrăzneală, idealist şi cosmopolit.

Deodată, în acest val de mărinimie, i se făcu milă de Zilla Riesling şi o înţelese, aşa cum n-ar fi putut s-o înţeleagă nici unul dintre oamenii obişnuiţi de la *Boosters'Club.*

2

Cinci ore după sosirea la Zenith, după ce îi povesti soţiei ce cald era la New York, se duse s-o vadă pe Zilla. Făcea zeci de planuri şi era plin de compătimire. Avea să intervină ca Paul să fie eliberat; avea să întreprindă tot felul de lucruri mari, vagi, dar generoase, pentru Zilla; avea să se arate la fel de generos ca şi prietenul său Seneca Doane.

Nu o mai văzuse pe Zilla de cînd o împuşcase Paul şi şi-o închipuia tot atît de plinuţă, tot atît de vioaie

[1] În S.U.A. s-a desfăşurat, la sfîrşitul sec. XIX şi în primul pătrar al sec. XX, o mişcare pentru confiscarea rentei funciare de către statul burghez prin introducerea unui impozit unic asupra proprietăţilor funciare (n.r.).

[2] *Industrial Workers of the World* („Muncitorii industriali ai lumii"), organizaţie muncitorească americană, întemeiată în 1905. Iniţial a avut un caracter progresist, luptînd împotriva politicii de colaborare cu clasele exploatatoare, urmată de *American Federation of Labor* (Federaţia americană a muncii). După criza economică din 1921—1922, a căzut sub influenţa anarho-sindicalismului şi s-a fărîmiţat treptat (n.r.).

şi fardată ca înainte. Cînd ajunse cu maşina în faţa pensiunii unde locuia Zilla, pe o ulicioară lugubră din cartierul depozitelor de *en-gros,* se opri stingherit. La o fereastră de la etaj zări o femeie care avea trăsăturile Zillei, dar lividă şi îmbătrînită, ca o bucată de hîrtie veche, îngălbenită şi mototolită. Zilla ar fi sărit, ar fi gesticulat, dar femeia aceea de la etaj rămase nemişcată.

Aşteptă o jumătate de oră pînă ce coborî în salonul pensiunii. Între timp deschisese de vreo cincizeci de ori albumul cu fotografii de la Expoziţia universală de la Chicago din anul 1893, şi de cincizeci de ori se uită la fotografia ce reprezenta curtea de onoare.

Fu adînc mişcat la vederea Zillei. Purta o rochie neagră în dungi, pe care încercase s-o înveselească cu un cordon din panglică roşie. Panglica se rupsese şi fusese cîrpită cu răbdare. Observă cu atenţie acest amănunt, deoarece nu dorea să-i privească umerii. Un umăr era mai jos decît celălalt; un braţ era contorsionat de parcă ar fi fost paralizat, iar sub gulerul înalt de dantelă ieftină se zărea o adîncitură în gîtul slab, care altădată fusese proaspăt şi grăsuţ.

— Ce doreşti ? spuse ea.

— Ei, draga mea Zilla! Zău că îmi pare bine că te revăd!

— Dacă are să-mi comunice ceva, poate s-o facă printr-un avocat.

— Lasă, Zilla, ce dracu, n-am venit numai de dragul lui! Am venit ca un vechi prieten.

— Ai aşteptat destul de mult!

— De, ştii cum e. Mi-am închipuit că o vreme nu-ţi va face plăcere să vezi vreun prieten de-al lui şi... Şezi jos, draga mea, să vorbim serios. Am făcut cu toţii o mulţime de lucruri pe care n-ar fi trebuit să le facem, dar poate că ar fi posibil s-o luăm de la capăt cum trebuie. Zău, Zilla, mi-ar face plăcere să vă pot ajuta să fiţi fericiţi amîndoi. Ştii la ce m-am gîndit astăzi ?

Ia seama, Paul habar n-are de cele ce-ți spun, nici nu știe că aveam de gînd să vin să te văd. Mi-am spus: Zilla este totuși o femeie bună, mărinimoasă, va înțelege că, de, Paul a primit o lecție, nu glumă. N-ar fi o idee dacă i-ai cere guvernatorului să-l ierte? Cred că dacă ai face tu cererea, l-ar grația. Nu! Nu te grăbi! Ia gîndește-te puțin cît de mulțumită ai fi dac-ai fi generoasă!

— Da, doresc să fiu generoasă, spuse ea țeapănă, pe un ton glacial. De aceea am să-l las să stea la închisoare, ca un exemplu pentru oamenii răi. Am devenit credincioasă, George, de cînd omul acela mi-a făcut un rău atît de îngrozitor. Am fost rea uneori, am dorit plăceri lumești, dans, teatru. Cît am stat la spital, însă, a venit să mă vadă adesea pastorul „Crezului întru pogorîrea sfîntului duh"[1], și el mi-a arătat că, potrivit profeților care au vestit cuvîntul lui Dumnezeu, judecata de apoi se apropie și că toți credincioșii bisericilor mai vechi au să ajungă direct în iad, pentru că ei nu se roagă decît cu buzele și se lasă amăgiți de cele lumești, de trup și de diavol...

Peroră așa vreme de cincisprezece minute, rostind imprecații care îndemnau să fugi de urgia divină, iar fața i se înroșise și vocea ei moartă redobîndise ceva din energia Zillei de altădată. În cele din urmă încheie, strigînd:

— Faptul că Paul se află acum în închisoare, că e sfîșiat și e umilit de pedeapsă este o binecuvîntare divină, asta-l va ajuta să-și mîntuiască sufletul și va servi drept pildă și altor bărbați păcătoși, care umblă după femei și plăceri.

Babbitt o ascultase sucindu-se pe scaun plin de neastîmpăr. Tot așa cum în biserică nu îndrăznea să se

[1] Sectă religioasă din S.U.A. (n.r.).

miște în timpul predicii, simțea și acum că trebuie să pară atent, cu toate că imprecațiile femeii treceau fluturînd deasupra capului său, ca un stol de corbi.

Căută să se arate calm și îngăduitor.

— Da, știu, Zilla. Dar, ce dracu, esența religiei este mila, nu? Să-ți spun cum înțeleg eu lucrurile: ceea ce ne lipsește nouă pe lumea asta ca să ajungem la ceva este spiritul liberal și generozitatea. Eu am crezut întotdeauna în ideile generoase și liberale...

— Tu? Liberal? izbucni ea.

Acum o avea în față pe Zilla cea de altădată.

— Vai, George Babbitt, tu și idei generoase! Ești generos și liberal ca o lamă de brici!

— Da? Așa crezi tu! Ei, atunci, te rog, dă-mi voie să-ți spun, dă-mi — voie — să-ți — spun că sînt cel puțin tot atît de liberal cît ești tu de religioasă! *Tu, și credincioasă!*

— Ba sînt. Pastorul spune că sînt un reazem al credinței sale!

— Cred și eu! Cu banii lui Paul! Dar tocmai ca să-ți arăt cît sînt de liberal, voi trimite un cec de zece dolari bietului Beecher Ingram, pentru că o mulțime de zevzeci pretind că sărmanul de el ar predica revolta și amorul liber și încearcă să-l izgonească din oraș.

— Au perfectă dreptate! Ar trebui să-l izgonească! Auzi, predică — dacă asta se poate numi că predică! — într-un teatru, în casa satanei! Nu știi ce înseamnă să-l găsești pe Dumnezeu, să găsești pacea, să vezi cursele pe care necuratul le întinde în calea noastră! Vai, sînt atît de fericită că pot pricepe căile tainice ale Domnului, care a vrut ca Paul să mă rănească pentru a mă aduce pe calea cea bună... iar Paul și-a căpătat

osînda, binemeritată, pentru cruzimea lui față de mine, și sper c-are să piară în închisoare!

Babbitt, în picioare, cu pălăria în mînă, bombăni:

— Ei bine, dragă, dacă asta numești tu pace întru Domnul, atunci n-ai vrea să faci bunătatea să mă vestești, în numele cerului, și pe mine, cînd ai s-o pornești la război?

3

Mare e puterea orașelor de a-și supune fiii rătăcitori. Mai dihai decît munții sau decît marea care-și roade malurile, orașul își păstrează cinic și imperturbabil caracterul, urmărind mai departe, la adăpostul unor schimbări aparente, scopul său esențial. Deși fugise de familie și trăise cu Joe Paradise în sălbăticie, deși devenise liberal și deși în noaptea care a precedat întoarcerea lui la Zenith fusese absolut convins că nici el, nici orașul nu vor mai fi aceiași, zece zile mai tîrziu nici nu-i venea să creadă că lipsise vreodată. Cunoscuții nici nu observaseră că ar avea în fața lor un George F. Babbitt nou, doar poate că era ceva mai nervos și că se supăra mai ușor de glumele neîncetate ale prietenilor de la *Athletic Club*, și că o dată, cînd Vergil Gunch spusese că Seneca Doane ar trebui spînzurat, Babbitt se răstise la el:

— Lasă, lasă, nu-i el chiar atît de rău!

Acasă privea peste ziar la nevasta care făcea comentarii și mormăia „Hm?“. Era încîntat de bereta cea nouă a Tinkăi și anunță:

— Garajul ăsta din tablă ondulată n-are nici un fason! Trebuie să construiesc unul frumos, de zid.

Verona și Kenneth Escott păreau să fie cu adevărat logodiți. Kenneth dusese o campanie dezinteresată în

ziarul său împotriva caselor de agentură și comision. Drept rezultat căpătase un post excelent la o casă de agentură și comision și o leafă destul de mare ca să se poată căsători; acum scria articole fulminante despre reporterii lipsiți de spirit de răspundere care, fără să știe despre ce este vorba, ponegreau casele de agentură și comision.

În septembrie, Ted intră la universitate ca student în anul întîi la Facultatea de științe și arte. Universitatea fiind la Mohalis, la numai cincisprezece mile de Zenith, venea adesea să petreacă *week-end*-ul acasă. Babbitt era amărît. Ted se ocupa de orice afară de învățătură. Încercase să intre în echipa de *foot-ball* ca mijlocaș, se pregătea pentru sezonul de *basket*, făcea parte din comitetul de organizare a balului studenților noi și — fiind originar din Zenith, adică aristocrat printre țărani — era „solicitat“ de două asociații studențești. În ce privește studiile, însă, Babbitt nu reușea să scoată de la Ted nimic altceva decît bolboroseli ca:

— Of! Doamne! Boșorogii ăștia de profesori nu te-nvață decît o mulțime de mofturi despre literatură sau despre economie politică.

Într-un rînd, fiind acasă pentru *week-end*, Ted făcu o propunere:

— Ia spune, tăticule, n-aș putea trece de la facultate la politehnică, ca să urmez mecanica? Totdeauna țipi la mine că nu învăț, dar zău, acolo aș învăța.

— Nu, exclamă Babbitt, politehnica nu are nici pe departe același prestigiu ca facultatea!

— Aș vrea să știu și eu de ce n-are! Doar inginerii sînt admiși să joace în orice echipă.

Urmară lungi explicații asupra „valorii în dolari și în cenți a faptului de a fi absolvent al unei facultăți“ cînd

vrei să ajungi avocat și o expunere de o rară elocvență asupra vieții avocaților; chiar înainte de a-și fi încheiat expunerea, Babbitt îl văzu pe Ted membru în senatul Statelor Unite.

Printre numele de mari avocați pe care le menționă se afla și acela al lui Seneca Doane.

— Curios! se minună Ted. Parcă spuneai întotdeauna că acest Doane e un adevărat țicnit...

— Nu se vorbește astfel despre un om atît de valoros! Doane mi-a fost întotdeauna bun prieten, de altfel l-am ajutat și la facultate, l-am încurajat, pot spune chiar că l-am inspirat. Pentru simplul motiv că simpatizează cu aspirațiile mișcării muncitorești s-au găsit o mulțime de indivizi cu vederi înguste care nici idee n-au ce este liberalismul și care îl taxează acum de scrîntit. Dă-mi, te rog, voie să-ți spun că foarte puțini dintre ei pot cîștiga onorarii atît de mari ca ale lui, și în afară de asta, e prieten cu cîțiva dintre oamenii cei mai puternici, cei mai conservatori din lume... ca lord Wycombe, acest... ăă... acest mare nobil englez, atît de cunoscut. Iar tu spune-mi ce ți-ar place mai mult: să frecventezi o mulțime de muncitori și mecanici soioși, sau să fii intim cu oameni adevărați ca lordul Wycombe și să fii invitat acasă la el, la recepții?

— De... știu și eu? oftă Ted.

Cu ocazia *week-end*-ului următor, Ted veni să-i spună, plin de voioșie:

— Ascultă, tăticule, ce-ar fi să urmez ingineria de mine în loc să fac studii clasice? Vorbești de prestigiu: se prea poate să nu ai mare trecere ca inginer mecanic, dar, uite, la ultimele alegeri de comitet ale Asociației *Nu Tau Tau* inginerii de mine au obținut șapte locuri din unsprezece.

1

Greva care a scindat Zenithul în două tabere beligerante, albii și roșii, a început la sfîrșitul lui septembrie cu refuzul de a lucra al telefonistelor și al muncitorilor de la întreținere; cu toții protestau împotriva reducerii salariilor. Sindicatul muncitorilor din întreprinderile de produse lactate, de curînd înființat, declară și el grevă, pe de o parte din motive de solidaritate, și pe de altă parte pentru a revendica introducerea săptămînii de patruzeci și patru de ore. După ei a declarat grevă sindicatul șoferilor de camioane. Industria era paralizată, și întregul oraș era în fierbere, deoarece se vorbea de iminența unei greve a muncitorilor de la tramvaie, a tipografilor și chiar de o grevă generală. Cetățenii furioși, care încercau să obțină legături telefonice cu ajutorul telefonistelor spărgătoare de grevă, se agitau disperați. Camioanele care făceau curse de la fabrici la gările de mărfuri erau conduse de spărgători de grevă, însoțiți de agenți de poliție. Un convoi de cincizeci de camioane ale lui *Zenith Steel and Machinery Company* [1] fu atacat de greviștii de pe trotuare care s-au repezit pe neașteptate asupra lor, aruncîndu-i jos pe șoferi și spărgînd carburatoarele în aplauzele telefonistelor și ale copiilor, care aruncau cu cărămizi.

Garda națională [2] primi ordin să iasă în stradă. Colonelul Nixon — în viața civilă domnul Caleb Nixon,

[1] Fabrica de mașini și oțelăriile din Zenith, societate anonimă (n.r.).

[2] Unități de jandarmerie recrutate și echipate de statele membre ale federației americane și folosite de ele pentru reprimarea mișcărilor muncitorești (n.r.).

secretarul firmei *Pullmore Tractor Company*[1] — îmbrăcă o manta lungă kaki și păși marțial prin mulțime, ținînd în mînă un pistol automat de calibru 0,44. Însuși prietenul lui Babbitt, Clarence Drum, negustorul de încălțăminte — un omuleț grăsuț și vesel, neobosit povestitor de anecdote la *Athletic Club*, care semăna cu un cîine pechinez — își dădea aere de căpitan fioros și se plimba legănîndu-se, cu centironul strîns pe burticica-i rotundă, și strigînd aferat, cu voce pițigăiată, către grupurile ce pălăvrăgeau pe la colțuri de stradă :

— Circulați, circulați ! Staționarea interzisă !

Ziarele din oraș, cu o singură excepție, erau împotriva greviștilor. După ce mulțimea devastă chioșcurile de ziare, în fața lor fură postați tineri din garda națională, oameni cu ochelari pe nas, care în viața particulară erau contabili sau vînzători de băcănie și care acum încercau să-și dea aere severe, în timp ce puștimea adunată în jurul lor striga : „Săriți pe soldații de plumb !" iar șoferii de autocamioane greviști se opreau să-i întrebe drăgăstos : „Ia spune, Joe, pe vremea cînd eu luptam în Franța tu unde erai ? Făceai instrucție în tabără sau te țineai cumva de exerciții de gimnastică suedeză la Y.M.C.A. ? Fii atent la baionetă, să nu te tai !"

Nu era om în tot Zenithul care să vorbească despre altceva decît despre grevă și căruia greva să-i fie indiferentă. Sau erai prietenul neînfricat al muncitorilor, sau erai partizanul pînă la capăt al drepturilor proprietarilor ; dar și într-un caz și într-altul erai beligerant și gata să te desolidarizezi de prietenii care nu-i urau pe dușmani.

O fabrică de lapte condensat fu incendiată, și fiecare tabără dădea vina pe cealaltă, iar orașul era cuprins de isterie.

---

[1] Tractoarele Pullmore, societate anonimă (n.r.).

Tocmai în acest moment își găsi Babbitt să se manifeste în public ca liberal.

Aparținea aripii sănătoase, ferme și ortodoxe și se declara de acord la început că agitatorii perfizi ar trebui puși la zid. Fu foarte mîhnit cînd prietenul său Seneca Doane luă apărarea greviștilor arestați și se gîndi să se ducă la el să-i explice cum stă cazul, dar cînd citi un manifest care afirma că, nici cu vechiul lor salariu, telefonistele nu-și puteau astîmpăra foamea, se simți foarte tulburat.

— Minciuni și cifre măsluite, declară el, dar pe un ton șovăitor.

Biserica prezbiteriană din Chatham Road anunțase pentru duminică predica doctorului John Jennison Drew, intitulată : „Cum ar pune capăt grevelor Mîntuitorul". Deși în ultimul timp Babbitt cam lipsise de la biserică, se duse la predică, socotind că doctorul Drew era într-adevăr informat asupra părerilor puterii divine cu privire la greve. Alături de el, în strana de lemn, strălucitor tapisată cu catifea, ședea Chum Frink.

Frink îi șopti :

— Sper că doctorul va trage tare în greviști ! În general nu admit ca un predicator să se amestece în probleme politice — el trebuie să se limiteze numai la religie și să salveze sufletele, în loc să dea loc la mii de discuții — dar, într-un moment ca acesta, găsesc că e de datoria lui să se ridice și să le facă de petrecanie lepădăturilor !

— Da... desigur... spuse Babbitt.

Scuturîndu-și moțul în focul entuziasmului său poetic și sociologic, preacucernicul doctor Drew trîmbița :

— În timpul supărătoarei serii de tulburări — să avem curajul s-o recunoaștem cu îndrăzneală — care au înăbușit în ultimele zile activitatea comercială a frumosului nostru oraș, s-au spus multe vorbe deșarte despre mijloacele științifice de prevenire a grevelor... hm, *științifice !* Dați-mi voie să vă spun că nu există nimic pe lume

mai neştiinţific decît ştiinţa! Luaţi de pildă criticile împotriva preceptelor bine stabilite ale credinţei creştine, critici atît de dragi „oamenilor de ştiinţă" din generaţia trecută. Da, da, aceia erau oameni mari, mari specialişti în critică! Aveau de gînd să distrugă biserica; voiau să demonstreze că lumea a fost creată şi adusă la extraordinarul nivel de moralitate şi de civilizaţie din zilele noastre numai datorită unei întîmplări oarbe. Totuşi biserica a supravieţuit şi este mai solidă ca oricînd. Singurul răspuns pe care un pastor creştin trebuie să-l dea pletoşilor adversari ai credinţei sale simple este un zîmbet de milă!

Şi cam aceiaşi „savanţi" ar vrea să înlocuiască libera concurenţă firească prin sisteme absurde care, oricît de pompos ar fi denumite, nu sînt altceva decît un paternalism despotic. Desigur, nu critic tribunalele de muncă şi sentinţele date împotriva celor dovediţi că fac grevă pe nedrept, sau acele sindicate minunate în care muncitorii şi patronii lucrează cot la cot[1]. Dar bineînţeles că voi critica fără cruţare sistemele care preconizează înlăturarea jocului liber al preţurilor mîinii de lucru şi stabilirea unor tabele de salarii dinainte aranjate, cu salarii minimale, cu comisii guvernamentale şi federaţii de muncă şi alte asemenea palavre.

Ceea ce în mod obişnuit nu prea se înţelege este faptul că întreaga problemă industrială nu e o chestiune economică. Ea este pur şi simplu o problemă de dragoste, de aplicare practică a religiei creştine! Închipuiţi-vă o uzină în care în locul comitetelor muncitoreşti, care înstrăinează patronii de muncitori, patronul se plimbă zîmbind printre muncitori, şi aceştia, la rîndul lor, îi zîmbesc patronului ca nişte fraţi mai mici fratelui mai mare. Iată, fraţii mei, ce trebuie să devină cu toţii: fraţi iubitori, şi atunci grevele

[1] Este vorba de aşa-zisele „sindicate ale companiilor", sindicate mixte de muncitori şi patroni, create în S.U.A. din iniţiativa proprietarilor de fabrici cu scopul de a împiedica lupta muncitorilor împotriva patronatului (n.r.).

ar deveni tot atît de imposibile cum este imposibilă ura în sînul unei familii!

În momentul acela Babbitt bombăni:

— Mofturi!

— Cum? întrebă Chum Frink.

— Habar n-are despre ce vorbeşte. E limpede ca noroiul... Nu spune nimic...

— Se prea poate, dar...

Frink îl privi cu un aer de nedumerire în tot timpul predicii, pînă cînd Babbitt se enervă.

2

Greviştii anunţaseră o manifestaţie pentru marţi dimineaţa, dar, după cum spuneau ziarele, manifestaţia fusese interzisă de colonelul Nixon. În dimineaţa aceea, cînd Babbitt plecă de la birou la ora zece, văzu un grup de oameni prost îmbrăcaţi îndreptîndu-se spre cartierul murdar, cu străzi întortocheate, de dincolo de Court House Square. Îi ura pentru că erau săraci, pentru că îi dădeau o impresie de nesiguranţă. „Afurisite puşlamale! N-ar mai fi ei simpli muncitori azi dac-ar avea niţică ambiţie", se gîndi el. Se întreba dacă va avea loc vreo tulburare. Se îndreptă spre locul de unde urma să pornească manifestaţia, un maidan triunghiular, acoperit cu iarbă firavă şi veştejită, cunoscut sub numele Moore Street Park, şi opri maşina.

Parcul şi străzile erau pline cu grevişti, tineri în cămăşi de doc albastru, bătrîni cu şepci pe cap. În mijlocul lor, ţinîndu-i într-o continuă frămîntare, jandarmii umblau de colo-colo. Babbitt auzea ordinele monotone ale soldaţilor: „Circulaţi... Înaintaţi... Daţi-i drumul!" Babbitt admira buna lor dispoziţie prostească. Mulţimea striga: „Soldaţi de plumb!... Cîinilor, slugi ale capitaliştilor!", dar jandarmii

rînjeau şi răspundeau numai: „Bine, bine, aşa-i! Haide, circulă, Billy!"

Babbitt se înfioră de bucurie la vederea membrilor gărzii naţionale şi fu cuprins de ură faţă de lepădăturile care tăiau drumul spre prosperitate, admirînd dispreţul colonelului Nixon faţă de mulţime; iar cînd căpitanul Clarence Drum, obezul negustoraş de încălţăminte, trecu agitat pe lîngă el, Babbitt îi strigă respectuos:

— Bună treabă, căpitane! Nu-i lăsa să manifesteze!

Văzu cum defilau greviştii dinspre parc. Mulţi purtau placarde cu: „Defilarea noastră paşnică nu poate fi oprită!" Jandarmii rupeau placardele, dar muncitorii se aliniau în spatele conducătorilor lor şi înaintau, un şir subţire şi neimpresionant, între două rînduri de soldaţi cu baionete strălucitoare de oţel. Dezamăgit, Babbitt îşi dădu seama că nu se vor comite violenţe, că nu va fi nimic interesant. Deodată tresări.

Printre manifestanţi, lîngă un muncitor tînăr şi voinic, înainta zîmbitor şi mulţumit Seneca Doane. În faţa lui mergea profesorul Brockbank, şeful catedrei de istorie de la universitate, un bătrîn cu barba albă, cunoscut ca făcînd parte dintr-o distinsă familie din Massachussetts.

„Cum dracu, se minună Babbitt, un om bine ca el în mijlocul greviştilor? Şi Senny Doane! Sînt nebuni că se amestecă cu gloata asta! Ei sînt doar socialişti de salon! Au însă curaj. Şi nu cîştigă nimic din asta, nici un cent! De altfel... nu chiar *toţi* greviştii fac impresia unor brute. Îmi par oameni ca toţi oamenii!"

Jandarmii îi împingeau pe manifestanţi într-o stradă laterală.

— Au şi ei dreptul să demonstreze la fel ca toată lumea! Strada le aparţine cel puţin tot atît cît îi

aparţine lui Clarence Drum sau Legiunii Americane[1]! bombăni Babbitt. Desigur că sînt... sînt elemente rele, dar... Naiba să-i ia!

La *Athletic Club*, Babbitt tăcu tot timpul dejunului, în vreme ce ceilalţi se agitau, spunînd: „Nu ştiu unde va ajunge lumea", sau se consolau debitînd „glume".

Majestuos, căpitanul Clarence Drum se apropie cu pas legănat, în uniforma sa kaki.

— Ei, cum merge treaba, căpitane? întrebă Vergil Gunch.

— A! I-am oprit. I-am împins pe străzi laterale, i-am despărţit şi, descurajaţi, au plecat acasă.

— Aţi făcut treabă bună. Fără violenţă.

— Treabă bună, spanac! mormăi mister Drum. Dacă era după mine, ar fi fost acte de violenţă, nu glumă, şi chiar eu le-aş fi provocat. Aşa am fi terminat toată povestea. Eu nu sînt pentru expectativă şi nici pentru dădăcirea acestor indivizi, asta nu face decît să prelungească dezordinile. Vă spun eu, greviştii ăştia nu sînt altceva decît nişte socialişti care pun bombe, nişte bandiţi, şi singurul mijloc de a le veni de hac este bîta! Eu asta aş face, i-aş altoi pe toţi!

Babbitt se trezi spunînd:

— Vai, ce dracu, Clarence, sînt oameni ca tine şi ca mine, şi zău dac-am văzut vreo bombă!

Drum izbucni:

— Aşa, va să zică n-ai văzut bombe, hai?! Foarte bine, n-ai vrea poate să vezi de greva asta? Te rog numai să pofteşti să-i spui colonelului Nixon ce oameni nevinovaţi sînt greviştii! Îi va face plăcere să te asculte!

Şi Drum trecu mai departe, în timp ce ochii comesenilor rămaseră aţintiţi asupra lui Babbitt.

[1] *American Legion*, influentă organizaţie fascistă americană, înfiinţată în 1919, care urmăreşte înăbuşirea mişcării progresiste din S.U.A. (n.r.).

— Ce-ţi veni? Vrei cumva să le felicităm pe potăile astea, sau ce vrei? îl interpelă Orville Jones.

— Cum?! Adică iei apărarea unor zurbagii care umblă să ia pîinea cu unt de la gura copiilor noştri?! se răsti la el profesorul Pumphrey.

Vergil Gunch, de obicei atît de vorbăreţ, nu-i spuse nici un cuvînt. Arborase o mască severă; încleştase fălcile, părul său scurt, ţepos avea ceva crîncen, iar tăcerea lui era formidabilă, tunătoare. În timp ce ceilalţi comeseni îl asigurau pe Babbitt că probabil înţeleseseră greşit sensul cuvintelor sale, Gunch lăsa să se vadă că el unul îl înţelesese, şi încă prea bine. Asculta ca un judecător explicaţiile bolborosite de Babbitt:

— Nu, desigur... bineînţeles că sînt nişte brute. Vreau să spun numai... Mi se pare totuşi că nu este înţelept... să vorbim în felul acesta... că trebuie altoiţi cu bîta. Colonelul Nixon nu vorbeşte aşa. Are tact. De asta şi este colonel. Clarence Drum e gelos pe el.

— Să ştii, spuse profesorul Pumphrey, l-ai jignit pe Clarence, George. A stat toată dimineaţa afară, în căldură şi în praf, şi nu e de mirare că ar vrea să tragă o bătaie acestor ticăloşi!

Gunch nu deschise gura: stătea şi-l observa, iar Babbitt simţea că este observat.

3

Cînd să iasă de la club, Babbitt îl auzi pe Chum Frink cum îi spunea lui Gunch:

— Nu ştiu ce l-a apucat. Duminica trecută doctorul Drew a ţinut o predică straşnică despre cuviinţă în afaceri, şi Babbitt i-a găsit şi lui nod în papură. Pe cît înţeleg eu...

Babbitt se cam sperie.

4

Zări un pîlc de oameni adunaţi în jurul unuia care vorbea cocoţat pe un scaun de bucătărie. Opri maşina. După fotografiile pe care le văzuse prin ziare, îl recunoscu pe Beecher Ingram, faimosul predicator independent, despre care îi vorbise Seneca Doane! Era un bărbat slab, cu părul vîlvoi, cu obrajii arşi de soare şi de vînt şi cu ochii trişti. Le spunea cu înflăcărare:

— ...Dacă telefonistele pot trăi cu o singură masă pe zi, şi pe lîngă asta pot să-şi spele singure rufele şi să mai şi zîmbească, cu toate că crapă de foame, atunci voi, vlăjganii ăştia, ar trebui să fiţi în stare...

Babbitt îl zări pe Vergil Gunch, care-l fixa de pe trotuar. Oarecum neliniştit, porni automobilul şi o luă drept înainte în mod maşinal, simţindu-se parcă urmărit tot drumul de privirile duşmănoase ale lui Gunch.

5

— Mulţi oameni, i se plînse Babbitt soţiei, cred că muncitorii care fac grevă sînt nişte nelegiuiţi. Bineînţeles că între business-ul sănătos şi elementele destructive există un conflict şi că trebuie să scoatem fulgii din ei ori de cîte ori ne provoacă, dar dracu să mă ia dacă pricep de ce nu ne-am putea bate civilizat, fără a-i trata de javre şi fără a spune c-ar trebui să-i punem la zid pe toţi!

— Bine, George, răspunse ea apatic, dar parcă tu susţineai totdeauna că toţi greviştii ar trebui aruncaţi la închisoare.

— N-am spus niciodată aşa ceva! Adică, ce vreau să spun... Unii dintre ei fireşte că ar trebui... Con-

ducătorii iresponsabili. Vreau să spun însă că ar trebui să fim însufleţiţi de idei mai generoase şi mai liberale cînd e vorba de probleme ca...

— Dar, dragul meu, parcă spuneai totdeauna că aşa-zişii „liberali" sînt cei mai răi dintre...

— Pe naiba!... Femeile niciodată nu înţeleg diferitele accepţiuni pe care le are un cuvînt. Depinde de ce vrei să spui. Nu cîştigi nimic dacă eşti prea sigur de anumite lucruri. Uite, de pildă, greviştii ăştia, zău, nu sînt chiar aşa de răi. Sînt numai proşti. Nu înţeleg ca noi, businessmen-ii, complexitatea comerţului şi a beneficiilor, dar uneori mă gîndesc că sînt şi ei oameni aproape ca şi noi şi nu sînt mai lacomi la salarii decît sîntem noi lacomi de beneficii.

— George! Dacă te-ar auzi cineva vorbind aşa... bineînţeles, eu te *cunosc* şi îmi amintesc ce neastîmpărat şi nebunatic ai fost şi ştiu de asemenea că nu crezi un cuvînt din ce spui, dar dacă oameni care nu înţeleg te-ar auzi vorbind, ar crede că eşti un adevărat socialist!

— Ce-mi pasă mie ce crede lumea! Şi dă-mi voie să-ţi spun un lucru: vreau să înţelegi bine că n-am fost niciodată un tînăr neastîmpărat şi nebunatic, şi că atunci cînd spun ceva sînt convins de ceea ce spun şi nu-mi schimb părerile... Spune... crezi serios că aş părea excesiv de liberal dacă aş spune că greviştii sînt oameni cumsecade?

— Desigur. Dar nu fi îngrijorat, dragă, ştiu că nu crezi un cuvînt din tot ce-ai spus. Haide, e timpul să mergi la culcare. Ai destule pături pentru la noapte?

Pe verandă, Babbitt chibzui: „Nu mă-nţelege. Nici eu singur nu mă mai înţeleg. De ce oare nu mai pot lua şi eu lucrurile uşor, cum obişnuiam să le iau altădată?

Aş avea poftă să mă duc acasă la Senny Doane să discut cu el. Nu! Ferească Dumnezeu, mă mai vede Verg Gunch intrînd la el!

Tare aş dori să cunosc şi eu o femeie cu adevărat bine şi drăguţă, care să înţeleagă ce gîndesc şi care să mă înţeleagă şi... Mă-ntreb dacă Myra nu are cumva dreptate. Să fie oare cu putinţă ca băieţii să mă creadă nebun numai pentru motivul că am vederi largi şi liberale? Cum se mai uita Verg la mine..."

CAPITOLUL XXVIII

1

Pe la ora trei după-amiază, miss McGoun intră în biroul lui:

— Domnule Babbitt, la telefon este o doamnă Judique, vrea să vorbească cu cineva în privinţa unor reparaţii, şi toţi agenţii sînt plecaţi. Doriţi să vorbiţi dumneavoastră cu ea?

— Bine, vorbesc eu cu ea.

Vocea lui Tanis Judique era limpede şi plăcută. Receptorul conţinea parcă imaginea ei vie în miniatură: ochi strălucitori, nas delicat, bărbie ovală.

— La telefon doamna Judique. Vă mai amintiţi de mine? M-aţi condus aici la blocul *Cavendish* şi mi-aţi găsit un apartament foarte drăguţ.

— Desigur! Cred şi eu că-mi amintesc! Ce pot face pentru dumneavoastră?

— Vedeţi... nu e o chestiune prea importantă... Nu ştiu dacă pot să vă deranjez, dar portarul văd că nu poate face nimic. Ştiţi, apartamentul meu e la ultimul

etaj, şi acum, cu ploile astea de toamnă, a început să se infiltreze apa în plafon şi aş fi foarte fericită dacă...

— Bineînţeles! Am să vin personal să văd, şi tulburat întrebă: Cînd vă găsesc acasă?

— Sînt acasă în fiecare dimineaţă.

— Aţi fi acasă azi după-amiază, aşa, cam peste o oră?

— Mda... Poate v-aş putea oferi un ceai. Cred că meritaţi atîta lucru pentru cîtă osteneală v-aţi dat.

— S-a făcut. Vin îndată ce pot scăpa.

„Iată o femeie plină de rafinament, se gîndi el, care ştie să se poarte, care are *stil!* «Pentru cîtă osteneală v-aţi dat am să vă ofer un ceai.» Sînt sigur că ar şti să aprecieze un bărbat. Sînt un prost, dar nu chiar un terchea-berchea... dacă ajungi să mă cunoşti. În orice caz, nu sînt aşa prost cum mă cred ei!"

Greva cea mare se terminase, greviştii fuseseră învinşi. Cu excepţia faptului că Vergil Gunch părea mai puţin prietenos cu el, trădarea lui Babbitt faţă de clanul său nu avusese alte urmări vizibile. Scăpase de teama că va fi criticat, dar se simţea cam singur. Acum era atît de fericit şi exuberant, încît, ca să se potolească, se mai învîrti un sfert de oră prin birou, examinînd diverse planuri şi explicîndu-i lui miss McGoun că doamna Scott voia bani mai mulţi pentru casa ei — ridicase preţul de la şapte mii la opt mii cinci sute — şi rugînd-o pe miss McGoun să nu uite să-şi noteze pe fişă: „Casa doamnei Scott — urcare de preţ". După ce pozã astfel în om imperturbabil şi absorbit numai şi numai de afaceri, plecă încetişor. Îşi lăsă mai mult timp ca oricînd pînă să pornească motorul; controlă cauciucurile, şterse praful de pe sticla vitezometrului şi strînse şuruburile farului mobil.

În sfîrşit, porni fericit spre cartierul Bellevue, simţind prezenţa doamnei Judique ca pe o lumină strălucitoare la orizont. Arţarii se scuturaseră, şi frunzele lor umpleau rigolele străzilor asfaltate. Era o zi liniştită şi molatică, o zi de aur palid şi de verde veşted. Babbitt era conştient de ziua aceasta făcută parcă pentru visare şi de pustietatea cartierului Bellevue, cu clădirile sale de lemn, garajele, prăvălioarele şi terenurile năpădite de buruieni. „Ar avea nevoie de o mînă energică, de nota pe care o persoană ca doamna Judique o poate da unui cartier!" se gîndea el străbătînd străzile lungi, pustii. Tocmai se ridicase o briză înviorătoare, proaspătă, şi cu această senzaţie plăcută se opri în faţa casei unde locuia doamna Tanis Judique.

Cînd îi deschise uşa şi-l pofti timidă în casă, văzu că purta o rochie de muselină neagră, uşor decoltată în jurul gîtului ei drăguţ. Îi păru nespus de rafinată. Privi cretoanele şi gravurile din *living-room* şi exclamă:

— Ce frumos aţi aranjat casa! Numai o femeie inteligentă ştie să aranjeze bine un interior!

— Vă place cu adevărat? Ce fericită sînt! M-aţi neglijat însă în mod revoltător. Mi-aţi promis că o să veniţi să luaţi lecţii de dans cu mine!

— Vai, dar mi s-a părut că aţi glumit! spuse Babbitt fără convingere.

— Poate că da, totuşi aţi fi putut încerca!

— Ei, iată că am venit şi sînt gata să iau lecţia de dans făgăduită. Vă puteţi pregăti să mă reţineţi şi la cină!

Rîseră amîndoi cu aerul că bineînţeles totul era numai o glumă.

— Cred c-ar fi bine să examinez mai întîi infiltraţia de care mi-aţi vorbit.

Se urcă cu el pe terasa blocului — o lume stranie, alcătuită din coridoare din lemn şi ardezie, frînghii pentru rufe şi un rezervor de apă. Atinse cu vîrful pantofului unele obiecte şi căută s-o impresioneze cu cunoştinţele sale despre streşinile de aramă, despre avantajele ţevilor de scurgere trecute prin coliere şi

manşoane de plumb sudate cu cupru şi îi explică de ce e preferabil ca rezervoarele să fie făcute din lemn de cedru şi nu din fier.

— Multe lucruri mai trebuie să ştiţi în profesiunea dumneavoastră ! spuse ea cu admiraţie.

Îi făgădui că pînă în două zile acoperişul va fi reparat.

— Îmi permiteţi să dau un telefon de la dumneavoastră ? întrebă el.

— Da, desigur.

Întîrzie o clipă lîngă parapet, ca să contemple vilele cu verande mari, disproporţionate şi blocurile noi, nu prea mari, dar plăcute, cu pereţi de cărămidă colorată şi cu ornamente de teracotă, din vecinătate. În depărtare se contura un deal cu o pată de lut galben, întocmai ca o rană mare. În spatele fiecărui bloc, fiecărei locuinţe, se aflau garaje modeste. Era o lume de oameni mărunţi, cumsecade, cu oarecare stare, harnici şi încrezători.

Blocurile nu mai păreau atît de noi în lumina dulce de toamnă, care le dădea patină, totul era scăldat în lumina molcomă a soarelui.

— Ce frumoasă după-amiază ! spuse Babbitt. Aveţi o privelişte minunată, de aici se vede pînă la Tanner Hill.

— Da, e o privelişte plăcută şi deschisă.

— Puţină lume ştie să aprecieze o privelişte.

— Sper că nu-mi veţi ridica chiria din cauza asta ! Vai, ce nesuferită sînt ! Voiam doar să vă tachinez. Dar, serios, să ştiţi, puţină lume e sensibilă la frumuseţea unei priveliştii... Vreau să spun că puţini oameni gustă poezia şi frumuseţea unei privelişti.

— Asta-i adevărat, puţini le gustă, şopti el admirînd linia ei zveltă şi aerul absorbit, pierdut cu care admira dealul, cu bărbia în vînt, cu buzele zîmbitoare.

— Ei, cred că ar fi bine să le telefonez imediat instalatorilor, ca să se apuce de treabă chiar mîine dimineaţă.

După ce telefonă pe un ton vădit autoritar, brusc şi viril, păru încurcat şi spuse oftînd :

— Mi se pare că acum ar trebui...

— Vai, trebuie mai întîi să luaţi o ceaşcă de ceai !

— Da, mulţumesc, mi-ar face plăcere !

Fu o adevărată voluptate pentru el să se înfunde în fotoliul adînc din rips verde, să-şi întindă picioarele şi să privească măsuţa neagră chinezească pe care era aşezat telefonul şi acea fotografie în culori a reşedinţei de la Mount Vernon [1] care îi plăcuse totdeauna, în timp ce în bucătărioară — atît de aproape de el — doamna Judique cînta *My Creole Queen* [2]. Cîntecul avea un farmec neliniştitor, aproape insuportabil, şi îi evoca flori de magnolia sub razele lunii şi glasurile negrilor de pe plantaţii cîntînd trist, acompaniaţi de banjo. Dorea să fie lîngă ea, sub pretextul de a o ajuta, şi în acelaşi timp ar fi vrut să rămînă în această plăcută stare de extaz. Rămase languros în fotoliu.

Cînd intră cu ceaiul, Babbitt îi zîmbi, spunîndu-i :

— Ce drăguţ !...

Pentru prima oară acum nu mai era în gardă ; era prietenos şi liniştit, fără teamă, iar ea îi răspunse la fel de liniştită şi de prietenoasă :

— Îmi face plăcere să vă văd aici, la mine. Aţi fost atît de bun că m-aţi ajutat să găsesc această căsuţă.

Discutînd despre vreme, căzură de acord că timpul se va răci curînd, apoi fură amîndoi de părere că prohibiţia era prea severă. Recunoscură împreună că arta într-un interior era o dovadă de cultură. Se învoiră

[1] Reşedinţa lui *George Washington* (1732—1799), primul preşedinte al S.U.A. (1789—1798) (n.r.).
[2] Regina mea creolă (n.r.).

asupra tuturor subiectelor. Deveniră chiar cutezători. Vorbind despre modă şi despre fetele moderne, găsiră că fustele lor scurte erau într-adevăr cam prea scurte. Erau mîndri că nu se jenau să-şi vorbească deschis. Tanis îndrăzni să spună:

— Sînt sigură că înţelegeţi, vreau să zic... nu ştiu cum să mă exprim, dar cred că fetele care se îmbracă astfel încît să pară că sînt stricate de fapt nu merg mai departe decît atîta. Se trădează că sînt lipsite de instinct feminin.

Aducîndu-şi aminte de Ida Putiak, manichiurista, şi de modul cum îşi bătuse joc de el, Babbitt o aprobă entuziasmat. Şi amintindu-şi ce rău se purtase lumea cu el, îi vorbi despre Paul Riesling, despre Zilla, despre Seneca Doane şi despre grevă:

— Vă daţi seama cum a fost? Desigur că şi eu doream, ca toată lumea, ca aceste haimanale să fie puse la respect. Dar, Doamne, asta nu era un motiv ca să nu înţeleg şi punctul lor de vedere. În propriul său interes, omul trebuie să aibă vederi largi, generoase, să fie liberal, nu credeţi?

— Ba da!

Aşezată pe canapeaua mică, cu mîinile strînse în poală, se apleca spre el, sorbindu-i cuvintele. Simţindu-se mîndru că este înţeles, Babbitt îi declară:

— Iată de ce nu m-am lăsat şi le-am spus băieţilor de la club: „Să ştiţi că eu..."

— Sînteţi membru la *Union Club*? Găsesc că e...

— Nu, la *Athletic Club*. Să vă spun: e adevărat că sînt mereu solicitat să trec la *Union*, dar le răspund întotdeauna: „Nu, domnilor, e inutil!" Nu mă uit la cheltuială, dar nu pot suferi toate fosilele de acolo.

— Da, asta aşa e. Dar spuneţi-mi, vă rog, ce le-aţi spus băieţilor?

— Ei, lăsaţi, nu cred că ţineţi să ştiţi neapărat. Am impresia că vă plictisesc de moarte cu necazurile mele! Nu s-ar spune că sînt un caraghios bătrîn, vorbesc ca un copilandru!

— Vai, dar sînteţi încă foarte tînăr... Vreau să spun că sînt sigură că nu aţi trecut de patruzeci şi cinci de ani.

— E drept, n-am trecut... nu mult. Dar uneori încep să mă simt cam matur, atîta răspundere şi cîte altele!

— Da, da, ştiu! vocea ei îl mîngîia, îl înfăşura ca într-o mătase caldă. Şi eu mă simt singură, atît de singură, uneori, domnule Babbitt.

— Sîntem o pereche cam melancolică! Dar îndrăznesc să spun că totuşi sîntem drăguţi!

— Da, cred că sîntem mult mai drăguţi decît mulţi oameni pe care îi cunosc! Îşi zîmbiră. Dar, vă rog, spuneţi-mi ce le-aţi spus la club.

— Ei bine, a fost cam aşa: e cert că Seneca Doane îmi e prieten... n-au decît să spună ce poftesc, pot să-i zică cum vor, dar ceea ce nu ştie multă lume este că acest Senny Doane e prieten intim cu cîţiva dintre cei mai mari oameni de stat din zilele noastre, cu lordul Wycombe, de pildă, ştiţi, acel mare nobil englez. Prietenul meu, sir Gerald Doak, mi-a spus că lordul Wycombe este unul dintre oamenii cei mai influenţi din Anglia... nu mai ştiu, Doak sau un altul mi-a spus asta.

— A, îl cunoaşteţi pe sir Gerald! Cel care a stat aici, la familia McKelvey?

— Dacă-l cunosc? Cred şi eu, ne cunoaştem destul de bine ca să ne strigăm pe nume, George şi Jerry, şi la Chicago am tras un chef amîndoi şi ne-am pilit...

— Trebuie să fi fost nostim. Dar, şi-l ameninţă cu degetul... Nu vreau să vă mai îmbătaţi. Am să mă ocup eu de dumneavoastră!

— Aş vrea şi eu!... Şi, ca să revin la povestea mea, înţelegeţi, din întîmplare, ştiam ce mare influenţă are Senny Doane în afara Zenithului, dar, bineînţeles, ni-

meni nu-i profet în ţara sa, şi Senny, lua-l-ar dracu, este atît de modest, că nu spune niciodată nimănui cu cine călătoreşte cînd e în străinătate. Şi iată că, în timpul grevei, se apropie de masa noastră Clarence Drum, gătit şi sclivisit, în uniforma lui grozavă de căpitan, şi cineva îi zice : „Ei, spargeţi greva, Clarence ?" Iar el se umflă în pene, ca un porumbel gulerat, şi începu să urle, că-l auzeai pînă în sala de lectură : „Da, cred şi eu ; le-am spus eu conducătorilor grevei să se astîmpere şi s-au întors la casele lor". „Ei bine, i-am spus eu, îmi pare bine că s-a terminat fără violenţă !" „Da, zice el, dar dacă n-aş fi deschis bine ochii, s-ar fi comis. Toţi indivizii ăia aveau buzunarele pline de bombe, sînt nişte adevăraţi anarhişti." „Vai, las-o mai moale, Clarence, i-am zis eu. I-am cercetat cu atenţie şi n-aveau mai multe bombe decît are un iepure. Desigur, am adăugat, sînt nişte nesocotiţi, dar, la urma urmei, sînt şi ei oameni ca tine şi ca mine." Şi atunci, Vergil Gunch, sau nu ştiu care altul, nu, Chum Frink, ştii, poetul acela celebru, bun prieten de-al meu, îmi spune : „Uite ce e, vrei să spui că eşti de partea greviştilor ?" Drept să vă spun eram atît de dezgustat că cineva poate gîndi astfel, încît, vă jur, aveam poftă să nu-i explic nimic şi să mă fac că nici nu-l aud...

— Vai, ce înţelept ! spuse doamna Judique.

— ...Dar, în sfîrşit, îi explic totuşi : „Dacă ai fi lucrat şi tu ca mine în comitetele Camerei de Comerţ şi în cîte altele, ai avea dreptul să vorbeşti. În orice caz, sînt de părere că adversarul trebuie tratat ca un gentleman !" Ei bine, asta le-a astupat gura ! Frink — eu îi zic Chum — n-a mai avut nimic de spus. Totuşi, unii dintre ei, mi se pare, găsesc că aş fi prea liberal. Dumneavoastră ce credeţi ?

— Vai, aţi fost atît de înţelept... şi atît de curajos ! Îmi place cînd un om are curajul convingerilor sale !

— Dar credeţi că am făcut bine ? Unii dintre aceşti indivizi sînt atît de-ai dracului de precauţi şi de înguşti la minte, că au prejudecăţi împotriva acelora ce-şi spun sincer părerea.

— Şi ce vă pasă ? Pînă la urmă vor fi nevoiţi să respecte un om care-i învaţă să gîndească şi care-i un orator cu reputaţie...

— Ce ştiţi despre reputaţia mea de orator ?

— A, n-am de gînd să vă spun tot ce ştiu ! Dar, serios, nici nu vă daţi seama cît sînteţi de celebru !

— Curios... Toamna asta n-am prea ţinut multe discursuri. Probabil că am fost prea necăjit de povestea cu Paul Riesling... Dar... Ştiţi, dumneavoastră sînteţi într-adevăr prima persoană care înţelege ce scopuri urmăresc eu, Tanis... Ascultă-mă, vrei ? Cam îndrăzneţ că-ţi spun aşa, pe nume, Tanis !

— Vai, te rog ! Vrei să-ţi spun şi eu George ? Nu găseşti că e foarte drăguţ mai ales cînd doi oameni au atîta... cum să spun... atîta discernămînt, încît se pot lepăda de toate convenienţele stupide şi se pot înţelege şi recunoaşte pe loc, ca vapoarele ce se întîlnesc în noapte ?

— Ba da, desigur că da !

Nu mai putea sta liniştit în fotoliu, începu să circule prin cameră şi se aşeză pe canapea lîngă ea. Dar cînd întinse stîngaci mîna spre degetele ei gingaşe şi imaculate, ea îi spuse veselă :

— Dă-mi, te rog, o ţigaretă. Spune-mi, ţi se pare necuviincios că biata Tanis vrea să fumeze ?

— Vai, Doamne, nu ! Îmi place !

Nu o dată vorbise de rău şi judecase aspru fetele tinere care nu se jenează să fumeze prin restaurantele din Zenith şi nu cunoştea decît o singură femeie care fuma, pe doamna Sam Doppelbrau, vecina sa frivolă. Îi aprinse ceremonios ţigareta lui Tanis, căută un loc

unde să arunce chibritul, şi, în cele din urmă, îl băgă în buzunar.

— Sînt sigură că ţi-ar face plăcere s-aprinzi o ţigară de foi, sărmanul meu prieten! gunguri ea.

— Nu te-ar jena?

— Vai, nu! Ador mirosul unei ţigări bune: e delicios şi... e atît de bărbătesc. Ai să găseşti o scrumieră în dormitorul meu, pe măsuţa de lîngă pat, dacă nu te superi s-o aduci.

Dormitorul ei îl tulbură: un divan larg, acoperit cu o cuvertură de mătase violetă, perdele mov cu dungi de aur, un birou *Chippendale* chinezesc[1] şi un lung şir de pantofi pe şanuri garnisite cu panglici, peste care erau aruncaţi ciorapi de culoare deschisă. Felul în care aducea acum scrumiera i se păru în ton cu prietenia lor: uşoară şi amicală. „Un nătărău ca Verg Gunch ar încerca să facă pe deşteptul după ce ar fi văzut dormitorul ei; eu însă nu îi acord nici o importanţă.“ Dar indiferenţa sa nu fu de lungă durată. Nu se mai mulţumea cu simpla camaraderie şi ardea de dorinţa de a-i lua mîna. Numai că de fiecare dată cînd încerca să se apropie de ea, întîlnea ţigareta ca o barieră între ei. Era scutul care îi despărţea. Aşteptă clipa în care o va stinge, dar tocmai cînd se bucura că în sfîrşit o strivea în scrumieră, Tanis îi spuse:

— Nu vrei să-mi mai dai una?

Şi, disperat, văzu din nou înălţîndu-se între ei paravanul de fum palid şi mîna ei graţios ridicată. Nu era numai curios să vadă dacă îi va da voie să-i ţină mîna (desigur numai din pură prietenie), ci se topea de dorinţa de a i-o atinge.

Dar nu lăsă să se întrevadă nimic din drama pe care o trăia. Discutau vesel despre automobile şi călătorii

[1] Vezi nota 1 de la p. 71 (n.r.).

în California, despre Chum Frink. O dată îi spuse în treacăt:

— Detest persoanele care se poftesc singure la masă, dar am o presimţire că astă-seară voi cina cu fermecătoarea doamnă Tanis Judique. Presupun însă că vei fi avînd cel puţin vreo şapte invitaţii!

— Nu, mă gîndeam doar să mă duc la cinema. Dar cred că ar trebui să ies să iau puţin aer.

Nici nu-l încurajă să rămînă, dar nici nu-i spuse nimic ca să-l alunge. Iar el se gîndea: „Poate că aş face bine să încerc! Are să mă lase să rămîn. Poate, cine ştie... nu! Nu trebuie să mă încurc cu... N-ar trebui... trebuie s-o şterg.“ Apoi se răzgîndi: „Nu, acum e prea tîrziu“.

Subit, la ora şapte, îi dădu ţigareta la o parte şi, luînd-o de mînă, îi spuse:

— Tanis! Nu mă mai amărî şi tu! Ştii că noi... sîntem două biete fiinţe singuratice şi sîntem nespus de fericiţi împreună. În orice caz, eu sînt fericit! N-am fost niciodată atît de fericit! Lasă-mă să rămîn. Trag o fugă pînă jos la magazinul cu semipreparate şi cumpăr ceva, pui fripţi sau poate curcan rece, şi mîncăm frumos, aşa, în doi, iar după aceea, dacă vrei să mă goneşti, am să fiu cuminte şi am să plec ca un mieluşel!

— Bine... da... ar fi foarte drăguţ! încuviinţă ea.

Şi nu-şi trase mîna din mîna lui. El o strînse tremurînd şi, stîngaci, se repezi să-şi pună haina. Cumpără de la magazinul de semipreparate o cantitate uriaşă de provizii, alegînd tot ce era mai scump. De la *drugstore*-ul de peste drum telefonă acasă, nevestei:

— Sînt nevoit să umblu după un client care pleacă cu trenul de la miezul nopţii şi care trebuie să-mi semneze un contract. Am să întîrzii, nu mă aşteptaţi. Sărut-o pe Tinka din partea mea!

Urcă spre apartamentul lui Tanis cu inima plină de speranţe.

— Vai, ce băiat rău eşti, de ce ai cumpărat aşa multă mîncare! îl întîmpină ea la intrare, veselă, cu un surîs de complicitate.

O ajută şi el, în bucătărioara albă, spălă salata, deschise borcanul cu măsline. Îl puse să aşeze masa şi, umblînd de colo-colo prin *living-room* şi scotocind prin bufet după cuţite şi furculiţe, se simţi ca acasă.

— Acum, singurul lucru ce mai rămîne de făcut, îi zise el, e să te hotărăşti cum să te îmbraci. Nu mă pot decide dacă este cazul să pui cea mai elegantă rochie de seară, sau să-ţi laşi părul pe spate şi să pui o fustă scurtă, ca să pari o fetiţă.

— Voi sta la masă chiar aşa cum sînt, în zdreanţa asta veche de mătase, şi dacă nu o suporţi pe biata Tanis aşa cum e, n-ai decît să te duci să mănînci la club!

— Să te suport! (O mîngîie pe umăr.) Fetiţo, eşti cea mai deşteaptă, cea mai adorabilă şi cea mai frumoasă femeie din cîte am întîlnit vreodată! Vino acum, lady Wycombe, şi ia braţul ducelui de Zenith, ca să preambulăm în sala măreţului ospăţ!

— Vai, ce lucruri drăguţe şi nostime spui!

După ce terminară cina lor improvizată, Babbitt scoase capul pe fereastră şi îi spuse:

— S-a făcut foarte frig şi cred că are să plouă. Nu prea ai chef să mergi la cinema, nu?

— De... ştiu eu...

— Mi-ar place să avem un şemineu şi să plouă torenţial toată noaptea; să fim într-o căsuţă de modă veche, să aud copacii trosnind şi scuturîndu-se, iar eu să şed în faţa unui foc mare de lemne... Ah! Am o idee! Să tragem divanul în faţa radiatorului, să ne întindem picioarele pe el şi să ne închipuim că este un foc de lemne...

— Înduioşător! Vai, ce copilăros eşti!

Traseră totuşi divanul lîngă radiator şi-şi rezemară picioarele de el, pantofii lui mari negri lîngă pantofii ei fini de lac. În semiobscuritate se destăinuiră unul altuia; ea îi mărturisi cît era de singură, iar el i se spovedi cît era de dezorientat, cît era de fericit că se găsiseră. Cînd tăcură, se aşternu o linişte adîncă. Din stradă nu se auzea nici un zgomot, afară de fîşîitul cauciucurilor şi huruitul îndepărtat al unui tren de marfă. Camera era plăcută, caldă, sigură, izolată de lumea obositoare.

Babbitt plutea într-un extaz în care nu mai era nici teamă, nici îndoială. Cînd se întoarse acasă, în zori, fericirea lui se preschimbase într-o mulţumire senină şi plină de amintiri.

CAPITOLUL XXIX

1

Certitudinea că se bucura de prietenia lui Tanis Judique îl întări pe Babbitt în stima faţă de sine însuşi. La *Athletic Club* începu să se arate îndrăzneţ. Vergil Gunch îl observa în tăcere, dar ceilalţi de la masa „Bădăranilor" începură să se împace cu ideea că Babbitt „se scrîntise" aşa, din senin. Se angaja cu ei în discuţii violente şi le răspundea scurt, bucurîndu-se că asistă la propriul său supliciu. Ajunsese chiar să-l laude pe Seneca Doane. Profesorul Pumphrey găsi că se întrece cu gluma, dar Babbitt îi răspunse:

— Nu, serios, vă spun că este unul dintre oamenii cei mai inteligenţi din ţară. Pînă şi lordul Wycombe a spus că e...

— Dar cine dracu mai e şi acest lord Wycombe? De ce tot pomeneşti de el? De şase săptămîni nu ne vorbeşti decît despre el, protestă Orville Jones.

— George l-a comandat prin poştă de la *Sears Roebuck*[1]. Aceşti mari magnaţi englezi se pot procura şi prin corespondenţă cu doi dolari bucata, interveni Sidney Finkelstein.

— Bine, bine! Totuşi, lordul Wycombe este unul dintre cei mai de seamă intelectuali din viaţa politică a Angliei. Şi, cum vă spuneam, eu însumi sînt conservator, asta se-nţelege, dar apreciez un om ca Senny Doane pentru că...

Vergil Gunch îi taie vorba aspru:

— Mă întreb dacă eşti chiar atît de conservator! Eu, unul, văd că-mi pot vedea de treburi şi fără ajutorul canaliilor şi roşiilor de speţa lui Doane.

Accentul sever al lui Gunch şi bărbia lui neînduplecată îl cam zdruncinară pe Babbitt, dar îşi reveni şi continuă să le vorbească pînă îi plictisi pe toţi, apoi îi înfurie şi începură să se îndoiască de el, ca Gunch.

2

Se gîndea într-una la Tanis. Şi-o amintea cu emoţie sub toate aspectele.

Braţele sale îi duceau dorul. „Am găsit-o! Am visat-o în toţi anii aceştia şi acum am găsit-o!" se bucura el. O întîlnea la cinema dimineaţa; se ducea cu maşina s-o viziteze în apartamentul ei după-amiaza tîrziu, sau serile, cînd se credea că este la Clubul Elanilor. Era la curent cu situaţia ei financiară şi îi dădea sfaturi, iar ea i se plîngea de ignoranţa ei feminină în aceste probleme şi nu obosea să-i laude măiestria, deşi dădea dovadă că se pricepe mult mai bine decît el la afaceri de bursă. Aveau amintiri comune şi rîdeau împreună de trecut. Odată se şi certară, şi el îi declară furios că nu era mai puţin despotică decît soţia lui şi că în schimb era mult mai plîngăreaţă ori de cîte ori nu era atent cu ea. Dar asta trecu.

Apogeul legăturii lor a fost plimbarea făcută într-o după-amiază rece de decembrie, peste cîmpul troienit de zăpadă, pînă la rîul Chaloosa, care îngheţase. Tanis avea un aer exotic cu toca ei de astrahan şi cu haina scurtă din blană de castor; aluneca mereu pe gheaţă şi ţipa, iar el o urma gîfîind, rîzînd cu poftă... Myra Babbitt niciodată nu aluneca pe gheaţă.

Se temea să nu fie văzuţi împreună. La Zenith era imposibil să iei masa cu soţia unui vecin fără ca faptul să nu se discute chiar în aceeaşi seară, în toate casele cunoscuţilor. Dar Tanis se arăta cît se poate de discretă. Pe cît era de afectuoasă cu el cînd rămîneau singuri, pe atît se arăta de gravă şi de indiferentă cînd se aflau în public, şi Babbitt spera că avea să fie luată drept o clientă. Într-o bună zi Orville Jones îi zări ieşind dintr-un cinema, şi Babbitt se bîlbîi:

— Dă-mi voie să te prezint doamnei Judique. Orvy, iată o doamnă care a ştiut să se adreseze celui mai bun agent de imobile!

Şi domnul Jones, care era de felul lui foarte exigent în privinţa moralei şi a maşinilor de spălat rufe, păru satisfăcut.

Spaima sa cea mai mare — nu din pricina unei afecţiuni speciale pentru ea, ci pur şi simplu din decenţă — era ca nu cumva să afle de această legătură soţia

[1] *Sears, Roebuck & Co.*, una dintre cele mai mari firme de comerţ prin corespondenţă din S.U.A. (n.r.).

lui. Era sigur că Myra nu ştia nimic precis despre Tanis, dar la fel de sigur că bănuia ceva. De ani de zile se arăta plictisită de demonstraţii mai afectuoase decît o simplă sărutare la plecare, totuşi era jignită de orice slăbire a interesului pe care el i-l manifesta periodic şi pe care acum nu i-l mai arăta de loc ; ba, mai mult, simţea chiar repulsie faţă de ea. Îi era absolut credincios lui Tanis. Era dezgustat cînd vedea formele pline şi lăbărţate ale soţiei, cărnurile ei puhave şi colacii de grăsime, cît şi juponul cîrpăcit despre care tot spunea că are să-l arunce, dar pe care-l purta mai departe. Îşi dădea însă seama că ea, care-l cunoştea de atîta vreme, îi simţea pînă şi cele mai vagi repulsii. Făcea eforturi anevoioase ca să se stăpînească. Dar nu reuşea.

Crăciunul trecu cu bine. Kenneth Escott petrecu împreună cu ei ca logodnic al Veronei ; lăcrimînd, doamna Babbitt îi spuse că îl considera ca un al doilea băiat al ei. Babbitt era îngrijorat din pricina lui Ted, deoarece încetase să se mai plîngă de universitate, şi această resemnare subită îi părea suspectă. Se întreba ce o fi avînd de gînd băiatul, dar se temea să-l întrebe. În după-amiaza de Crăciun, Babbitt reuşi să se furişeze afară pentru a-i duce lui Tanis darul său de sărbători — un portţigaret de argint. Cînd se întoarse, soţia îl întrebă cu o nevinovăţie suspectă :

— Ai ieşit să iei puţin aer ?

— Da, bolborosi el, am făcut o mică plimbare cu maşina.

După Anul Nou, soţia îi spuse :

— George, azi am primit veşti de la sora mea. Se simte prost. Mă gîndesc că poate aş face bine să mă duc să stau cu ea cîteva săptămîni.

Doamna Babbitt nu prea obişnuia să-şi părăsească gospodăria în timpul iernii, afară de cazuri urgente şi excepţionale, şi abia lipsise cîteva săptămîni în vară.

Iar Babbitt nu era dintre soţii aceia care suportă uşor despărţirile. Îi plăcea s-o aibă lîngă el, căci îngrijea de hainele lui, ştia cum îi place friptura, şi grija ei de cloşcă îl făcea să se simtă bine. Totuşi, acum nu reuşi să-i spună, nici măcar de formă : „Vai, sper să nu aibă chiar aşa mare nevoie de tine !“ Şi în vreme ce se străduia să pară mîhnit, ştiindu-se observat de soţia sa, avea în faţă chipul încîntător al lui Tanis.

— Crezi c-aş face bine să mă duc ? întrebă ea înţepată.

— Tu trebuie să hotărăşti, draga mea, eu nu pot.

Îşi simţi fruntea umedă cînd o văzu cum pleacă oftînd.

Pînă la plecare, care avu loc după patru zile, ea fu foarte tăcută, el în schimb căută stîngaci să se arate afectuos. Trenul ei plecă la amiază. Privindu-l cum se depărta şi se micşora, abia îşi putea stăpîni dorinţa de a ajunge la Tanis cît mai degrabă.

„Nu, zău că n-am să mă duc ! se jură el. N-am să mă duc o săptămînă !“

Dar la ora patru sună la uşa apartamentului ei.

3

El, care altădată îşi rînduia, sau cel puţin avea impresia că îşi rînduia viaţa, căutînd să-i asigure un curs calm, activ şi sănătos, se lăsă tîrît, în timpul acestor două săptămîni, într-o vîltoare de pofte, de whisky prost, în mijlocul unor prieteni noi, care sînt mult mai exigenţi decît cunoştinţele vechi. În fiecare dimineaţă îşi dădea seama cu jale de idioţiile comise în ajun. Cu tîmplele zvîcnind, cu limba şi buzele arse de fumul ţigărilor, făcea neîncrezător socoteala paharelor golite şi se dojenea : „Trebuie să încetez !“ Nu mai spunea ca altădată : „Am să încetez !“, căci, oricît era de ho-

tărît dimineața, nu putea rezista nici o seară forței ce-l tîra.

Făcuse cunoștință cu prietenii lui Tanis. Cu graba entuziastă a noctambulilor, care beau, dansează și trăncănesc neîncetat, veșnic speriați că ar putea pierde o clipă, fusese încorporat în grupul lor, denumit „gașca". Prima dată îi întîlnise după o zi deosebită de muncă grea, cînd sperase să stea liniștit cu Tanis și să se lase încet înconjurat de admirația ei.

De jos, din hol, auzise țipete și scîrțîitul unui patefon. Cînd Tanis îi deschise ușa, prin pînza deasă de fum văzu niște forme fantastice dansînd. Mesele și scaunele erau trase lîngă pereți.

— Nu-i așa că-i grozav ? îi spuse ea voioasă. Carrie Nork a avut o idee delicioasă. A găsit că e cazul să petrecem și a telefonat membrilor grupului, poftindu-i să vină cu toții... George, îți prezint pe Carrie.

Carrie întrunea trăsăturile cele mai puțin atrăgătoare ale unei matroane și ale unei fete bătrîne. Avea poate patruzeci de ani ; părul ei era de un blond-cenușiu factice, n-avea piept de loc, dar în schimb avea șolduri proeminente. Îl salută pe Babbitt, chicotind :

— Fii binevenit în mijlocul nostru ! Tanis spune că ești un adevărat băiat de viață !

I se păru că trebuie să danseze cu Carrie, să fie vesel și curtenitor cu ea, așa că se strădui să fie la înălțime. O remorcă după el prin cameră, ciocnindu-se ba de celelalte perechi, ba de radiator, ba de picioarele scaunelor ce păreau dinadins așezate în drumul lui. În timp ce dansa, îi examina pe ceilalți membri ai grupului : o femeie tînără, slabă, închipuită și sarcastică ; o altă femeie cu trăsături șterse ; trei tineri din cale-afară de eleganți și cam destrăbălați, cu mutră de barmani, sau cel puțin născuți parcă pentru această meserie ; un bărbat cam de o vîrstă cu el, care sta

nemișcat, mulțumit de sine, dar iritat de prezența lui Babbitt.

Cînd termină dansul, Tanis îl luă deoparte și-l rugă :

— Scumpule, n-ai vrea să-mi faci un serviciu ? Nu mai am băutură de loc, și „gașca" vrea să petreacă. N-ai vrea să dai o fugă pînă la Healey Hanson să ne aduci ceva ?

— Da, desigur, răspunse el făcînd un efort ca să nu pară bosumflat.

— Știi ce ? Am s-o rog pe Minnie Sonntag să meargă cu tine, îi spuse ea arătînd spre tînăra cea slabă și sarcastică.

Miss Sonntag îl salută acru :

— Îmi pare bine de cunoștință, domnule Babbitt ! Tanis mi-a spus că sînteți o persoană de vază, mă simt onorată că pot merge cu dumneavoastră. Trebuie să vă spun însă că nu prea sînt obișnuită să frecventez oameni ca dumneavoastră, așa încît nu știu cum să mă port într-o societate atît de distinsă !

Și, tot drumul pînă la Healey Hanson, miss Sonntag îi vorbi numai în felul ăsta. Avea o poftă nebună să răspundă sarcasmelor ei spunîndu-i : „Ia mai du-te dracului !" Dar nu se încumetă să-i dea o replică atît de înțeleaptă. Toată „gașca" îi călca pe nervi. O auzise el pe Tanis vorbind despre „scumpa Carrie" și declarînd că : „Miss Sonntag... e atît de inteligentă, o să fii nebun după ea !", dar pînă atunci ele nu constituiseră o realitate. Și-o imaginase pe Tanis trăind într-un vacuum roz, așteptîndu-l numai pe el, dezbrăcată de toate complicațiile pe care le avea el la Floral Heights.

La întoarcere, Babbitt fu nevoit să suporte aerele protectoare ale celor trei tineri. Tonul lor era tot atît de prietenos și de dulceag pe cît era de sec și ostil tonul lui miss Sonntag. Acești băiețandri în sacouri cu cordon, acești puști cu coșuri pe obraz, de-o vîrstă cu Ted și molateci ca niște figuranți de revistă, dar

pricepuți la dans, la învîrtitul patefonului și la fumat și care-și dădeau aere protectoare față de Tanis, îi spuneau : „Amice Georgie" și : „Hai, amice, vino să țopăim puțin !" Încercă să se poarte ca ei și exclamă : „Bună treabă, Pete !", dar n-avea glasul potrivit pentru așa ceva.

Tanis părea încîntată de societatea acestor fanți ; era măgulită de cuvintele lor lingușitoare, și după fiecare dans le acorda, indiferentă, cîte o sărutare. În clipele acestea, Babbitt o detesta. I se părea cam coaptă. Îi număra zbîrciturile de pe gîtul încrețit și-i privea carnea ce-i atîrna moale sub bărbie. Mușchii ei îi păreau fleșcăiți. Între două dansuri se așeza în fotoliul cel mare și cu țigareta le făcea semn tinerilor ei parteneri să vină să-i țină de urît. („Se crede o regină splendidă !" își zise Babbitt.)

O auzi ciripind către miss Sonntag :

— Nu-i așa că e dulce micul meu studio ?

(„I-auzi, studio ! Vax ! O simplă garsonieră pentru o fată bătrînă cu pechinez ! Of, tare aș vrea să fiu la mine acasă ! Oare n-aș putea s-o șterg ?")

După ce bău din whisky-ul ordinar și tare de la Healey Hanson, începu să vadă tulbure. Se puse la unison cu „gașca". Se bucură că-i era simpatic lui Carrie Nork și lui Pete, cel mai răsărit dintre cei trei fanți, și i se păru că trebuie să se ostenească să-l cîștige de partea lui pe omul acela mai vîrstnic, despre care află că e funcționar la Căile Ferate și se numește Fulton Bemis.

Conversația grupului era plină de exclamații, de apropouri colorate și de aluzii la persoane pe care Babbitt nu le cunoștea. După toate aparențele, aveau o părere foarte bună despre ei înșiși. Ei erau „gașca", un grup de oameni înțelepți, frumoși și amuzanți, erau boemi și citadini, obișnuiți cu toate rafinamentele Zenithului, dancinguri, cinematografe și cîrciumi. Vorbeau cu cinică superioritate despre „arierați" sau „zgîrciți", exclamînd :

— Vai, Pete, nu ți-am povestit ce-a spus nătărăul ăla de casier cînd am întîrziat ieri ? Ce să-ți spun, a fost un deliciu !

— Vai, T. D. era afumat, nu glumă ! Turtă ! Ce crezi că i-a spus Gladys ?

— Ce tupeu din partea lui Bob Bickerstaff să vrea să ne aducă la el acasă ! Da, ce tupeu ! Îți dai seama ce tupeu ? Ăsta zic și eu tupeu !

— Ai băgat de seamă cum dansa Dotty ? Cred că a întrecut orice măsură !

Babbitt îi ținea acum isonul lui miss Minnie Sonntag, pe care puțin mai înainte o detestase. Aceasta-i spunea că persoanele care lasă să treacă o noapte fără să danseze după muzică de jazz sînt niște moluște, niște viermi, iar el aproba :

— Cred și eu !

Deodată doamna Carrie Nork îl întrebă :

— Nu-ți place să șezi pe dușumea ? E atît de boem !

Începu să aibă o impresie bună despre „gașcă". Le pomeni de prietenii săi, sir Gerald Doak, lord Wycombe, William Washington Eathorne și Chum Frink, și se simți măgulit de atenția lor binevoitoare. Se simțea atît de prins de această atmosferă nespus de jovială, încît nici nu se mai sinchisi că Tanis își rezemase capul pe umărul celui mai tînăr dintre fanți și apucă mîna grăsuță a lui Carrie Nork într-a sa, dîndu-i apoi repede drumul cînd Tanis îi aruncă o privire supărată.

Se întoarse acasă, la ora două dimineața, convins că a fost admis definitiv în „gașcă". Toată săptămîna următoare trebui să se supună cerințelor excesive ale vieții lor de plăceri și de libertinaj. Se văzu obligat să participe la petrecerile lor și fu cuprins de acea agitație continuă care-i făcea să-și telefoneze unul altuia pentru a declara „că nu crezuse ceea ce se spunea

că ar fi spus şi că în orice caz ce treabă avea Pete să le spună tuturora că tocmai ea spusese asta?"

Nici o familie nu a desfăşurat vreodată mai mult zel decît „gaşca" pentru a afla fiecare mişcare a membrilor ei. Toţi doreau să ştie neapărat, şi ştiau pe dinafară, unde îşi petrecuseră fiecare minut din săptămînă toţi ceilalţi. Babbitt se trezi povestindu-i lui Carrie Nork sau lui Fulton Bemis de ce nu putuse veni înainte de ora zece şi scuzîndu-se că fusese obligat să ia masa cu un client.

Fiecare membru al grupului trebuia neapărat să telefoneze tuturor celorlalţi cel puţin o dată pe săptămînă. „De ce nu mi-ai telefonat?" îl mustrau pe Babbitt, nu numai Tanis şi Carrie, dar chiar noii săi „vechi prieteni", Jennie, Capitolina şi Toots.

Dacă Tanis i se păruse o clipă cam ofilită şi sentimentală, această impresie se risipi cu ocazia seratei date de Carrie Nork. Doamna Nork avea o casă mare şi un soţ pirpiriu. La această serată veni toată „gaşca", adică un număr de vreo treizeci şi cinci de persoane în total. Babbit, căruia i se spunea „amicul Georgie", era acum unul dintre stîlpii grupului, a cărui componenţă se reînnoia pe jumătate în fiecare lună, şi acuma el — care-şi mai putea aminti de epoca preistorică de acum cincisprezece zile, cînd doamna Absolom, care se ocupa cu plasarea produselor alimentare, încă nu plecase la Indianopolis şi cînd Mac încă nu era supărat cu Minnie — ajunsese un şef venerabil, care putea privi de sus la boboci.

La Carrie, Tanis nu trebuia să îndeplinească rolul de gazdă. Plină de demnitate şi sigură pe sine, era senină şi fermecătoare în rochia ei de mătase subţire neagră, care îi plăcuse întotdeauna, şi în spaţiul mai mare al acestei case urîte, Babbitt reuşi să se izoleze cu ea. Îi păru rău că se arătase rece faţă de ea; i se aşeză la picioare şi se simţi fericit că va putea s-o conducă acasă. A doua zi îşi cumpără o cravată galbenă, ţipătoare, pentru a arăta mai tînăr în ochii ei. Îşi dădea seama, cu oarecare melancolie, că nu putea să se facă frumos, că era greoi şi predispus la îngrăşare, însă dansa, se îmbrăca şi turuia ca să fie la fel de tînăr ca ea... la fel de tînăr cum părea ea.

4

Aşa cum toţi neofiţii întru o credinţă, în dragoste sau în ale grădinăritului îşi dau seama, ca prin minune, că, deşi actualele lor predilecţii parcă nici nu existaseră pînă acum, lumea era totuşi plină de ele, aşa şi Babbitt, îndată ce se lăsă atras în mrejele desfrîului, descoperi pretutindeni nenumărate ispite plăcute.

Îl văzu acum într-o lumină cu totul nouă pe petrecăreţul Sam Dopppelbrau, vecinul său. Soţii Doppelbrau erau oameni respectabili, activi, prosperi, al căror ideal de fericire era să trăiască numai în petreceri. Ceea ce predomina în viaţa lor erau chefurile, făcute undeva la periferie, cu alcool, tutun şi sărutări. Tot grupul lor lucra din răsputeri toată săptămîna, cu gîndul la seara de sîmbătă, cînd aveau de gînd, cum spuneau ei, „să-i ardă un chef", care, devenind tot mai zgomotos, se prelungea pînă duminică în zori, cînd se încheia cu o rapidă expediţie automobilistică fără nici un ţel definit.

Într-o seară, cînd Tanis era la teatru, Babbitt petrecu cu familia Doppelbrau şi deveni prieten la cataramă cu aceşti oameni despre care ani de zile îi tot spusese între patru ochi doamnei Babbitt că erau o „bandă de încrezuţi cu care n-ar ieşi în oraş nici dac-ar rămîne singur pe lume cu ei". În seara aceea se întorsese acasă destul de prost dispus şi se plimbase agale prin faţa casei, lovind cu piciorul urmele îngheţate, care

semănau cu amprentele unor animale-fosile, lăsate de paşii trecătorilor în zăpada ce căzuse de curînd. Howard Littlefield se apropie, iscodindu-l :

— Tot văduv eşti, George ?

— Mda... Iar s-a lăsat frig astă-seară !

— Ce veşti de la nevastă ?

— Foarte bune, dar sora ei tot mai e suferindă.

— Ce ai zice să vii la noi să iei masa diseară, George ?

— Vai, mulţumesc. Trebuie să ies în oraş.

Nu mai putea suporta nici ideea că va trebui să asculte din nou expunerile lui Littlefield privitoare la cele mai interesante statistici publicate despre cine ştie ce probleme lipsite de orice interes. Bătu mai departe marginea trotuarului, bombănind.

Apoi apăru vecinul său Sam Doppelbrau.

— Bună seara, Babbitt. Văd că munceşti din greu.

— Da, fac şi eu puţină mişcare.

— Ce spui de frigul ăsta ?

— De... o să treacă.

— Tot mai eşti văduv ?

— Mda, sînt.

— Ia spune, Babbitt, cît eşti singur... ştiu că nu-ţi prea place băutura, dar soţia mea şi cu mine am fi grozav de încîntaţi dacă ai vrea să vii la noi într-o seară. Ce zici ? Ai putea suporta un *cocktail* bun, o dată ?

— Dac-aş putea ? Tinere, pariez că nimeni în Statele Unite nu ştie să prepare un *cocktail* ca nenea George !

— Ura ! Aşa mai zic şi eu ! Ascultă : avem cîţiva prieteni diseară la noi. Louetta Swanson şi alţi cîţiva cheflii, şi o să deschid o sticlă de gin d-ăla de dinainte de război, şi poate o să şi dansăm un pic. De ce n-ai veni şi dumneata să petreci puţin, măcar aşa, ca să mai schimbi aerul ?

— Bine, fie, la ce oră ?

Se prezentă la Sam Doppelbrau la ora nouă. Intra pentru a treia oară în casa aceasta. Pe la zece îi spunea domnului Doppelbrau : „Sam, gloabă bătrînă !"

La unsprezece plecară cu toţii cu maşinile la *Old Farm Inn.* Babbitt cu Louetta Swanson şedea la spate, în maşina lui Doppelbrau. Pe vremuri încercase timid să-i facă curte. Acum nu se mulţumi să încerce ; îi făcu curte direct, şi Louetta îşi rezemă capul pe umărul lui, îi povesti cît de cicălitor era Eddie al ei, acordîndu-i lui Babbitt toată încrederea cuvenită unui libertin desăvîrşit.

Mulţumită „grupului" lui Tanis, familiei Doppelbrau şi altor cheflii, două săptămîni în şir n-a fost seară în care să nu se întoarcă acasă tîrziu, împleticindu-se. Deşi celelalte facultăţi ale sale erau amorţite, păstra totuşi acel instinct al automobilistului care îi permite să conducă chiar cînd nu se poate ţine pe picioare, încetinind la încrucişări şi ocolind celelalte vehicule. Intra în casă abia tîrîndu-şi picioarele. Dacă Verona şi Kenneth Escott erau pe acolo, trecea pe lîngă ei salutîndu-i grăbit, ruşinat de privirile lor, şi se ascundea sus în dormitor. Acasă, la căldură, simţea că era mai buimăcit decît crezuse. Capul i se învîrtea. Nu îndrăznea să se culce. Încerca să se dezintoxice luînd o baie fierbinte. O clipă i se părea că are capul ceva mai limpede, dar cînd începea să umble prin baie, aprecia greşit distanţele, astfel că trăgea jos prosoapele şi răsturna savoniera cu un zgomot care, se temea el, ar fi putut să-l trădeze faţă de copii. Tremurînd, în halat, încerca să citească ziarul de seară. Înţelegea fiecare cuvînt ; o clipă i se părea că înţelege chiar sensul unei fraze, dar în clipa următoare n-ar fi ştiut să spună ce citise. Cum punea capul pe pernă, totul începea să se învîrtească în jurul lui şi repede se ridica, luptîndu-se să-şi menţină echilibrul. În cele din urmă reuşea să stea întins, dar avea o senzaţie de

greaţă, se simţea ameţit şi foarte ruşinat. Să fie nevoit să se ascundă de propriii săi copii! Să ţopăie şi să ţipe cu indivizi pe care îi dispreţuia! Să spună prostii, să cînte cîntece idioate şi să încerce să sărute femei stupide! Îşi amintea, şi nu-i venea să creadă, că în toiul petrecerii se lăsase tutelat de nişte ţîngăi pe care i-ar fi dat afară cu un picior în spate din biroul său; că, dansînd cu prea mult foc, se alesese cu observaţii din partea doamnelor celor mai jerpelite şi mai ofilite. Şi, cum amintirile acestea îl obsedau, îşi spunea cu asprime: „Mă dispreţuiesc! Doamne, cît mă dispreţuiesc!" Şi declara furios: „Am terminat! Mi-ajunge! M-am săturat de toate astea!"

Dimineaţa, cînd, la micul dejun, încerca să se arate serios şi patern faţă de fiicele sale, se simţea încă şi mai hotărît. Spre prînz, însă, se simţea ceva mai puţin hotărît. Nu tăgăduia că se purtase ca un caraghios: de acest lucru îşi dădea seama tot atît de limpede ca la miezul nopţii. „Dar, se gîndea el, mai bine orice decît să mă întorc la o existenţă sterilă". Pe la patru simţea nevoia să bea. Avea acum o sticlă cu whisky în sertar şi, după o luptă interioară de două minute, scotea sticla şi trăgea o duşcă. Mai tîrziu, după ce mai înghiţea două-trei păhărele, începea să-i considere pe cei din „gaşcă" ca pe nişte prieteni dragi şi amuzanţi, şi la ora şase iar se întîlnea cu ei... luînd totul de la început.

Durerile de cap matinale începură să-l lase. Faptul că nu ţinea la băutură îi fusese o apărare, dar această slăbiciune dispăru. Acum putea să bea pînă în zori, fără ca stomacul sau conştiinţa sa să se resimtă cine ştie ce cînd se trezea a doua zi la opt. Nici regretele, nici dorinţa de a nu mai face toate eforturile necesare pentru a împărtăşi veselia prietenilor din „gaşcă" nu se puteau compara cu sentimentul de inferioritate socială pe care-l încerca atunci cînd nu reuşea să ţină

pasul cu ei. Acum ambiţia sa cea mai mare era să fie „cel mai îndrăcit" din toţi, aşa cum altădată fusese să cîştige cît mai mulţi bani, să joace cît mai bine golf, să conducă perfect maşina, să ţină conferinţe sau să pătrundă în lumea lui McKelvey. Dar i se întîmpla uneori să aibă şi eşecuri.

Descoperi că Pete şi ceilalţi ţîngăi găseau că „gaşca" era prea austeră, iar pe Carrie, care se mulţumea cu cîteva sărutări date pe furiş îndărătul uşilor, o socoteau prea monogamă. Aşa cum el evada din mediul lui de la Floral Heights ca să petreacă cu „gaşca", aşa şi tinerii aceştia galanţi evadau din ambianţa plină de convenienţe a grupului pentru a face escapade cu femeiuşti pe care le recrutau prin marile magazine sau de prin vestiarele hotelurilor. Babbitt încercă o dată să-i însoţească. Erau cu maşina, aveau o sticlă cu whisky, şi lui îi rezervaseră o casieriţă, cu voce stridentă, de la magazinele *Parcher* & *Stein*. Şedea lîngă ea şi se frămînta. Probabil contau pe el ca s-o „dispună", dar cînd o auzi strigînd: „Ia ascultă, nene, mai dă-te încolo, nu vezi că mă faci piftie!" nu mai ştiu cum să se poarte cu ea. Se instalară în separeul unui local; pe Babbitt îl durea capul şi îl zăpăcea argoul lor, nou pentru el; îi privea cu indulgenţă şi dorea să se vadă acasă. Apoi începu să bea, şi bău zdravăn.

Două zile mai tîrziu, Fulton Bemis, decanul posac al grupului, îl luă deoparte pe Babbitt şi îi spuse:

— Uite ce e, de fapt nu-i treaba mea, şi afară de asta beau şi eu destul de serios, dar nu crezi că e cazul să te supraveghezi puţin? Eşti unul dintre acei entuziaşti care se ambalează şi depăşesc măsura. Iţi dai seama cu ce viteză bei şi cum fumezi ţigaretă după ţigaretă? Ar fi bine s-o laşi mai moale un timp.

Mişcat pînă la lacrimi, Babbitt îi spuse că scumpul său Fult este un prinţ şi că, nici vorbă, avea s-o lase

mai moale, dar peste o clipă își aprinse altă țigaretă și trase o dușcă de whisky, după care se certă cu Tanis, care-l surprinsese în mare tandrețe cu Carrie Nork.

În dimineața următoare se disprețui din nou pentru că decăzuse într-atîta, încît un ratat ca Fulton Bemis îndrăznise să-l dojenească. Acum, cînd făcea avansuri oricărei femei, își dădu seama că Tanis nu mai era pentru el o divinitate pură și unică și începu să se întrebe dacă fusese vreodată pentru el altceva decît „o femeie". Și dacă Bemis îi vorbise astfel, nu cumva vorbeau și alții pe seama lui? În ziua aceea, la prînz, îi observă bănuitor pe băieții de la *Athletic Club*. I se păru că-l priveau jenați. Probabil că vorbiseră despre el. Se supără foc. Deveni chiar arțăgos. Nu numai că luă apărarea lui Seneca Doane, dar își bătu joc și de Y.M.C.A. Vergil Gunch îi răspunse scurt și tăios.

După-masă lui Babbitt îi trecu supărarea. Fu cuprins de teamă. A doua zi nu se duse la dejunul săptămînal de la *Boosters' Club*, ci intră într-un restaurant ieftin și, în timp ce mesteca un sandvici cu ou și cu șuncă și își sorbea cafeaua dintr-o ceașcă așezată pe brațul fotoliului, se frămînta.

Patru zile mai tîrziu, cînd „gașca" organizase o petrecere grozavă, Babbitt îi conduse cu mașina la patinoarul instalat pe malul rîului Chaloosa. După dezgheț, totul era acoperit de polei. Pe străzile largi, nesfîrșite, vîntul sufla tare printre șirurile de căsuțe de lemn, și tot cartierul Bellevue semăna cu un oraș din Vestul Sălbatic. Cu toate că avea lanțuri antiderapante la toate cele patru roți, Babbitt se temea să nu derapeze; ajungînd la o pantă lungă, coborî tîrîș, cu frînele puse. La o încrucișare apăru o mașină condusă mai puțin prudent, care derapă, gata să-i lovească cu bara de la spate. Fericiți că scăpaseră

teferi, „gașca" — Tanis, Minnie Sonntag, Pete, Fulton Bemis — exclamă în cor: „Vai, puiule"! făcîndu-i semne celuilalt șofer, care părea speriat. În clipa aceea Babbitt îl zări pe profesorul Pumphrey, care urca greu dealul pe jos, fixînd cu ochii săi de bufniță banda cea veselă. Nu încăpea nici o îndoială că Pumphrey îl recunoscuse și că o văzuse pe Tanis cum îl sărutase, strigînd: „Ce bun șofer ești!"

La dejun, a doua zi, îl iscodi pe Pumphrey.

— Am ieșit aseară cu fratele meu și cu niște prieteni de-ai lui. Doamne, ce greu am condus! Era un lunecuș de sticlă! Mi s-a părut că te-am văzut urcînd Bellevue Avenue Hill.

— Nu, nu eram eu. Nu te-am văzut, răspunse Pumphrey iute, cu un aer vinovat.

Cam la vreo două zile după acest episod, Babbitt o invită pe Tanis să ia dejunul cu el la restaurantul hotelului *Thornleigh*. Ea, care întotdeauna părea mulțumită să-l aștepte acasă, de la o vreme încoace începuse să-i dea de înțeles, cu un zîmbet melancolic, că probabil nu avea o părere prea bună despre dînsa de vreme ce niciodată nu găsise de cuviință s-o prezinte prietenilor săi și de vreme ce nu ieșea cu ea decît la cinema. Se gîndi s-o ducă la „Secțiunea pentru doamne" de la *Athletic Club*, dar era prea periculos. Ar fi fost nevoit s-o prezinte și s-ar fi putut interpreta greșit și... Adoptă ca o soluție de compromis restaurantul *Thornleigh*.

Era neobișnuit de elegantă, îmbrăcată toată în negru: pălărie mică neagră, în formă de tricorn, jachetă scurtă, largă, de caracul, rochie de catifea neagră, austeră, cu guler înalt. Asta într-o vreme cînd după modă rochiile de stradă nu se prea deosebeau de rochiile de seară. Era poate prea elegantă. Toți clienții din restaurantul îmbrăcat în stejar și aur al hotelului *Thornleigh* se uitară după ea cînd, urmată de Babbitt, se îndreptă spre masă. Babbitt

sperase, jenat, că chelnerul le va găsi o masă discretă, după vreo coloană, dar acesta îi instală chiar pe intervalul central. Tanis părea că nici nu observă privirile admiratorilor şi îi zîmbi lui Babbitt încîntată :

— Vai, ce plăcut ! Ce orchestră plină de antren !

Lui Babbitt îi fu foarte greu să se arate la fel de încîntat, deoarece, cu două mese mai încolo, îl zărise pe Vergil Gunch. Tot timpul cît dură masa, Vergil Gunch îi urmări, iar Babbitt, ştiindu-se observat, îşi cîntărea fiecare gest cu un aer lugubru, străduindu-se să nu tulbure veselia lui Tanis.

— M-am simţit atît de veselă azi... ciripi ea. Ador acest restaurant, tu nu ? E atît de plin de viaţă şi totuşi atît de rafinat.

Discutară despre local, despre serviciu, despre mîncare, despre oamenii pe care îi cunoşteau în restaurant, despre toate, afară de Vergil Gunch. Păreau să nu mai existe alte subiecte de conversaţie. Babbitt zîmbea conştiincios la glumele ei ; fu de acord cu ea „că e cam greu să te înţelegi cu Minnie Sonntag !“ şi că tînărul Pete nu e decît „un copil prost şi leneş, care nu e bun de nimic“. El însă nu era în stare să găsească nici un subiect de conversaţie. Vru să-i împărtăşească îngrijorarea ce i-o pricinuia Gunch, dar se gîndi : „Doamne, prea ar fi complicat să-i spun toată povestea şi să-i explic cum stă chestiunea cu Verg şi tot restul !“

Se simţi uşurat cînd o urcă pe Tanis în tramvai ; la birou se cufundă fericit în rutina ocupaţiilor sale obişnuite.

La ora patru, se trezi cu Vergil Gunch.

Babbitt fu alarmat, dar Gunch începu pe un ton prietenos :

— Ei, cum merge, băiete ? Ştii, cîţiva amici avem un proiect la care am fi bucuroşi să iei şi tu parte.

— Bine, Verg, dă-i drumul !

— Ţii minte cum, în timpul războiului, am pus cu botul pe labe elementele indezirabile — pe „roşii“, pe delegaţii sindicali şi pe toţi nemulţumiţii — şi că şi după război i-am ţinut timp îndelungat cu botul pe labe. Dar lumea uită pericolul, şi asta le dă acestor descreieraţi, mai cu seamă socialiştilor de salon, posibilitatea de a lucra în umbră. Ei bine, este de datoria oamenilor cu idei sănătoase să facă un efort conştient pentru a-i ţine mai departe în frîu pe toţi indivizii ăştia. Cineva din Est a organizat tocmai în acest scop o asociaţie denumită *Good Citizen's League* [1]. Bineînţeles că şi Camera de Comerţ, şi Legiunea Americană şi altele fac o treabă destul de bună, menţinînd la conducere oameni cumsecade, dar ele se dedică atîtor alte cauze, încît nu se pot ocupa cum se cuvine de această singură problemă. *Good Citizen's League* — G.C.L. cum îi spunem noi — se va ocupa exclusiv numai de asta. Desigur, G.C.L. va trebui să aibă şi alte scopuri aparente — de pildă, aici, în Zenith va trebui să susţină proiectul extinderii parcurilor şi Comitetul de urbanistică — şi ar trebui să aibă şi o preocupare socială, fiind alcătuită din oamenii cei mai distinşi, şi anume, va da baluri şi aşa mai departe, căci una din metodele cele mai bune de a-i strivi pe descreieraţii ăştia este boicotul aplicat oamenilor sus-puşi, pe care altfel nici nu i-ai putea atinge. Şi apoi, dacă metoda asta nu va da rezultate, G.C.L. va putea trimite o mică delegaţie pentru a informa pe cei care şi-ar lua nasul la purtare că trebuie să ţină seama de convenienţe şi să înceteze de a mai vorbi vrute şi nevrute. Nu ţi se pare oare că o astfel de organizaţie ar putea face treabă serioasă ? Avem de pe acum alături de noi pe cîţiva dintre oamenii cei mai influenţi din oraş şi desigur am dori să te înscriem şi pe tine pe listă. Ce spui ?

[1] Liga bunilor cetăţeni (n.r.).

Babbitt se simţi stingherit. Îşi dădea seama că voiau să-i impună iar toate constrîngerile, de care zadarnic căutase să scape.

— Presupun că veţi ataca în mod special oameni ca Seneca Doane, încercînd să-i...

— Mai întrebi, cred şi eu c-o vom face! Uite ce e, Georgie: n-am crezut nici un singur moment că vorbeşti serios cînd îi apărai la club pe Doane, pe grevişti şi aşa mai departe. Ştiam precis că voiai doar să rîzi de proşti ca Sid Finkelstein... Cel puţin vreau să sper că glumeai numai!

— Da... desigur... fără îndoială că s-ar putea spune că... Babbitt îşi dădea seama de lipsa sa de convingere şi simţea cum îl iscodeau ochii gravi şi necruţători ai lui Gunch. Doamne, cunoşti părerile mele! Nu sînt un agitator socialist, sînt un *businessman* mai întîi de toate şi mai presus de orice! Dar... să vorbim cinstit, nu cred că Doane are intenţii atît de rele, şi trebuie să vă amintiţi că este un vechi prieten de-al meu.

— George, cînd se află în luptă onoarea şi securitatea căminelor noastre, de o parte, şi ruina pe care o aduc roşii şi javrele acelea leneşe care uneltesc ca să ajungă să bea bere de pomană, pe de altă parte, trebuie să renunţăm chiar şi la vechile prietenii. „Cine nu e cu noi e împotriva noastră."

— Mda, presupun... că ai dreptate!

— Ei, ce spui? Vrei să faci parte din *Good Citizen's League*?

— Trebuie să mă mai gîndesc, Verg.

— Foarte bine, cum spui tu.

Babbitt se simţi uşurat că scăpase numai cu atît, dar Gunch, continuă:

— George, nu ştiu ce ţi s-a întîmplat, şi nici unul dintre noi nu ştie, cu toate că am discutat despre tine în chip şi fel. O vreme am crezut că eşti necăjit de nenorocirea sărmanului Riesling, şi ţi-am iertat toate prostiile pe care le spuneai, dar asta e acum o poveste veche, şi noi tot n-am descoperit ce e cu tine. Eu, personal, te-am apărat întotdeauna, dar trebuie să-ţi spun că mă simt depăşit. Toţi băieţii de la *Athletic Club* şi de la *Boosters'* sînt dezolaţi de modul deschis în care faci propagandă pentru Doane şi banda lui de nebuni dezlănţuiţi, de felul cum trîmbiţezi că eşti liberal — ceea ce înseamnă a fi moliu — contestînd chiar că predicatorul acela, Ingram, ar fi un campion al amorului liber. Fără să mai vorbim de purtarea ta personală. Joe Pumphrey spune că te-a văzut acum cîteva seri cu o bandă întreagă de dame bete turtă, şi azi vii pur şi simplu la *Thornleigh* cu o... se prea poate să fie o femeie cumsecade şi chiar o doamnă, dar, totuşi, părea o invitată cam frapantă pentru un bărbat a cărui soţie lipseşte din oraş. Nu e frumos! Ce dracu te-a apucat, George?

— Mi se pare că există o mulţime de oameni aici care sînt mai bine informaţi decît mine despre treburile mele personale.

— Acum te rog să nu te superi că vin şi-ţi spun ce gîndesc, aşa, pe şleau, ca prieten, în loc să clevetesc în spatele tău, ca atîţia alţii. Te asigur, George, ai o situaţie în comunitatea noastră şi toţi se aşteaptă ca să ai o purtare care să fie la înălţime. Şi... Te sfătuiesc să te gîndeşti serios în ce priveşte înscrierea în *Good Citizen's League*. Mai discutăm noi despre asta!

După care Gunch plecă.

În seara aceea Babbitt luă masa singur. Văzu nenumăraţi „băieţi de treabă" trecînd şi trăgînd cu ochiul prin vitrina restaurantului, ca să-l spioneze. Şedea cu frica în sîn şi chibzui că ar fi mai bine să nu treacă pe la Tanis în seara aceea. Şi nici nu se duse la ea... decît tîrziu.

1

Vara trecută, în fiecare scrisoare doamna Babbitt își exprima nerăbdarea de a se întoarce la Zenith. Acum nu pomenea nimic despre întoarcere. Pe lîngă dările ei de seamă destul de seci despre vreme și despre boală, scria cu melancolie: „Presupun că totul merge bine și fără mine", reproșîndu-i lui Babbitt că nu insista suficient ca ea să se întoarcă. El se gîndi:

„Dac-ar fi aici și dacă aș continua cu chefurile ca în ultimul timp, ar face o criză. Trebuie să-mi vin în fire. Trebuie să învăț să petrec fără să cad în ridicol. Și m-aș pricepe s-o fac, dacă oameni ca Vergil Gunch mi-ar da pace și dacă Myra ar mai rămîne acolo. Sărăcuța de ea, pare că se simte cam singură. Doamne, n-aș vrea s-o jignesc."

Sub această impresie îi scrise că îi simte lipsa, și în scrisoarea următoare, ea îl anunță, fericită, că se întoarce.

Se convinse că dorea s-o vadă cît mai iute. Cumpără trandafiri pentru casă, comandă pui de prepelițe pentru cină și dădu mașina la spălat și la lustruit. Tot drumul spre casă, la întorcerea de la gară, se arătă la înălțime, povestindu-i despre succesele repurtate de Ted la *basketball* la universitate, dar încă înainte de a ajunge la Floral Heights nu mai avu ce să-i spună, și dîndu-și seama de marea placiditate a soției, începu să se întrebe dacă ar putea rămîne un soț bun, strecurîndu-se totuși din casă pentru o jumătate de oră ca să se vadă cu „gașca". După ce băgă mașina în garaj, se urcă buimac la etaj, unde, regăsind mirosul de talc și căldura familiară a Myrei, o întrebă zgomotos:

— Să te ajut să despachetezi valiza?

— Nu, pot și singură.

Se întoarse încet spre el, întinzîndu-i o cutie mică, și spuse cu o voce blîndă:

— Ți-am adus un dar, e numai o tabacheră nouă. Nu știu dacă-ți va face plăcere...

Acum era iar sărmana fată singuratică, bruna și înduioșătoarea Myra Thompson, fata cu care se însurase, și aproape îi venea să-i plîngă de milă cînd o îmbrățișă și-i spuse emoționat:

— Vai, draga mea, scumpa mea, dacă-mi face plăcere? Desigur că-mi face plăcere! Sînt nespus de mîndru că mi-ai adus-o. Chiar aveam mare nevoie de o tabacheră nouă.

Se întreba însă ce avea să facă cu tabachera pe care și-o cumpărase cu o săptămînă înainte.

— Și-ți pare cu adevărat bine că m-am întors?

— Dar, drăguța mea, de ce ai fost îngrijorată?

— De... nu prea păreai să-mi duci lipsa.

După ce își termină provizia de minciuni, se simțiră iar solid legați unul de celălalt. Pe la zece seara, i se părea neverosimil că ea ar fi lipsit vreodată de acasă. Exista doar o singură deosebire: nu știa cum să facă pentru a rămîne un soț respectabil, un soț din Floral Heights și în același timp s-o poată vizita destul de des și pe Tanis cu „gașca" ei. Îi promisese lui Tanis că-i va telefona seara, dar acum lucrul i se părea absolut imposibil. Dădea tîrcoale telefonului, întinzînd mîna ca să ridice receptorul, dar neîndrăznind să riște un astfel de gest. Nu găsi nici un pretext ca să se repeadă pînă la *drug-store*-ul din Smith Street, care avea o cabină telefonică. Se simțea copleșit de răspundere pînă ce se ușură gîndind:

„De ce dracu mă agit atîta pentru că nu-i pot telefona lui Tanis? Poate să se lipsească de mine. Nu-i datorez nimic. E o femeie fermecătoare, dar i-am dat tot atît cît mi-a dat și ea... La dracu cu femeile astea afurisite și cu toate complicațiile în care te bagă!"

2

Opt zile se arătă foarte atent faţă de soţia sa, o duse la teatru, la masă la familia Littlefield. Apoi reîncepu cu şiretlicurile şi alibiurile pentru a petrece cel puţin două seri pe săptămînă cu „gaşca". Se mai prefăcea că se duce la reuniunile Elanilor sau la şedinţele vreunui comitet, dar îşi dădea din ce în ce mai puţin osteneala să găsească scuze plauzibile, şi soţia lui se prefăcea din ce în ce mai puţin că le-ar crede. Babbitt ştia precis că era informată că se împrietenise cu nişte oameni cărora la Floral Heights se obişnuia să li se spună „o bandă veselă", dar nici unul, nici celălalt nu recunoştea acest lucru. În geografia matrimonială, distanţa de la prima recunoaştere mută a unei rupturi pînă la acceptarea ei este tot atît de mare ca aceea de la prima încredere naivă pînă la primele îndoieli.

Cînd începu să se lase dus de vîrtej, o văzu şi pe Myra ca pe o fiinţă omenească pe care trebuie s-o iubeşti sau s-o deteşti, în loc de a o suporta numai ca pe o mobilă oarecare uşor de deplasat ; începu să-i fie milă de raporturile lor de soţ şi soţie, care, în douăzeci şi cinci de ani de căsătorie, deveniseră o entitate reală şi independentă. Îşi reaminti de clipele cele mai frumoase pe care le trăiseră împreună : vacanţa de vară în cîmpiile din Virginia, la picioarele zidului de munţi albaştri ; călătoria cu maşina prin Ohio ; vizitele lor la Cleveland, Cincinnati şi Columbus ; naşterea Veronei ; clădirea acestui nou cămin, menit să le adăpostească în confort bătrîneţea — spuseseră chiar, cu glasul sugrumat de emoţie, că această vilă avea să fie poate şi ultima lor locuinţă pămîntească. Totuşi amintirile înduioşătoare ale acestor clipe scumpe nu-l împiedicau să anunţe scurt la masă :

— Mda, am să ies pentru cîteva ore. Culcă-te, nu sta să m-aştepţi.

Acum nu mai îndrăznea să vină acasă beat, şi, cu toate că se bucura de această întoarcere la înalta moralitate, şi cu toate că le vorbea grav lui Pete şi lui Fulton Bemis despre excesele lor de băutură, se zbîrlea la criticile neexprimate ale Myrei şi gîndea cu ciudă că : „Un bărbat nu poate niciodată învăţa să se conducă singur, dacă e mereu sîcîit de o mulţime de femei !"

Nu se mai întreba dacă Tanis nu este cam ofilită şi cam sentimentală. În comparaţie cu Myra, i se părea tînără, aeriană şi radioasă, un adevărat geniu al focului, ce se apleca duios asupra căminului, şi, oricît o compătimea pe soţia sa, dorea să fie cu Tanis.

Apoi doamna Babbitt rupse mantia de decenţă cu care-şi acoperea nenorocirea, şi, uimit, bărbatul ei descoperi că pornise cu hotărîre o mică răscoală personală.

3

Se aflau în faţa şemineului fără foc ; era pe înserat.

— Georgie, îi zise ea, nu mi-ai dat încă lista cheltuielilor de gospodărie făcute în lipsa mea.

— Nu, n-am făcut încă socoteala. Apoi adăugă foarte prietenos : Pe cinstea mea, ar trebui să încercăm să reducem din cheltuieli anul acesta.

— Da, desigur. Nu ştiu unde se duc toţi banii : eu mă străduiesc să fac economie, dar, nu ştiu, parcă se evaporează.

— Poate n-ar trebui să cheltuiesc atît pe ţigări. Cred că am s-o las mai încet cu fumatul, poate chiar voi încerca să mă las de tot. Zilele trecute m-am gîndit la un mijloc bun ca să reuşesc : Am să încerc ţigaretele acelea din plante medicinale, cu siguranţă că îmi vor tăia orice poftă de fumat.

— Vai, tare aş vrea s-o faci ! Nu din cauza cheltuielilor, dar să vorbim serios, Georgie, îţi face foarte rău să fumezi atît. Nu crezi c-ai putea reduce cantitatea ? Şi, afară de asta, George, observ acum, cînd te întorci de la acele loje şi alte reuniuni, că miroşi uneori a whisky. Dragul meu, ceea ce mă preocupă, o ştii bine, nu este atît partea morală, dar ai stomacul delicat şi nu suporţi atîta băutură.

— Eu şi stomac delicat ! Mofturi, cred că suport alcoolul tot atît de bine ca mulţi alţii !

— Totuşi cred că ar trebui să fii mai atent. Nu-ţi dai seama, dragă ? Nu vreau să te îmbolnăveşti !

— Să mă îmbolnăvesc ! Prostii ! Nu mai sînt un copil. Sînt convins că n-am să mă îmbolnăvesc dacă o dată pe săptămînă golesc şi eu un păhărel. Asta-i cu femeile, veşnic numai exagerări !

— George, n-ar trebui să vorbeşti pe tonul acesta cînd eu nu mă gîndesc decît la binele tău.

— Lasă, că ştiu eu, dar asta-i buba cu voi femeile ! Vă petreceţi timpul sîcîind, făcînd observaţii, creînd probleme, şi apoi spuneţi : „E numai pentru binele tău".

— George dragă, ăsta nu e un fel de a-mi vorbi, îmi răspunzi cam răstit.

— Uite ce, n-am vrut să mă răstesc, dar, ce Dumnezeu, mă tratezi ca şi cînd aş fi un copil de grădiniţă, de ca şi cum n-aş putea să trag şi eu o duşcă fără să fie nevoie să chemi ambulanţa. Frumoasă părere ai despre mine !

— Vezi, nu este chiar aşa ; numai nu vreau să fii bolnav şi... Vai, Dumnezeule, nici nu mi-am dat seama cît e de tîrziu ! Nu uita să-mi dai socotelile acelea pe cît am lipsit eu !

— Ei, ce dracu, la ce bun ne mai ostenim să le facem acum ? Le lăsăm baltă şi pornim de azi.

— Cum se poate, George Babbitt, în toţi anii de cînd sîntem căsătoriţi am ţinut socoteala exactă a fiecărui ban cheltuit !

— Aşa e. Poate că asta e greşeala.

— Ce vrei să spui ?

— Vai, nu vreau să spun nimic, numai... Sînt uneori atît de obosit şi de scîrbit de toată rutina asta, socoteli la birou, cheltuieli acasă, atîtea complicaţii, atîta agitaţie, m-am plictisit să mă tot irosesc şi să-mi fac griji pentru o mulţime de fleacuri, care în realitate nu au nici o însemnătate, şi să fiu atît de precaut... Doamne-Dumnezeule ! Pentru ce crezi oare că sînt făcut ? Aş fi putut fi un orator straşnic, şi mă agit, şi mă frămînt, şi mă necăjesc !

— Şi nu cumva îţi închipui că eu nu m-am săturat să mă tot frămînt ? Mă plictiseşte de moarte să comand trei prînzuri pe zi, timp de trei sute şaizeci şi cinci de zile pe an, şi să-mi stric ochii la rabla aia de maşină de cusut, şi să văd de hainele tale, şi de ale Ronei, şi de ale lui Ted, şi de ale Tinkăi, şi să am grijă de spălatul rufelor, şi de cîrpitul şosetelor, de cumpărăturile de la piaţă, şi de coşul pe care trebuie să-l duc singură, ca să economisesc taxa de livrare la domiciliu... şi... *toate celelalte !*

— Of, Doamne-Dumnezeule ! zise el oarecum mirat. Se prea poate. Dar să fim drepţi... Eu trebuie să fiu la birou în fiecare zi, pe cînd tu poţi ieşi toată după-amiaza, poţi vedea lume, poţi face vizite vecinilor şi tot ce-ţi trece prin cap !

— Da, şi mare plăcere-mi mai face ! Vorbim mereu despre aceleaşi lucruri vechi, cu aceiaşi oameni vechi, în timp ce tu vezi tot felul de oameni interesanţi la birou.

— Oameni interesanţi ! Nişte babe scrîntite, care vor să ştie de ce n-am închiriat preţioasele lor case cu de şapte ori valoarea lor, şi nişte bătrîni cîrcotaşi, care-mi scot sufletul pentru că nu primesc chiria pînă la ultimul ban, chiar în fiecare două ale lunii, la trei fix, ora meridianului de la Greenwhich. Da, interesanţi. Tot atît de interesanţi ca vărsatul de vînt !

— Ia te rog, George, nu admit să strigi la mine în felul acesta !

— Trebuie să-ţi spun că sînt exasperat de ideile femeilor care-şi închipuie că bărbatul nu are nimic de făcut decît să şadă în fotoliu şi să gungurească cu o mulţime de doamne rafinate, făcîndu-le ochi dulci !

— Sînt convinsă că ai tu grijă să le faci ochi dulci cînd vin să te vadă.

— Ce vrei să spui ? Vrei să spui că mă ţin după fuste ?

— Aş vrea să sper că n-o faci... la vîrsta ta !

— Ia ascultă ! Poate că n-ai să mă crezi... căci, desigur, tu nu-l vezi decît pe micul şi grasul Georgie Babbitt. Desigur ! Om la toate ! Îngrijeşte de calorifer cînd nu vine mecanicul, achită toate notele de plată, dar plicticos, nespus de plicticos. Ei bine, chiar dacă n-ai să mă crezi, există femei care nu-l găsesc pe bătrînul George Babbitt chiar atît de urîcios ! Nu li se pare nici aşa de urît, şi în nici un caz respingător, şi are un bogat repertoriu de anecdote. Unele spun chiar că are un fel al dracului de elegant de a se mişca la dans !

— Da, spuse ea încet. Nu mă îndoiesc că, atunci cînd lipsesc eu, găseşti destule persoane care să te aprecieze la justa ta valoare.

— Vreau să spun numai că... Acum ar fi vrut să nege, dar furia îl aduse la un fel de semisinceritate : Cred şi eu, găsesc destul de multe persoane, chiar al dracului de drăguţe, care nu mă consideră un mucos cu stomacul sensibil.

— Tocmai, ce spun şi eu ! Tu ai dreptul să te duci peste tot, cu cine-ţi place, şi eu trebuie să stau acasă să te aştept. Ai ocazia să te instruieşti, să te cultivi din toate punctele de vedere, iar eu... eu stau acasă...

— Doamne-Dumnezeule ! Sper că nimeni nu te împiedică să citeşti, nu-i aşa, să te duci la conferinţe şi la alte fleacuri de soiul acesta ? !

— George, ţi-am mai spus, nu admit să ţipi aşa la mine ! Nu ştiu ce te-a apucat. Niciodată nu mi-ai vorbit atît de violent.

— N-am vrut să fiu violent, dar, Doamne, mă doare că tot eu sînt acuzat pentru că tu nu te pui la curent cu lucrurile...

— Mă voi pune la curent. Vrei să mă ajuţi ?

— Desigur ! Tot ce voi putea face ca să te ajut în domeniul culturii — al dumneavoastră, la dispoziţie, G. F. Babbitt.

— Atunci e în regulă, vreau să vii cu mine duminica viitoare, după-masă, la reuniunea doamnei Mudge, care va vorbi despre „gîndirea nouă".

— Doamna... cine ?

— Doamna Opal Emerson Mudge, conferenţiară trimisă de Liga americană a gîndirii noi. Va vorbi la hotelul *Thornleigh* despre „Cultivarea spiritului soarelui" în faţa membrilor Ligii supremei revelaţii.

— Vacs ! Gîndirea nouă !... Tocăniţă de idei cu ochiuri prăjite ! Cultivarea cui ?... Parc-ar fi o ghicitoare ! Frumos subiect pentru o bună prezbiteriană, cînd îl ai pe Doc Drew !

— Preacucernicul doctor Drew este un savant, un bun predicator şi tot ce doreşti, dar nu are ceea ce doamna Mudge numeşte „farmecul interior", n-are nimic care să poată constitui o hrană sufletească pentru „era nouă". Femeile au nevoie de ceva care să le însufleţească. De aceea te rog să vii cu mine, cum mi-ai promis.

4

Secţia din Zenith a Ligii supremei revelaţii se reuni în sala cea mică de bal a hotelului *Thornleigh*, o sală foarte elegantă, cu pereţii de un verde-palid, decoraţi

cu ghirlande de trandafiri de stuc, pardosită cu parchet fin şi cu scaune poleite, fragile, ultrarafinate. Aici erau adunate şaizeci şi cinci de femei şi zece bărbaţi. Majoritatea bărbaţilor, răsturnaţi în scaunele lor, nu-şi găseau locul, în timp ce femeile şedeau ţepene şi atente. Doi dintre bărbaţi, corpolenţi şi cu ceafa roşie, erau tot atît de evlavioşi şi atenţi ca şi soţiile lor. Erau nişte antreprenori parveniţi care, după ce achiziţionaseră case, maşini, tablouri pictate de mînă şi maniere alese, acuma îşi achiziţionau şi filozofie de gata. Dăduseră cu banul ca să hotărască ce să achiziţioneze : „gîndirea nouă“, *Christian Science*[1] sau crezul standar al bisericii anglicane.

În ceea ce priveşte fizicul ei, doamna Opal Emerson Mudge era departe de a arăta ca un profet. Era micuţă şi rotunjoară, cu o figură de pechinez îngîmfat, cu o fărîmiţă de nas şi cu braţe atît de scurte, încît, în ciuda celor mai mari eforturi, nu reuşea să şi le încrucişeze în timp ce şedea aşteptînd la tribună. Rochia ei de tafta şi catifea verde, cu trei rînduri de perle false şi cu un lornion care se legăna atîrnat de o panglică neagră, constituia o culme a rafinamentului.

Doamna Mudge fu prezentată de preşedinta Ligii supremei revelaţii, o tînără doamnă, ofilită înainte de vreme, cu o voce melancolică, cu ghetre şi cu mustăţi. Ea spuse că doamna Mudge avea să explice acum limpede şi pe înţelesul tuturor mijloacele de a cultiva spiritul soarelui, iar cei ce aveau intenţia să-l cultive ar face bine să memoreze cu sfinţenie cuvintele doamnei Mudge, deoarece nici chiar Zenithul (şi doar ştie toată lumea că Zenithul este în avangarda progresului spiritual şi a „gîndirii noi“) nu avea prea des prilejul de a sta la picioarele „unei optimiste şi unei metafiziciene clarvăzătoare atît de viguroase ca doamna Opal Emerson Mudge, care,

[1] Curent mistic reacţionar iniţiat de *Mary Backer Eddy* (1821—1910) care susţine că păcatul, bolile şi moartea nu pot fi biruite decît prin credinţă (n.r.).

mulţumită puterii ei de concentrare, trăise o viaţă de vastă utilitate, găsind în tăcere tainele controlului mintal şi cheia interioară în stare să transforme pe loc şi să asigure pacea, şi puterea, şi prosperitatea naţiunilor fericite ; prin urmare, prietenii sînt rugaţi ca la această oră nestemată să uite iluziile realului iluzoriu, şi, pentru realizarea adevărului profund, să treacă, împreună cu doamna Opal Emerson Mudge, în împărăţia splendorilor.“

Deşi doamna Mudge era un pic mai grăsuţă decît şedea bine unei *swami*[1], unui *yoga*[2], unei iluminate sau unei iniţiate, vocea ei avea un timbru adecvat acestor profesii. Era rafinată şi optimistă. Copleşitor de calmă, această voce se revărsa năvalnic, fără nici o virgulă, pînă ce Babbitt se simţi hipnotizat. Folosea cu predilecţie cuvîntul „întotdeauna“, pe care îl pronunţa „întooot-deauna“, iar gestul ei preferat era semnul binecuvîntării pontificale, executat cu o distincţie ultrafeminină cu două degete butucănoase.

Le vorbi despre problema saturaţiei spirituale :

— Există aceia...

Imprimă cuvîntului „aceia“ o savoare prelungă, făcîndu-l să sune ca o chemare delicată şi îndepărtată, în tonalitate minoră de amurg. Părea să dojenească în mod voalat pe soţii ce nu-şi găseau astîmpărul, aducîndu-le totuşi un mesaj tămăduitor.

— Există aceia care au văzut marginea şi aparenţa exterioară a *Logos*-ului şi aceia care au zărit o licărire şi au dobîndit cu entuziasm cîte o frîntură sau o fărîmă de *Logos* mai există aceia care astfel atinşi dar nu şi pătrunşi şi radioactivizaţi de *Dinamis* mai rătăcesc de ici-colo afirmînd că posedă şi sînt posedaţi de *Logos* şi de *Metafizikos,* eu însă vă aduc acest cuvînt şi dezvolt

[1] În limba hindusă, doamnă, stăpînă (n.r.).
[2] Adept al sistemului filozofic indian *yoga,* de natură mistică, ale cărei principii sînt meditaţia, extazul, contemplarea, ascetismul (n.r.).

concepţia care spune că aceia care încă n-au ajuns la scop nici n-au început şi că sfinţenia în esenţa sa ultimă este întotdeauna dar întotdeauna şi întotdeauna îndeplinirea şi...

Şi aşa demonstră că esenţa spiritului solar era adevărul, dar că aura şi emanaţiile sale erau buna dispoziţie.

— Întîmpinaţi întotdeauna ziua cu zîmbetul zorilor cu entuziasmul iniţiatului care-şi dă seama că în rotaţiile roţii totul lucrează îmbinat şi răspunde cu o afirmaţie voioasă temerilor şi criticilor sufletelor acrite ale distrugătorilor...

Şi tot aşa cam o oră şi şapte minute.

În încheiere, doamna Mudge vorbi cu mai multă vigoare şi cu punctuaţie :

— Permiteţi-mi acum să vă explic toate avantajele Cercului de lectură teozofic şi oriental, panteist, a cărui reprezentantă sînt. Scopul nostru este de a reuni toate manifestările erei noi — „gîndirea nouă", *Christian Science*, teozofie, vedantism — într-un singur tot unit. Cotizaţia nu este decît de zece dolari pe an, şi pentru această sumă infimă membrii primesc nu numai revista lunară *Pearls of Healing* [1], dar dobîndesc şi privilegiul de a supune direct preşedintei noastre venerate, maica Dobbs, orice întrebări privind progresul spiritual, problemele matrimoniale, de sănătate şi de bunăstare, dificultăţile financiare şi...

Auditoriul o asculta cu o atenţie plină de adoraţie. Păreau binecrescuţi, scrobiţi, tuşeau politicos, încrucişau picioarele fără zgomot şi-şi suflau nasul, în batiste fine, cu o delicateţe optimistă şi rafinată.

Babbitt însă şedea şi pătimea.

Cînd, în sfîrşit, se văzură afară la aer, în drum spre casă cu maşina, înfruntînd vîntul care aducea un miros

[1] *Mărgăritarele tămăduirii* (n.t.).

de zăpadă şi de soare autentic, Babbitt nu îndrăzni să spună nici un cuvînt. Prea fuseseră gata-gata să se certe în zilele din urmă.

Doamna Babbitt îl provocă :

— Ţi-a plăcut conferinţa doamnei Mudge ?

— De, ştiu şi eu... Ce ai reţinut din tot ce a spus ?

— Vai, cum ? Îţi dă de gîndit. Te scoate din rutina gîndurilor obişnuite.

— Da, asta-i adevărat, recunosc că Opal nu este o femeie obişnuită, dar, Doamne... spune cinstit... ai înţeles ceva din tot ce-a spus ?

— Bineînţeles că nu pricep metafizica şi au fost multe lucruri pe care nu le-am înţeles prea bine, dar trebuie să spun că sînt entuziasmată. Şi vorbeşte cu atîta uşurinţă ! Nu mă îndoiesc că tu trebuie să fi înţeles ceva.

— Ei, află că nu ! Ţi-o jur ! Am fost pur şi simplu uluit să văd cum înghiţeau femeile toate astea ! De ce dracu îşi pierd vremea ascultînd behăiala asta, cînd...

— În orice caz, e preferabil decît să se ducă la cîrciumi, să bea şi să fumeze.

— Nu ştiu dacă e chiar aşa. Personal, nu găsesc că e o mare diferenţă. În ambele cazuri încearcă să fugă de ele însele. Aproape toţi facem acest lucru, în zilele noastre, cel puţin aşa mi se pare. În ce mă priveşte, petrec în orice caz mai bine dansînd un dans bun şi vesel, chiar şi într-o speluncă, decît să şed ţeapăn, de parcă m-ar strînge gulerul, şi prea speriat ca să îndrăznesc să scuip ascultînd-o pe Opal cum îşi rumegă cuvintele.

— Nici nu mă îndoiesc ! Ştiu că-ţi plac speluncile ! Vei fi vizitat tu destule cît am lipsit eu !

— Ascultă, dragă ! În ultimul timp ai făcut o mulţime de insinuări şi de aluzii, de parcă aş duce o existenţă dublă, sau ceva în genul ăsta, şi să ştii că m-am săturat

de-a binelea şi că nu vreau să mai aud nici un cuvînt despre asta!

— Vai, George Babbitt! Îţi dai seama ce spui? Doamne, George, în toţi anii de cînd sîntem căsătoriţi nu mi-ai vorbit niciodată în felul ăsta!

— Atunci să ştii că a venit momentul!

— În ultimul timp te-ai făcut din ce în ce mai rău, şi acum mă şi înjuri, şi mă blestemi, şi ţipi la mine cu un ton atît de nesuferit şi plin de ură... Mă faci să mă cutremur!

— Ia lasă prostiile şi nu mai exagera! N-am ţipat şi nici n-am înjurat.

— Aş vrea să te poţi auzi singur... Nici nu-ţi dai seama ce ton ai. Dar chiar dacă am admite... în orice caz, niciodată nu mi-ai vorbit astfel. Nici n-ai fi putut să-mi vorbeşti aşa dacă nu ţi s-ar fi întîmplat ceva îngrozitor.

Babbitt era însă pornit. Constată cu uimire că nu simte nici un regret deosebit. Apoi făcu un efort ca să se arate mai amabil:

— Ei, hai, lasă, nici n-am avut intenţia să mă supăr!

— Îţi dai seama, George, că nu mai putem continua în felul ăsta, să ne îndepărtăm tot mai mult unul de celălalt, şi tu să devii tot mai brutal cu mine? Zău, nu ştiu unde o să ajungem!

O clipă îi fu milă de îngrijorarea ei; se gîndi la toate lucrurile profunde şi duioase care s-ar distruge dacă într-adevăr nu vor mai „putea să continue în felul ăsta". Dar mila aceasta era impersonală şi se întreba „Oare n-ar fi bine dacă... ? Nu un divorţ şi tot ce urmează, desigur, dar ceva mai multă independenţă."

Şi, în timp ce soţia îl privea rugător, el conducea maşina într-o tăcere de mormînt.

1

După ce soţia intră în casă, în timp ce trebăluia prin garaj, măturînd zăpada de pe scara maşinii, examinînd o ţeavă crăpată, avu remuşcări; era îngrijorat şi uimit că putuse să se răstească la Myra, gîndindu-se cu duioşie cu cît era ea mai statornică decît toată „gaşca" aceea fluşturatică. Intră şi el în casă şi ceru iertare, bolborosind: „Îmi pare rău şi n-am vrut să fiu urîcios", după care o întrebă dacă n-ar dori să meargă la cinema. Dar în bezna sălii de cinema constată cu mîhnire că „iar strînsese toate firele care-l înlănţuiau de Myra". Se consolă descărcîndu-şi furia pe Tanis Judique. „Dracu s-o ia pe Tanis! De ce m-a vîrît în toate încurcăturile astea şi de ce m-a făcut să devin atît de iritabil, de nervos? Prea multe complicaţii! Trebuie suprimate!"

Dorea să trăiască în tihnă. În următoarele zece zile nu se duse s-o vadă pe Tanis şi nici nu-i telefonă. Ea încercă să exercite asupra lui mijloace de constrîngere care îl iritară. În a cincea zi, cînd începu să se mîndrească cît era de ferm şi cît de greu trebuie să-i fie lui Tanis fără el, miss McGoun veni să-l anunţe:

— Doamna Judique la telefon: doreşte să vă vorbească în privinţa unor reparaţii.

Tanis vorbea repede, dar calm:

— Domnul Babbitt? A, George, tu eşti? Aici Tanis. Nu te-am văzut de săptămîni... mă rog, de zile. Sper că nu eşti bolnav.

— Nu, numai că am grozav de multă treabă. Cred... hm... mi se pare că construcţiile vor lua un nou avînt anul acesta. Am, hm, trebuie să lucrez intens.

— Desigur, iubitule! Chiar vreau să lucrezi intens. Ştii că am ambiţii mari pentru tine; mai mari decît pentru

mine însămi. Numai că n-aş vrea s-o dai uitării pe biata Tanis. Sper că ai să-mi telefonezi curînd...

— Desigur. Desigur! Nici vorbă!

— Te rog, dragul meu. Să ştii că eu nu te mai chem.

Babbitt medită: „Sărmana!... Dar, ce dracu, n-ar trebui să-mi telefoneze la birou... E foarte drăguţă... cîtă afecţiune... are ambiţii mari pentru mine... Dar, ce dracu, nu vreau să mă constrîngă să-i telefonez pînă nu sînt eu dispus. Afurisite mai sînt femeile şi felul ăsta al lor de a formula pretenţii! Mai va pînă am să mă mai duc la ea!... Totuşi, zău, tare aş vrea s-o văd astă-seară, e atît de dulce!... Uf, renunţă, băiete! Acum, c-ai rupt legătura cu ea, fii înţelept!"

Ea nu-i mai telefonă, şi el nici pe atît, dar după alte cîteva zile Tanis îi scrise:

„Te-am jignit? Trebuie să ştii, dragul meu, că n-am avut niciodată intenţia s-o fac. Sînt atît de singură şi am nevoie de cineva care să-mi dea curaj. De ce n-ai venit la minunata petrecere pe care a dat-o Carrie aseară? Parcă ţin minte că te-a invitat şi pe tine. N-ai putea să vii la mine mîine, joi, pe seară? Voi fi singură şi sper să te văd."

Scrisoarea îl stîrni: „Dracu s-o ia, de ce nu mă lasă în pace? De ce nu înţeleg odată femeile că bărbaţii nu pot suporta să fie ţinuţi din scurt? Şi întotdeauna umblă să ne înduioşeze văitîndu-se cît sînt de singure. Ei, Babbitt, asta nu-i frumos din partea ta! E o femeie deosebită, sinceră şi leală şi, de fapt, chiar este singură. Ce scris frumos are. Şi ce hîrtie bună foloseşte. Simplă. Rafinată... Cred că pînă la urmă va trebui să mă duc la ea. Ei, oricum, slavă Domnului, pînă mîine seară sînt liber. E drăguţă, dar... Totuşi, nu vreau *să fiu forţat* să fac ceea ce nu vreau să fac! La urma urmei, nu sînt însurat cu ea. Nu, şi nici nu mă gîndesc la aşa ceva!

Ei, drace, cred că aş face mai bine să mă duc s-o văd."

2

Joi, adică ziua următoare primirii bileţelului de la Tanis, fu o zi plină de incidente tulburătoare. La club, la masa „Bădăranilor", Verg Gunch vorbi despre *Good Citizen's League*, omiţînd în mod voit (cel puţin aşa i se păru lui Babbitt) să-l roage să se înscrie. La birou, Mat Penniman, omul la toate, avînd „supărări", veni să i se plîngă: fiul său mai mare era un „stricat", soţia îi era bolnavă, şi, pe deasupra, se mai certase şi cu cumnatul. Conrad Lyte avea şi el „supărări", şi cum Lyte era unul dintre cei mai buni clienţi ai săi, Babbitt se văzu nevoit să-l asculte. Lyte suferea, pare-se, de o nevralgie deosebit de interesantă, şi, afară de asta, proprietarul atelierului la care îşi repara maşina îl încărcase la plată. Acasă toată lumea avea „supărări": soţia se gîndea s-o dea afară pe servitoarea cea nouă, care era obraznică, şi în acelaşi timp era supărată că servitoarea cea nouă nu voia să mai stea; la rîndul ei, Tinka veni să i se plîngă de profesorul ei.

— Ia mai încetaţi cu mofturile! le spuse Babbitt. Pe mine nu mă auziţi niciodată plîngîndu-mă de „supărările" mele... şi... Dacă aţi avea voi pe cap o agenţie imobiliară... Uite, astăzi am constatat că domnişoara Bannigan este în urmă cu două zile cu contabilitatea şi mi-am prins şi degetul într-un sertar al biroului, iar apoi a venit Lyte, care m-a plictisit ca de obicei.

Era atît de enervat, încît, după cină, cînd sosi momentul ca, plin de tact, să găsească un pretext pentru a pleca de acasă pentru a se duce s-o vadă pe Tanis, mormăi către soţia sa:

— Trebuie să ies. Mă întorc pe la unsprezece cred.

— Cum, iar pleci?

— Iar! Ce vrei să spui cu „iar"! Aproape că n-am ieşit de o săptămînă.

— Te duci... te duci la Elani ?

— Nu. Trebuie să mă văd cu nişte domni.

Deşi de astă dată îşi auzi vocea şi-şi dădu seama că era răstită, deşi soţia îl privea cu ochi mari şi plini de reproş, ieşi în vestibul, îmbrăcă paltonul şi mănuşile îmblănite şi se duse să scoată maşina.

Se simţi uşurat cînd o găsi pe Tanis veselă, strălucitoare în rochia ei de *lamé* auriu, acoperită cu *tulle* maro, şi cînd văzu că nu-i face nici un reproş.

— Bietul de tine, să fii nevoit să ieşi pe o vreme ca asta ! E groaznic de frig ! N-ai vrea un păhărel de whisky ?

—Doamne, iată ce-nseamnă o femeie atentă ! Cred că aş suporta un păhărel, numai să nu fie prea mare, să nu fie mai înalt de-o palmă.

O sărută cordial şi, uitînd de insistenţele ei deplasate, se înfundă într-un fotoliu şi se simţi fericit că se întorsese la cuibul său. Deveni vorbăreţ. Îi explică ce suflet ales are şi ce bărbat neînţeles este şi cît de superior le era el lui Pete, lui Fulton Bemis şi celorlalţi cunoscuţi ai ei ; iar ea, uşor aplecată înainte, cu bărbia rezemată în mîna-i fermecătoare, îl aproba cu căldură. Dar cînd Babbitt găsi de cuviinţă să întrebe : „Ei, scumpa mea, ţie cum îţi merge ?“, ea luă în serios această întrebare convenţională şi-i aduse la cunoştinţă, într-o formă cam încîlcită, că avea şi ea „supărări“ :

— Ah ! Destul de bine, dar... sînt foarte supărată pe Carrie. I-a spus lui Minnie că eu i-aş fi spus despre Minnie că e îngrozitor de zgîrcită, şi Minnie mi-a raportat ce i-a spus Carrie ; desigur că am asigurat-o că n-am spus nimic de felul ăsta, apoi însă Carrie a aflat ce mi-a povestit Minnie şi a fost pur şi simplu foc şi pară că Minnie mi-a spus, iar eu pur şi simplu m-am aprins de mînie cînd mi-am dat seama că îi spusese Carrie tot ce i-am spus eu, şi apoi ne-am întîlnit cu toţii la Fulton, soţia lui este, slavă

Domnului, plecată. Ştii ? Are cel mai grozav parchet de dans şi eram toate trei furioase unele pe celelalte... Of, zău că nu pot să sufăr toate cancanurile astea, ce zici ? Ştii, e atît de lipsit de rafinament, dar... Şi mama, care vrea să vină să stea la mine o lună întreagă, şi, bineînţeles, o iubesc pe mama, cel puţin aşa cred, dar, îţi spun sincer, mă va deranja cumplit, nu se poate obişnui să nu comenteze şi întotdeauna vrea să ştie unde mă duc cînd ies seara, iar dacă o mint, mă spionează întotdeauna, scormoneşte tot şi află unde am fost, apoi face nişte mutre de parcă ar fi încarnarea răbdării, că-mi vine să urlu... Şi... da, vai *trebuie* să-ţi spun... Ştii doar că nu vorbesc *niciodată* despre mine ; nu pot să sufăr oamenii care vorbesc despre ei, tu nu ? Dar... Mă simt atît de toantă astă-seară şi ştiu că probabil te plictisesc cu toate astea, dar... Ce-ai face în locul meu cu mama ?

Babbitt îi dădu sfaturi destul de elementare, cum dau bărbaţii de obicei. Trebuia să amîne vizita mamei ei, iar pe Carrie s-o trimită la toţi dracii. Ea îi mulţumi pentru aceste nepreţuite sugestii, după care conversaţia alunecă pe făgaşul clevetirilor obişnuite despre prietenii din „gaşcă“. Despre Carrie, ce sentimentală proastă era ; despre Pete, cît era de leneş ; despre Fulton Bemis, cît putea fi de drăguţ... „E drept că la prima vedere multă lume crede că este un morocănos bătrîn, deoarece nu e prea cordial la început, dar cînd reuşeşti să-l cunoşti, îţi dai seama că e un băiat straşnic.“

Conversaţia începu să lîncezească, deoarece toate aceste personaje mai fuseseră minuţios discutate şi analizate şi cu alte ocazii. Babbitt încercă să facă pe intelectualul, discutînd despre teme generale : spuse cîteva lucruri pline de bun-simţ despre dezarmare, despre vederile largi şi despre liberalism, dar avu impresia că pro-

blemele generale nu o interesau pe Tanis decît în măsura în care acestea îi atingeau pe Pete, pe Carrie sau pe ei înșiși. Deznădăjduit, își dădu seama că între ei se așternuse tăcerea. Încercă să-i dea ghies să vorbească iar, dar tăcerea îi despărțea ca o fantomă cenușie.

— Am impresia... hm, am impresia, se munci el să spună, că șomajul descrește.

— Atunci, poate va găsi și Pete o slujbă bună.

Tăcere.

Disperat, Babbitt încercă iar :

— Ia spune-mi, drăguță, ce ai pe suflet ? Pari cam tăcută astă-seară.

— Zău ? Vai, nu ! De altfel parcă ție mult îți pasă !

— Dacă îmi pasă ? Dar bineînțeles că îmi pasă !

— Serios ?

Se apropie de el și se așeză pe brațul fotoliului. Îi displăcea să fie constrîns să facă pe amorezatul. O mîngîie pe mînă, îi zîmbi supus și se înfundă și mai bine în fotoliu.

— Mă întreb cîteodată, George, oare tu mă iubești cu adevărat ?

— Desigur că te iubesc, prostuțo !

— Adevărat, scumpul meu ? Mă iubești un pic ?

— Bineînțeles. N-aș fi aici dacă nu te-aș iubi !

— Ascultă, nu admit să-mi vorbești pe tonul ăsta răstit.

— Dar nici n-am avut intenția să mă răstesc. Numai că... Apoi adăugă pe un ton jignit și plîngăreț : Doamne-dumnezeule, m-am săturat să tot aud pe toată lumea spunînd că vorbesc răstit, cînd eu vorbesc foarte natural. Ce poftesc de la mine ? Să cînt sau ce ?

— La cine te referi cînd spui „toată lumea" ? Cîte alte femei ai consolat pînă acum ?

— Te rog, nu admit insinuări !

Tanis spuse cu umilință în glas :

— Știu, iubitul meu, am vrut numai să te necăjesc. Știu că n-ai avut intenția să vorbești răstit... ești pur și simplu obosit. Iart-o pe reaua de Tanis. Dar spune că mă iubești, spune-mi-o !

— Te iubesc... Desigur că te iubesc !

— Da, mă iubești, spuse ea cinic. Vai, scumpul meu, nu vreau să fiu dezagreabilă, dar... sînt atît de singură, mă simt atît de nefolositoare. Nimeni n-are nevoie de mine, nu pot face nimic pentru nimeni. Și doar știi, dragă, cît sînt de activă, cît de activă aș putea să fiu dacă aș avea ceva de făcut. De altfel, *sînt* tînără, nu-i așa ? Nu sînt o ramolită ! Nu sînt bătrînă și proastă, nu ?

N-avu încotro, trebui s-o asigure că nu era nici bătrînă, nici proastă. Tanis îl mîngîie pe cap, și el trebui să se arate fericit de atingerile ei, care erau cu atît mai enervante cu cît erau mai dulci. Își pierduse răbdarea și ardea de pofta de a se refugia într-o lume aspră și liniștită, într-o lume fără emoții și complicații. Se prea poate ca degetele ei delicate să fi intuit nervozitatea și nerăbdarea lui, căci se depărtă. Babbitt se simți dintr-o dată ușurat, dar Tanis se întoarse, trăgînd un taburet și așezîndu-se la picioarele lui. Începu să-l privească rugătoare. Dar, așa cum se întîmplă cu unii oameni cărora gudurarul unui cîine sau scîncetele unui copil speriat le provoacă nu milă, ci surprinzătoare accese de cruzime, umilința lui Tanis nu reuși decît să-l plictisească pe Babbitt. I se părea o femeie coaptă, o femeie care începuse să îmbătrînească. Deși căuta să-l respingă, gîndul acesta puse stăpînire pe el. „E bătrînă ! își spunea. Bătrînă !" Băgă de seamă cum carnea ei fleșcăită se încrețea sub bărbie, sub ochi, deasupra încheieturilor, formînd nenumărate cute. Într-un loc gîtul ei era zgrunțuros, avînd consistența fărîmițelor de gumă ce cad dintr-o

radieră. Bătrînă! Fără îndoială că era mai tînără ca el în ani, dar îl dezgusta să o vadă privindu-l cu ochi mari și languroși de parcă (se cutremură la acest gînd) ar fi fost vreo mătușă amorezată de propriul ei nepot.

Își spuse în gînd: „M-am plictisit de toate tîmpeniile și maimuțărerile astea! Trebuie să termin cu ea. E o femeie tare drăguță și la locul ei și n-aș vrea s-o jignesc, dar dac-am să rup legătura noastră brusc, are să sufere mai puțin, ca la o operație chirurgicală bine executată."

Se sculă și îi vorbi grăbit. Toate regulile amorului propriu îl obligau să-i dovedească lui Tanis, și lui însuși, că era vina ei.

— Este foarte posibil că nu sînt în toane bune astă-seară dar să știi, draga mea, că atunci cînd am stat cîtva timp fără să vin — pentru că eram în urmă cu lucrul și pentru că doream să știu cam cum stau — ar fi trebuit să fii mai înțeleaptă și să aștepți să revin eu singur. Nu-ți dădeai seama că atunci cînd mă *obligai* să vin la tine, dragă, eu, care sînt în felul meu un *încăpățînat,* aveam tendința firească să rezist? Ascultă, draga mea, trebuie să plec...

— Mai stai o clipă, scumpul meu, nu pleca!

— Ba nu, trebuie să plec numaidecît. Într-o zi o să discutăm despre viitor.

— Ce vrei să spui, dragă, cu acest „viitor?" Am făcut ceva ce nu trebuia? Vai, îmi pare îngrozitor de rău!

Babbitt puse mîinile la spate cu hotărîre.

— Nimic, Doamne ferește, absolut nimic. Ești cît se poate de bună. Numai că, uite... Doamne, nu-ți dai seama că am și de lucru pe lumea asta? Am o profesie și, poate n-ai să mă crezi, am și o soție și copii pe care îi ador! Și astfel, în timp ce săvîrșea această crimă, se simți deodată nobil și virtuos. Vreau să rămînem prieteni, Tanis, dar zău, nu pot continua să trăiesc așa, cu impresia că sînt *obligat* să vin aici atît de des...

— Vai, dragul meu! Și eu care am avut de atîtea ori grijă să-ți spun că ești absolut liber. Nu ți-am cerut să treci pe aici decît atunci cînd te simți obosit și cînd dorești să stai de vorbă cu mine, sau cînd îți face plăcere să vii la petrecerile noastre...

Era atît de rezonabilă și vedea lucrurile atît de just! Îi trebui o oră pentru a putea pleca, fără să pună nimic la punct, deși totul era acum îngrozitor de bine pus la punct. Afară, bătut de vîntul de gheață care sufla de la miazănoapte, Babbitt oftă:

— Mulțumescu-ți ție, Doamne, că s-a terminat! Sărmana Tanis, biata de ea, atît de drăguță! Dar s-a terminat! Definitiv! Sînt liber!

CAPITOLUL XXXII

1

Cînd ajunse acasă, soția încă nu se culcase.

— Ai petrecut bine? îl întrebă disprețuitoare.

— Nu. M-am plictisit groaznic! Mai trebuie să-ți dau cont de ceva?

— George, cum poți să-mi vorbești așa? Vai, nu știu ce te-a apucat!

— Doamne-Dumnezeule! Nu m-a apucat nimic. De ce cauți pricină cu lumînarea?

În gînd își spunea: „Bagă de seamă! Nu fii insuportabil! E natural să fi suferit, așa, părăsită o seară întreagă."

Dar uită de orice înțelepciune cînd o auzi continuînd:

— De ce te duci să te întîlnești cu fel de fel de oameni ciudați? Probabil că iar ai să-mi povestești că ai fost la nu știu ce ședință de comitet!

— Nu : am fost la o femeie. Am stat în fața focului și ne-am giugiulit și am petrecut o oră delicioasă, dacă vrei să știi !

— Prea bine !... După felul cum o spui, s-ar zice că tot eu sînt vinovată că ai fost la ea. Probabil că eu te-am și trimis !

— Chiar așa !

— Ei, asta-i prea de tot !...

— Ție nu-ți plac oamenii „ciudați", cum îi numești tu. Dacă ar fi fost numai după tine, n-aș fi decît un bătrîn retrograd, ca Howard Littlefield. Nu vrei niciodată să inviți la noi oameni ceva mai veseli, nu vrei să vezi decît fosile, care se așază în cerc și vorbesc despre vreme. Faci tot ce poți ca să mă îmbătrînești. Dar te rog să-mi dai voie să-ți spun că nu admit...

După ce ascultă această tiradă fără precedent, copleșită, Myra lăsă capul în jos și oftă :

— Vai dragul meu, cred că n-ai dreptate. N-am de fel intenția să te îmbătrînesc, te asigur. În privința unui singur punct poate că ai dreptate. Îmi vine greu să fac cunoștințe noi. Dar dacă-ți amintești cîte clipe frumoase am trăit împreună, seratele noastre, filmele bune pe care le-am văzut și cîte altele...

Babbitt nu numai că reuși să se convingă pe sine că dînsa îl jignise, dar, cu tertipuri specific masculine, prin glasul lui tunător și prin vehemența cu care îi vorbise, reuși s-o convingă și pe ea că era vinovată, așa încît, în cele din urmă, soția ajunse să-i ceară scuze pentru faptul că el petrecuse seara la Tanis. Se duse la culcare foarte mulțumit, deoarece devenise din nou nu numai stăpînul, dar și martirul casei. Întins în pat, se întrebă, cîteva clipe, dacă nu fusese cumva nedrept cu soția. „Ar trebui să-mi fie rușine că o tiranizez. Poate nici punctul ei de vedere nu

este chiar greșit... probabil că nici ea nu s-a bucurat de o fericire deplină. Dar nici nu-mi pasă ! O să-i facă bine să se trezească puțin la realitate. Iar eu am să rămîn liber, scap și de ea, și de Tanis, și de băieții de la club, și de toată lumea. De acum înainte vreau să-mi aranjez singur viața !"

2

În această stare de spirit Babbitt se purtă foarte țîfnos a doua zi la dejunul de la *Boosters' Club*. În program era o conferință ce urma să fie ținută de un membru al Camerei Reprezentanților, care tocmai se întorsese dintr-o călătorie de studii de trei luni, în care studiase în mod aprofundat finanțele, etnologia, sistemul politic, dialectele, bogățiile subsolului și agricultura în Germania, Franța, Marea Britanie, Italia, Austria, Cehoslovacia, Iugoslavia și Bulgaria. Conferențiarul îi întreținu despre toate aceste probleme, povestindu-le trei anecdote - ilustrînd părerile greșite ale europenilor în privința Americii și spunîndu-le cîteva cuvinte bine simțite asupra necesității de a interzice intrarea străinilor ignoranți în S.U.A.

— Să știți, spuse Sidney Finkelstein, a fost o expunere foarte instructivă. Material serios și solid.

Babbitt însă, cu același aer neprietenos, bombăni :

— Un farsor ! Apă chioară ! Și ce are cu imigranții ? Pe Dumnezeul meu, nu sînt toți ignoranți și am impresia că ne tragem cu toții din imigranți.

— Of, mă plictisești ! exclamă Finkelstein.

Babbitt își dădu seama că, de partea cealaltă a mesei, doctorul A.I. Dilling îl asculta sever. Doctorul Dilling era unul din cei mai eminenți membri ai *Boosters' Club*-ului.

Nu practica medicina generală, ci chirurgia, ocupaţie mai romantică şi mai prestigioasă. Era un bărbat înalt, puternic, cu o claie de păr negru pe cap şi cu o mustaţă neagră şi deasă. Ziarele publicau adesea cronici despre operaţiile sale ; era profesor de chirurgie la Universitatea din Mohalis, frecventa toate familiile bogate din Royal Ridge şi trecea drept un om cu o avere de multe sute de mii de dolari. Pe Babbitt îl nelinişteau privirile severe ale unor asemenea personalităţi. Se grăbi deci să laude inteligenţa conferenţiarului, adresîndu-se lui Sidney Finkelstein, vorbind însă de fapt pentru urechea doctorului Dilling.

3

În după-amiaza aceea trei bărbaţi făcură irupţie în biroul lui Babbitt, cu alura unui Comitet de vigilenţă [1] din anii colonizării continentului american. Erau trei bărbaţi voinici, hotărîţi, cu maxilare proeminente, care se bucurau de mare vază la Zenith : doctorul Dilling, chirurgul, antreprenorul Charles McKelvey şi, prezenţa cea mai îngrijorătoare din toate, colonelul Rutherford Snow, un domn distins, cu barbă albă, proprietarul ziarului *Advocate Times*. În faţa acestui trio Babbitt se simţi mic şi neînsemnat.

— Sînt încîntat, fericit... gîngăvi el ; luaţi loc. Cu ce vă pot servi ?

Nici nu primiră să ia loc, dar nici nu se aşternură să vorbească despre vreme.

[1] Comitete cetăţeneşti care, în perioada colonizării Vestului Sălbatic şi îndeosebi în anii goanei după aur din California (1849—1854), au luat asupra lor răfuiala prin mijloace sumare cu infractorii de drept comun. În zilele noastre numele de comitete de vigilenţă a fost adoptat de bandele fasciste care terorizează elementele progresiste din S.U.A. (n.r.).

— Babbitt, spuse colonelul Snow, venim din partea lui *Good Citizen' s League*. Dorim să te avem în rîndurile noastre. Vergil Gunch spune că n-ai vrea să te înscrii, dar cred că noi putem să-ţi prezentăm problema sub un aspect cu totul nou. Liga se va uni cu Camera de Comerţ într-o campanie în favoarea principiului *open shop* [1], aşa că e cazul să te înscrii şi dumneata.

În tulburarea lui, Babbitt nu-şi mai aminti motivele pentru care nu voia să se alăture ligii (dacă ştiuse vreodată cu precizie care erau aceste motive este îndoielnic), dar ştia bine că nu voia, şi, numai la gîndul că ar putea fi constrîns, simţea cum i se răscoleşte mînia chiar împotriva acestor prinţi ai comerţului.

— Regret, domnule colonel, dar trebuie să mă gîndesc puţin, bolborosi el.

— Asta ce-nseamnă, George, îl apostrofă McKelvey, înseamnă că nu vrei să te înscrii ?

O voce sumbră, cu timbru straniu, sălbatic izbucni din pieptul lui Babbitt :

— Ascultă-mă, Charley ! Să fiu al dracului dacă am să mă las intimidat şi înscris cu de-a sila în orice ar fi, nici chiar de voi, bogătaşii !

— Nu vrem să intimidăm pe nimeni... începu doctorul Dilling.

Dar colonelul Snow îi tăie vorba spunînd :

— Ba nu, asta facem ! Nu ne dăm înapoi de la intimidare, dacă este necesar, Babbitt. S-a vorbit mult de dum-

[1] În lupta lor împotriva sindicatelor, capitaliştii din S.U.A. au susţinut şi susţin principiul *open shop* — întreprindere deschisă — în virtutea căruia patronul întreprinderii îşi rezervă dreptul de a angaja şi muncitori nesindicalizaţi. Sindicatele americane au urmărit şi urmăresc şi azi să impună patronilor, cu ocazia semnării contractelor colective, clauza *closed shop* — întreprindere închisă — în virtutea căreia patronul este ţinut să nu angajeze decît muncitori sindicalizaţi (n.r.).

neata la G.C.L. Treci drept un om rezonabil, cinstit, de răspundere, şi aşa ai fost întotdeauna. Dar în ultimul timp, Dumnezeu ştie din ce motive, am auzit din izvoare diferite că frecventezi o bandă de depravaţi, şi, ceea ce este mai rău, că ai luat apărarea şi ai susţinut cîteva dintre elementele cele mai primejdioase ale oraşului, de pildă pe Doane ăla.

— Domnule colonel, mi se pare că asta mă priveşte personal !

— Se poate, dar noi dorim să ne înţelegem cu dumneata. Dumneata şi cu socrul dumitale aţi colaborat cu personalităţi dintre cele mai marcante şi mai de viitor ale oraşului nostru, cum ar fi, de pildă, prietenii mei de la *Zenith Street Traction Company*, iar ziarele mele v-au dat cel mai mare sprijin. Să ştii că nu mai poţi conta pe sprijinul cetăţenilor onorabili dacă ai de gînd să ţii tocmai cu oamenii care încearcă să ne sape !

Babbitt era speriat, dar un instinct dureros îi spunea că, dacă va ceda asupra acestui punct, va ceda pe toată linia. De aceea obiectă :

— Exageraţi, domnule colonel. Sînt liberal şi partizan convins al vederilor largi, dar, bineînţeles, sînt ca şi dumneavoastră împotriva scrîntiţilor, împotriva demagogilor şi împotriva sindicatelor. Adevărul este însă că fac parte din atîtea organizaţii, încît nu mă pot ocupa serios de ele, şi aş vrea să mă gîndesc înainte de a lua hotărîrea de a mă înscrie în G.C.L.

— Nu, eu nu exagerez, binevoi să răspundă colonelul Snow. Se poate ? Doctorul te-a auzit chiar astăzi, înjurînd şi vorbind de rău pe unul dintre cei mai distinşi membri republicani ai Camerei Reprezentanţilor. Şi te înşeli de-a binelea cînd spui că „ai vrea să te gîndeşti înainte de a te hotărî". Noi nu te rugăm să te înscrii în G.C.L., noi îţi

permitem să te înscrii. Nu ştiu, prietene, dacă nu va fi prea tîrziu în cazul cînd vei şovăi mult. Grăbeşte-te să te gîndeşti... Nu sînt sigur că o să te mai admitem atunci. Ai face bine chiar să te gîndeşti cît mai repede !

Şi cei trei bărbaţi formidabili îl priviră fix, într-o tăcere glacială. Babbitt aşteptă. Nu se gîndea la nimic, aştepta pur şi simplu, în timp ce în capul său răsunau cuvintele : „Nu vreau să mă înscriu... nu vreau să mă înscriu... nu vreau...

— Foarte bine, spuse colonelul Snow. Îmi pare rău pentru dumneata !

Şi cei trei făcură stînga-mprejur, întorcîndu-i mătăhăloşi spatele.

4

În seara aceea, cînd se urcă în maşină pentru a se duce acasă, Babbitt îl zări pe Vergil Gunch trecînd pe trotuar. Ridică mîna în semn de salut, dar Gunch nu răspunse gestului său şi traversă strada. Era sigur că Gunch îl văzuse. Se întoarse acasă foarte neliniştit.

Soţia îl luă numaidecît la rost.

— Georgie, dragul meu, azi după-masă a venit să mă vadă Muriel Frink ! Zice că i-a spus Chum că comitetul lui *Good Citizen's League* a făcut demersuri speciale pentru a te invita să te înscrii, şi tu ai refuzat. Nu crezi că ar fi mai bine să primeşti ? Ştii că toţi oamenii bine fac parte din ligă, ea reprezintă...

— Ştiu eu foarte bine ce reprezintă liga ! Suprimarea libertăţii cuvîntului, a libertăţii de gîndire, a tuturor libertăţilor ! Dar n-am intenţia să mă las intimidat şi înscris

cu de-a sila în orice ar fi! Nu mă interesează dacă liga e bună sau rea şi cîte parale face ea în realitate; adevărul este că refuz să permit să mi se spună ce am de făcut...

— Dar, dragul meu, dacă n-ai să te înscrii, oamenii te-ar putea critica...

— N-au decît să mă critice!

— Da, dar eu vorbesc de oamenii bine!

— Prostii! Eu... De altfel, liga asta nu este decît o fantezie trecătoare. E la fel ca toate celelalte organizaţii care pornesc la început cu atîta avînt, făcîndu-te să crezi că vor răsturna totul, dar apoi dispar şi nimeni nu-şi mai aminteşte de ele!

— Atunci, dacă nu este decît o fantezie trecătoare, nu crezi tu...

— Nu, nicidecum! Vai, Myra, te rog, nu mă mai pisa cu asta! M-am săturat pînă peste cap să tot aud de această blestemată G.C.L. Aproape îmi pare rău că nu m-am înscris la început, cînd mi-a vorbit Verg de ea, şi aş fi terminat cu toată povestea! Poate că m-aş fi înscris şi astăzi dacă cei din comitet n-ar fi încercat să mă ia cu sila, dar, Doamne, atît timp cît sînt un cetăţean american liber şi indep...

— Ia uite, George, vorbeşti exact ca mecanicul de la calorifer, ca neamţul ăla.

— Da, zău? Bine, atunci n-am să mai vorbesc de loc!

În seara aceea ar fi dorit să se ducă la Tanis Judique, ca să-l încurajeze. La un moment dat, cînd toată familia era sus, riscă să telefoneze acasă la ea, era însă atît de tulburat, încît, în clipa în care portarul îi răspunse, se bîlbîi: „Iertaţi-mă, am să chem mai tîrziu" şi atîrnă receptorul la loc.

5

În vreme ce în privinţa lui Vergil Gunch ar fi putut avea unele îndoieli dacă într-adevăr îl evitase, a doua zi, în privinţa atitudinii lui William Washington Eathorne, nu mai încăpea nici un dubiu. În drum spre birou, ajunse din urmă maşina marelui bancher, în care acesta, anemic şi solemn, şedea în spatele şoferului. Babbitt îi făcu semn cu mîna, strigînd: „Mneaţa!" Eathorne îl privi drept în ochi, se codi o clipă, şi apoi îi făcu un semn cu capul, care lui Babbitt i se păru mai dispreţuitor decît dacă i-ar fi întors spatele.

La zece, Babbitt se trezi cu socrul şi asociatul său.

— George, aflu că i-ai făcut o scenă colonelului Snow refuzînd să te înscrii la G.C.L.? Unde dracu vrei să ajungi?! Vrei să ne duci firma de rîpă? Nu cumva îţi închipui că grangurii ăştia vor înghiţi toate afronturile şi toate balivernele „liberale" pe care le scorneşti de la o vreme!

— Mofturi, Henry T., mi se pare c-ai citit un roman ieftin. Nu există piedică mai mare în calea liberalismului decît intrigile de soiul ăsta. Sîntem într-o ţară liberă. Fiecare are dreptul să facă ce-i place.

— Dar nu-i nici o intrigă la mijloc. Cine ţi-a spus de intrigi? Numai că, dacă oamenii îşi vor băga în cap că eşti un fluşturatic, şi un om neserios, să nu-ţi închipui c-am să mai fac afaceri cu tine. Ajunge să se răspîndească numai zvonul că ai fi un scrîntit şi asta va duce la ruinarea afacerilor noastre mai sigur decît orice intrigi sau uneltiri pe care zăpăciţii ăia de romancieri ar putea să le născocească într-o viaţă întreagă.

În după-masa acelei zile, cînd zgîrcitul şi veselul Conrad Lyte, în care se putea avea încredere, veni la Babbitt şi

cînd acesta îi propuse să cumpere un teren în cartierul Dorchester, unde se ridicau locuințe noi, Lyte spuse iute, cam prea iute chiar :

— Nu, nu, deocamdată nu vreau să mă lansez într-o speculație nouă.

O săptămînă mai tîrziu, Babbitt află prin Henry Thompson că administrația lui *Zenit Street Traction Company* se pregătea să dea o nouă lovitură cu ceva terenuri și că operația urma să fie încredințată firmei *Sanders, Torrey and Wing*, și nu firmei *Babbitt-Thompson.*

— Îmi închipui că Jake Offutt trebuie să fie îngrijorat de ceea ce se spune despre tine. Și cum Jake este un conservator îndîrjit, i-o fi sfătuit pe cei de la *Street Traction Co*, să se adreseze altui agent. George, îl imploră Thompson, trebuie să faci ceva !

Luat repede, Babbitt consimți. Era absurd că-l înțelegeau atît de greșit, dar, totuși... Se hotărî deci să se înscrie în *Good Citizen's League* imediat ce va fi solicitat din nou, și acum aștepta cu o resemnare plină de furie. Dar nu fu solicitat. Îl ignorau. Nu avu curajul să se prezinte la ligă să ceară să fie admis și își ascunse dezamăgirea lăudîndu-se că sfidase întregul oraș și că nimeni nu putea să-i dicteze *lui* cum să gîndească și cum să se poarte.

Cel mai mult îl impresiona însă faptul că miss McGoun, stenografa lui model, își prezentă brusc demisia, deși e drept că motivele invocate erau temeinice : avea nevoie de odihnă, sora ei era bolnavă, așa că timp de șase luni nu va putea lucra. Nu se simțea la largul lui cu succesoarea ei, domnișoara Havstad, al cărei pronume nu l-a putut afla nimeni din birou. Părea chiar de necrezut că ar putea avea un pronume sau un iubit, un puf de pudră sau măcar un aparat digestiv. Era atît de lipsită de personalitate suedeza asta palidă, firavă și harnică, încît ar fi fost vulgar să ți-o închipui intrînd într-o casă obișnuită ca să mănînce tocătură. Era o mașină emailată și perfect unsă, și ar fi trebuit în fiecare seară să fie ștearsă de praf și închisă în măsuța de lucru lîngă creioanele ei cu vîrful prea fin și prea fragil. Scria foarte repede după dictare, bătea perfect la mașină, dar cînd încerca să lucreze cu ea îl apucau toți dracii. Se simțea grosolan, și cînd încerca să facă glumele sale preferate, de toate zilele, ea îl privea cu un aer blînd și întrebător. Îi era dor de miss McGoun și se gîndea să-i scrie.

Apoi află că, opt zile după ce demisionase, miss McGoun intrase la concurenții lui cei mai periculoși, la firma *Sanders, Torrey and Wing.*

Acum nu era numai mîhnit, era pur și simplu speriat : „De ce m-a părăsit oare ? se întreba el. Nu cumva a presimțit că afacerile mele se duc de rîpă ? Mai ales că Sanders duce acum tratativele pentru *Street Traction Company. Șobolanii...* vasul se scufundă !"

O spaimă nedeslușită îl apăsa mereu. Îl observa pe Fritz Weilinger, tînărul agent de piață, întrebîndu-se dacă nu-l va părăsi și el. În fiecare zi i se părea că i se aduc noi jigniri. Băgă de seamă că nu fusese rugat să ia cuvîntul la dineul anual al Camerei de Comerț. Iar cînd Orville Jones dădu o mare recepție și nu-l invită, nu se mai îndoi că fusese ostracizat. Se ferea să ia dejunul la *Athletic Club*, și totuși se temea să lipsească. I se părea că este spionat și că se vorbește pe socoteala lui cînd se ridică de la masă. Peste tot auzea șoapte : în birourile clienților, cînd se ducea să facă o depunere la bancă, în propriul său birou și chiar acasă. Mereu se întreba ce se zice „despre el". Toată ziulica îi surprindea comentînd în conversații imaginare : „Babbitt ? Să știi, este un adevărat

anarhist! E de admirat pentru curajul său, pentru modul cum a devenit liberal, zău, trăieşte pur şi simplu după capul lui; numai că, să ştiţi, e un element periculos, asta este, şi trebuie demascat!"

Ajunsese atît de bănuitor, încît, dacă i se întîmpla ca la colţul străzii să întîlnească doi cunoscuţi care discutau în şoaptă, tresărea şi trecea ţeapăn pe lîngă ei, ca un şcolar stîngaci. Cînd îi zărea pe vecinii săi Howard Littlefield şi Orville Jones împreună, îi privea pe furiş şi intra iute în casă, pentru a scăpa de ochii lor, fiind convins că complotau împotriva lui, că unelteau şi şopteau.

Însă, în ciuda fricii, îi sfida. Se simţea dîrz. Uneori i se părea că dăduse dovadă de curaj şi de îndrăzneală, ca Seneca Doane; uneori îşi propunea să-l viziteze pe Doane şi să-i spună ce revoluţionar devenise, dar se mărginea la intenţii. Alteori, însă, înspăimîntat de şuşotelile ce-l înconjurau, se tînguia: „Doamne-Dumnezeule, ce-am păcătuit oare? Am petrecut cu «gaşca» şi i-am dat peste nas lui Clarence Drum, care făcea pe marele şi tarele. Niciodată n-am să mai critic *eu* pe cineva, niciodată n-am să mai încerc să fac pe cineva să accepte ideile *mele!*"

Nu mai putea suporta această încordare. Peste puţin ajunse să-şi mărturisească fără înconjur că doreşte să se întoarcă la binefacerile şi la tihna conformismului, cu condiţia să găsească o cale de întoarcere onorabilă. Dar se încăpăţîna să nu se lase constrîns; jura că nu se va „ploconi".

Numai în discuţiile aprinse cu soţia ieşeau la suprafaţă teama şi neliniştea. Ea îi spunea că părea nervos, că nu poate înţelege de ce nu vrea să facă o vizită cît de scurtă familiei Littlefield, ca să-şi petreacă seara. La rîndul lui, Babbitt încerca, fără a reuşi însă, să-i explice împrejurările nebuloase ale revoltei şi ale pedepsirii lui. Acum, după ce

îi pierduse pe Paul şi pe Tanis, nu mai avea pe nimeni cu care să poată sta de vorbă. „Doamne-Dumnezeule! spunea el oftînd, Tinka este singurul meu prieten adevărat în clipele de faţă", şi juca cu ea toată seara fel de fel de jocuri.

Se gîndi să se ducă la închisoare să-l vadă pe Paul, dar, cu toate că primea în fiecare săptămînă un bileţel scurt şi anost din partea lui, se gîndea la el ca la un mort. Lui Tanis însă îi ducea dorul.

„M-am crezut deştept şi independent părăsind-o pe Tanis, şi am nevoie de ea, Doamne, ce nevoie am de ea! se gîndea el înciudat. Myra nu este în stare să înţeleagă. Tot ce pricepe ea este că în viaţă trebuie să se comporte la fel cu toată lumea. Tanis însă mi-ar da dreptate."

Apoi nu mai rezistă, şi într-o seară, tîrziu, fugi la Tanis. Nu îndrăznise să spere, dar o găsi acasă, şi singură. Dar nu mai era Tanis. Era o femeie care semăna cu Tanis, politicoasă, care înălţa din sprîncene şi părea că poartă o armură de gheaţă.

— Da, George, ce s-a întîmplat? îl întrebă ea pe un ton atît de calm şi de indiferent, încît fugi ca biciuit.

Prima îmbărbătare îi veni de la Ted şi de la Eunice Littlefield. Într-o seară, pe care Ted venise s-o petreacă acasă, dădură buzna la el, şi Ted îi spuse rîzînd:

— Ce aud de la Euny, tăticule? Spune că ai săvîrşit o crimă oribilă apărîndu-l pe Seneca Doane. Fain! Dă-le la cap! Pune-i în mişcare! Prea a amorţit tîrgul nostru!

Eunice se lăsă pe genunchii lui Babbitt, îl sărută, îşi frecă părul ondulat de bărbia lui şi ciripi:

— Găsesc că eşti mult mai drăguţ decît Howard. Apoi îl întrebă pe un ton confidenţial: Cum se face că Howard este aşa de morocănos? Are totuşi inimă bună şi, pe cuvînt, este grozav de deştept, totuşi nu va

învăța niciodată să meargă în pas cu vremea, cu toate lecțiile pe care i le dau. Nu crezi, scumpul meu, că ar trebui să facem ceva cu el ?

— Ascultă, Eunice, nu e frumos să vorbești astfel despre tatăl tău, o dojeni Babbitt în cel mai elegant stil obișnuit la Floral Heights, dar pentru prima dată, după săptămîni întregi, se simți și el fericit. Se vedea în chip de vechi luptător liberal, susținut de adeziunea tinerei generații.

Se duseră împreună să devasteze răcitorul. Babbitt spuse încîntat :

— Dacă ne-ar prinde mama, vai, ce ne-ar face !

Eunice le făcu niște jumări de ouă, îl sărută matern pe Babbitt după ureche, și cu vocea unei maici în extaz exclamă :

— Să mă ia dracu dacă înțeleg de ce o feministă convinsă ca mine continuă să-i dădăcească pe bărbații ăștia !

După această încurajare, Babbitt se arătă foarte detașat cînd îl întîlni pe Sheldon Smeeth, directorul secției de educație de la Y.M.C.A. și dirijorul corului bisericii prezbiteriene din Chatham Road. Smeeth reținu laba groasă a lui Babbitt într-una din mîinile sale vîscoase și îi spuse :

— Frate Babbitt, nu prea te-am mai văzut la biserică în ultimul timp. Știu că ai o mulțime de treburi, dar nu trebuie să-ți uiți bunii prieteni din bătrîna noastră biserică.

Babbitt își trase mîna din strînsoarea afectuoasă — lui Sheldy îi plăcea să te țină mult de mînă — și mîrîi :

— Cred că o s-o scoateți voi la capăt și fără mine. Îmi pare rău, Smeeth, sînt grăbit, bună !

Dar apoi regretă : „Dacă această larvă a încercat să mă atragă la bătrîna noastră biserică, nu încape îndoială că și fețele bisericești m-or fi bîrfit serios de tot !"

Îi auzea șoptind, șoptind. Pe doctorul John Jennison Drew, pe Cholmondeley Frink și chiar pe William Washington Eathorne. Spiritul de independență i se evaporă prin toți porii, și Babbitt rătăcea pe străzi singur, ferindu-se de privirile cinice și speriat de șoaptele neîncetate ale oamenilor.

CAPITOLUL XXXIII

1

În timp ce se pregăteau de culcare, încercă să-i explice soției ce nesuferit era Sheldon Smeeth, dar ea îi răspunse doar :

— Are o voce atît de frumoasă, atît de eterică ! Cred că n-ar trebui să vorbești astfel despre el numai pentru că tu nu poți aprecia muzica !

Babbitt o măsură din ochi ca pe o străină, întrebîndu-se cum de ajunsese în casa lui această femeie plinuță și sîcîitoare, cu brațe groase.

Întorcîndu-se cînd pe o parte, cînd pe alta, pe patul său de pe verandă, se gîndea acum la Tanis. Făcuse o prostie rupînd-o cu ea. Avea nevoie de cineva cu care să poată sta de vorbă. Simțea, vai, simțea că o să explodeze dacă o să mai lase lucrurile să se adune așa. Iar de la Myra degeaba aștepta înțelegere. Acum, însă, asta era situația, și pace ! Era o rușine ca doi oameni

căsătoriţi să se înstrăineze unul de altul după atîţia ani ; într-adevăr, o mare ruşine ; dar nu mai rămînea nimic de făcut, de vreme ce hotărîse să nu mai tolereze ca Zenithul să-i dicteze şi de vreme ce era hotărît, ferm hotărît, să nu permită nimănui să-l silească să facă orice ar fi şi nici să-l amăgească.

La ora trei îl trezi zgomotul unei maşini şi se sculă să bea puţină apă. Trecînd prin dormitor, o auzi pe soţia sa gemînd. Buimac de somn, uită de supărare şi o întrebă, prevenitor :

— Ce s-a întîmplat, draga mea ?

— Am... o durere aici... într-o parte... vai ! pur şi simplu mă sfîşie !...

— Vreo indigestie ? Să-ţi aduc puţin bicarbonat ?

— Nu cred că mi-ar ajuta. M-am simţit cam prost seara trecută, şi aseară la fel, şi apoi... vai !... apoi mi-a trecut şi am adormit şi... m-a trezit maşina.

Vorbea sacadat, luptînd ca un vas pe furtună. El se alarmă.

— Am să chem doctorul.

— Nu, nu ! O să treacă. Dar poate ai putea să-mi aduci punga cu gheaţă.

Se duse să ia punga din baie şi coborî în bucătărie după gheaţă. Această expediţie nocturnă îi dădu impresia că trăieşte o dramă, dar, pe măsură ce spărgea gheaţa cu o daltă ascuţită ca un pumnal, deveni calm, hotărît şi chibzuit ; cînd îi aduse punga, îi spuse, prietenos ca altădată :

— Lasă, lasă, dragă, să vezi că ai să te simţi mai bine acum.

Apoi se duse să se culce, dar nu mai adormi. O auzi cum geme din nou. Se sculă numaidecît şi o linişti.

— Tot te mai doare, dragă ?

— Da, mă sfîşie şi nu pot să adorm.

Abia i se auzea vocea. Ştia ce frică îi era de medici, aşa că nu-i mai spuse nimic şi coborî scările, care scîrţîiau sub paşii lui grei, ca să telefoneze doctorului Earl Patten. Apoi, încercînd să citească o revistă, cu ochii umflaţi de somn, aşteptă înfrigurat pînă auzi maşina medicului.

Doctorul era un om încă tînăr, plin de vioiciune. Intră în casă ca şi cum ar fi fost ziua-n amiaza mare.

— Ei, George, micile supărări, aşa-i ? Cum se simte ? întrebă el grăbit şi cu o bună dispoziţie cam deplasată, în timp ce-şi arunca haina pe un scaun şi-şi încălzea mîinile la radiator. Se purta de parcă ar fi fost stăpînul casei.

Urcînd scările în urma doctorului, Babbitt se simţi de prisos şi lipsit de importanţă. Cînd Verona întredeschise uşa ca să întrebe : „Ce e, tăticule, ce s-a întîmplat ?“, doctorul fu acela care îi răspunse, rîzînd : „Eh ! doar o simplă durere de stomac !“

După ce o palpă, doctorul se adresă doamnei Babbitt amabil, dar oarecum agresiv :

— O durere parşivă mai veche, nu-i aşa ? Vă dau ceva ca să puteţi dormi şi cred că vă veţi simţi mai bine spre dimineaţă. Am să trec să vă văd din nou îndată după micul dejun.

Dar lui Babbitt, care-l aştepta în hol la parter, îi spuse oftînd :

— Nu-mi place cum se prezintă abdomenul ; e rigid şi inflamat. Nu i s-a scos apendicele, nu-i aşa ? De... în fine... nu trebuie să te necăjeşti. Dimineaţă voi fi aici la prima oră, şi pînă atunci se va odihni puţin. I-am făcut o injecţie. Noapte bună.

Babbitt fu prins în vîrtejul unei furtuni sumbre.

Dintr-o dată toată indignarea care-l stăpînise şi toate dramele morale în care se zbătuse păliră şi i se părură absurde faţă de străvechile şi copleşitoarele realităţi inevitabile : boala şi ameninţarea morţii, adică noaptea cea fără de sfîrşit şi nenumăratele complicaţii ale vieţii conjugale. Se întoarse lîngă Myra. În timp ce ea aţipea, furată de moliciunea copleşitoare a morfinei, Babbitt se aşeză pe marginea patului ei şi îi luă mîna ; pentru prima oară după multe săptămîni, mîna ei se cuibări cu încredere într-a lui.

Grotesc înfăşurat în halatul lui de baie şi într-o pătură roz cu alb, se afundă într-un fotoliu. Camera părea sinistră în semiîntunericul în care perdelele păreau nişte hoţi la pîndă, iar masa de toaletă avea aerul unei fortăreţe cu turnuri. Peste toate plutea un miros de produse cosmetice şi de rufărie de pat. Aţipea şi se trezea cu intermitenţă. Aţipi şi se trezi poate de o sută de ori la rînd. O auzea mişcîndu-se şi suspinînd în somn şi se întreba dacă n-ar putea s-o ajute, să facă ceva pentru ea, dar nu apuca să-şi precizeze gîndul, că-l şi prindea din nou somnul. Era istovit şi avea dureri de şale. Noaptea nu se mai termina. Cînd, în cele din urmă, se iviră zorile şi cînd aşteptarea părea că s-a sfîrşit, adormi de-a binelea şi se necăji cînd îşi dădu seama că fusese surprins dormind la datorie de către Verona, care-l trezi năvălind în cameră şi întrebîndu-l îngrijorată :

— Spune, tăticule, ce s-a întîmplat ?

Soţia se deşteptase şi ea ; faţa îi era palidă şi fără viaţă în lumina dimineţii, dar acum nu o mai compara cu Tanis ; nu mai era o femeie oarecare, comparabilă cu alte femei, ci parte integrantă din persoana lui, iar dacă putea s-o critice şi s-o cicălească, era ca şi cum s-ar fi criticat şi s-ar fi cicălit pe sine însuşi, cu solicitudine, fără vreo intenţie de a umili, fără a se aştepta şi chiar fără a dori cu adevărat o schimbare a esenţei.

Veronei îi răspunse pe un ton părintesc şi ferm. O linişti pe Tinka, iar fetiţa sublinie emoţia momentului izbucnind în plîns. Dădu ordin să se servească devreme micul dejun. Ar fi vrut să răsfoiască ziarul, dar se simţi eroic şi folositor, abţinîndu-se să se uite la el. Dar pînă la întoarcerea doctorului Patten mai erau multe ore monotone, care se scurseră anevoie.

— Nu prea văd vreo schimbare, spuse Patten. Am să trec din nou pe la unsprezece, şi dacă n-aveţi nimic împotrivă, ca să fim mai siguri, voi aduce în consult un alt precupeţ de hapuri. Hai, George, tu nu mai ai nimic de făcut aici. Verona o să aibă grijă ca punga cu gheaţă să fie mereu plină, cred că ar fi bine să o ţină în permanenţă. Hai, George, n-ar fi rău s-o ştergi la birou, în loc să stai aici şi să te tot învîrteşti în jurul ei cu o mutră de parcă tu ai fi cel bolnav. Ce curajoşi mai sînteţi voi, soţii ! Mai rău ca femeile. Vă băgaţi nasul peste tot şi vă lăsaţi compătimiţi cînd vă sînt bolnave soţiile. Haide, mai bea o cafeluţă şi şterge-o !

Luat astfel în rîs, Babbitt îşi mai veni în fire. Plecă la birou, încercă să dicteze scrisori, să dea telefoane, dar, înainte de a i se răspunde, uita cui îi telefonase. La zece şi un sfert se întoarse acasă. Cînd scăpă de aglomeraţia din centrul oraşului şi putu să dea viteză maşinii, avea obrazul contractat şi brăzdat ca masca tragediei.

Soţia îl întîmpină uimită :

— De ce te-ai întors, dragă ? Cred că mă simt mai bine. I-am spus şi Veronei să se ducă la birou. Nu eşti supărat pe mine că m-am îmbolnăvit aşa, deodată ?

Înţelese că simţea nevoia de a fi alintată, şi o alintă bucuros. Erau cuprinşi de o ciudată fericire, cînd se

auzi maşina doctorului Patten la intrare. Babbitt privi pe fereastră şi se sperie. Patten era întovărăşit de un bărbat agitat, cu părul negru, ciufulit şi cu mustaţă de husar, doctorul A. I. Dilling, chirurgul. Plin de îngrijorare, Babbitt se zăpăci, încercă să-şi ascundă teama şi alergă jos, la poartă.

Doctorul Patten îi vorbi cu un calm exagerat:

— Nu vreau să te îngrijorez, dragă prietene, dar am crezut că ar fi bine dacă doctorul Dilling ar examina-o pe pacienta noastră. Făcu un gest spre Dilling ca spre un maestru.

Acesta salută foarte scurt şi urcă scara. Babbitt umbla în lung şi în lat în sufragerie, cuprins de panică. Afară de naşterile soţiei nu avusese niciodată vreo operaţie în familie, iar pentru el chirurgia era în acelaşi timp şi o mare minune, dar şi spaima spaimelor. Cînd Dilling şi Patten coborîră, ştiu însă că totul e în regulă şi avu poftă să rîdă, căci cei doi arătau exact ca medicii cu barbă din comediile muzicale şi-şi frecau mîinile cu un fel de sagacitate caraghioasă.

Doctorul Dilling îi spuse:

— Regret, prietene, dar e o apendicită acută.

Babbitt nu pricepu îndată seriozitatea vorbelor lui. Spuse cu jumătate de gură:

— De... presupun că am putea s-o pregătim în cîteva zile. Şi probabil că ar trebui să-l chem şi pe Ted de la universitate, pentru orice eventualitate.

— Nu, mormăi doctorul Dilling, dacă nu vreţi să facă peritonită, trebuie să o operăm chiar acum. Asta este soluţia pe care v-o recomand insistent. Dacă sînteţi de acord, telefonez chiar acum să vină ambulanţa de la spitalul „St. Mary", şi în trei sferturi de oră o urcăm pe masa de operaţie.

— Eu, eu... Desigur, presupun că ştiţi ce... Dar, Doamne-Dumnezeule, trebuie să înţelegeţi că nu-i pot pregăti hainele şi tot ce trebuie în două secunde! Şi în starea ei, atît de tulburată şi slăbită...

— N-aveţi decît să aruncaţi într-o valiză o perie de cap, un piepten şi o periuţă de dinţi; de altceva nici nu va avea nevoie o zi, două, spuse doctorul Dilling şi se duse la telefon.

Disperat, Babbitt urcă scările în galop. O dădu afară din cameră pe Tinka, care era înspăimîntată, şi îi spuse vesel soţiei:

— Uite ce e, fetiţo, doctorul e de părere că ar fi mai bine să facem o mică operaţie şi să scăpăm. Numai cîteva minute — nici pe jumătate aşa de complicat ca o naştere — şi ai să te vindeci cît ai zice pîs!

Ea îl apucă de mînă şi îl strînse atît de tare, încît începu să-l doară. Apoi îi spuse încet, ca un copil speriat:

— Mi-e frică... să plec în necunoscut... singură de tot!

Avea o privire dezorientată, ochii ei implorau, îngroziţi: „Rămîi cu mine! Dragul meu, acum nu trebuie să te duci la birou, nu-i aşa? N-ai putea să vii cu mine pînă la spital? N-ai putea să vii să mă vezi diseară, dacă totul e în regulă? Aşa-i că astă-seară nu trebuie să pleci în oraş?"

Căzu în genunchi lîngă patul ei. Pe cînd ea îi mîngîia uşor părul, el plîngea cu suspine şi-i săruta marginea mînecii, jurîndu-se:

— Scumpa mea, te iubesc mai mult decît orice pe lume! Am fost cam necăjit de afaceri şi de altele, dar acuma toate astea s-au terminat şi m-am întors iar.

— Adevărat, George? Aşa cum stăteam culcată, mă gîndeam că poate ar fi mai bine dacă *aş muri*. Mă

întrebam dacă are cineva cu adevărat nevoie de mine, sau dacă mă mai vrea cineva. Mă întrebam la ce bun să mai trăiesc. M-am făcut atît de proastă și de urîtă...

— Hai, lasă glumele! Vrei să-ți fac complimente acum cînd trebuie să-ți pregătesc valiza! Desigur, eu sînt tînăr și frumos, un adevărat cocoșel, și...

Nu putu să continue. Îl apucă iar plînsul; și, bolborosind cuvinte incoerente, se regăsiră.

În timp ce împacheta obiectele de toaletă, creierul său funcționa uimitor de clar și de ager. Își dădea seama că s-a terminat cu serile de petreceri și recunoștea că avea să le regrete. Înțelegea acum cu amărăciune că aceasta fusese ultima lui aventură disperată înainte de a se resemna la viața statică a omului ajuns în pragul bătrîneții. Zîmbi șiret. „Totuși, cît a durat a fost grozav! Și acum cine știe cît va costa operația! Ar fi trebuit să discut cu Dilling. Dar nu, ce dracu, nu-mi pasă cît o să coste!"

Ambulanța era la poartă. Deși atît de amărît, Babbitt, care admira perfecțiunea tehnică sub toate aspectele, nu se putu abține să nu admire îndemînarea cu care infirmierii o așezară pe doamna Babbitt pe targă, ca s-o transporte jos. Ambulanța era imensă, netedă, albă și lăcuită. Doamna Babbitt gemu:

— Mi-e frică! Seamănă cu un dric. Parcă m-ar băga într-un dric. Vreau să rămîi cu mine!

— Mă urc în față la șofer, făgădui Babbitt.

— Nu, vreau să stai înăuntru cu mine. Apoi, adresîndu-se infirmierilor:

— N-ar putea să stea înăuntru?

— Ba da, doamnă, desigur! Avem înăuntru un scăunel pliant bun, spuse cu mîndrie profesională infirmierul mai vîrstnic.

Se așeză lîngă ea în cabina ambulanței, înzestrată cu o cușetă, scăunel pliant, un mic radiator electric, și un calendar, a cărui prezență era cu totul inexplicabilă și care înfățișa o fată mîncînd cireșe și firma unei mari băcănii din centru. Dar făcînd un gest de veselie forțată, Babbitt atinse cu mîna radiatorul și țipă:

— Aoleu! Isuse!

— Se poate, George Babbitt! Nu vreau să te aud înjurînd și blestemînd!

— Știu, îmi pare rău, dar... pe toți dumnezeii, uite cum m-am fript! Ptii! și doare, o durere afurisită de tot! La naiba cu radiatorul ăsta, arde ca... e mai fierbinte ca balamalele porților lui Hades! Uite! Se vede și semnul!

În timp ce se apropiau de spitalul „St. Mary", unde asistentele și începuseră să pregătească instrumentele pentru operația care trebuia să-i salveze viața, doamna Babbitt era aceea care îl consola și săruta locul unde se fripsese, ca să se facă bine, și, cu toate că dumnealui își dădea aere de bărbat independent și energic, se lăsa mîngîiat, fericit că e alintat.

Ambulanța trecu valvîrtej pe sub portalul boltit al spitalului, și dintr-o dată Babbitt se simți mic de tot și neînsemnat față de succesiunea rapidă, de coșmar a sălilor cu podele de plută, cu uși nesfîrșite ce se deschideau, lăsînd să se vadă femei bătrîne șezînd în pat, apoi ascensorul, sala de anestezie și tînărul intern plin de dispreț pentru soți. I se dădu voie să-și sărute soția, apoi văzu o infirmieră subțirică și brunetă potrivindu-i cornetul de anestezie pe gură și pe nas; se trase înapoi cînd simți mirosul dulceag și înșelător; apoi fu trimis afară și se așeză zăpăcit pe un scăunel înalt, într-un la-

borator, frămîntat de dorinţa de a o mai vedea o dată şi de nevoia de a-i spune că o iubise întotdeauna, că nici o clipă nu iubise pe altcineva şi nu se uitase la vreo altă femeie. În laboratorul în care şedea zări un obiect în descompunere conservat într-un borcan cu alcool gălbui. Îi făcea scîrbă, dar nu-şi putea lua ochii de la el; îl preocupa mai mult decît însăşi aşteptarea. Mintea lui plutea în vid şi se întorcea mereu la borcanul îngrozitor. Ca să scape de el, deschise uşa din dreapta, cu speranţa că va găsi un birou. Îşi dădu seama că era tocmai sala de operaţie; dintr-o privire cuprinse întreg tabloul: doctorul Dilling, straniu în halatul alb, cu capul bandajat, aplecat deasupra mesei de oţel cu şuruburi şi rotiţe; infirmierele ţinînd lighene şi tampoane de vată; apoi un trup înfăşurat în cearşafuri albe, din care nu se zărea decît o bărbie fără viaţă şi o ridicătură albă, din mijlocul căreia apărea un pătrat de carne palidă cu o tăietură puţin însîngerată pe margini şi ieşind din ea o mulţime de pensete agăţate ca nişte paraziţi.

Repede închise uşa la loc. Dacă remuşcările şi spaima din noaptea şi dimineaţa aceea nu fuseseră poate destul de adînci, acum, după ce o văzu astfel înfăşurată şi fără pic de aparenţă umană, pe ea, care fusese atît de înduioşătoare, fu zguduit pînă în măduva oaselor şi, aşezîndu-se iar pe scaunul cel înalt din laborator, jură credinţă soţiei... Zenithului, businessului... clubului *Boosters*... şi fiecărui punct al crezului oamenilor de treabă.

Se trezi cu o infirmieră, care căuta să-l liniştească:

— S-a terminat! Operaţia a avut un succes deplin! Se va vindeca perfect! Peste puţin are să iasă de sub efectul anestezicului şi o să puteţi intra s-o vedeţi.

O găsi pe un pat înclinat ciudat, cu faţa galbenă, bolnăvicioasă, dar buzele ei roşii se mişcau uşor. Abia

atunci îşi dădu seama că era în viaţă. Mormăia ceva. Se aplecă asupra ei şi o auzi şoptind:

— Siropul veritabil de arţar pentru clătite este greu de procurat...

Începu să rîdă fără să se poată opri şi, strălucind de bucurie, îi spuse cu mîndrie surorii:

— N-ai crede, vorbeşte despre sirop de arţar! Pe cuvîntul meu, am să-i comand sute de litri de sirop, de-a dreptul din Vermont!

2

Şaptesprezece zile mai tîrziu ieşi din spital. Se dusese s-o vadă în fiecare după-amiază şi, stînd de vorbă pe-ndelete, redeveniră intimi ca altădată. O dată, Babbitt făcu aluzie la Tanis şi la relaţiile sale cu „gaşca", şi ea se îngrozi la gîndul că bietul ei George încăpuse pe mîna unei femei stricate.

Dacă avusese vreodată îndoieli în privinţa vecinilor săi şi în privinţa farmecului nespus al oamenilor de treabă, toate aceste îndoieli se risipiră acum. „Pe Seneca Doane, sublinie el, nu l-am văzut venind cu flori sau intrînd să stea de vorbă cu nevastă-mea", în schimb doamna Howard Littlefield i-a adus la spital deliciosul ei jeleu de vin (parfumat cu vin adevărat); Orville Jones a stat ore întregi să aleagă romane pe gustul doamnei Babbitt — poveşti de dragoste cu milionari din New York şi cu *cow-boy* din Wyoming; Louetta Swanson i-a împletit o jachetă de noapte roz; Sidney Finkelstein şi vesela şi fluşturatica lui soţie cu ochi căprui i-au cum-

părat cea mai frumoasă cămaşă de noapte de la *Parcher & Stein*.

Prietenii încetară să mai şuşotească şi nu-l mai priveau cu suspiciuni. Zilnic, la *Athletic Club* i se cereau veşti despre soţie. Membri al căror nume nici nu-l cunoştea îl opreau pentru a-l întreba :

— Ce mai face simpatica dumitale soţie ?

Babbitt avu impresia că cobora de pe podişuri pustii jos, în atmosfera caldă a unei văi semănate cu gospodării primitoare.

Într-o zi, Vergil Gunch îl întrebă :

— Ai să fii la spital pe la şase ? Soţia şi cu mine am vrea să trecem să vă vedem.

Şi veniră într-adevăr. Gunch făcu atîtea glume, încît doamna Babbitt îl rugă să n-o mai facă să rîdă atît de mult, că-i făcea rău la rană. Traversînd holul la plecare, Gunch îi spuse pe un ton amabil :

— George dragă, n-ai prea fost în apele tale în ultimul timp. Nu ştiu de ce şi nici nu-i treaba mea. Dar acum am impresia că ţi-ai revenit. De ce nu te-nscrii şi tu în *Good Citizen's League*, băiete ? Petrecem straşnic, uneori, şi am avea nevoie de sfaturile tale.

Din acea clipă Babbitt încetă cu desăvîrşire de a mai fi un partizan al revoluţiei interne. Aproape că-i venea să plîngă de bucurie cînd îşi dădu seama că, în loc de a mai fi terorizat, era luat cu binişorul şi că în sfîrşit va putea părăsi lupta, că va putea dezerta, fără a-şi face o părere prea proastă despre el însuşi. Îl bătu pe umăr pe Gunch, şi a doua zi fu primit în *Good Citizen's League*.

Nu trecură nici două săptămîni, şi G. F. Babbitt ajunse să fie dintre toţi membrii ligii acela care denunţa cu cea mai mare vehemenţă nelegiuirile lui Seneca Doane, crimele sindicatelor, primejdiile imigraţiei şi

acela care proslăvea cu mai multă convingere binefacerile golfului, ale moralităţii şi ale depozitelor în cont la bancă.

CAPITOLUL XXXIV

1

Filiale ale *Good Citizen's League* apăruseră ca ciupercile în toată ţara, dar nicăieri liga nu desfăşura o activitate mai rodnică şi nu se bucura de o mai mare stimă decît în oraşele de felul Zenithului, în oraşele comerciale cu cîteva sute de mii de locuitori, care, în majoritate (e drept însă şi cu unele excepţii), erau situate în interiorul ţării şi dominau întinse regiuni cerealiere şi mine bogate, precum şi o puzderie de orăşele dependente de ele atît în privinţa împrumuturilor ipotecare, a etichetei artei şi a filozofiei sociale, cît şi în privinţa modistelor.

Majoritatea cetăţenilor înstăriţi din Zenith făceau parte din ligă. Nu toţi aparţineau categoriei celor care se autointitulau „oameni de treabă". Pe lîngă oamenii de treabă, pe lîngă oamenii care credeau în prosperitate, mai erau şi aristocraţii, adică oamenii mai bogaţi, sau cei care erau bogaţi de mai multe generaţii : preşedinţii consiliilor de administraţie ale băncilor şi uzinelor, moşierii, avocaţii marilor companii, medicii la modă şi cîţiva oameni între două vîrste, care tăiau frunze cîinilor, dar care totuşi rămîneau la Zenith colecţionînd ceramică şi ediţii princeps de parc-ar fi fost la Paris.

Erau cu toţii de acord că clasa muncitoare nu trebuie lăsată să ridice nasul ; îşi dădeau seama cu toţii că „democraţia americană“ nu presupune nicidecum egalitatea de avere, dar că ea impune în schimb o salutară identitate în ce priveşte gîndirea, îmbrăcămintea, pictura, moravurile şi vocabularul.

Prin asta se asemănau cu clasele conducătoare din orice altă ţară, şi în special cu clasa conducătoare din Marea Britanie, cu singura deosebire că ei dădeau dovadă de mai multă vigoare şi că încercau să creeze o serie de norme unanim acceptate spre care năzuiesc toate minorităţile conducătoare de pretutindeni, dar pe care de obicei nu reuşesc să le realizeze.

Cea mai vajnică campanie dusă de *Good Citizen's League* a fost lupta în jurul principiului *open shop*, care de fapt era într-o formă camuflată o campanie îndreptată împotriva muncitorilor organizaţi în sindicate. Paralel cu această luptă, liga a organizat o „mişcare de americanizare“, ţinînd cursuri serale de limbă engleză, de istorie şi de economie politică, publicînd zilnic articole prin ziare, pentru ca imigranţii noi sosiţi să priceapă că metoda autentică, sută la sută americană, de a rezolva conflictele de muncă constă în aceea că muncitorii trebuie să aibă încredere în patroni şi să-i iubească.

Liga era mai mult decît generoasă cînd venea vorba să sprijine alte organizaţii care erau de acord cu ţelurile ei. Ea ajută astfel Y.M.C.A. să strîngă un fond de două sute de mii de dolari pentru construirea unui nou imobil. Babbitt, Vergil Gunch, Sidney Finkelstein şi însuşi Charles McKelvey luară cuvîntul în faţa spectatorilor, în sălile de cinema, pentru a le destăinui ce puternică influenţă a exercitat „buna şi bătrîna Y.M.C.A.“ în ce priveşte îndrumarea lor pe făgaşul unei vieţi creştineşti

sănătoase ; iar venerabilul şi atotputernicul colonel Rutherford Snow, proprietarul lui *Advocate Times*, se fotografie strîngînd mîna lui Sheldon Smeeth, de la Y.M.C.A. E drept că după aceea, cînd Smeeth îl pofti timid : „Trebuie să veniţi la una din şedinţele noastre de rugăciune“, aprigul colonel îi spuse răstit : „Pentru ce dracu să vin ? Am doar barul meu propriu !“, dar acest episod nu a fost relatat în presă.

Liga a fost de mare ajutor Legiunii Americane în perioada în care anumite ziare mai mici şi anumite ziare independente îşi îngăduiră să critice această organizaţie a veteranilor din războiul mondial. Într-o seară, o bandă de tineri devastă sediul socialiştilor din Zenith, dînd foc registrelor şi arhivei, maltratînd personalul şi aruncînd frumuşel mobilierul pe fereastră. Toate ziarele, afară de *Advocate Times* şi *Evening Advocate*, puseră această acţiune directă, pozitivă, dar poate cam pripită în seama Legiunii Americane. O echipă a lui *Good Citizen's League* fu imediat trimisă să viziteze redacţiile ziarelor care răspîndiseră această calomnie pentru a le explica şi lor că nici un veteran de război nu ar fi capabil de asemenea fapte ; directorii ziarelor înţelegînd cum stau lucrurile, primiră spre publicare reclamele ligii. Iar cînd unicul cetăţean din Zenith care refuzase să lupte pe front se întoarse din închisoare şi fu, pe bună dreptate, alungat din oraş, ziarele au atribuit prudent această ispravă „unei mulţimi de persoane neidentificate“.

2

Babbitt luă parte la toate acţiunile şi succesele lui *Good Citizen's League*, recîştigîndu-şi complet atît mulţumirea de sine şi liniştea sufletească, cît şi afecţiunea prietenilor săi. De la un timp începu să protesteze :

— Ce dracu, mi-am dat contribuţia la asanarea oraşului, de acum înainte vreau să-mi văd de afaceri. Am s-o las mai moale cu treburile astea ale G.C.L.-ului.

Reîncepuse să frecventeze biserica, aşa cum reîncepuse să frecventeze şi dejunurile de la *Boosters' Club.* Suportase chiar şi primirea entuziastă pe care i-o făcuse Sheldon Smeeth. Nutrea temeri că mîntuirea sufletului i-ar putea fi primejduită din pricina nemulţumirilor sale recente. Nu era de loc convins că ar exista un rai în care s-ar putea ajunge, dar, întrucît doctorul John Jennison Drew afirma că există, Babbitt nu dorea să-şi asume nici un risc.

Într-o seară, trecînd prin faţa casei parohiale ocupate de doctorul Drew, Babbitt ascultă de un impuls subit şi intră. Îl găsi pe pastor în biroul său.

— Numai un minut, am de primit un răspuns la telefon, spuse doctorul Drew aferat, apoi vorbi în receptor cu glas apăsat: Hello, Hel-lo! *Berkey and Hannis?* La telefon pastorul Drew. Unde naiba sînt şpalturile calendarului de duminica viitoare? Cum? Ar fi trebuit să mi le trimiteţi. Ce vină am eu dacă s-au îmbolnăvit cu *toţii!* Mie îmi trebuie astă-seară. Căutaţi un comisionar şi trimiteţi-mi-le rapid! Apoi, întorcîndu-se, întrebă pe acelaşi ton brusc: Ei, frate Babbitt, ce pot face pentru dumneata?

— Am vrut numai să vă întreb... Să vedeţi, părinte, cum stă cazul: acum cîtăva vreme am cam scăpat frîul. Ştiţi, cu băutura, şi aşa mai departe. Iată ce am vrut să vă întreb: Ce se întîmplă dacă un om renunţă la toate astea şi îşi revine în fire? Credeţi că... adică s-ar putea să-mi spuneţi... vreau să ştiu dacă pînă în cele din urmă i se pun la socoteală!

Preacucernicul doctor Drew manifestă subit un interes deosebit:

— Şi, hm, frate... şi celelalte? Adică femei?

— Nu, de fapt aş putea spune chiar de loc!

— Nu te sfii să-mi spui, frate. De asta sînt pus aici. Ţi-ai făcut niţel de cap? Ai strîns femei în braţe în maşină?

Ochii pastorului străluceau.

— Nu, nu...

— Bine. Atunci, uite, peste un sfert de oră trebuie să primesc o delegaţie a Asociaţiei „Nu luaţi prohibiţia în glumă", iar la zece fără un sfert o delegaţie a „Uniunii împotriva limitării naşterilor", şi după ce aruncă o privire grăbită la ceas: Dar mai am cinci minute ca să mă rog cu dumneata. Îngenunchează aici, în faţa scaunului, scumpul meu frate. Să nu-ţi fie ruşine că ai venit să ceri îndrumarea Domnului.

Pe Babbitt îl mînca pielea capului şi dorea s-o ia la fugă, dar doctorul Drew căzuse în genunchi lîngă scaunul de la biroul său, şi vocea sa trecuse de la tonul aspru şi energic la tonul onctuos, familiar cu păcatele şi cu atotputernicul. Babbitt îngenunche şi el, în timp ce Drew se ruga:

— O, Doamne, vezi-l aici pe fratele nostru care a căzut de nenumărate ori în păcat. O, ceresc părinte, dă-i lui o inimă curată, curată ca inima unui prunc. Fă-l să cunoască iar bucuria cea bărbătească de a nu cădea în păcat...

Sheldon Smeeth intră, vesel, în birou. Văzîndu-i pe cei doi bărbaţi, zîmbi strîmbîndu-se şi, iertător, îl bătu pe Babbitt pe umăr, apoi îngenunche lîngă el, luîndu-l după umăr, în timp ce ţinea isonul doctorului Drew, îngînînd după el:

— Da, Doamne! Ajută-l pe fratele nostru, Doamne!

Babbitt se străduia să stea cu ochii închişi; totuşi, uitîndu-se printre degete, îl zări pe preot privind la ceas, în timp ce încheia triumfător:

— Şi învaţă-l, Doamne, să nu se codească să vină la noi după sfat şi grijă iubitoare, învaţă-l că biserica îl poate mîna ca pe un mieluşel.

Doctorul Drew sări în picioare, roti ochii în direcţia cerului, puse ceasul la loc în buzunar şi întrebă:

— A sosit delegaţia, Sheldy?

— Da, aşteaptă afară, răspunse Sheldy cu aceeaşi vioiciune; apoi, către Babbitt, mîngîietor: Frate, dacă ţi-ar putea fi de folos, mi-ar face plăcere să mergem în camera alăturată ca să ne rugăm, în timp ce doctorul Drew îi primeşte pe fraţii veniţi din partea Asociaţiei „Nu luaţi prohibiţia în glumă".

— Nu, nu, mulţumesc, nu am timp! strigă Babbitt, repezindu-se spre uşă.

3

Din ziua aceea fu văzut adesea la biserica prezbiteriană din Chatham Road, dar se spune că evita să dea mîna cu pastorul la intrarea în biserică.

Deşi răzvrătirea zdruncinase într-atîta fondul său moral încît nu se putea conta totdeauna pe el în campaniile mai serioase ale G.C.L.-ului, şi cu toate că nu preţuia biserica aşa cum se cuvenea, este neîndoios că Babbitt gusta din plin bucuriile pe care i le oferea căminul său precum şi cele oferite de *Athletic Club*, de *Boosters' Club* şi de Ordinul Elanilor.

În sfîrşit după multe şovăieli, Verona şi Kenneth Escott se căsătoriră. Pentru ceremonie, Babbitt se îmbrăcă cu tot atîta grijă ca şi mireasa: se gătise cu redingota strîmtă, pe care o purta de trei ori pe an, cînd mergea la ceaiuri. Resimţi o mare uşurare după ce tinerii căsătoriţi plecară cu maşina. Întors acasă, îşi scoase redingota şi îşi aşeză pe canapea picioarele umflate, reflectînd că de aici înainte soţia sa şi cu el vor avea *living-romm*-ul la dispoziţia lor şi că nu vor mai fi siliţi să asculte cum Verona şi Kenneth discutau, în limbajul cel mai select pe care şi-l însuşiseră la facultate, despre salariile minime şi despre Liga de teatru.

Dar nici această tihnă nu îi procura atîta satisfacţie cîtă îi procura faptul că devenise iară unul dintre cei mai iubiţi oameni de la *Boosters' Club.*

4

Înainte de a începe dejunul dat de *Boosters' Club,* preşedintele Willis Ijams rămase în picioare, nemişcat, privindu-i pe toţi cu un aer atît de nenorocit, încît fură cu toţii cuprinşi de teama că le va anunţa moartea unui frate *Booster.* Apoi le vorbi, încet şi grav:

— Trebuie să vă fac cunoscut un fapt scandalos, ceva îngrozitor, despre unul dintre membrii noştri.

Mai mulţi *Booster*-i, printre care şi Babbitt, părură tulburaţi.

— Un cavaler jurat, prieten de-al meu, în care am toată încrederea, a făcut nu demult o călătorie prin nordul ţării, şi într-un anumit oraş, în care şi-a petrecut copilăria un anumit *Booster,* a descoperit un lucru care nu mai poate să rămînă ascuns. De fapt a descoperit

natura intimă a unui om pe care noi îl priveam ca pe un „om de treabă" şi ca pe unul de-ai noştri. Domnilor, vocea mea refuză să vă destăinuiască secretul, aşa că l-am scris aici.

Trase pînza de pe o tablă mare, neagră, pe care era scrisă, cu majuscule enorme, următoarea inscripţie :

George Follansbee Babbitt... *Ce folie !*[1]

Booster-ii aclamară, rîseră, plînseră, aruncară chiflele de pe masă în capul lui Babbitt şi îi strigară :

— Discurs, vrem un discurs ! Vai, ce folie !

Preşedintele Ijams continuă :

— Acesta, domnilor, este lucrul îngrozitor pe care George Babbitt ni l-a ascuns atîţia ani, în care noi am crezut pur şi simplu că este George F. Acum, trebuie să ne spuneţi, pe rînd, ce aţi crezut că reprezintă această literă „F".

— „Fordăreaţă" sugeră unul.

Apoi ceilalţi spuseră : „Fricos, fasonat, fosilă" etc., etc.

După jovialitatea cu care-l zeflemiseau, Babbitt îşi dădu seama că era iar unul de-al lor, şi fericit se ridică şi spuse :

— Băieţi, sînt nevoit să mărturisesc. N-am purtat niciodată un ceas de mînă şi nici nu mi-am despărţit numele printr-o trăsătură de unire, însă mărturisesc că mă cheamă „Follansbee". Singura mea justificare este că bătrînul meu tată — care de altfel era perfect sănătos la minte şi ştia să vină de hac concetăţenilor săi cînd era vorba să-i cureţe la jocul de table — m-a botezat astfel după doctorul familiei, bătrînul Ambrose Follansbee !

---

[1] Joc de cuvinte. Intîia silabă a numelui *Follansbee* coincide cu cuvîntul englezesc *folly*, care înseamnă nebunie (n.r.).

Vă rog să primiţi scuzele mele, băieţi. În starea mea civilă viitoare... voi avea grijă să mi se dea un nume mai practic, ceva care să sune frumos şi să fie totodată bun şi viril, de fapt ceva în genul acelui nume vechi şi măreţ, atît de cunoscut în toate gospodăriile, acel nume îndrăzneţ şi aproape covîrşitor : Willis Jimjams Ijams[1] !

Aclamaţiile ce urmară îi făcură dovadă că devenise iar popular şi că nu mai trebuia să se teamă de nimic : ştia bine că nu-şi va mai risca siguranţa şi popularitatea, îndepărtîndu-se de clanul „Oamenilor de treabă".

5

Henry Thompson dădu buzna în birou, strigînd :

— George, am o veste mare ! Jake Offutt mi-a spus că ăia de la *Street Traction Company* sînt nemulţumiţi de felul în care *Sanders, Torrey and Wing* şi-au îndeplinit mandatul şi sînt iar dispuşi să lucreze cu noi !

Babbitt fu cît se poate de bucuros că se lichida în sfîrşit şi această belea, care i se trăgea tot de pe urma răzvrătirii sale, totuşi, în drum spre casă, fu frămîntat de gînduri ce nu-l tulburaseră niciodată în zilele cînd mai era un conformist convins şi zelos. Îşi dăduse seama că nu-i socotea pe domnii de la *Traction Company* drept oameni perfect cinstiţi. „Bine, îşi zicea, mai perfectez această afacere pentru ei, dar, îndată ce va fi posibil, poate îndată ce are să moară Henry Thompson, am să rup orice legătură cu ei. Împlinesc acum patruzeci şi opt de ani, peste încă doisprezece am să am şaizeci de ani ; doresc să le las nepoţilor un nume curat." Bineînţeles,

---

[1] Joc de cuvinte : *jam* în limba engleză — marmeladă (n.t.).

erau bani de cîştigat la afacerile celor de la *Traction Company* şi trebuia să ţină seama şi de punctul de vedere practic, numai că... Făcu un gest enervat. Ar fi vrut să le spună domnilor de la *Traction Company* ce părere avea despre ei... „Nu, nu pot s-o fac, nu acum, cel puţin ; dacă i-aş jigni, m-ar strivi. Totuşi..."

Îşi dădea seama că drumul pe care trebuia să-l urmeze de aci înainte nu era tocmai clar. Se întreba ce avea să facă cu viitorul lui. Era încă tînăr ; să fi încheiat oare definitiv capitolul aventurilor ? Se simţea prins chiar în laţul din care se zbătuse cu atîta furie să scape şi, culmea ironiei, mai trebuia să se şi bucure că este prins în laţ.

„M-au biruit, gemu el, m-au înfundat de-a binelea !"

Acasă era linişte şi pace în seara aceea şi jucă în tihnă o partidă de *pinochle* cu soţia. Se hotărî să-i spună o dată pentru totdeauna împieliţatului care-l tot împungea că este mulţumit să trăiască după buna modă bătrînească. Iar a doua zi se duse să stea de vorbă cu şeful serviciului de achiziţii de la *Street Traction Company* şi puseră la punct planurile pentru achiziţionarea pe tăcute a terenurilor situate pe Evanston Road. Totuşi, în drum spre birou, îşi zise : „Am să dirijez şi am să aranjez lucrurile după placul meu, cel puţin după ce am să mă retrag din afaceri".

6

Ted venise de la universitate pentru a petrece *week end*-ul acasă. Deşi nu mai susţinea c-ar vrea să devină inginer mecanic şi cu toate că nu-şi mai spunea părerea despre profesori, nu părea încă împăcat cu studiile, şi singurul lucru care-l interesa era aparatul său de radio.

Sîmbătă o invită pe Eunice Littlefield la o serată dansantă la Devon Woods. Babbitt o zări pe Eunice în momentul în care, sprintenă, se urca în maşină, cu o manta roşie largă aruncată peste rochia de mătase subţire, crem. La unsprezece şi jumătate, cînd soţii Babbitt se duseră la culcare, tinerii nu se întorseseră încă. Tîrziu, noaptea, Babbitt fu trezit de soneria telefonului şi, taciturn, coborî scările. La telefon era Howard Littlefield.

— George, Euny nu s-a întors încă. Ted a venit ?

— Nu, cel puţin uşa lui e deschisă...

— Ar fi trebuit să se-ntoarcă pînă acum. Eunice mi-a spus că serata se va termina la miezul nopţii. Cum se numeşte familia la care s-au dus ?

— De, drept să-ţi spun, Howard dragă, habar n-am. Mi se pare că s-au dus la un coleg de clasă al lui Ted, undeva la Devon Woods. Nu prea ştiu ce am putea face. Aşteaptă, dau o fugă pînă sus, poate ştie Myra cum îl cheamă.

Babbitt aprinse lumina în camera lui Ted. Era o cameră cafenie, tipică pentru un băiat tînăr, cu masa de toaletă în dezordine, cu cărţi uzate, un fanion cu insigna liceului la care urmase, diferite fotografii de echipe de *basket-ball* şi *base-ball*. Nu, Ted nu era acasă.

Doamna Babbitt se trezi şi-i spuse cu arţag că nu ştia numele gazdei lui Ted, că era tîrziu, că Howard Littlefield e un prost bătrîn şi că ei îi era somn. Fiind îngrijorată, nu reuşi să mai adoarmă, iar Babbitt, pe verandă, zadarnic încerca să aţipească, fiindcă observaţiile soţiei sale cădeau ca o ploaie măruntă, uşor şi neîncetat. Se făcuse ziuă cînd fu trezit de soţia sa, care-l scutura :

— George ! George ! strigă ea cu o voce înspăimîntată.

— Ce... ce... ce s-a întîmplat ?

— Vino să vezi repede! Nu face zgomot!

Străbătu holul şi îl conduse la uşa camerei lui Ted, pe care o deschise binişor. Pe covorul cafeniu, uzat, zări nişte lenjerie de mătase roz, spumoasă, iar pe perna vechiului fotoliu Morris, un escarpen de argint. Apoi zări ieşind de sub plapumă două capete adormite, capul lui Ted şi cel al Eunicei.

Ted se trezi şi, rînjind, bombăni sfidător, dar fără convingere:

— Bună dimineaţa! Daţi-mi voie să vă prezint pe soţia mea, doamna Theodore Roosevelt Eunice Littlefield Babbitt.

Doamna Babbitt-mama gemu:

— V-aţi dus să vă...

— Ne-am căsătorit aseară. Ei, nevastă! Te scoală, te rog, şi spune frumos bună dimineaţa mamei-soacre.

Dar Eunice îşi ascunse umerii şi părul ei zburlit şi fermecător sub plapumă.

La ora nouă, în *living-room*, în jurul lui Ted şi al Eunicei era adunat un grup compact, format din domnul şi doamna George Babbitt, domnul Howard Littlefield şi doamna, domnul şi doamna Kenneth Escott, domnul şi doamna Henry T. Thompson şi Tinka Babbitt, singurul membru radios al acestui colegiu inchizitorial.

Vorbeau scurt şi precipitat, ca un răpăit.

— La vîrsta lor...

— Ar trebui anulat...

— Aşa ceva n-am auzit niciodată...

— Amîndoi sînt vinovaţi!...

— Să nu se scrie în ziare...

— Ar trebui să-i trimitem pe amîndoi la şcoală...

— Părerea mea este că ar trebui să facem ceva numaidecît...

— Ar merita o bătaie bună la spate, ca pe vremea bunicii...

Cea mai aprigă era Verona.

— *Ted!* În loc *să stai* aşa ţeapăn şi cu *zîmbetul* acesta tîmpit şi prostesc pe buze, ar trebui să *înţelegi* cît de teribil şi *serios* este ceea ce ai făcut!

El începu să se revolte:

— Tii, fir-ai să fii, Rone, parcă te-ai măritat şi tu, nu-i aşa?

— Asta-i cu totul altceva!

— Cred şi eu că e! Pe mine şi pe Eu n-a fost nevoie să ne lege cu lanţuri ca să ne ţinem de mînă!

— Ia ascultă, tinere, ajunge cu impertinenţele! porunci bătrînul Henry Thompson. Te rog să asculţi ce-ţi spun eu.

— Ascultă-l pe bunicul! întări Verona.

— Da, să-l asculţi pe bunicul tău! se ralie doamna Babbitt.

— Ted, ascultă-l pe domnul Thompson! stărui Howard Littlefield.

— Doamne-Dumnezeule, ascult! urlă Ted. Dar, să ştiţi cu toţii, mă cam plictiseşte să joc rolul cadavrului la această autopsie! Dacă ţineţi să ucideţi pe cineva, omorîţi-l pe pastorul care ne-a căsătorit. Mi-a luat cinci dolari, şi toată averea mea se cifra la şase dolari şi doi cenţi. Şi să ştiţi că-mi ajunge cît aţi ţipat la mine!

Atunci se auzi o voce sonoră şi autoritară, care impuse tăcere. Era vocea lui Babbitt:

— Mda... prea sînt multe moaşe aici. Rone, tu să-ţi ţii gura. Howard şi cu mine sîntem încă în putere şi putem să-i ocărîm şi singuri. Ted, ia poftim în sufragerie, să discutăm noi doi treaba asta.

În sufragerie, după ce închise bine uşa, Babbitt se apropie de Ted şi îi puse mîinile pe umeri:

— Ai, mai mult sau mai puţin, dreptate. Vorbesc prea mult, cu toţii. Acum spune-mi ce ai de gînd, băiete?

— Vai, tăticule, ai de gînd să fii omenos?

— Desigur, eu... Îţi aminteşti că odată, tu singur, ai spus că noi sîntem „bărbaţii Babbitt" şi că trebuie să facem front comun? Ei bine, sînt hotărît să fac front comun cu tine. N-am intenţia să nu iau lucrurile în serios. Avînd în vedere lipsa de încredere cu care este privit tineretul astăzi, n-aş putea spune că aş fi de acord cu căsătoriile timpurii. Dar nu cred că ai fi putut găsi o fată mai bună decît Eunice Littlefield; şi părerea mea este că Littlefield are mare noroc c-a pus mîna pe un Babbitt ca ginere! Dar ce ai de gînd să faci? Ai putea să-ţi continui studiile la universitate, şi cînd vei fi terminat...

— M-am săturat, tăticule. O fi universitatea foarte bună, poate, pentru unii băieţi şi se prea poate că într-o zi am să doresc să mă întorc la universitate. Dar eu, ce să-ţi spun, eu vreau să urmez mecanica. Cred că am să ajung un bun inventator. Cunosc eu pe cineva care vrea să-mi dea chiar acum douăzeci de dolari pe săptămînă dacă aş intra la el în fabrică!

— Bine... spuse Babbitt traversînd încăperea încet, greoi, puţin îmbătrînit parcă. Totdeauna am dorit să termini universitatea... şi, dus pe gînduri, continua să umble în lungul şi în latul camerei. Dar niciodată n-am... Să nu mă spui mamei, că mi-ar smulge şi bruma de păr ce mi-a rămas pe cap, dar niciodată, în toată viaţa mea, n-am făcut nimic din ce-am dorit! Nu cred c-am reuşit să fac altceva decît să mă ţin la suprafaţă. Cred c-am înaintat poate cu o jumătate de ţol acolo unde aş fi putut face o milă. Cine ştie, poate că tu vei ajunge mai departe. Poate greşesc, dar simt un fel de mulţumire că tu cel puţin ai ştiut ce-ai vrut şi că ai făcut-o. Toţi ăştia dinăuntru au să încerce să te intimideze, să te îmblînzească. Dă-i la dracu pe toţi! Am să te susţin. Acceptă postul la fabrică, dacă vrei. Nu-ţi fie teamă de familie. Nu te teme nici de întregul Zenith şi nu te teme nici de tine însuţi, aşa cum m-am temut eu. Înainte, băiete! Lumea este a ta!

Şi, îmbrăţişaţi, „bărbaţii Babbitt" se întoarseră în *living-room* gata să înfrunte familia, care aştepta să se năpustească asupra lor.

Redactor responsabil : ELENA MURGU
Tehnoredactor : ION TUDOR

Dat la cules 28.12.1964. Bun de tipar 04.03.1965. Apărut 1965. Tiraj 50 140 ex. broşate. Hîrtie tipar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 24,26. Coli tipar 16,25. Planşe tiefdruck 1. A. nr. 20 280/1964. C. Z. pentru bibliotecile mari 82. C. Z. pentru bibliotecile mici 82—31=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 40 998 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — R.P.R.